BIBLIOTEKA
Zakł. Nar. im. Ossolińskich
XVI. F. 4032

702 registr.
8012
LIII. F. 15.
1835 1521

CHRONICA·POLONORV̄

2343

ANDREAS CRICIVS POZNANIEN̄ ET SANCTI FLORIANI APVD GRACCO VIAM PREPOSITVS. SECRETARI VS REGIVS LECTORI.

Hiſtoriam regni, medium quod Viſtula lambit
Germanum ſcindens, Sarmaticumq; ſolum.
Et quod utrumq; latus tenet ingens Marte Polonus
Vandalus aut Slauus ſeu fuit ante Gethes.
Vtcumq;, incerta eſt omnis ſic gentis origo,
Auctor hic explicuit noſter habunde tamen.
Verum non Criſpus ſcripſit, non Liuius illud
Lector opus, medicus ſcripſit & Aſtrologus.
Quare age Graiorum ualeat ſentencia, ueri
Quod ſermo eſt ſimplex, ſic puto gratus erit.

INCLITISSIMO SIGIS
MVNDO PRINCIPE
REGNANTE APVD
GRACCOVIAM
CVM GRATIA
AC PRIVI
LEGIO.

INSTYTUT OSSOLINSKIEGO

XVI.F.4032

AD ILLVSTRISSIMVM INVICTISSIMVMQVE PRINCIPEM ET DOMINVM DOMINVM SIGISMVNDVM DEI NVTV POLONIAE REGEM MAGNVM LITHVANIAE DVCEM, RVSSIAE, PRVSSIAE, POMERANIAEQVE DOMINVM ET HEREDEM &c. IODOCI LVDOVICI DECII WISSENBVRGEñ SACRI LATERANEñ ET IMPERIALIS PALACII COMITIS IN QVATVOR LIBROS HISTORIARVM REGNI POLONIAE EXCELLENTISSIMI DOMINI MATHIAE DE MECHOVIA ARTIVM ET MEDICINAE DOCTORIS ET CANONICI CRACCOVIEñ NVNCVPATORIA EPISTOLA.

SVpra multas iam hominum ætates, Rex illuſtriſſime, a ueteribus hiſtoriæ laudes atq; cõmoda litteris mandata, ad poſteros tranſmiſſa, hiſtoriáq; memoriæ rerum geſtarũ ſolam fidelem eſſe teſtem conſtat. Quod quom adeo clarũ eſt, ut iam omniũ mortalium aſſenſu, unicum ferme domi foriſq;, pace uel bello, hiſtoria hominum uitæ ſit documentũ, non apparet quare hoc loco ingens onus aſſumendum, & ſingulæ hiſtoriæ dignæ laudes perceſendæ forent. Quom uel ex pauciſſimis ſumma omnium, facili etiã negocio exiſtimari queat. Taceo enim quod ueterum maiorumq; geſta abſq; litterarum monumentis perpetua obliuione deliteſcendo interirent, animuſq; ſimul cum corpore omnibus ſæculis efficeretur mortalis, ſileo item quod ad pleraſq; uirtutes mortalium animi ueterũ exemplo (quod ſola hiſtoria accipitur) ingenti deſyderio euehuntur. At ſatis in uniuerſum uidetur enarratum, ſi mortalibus perſuadetur, omnem uiuendi normam a rerum inicio in hanc hominum ætatem ex longo temporũ interuallo ſuſceptam eſſe, & ita illam humanis rebus ſemper fuiſſe neceſſariam, ut ſi unicum illius beneficium demeretur, omnium mox mortalium ordines, leges, atq; uiuendi uſus interiret. Virtutes nullius exemplo traditæ, nec imitandæ, deperderetur. Contra, uicia uti libido & ad mala cupidus animus monerent, ſupremo humanæ uitæ malo inualeſcerent. Quid ſi hiſtoriam rerum geſtarum ſolam memoriam & indicem ab omnibus mortalibus extinxerit aliquis, num protinus hominum uita ab ipſis brutis etiã (quibus nihil niſi præſens rerum natura commune eſt) uix ſecerni poſſet, & prorſus animi immortalitas auferetur, ſi neq; præterita recogitet, neq; futura conſilio ac a maioribus accepto exemplo præueniat? Nam quis Aegyptioꝝ ſapientiam, Hebreorum cultum & religionem, Græcorum doctrinam, Romani imperii ſummam maieſtatem, maximorum deniq; regnoꝝ gloriam & (ut uno cõcludam uerbo) res omnium gentium perhenni dignas laude, niſi hiſtoria fidelis antiquitatis teſtis ad poſteros ſumſiſſet. Neq; operæpreciũ erit Philoſophorum omnium ſapientiam, ea dempta extinctam adnumerare, quom & hoc facili apparet negocio neq; cœlitum uirtutes, neq; aſtrorum cognitionem, neq; etiã ea quæ ad ullum humanæ uitæ uſum pertinet, niſi ex hiſtoria & lit-

terarum uetuſtis dependere monumentis. Hiſtoria priſcorum hominū uſus
uitamq; docet, omnium rerum exempla præbet, & quicquid in ſecundis, ad/
uerſiſq; rebus agendum ſit, oſtendit. Nullius unq̄ imperii aut urbis reſpubli
ca tot animorū concordiam, niſi ſumptis ex hiſtoria exemplis permota, euo
care potuiſſet, hinc mortaliū ſapientiā, quantulacūq; exiſtit, ortam cōſtat,
qua ſemper, poſt dei optimi maximi nutū, res omnium gētium conſilio ac la
bore diriguntur. Cæterum ſcio non deeſſe qui fortunæ caſibus omnia ſubie
cta putent, nihilq; fieri nec hominibus accidere, niſi quod fortuna mundi do/
mina attulerit, perhibent. Totus ferme mūdus in eam ſentenciam apud Eth
nicos acceſſit. Reſpondet huic ſentenciæ ſcitum Dioniſii poſterioris Tyran/
ni ad Macedonem Philippū reſponſum. Philippus etenim quom ex Dioni/
ſio quæreret, qua eſſet ratione factum, quod ingens ſimul ac præclarum a
patre acceptum imperium, tot opibus ipſe pollens, tantaq; ſapientia prædi
tus, contra hoſtes nequiſſet aſſeruare. Scitum conuenienſq; Dioniſii accepit
reſponſum. Cætera ferme omnia ſibi patrē, fortunā uero, qua hæc ſibi quæ/
ſierat cuſtodieratq;, nō utiq; reliquiſſe. Scitum quidem Dioniſii dictum hoc
eſt, poſt tantam acceptam cladem. Verum an magis ipſe fortuna, quam ma
lo conſilio tanto imperio exutus eſt nō habeo dicere. Mihi quidē ſubiectum
aliunde conſtat, deum ſapientemq; aſtris dominari. Præterea non magis for
tuna q̄ cōſilio & ultronea uoluntate res mortalium gubernari. Verumenim/
uero multis hominum ætatibus conſtat in omni rep. quantumuis paruis ini
ciis, concordia res creuiſſe, contra quom principum & patrum populiq; ani
mi in diuerſum abiere, mox odiis, diſſenſionibus res omnium gentium maxi/
me collapſæ corruerūt. Hoc malum in multas reſpublicas primum ſilenter
irrepſit, paulopoſtq̄ ſeminatū, in immēſum creuit, & omnem decorem & re
gnorū ſpeciē euertit. Neq; hac hominum ætate ab eo tutum apparet, quom
nunq̄ in rep. malarum rerum deſint artifices, qui fraude, dolo, atq; aſtu quic/
quid uel ſaluum uel integrum eſt, tranquillitatis impacientiſſimi perturba/
re ſummis conatibus ſtudeant. His autem malis nullo unq̄ conſilio occurren
dum erit, quā eo quod ex ueterum rerum geſtarum hiſtoriis traditum accipi
tur, ſimulq; auctum ad poſteros tranſmittitur. Iam non tam ex harum rerū
breuiſsima aſsertione, quā ueterum modernorumq; traditione ſatis ſuperq;
hiſtoriæ fructus ac laudes apparent, quæ quom tantæ ſemper fuerint, exiſti
matæ, quod totius uitæ humanæ ordinem legeſq; aſſeruarent, factum cōſtat
nullum imperium, nullum regnum, nullam deniq; remp. unq̄ fuiſſe, quibus
non maiorū ſuorū res geſtæ domi, foris, pace, ac bello litteris mādata eſsent
quibus monumentis uel uetuſtatis ſuæ rationem redderent, uel rerum abs ſe
geſtarum, gloriam & famā ad poſteros tranſmitterent. Eaq; lege multarum
gētium res bellicæ inaltum euectæ, quæ interceptis litteris obliuione ſepul/
tæ periiſſet. Ita igitur qcquid Aſia, Aphrica, Europaq; clarum memoriaq;
dignum habet, hiſtoriæ & litterarum beneficio habet. Id paulo ante paucis
mortalibus cōmune, nimirum quom litteræ adeo eſsent præcioſæ, ut non ni
ſi maximis ſumptibus a principibus, uel ſupremo labore ab his qui obſcurio
ris ſortis eſsent adipiſcerentur, item Barbaroꝝ feritate & ſæuicia multo ma
xima bonarum litterarū pars extincta perhibetur, litteræ in hominum uſu

raræ eſſe

raræ eſſe cœpere, & multis ætatibus propemodũ extinctæ periclitabantur,
non modo apud eos quos Barbaros uetuſtas appellauit, uerum etiã apud
hos quibus litteraꝝ dogmata ex ipſis fontibus ſumpta fuere, indeq; parum
interfuit, quin & apud Italos latini ſermonis cultus fuiſſet extinctus. Verũ
deus omnium rerum conditor, qui humanis rebus nũq̃ deeſt, & quæ ad uni
uerſam opulentiam pertinet abunde præbet, paulo poſtq̃ hiſtoriæ litteræq;
pene interire cœpiſſent, miram, neceſſariamq; mortalibus breui ſpacio cha-
racterum beneficio apud Mogũciam Germaniæ repertam tradidit artem,
hac mox litteræ auctæ, & omnium ferme gentium res renatæ, in publicum
prodiere, reſtituta eſt iam priſcæ uetuſtatis memoria, & Philozophorũ, diui
naq; ſapientia, & quicquid apud pauciſſimos multis iam ætatibus delituit,
multiplicatum. Factum eſt paulopoſt huius artis beneficio commune omni
bus, iamq; eo uentum eſt, ut nihil unq̃ apud ueteres geſtũ, quod nõ iam pau-
lo ãte quã hæc ſcriberem in apertum exierit, hinc imperatorum, regum, po-
puloꝝ, nationum, rerũpub. urbiũ ciuitatũq; res geſtæ memoriæ cõmendatæ
ſunt. Verum uniuſcuiuſq; gentis & populi res tãto clariores, quanto magis
forte eruditum nacti ſunt ſcriptorem, ita igitur omnium gẽtium ferme chro
niſmi paſsim circũferuntur. Poloniæ uero in Europa amplisſimi regni res
geſtæ in hanc ætatem in occulto fuere, haud ideo quod egregiis carerent fa-
ctis, ſed quod ſero litterarum cognitio rebus bellicis iuncta atq; inuecta eſt.
Traduntur quidem apud externarum rerũ ſcriptores de Sarmatis & intro-
cluſis his finibus populis quædam. Sed multo maxima pars rerũ geſtarum
aut illis incognita prorſus, aut ingrata ut ad poſteros mitteretur, fuere. Itaq;
Sarmatarum atq; Polonorum res, eouſq; ſcriptorum penuria in occulto de
lituere, quouſq; excellens ille uir præſtantis ingenii dominus Mathias Me-
chouien, artium & medicinæ Doctor, Canonicus Craccouien &c. patriæ ui
ces ſuſcepit, maiorũ res geſtas, ex mutilis quidẽ fragmentis, a rerum initio
ad tua Rex inclytiſſime tempora quattuor libris expoſuit, opus ſane neceſ-
ſarium atq; utile, quo mox uidere licebit, qua arte, quaue uirtute tantum re-
gnum ab initio creuit. Contra uiciis inualeſcentibus, quã iterũ moleſtia affe-
ctum ſæpius inclinatum fuerit. Poſtremo quam crebro (ut in cæteris huma
næ uitæ rebus fieri aſſolet) fortunæ motibus actum, nũc ſecundis rebus eue
ctum, nunc aduerſa ſorte depreſſum corruerit, in hoc opere quidẽ uidebitur
a pleriſq; diſſentire, quod aliter originem gentis ponat, q̃ a multis probatũ
uidetur, præterea alia nõ omnibus accepta inducat, ſed ea ex parte uenia de
betur, quod ſua ſponte neminẽ leſerit, quod a maioribus tradita fideliter ad
ſcripſit, & quod ſua quoq; tempora diligenter exequitur. Cæterum nihil in
hoc opere tam affectate q̃ ueritatem narrationis ſequutus eſt, uerborum fu
cum, ſermonis cultum, & eloquentiæ florem non admodum requiſiuit, tum
quod ſine quæſtu patriæ ſcriberet, cum etiã quod res per ſe uel claræ, uel ue
ræ, his ſuffragiis minus egẽt. Ea lege apud Germanos nuper Nauclerus tã
to maiorem laudem adſequutus perhibetur, quanto maiori ſtudio ipſam ue
ritatẽ nudis qdẽ uerbis (ueris tñ ſententiis quantũ ex humana habetur imbe
cillitate) deſcripſit, tanto plus etiã Marcus Anthonius Sabellicus in opere
ſuo laudis ademit, quanto ſæpius a ueritate in aliorũ gratiã deuiaſſe cõpro
batur.

batur. Sed quom plerumq; in opinionibus tempus abſumitur, datur ſcriptoribus de rebus antiquis ſcribentibus uenia, & ut ubiq; culpa ferme uacãtes, impune eorũ quos ſequuntur opiniones referant, admittitur. Mihi certo cõſtat dominum Mechouieñ non paruum ſuſcepiſſe laborem, & tanto maiorem, quo minus quos tute ſequeretur copia daretur, perfecit tamen opus ſine affectato tumore, maiorum res geſtas domi, foris, pace, ac bello tradidit, idq; ſedulo ſtudio effecit, ut ſi non omnibus aſſumptus labor probaretur, argumentum ſaltem poſteris pro patria laborandum præberet, & ſupra multas hominum ætates res geſtas non omnino in occulto permitteret. Quũq; opus hoc multo labore abſoluiſſet, mihi, quem ex affectu huic regno addictum iam antea cognouit, librum tradidit, eum ego prius cenſoribus oblatũ lubens ſuſcepi, tuæq; Maieſtatis authoritate meo ære in hanc formam excudere iuſſi. Quicquid uero laboris aut impenſæ abſumptum eſt, cum ipſo opere, tuæ Maieſtati per me offertur, erit forte & hoc inter laudes tuas non ultimo loco cõnumerandum, ut qui inclinatã iam remp. ex integro reſtitueris, te quoq; regnante, Sarmatarum Polonorumq; uetuſtates, maiorum tuorum geſta egregiaq; facinora in lucem prodeant, utq; reſpublica per te reſtituta opibus, a litteris atq; rebus geſtis te imperante quoq; clara fiat. Nemini etẽm plus merito, quã tibi Rex inuictiſſ: hoc opus uel ex labore uel ſumptu dedicatur, uel ideo quod uti Sarmatarũ Polonorũq; rex & princeps es, omniũq; ex te ſalus dependeat, cunctas item uirtutes ſupra principes huius ætatis aſſequutus ſis, ita omnium illorum laudes ſiue a conſilio, ſiue a rebus geſtis, ſub tuo patrocinio conſcriptæ exeant. Mos eſt ſcriptoribus, ut res etiam infimas ſummis uiris, ſummis orationibus dedicent, moxq; illos magna laudum copia in altum euehãt, ita ſæpe ad flagicioſiſsimos tyrannos eruditiſſimi adulatores ſcripſere, tantoq; ornatu ac uirtutum cumulo extulere, ut uix reſtat quibus uirtutibus, quibuſue ſtudiis ac uerbis optimus quiſq; ultra peſſimum quemq; euehatur. Tua quidem Maieſtas facere ſemper q̃ dici uoluit, & re ipſa ſcriptorũ omniũ calamos ſuperare, ego a cunabulis nihil minus q̃ adulari didici. Quare fit, ut breuius mihi negocium abſoluendum eſt, cum quod uanitatibus his aures nunq̃ præſtare ſoles, tum etiam quod periculoſa plurimum in republica ſit adulatio. Nam ſi Q. Curcio creditur. Adulatio perpetuum regum malum eſt, quorũ opes ſæpius aſſentatio, q̃ hoſtis euerterit. Cinicũ item Diogenẽ uere ſciteq; dicere ſolitum perhibent, præſtare ad coruos redigi, q̃ adulatoribus exponi, quoniam illi morticinia modo conſectentur, hii etiãnum uiuos laniatu peſtifero excarnificare non deſinãt. Senecam item monuiſſe accepimus, adulatoribus latus non eſſe præbẽdum qui artifices ſint ad captandos ſuperiores, habere enim hoc in ſe blandicias naturale, ut quom reiiciantur etiam placeant, ſæpeq; excluſas nouiſſime recipi, idemq; alibi aſſeuerat. Pro ſua quemq; portione adulatio infatuat. Ego ſi adulatorum mala adferre cogerer, uix epiſtolæ modum ſeruarem, ſed hæc miſſa faciens, receptui canam. Tibi inuictiſsimo regi, clariſsimo principi, iuſtiſsimo (quod tibi cum paucis commune eſt) domino, domini Mechouieñ laborem, meamq; factam operam & impenſam offero, dedico, atq; nomino, quicquid boni reipublicæ ex eo opere accedet, id tuæ Maieſtati merito debetur.

betũr. Cuiũs uere maiores ſunt uirtũtes, quã quod exigua hac cartula a me
deſcribiqueant. Accedit quod in hac parte cõſulte calamũ retraxi, quod tpa
tua Rex inclytiſsime tercio libro editionis propriæ fuſius adſcriꝑ turus ſum,
eo quantis naturæ dotibus refertus es, legenti mox apparebit, interea
hoc abſolutũ opus ſub tuæ Maieſtatis patrocinio excuſum emit
to. Tu Rex inuictiſsime hanc ſedulam meam operam cle
menti animo ſuſcipere dignare, & me ſub tua Maie-
ſtatis tutela contra omnium morſus abſconde,
protege, auctiſq; regni finibus fœliciter
diuq; impera, & herede multo re-
licto perpetuũ accipe. VALE.

Excellentiſſimi domini Mathiæ de Mechow artium & medicinæ Doctoris
Canonici Graccouienſis ad Andream Cricium epiſtola.

NA tale ſolum dulcedine cunctos allicit, & immemores non ſinit
eſſe ſui. Proinde nemo ſane mentis lacerat & deturpat patriam
ſuam. Nec uelut immunda auis upupa, defedat nidum ſuũ, pro
bris, calumniis, & ueritati inconſonis ſcriptis, ſed pugnat pro ea
& quod honeſtatis ac iuſticiæ eſt, de ipſa exteris enodat & dilucidat, quod
manifeſtũ tibi eſt mi Andrea Crici in quæſtione ſuper ortu & primeua origi-
ne Polonorum, quibus nouus aduentus & poſt Iuſtinianũ imperatorem ca-
lumnioſe, potius q̃ uere per quoſdam inexpertos aſtruitur, qui errore ſuo nõ
contenti, prædicant Lechitas & Vandalos, alios genere & lingua populos
fuiſſe, antiquitate quoq; & tẽpore Polonos præceſſiſſe, quod quom abſurdũ
ſit & intollerabile, ex icotibus & ſignis pſuaderi poterit plurimis. Imprimis
itaq; Lechitas & Czechitas in terras incultas a nullis colonis unq̃ habitatas
quæ nunc Polonia & Bohemia nũcupantur, intraſſe, apparet ex ueteribus
noſtris ſcriptoribus & nouis, qui uno ore cõſtanter affirmãt, Lech & Czech
principes de caſtro & uilla Pſari, in Slauonia ſita, exiſſe, in prima propaga-
tione hominũ, ãte ortum imperiorum occidentalium, & intrauiſſe in terras
Morauiæ, Bohemiæ, Sleſiæ, Poloniæ, Caſſubiæ, & Pomeranas. Et ſicut in
topicis & probabilibus autenticũ autentico contrauenire cõtingit. Ita cuiq;
experto de terra auita, plus credendum eſt, maxime quũ plurimi immo om
nes hoc aſtruãt, q̃ exteris, & his qui talem patriã nunq̃ uiderunt, niſi ex audi
tu incerto, fabuloſe & non probate aliquid protulerunt. Iterũ Ioſephus He-
breorum ueteranus hiſtoriographus refert, ex Iaphet filio Noe proceſſiſſe
Ionios, quos Græcos uocat, a quibus & Ionium mare, quod & Aegeum dici
tur, & poſt Græcos aſſerit Eolicos uerſus occidentẽ ſequi. Hi autẽ ſunt Sla-
ui, gens ꝑpetua, in Macedonia, Dalmacia, Albania, Hiſtria, Croacia, & cæ-
teris Slauoꝝ terris. In urbibus ſiqdẽ Macedoniæ, Philippopoli, Scopia, So
phia, Raguſio, in uicis & uillis uſq; uerſus Teſſaliam, lingua Slauorũ ſemꝑ
uiguit & uiget. Gloriãturq; Philippopoleñ, Philippũ regẽ fundatorẽ eoꝝ,
& Alexãdrum Macedonẽ ipſius filium, origine Slauos fuiſſe, q̃uis propter
imperiũ in Græcos, Græcum expedite ſonabant. Monſtrãtq; in hodiernam
diẽ, ſtructuras, columnas, effigies præfati ſui fundatoris, quas poſuit Philip
pus, qui uoluerit cũ eiſdem contendere cõtendat. Ad propoſitũ, ſi ante Ioſe-

phi ſcriptoris tẽpora & Veſpaſiani imperatoris, Eolici.i. Slaui fuerũt, cũ nouiter poſt Iuſtinianũ imperatorem (parce & modeſte loquendo) Procopius medicus & inſectatores eius Blondus & recens Antonius Sabellicus, in Dalmaciã, Macedoniam, & Hiſtriam &c. aduenilſe Slauos aſtruant, & poſterius ab eis Lech & Czech principes in terras eis connatas deſcendiſſe ſcribãt, quom uerum uero conſonet, & falſum uero diſſonet. Itẽ non dicat aduerſarius Bohemos & Polonos ex Lech & Czech procedentes ueniſſe a Tanai & Roxolania.i. Ruſſia, quẽadmodũ præfati ſcriptores ſonãt, quoniã omne deriuatum ſui deriuantis naturã ſectatur, cauſatum etẽm eſt ſimilitudo ſuæ cauſæ. Sed prædictæ gentes Bohemorũ & Polonorum, plurimũ in ſermõe & moribus a Ruthenis diſſonãt, quom ſint regione & ſitu proximi, utiq; loqueretur Polonus & Bohemus Ruthenicũ ac Dalmaticum cum ex eis proceſſiſſent, uelut proxime intelligit & loquitur Slauonicũ, quod iuxta Pſari in Slauonia locum ipſis originarium incolæ dicunt, q̃q̃ ab eis aliquot millenariis annorum exceſſerunt. Etiam non ingerat aduerſarius ex Procopio, ꝙ Sarmatæ & Rutheni, ſæpenumero Bulgariã, Dalmaciã, Hiſtriã & Pannoniam inuaſerint, & olim naues per montes in Hiſtriã traxerint. Quom hoc ſpoliatũ euntes fecerint, & pauci in Hiſtria, & Dalmacia inter alios Slauos ſederint, patriam ſuam Ruſſiam ut ſemper repedantes. Lingua quoq; & ſermo Dalmatarꝫ, Seruiorum & iuxta eos commorantium, non eſt familiaris, nec idẽ cum Ruthenis, niſi Wladicis & Baytkonibus.i. epiſcopis & præſbiteris. Quia Rutheni, Beſſarabes, Bulgari, & Moſkouitæ, omnia officia eorũ in eccleſia lingua Seruia legũt, quã uulgus nõ intelligit, quimo nec ſacerdotes eorum ad unguem intelligunt quæ legũt. Amplius ꝙ fuerũt Slaui ante Iuſtinianũ imperatorem & Procopiũ ſcriptorem, & non in diebus eorum aduenerunt, ueraciſſime in ſancto Hieronymo & Martino cõprobatur, qui genere & lingua Slaui fuerũt. Sic namq; beatus Hieronymus de ſeipſo in fine libri de uiris illuſtribus ſcribit. Hieronymus præſbiter patre Euſebio natus, oppido Stridonis, quod a Gothis euerſum eſt, Dalmaciæ quondã Panoniæq; confiniũ fuit, uſq; in præſẽtem diẽ.i. annũ Theodoſii principis quartumdecimũ, hæc Hieronymus. Poſtea autẽ Stridonis oppidum in eodem loco reedificatum, in noſtra tempora ꝑmanet, ad confinia Aquilegiæ euntibus propinquũ. Fuit beatus Hieronymus tẽporibus Honorii & Archadii imperatorum uſq; ad 14 ãnum Theodoſii iunioris, ut ipſemet refert, ſed hi principes longe ante Iuſtinianum & Procopiũ fuerunt. Hieronymũ autẽ Slauum fore conſtat, ex litteratura in Slauonico Bukwicza nuncupata, quã ipſe ædidit, & officia eccleſiaſtica ſub illa litteratura Slauis ordinauit. A Damaſo papa indultum in lingua Slauorꝫ miſſandi expediendo, quod aliter aſtruere in Hiſtria, Dalmacia, & Croacia ſacrilegum eſt. Beatus uero Martinus Turonenſiũ Archiepiſcopus idẽtidem ex Pannonia ortus, de oppido Sabariæ, de Slauis, Slauus ex legenda ipſius manifeſtiſſime declaratur, nec aliter ſentire phas eſt in Pannonia. Conſtat autẽ ex legẽda hunc ſanctum Martinum, ſub Iuliano apoſtata imperatore Romanorũ militaſſe, qui longe ante Iuſtinianum imperatorẽ, & medicum Procopium regnauit. Itaq; Slaui præfuerunt Iuſtiniano imperatori, cuius oppoſitũ aduerſarius recalcitrans inepte dicit.

dicit. Præterea Vandali & Poloni idē fuere & ſunt, quos ēm Vendas appel lant, in ſuis prouinciis circa Miſznam, Sleſiā, & Lubek degentes, a Vanda/lis originem & nominationē traxerunt, unde & Almani uicini eorum, Vindelicos quaſi Vandelicos a in i commutata uocant. Si ergo Vanda regina āte Chriſtū fuit, quō & Vandali non fuerunt āte Chriſtū. Et ſi locuti ſunt ſermonem Polonorum, quod ex Vandis & Sarbis accipitur, quō non idem fuerūt & ſunt Vādali & Poloni. Et adhuc Graccus pater Vandæ reginæ, ſecundū omnes noſtros hiſtoricos fuit ante Chriſtū tricentis annis. Locauitq; caſtrum in monte Vauel, & ciuitatē ſub eo conſtruxit, & de ſuo nomine Graccouiā appellauit. Filii autē eius ſarcofagum in altum tumefactū in monte Laſſotino extruxerūt. Sic & Vandæ ſponte in Viſla ſubmerſæ, tumulum in altum poſuerunt, & Mogilam alio quoq; nomine Nogawkā nuncupauerunt, ſicut illum in monte Laſſotino Rakawka appellarūt. Itē Lech primus princeps & parens, primam ſedem Gneznā conſtruxit, & hoc nomine Gnezna quaſi Gnyaſdo quod nidum ſonat, uocauit. Hæc autē nomina eadē in noſtram ætatem permanēt, & ſunt nomina Polonica, eūdem populum Vandalos & Polonos fuiſſe & eſſe atteſtātia. Quod ſi Vādali deſerta Vandalia omnes trāſ/migrarunt, omneſq; eradicati perierunt, prout aduerſarius tenet, quomodo præfata nomina non ſunt abolita, Graccouia, Gnezna, Mogyla, Rakawka Nogawka & cætera talia monumēta antiqtatis. His accedit quod eccleſia de ſancto Adalberto cantat. Benedic regem cunctorū, conuerſa gens Vandalorum &c. innuens Polonos, quos ſanctus Adalbertus baptiſauit & docuit, Vandalos olim appellatos fuiſſe. Nec aliter licet dicere. Legi & in chronicis Hiſpanorū Vandalos fuiſſe Polonos, qui de Vandalia quæ nūc Polonia dicitur, exeūtes, Gallias, Hiſpanias, & Affricam perturbarūt, hæc ibi. Quū ergo multis teſtimoniis huiuſcemodi ſentēcia uallata ſit, Polonos & Vandalos affirmans eoſdem fore, & ex antiquiſſimis qui ante Chriſtum propagi/nem duxerūt. Erubeſcat inſulſus oppugnator, temerarie & nō uere, ſuas cartas non probatas oſtentans. Tu autē mi Andrea Crici antiquitatum diligēs perſcrutator, tales aggredere & confuta, atq; ſecūdum prophetam euellas & diſſipes. Verā autē prout conſueuiſti, tua ſolertia edifices & plantes. Vale & ad tutandum patriam aſſurge.

IDEM AD LECTOREM.

SIcut unius hominis, niſi apicibus ſcripturarū & priuilegiorū fa/cta roborentur, non poſſunt perhennari. Sic nec alicuius regni prouinciæ aut gētis tanq̄ uniuerſalis patriæ ac policiæ, geſta & facta ac ꝓpagines, ultimiq; decurſus atq; fines, nō poſſunt ſciri, nec imperpetuum rememorari, niſi origo gentis, propago, ac multiplicatio eius, geſtaq; ipſius in pace & bello, uariis quoq; omnibus euentibus, litteris ſcripturis, & chronicorum annotationibus poſteriorū memoriæ demanden/tur. Itaq; operepræciū eſt, ad habendum & ad poſteros demittendum geſta prædeceſſorum regni Poloniæ, uere aut ueriſimiliter colligere, cōportare & unum uolumen chronicorū cōſtituere & redigere. Et quia pauci uſq; in hāc diem aliquicpiā de geſtis Polonicæ nationis in cōmune dederūt ad legendū, ſæpenumero dolui, & talem negligentiā accuſaui. Verum grande onus ſcri/

ptori

ꝑtori incumbit & ad plurima reſpectus intendendus eſt. Siquidē inquit Strabo in principio primi libri, debet ſcire in quo oriſonte, cui parti cœli, orientali, meridionali, ſeptemtrionali, aut occidentali ſupponitur. In quo climate & paralello climatis ſituatur, non ſecundum uiſum ſolis ortū cōprehendentem ſed ſecūdum uniuerſalem mundi ſituationem. Sæpe etenim aliquibus locis ſol ex meridionali plaga aſcendit & oritur, ſic aliis ex ſeptemtrione, & tamē in ſitu uniuerſali nec meridionales ſūt nec ſeptētrionales. Ad quod negociū diſcernendum, Geometriam & Aſtronomiā idē Strabo neceſſariam aſſerit. Quod ſi Corrographiā, hoc eſt, in regno & tali ꝓuincia particularē ſituationē urbis aut uillæ cognouerit, puta circa quē mōtem, fluuiūue conſtiterit, excellentior & peritior ſcriptor diceretur. In quo caſu exteri & ignari locorum alicuius patriæ, non poſſunt ſufficientem noticiam regni exarare & ſcribere Amplius intendendum eſt, ut ſermone lepido & ornato ſcribat ad iocunditatem legentium, perſuaſioneſq; & confutationes aliquas ingerat, ad eruditionem, ſequelam, aut fugam & uituperationem auditoribus inducendam. Tametſi ego præfata effingere & ſcribere neſciui, aut ad amuſſim nolui. Ad habendum tamē qualecumq; rude fundamētum, hoc opus poſteris exegi, ut ipſi quāto iuniores tanto perſpicatiores, omni adhibita diſciplina, diligentia, uirtute, mora, & aſſiduitate ſcribendi accuratius cōpleant, ac pro honore patriæ & utilitate Chronicam aut chronicas ex habitis incitamentis conſcribant.

Vale mi lector.

INDEX OPERIS.

A

Aaron primus abbas Thinicenſis 41
Abbacia Buſzeñ in Vithow tranſlata. 131
Abundantia rerum in Polonia 4
Actio ſuper terra Pomeranię 207
Adamitarum ſecta hereticorum 296
Additio viginti canonicorum Graccouię.78
Adleyda regina filia Lantgrauij Haſſiæ. 225
Aduocati Graccouienſis in Wladiſlaum Lok
tek reſiſtentia. 205
Aduentus Iagellonis in Graccouiam 269
Aduentus Elizabeth reginę in Graccouiã. 315
Affinitas Boleſlai & imperatoris 70.
Affinitas Kazimiri Polonię & Ladiſlai Hun-
Agaricon Poloniæ. 5 (garię regum. 314
Albenſes alias Bialagradenſes expugnati. 66
Alberti vitæ deſcriptio. 353. ſepultura. eodem
Albertus dux Bauarię 309
Alexandri regis Polonię prodigalitas 365
Alexander palatinus Valachieñ 289
Alexander palatinus Moldauię mortuus. 299.
Alexander Orator apoſtolicus 320
Alexandri furor in Lithuanos 362
Alienatio eccleſię Culmenſis 196
Altare. ſ. Geruaſij & Prothaſij Graccouię 110
Altera Boleſlai in Pruſſiam expeditio. 93
Altercatio ob caſtrum Goſtinin 183
Altercationes ob ducatũ Wratiſlauieñ 219
Altercatio pro terra Drohicieñ 310
Amurates Thurcarum imperator 305
Amadeus dux Sabaudię papa creatus 309
Andreas Hungarię rex cœſus 43
Andreas Belę regis Hungarię filius 103
Andreę ducis Ladiſlai fratris ſubmerſio 188
Anna Wladiſlai regis Hungariæ filia 387
Anna ex Francia regina Hungarię 366
Anna Hungarię regina mortua 371
Annonę cariſtia. 308. 330
Anthonius pius 18
Anthonius Verus eodem
Appellationes ad Maydenburk prohibitę. 228
Apoſtolicus legatus Hungaria pulſus. 179
Apum in Polonia multitudo. 5
Aquarum inundatio 122. 170. 340
Aquila Poloniæ inſignę 2
Archadius & Honorius imperatores 19
Archiepiſcopatus Gracco: in Lamperto de
Argẽtea moneta poloniã venit. 197 (ſijt. 47
Arma familię cum cigno 77
Aſcelinus legatus Graccouiam venit 142.
Aſcelini reditus ad papam eodem
Aſtronomi Pragenſis prognoſticon 290
Aſtucia Vithowdi 272
Audacia Boleſlai 65
Auricularum maxima copia 134
Aurum & argentum in Polonia 4
Auſtria oppreſſa 331
Auxiliũ catholicorũ principũ in Thurcas. 304
Auxilium Wladiſlai regis poloniæ. 211
Auxilium imperatoris Thartarorum 278

B.

Balinſky medicus inexpertus captus 364
Baptiſatio Wlodimiri cum prole 25
Baptiſatio Iagellonis cum fratribus 269
Baptiſatio plurium Lithuanorum 271
Baptiſta epus Camerineñ vniuerſitatis Grac-
couienſis hoſtis 328
Barbarorũ Pruthenorũ peſſimum facinus. 179
Barwin dux Pomeranię 148
Baſterin Ruſſię populi 18
Batheryſtwan conflictus cum Thurca. 343
Bathy Thartarorum imperator 133
Beati Auguſtini mors 19
Beatricis reginę Hungariæ coronatio 342
Bella inteſtina Sleſitarum. 335
Bellicoſitas & ſobrietas ducis Moſcorum 370
Beliſarius Vandalorum victor 20.
Bellum fraternum 289
Bellum inteſtinum Mieczlai ſenis 108
Bellum 150 annorum 320
Bellum Lithuanicum Kazimiri 230.
Benegeſta Kazimiri ſecundi 232
Beſſerabię vaſtatio 345.
Blondus ſcriptor. 20
Bodzantha epiſcopus Gracco: mortuus. 246.
Bogdan interemptus 313
Bohemia a Polonis ſubacta 27
Bohemi Poloniam vaſtant 37. 42
Bohemicum bellum 56.
Bohemia a rege Mathia Hunga: afflicta 335
Boleſlaus Troideni filius a Ruthenis intoxica-
Boleſ. pudicus cũ matre capt9. 126 (tus. 225
Boleſlaus Criſpus 89
Boleſlaus filius Wratiſlai 22
Boleſlaus Chrabri in regem coronatus. 27
Boleſlaus audax coronatus 42
Boleſlaus Belam regno reſtituit 43
Boleſlai victoria in Germanis & bohemis 43.
Boleſlai liberalitas & munificentia 43
Boleſlai tyrannis & reliquæ victorię 46
Boleſlaus Krzywouſty natus. 54. 64
Boleſlaus caluus 136
Boriſtenes fluuius 3
Borzywoy filius Wladiſlai 70
Brachium ſancti Adalberti 27
Brandenburgenſis terre vaſtatio 156
Brãdẽburgeñ Marchio a Gedano repulſ9. 201
Brandenburgeñ cõmẽdator in Lithuanos. 216
Brzemia caſtrum conditum 12
Brzeſcze tranſlatum 213.
Brzetiſlaus filius Vdalrici bohemi 35
Bruno epus Olomurceñ Rathiboriam expu-
Brunſberk cruciferorũ ciuitas 162. gnat. 157

C

Cadan princeps Tartarorum. 135
Caffa ciuitas a Mahumeto capta 340
Calamus aromaticus in Polonia. 5
Canoniſatio. ſ. Staniſlai Aſſiſij 159
Canoniſatio ſanctę Heduigis 167
Captiuitas Borzywoy 71
Captiuitas Mſciſlai, Roſciſlai ducum 115
Cardinalis in Poloniam legatus decimas im-
Carpi Ruſſię populi 18 (poſuit. 106
Caſtellania Palatinatui prefecta 74
Caſſubitę populus. 3
Caſtellania Louiceñ vaſtata 153

Caſtrũ Marieburgk a Kazimiro adeptũ. 316
Caſtrum Zarthauicza captum 139
Caſtrum Putterburgk erectum. 140
Caſtrum Copanicza erectum 143
Caſtrum Criſtburgk edificatum. eodem
Caſtra Santhok, Drdzen demolita 153
Caſtrum Sulencz edificatum 154.
Caſtrum Karſzowin erectum. 165
Caſtrum Czechanow exuſtum 169
Caſtrum Mariemburgk erectum 179
Caſtrũ Mingede Lithuaniȩ expugnatum. 190.
Caſtrum Kymel interceptum 195
Caſtrum Croczonow erectum 197
Caſtrum Dobrzyneñ captum. 208
Caſtra Nackel & Wiſſegrad exuſta 209
Caſtrum Raczanſz confractum. eodem
Caſtrum Gnyewkouienſe exuſtum eodem.
Caſtum Koſzczan captum 213
Caſtrum Garthin depredatum 214
Caſtra Fridburgk, Beyer erecta eodem.
Caſtra Ingedin & Piſtin expugnata 218.
Caſtrum Mielycz obſeſſum 234.
Caſtrum Lublin impugnatum. 235
Caſtrum Lobzow erectum 240.
Caſtrum Kowno expugnatum 243. 244
Caſtrum Angerborgk expugnatum. 245
Caſtrum Gottiſwerder erectum 247
Caſtra Bartemburk & Denrin erecta 260
Caſtrum Drohiczin interceptum 267
Caſtrum Trokij obſeſſum 268
Caſtra Neuwerder, Ritterwerder, Mettemburgk 273
Caſtrum Mariemburgk vallatum 281.
Caſtrum Golubiecz inuaſum 298
Caſtrum Smiderow obſeſſum. 302
Caſtrum Barwald demolitum 324.
Caſtrum Smolenſko obſeſſum. 360
Centum ſexaginta Hungari cœſi 252
Cirullus Slauorũ apoſtolus cũ Methudio. 16
Clades fratrum cruciferorum 172
Clades Boleſlai in Pruſſia 93
Clades Pomeranorum. 36. 55. 72. 73. 75.
Clades Slauorum a Karolo magno 20
Clades Ruthenorum. 28. 29. 44. 58. 81. 100.
Clades Pruthenorum. 29. 43. 55. 75. 212. 219
Clades Polonorum. 36. 119. 132
Clades Polowczonum. 51. 61. 83. 115. 120.
Clades Hungarorum 63. 119
Clades Dauid Ruſſiȩ ducis eodem
Clades Iaczwingorum, & qui ſint. 84. 145
Clades Lithuanorum. 176. 189. 198. 156
Clades Polonorũ a Valachis. 228. 229
Clades Thartarorum 306. 339
Clauus domini 27. 298
Clauſtrum monialium in Poſnania 180
Cleri Wratiſlanienſis expulſio. 181
Collegij artiſtarum Gracco: conflagratio. 347
Colomãnus rex Gallaciȩ. 118. pulſio eius: 119
Colomannus rex Hungariæ 63
Colberk Pomeraniȩ ciuitas expugnata. 65
Cometes. 120. 198. 217. 289. 290. 308. 322. 325. 336. 346
Concordia fratrum Henrici & Conradi 149
Concors bellum in Moſkum. 357
Cõflagratio Graccouiȩ. 77. 214. 319. 340. 347.
Cõradus Slauis & Hũgaris bellũ intulit. 20
Conradus Romanorum rex terram ſanctam petit 90
Conradus Mazouiæ dux belligerat 124
Cõſiliũ in necem Swatopolconis: 64. Sbignei. 74
Conſtantinus imperator 19
Conſtantia principum Polonorum 141.
Conſtantinopolis a Venetis & Francis capta 113 a Mahumeto vero 329
Conſumatio monaſterij Mogila 239
Controuerſia Prælatorum ſpiritualium & ſȩcularium 368
Conuentus concordiȩ in Cuyauia 201
Conuentus Lublinenſis 363
Conuentus in Brzeſcze ſup. Pomerania. 204
Conuentus in Radomſzke 254.
Conuentus in Luczko 287
Cõuentus Poloniæ & Bohemiȩ regum 319
Conuentus regũ & principũ in Leutſcha. 348
Coronatio Ladiſlai regis Hungariȩ 329
Coronatio Ioannis Alberti 347
Coronatio filij Elizabeth hunga: infãtuli. 302
Coro: Kazimiri ducis Lith: in regẽ polo: 311
Coronatio Alberti re: hung: in Bohemia. 301
Coronatio Wladiſlai filij Iagellonis. 300
Coronatio Sigiſmundi imperatoris. 300
Coro: Lodouici filij Karoli Hunga: regis 236
Coronatio a Wladiſ: Loktek prorogata. 192
Coronatio eiuſdem cum Heduigi cõſorte. 206
Coronatio Kazimiri ſecundi 223
Coronȩ regni Poloniȩ ablatȩ 37
Coronatio Alexandri in regẽ Poloniȩ 360
Coronatio Maximiliani Romanorũ regis. 346
Crebra incendia Poloniȩ 337
Criſtini Ploceñ palatini miſer interitus 116
Criſtophorus Szaffraniecz. 345
Chronica Vincencij Epiſcopi Graccouieñ. 118
Chronica Ioannis Dlugoſz 343
Cruce ſignati Iudeos inuadunt 352
Cruce ſignati contra Boleſlaum ſeuum 151
Cruciferorum victoria. 198. 234. 238. 239 242. 243. 247.
Cruciferi coronationẽ Wladiſlai Loktek impediunt 206
Crudelitas Thartarorum in Hungaria 134
Crupa Slauoniæ fluuius 1
Cuprum in Polonia. 4
Czarnkow oppidi expugnatio. 66
Czech Bohemorum princeps. 1
Czech bohemiã & Morauiam impetrat. 2

D

Dalemburgk erigitur 12.
Dalmacia & Croacia Hungaris adiecta 59
Damarathi capitanei & nobilium ſeditio 266
Dambrowka filia ducis Bohemiȩ 21. 22.
Daniel Ruſſiȩ rex coronatus 142
Dauid Thurca Cõſtãtinopolim petit. 328
Dauid ducis Ruſſiæ bellum 62
Decapitatio conſulum Graccouienſium. 318
Decreta Kazimiri iuſti 100
Decretum Wladiſlai contra Valachos 287
Defectio primatum Lanciciȩ & Cuyauiȩ. 154
Defectio Romani ducis & expeditio in Ruthenos. 109
Defectio prouinciarũ a Polonis. 36
Defectio Vincencij palatini a rege 210
Defectio Ruthenorum, Pruthenorum &

Pomeranorum a Polonis 54.80
Defectio Pruthenorum a fide Chriſti 92
Defectio polonorũ a Boleſlao caluo 136
Defectio Ianuſſij palatini & Criſtini Caſtella-ni Sandomirienſis 176
Delectus principũ polonię ꝓ monarcha. 107.
Deliberatio de reaſſumẽdo Wladiſ. Lok. 192
Denarij ſancti Petri inſtitutio 39.
Depdatio poloniæ per Lithuanos 214.
Deſtructio monaſterij Oliua 143
Detrimentum Vilneñ 358.
Diluuium Iſtulę 355
Diſſenſio Henrici cum barba & Conradi Mazouię. 123
Diſſenſio Polonorum & Hungarorum. 104
Diſſenſio diuidendę Pomeranię 155
Diſſenſio polonorũ regię electionis. 200
Diſſenſio pro epiſcopatu Graccouieñ. 317
Diuiſio regni in Boleſlai filios 82
Diuiſio terrarum maioris polonię: 142
Diuiſio territorij Valachię 301
Doctores & magiſtri Graccouiã accerſiti 276
Dolus Sbignei. 68
Dolus Petri Wloſczouicz 80
Dolus Conradi Mazouię ducis 137
Dolus Vincencij tranſfugæ 212
Dolus Mathię regis in Kazimirum 321
Donata quę ſint fratribus Cruciferis 125
Drahomicia Venceſlai & Boleſlai geminorũ
Drzewianie populi 3. mater 22
Drewlianorum clades 17
Duces Crzirneouieñ regionẽ Camieneceñ vã
Duces Polowczonũ occiſi 61 (ſtant 123
Duces Ruſſię Borzyſch, Zaſlaus occiſi 52
Ducum Sleſię homagia 335
Duo gladij regi Polonię miſſi 279
Duo Cometes inſignes 322
Duplex Pomeranorum clades & defectio. 55
Duplex Vitowdi expeditio in Thartaros. 274
Dux Bohemię excœcatus 28
Dux Oppolieñ heroum mediator. 255
Dux Auſtriæ competitor Iagellonis 169
Dux Vitowdus reuocatus. 272

E

Eccleſia. ſ. Aegidij Graccouiæ erecta 54
Eccle: ad. ſ. Ioannẽ ꝑ Petꝝ de Skrzin 86
Eccleſia ad ſanctum Andream. 86
Eccleſia in Zwierzyniecz eodem
Eccleſia ad Saluatorem eodem
Eccleſia ad ſanctum Laurentium eodem
Eccleſia in Kelczo oppido extructa 95
Eccleſia ſancti Floriani in Cleparz 102
Eccleſia. ſ. trinitatis parrochiarũ mater. 111
Eccleſia ſanctę Marię in circulo. eodem
Eccleſia. ſ. Marci Graccouię fundata 163
Eccleſia. ſ. Marię Magdalenę Poſnaniæ 167
Eccleſia. ſ. Crucis Wratiſlauię fundata 184
Eccle: corpis Chriſti Kazimiriæ fundata 238.
Eccleſia ſanctæ Katharinę ibidem. 239
Eccleſia in Leopoli fit metropolis 242
Eccleſia in Vnyeiow fundata 245
Eccleſia Bregeñ fit collegiata. 247
Ecclaſia. ſ. crucis in Cleparz fundata 291
Eccle: Collegiata in Tarnow fundata 293
Eccleſia Collegiata in Warſzouia 294
Eccleſiarum clenodia direpta 316
Eclipſes notabiles ſolis. 94. 106. 215. 297. 346
Egidius Cardinalis a ſummo Pontifice legatus 23.
Egritudo Kazimiri ſecundi 231
Electio duodecim Palatinorum. 6
Electio conſulum Graccouienſium Palatino data poteſtas. 205
Electio regis Bohemię 301
Electio Alexandri in regem Polonię. 359
Electores imperij bohemiam ingreſſi 298
Elizabeth filia Wladiſlai Loktek 218
Elizabeth regina Hungarię 251
Elizabeth virgo connubio poſtulata. 363
Elwigus Goltbach Pruſſię magiſter 198
Emporium ſeu pannicidium erectum 232
Epiſcopatus Wladiſlauieñ emerſio 22
Epiſcopatus Wratiſlauienſis origo 23
Epiſcopatus Plocenſis 23
Epiſcopatus Poſnanienſis eodem.
Epiſcopatus Culmenſis eodem
Epiſcopatus Camenenſis eodem
Epiſcopatus Lubucenſis eodem
Epiſcopatus Wratiſlauieñ prouiſio. 236
Epiſcopatus in Miedniky fundatio 284
Epitaphium Simonis de Lipnicza 345
Equalitas caſus Polonorũ & Hiſpanorũ 40
Erectio triũ caſtroꝝ a Boleſ: Kaliſſieñ 154
Erectio vniuerſitatis Graccouienſis 276
Erectio monaſterij in Stradomia. 314
Erectio eccle. ſ. Petri & Pauli apoſtolorũ. 357
Eſtas calida 221
Eufemia vxor Wladiſlai ducis Oppolieñ. 160
Excõicatio Hẽrici Wratiſ. cũ complicib9. 181.
Excommunicatio Wladiſlai 87
Excommunicatio Boleſlai. 48
Exitus Alexandri in Lithuaniam 359
Ex monacho rex factus 40
Expeditio Hẽrici cũ barba contra Ottonẽ. 125
Expeditio in Ruſſiam 109
Expeditio in Pomeranos duplex 65. 67
Expeditio Henrici quarti in poloniã 68
Expeditio Boleſlai in Pruſſiam 92
Expeditio Kazimiri in Pruſſiam 105
Expeditio pro canoniſatione. b. Heduigis. 166
Expeditio Leſtkonis in Mazouiam 177
Expeditio Kazimiri ſecundi in Ruſſiã 225.
Expeditio Wladiſlai in Thurcas 304. 305.
Expeditio in Walachiam 349
Expulſio Switrigal 289
Extructiones ciuitatum, caſtrorum, templorũ hoſpitalium &c. per Kazimiꝝ ſecundũ. 238

F

Fabulę confutatio ſup Alexandro magno. 10
Facinus peſſimum 86
Facinus Grecorũ & Thurcarũ in Conradũ. 90
Factiones electionis regis polonię 359
Falſa laus Mathiæ regis Hungarię 341
Fames valida 41. 112. 179. 205 215. 229.
Familia Gelytarũ ab euentu rei orta 213
Faſcinatio Thartarici vexilferi. 133
Ferale alias teritrophium erectum 232

Feſtiuitas corporis xp̄i ab Vrbano inſtitutā 168
Ficta victoria Mathię regis hungarię 321.
Fidū reſponſum procerum polonorum 312
Fides Glogouienſiū in principem. 69
Fides ciuiū Graccouieñ in Leſtkonē nigrū 177
Filia Gedimini Lithuanorum principis 207
Filij Struſz bello extincti 371
Filij ducis Henrici quinti Wratiſlauieñ 217
Filius Mieſkonis ſenis Boleſlaus cœſus 108
Filius Swatopolci Auſtriam ductus 140. 182
Fœdus Hērici & Thomę epiſcopi Wratiſ
Fœdus cum Valacho 350
Fœdus cum Hungaris. 350
Fœdus Mathię hun: & Wladiſ: bohe: regū. 342
Fraternę inſidiæ 265
Fraterna conſpiratio ducū Sweidniceñ 185
Frater ſancti Venceſlai 22
Fratres ſancti Polonię ſex 33
Fratrū. ſ. Marię expeditio in Pruthenos pri/
Fratres mīores Gracco: inducti. 129 (ma. 125
Fratres Theutonicorū ex bohemia pulſi. 292
Fratrum concordia 273
Fraus Ruthenorum 144
Fraus promiſſionis ducis Kazimiri. 152
Freneſis Wladiſlai filij Henrici Wratiſ: 217
Friderici Barbaruſſę poſtulatio 91 · expeditio
eius in Poloniam eodem (niæ. 91.
Friderici imp̱atoris affinitas cū ducibus Polo
Fridericus Kazimiri filius Cardinalis ꝓnunci/
Fridericus ep̄us Graccouieñ 346 (atus 354
Fuga Ioannis de Huniad 307
Fuga hungarorum & Thurcarum 308
Fuga Wladiſlai Loktek in hungariam 194
Fuga Leſtkonis nigri in hungariam 177
Fuga Boleſlai interfectoſis · ſ. Staniſlai in hun/
Fuga Swatopolconis. 60 (gariam. 50.
Fuga Dauid ducis Ruſſię in Poloniam 63
Fuga Wladiſlai in Almaniam. 88
Fuga Ioānis regis Bohemię a Poſnania 213.
Fulconis Gnezneñ archiepiſ: interdictū. 151.
Fulminis templum & ſimulachrum 25
Fulminis ictus in eccleſia. ſ. Franciſci 341
Fundatio pſalterij in arce 292
Fundatio Carthuſianorum in Lignicz 298
Fundatio fratrum in Rupella 336
Fundatio vniuerſitatis in Kazimiria 242
Fundatio eccleſiæ Vilneñ & ep̄atus 271
Furor Cōradi in Prandothā epiſ: Gracco: 138

G

Gades Boleſlai 29.
Gagates in polonia 5
Galli victi. 7
Gedanum obſeſſum 155. dolo captū. 202
Gedeon Graccouienſis Pontifex 99
Gediminus Lithuanię dux occiſus. 214
Gedimini proles & bonorum diuiſio. 264
Geminum malum in Boleſlaum 68
Generoſus Kazimiri interitus 200.
Genſericus Affricam vaſtauit 19
Georgij Ruſſię ducis obitus 98
Georgius de Poſdziebrad huſſitarū p̄ſes. 310
Giberith Gottorum rex 19
Gilimer Vandalorum rex. 20
Gilow caſtrum erectum 12
Glogouia obſeſſa 68
Glogouia obſidione ſoluta. 70
Gnezna prima ciuitas Polonię 2 & metro/
polis prima 22
Gneznenſis Præpoſitus captus 262
Gneznenſis primas Nicolaus archiepiſ: 297
Gnieuomirus captus & occiſus 68
Gracianus imperator 19.
Graccouia a Thartaris capta 132
Graccouia metropolis poloniæ 4. 22
Graccouię origo 7
Graccouieñ a duce Oppolieñ ſpoliati 310
Gracci electio 7
Gracci proles 7
Graccus 400 annis ante Chriſti natiuitatem 7
Gracci interitus a fratre 8
Grande bellum Leſtkoni nigro indictū 176
Grande ſacrilegium 211
Grandis conflictus Pruthено: & Polo. 280.
Grando notabilis 368
Gręcia a Swantoſlao ſpoliata. 24
Gręcia a Wlodimiro turbata 25
Graſſatores Polonię 327
Griffina in coniugio virgo 171.
Griffina ducatus ſuos alteri committit 187
Grzymiſlawa mater Boleſl. pudici morit. 164
Gundericus Vandalorum Pręſes 19.
Guntamundus Vandalorum rex. 20

H

Habdangk familię facera origo. 69
Halicz occupatur. 103
Halicia capta 119
Heduigis Elizabeth reginę filia 256
Heduigis beatę mors 140. Canoniſatio. 167
Helena vxor Boleſlai Kaliſſienſis 156
Henricus ſecundus Windos vicit 20
Henricus tercius Vindelicos preſſit eodem
Henricus imperator hungarię inuaſor. 67
Henricus dux Sandomirieñ Hieruſalem pe
Henricus Ketlicz vinctus · 105 (tit. 96
Henricus pius beatę Heduigis filius 130. 135
Henricus dux Wratiſ: a fratre Cōra: capt⁹. 149
Henricus quartus alias ꝓbus captus 172. 184
Hēricus q̄ntus Wratiſ: dux ī balneo capt⁹. 186
Henrici poloniæ & Glogouię ducis mors. 203.
Henricus de Pleczko magiſter Pruſſię. 214
Henricus Zeganenſis dux mortuus 215
Henricus de Treuir Pruſſię magiſter 216
Henricus Duſemer Pruſſię magiſter 237
Henricus de Plawen magiſter Pruſſiæ. 335
Hermanni virtus 53.
Hieruſalem a Soldano capta. 94
Hildericus Vandalorum rex 20
Hipanis fluuius 3
Hleb dux Reſzanenſis occiſus 107
Homagium Pruthenorum perpetuum 105
Homagium Semouiti Mazouię ducis 240
Homagium Valachorum. 296
Homagium ducum Mazouię 299
Homagium helię Valachieñ 301
Homagium Pruthenorum. 315
Homagia plura Kazimiro pręſtita. 342
Honoricus Vandalorum pręſes 19
Honorifica Kazimiri exceptio 39
Hoſpitale infirmorum in Kaliſz 180
Hoſpitale ſanctiſpiritus prius in Prand
nik 122

Hoſpitale in Poſnania 95
Hoſpitalitas polonorum 180.
Hoſpites poloniæ celebrium nuptiarum 229.
Hoſpites coronationis Sophię reginę 286
Hoſtes aſtucia victi 9
Hungari a Mſciſlao victi 96.
Hungarorum vltio ex Wlodimirkone 96
Huſzacaſſen imperator thartarorum 336

I

Iactura eccleſię Gneznen̄ 196
Iaczko metquartus relligionē ingreſſus 121
Mors eius 163
Iaczwingi populi 40
Iactura polonorum ex igne 55
Iagello magnus dux Lithuaniæ captus 265
Iaropolcus Ruſſię dux. 25. 84. mors 89
Ingreſſus Iagellonis in poloniam 270
Ianczarus populus 305
Ianuſſius dux Gliuicenſis captus 339
Iaſzko Kmitha Capitaneus Siradienſis 250
Iaroſlaus Ruſſię dux. 28. 41. Mors 77
Iaroſlai principatus diuiſio 42
Iaroſlaus in Ruſſiam reductus 76
Iaroſlai de Skotniky mors 159.
Idola polonię confracta 22
Idola Lithuanorum deleta 271
Idolatria Samagittarum. 283
Ignis Graccouię. 214. 319. 77. 330. 340. 348
Ignis numen Samagittarum 283
Ignominia Canonico Graccouien̄ illata 317
Ihor dux Ruſſię filius Rurkonis 17
Ihor captiuitas 96. 114
Ilkuſz & Slawkow ſpoliata 316
Imbrifera tempora poloniæ 161
Immutatio inſtitutionis denarij .ſ. Petri 218
Imperatori thartarorū legatus a papa 142
Impetratio iuriſpatronatus 367.
Inabilitatio Girzik cum prole 333
Incendium Graccouię 214
Indignatio ex ioco 86
Indulgentię Sandomiriæ datę 144.
Infortunium Boleſlai Calui 148
Ingreſſus Iagellonis in poloniam 270
Innouatio monaſterij Czanſtochouien̄ 292
Inopinus thartarorum aduentus 356
Inſignis uaſtatio minoris poloniæ 266
Inſignis conflictus Prutheno: & polonorū. 212
Inſignia coronationis Graccouiā relata 282
Inſtantia bellica Kaliſſienſis ducis 152
Inſcriptiōes pro terris Lithuanię & polo 312.
Intenſio brumę, peſtis, & cariſtię 309
Interdictum per Opizonē. 149. Aliud 330
Interdictum polonię ſublatum 53
Interdictū ob captiuitatē ducis Oppolien̄. 196
Interitus Sbignei 74
Interitus Vladiſlai 92
Interitus Henrici ducis Sandomirienſis 93
Interitus Iſaſlai 97
Interitus Kazimiri 105
Interitus Romani Ruſſię ducis 110
Inteſtinum bellum Mieſzkonis ſecundi 101
Intoxicatio Cōradi ducis Glogouienſis 197
Introductio fratrū in monaſteriū Lubeus. 94
Inuentio theſauri in artiſtarum collegio 355
Inunctus Girzik & Ioāna vxor in reg: Bo: 331
Ioānes Querin archiepiſ: Rigen̄ captus. 198
Ioānes Muſcata epus Graccouien̄ captus. 205
Ioannis Bohemiæ regis inſcriptio 209
Ioānes Grotkonis epus Gracco: legatus 224
Ioannes cœcus Bohemię rex 226
Ioannes Lodza epiſco: Poſnanię: mortuꝰ. 237
Ioannes rex bohemię mortuus 238
Ioannes epiſco: Poſnanien̄ mortuus. 257
Ioan: Thurzo coadiutor Wratiſ factus. 358
Ioannes Radlicza epiſcopus Graccouien̄. 262.
Ioānis Huſz cōbuſtio cū ſuo diſcipu. 284. 297
Ioannes Iſkra capitaneus creatus 303. 328
Ioannes Capiſtranus Gracco: venit 314. 330.
Ioānis Alberti de thartaris victoria 324
Ioannes dux Oſwanczimien̄ victus 329
Ioannes Laſcz eodem
Ioannes Albertus rex electus 347
Ioānes Laſzky Secretarius creatus 361
Ioan: Thurzo epiſco: Wratiſ: conſecratus 371
Iſaac ab Huſzacaſſen legatus 340
Iſaſlaus Ruſſię dux 62. captus 96
Iſaſlaus Dauidouicz dux Kiouienſis. 98
Iſidorus archiepiſcopus Kiouienſis 309
Iſtula Viſla fluuius polonię 3
Iubileus cum peſte 382
Iubileus Romę inſignis 339. 357.
Iudei Graccouia pulſi 349
Iudith Wladiſlao nupta 53
Iulianus de Cęſarinis Cardinalis 303
Iura & ſanctiones Kazimiri ſecundi 226
Iuridica actio 99
Iuriſpatronatus permutatio 365
Iuſta ſceleris vindicta 95
Ius germanicum Graccouię inſtitutum 228
Iuſpatronatus vniuerſitatis Graccouien̄. 356
Iuſticia Kazimiri iuſti 100
Iwan Czartorzyczky 309.
Iwo de Konſke cancella: epus Graccouię. 121.

K

Karolus Pruſſię magiſter 220.
Karolus rex Hungarię mortuus 236
Kazimirię exuſtio 368
Kazimirus Mieczlai filius. 36
Kazimirus Pariſius miſſus 37
Kazimirus in Cluniaco monachus. 37
Kazimirus primus coronatus 40
Kazimirus e relligione egreſſus 39
Kazimiri ducis Sādomirien̄ ſurrogatio 93
Kazimirus iuſtus 99
Kazimiri exercitus meticuloſitas. 152
Kazimirus ſecundus Vladiſlai filius. 222
Kazimirus Stetinen̄ iactu lapidis leſus 251
Kazi: dux Lithuanię in regē polo: electus. 311.
Kazimiri regis polo: ſtatura & geſta 326
Keyſtuth Lithuanię dux 227.
Keyſtuth bis captus. 243. iterum 266
Keyſtuth caſtrum Wladimirien̄ obſidet. 248
Keyſtuth cum filio Pruſſiam vaſtat 259
Kyg Ruſſię dux 6
Kilia alias Lykoſtomos oppidū captum 333

Kymelcaſtrum captum 195
Kinga vxor Boleſlai pudici 137
Kinga & Helena mundo abrenunciant 147
Kiow a Boleſlao expugnatū 28.46
Kyow a Georgio duce Ruſſię capta 96
Konigſbergk ciuitas Cruciferorū erecta.162
Korew Ruſſię dux 6
Korigal dux frater Vladiſlai occiſus 272
Kunegundis miraculis claret 189.
Kunegundis pietas 130.178

L

Lacus pipini 125
Ladiſlai regis Hungarię obitus 59
Ladiſ: rex Hungarię a Cumanis occiſus 189
Ladiſlaus infans Auſtriam ductus 302.
Lancea ſancti Mauricij 27.
Largitas Alexandri 370
Laus Vitowdi 288
Laus Boleſlai Chrabri 30
Laus Henrici cū barba.127 mors ibidem
Lazari miſer interitus 62
Lech primus polonorum princeps 1.5
Legatio a rege perſarū ad Kazimirum 338
Legatio a rege Cipri 299
Legatio impatoris græcorū & patriarchę.296
Legati Venetorum item Thurcarum 348
Legatus a latere poloniam venit 113.
Legati po canoniſatione.ſ.Stanislai.157.
Legati pro Kazimiro monacho 38
Legati Romā duplices a Kazimiro iuſto 101
Legati a Benedicto pontifice poloniam 224.
Legatus papę ad Kazimirum polo: 322
Legatus ſummi pontificis Caſpar Epiſcopus Callienſis 351
Legio Domiciani a Ruſſitis victa 18
Leſko primus 9.10
Leſko ſecundus ioco regnum adeptus 11
Leſko tercius 11
Leſkonis tercij viginti filij naturales 11
Leſko quartus 16
Leſko Albus 107
Leſko niger 174
Liberalitas Boleſlai 75
Liberalitas Kazimiri ſecundi. 229
Libertas polonorum ab imperatore 27
Libertas theutonum a Leſkone data 177
Limburg caſtrum erectum 12
Lithuani a Ruthenis cæſi 123
Lithuani Poloniam vaſtant 190
Lithuanorum diſtrictus duo capti 190
Lithuanorum excurſio in Dobrzin 220
Lithuanorum ingreſſus in Mazouiam 235.
Lithuania vnde dicta 271
Lithuani fidem ſuſcipiunt eodem
Locuſtarum copia Ruſſię 61
Locus coronationis regum Poloniæ 206
Locuſtarum copia Polonię 233
Locuſtarum prodigium. 340
Loquela pręter cōmunem curſum 86
Lotharius rex Romanorū in Bambergk 79
Lubek condita 12
Lubeus caſtri expugnatio 68.123.
Luczko caſtrum obſeſſum 96
Luderus de Brunſweigk Pruſſię magiſter 211.
Ludolſus Konig Pruſſię magiſter 236
Ludomilla.ſ. Wenceſlai nutrix & auia 22
Ludomillę interitus eodem.
Lodouicus Hungarię in Polonię regem deſignatus 224.248
Lukerdis cōiūx Przemiſlai ducis maioris polonię 180
Lutherus Pruſſię magiſter 222.

M

Maczko Borkouicz fame extinctus 241
Magiſtri Pruſ: conditiones Wladiſ: oblatę.204
Magna ſanguinis effuſio 144
Magna fides militis in principem 118
Magnificentia Boleſlai 26.
Mahumeti vulneratio & profligatio 330
Mahumeti conflictus cōtra Huſzacaſſen 337
Manſionaria Gneznenſis inſtituta 298
Manſionarij in Sweidnicz inſtituti. 366
Manifeſtatio Sbignei in bello. 68
Marchia a Lithuanis graſſata 208
Marchionatus Brandenburgeñ emerſio 36
Marchio Morauię Boleſlaus occiſus. 134
Maria regina Hungarię mortua 292
Maria Lodouici filia 257
Marianus Suffraganeꝰ Gracco: mortuus.366
Marcomanni 18
Marſalcus Pruſſię Lithuanię vaſtator 219.
Martyriū.ſ.Adalberti & corpis redēptio.32
Martyrium diui Stanislai 49
Maſlaus tyrannus victus 40
Maxima clades theutonum & polo. a tharta/ris 133.
Maxima clades inteſtina.108.
Mazouia a Maſlao dicta.40.vaſtata.122
Mazouię clades 153
Meydburgk conditum 12
Meinhardus & Ptaczko Bohe: guberna: 310
Mendolphus rex Lithuanorum alias Mendog.153.161.165
Michael Kochmeiſter Pruſſię magiſter 296
Michalko dux Hallicienſis 120
Myckelburgk caſtrum conditum. 12
Miechow oppidum exuſtum. 371
Migratio Venceſ: regis polonię in Bohe: 194
Milites ordinis Cruciferorum victi. 219
Minæ Graccouienſium in Eliſabeth 256
Miraculoſum certamen in nubibus 170
Miraculoſa vinctorum liberatio 137
Miracula mortem.ſ. Staniſ. concomitātia.49.
Miraculum.ſ. Stanislai in canoniſatione.158
Miraculum in Crucifero factum 178
Miraculum in ligno crucis 248
Miſer interitus Leſkonis Albi 117.
Miſer Boleſ: interfectoris.ſ. Staniſ: interitus.50
Modigiſilus Vandalorum rex 19
Modon inſula 352
Monaſterium in Trebnicz fundatum.114
Monaſterium in Caluo monte fundatum.30
Monaſ. in Szczechow funda: 30. dotatū.82.
Monaſterium Brunuilceñ fundatum 37
Monaſterium Thinicenſe fundatur 41
Monaſterium.ſ.Kiliani fundatum 37
Monaſterium in Mogila. 44
Monaſterium Lubeus extructum 41.
Monaſterium in Strzelno fundatur 77

Monaſterium .ſ. Vincencij wratiſ. eodem
Monaſterium Andrzeouieñ. 88
Monaſterium Landa fundatur. 89
Monaſterium in Miechow fundatur. 94
Monaſterium in Szuleyow fundatur. 106
Monaſterium in Oliua 106. deſtructio 143.
Mona: in in Wanchoczko fundatum. 106
Mona: in Ploczko, Vitow, Buſzko eodem.
Monaſterium in Coprziwnicza. 106
Monaſterium ſancti Iacobi Sandomirię. 113
Monaſterium in Coſczol ante kaliſſ. 120
Monaſterium in zcarnouanſz erectum. 121
Monaſterium Olobokdioceſis Gneznen̄. 121
Monaſte in kaczycze Mogilam tranſlatũ. 12
Monaſte in Henrichow fundatum. eodem 2
Mo. Oliua a barbaris prutenis vaſtatũ. 122.
Monaſt: ordi: prędicatorꝝ in Gedano fun: 123
Monaſteriũ in Srodka fundatum. 128
Monaſteriũ in Sczyrzycz erectum. 128
Monaſterium in Goſczykow. 128
Monaſterium in Ploczko. 129
Monaſterium in Halicz 129
Monaſterium in Thorun. 135
Monaſterium in Vratiſ. ſ. Iacobi. 135
Monaſterium in Zauichoſt. 164
Monaſt. ſ. Clarę Gneznę fund: 164
Monaſterium in Tſchow 188
Monaſterium in Blonye 190
Monaſt in Brega 233 In Rathibor eodem.
Monaſterium in Caliſſ 235
Monaſt Czanſtochouię funda: 263.
Mo: Carthuſianorꝝ dioce: Vladiſlauieñ 261
Monaſteriũ in arena extra Gracco: 275 292
Monaſt: in noua Sandecz funda. 278
Monaſt ante Teſſin fundatum 341.
Monſtri productio 355
Montana Thatri culta. 367
Moravia a polonis victa 28
Morauia vehementer afflicta 56.
Mores & ſtatura Alexandri regis 364.
Morimundus minor qui dicatur 89
Mors Dambrowcze 23
Mors Olhe 25
Mors Iaropolci 52
Mors Boleſlai Chrabri 30
Mors Vladimiri Ruſſię ducis 34
Mors Suantopelci 35
Mors Mieczlai 36.
Mors Maſlai Mazouitæ 41
Mors kazimiri primi 41
Mors Iudithę vxoris Vladiſlai 54
Mors Vladiſlai 58
Mors Vaſilkonis Ruſſię ducis. 62
Mors Dauid Ruſſię ducis 64
Mors Suatopelconis 69
Mors Boleſlai cum laudibus 82
Mors Mieczlai ſenis 112
Mors Boleſlai alti 113
Mors Colomanni ducis Halicieñ 120.
Mors Henrici cum barba. 127
Mors Iwonis epiſcopi Graccouieñ 127.
M: kazimiri ducis Oppo: & Rathriborieñ: 129
M. Boleſ. pudici & vnde pudicus dictus 147
Mors Boleſ. Caliſſieñ ducis 156
Mors Przemiſlai Poſnanienſis 163
Mors Iaczkonis fratris prędicatorum 163
Mors Danielis Ruſſiæ regis 168
Mors Prandothę epiſcopi Graccouieñ 168.
Mors Boleſlai Calui 173
Mors Leſtkonis nigri 178
Mors Henrici quarti alias probi 185
M. Griffine vxoris Leſtkonis nigri 187
M: kunegundis Belę regis filiæ. 189
Mors kazimiri Lanciciẽ virilis 190
Mors Przemiſlai ducis Rathiborieñ 195
Mors Boleſlai Sweidnicenſis 198
Mors Conradi Steinauieñ 199.
Mors Vladiſlai Loktek 214
M. Boleſ. Mazouię ducis Semouiti filij 216
M. Vincencij palatini poſnanienſis 222
Mors kazimiri ſecundi 232
Mors Nankeri epiſcopi Vratiſlauienſis 236.
Mors Theodrici de Aldẽburg ma. Pruſſ 236
Mors Lodouici regis hunga: & polo. 253
Mors Przeczſlai epiſcopi Vratiſlauiẽſis 258.
Mors Karoli Romanorum imperatoris 260.
Mors Floriani Epiſcopi Graccouienſis 261
Mors keyſtuth Lithuanorum ducis 266
Mors Skirgellonis ducis Lithuanorum 273
Mors Eliſabeth reginę polonię 285
Mors Iagellonis alias Vladiſlai 290.
Mors Petri Viſh Epiſcopi poſnanieñ. 296
Mors Sigiſmundi imperatoris 301
Mors Alberti Romanorꝝ & hunga: regis 302
Mors Georgij regis Bohemię 320
Mors Mathię regis Hungarię 325
Mors kazimiri regis poloniæ 326
Mors Sbignei Cardinalis Epiſcopi Grac: 329
Mors Ioãnis de Huniad & Capiſtrani 330
Mors Ladiſlai hungarię & bohe. regis 331
Mors Sophię reginæ polonię 332
M. Lodouici de Erlichauſen pruſſię magi. 334
Mors Stiborij Epiſcopi Plocenſis 336
Mors Alberti regis polonię 352.
Mors Friderici imperatoris Romanorum: 353
Mors Ianuſſij Mazouiæ ducis 355.
Mors Callimachi poetę Florentini 355
Mors Ioannis Tiffen magiſtri pruſſiæ 356.
Mors Nicolai ducis Oppolienſis. 356.
Mors Ioannis welſſ eodem
M. Alexandri regis polonię Vilnę 364
Mors Friderici Cardinalis 366.
Mors Creſlai Lubelczik Epiſcopi Vladiſ. 366
Mors Conradi ducis Mazouię 367
Mors Eliſabeth reginę polonię 368
Mors Iwan Vaſilouicz ducis Moſkouię 370
Mors Annę reginę Hungarię 371
Mors Nicolai & Ioannis ducis Rathibo 371
Mors Ioannis de kanthi theolo. doctoris. 337
Mors Przemiſlai ducis Teſſinenſis 342
M. Ioannis Dlugoſſ Canonici Graccoui: 343.
Mors Mahumeti imperatoris Thurcarũ. 344
Mors Mathię regis Hungariæ 346
Morius in ſpirituales 363
Motus terrę inſignis 310
Mſciſlai ducis kiouienſis mors 85
Mſciſlaus dux wladimirienſis 98
Mulieris Agaſię vxoris Cõra: crudelitas. 130

Mulieris periculoſum conſilium. 85
Munitiones Cōradi Mazouiæ expugnatę 126
Mures ex cadaueribus nati. 13
Myechow oppidum exuſtum. 95.
Mieczlaus monarcha relligionis auctor. 22
Myeczlaus monarcha quintus. 98.
Mieſko primus fidem Chriſti ſuſcepit, 21. 22.
Mieſko ſecūdus filius Boleſ: Chrabri rex, 35.
Mieſko ſenex reſtitutionē petit & potitus: 102.
Mieſko dux Mazouię a murib⁹ deuorat⁹ 129

N

Nackel caſtrum vallatū 55. oppugnatū. 76
Nactaga Pruthenorum regio, 157
Nankerus Epiſcopus Graccouienſis 219.
Nankerus Epiſcopus Wratiſlauienſis, 234
Narimuntk dux ſuſpenſus: 272
Nauſamundus Vandalorum rex: 19.
Natiuitas Henrici cum barba: 113
Natiuitas Kazimiri filij Loktek: 215
Natiuitas Ioānis Alberti & Alexandri. 332
Natiuitas Lodouici regis Hungarię: 371.
Naualis expeditio in Datiam, 77
Nauigatio monachi ſuper cappa: 163
Nicolaus Pienazek Capitaneus, 317
Nicolaus Komorowſzky: 331
Nicopolis Bulgarię metropolis: 305.
Niemen fluuius poloniæ: 4
Niſſa epiſcopatui Wratiſlauień data: 113,
Nix in vigilia penthecoſtes. 240
Noctageń diſtrictus a Lithuanis vaſtatus: 197
Noua Sandecz erecta: 198.
Nouem duces Ruſſię, 98
Nouem ſacci auricularum: 134
Notarij Wratiſlauień cum ſacerdote capti 368
Nuncij proteruitas: 179
Nuptię inſignes Graccouiæ: 229
Nuptię Boguſlai ducis Stetinenſis: 237

O

Obſeſſio Pragę 298
Obſides dati nominatim 150
Occiſio Helię Valachi 352.
Occiſio Ioannis Kmithe 252
Occiſio Spitkonis de Melſtein 308
Occiſio Andreę Tanczinſky 318
Occiſio celebrium polonorum 361.
Occiſio ſancti Venceſlai. 22.
Occiſio ſancti Staniſlai 49
Occiſio Hērici ducis Sleſię. b. Heduī. filij 134
Occiſio Przemiſlai ſecundi 191
Occiſio Vēceſlai tercij ī Olomuncz 195
Occupatio Epiſcopatus Wratiſlauienſis 235
Occupatio inſignium caſtrorum 166
Occupatio caſtri Swyecze 203.
Odra fluuius Sleſię 4
Olech Ruſſię dux 61 62
Ollę naturales in polonia 5
Olgerdus pater Iagellonis 227
Olha coniunx Iior. 17
Olha baptiſata 17
Olobok caſtrum erectum 181
Olofagus Graccouiam affligit. 7
Omen futuri mali 172
Omen malum 353
Oppauienſis terrę duplex inuaſio 144.
Opera pietatis Doctoris Kanthi 338.
Opiniōes ſup morte Boleſlai interfectoris 50
Opinio de morte Iuliani Cardinalis 307
Oppidum Crzepicze erectum 244
Opizo legatus papę. 142.
Oppolień terra a Boleſ. pudico vaſtatā. 147
Oppolienſis dux ad Bohemos defecit 188
Optima dos in captiuorum reſtitutione 207
Ordo Ciſtercieſis in Lubeus introductus. 105.
Ordo. ſ. Dominici in polonia plantatus 121
Ordo Cruciferorum Cuyauiā vaſtat 213
Oratores ducis Moſkouię 351
Oratores Baiſſeti imperatoris Thurcarū 351
Orebitarum ſecta 296
Originale pro cruce ſignatis 151
Origo polonorum 1. linea 1
Origo ſectę Ioannis Huſz 295
Origo Picardorum 296
Origo morbi Gallici 354
Oſzkald Ruſſiæ dux 17
Oſtrow caſtrum cum cęteris erectum 12
Otto Romanorum imperator 26 112

P

Pabianicze comitatus Capitulo Graccouień-
ſi donatus 54.
Patientia Kazimiri regis 326.
Pactum pacis neglectum 210
Paraliſis Ioannis Rokiczan 333
Paſtow diſtrictus Lithuanicus vaſtatus 218.
Patrui Pompilij veneno extincti 13
Paulinus Nolanus Epiſcopus . 19
Paulus Epiſcopus Cracco: captus. 171 176
Paulus Ruſzdorff pruſſiæ magiſter 289
Pax Lithuanorum & Polonorum. 221
Pax Kazimiri ſecūdi cū ordine Crucifero. 228
Pax plurium heroum ſuſcepta 229
Pax facta inter Damarathū & nobiles 267
Pax Alexandri & ducis Moſkouię 361
Peluſza dux Lithuanię 183
Penæ auctorum defectionis. 176
Pœnitētia Boleſlai. 74. peregrinationes. 78
Pœnitentia Kazimiri ſecundi 228.
Pera Ianuenſium ciuitas 329
Periurium Kazimiri ducis 152
Perrarum prodigium in canibus 175
Peſtis incrudeſcentia. 106. 239. 257 268
344 346
Peta princeps Thartarorum 135
Peticio primatum Lithuaniæ a polo. 311
Petrus Comes de Skrzin 77
Petrus a diuo Staniſlao reſuſcitatus. 47
Petri teſtimonium. 48
Petri reditus in ſepulchrum 48.
Petri de Skrzin obitus 86
Petrus de Swācza cancel: Pomera: captus. 200
Petrus Dreſnēſis multiplicator hereſis. 295.
Petrus Comorowſky 323
Pia opera Iwonis Epiſcopi Graccouienſis. 128
Pia opera Heduigis reginę polonię 275
Pia opera Iagellonis 291
Pia opera Eliſabeth reginæ polonię 369
Piaſt in regem electus 14 15
Piaſt obitus 15
Pietas Epiſcopi Nolani 19

Pipinus pruthenus 125
Plauſus Graccouieñ ex patroni adeptu.159
Pluuia ſanguinis 170
Polonia ſub thauro 2
Polonia a planicie dicta. 3
Polonię longitudo & latitudo 3
Poloniæ ſitus eodem
Polonia vino & oleo carens 4
Podolię fertilitas. 5
Polonia ſyluoſa. 5
Polonię vaſtatio 9
Poloni fidem Chriſti ſuſcipiunt 22
Poloni euangelium gladijs exertis tuentur.23
Polonis corona negata 23
Polonorum idola plurima 24
Polonorum & Pruthenorũ conflictus. 319
Polowczy Ruthenorum victores 51 60
Polowczy qui ſint. 120
Poltowſko oppidum Epiſcopi Plocen͂ 221
Pomerania victa 29
Pomerania vlterior & citerior 100
Pomorzanię populi 3
Pompilius Leſtkonis filius 11
Pompilius primus 12
Pompilius ſecundus 13
Pompilius cum ſuis a muribus deuoratus.14.
Pompo magiſter pruſſię occiſus. 134
Poponis ſententia concordię 150
Poſnania obſeſſa 213.
Potentia Kazimiri regis in pruthenos 327
Portentum Graccouię genitum. 357
Pragenſis vniuerſitatis ruina 295
Prandotha Epiſcopus Graccouienſis 128
Preda ex Gneznen͂ eccleſia. 38
Preda ex Bohemia 79.
Prelatorum Canonica electio 233.
Przemiſlaus dux Poſnanienſis captus. 172
Przemiſlaus in regem electus 9. 10
Przemiſlia expugnata. 45
Przemiſlaus ſecũdus in regẽ polo. vnctus 191
Præſentia hoĩm canoniſatiõe.ſ. Staniſ 160
Prima ſciſſio regni polonię.58
Primus rex Bohemię coronatus 58
Primus Cruciferorũ in pruſſiã ingreſſus.116
Principes Sleſię ex Piaſt nati 15
Priuilegia vniuerſitatis Graccouienſis 242
Priuilegium Colonienſium. 89
Proci Iagellonis ad reginam polonię. 268
Procopius Taboritha 300
Proculi infamia 18
Proditio caſtri. Cruſzwicza & oppidi Brzeſcze 267
Proles Wladimiri duodenaria 26
Proles vtriuſq; ſexus Boleſlai Calui 173
Proles Henrici ducis Wratiſlauienſis 196
Proles Olgerdi & Keyſtuthij 264
Proles Kazimiri regis polonię 327
Proles Eliſabeth 369
Proles ducis Moſkouię. 370
Pruſſię origo & denominatio. 32
Prutheni Ruſſię uaſtatores. 61
Pruthenorũ ad fidẽ Chriſti conuerſio 92.128
Prutheni idolatriam reaſſumunt.137
Pſari caſtrum Slauonię.8
Puer nouennis belligerat.56
Puerorũ inſueta parturitio & copioſa.170
Pueri ſemeſtris mirus ſermo.172.
Pugna inter patrem & filium duplex.57.
Pugna polonorum & Morauorum. 64
Pugna Bohemorum circa Thabor.301

Q

Quadruplex monarchię adeptus per ſenem Mieczlaum 112.
Quater Leſtkoni albo principatus datus.113
Quattuor nobiles prędicatorum ordinem ingreſſi Ceſlaus, Iaczko, Henricus Morauus Hermannus Theutonicus. 121
Qwyedzin caſtrum in terra Culmeñ 128
Quinq; fratrum martyrium 33

R

Radwilo Roſtikouicz legatus.313
Ragnetha caſtrum celebre.217
Rainoldus.ſ. Staniſlai aduerſarius ſatan.158
Rathibor caſtrum conditum.12.
Rathiborieñ dux Myeczlaus mortuus 128
Receſſus Gwilhelmi Auſtrię ducis 269
Recuperatio Pomeranię.103
Redemptio Henrici quinti Wratiſlauiẽſis.186
Redit⁹ Sigiſmũdi Koributh in bohemiã.286
Reedificatio caſtri Drdzene 154
Regis Stephani pax.96
Regni partitio in filios Leſkonis tercij.12
Regnum polonię corona priuatum.50.
Regnum Bohemię ab alijs dirigitur.195
Relligioſa & ſancta puellę integritas.208
Relliquiarũ ſancti Staniſlai diſtributio.160
Relliquię ex bohemia Hungariam delatę.298
Remuneratio ciuiũ Gracco: a Leſzkone.177
Repulſio Wladiſlai Loktek electi.193
Reſignatio caſtri Sobotha.196
Reſiſtentia Ruthenorum prohibita.36
Reſiſteñ Cardina: in canoniſa.ſ. Staniſlai.158
Reſiſtentia bellica Wladiſ. polonię regis. 209
Reſiſteñ Kazimiri in Ioannẽ de Huniad.312
Reſtitutio boleſlao bregenſi facta.218
Rex Boleſlaus anathematiſatus.50.
Rex Boſnę a Mahumeto captus.332.
Richſza Mieczlai ſponſa 35
Richſa Venceſ: cõſors in reginã coronata. 199
Rithogarus Theutonum princeps:8
Rhodis a Thurcis obſeſſa.344
Rogow caſtrũ a pruthenis erectum:125
Romanus Ruſſię dux 108
Romanus Hallicienſis prefectus 109
Romanus palatinus Moldauię mortuus 312.
Roſtok caſtrum conditum 12
Rudolphus legatus apoſtolicus 320
Ruina teſtudinis eccleſię.ſ. Katharinę 310
Ruina partiũ eccleſię ſancti Franciſci. 333
Ruiko Ruſſię dux 17
Rurik dux Kiouieñ caſtro potitus 114.
Ruſſia Grecam fidem ſuſcipit 26
Ruſſia a Kazimiro ſecũdo ſubiugata 226
Ruſſ nepos Lech 2
Ruſſię primi duces. 6
Ruſſię principes Sandomiriam irruunt 198

Ruthenica clades inteſtina 129
Rutheni poloniam hoſtiliter ingreſſi 58
Rutheni in polonia victi 115

S

Sabel capitaneus caſtri Sulencz captus 154
Sacerdotum ignominia 317
Sacramentum euchariſtię conſputum 216.
Szachmetczar captus 362
Sacrilega Pomeranorum prę da 66.
Szachmet imperator Thartarorum 313.
Sal in Bochnya repertum 160
Salomea Halicienſis regina 169
Samagittię deſcriptio 283
Samagittarum conuerſio 284
Sancti Adalberti vita 30
Sanctus Adalbertus poloniā allatus 33
Sancti Floriani aduentus in poloniā 101
Sandiuogius de Subino 250
Sarmathę populi 18.
Sbigneus archiepiſco Gneznen̄ coronat. 315
Sbigneus a patre victus 57 67.
Scarbimirus palatinus Graccouienſis 74
Scepuſium Hungaris datum 67
Sciſma decem annorum ruptum 328
Scithæ a Gotthis pulſi 19
Sczyek ruſſię dux 6
Scripta Callimachi poetę Florentini 355
Sdziſlaus Gneznenſis archiepiſcopus 101
Secta flagellatorum ruſticorum 166
Sedicio Sbignei aduerſus Boleſlaum 64
Sedicio Hungarorum & polonorum 252
Semouitus filius Piaſt rex 15.
Semouiti interitus 15
Semouitus cum vxore captus 147
Semouitus rex pronunciatus 255
Sentencia a ſimili lata 99
Sentencia & mens Hunga. & bohe. regū 223.
Sentencia legatorum ſedis apoſtolicę 224
Septem flumina polonię 3
Sethegij exilium 57
Seuicia Vladiſlai in fratres 87
Seuicia Mſczugij ducis pome. i Gedanen̄. 156
Seuicia Prutenorum in chriſtianos 165
Seuicia regis bohemię in clerum wratiſ. 261
Seuicia Cruciferorum in iudeos 332
Seuicia bellica Thurcarum 337
Sibilia q̄ & Hiſpalis Auicennæ patria 19.
Sigiberti ſcripta confutantur 19.
Sigiſmundus marchio brandenburgen̄ 253
Sigiſmundus koributh bohemiā miſſus. 285
Sigiſmundus rex hun: Graccoui: hoſpes 293
Sigiſmundus dux Lithuanię 307
Sigiſmundus dux Glogouię fit 358.
Sigiſmū: magnus dux Lithuanię electus 365
Sigiſmundus rex Poloniæ 334
Signa mortis Alexandri futuræ 364
Siniſtra fortuna exercitus polonorum 323
Simon de Lipnicza minorum frater 344
Sleſia a bohemis vaſtata 298.
Sleſia in filios Vladiſlai diuiſa 92
Sleſianorum bella inteſtina 172
Sleſię principes ad bohe. regem deſciunt. 221
Smolenſko expugnatum 294
Sobeſlaus dux bohemię 71 78 79 89
Sodomię crimen in boleſlao 46
Soldin oppidum Cuyauię captum 154
Sanct: Sophię eccleſia in kiow erecta 36
Sophia in reginā polonię coronatur 286
Spes Leſtkonis in Teuthones ciues 177
Spes Semouiti de Heduigi 255.
Spitko de Melſtin predo 308.
Spolia ex polonis lecta 60
Spolia mutua mazouitarum ex Ruthenis. 182
Spolium Moſkouię ducis 343
Squadi populi 18
Sancti Staniſlai miraculum 195
Stephanus rex Hungarię filius Belę Graccouiam venit 170
Stephanus Comes Scepuſienſis 325
Stephanus Moldauię palatinus 339
Stephani Valachię palatini interitus 367
Steinauie expugnatio 226
Stogneus Reij captus 313.
Strages Swatopolci pſidis pomeranię 139.
Strages terrę Cuyauienſis 140.
Strages Lithuanorum 176
Strages Thartarorum inſignis 274
Strages Vitowdi 275
Strages Prutenorum 280
Strages Thurcarum maxima 304
Strages Ioānis Alberti in Hungaria 325
Strages bohemorum a Maximiliano 368
Strages Thartarorum 339
Strategema 150
Strennuorum militum caſus 165
Studij Graccouienſis confirmatio 242.
Subita mors cōtaminatoris cōcep. bea. V 241
Submerſio Martini Bariczka 227
Succenſio trium caſtrorum 273
Sulfur in polonia. 5
Suantoſlaus ruſſię dux 24
Suantoſlai interitus 25
Suatopolk fratres occidit 34 Ducatum kiouienſem rehabet: 60 Pomeranię prefectus 115
Suanow caſtrum conditum 12
Swarno dux ruſſię 145
Swerin caſtrum erectum 12
Sueui populi 18
Superſtitio idolatrię Samagittarum 283
Superſtitiones Iagellonis connatæ 291
Suſceptio a Prandotha Aceſlini legati 142
Suſceptio koributh in bohemia 285
Suſpectio mortis Lukerdis vxoris Przemiſlai 180
Switrigello dux Lithuanię 288 289
Switrigal captus 297. Mors 328
Szonka virgo filia Andreę 285

T

Tabor ciuitas erecta 297
Thartarorum prima cognitio 120
Thartarorum nuncij a ruſſis occiſi 120
Thartari Polowczos & ruthenos vicerūt. 120
Thartarorum magna potentia. 129. 131. 133
Thartarorum ingreſſus vſq; ad Lignicz. 144
Thartari Hungarię & Gręcię inuaſores 182
Thartarorum incurſio 226
Thartarorum bellum inteſtinum 297
Thartarorum enormis clades 335

Theodricus Pruſſię magiſter 214
Theodricus de Aldemburgk Pruſſiæ magiſter 233
Temerlanes imperator thartarorũ captus, 293
Tempeſtatum incrudeſcentia 279
Templarij ex Oppathow excluſi 127.
Templorum multitudo per Petrum de Skrzin erecta 87
Templum. ſ. Pauli in Kaliſz erectum. 94
Temporis qualitas inſueta 353
Teſtamentum & mors Boleſlai Criſpi. 94
Teſtamentum Kazimiri ſecundi 231
Teſtamenti confirmatio 249.
Tyrannis Romani ducis 109
Tyras fluuius 3
Thomę epiſcopi Wratiſ: captiuitas 182
Tonſura Polonorum. 39
Tranſlatio ſancti Staniſlai 59
Traſamundus Vandalorum miſer 20
Trawanię populi 3
Trebiczow arx Mathię cœdit 334
Tres fratres Cruciferorum ordi: aſſumunt. 180
Tres ſoles 95
Tres lunę 95. 217
Tres p̃ſtantes peregrini Gracco: exeunt. 345.
Tria edicta papę Polonis data. 39
Tria caſtra vna die occupata 250
Triennales treugę 79
Trifarius Lithuanorum exercitus 260
Triplex legatio pro canoniſatione ſancti Staniſlai. 158
Triplex expeditio in Lithuanos. 241
Triplex congreſſus cum Pruthenis 281
Triumphus Wladiſlai regis. 282
Trocenſes obſeſſi & victi. 265
Thronus Boleſ: pudici monarchę firmatꝰ. 143
Tumultus Craccouię in iudeos 294
Thurcarum Thartarorumq; incurſio 350

V

Valentinianus imperator 18
Vanda filia Gracci regina electa. 7. 8.
Vandę interitus 9
Vandalus Polonię fluuius 3. 9
Vandali populi. 18
Vandali Gallias & Hiſpanias depopulati. 19.
Varciſlai filij Swatopolci obitus. 155
Variæ nuncupationes morbi gallici 354
Varta Polonię fluuius 4
Vaſzilo dux Smolnen̄ moritur. 294
Vaſtatio Croatiæ 354.
Vaſtatio Valachię 341
Vaſtatio Liuonię 294
Vaſtatio Mazouię 116
Vaſtatio Pomeranię 140. 289
Vaſtatio terrarũ Culmen̄ Pomeſanię: 155. 174
Vaſtatio terrę Lancicien̄ 173.
Vaſtatio Lithuanię. 215. 234. 235. 238. 239.
Vaſtatio Pruſſię: 237. 239. 240. 246
Vaſtatio Pruthenorum & Ruthenorum. 258
Vaſtatio Nouę Marchię. 289
Vaticinium Capiſtrani 348
Velen caſtrum obſeſſum 68
Venditio Pomeranię illegittimã 204
Verla caſtrum conditum. 12
Vermium prodigioſa multiplicatio. 182
Vernerus epiſco: Plocen̄ miraculis claret. 95
Vernerus de Orzela Pruſſiæ magiſter. 220
Verneri obitus. 222
Viadus Guttalus Polonię fluuius 4
Vicia Wladiſlai Loktek 193
Viciſſitudo ſpoliorum 237
Victenen Lithuanię dux Pruſſiam vaſtat. 215
Victoriæ quadraginta ſeptẽ Boleſlai 82
Victoriæ Polo: in Ruthenis. 30. 58. 100. 146
Victorię in Pruthenis. 43. 55. 75. 208. 212.
Victorię in Pomeranis. 55. 73. 75. 207
Victoria in Hungaris. 78
Victoria in Morauis. 96
Victoria in Bohemis 79
Victoria in Polowczis 107
Victoria in Thartaris 146.
Victoria in Mazouitis 177. 208
Victoria Pruthenorum in Polonis 93
Victo: thartaroꝝ in Polowczis & Ruth: 120
Victoria thartarorum in Polonis 131. 177
Victoria Ruthenorum in Polonis 81
Victoria Ruthenorum in Polowczis. 83. 114.
Victoria Pruthenorũ in Lithua. 214. 216. 218
Victoria Lithuanorum in Cruciferis 219
Victoria Valachorum in Polonis 228
Victorinus Georgij Bohemiæ regis filiꝰ: 334
Vierzynek Germanus cõſul Graccouien̄. 230
Viginti milia virginũ ꝑ tharta: abducta. 178.
Vilna Lithuanię metropolis. 4. exuſtio 260
Vilna ab Italis condita 270
Vincentius palatinus 210. 212
Vincencij ſcriptoris reprobatio 19
Vincentius Kadłubkonis epiſco: Gracco: 118.
Vinczow oppidũ Morauię expugnatũ 285
Vindelici pro Slauis 20
Vindica nobilis thartaris reſiſtit 310
Vinricus Pruſſię magiſter 259
Virtus bellica in puero 56
Virtutes & vicia Boleſlai 50.
Viſio Leſkoni nigro diuinitus facta, 175
Viſſimiria caſtrum & ciuitas erecta. 12
Viſlicia capta. 81. 187
Vita ſancti Floriani 102
Vita Iagellonis alias Wladiſlai 290
Vitowdus Lithuanię dux rex fieri cupit 287
Vitulus duorum capitum 170.
Vocatio Sigiſmundi in Lithuaniam. 365
Vltio diuina ob ieiunij pręuaricationẽ 55.
Vltio regis Wladiſ: in Cruciferis 213.
Vlricus Comes Ciliæ 303.
Vltima Ruſſię ſubiugatio 225
Vnio Lithuanię cum regno poloniæ 282
Vratiſlaus bohemię princeps 22

W

Waczko baro trucidatur, 71
Wanko dux Mazouię 208
Waſilko dux excœcatus 62.
Wenceſlaus dux bohemię ſanctus 22
Wenceſlaus rex bohemię in Poloniæ regem coronatus 193.

Wenceſlaus ex Gutta genitus 194
Wenceſ. Boleſlai Mazouiæ ducis filius moritur 222
Wenceſ. Romanorum rex mediator. 277
Wladimirus dux Kiouieñ morit. 84
Wladiſ. Hermannus primus monarcha 53
Wladiſlaus ab obſidione pulſus 88
Wladiſlaus monarcha tercius. 85
Wladiſ. Bohemię rex coronatus. 94
Wladiſlaus magnus peritus dimicator. 112
Wladiſlai Ottonis bellum. 116. 127
Wladiſlaus altus pulſus, mortuus. 124
Wladiſ. Ottonis in relligionẽ liberalitas. 124
Wladiſlaus Loktek dux Kiouienſis. 185
Wla: Loktek aduocaciã Gracco: confiſcat. 205
Wladiſlaus Loktek coronari cupit. 206
Wladiſlaus altus monaſterium egreſſus. 250.
Wladiſlaus dux Oppolienſis 253. 273
Wladiſ. primogenitus ex Sophia regi. 286
Wladiſ. Bohemiæ rex Viennam venit. 342
Wladus princeps Moldauię captus. 333
Wladimirus Ruſſię dux 25
Wlodimirko dux Halicieñ mortuus 97
Wlodimiri ducis Hallicienſis interitus. 109
Wolodorus Przemiſlię dux 76
Wolodor a Boleſlao victus. 78
Woyſalk monachus Ruſſiæ occiſus 153
Wratiſlauienſis ſedis tranſlatio. 41
Wratiſlauia a Thartaris capta. 132
Wratiſlauienſis Epiſcopatus occupatus. 181
Wratiſlauia ad Bohemos ceſſit 219
Wratiſlauię conflagratio 236. 242. 323
Wratiſ. Epiſcopatus reſignatio. 358
Wratiſ. fruſtra vniuerſitatẽ erigere nitunt. 369
Wſeuoldi obitus 60. 96
Wſeuoldi victoria 107

X

Xaſnicze monaſterio Thinicē donata 54

Z.

Zauiſſij Capitanei Scepuſieñ mors 299
Zauiſſius Epiſcopus Graccouienſis. 261
Zauiſſij mors. 262
Zathor oppidum comprehēſum 308
Zeliſlaus militię dux 64
Zemomiſlaus rex 16. 17
Zemomiſl dux Vladiſlauieñ mortuus 183
Zemomiſ. dux Gniewkouieñ mortuus. 245
Ziffridus Cõmendator polonis infeſtus 201.
Ziffridi mors turpiſſima 203
Zyſka huſſita 297

TELOS

IN CHRONICAM REG. POL. PRAEFATIO.

IN omni republica ſummopere intendendũ eſt, uirtutes incitare
& præuia rudimenta locare, per quæ animus ſubditorum aſſur/
gat, & tanq̃ confricatus incaleſcat, ex notis ad incognita heroũ
inſignia facinora progrediendo. Quale incitamẽtum eſt, ueterũ
geſta & hiſtorias relegere & audire, præcipue ſuæ patriæ. Quoniã natale ſo
lum magis allicit & incitat ſui dulcedine, nec immemores cũctos eſſe ſinit, ut
iuuentus quaſi cera mollis, dum tener eſt animus, dum mobilis ætas, flecta/
tur & formetur, ac impreſſionẽ figuræ bonorũ morum, & illuſtriũ factorum
ſuſcipiat. Obliquitates & tortuoſitates deprauatorũ ex eorum uituperio a/
bigendo ac procul repellendo. Quod in hac patria & republica, uſq; in hæc
tempora heu minus cuſtoditum eſt. Nam hiſtoria geſtorũ uera aut uerisimi/
lis in publico pro ſuſcitãdis exercitandiſq; animis fortiſſimorum adoleſcen
tum (quorum pmaxima copia eſt in hoc regno) apparet nulla. Quæ in die
bus noſtris floreat & reſplendeat, ſub cõpendio, prolixitatẽ perinde ac nimi
am accurtationem uitando, proponitur, ut ſub numine & protectione ſancti
Staniſlai patroni noſtri glorioſi in publicum prodeat. Quæ etſi in ſe tenuis
eſt, ac ſterilis auenæ calamo ſcripta, ſequẽtibus tamen ſcriptoribus altũ ſcri
bendi non præripit ſtilum, ſed materiam ornandam porrigit & præbet. Vt
quiſpiã totũ genus ac prouincias Slauorũ ſcribat, continuet, cõplectaturq;
& poſteris tradat, ne relliquiæ Slauorum per errores execrandos deprauen
tur. Quis enĩ non nouit Pannoniã terram Slauorum connatã, per Hugnos
Scithici generis homines euerſam, occupatam, & in hanc diem poſſeſſam?
Quis non uidet Raſcios, Seruios, Bulgaros, Philippenſes & Boſnenſes græ
co ritui deditos, Thurcis Mahumeticis ſubſtratos? Quis non cernit Dalma
tas, Croatas, & Carnos per Thurcos & exteras nationes deprædatos, & fe/
re ad deſertationẽ deductos? Quis inſuper nõ cognoſcit Bohemos uariis he
reſibus contaminatos & cõmaculatos, hos Viclephiſtica & Huſſitana labe
pollutos, ſub utraq; ſpecie Iacobelli doctrina cõmunicantes. Alios Adami/
tas & laſciuiam ſectãtes, luxu tabefactos. Nonnullos Valdenſes & fratres
nũcupatos, de corpore Chriſti, de beata uirgine, & de ſanctis dei, nihil ſecũ/
dum eccleſiam orthodoxam credentes, reliquos eorũ æque redarguendos,
qui ſanctam eccleſiam Catholicã non recognoſcentes, obedientiam ſedi apo
ſtolicæ ſubtrahunt. Quis Ruthenos & Moſcos in latiſſimis terris Septem
trionis habitantes, ritu græco ab eccleſia ſancta ſciſſos, ſciſmaticos non iudi
cat, & a Thartaris Thurciſue quottannis afflictos, captiuatos, atq; miſere
uenundatos non experitur? Et ſi alius rem ordiri placet. Quis nõ legit prin
cipes Slauorũ Lechitas & Vindos nuncupatos, iuxta mare Balteum, quod
eſt germanicũ, commoratos, per imperatores Romanorũ præcipue per Hẽ
ricos primum & tercium imperatores expugnatos, pro eiſq; Theutonicos
ſubſtituendo atq; introducendo, de Slauis non ſuperremãſiſſe, niſi admodũ
paucos in pagis & uillis, in ſede eorum primæua inter Almanos, præſertim
circa Lubek & Roſtok cis marinas ciuitates degentes, una & ſola Polonia
diuina propiciatione, & ſãcti Staniſlai meritis ac protectione, alienigenis et
erroribus non ſubſtrata, ſæpenumero tamen ab eis afflicta & uaſtata, Legi

diuinæ, ac obediētiæ eccleſiæ Romanæ ab exordio ſuſceptæ chriſtianæ rel
ligionis, in hanc diem deuote ſubiecta permanet glorioſa, utq; æuiterne per/
maneat, a Barbaris & uicinis nunq̄ ſuperata, præcepta domini relligioſe ac
diligenter colat & conſeruet. Si namq; (inquit pſalmus cxxxi) cuſtodierint
filii tui teſtamentum meū, & teſtimonia mea quæ docebo eos, & filii eorum
uſq; in ſeculum ſedebūt ſuper ſedem tuam. Et ex aduerſo. Si derelinquerint
filii eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint: Si iuſticias pro/
phanauerint, & mandata mea nō cuſtodierint. Viſitabo in uirga iniqui/
tates eorum, & in uerberibus peccata eorum, pſalmo 88. Quæ om/
nia Polonos impleturos & regnum eorum cū fide recta & ope/
ribus proſequuturos & cuſtodituros credo, dum opera &
ſolers prouidentia regentiū eis affuerit. Glorioſiſſimæ
dei genitricis Mariæ conſeruatione, & beatiſſimi
Staniſlai patroni noſtri protectione, quib9 me
& mea ſupplex commendo.

LECH

CZECH

CAPVT PRIMVM

ORIGO POLONORVM EST EX SLA
uis, Slauorũ ex Iauan filio Iaphet per Heliſam
Noe ſiquidem genuit Sem. Cham. & Iaphet. Noe. Sem.
Iaphet uero Iauan quarto genitum & fratres ei- Cham.
us. Iauan iuxta mare Ionium & Aegeum, græ- Iaphet.
cos ædidit & multiplicauit, ſimul & Heladicos, Iauan.
ſeu Aeolios, Slauoſq; per filium ſuũ Heliſam Heliſa
propagauit. a Iauan ſiquidem Ionium mare di- Heladij.
ctũ eſt. Hebræi quoq; Ionios & Græcos lingua
eorũ Iauan uocitant. Slauis mox poſt Græcos
ad occidentem terras ocupantibus ac poſſidentibus, Seruiam, Dalmaciam, Lech.
Meſſiã, Bulgariã, Boſnam, Croaciã, Slauoniã, & Panoniã. Fuere autem Czech.
principes Lech & Czech, nepotes Iauan de fœmore Heliſæ deſcẽdẽtes. Cro Crupa fluuius
aciã ac Slauoniã per Crupam fluuiũ rapidum & ueloc ẽ diſterminatas, ſor Pſari.
te cum cognatione & familiis eorũ inhabitantes. Regiã locumq; principalẽ
ſuæ reſidentiæ in Pſari caſtro ac uillagio eius nominis tenentes, uilla uſq; in

hodiernũ diẽ cũ ſuo nomine Pſari permanet ad fluẽta Crupæ, plures iubaio
nes & colonos, noſtro æuo linguagii ſlauonici habens, caſtrũ uero demolitũ,
ſolas ruinas & fundamẽta arcis demonſtrat. Tũ aũt ex multiplicatione ho/
minũ & geneologiarũ Dalmacia, Croacia, & Slauonia eas non comprehen/
dentiũ, ſæpenumero iurgia & cedes inter fratres principes & cognatos pul/
lulabãt. Quapropter præfati duces Lech & Czech uitando peſſima facino
ra, parricidia, & mortes hominum, animo concordi & conſilio ſalubri, colle
ctis rebus & gẽtibus eorũ, per familias & colonias cũ tota ſuppellectili quã/
tulacũq; tunc habebatur, relictis ſedibus natiuis, ad occidẽtales diuerterũt re
giones, exploratũ ire & percontari nouas ſedes. Sciebãt nãq; orientales me/
ridionaleſq; regiones, colonis & habitatoribus occupatas atq; refertas, & ic/
circo fruſtra eas aggrediendas & querendas. Profecti itaq; peruenere in Mo
rauiã & Bohemiã, & luſtrata uniuerſa illa regiõe, uaſta quidẽ & nõdũ culta
perſpecta & aura eius ſalubri & gleba fertili, fixerunt tentoria in monte qui
Rzip dicitur. Cœpitq; Czech frater iunior loci amenitate delectatus, a ma
iori natu germano ſuo Lech plurimis inſtãtiis petere terras Morauiæ & Bo/
hemiæ in hereditatem ſuã, poſterũq; ſuorũ perpetuãdas & populãdas. Lech
aũt ad obeũdã & nutriendã beneuolentiã fraternã, condeſcẽdit uotis peticio
onibuſq; Czech, & ualedicẽs, proceſſit cũ ſuis uerſus orientẽ & ſeptẽtrionẽ,
deueniẽſq; in terras incultas, a nemine unq̃ habitatas, Sleſiæ & maioris Po/
loniæ. Oberrabat cũ ſuis principibus, ſpeculando ſitũ & qualitatẽ locorum
donec in eũ applicuit locũ, q̃ Gnezna dicitur, ubi ſuos ſuaq; omnia expoſuit
& firmauit, quoniã is locus iuxta lacũ uiſus eſt ei ad cõmanendũ aptior, ibiq;
firmata & extructa arce, appellauit eã Gneznã, quod ſonat nidũ, quoniã cir
ca illã in altis arboribus plures nidos repererat aquilarũ, omine ex his felici/
ore auſpicato, nedũ tutam ſempiternãq; habitationẽ ratus, uerũ & ſpem re/
gni nactus ex aquilis. Quapropter aquilam pro armis & inſigniis aſſumpſit
Aiũt mathematici & experimẽtatores aſcẽdiſſe ſignũ Thauri hora ingreſſi
onis Lech in maiorem Poloniam, & poſteri practici exinde terram maioris
Poloniæ ſubeſſe thauro affirmant.

Dalmacia. Croacia. Slauonia.

Morauia. Bohemia.

Boemia Czech ceſſit. Lech in Polo/niam uenit. Gnezna prima Poloniæ ciui/tas.

Aquila pro ar/mis regni Polo/niæ. Polonia ſub Thauro.

CAPVT SECVNDVM.

STabilita ſede dominii ipſius Lech, Principes eius per tribus & co
gnationes partiti, mãſiones & domicilia per circuitũ edificarũt,
rude tamẽ & groſſe ex lignis, argilla, & tegmine culminũ ſtruxe
rũt. Coaluerũtq; & deo fauẽte creuerũt in maximo numero. Im
plentes ac hereditate poſſidẽtes Poloniã, Sleſiã, Pomeraniã, & totã regionẽ
iuxta mare germanicum Marchiã, Lubek, & Roſtok. Ruſſ aũt nepos uel ut
nonnulli aiũt germanus Lech, terras Ruſſiæ latiſſimas populauit, & de ſuo
nomine appellationẽ toti ruſſiæ reliquit. Quẽadmodũ a Lech toti poloniæ
titulatio obuenit & dicebatur regnũ lechitarũ. Quod uſq; in hãc diẽ orienta
les ſeruãt. Græci enim, Tartari, Beſſerabes, & Rutheni polonos uocãt lechi
tas. Hũgari quoq; a Lech polonos uocãt lengel. Tãdem proceſſu temporis
qui uerſus occaſum ſolis terras poſſederũt, ut circa Lubek, quæ in polonico

Ruſs nepos Lech a quo Ruſſia. A Lech regnũ Lechitarum.

Bukouiecz

Bukouiecz dicitur, & circa Roſtok, nominauerũt ſe Drzeuyanie, q̃ſi lignoſi ab abũdãtia lignorũ. Alii trauianie, hoc eſt graminoſi a copia feni & abũdatia graminis. Alii kaſſubianie a plicis ueſtiũ, kaſz enim ualet plica uerbaliter hub, ruga. Alii pomorzanyep inde ac ſi diceret ſeſe pomeranos & penes mare, qa iuxta mare habitarũt. Cæteri uero ſleſite, & qui in plana terra mãſionẽ ſortiti ſunt, a iugis montiũ remoti, polonorũ nũcupationẽ acceperũt a pole, quod eſt planura ſeu cãpus, & nõ a polo arctico quoniã non ſubſunt ei Verũenimuero quoniã prima arx & ſedes lech quæ eſt gnezna, fuit in terra plana, coꝝ qbus nomẽ polonoꝝ inditũ erat, ideo omes præfate ꝓuinciæ Polonia dictę ſũt, tanq̃ mẽbra a capite & ſui principis primeua arce. Lõgiſſima itaqꝫ latiſſimaqꝫ polonorũ fuit patria. Ab occaſu ſecundũ cœli lõgitudinem incipiẽs a gradu 32. protẽſa in tanaim habẽtẽ in lõgitudine gradus 60. quod perrarũ eſt ut tantã longitudinẽ regni inuenires, noſtris aũt temporibus longitudinẽ habet a 43 gra. in eã quã prius 60 graduũ lõgitudinẽ, latitudinẽ uero habuit, nũc quoqꝫ deo ꝓpicio habet, A mõtibus ſarmaticis eleuatiõis poli 49 graduũ uſqꝫ ad mare balhteũ, quod eſt ſinus maris germanici 55 gra. & ubi mare nõ alluit, eleuatur polus 57 gra. & plus. Habet inſuper polonia ab oriẽte ruſſiã, ruſſia aũt ſarmaciã aſiæ ſeu tartariã. A meridie pannoniam ab hũgaris inuaſã atqꝫ occupatã, & daciã nũc ualachiã & multauiã uocatã Ab occaſu Morauiam, Bohemiã, & Theutoniam. Ante noſtra ſiquidẽ tẽpora (puta in diebus regis Vladiſlai loketek) Sleſia culpa ſua, & abſqꝫ cauſa defecit a polonis. Marchia uero & ꝓuinciæ littorales, occidẽtales, Lubek Roſtok expugnate, ceſſerunt in ius & ditionem Theutonum. Itaqꝫ polonia ab occaſu noſtris diebus habet Sleſiam, & Marchiam. A ſeptẽtriõe uero habet mare balteũ, Liuoniã & Moſkouiam, Lithuania etenim in ſortẽ polonorũ ceſſit. Flumina famoſiora polonia habet ſeptẽ. Primum dniepr, quod græci boriſtenẽ, tartari erzeſze dicũt, decurrit per terras ruſſiæ ſeptimo climati, nõ ſexto denominationẽ tribuẽs poſitiõe Ptolomei, ab hoc nempe Boriſtene ſeptimũ clima diaboriſtenes nũcupatur, fons eius ex ſiluis & paludibus moſkouiæ Viaſznia, longitudinis 52 gra. latitudi. 56. Oſtia primũ in lacu prope Daſſow, lacus aũt mari ponti ſeſe immiſcet, longitudine 57 gra. latitudine 48. Aliud flumen Bug, grece hipanis etiã in terris ruſſiæ, origo eius ex palude prope oleſko. Oſtia in lacu prope Daſſow, tandẽ in mari pontico longitudine 58 gra. latitudine 48 gra. Terciũ eſt Dnieſter, grece tyras, tartarice turlo appellatum. Caput ipſius ex mõte ſarmatico Bieſzked in terra premiſlieñ. Ex quo mõte fluunt alia bina flumina. Szan in poloniã, Cziſſa olim tibiſcus uel Ticia per pannoniã in danubiũ, diuidit tiras, & ſequeſtrat daciã quã uocamus beſſerabiã & ualachiã, a terris ruſſiæ lon. eius 46 gra. latitu. 48 Oſtia in mari põtico prope albũ caſtrũ, lon. 53 gra. lati. 48. Quartũ flumen eſt Viſla, a ſcriptoribus uſitate iſtula, a ueteribus noſtris Vandalus dictum, a quo poloni olim Vandali nũcupati, ex mõtibus ſarmaticis in ducatu teſchnẽſi iniciũ ſumens, lon. 44 gra. lati. 49. de alto in baſſum, cũ fragore & ſonitu labẽs, per mediũ poloniæ, decurrit, & in mare balteum tribus oſtiis ingreditur

Dzeuyani a lignorum copia

Trauiani a gramine.

Caſſubitę a plicis.

Pomorzani a vicinitate maris.

Polonia a planicia dicta.

Poloniæ longitudo & latitudo.

Poloniæ ſitus.

Septem flumina Polonię.

1 Boriſtenis. Dniepr.

2 Hipanis. bug.

3 Tyras. Dniſter.

4 Iſtula. Viſla. i. Vandalus.

5 Varta.

6 Viadus. Guttalus. Odra.

7 Chronon.i. Nymien.

Graccouia famoſior Poloniȩ metropolis Leopolis in Ruſſia. Vilna in Lithuania.

Vnū oſtiū iuxta Gedanū, aliud iuxta Helbieng, terciū apud uillam Theſſt, omniū lon. 45 gra. latitu. 55. Quintū flumen Varta, oritur circa oppidū Cromolow, in lon. 44. gra. la. 50 gra. oſtia eius in flumine Odra circa oppidū Coſtzin, ex quo nō ingreditur mare eſt deminus principalibus, tamen propter eius famoſitatem apud polonos, ipſum inter ſeptem flumina principalia annumeraui. Sextū flumē Odra a coſmographis & Ptolomeo Viadus, a Martino in ſua chronica Guttalus nūcupatū, oritur prope oppidū Odri, & ingreditur quattuor oſtiis quēdā lacū prope mare, tandē e lacu ſeſe euoluēs in mare balteū, labitur ſtricto alueo circa oppidū Stralſunt, lō. 42 gra. la. 56. Septimū flumē Niemien, græce Chronō nominatū, ex palude oppidi Kopiolow ſinuoſe & recurue fluēs, diuiditur in binos alueos & ingreditur in lacū maris baltei ſeu prutenici, in lō. 50 gra. lati. 56. Metropoles in hac regiōe, ſunt Gracouia famatiſſima urbs in polonia, lon. habēs 44 gra. lati. 50. in ruſſia metropolis & caput eſt Leopolis, lon. 47 gra. latitu. 49. In Lithuania metropolis eſt Vilna, lon. ut eſtimo (nō enim uidi Lithuaniā) 50 gra, lati. uero ſecundū experimētatores & qui inſtrumētis aſtronomicis uiderunt 57 gra.

CAPVT III.

Polonia frigida vino oleoq; caret. Abūdat cereris frumento, carnib⁹, melle, butiro, cera, piſcibus, uris, biſontibus thauris, equis ſiluaticis onagris. pellibus pręcioſis, granis tinctorū, plūbo, ſale, lazurio.

Cuprum, argētum aurum habet.

POlonia ſecūdū partem ſuperiorē ad mōtes ſarmaticos eſt in ſeptimo climate. Diſtinctione climatū ex doctrina Claudii Ptolomei melioris zonarū & climatū mundi ſcriptoris ſumpta. A medio uero regni, hoc eſt poſt eleuationē poli 51 gra. & medii in ſeptemtrionē eſt extra & ultra ſeptimū clima, itaq; frigida & glacialis, indiga uini & olei. Tametſi ſit frigida, frumēto tamē locuples eſt & leguminibus, abundat gente feroci, pecoribus & gregibus, carnibus, melle, butiro, lacte, cera, auibus, piſcibus & fructibus, habet alleca ex portu Gedanēſi, & res uenales quæ illac inuehuntur, habet uros, biſontes, thauros, & equos ſiluaticos, onagros quoq; & pelles præcioſas ſabellionū, & mardurū, ex ſolitudinibus ſeptētrionalibus delatas, habet grana tinctorū copioſe in maiori polonia, copioſius aūt in ruſſia, quæ adminiſtrat & porrigit regionibus & emporiis meridionalibus, mittit & uendit occidentalibus, præcipue germaniæ, almaniæ baſſe, & angliæ, boues, frumēta, cutes, maiores & minores, cerā, ligna quercina, & taxina picē uarii generis, cineres & pelles delicioſas, habet plumbum in ſuo genere optimum, & ſalis maximā copiā, eſt nāq; in ea ſal minerale, ſal panis, & ſal gēmæ, quorum unūquodq; ex terra eruitur & exciditur grādis molis & ponderis, ſal quoq; per decoctionē collectū & factū, tā in Polonia, q̄ in ruſſia habet, lazuriū ex montanis Chęczini, ſupra alias regiōes præcioſe bonitatis, habet ferrū in pleriſq; locis, & cuprum in peciis iuxta territoria Premiſliæ & Szanok quod negligitur Sub excelſiſſimorū uero mōtiū ſarmaticorū iugis Tatri ab incolis uſuali nominatiōe uocatis exciditur cuprum ex lapidibus in magna quātitate, habētis plurimū argenti, quod ſecernitur per ſeparationē, aurū in certis montibus & fluuiis reperitur, ſed per incuriā non colligitur, habet ſuccinū, ſeu karabe de genere electri ex ripis maris ſarmatici, dū atteritur & caleſit trahētis paleas & feſtucas. Ex eiſdem ripariis maris

habet

habet lapidẽ gagatẽ nigri coloris ſed in pauca quãtitate, habet ollas natura
nõ arte formatas, dũ e terra extrahũtur & deſiccantur, ſimiles ſunt ollis arte
figuli factis, & ſunt in maiori polonia circa opidũ Srem in campis uillæ No
chow & in Paluky prope opidum Leknoin uilla Koſielſko, habet in terris
Ruſſiæ tantã exuberãtiã examinũ apũ ſpõte prouenietiũ, nõ ſolũ in alueari
is, ſed etiã in terra paſſim mellificãtiũ, ut incole pre multitudine, certa agmi/
na earũ obruãt & ſubmergãt, habet terra Podoliæ mirã fertilitatẽ, ut frumẽ
ta ſemel ſata, & poſt bonã maturationẽ a meſſoribus cũ aliq̃ granorũ excidẽ
tia collecta, in ſequẽti ãno abſq; cultura agri & abſq; granorũ ſeminatiõe, li/
bere e tellure fertiliſſima, ceres & frumẽta prodeãt, & manu larga metuntur
atq; colliguntur, habet ſiluas & nemora plurima, inter cætera, arbores pini,
& piceæ in diſtrictu Belzẽſi & Chelmenſi, hæ ſucciſe & ſuper terrã dimiſſe,
poſt aliquot ãnos cõmutantur & uertũtur in ſilicem, ita ut ex eis ignis uelu/
ti ex ſilice excutiatur, habet calamum aromaticũ Tatarſke zele abũdanter
circa flumẽ Tanais, quẽ ruſſite uocãt Don, tartari uero Edil, habet Agaricũ
& Caſtorea ſatis, fodinas autem ſulfuris in aliquibus locis, balnea tamẽ na/
turalia nuſquam habentur in Polonia.

Gagates
Ollæ natura/ formatæ.
Apum multi/ tudo.
Podolia ferti/ lis.
Polonia ſiluo/ ſa.
Calamus aro/ maticus.
Sulfur.
Agaricon.
Balnea natura/ lia nuſq̃ in po/ lonia.

Duodecim Palatini.

CAPVT QVARTVM.

SVb regimine Lech primi parẽtis & principis lechitarum, tellus
uomere olim nõ uiolata & aratro intacta, cœpit p colonos era
dicatis arbuſtis & uepribus, aſſiduis raſtris & diligenti cultura
excoli. Cœperũt inſuper propagari greges, & poſſeſſiones lõge
lateq; diſtente, de quibus reſpondebãt Lech tributa ei ſoluendo, & principa
tũ eius donatiõibus recognoſcẽdo, ſingula quæq; in pace, parſimonia & mo
deſtia, ut omnibus in rebus primũ fieri ſolet, agentes. Ex humanis aũt Lech
abſumpto, filii eius & nepotes (quorum quilibet nomine auito Lech nomi/

nabatur) ſecundū ſeniū principabātur. Sic enim parēs eorū cū ſuis ſatrapis & dignitariis conſtituerat, ut maior natu dominaretur, prout dominati ſunt per plures geneologias & ſucceſſiones, quorū tamē geſta, & egregia facinora ſcriptorū penuria uel temporū iniuria perierunt: nec quot ſæculis dominati ſunt, certo habetur. His aūt & tota ſtirpe Lech radicitus ſublata, proceres ac nobiles apud Gneznā de ſubſtituēdo futuro principe alterius generis deliberātes, in eā ſentenciā pari uoto conuenerunt, ut reiecto iugo ſubiectiōis, abſq; principe dulcē libertatē ſectaretur, & pro adminiſtrāda unicuiq; iuſticia ac obeūdis reip. officiis prout illa tēpeſtate ſat uidebatur, elegerūt duodecim dignitarios quos Woyewodas. i. palatinos uocauerunt, ut eſſent totius reip. ſpecimē & tutamentum. Is modus deligēdi, hi quoq; dignitarii uſq; in noſtram ætatem permanent, & ſemel electi, toto æuo ſine quauis innouatiōe perſeuerāt. Quod ſatis abſurdū eſt & apud exteras nationes alienū. Solent nāq; huiuſmodi officiales, nunq̄ permutati, cōmuni bono poſtpoſito, priuatis comodis inhiare, ſuos maiores ſpernere, ſubiectos uero loco adminiſtrande iuſticiæ opprimere, utinam Poloni non ad mortem, ſed ad annū, ueluti eſt in aliis nationibus, officia Palatinorū, Caſtellanorū, Capitaneoꝝ, Iudicū, & reliquarū dignitatū deſignarēt, & his qui reip. utilitatiq; eius ſufficerēt, pro ipſa toto conatu laborādo cōmitterēt. profecto creſceret regnū eorū inimmēſum, ſed hæc expeditiori oratiōe, & prolixiori tēpore idigerēt, ideo nūc hæc miſſafaciens ſequentia tango, Quo tēpore & quotto āno poſt diluuiū princeps Lech ingreſſus ſit poloniam, & quot luſtris immo ſæculis ipſe, proleſq; eius Polonis præſidebat, ſic & Palatini quanto tempore iura populis reddebant, incertum eſt nec ullis traditum litteris, quoniam gentes ſeptemtrionis proniores ſunt (caelo frigido inclinante) iurgia excitare, mores ſilueſtres tenere, cererē & bachum ſupra menſuram colere, & ues capillos et prolixos intorquere, q̄ caſtam mineruam amare, & litteris operam dare, iccirco geſta eorū dēſa caligine preſſa, in æternam clauduntur obliuionis noctem, Non ſolum autem lechitarū uerum & ruſſorum priſcæ uetuſtatis res ſepultæ iacent, inopia ſcriptorū uſq; ad tēpora Kyg, Scziek, & korew ducū, ab his nāq; primū facinora eorum litteris mandata ſunt, fuerunt autem uterini kig, Scziek, korew & quarta ſoror Libed, hi principando ruſſitis, loca munitiora conſtruxerunt, kig caſtꝝ ſupra boriſtenē ſeu dniepr, quod uſq; in hāc diē kyow dicitur, olim famoſa & lata metropolis ruſſoꝝ, alii duo nō lōge a kiow etiam ſua erexerunt caſtra Scziek ſczekwicza, & korew korewicza, erāt & alii duces eorum Radzim a quo radzimczanie ſupra fluuium Szaſzū, Viatko a quo uiathczanie ſupra fluuium Olka, Dulieba a quo doliebienie ad fluenta Bug, hi poſtea Volhanie, & nūc luczanie appellātur, familie ex dulieba, radzim, & uiathko, more ferarum in ſiluis habitabāt, & conſanguineas paſſim pro ut uoluptas ferebat, ſine diſcretiōe cognoſcebāt: demum extinctis & ab hac luce ſublatis tribus germanis kig, ſcziek & korew, filii eorum & nepotes longo æuo dominabātur, quilibet in ſorte ſua donec ſucceſſerūt Oſkalt & Dir, duo germani apud kyouiam principantes.

Palatini duodecim electi

Duces primi Ruſſię. kyg. Sczyck. korew.

Graccus.

POſt annos plurimos gens Lechita-
rum peroſam habens gubernatio-
nem palatinorum (mala enim uiſa
eſt pluralitas principum, tũ quia la
ceſſentes inimicos, & rem eorum turbãtes, auer
tere minime potuerunt, tum etiam quia ſinguli
quæ ſua ſunt & non regni curabãt) requirebant
unum principem & rectorem, ſcrutinioq; facto,
elegerunt uirum idoneum, ſolertem & ſtrennuũ
nomine Graccum ad radices montium ſarmati Graccus eligit
corum iuxta Iſtulam commorãtem in rectorem
rerumq; ſuarum tutatorem. Qui faſces regimi-
nis aſſumẽdo, inuaſores quoſdã per pacta, quoſ
dam per bella exturbauit. Gallos ea tẽpeſtate Galli uicti.
regna Pannoniæ demolientes, Lechiam ingredi
uolentes, forti marte repreſſit & ex eis uictoriã
reportauit. Exinde pace confecta, Lechitis indi-
es charior erat, Bohemiſq; ob ſecundam fortu-
nam amabilis imperabat. Erexit arcem habita-
tionis ſuæ in expedito colle Vauel, ſupra fluuiũ
Iſtulæ ſito, & ei ciuitatẽ adiecit atq; fundauit de Graccouiæ origo.
ſuo nomine Graccouiam appellãdo, fœlicem a- Oloſagus
gris & rebus ſecũdis, niſi oloſagus quædam be- Graccouiã af-
lua (ut aiunt draco) plurima impedimenta intu fligit & in teri-
liſſet. Rapiebat ſiquidẽ e ſpecu de ſub mõte Va mitur.
uel egreſſa, iumenta & homines incaute oberrãtes, rictibus horridis uoraciſ-
ſime deglutiẽdo. Quo malo afflicte Graccouiæ, Graccus anxius condolens
tria corpora iuſſit quottidie oloſago exponi. Nam his contentando cætera
nõ requirebat. Sed & hoc graue oneroſumq; erat, propterea ſuapte induſtria
perſuaſit exponendis corporibus, ſulſur & cauma ignitum, cera piceq; inclu
ſa, admiſcere & occultare, belua enim tũ naturali rabie, tũ uoraci eſurie ex-
gitata ſine delectiõe oblatam prædam rapiebat atq; uorabat, ſenſimq; debi
litata extincta eſt. Graccus uero letatus, longos annos in ſeniũ deduxit, mor
tuus, plenus dierum. Reliquit duos filios Graccum, Lechonem, & terciam fi Gracci filii.
liam Vandam. Ex commiſſo patris dum uiueret, filii cõſtruxerũt ſarcofagũ Graccus.
in monte Laſſotno (q nunc dicitur mons ſancti Benedicti) tumorẽ terræ ſup Lecho.
praponendo in altũ, in hũc diẽ celebrem & a longinquo uiſibilem. Ex hoc aſ Vanda filia
ſerunt quidam hunc Graccum fuiſſe romanum (de familia graccorum ob le
ges agrarias ſuperbius q̃ fas erat dictatas romæ interfectorũ) quoniã inſtar
ſepulcri Romuli ibi dum uiueret, ſimile de terra (romuli enim de lapidibus
eſt) erigi præcepit, undecũq; autẽ fuit, aſſertio eorum inſtãtiam habet, quia
Gracci prope natiuitatem chriſti, circiter centum annis occiſi iacent inulti, is
autem Graccus lechitarum princeps ut produt eorum hiſtoriæ quadringẽ- Graccus 400.
tis annis natiuitatem Chriſti præceſſit. ãnis ante xpm.

COgitantibus lechitis Graccum natu maiorem ipſo Gracco patre uita functo in legittimū ſucceſſorē & regē ſurrogare, Lech minor natu nacta occaſione oportunitatis interfecit eū, & lacerū zabulo texit, dicens illū dū uenatiōi operā daret, & profuſius q̄ decuit feras impeteret, a beſtiis mortem opetiiſſe, & hæc ficta dicēs la lachrymabatur. Lechite uero ita fore credentes, eum in tronum paternum euexerunt, & regē ſupra ſe ſtatuerūt, uerum quia nullum malum impunitū, crebreſcēte fama ꝙ germanum ſuum inuidia ductus clam necaſſet, expulerūt & a regno exulare ipſum coegerunt, tanq̄ prophanū parricidam. Quamq̄ alia quædam hiſtoria narret non fuiſſe exulem nec a regno alienatū, ſed ob fratricidiū ab omnibus ſpretū, & inuiſum merore & cogitationibus contabuiſſe, uitamq; ſimul cū regno cito finiuiſſe. Quapropter Vandam filiam Gracci nulla amplius prole maſculina ſuperſtite, pro domina & regina ex unanimi uoto omnium deputarunt, inueneruntq; in ſexu fœmineo animum & robur uirile in regendis ſubditis & inimicis regni abigendis, nā ea tēpeſtate Rithogarus princeps theutonorū regno Lechitarum uicinus, audita Vandæ mira ſpecie, pulchritudine, gloria, moribus, & regno, miſit procatum iri ſeu eam in ſpōſam depoſcere. Vanda autē deſponſationē Rithogari, una cum ipſius ambaſiata ſeu legatione renuit. Mittit iterum amoris impatiens Rithogarus, ut ſibi nuberet, aut arma & deuaſtationem regni ſentiret, putabat nāq; fœminam metu belli ad coniugia poſſe impellere, quam ſponte matrimoniū refutaſſe didicerat. Moxq; aciebus inſtructis, regnum Lechitarum ingreditur, iuſſit & Vanda celeriter ſuos arma capere, & copiam reſiſtendi Rithogaro præſtare uidentes autem purpurati principes Rithogari potētem exercitum, Vandæ pulchritudinē dictu mirabilem, qua tanq̄ hamus(Vanda enim hamū ſonat)corda inſpicientiū alliciebat, induſtriam, audaciam, & cauſam ſine noxa, receſſerunt in caſtra ſua, denūciantes principi eorum, ut uiraginem iuſte pugnaturam, et exercitum potentiorem inſtructioremq; habentem, ſuo damno non inuaderet, quos cū nec perſuaſionibus nec minis ad pugnādum reuocare potuit uehementi afflictione conſternatus, bello ceſſit, & in conſpectu eorum gladio ſeſe confodit. At

Graccus interficitur a Lech.

Vanda eligit

Rithogarus princeps theutonorum.

Vanda

Vanda pace

Vanda pace cum magnatibus theutonorũ compoſita, Graccouiam rediit,
& pro tanta uictoria diis uota (plurimas uictimas immolando) perſoluit, ſe
ductaq; illius temporis errore, ne celebs uita eius quoquõ defloreſceret, diis
ſeipſam uictimam, pro uictoria aſſecuta, expoſuit. de ponte enim in Viſlam Vandę interit.
ſaliit & ab aquis ſuffocata circa Mogilã, uno miliari a Graccouia, reperta
eſt, illic ſupra fluuium Dlubnia ſepulta, aggere & mole terræ in altum, quẽ
admodum Gracco genitori eius ſupra poſitis, diciturq; locus ille uſq; in no/
ſtram ætatem Mogila: quod ſonat ſepulchrum: dictus eſt & fluuius in quo Fluuius a Vanda.
merſa eſt Vandalus, & gens circa flunium cohabitans Vandalite.

CAPVT VII.

EXtincta Vanda cum qua & tota Gracci familia interiit. Abro/
garunt iterum Lechite regem: & loco unius regentis duodecim
Woyewodas id eſt exercituũ ductores ſeu regẽtes: pro numero
prouinciarũ conſtituentes. Sub quibus longo tẽpore (ut aliquæ
chronice narant centũ annis) in libertate uixerunt, donec exorti graſſatores Polonia uaſtat.
& bonorum expilatores non mediocriter eos afflixerunt, ad ultimũ uero ex
ercitus ualidi Pannoniorum & Morauorũ Poloniã inuadẽtes, prædam age
bãt impune, agros depopulãtes, & res diripientes ut libertate ablata, ſub iu
gũ ſeruitutis miſeros Lechitas mitterent & cogerent. Woyewodis nequitq̃
repugnãtibus, quoniã aduerſam fortunã experti, de ſũma rerũ deſperabãt. Przemiſlaus.
Erat ſub hoc turbine quidam polonus nomine
Przemiſl, diſciplinæ militaris peritus, uiribus Przemiſlaus q Leſko priꝰ.
ſtrenuus, ingenio aſtutus, qui circa Caluũ mon
tẽ, hoſtes omnia negligentius agentes, aſtu ter Hoſtes aſtu victi.
ruit & oportunitate deuicit. Nam galeas for/
matas pictas & coloratas, ex aduerſo hoſtium
ſole oriente in arboribus montis locauit, quibus
uiſis, repente radiorum ſolis reuerberatiõe ho
ſtes perculſi arma corripiũt, ad debellandumq;
aciem polonorum uiſam procedũt, quo cũ pe
ueniſſent, neminẽ inuenerũt. Mox etenim Prze
miſlaus, ut uidit hoſtes arma capeſſere, ſimula
cra galearũ remouit. Reuertũtur itaq; in ſua ca
ſtra aduerſarii, putãtes Polonos auerſos fugiſ/
ſe. Przemiſlaus uero rẽ bene gerendi belli conci
piẽs, animauit commilitones qui ad ipſum con

fluxerãt, certã uictoriã eis promittẽs, dũ mõ conſiliũ eius ſequendo, animũ
& arma uiriliter in hoſtẽ cõuerterẽt. In tempeſte ergo noctis aduentu, hoſti
bus ſomno deditis, & ſecure cubantibus, Przemiſlaus manũ polonorũ, iã de
uictoria certificatã & animatã adduxit, a tergo & a lateribus medios in ho
ſtes irrupit, quoſq; & dormientes, & repugnare uolentes proſternẽdo, cæte/
ros e ſomno excitatos, trepidos & agendorũ immemores diſpergẽdo, Prze/
miſlaus ergo caſtra deſertata diripuit & inimicorũ opulentias, ſuis in prædã

dedit

dedit,quo comperto,poloni amore in Przemiſlaū flagrātes tanq̄ in patriæ liberatorē ſpē collocarūt,& unanimi acclamatione & conſenſu,eū in monarchā & regē creauerūt, imponentes ei nomē Leſchczeck,aut a primo Lechitarum principe,aut ab aſtu(leſcek enim uafrū & callidum ſonat)eum ſic appellantes. Is regnauit fœlix & tranquillus,nemo enim amplius:perdomitis Pannoniis & Morauis,auſus fuit regnum eius inuadere. Ferunt plures,exercitū aſtute ut præmiſſum eſt fuſum & diſiectū, fuiſſe Alexandri macedonis, ſed tu hāc relationem ſcito eſſe fabulā, nunq̄ ſiquidem Alexāder uel gentes ipſius,ad ſeptemtrionalia Europæ diuerterūt,prout ex omnibus hiſtoriis de Alexādro acceptis cognoſcis,q̄uis Sophirionē inter Scithas occubuiſſe legas,magiſq; abſurdum dinoſce,quoniā Alexāder macedo āte hunc Leſkonem multis ſæculis anteceſſit. Galliq; quibuſcū Graccus in parte conflixit, longe poſt Alexādrū in græciam uenerūt,& duce Belgio Ptolomeū cerauni cū macedoniæ regē occiderūt. Brennus uero alter dux. regē Antiochum ſuperādo in Bithinia conſedit,& gente gallorū cū græcis commixta,gallo græcos conſtituit, uide Trogū Pompeiū,Iuſtinū abbreuiatorē eius. & cæteros. Leſko ergo poſterior Gracco,multū poſterior fuit & Alexandro & Sophirione duce eius, niſi ad colorandam fabulam Alexandrum principem Morauiæ affirmares, ſic utiq; uerum ſermonem proferres,nam Morauos Leſko aſtu debellauit & diſperſit.

Pzemiſlaus in regem eligitur & Laſcek nominatur.

Fabula quorūdam conuellit dē Alexandro magno.

CAPVT VIII. Leſko ſecundus

QVoniā poſt mortē Przemiſlai q & Leſko primꝰ dicitur, nulli poſteri, nullaq; proles ſuperſtes relicta eſt, inter polonos orta eſt diſſenſio,quis regnare deberet & ne deteriora ſequerentur(multis regnare cupientibus) per edictum ſtatuerunt ut quiſquis ambiret, & optaret regnū in poloniæ aſſequi, idibus octobris in equo maculis reſperſo,ſeu colorato,q̄ uelociter curreret ad ſtatuam pro meta ponendam. Erat autē huiuſmodi curſus in planura inter Graccouiā & fluuium Prādnik deſignatus. Multis ergo tempore conſtituto,in equis ut præmiſſum eſt maculis diſtinctis, dato ſigno tanq̄ pro grandi brauio apprime anhelantibus,& properāter currentibus ungulis & pedibus equorū, oxigonis, ſeu clauis ferreis acriter leſis

aut ſubſtiterūt

ſunt ſubſtiterūt, aut cū eqs euoluti deciderūt, ſolus Leſchezek quidā uir plenus uafriciæ & dolo, iuxta ſtratā per quā cucurrerūt, ubi claui ferrei nō fuerunt infixi, equū ſuum agiliter impellens ad columnā peruenit, eamq; complexus eſt, & rex ſalutatus. Adoleſcens autē quidam obſcure ſortis, qui cū ſodali cauſa ſolacii ante aliquot dies per eandem ſtratā ad columnam currēs, & pedes una cū ſodali leſerat, & oxigonos inuenerat, oblique & extra uiam pedes currēs, ſecundus ad columnam peruenit, & eam cōplexus eſt. Inſurrexerūt ergo ſinguli cōpetitores, per oxigonos remorati, in & aduerſū Leſchezek, & re coram iudicibus agitata depræhenſū eſt regni cupiditate nocte ſub obſcura, ꝑ totā ſtratā uſq; ad columnā eū ſparſiſſe & in terrā fixiſſe clauos ferri acutos, & zabulo contexiſſe, præter ſemitā iuxta ſtratā, ꝗ ipſemet currēdum ſibi credidit, cōdemnatum ergo, diſcerpſerūt, & lacerarunt. Adoleſcentē uero illum qui oblique currēs, cauſa ioci ad columnam ſecūdus aduenerat, uoto omnium & concordi approbatione, in regem ſublimarunt, & Leſchko uocauerūt, hoc eñi nomen apud priſcos polonos regium fuit, & ꝗq; humilis cōditiōis & tenuis ſortis erat, clariſſimus tamē regnando euaſit perinde ac ſi in regia nutritus, & decentiſſimis moribus a cunabulis imbutus fuiſſet. Fuit namq; tēperatus, & ſemper ſobrius, iuſtus, māſuetus, liberalis, & fortis, cunctos inimicos fortiter debellans, & de ſuo regno repellens uicinoſq; inuadens, ſemper uicit & de eis triūphauit. Et ne faſtus ex honore regio aſſequuto eū inſolētiorē redderet, ueſtes ſuas priuatæ cōditiōis, uiles & hirſutas, quotiēs in throno regio purpura indutus ſedit, ſupra ſe extēdi iuſſit ut his inſpectis, reminiſceretur ſeſe ex inope dominū, & humili regē factum eſſe, ſeruit longeuo ſenio, & e uita excedens, unicum filium leſchkonē tercium in heredem Polonis reliquit.

Leſko ſecūdus ioco regnū adeptus.

Leſko tercius.

CAPVT NONVM

LEſchko tercius genitori ſuccedens, adeo creuit optimis moribus & heroicis uirtutibus, ut ſingula quæq; tam in regno ſuo poloniæ, ꝗ in exteris prouinciis, ſumma prudētia regeret, & nomē ac gloriā ſuā ſuæq; gētis nobilitaret, præbuit auxilia pannoniis contra legiones italicorū et græcorū, & equidem cū frequenti uictoria. Genuit unicū filiū ex legittima coniuge Pompiliū nōmine, ex pellicibus uero pluribus genuit uiginti filios naturales, hos, Boleſlaū, Kazimirū, Wladiſlaū, Wratiſlaum, Oddonem, Baruinū, Przibiſlaū, Przemiſlaum, Iaxam, Semianū, Semouitū, Semomiſlaū, Bogdalū, Spiczigutū, Spiczmerū, Sbigneū, Sobeſlaū, Viſſimirū, Czeſimirū, & Viſlau: ueritus aūt ne eo ex humanis abſūpto cōtentiones & bella inter fratres orirentur: partitus eſt regnū, Pompilio dedit monarchiā regni: cæteris maritimam orā Slauorū: Rugianorū: & Caſ

Pompilius unus Leſkonis filius.

Leſkonis filii naturales.

ſubitarū

Prima diuiſio. cum iactura.

ſubitarũ: uſq; ad Miſnã & Veſtfaliã diſtribuit Boleſlao primo genito natu/
rali Barumo, et Bogdalo Pomeraniã inferiorẽ, Kaizmiro & Wladiſlao Caſ
ſubiam: laxæ & Semiano Serbiam: Wratiſlao Ramam: Przibiſlao Czeſc
miro & Oddoni Ditwoniã q̃ nũc Olſacia ſeu Luſacia: Przemiſlao Semoui
to & Semomiſlao: Sgorzeliciã: quæ nũc Brãdeburg appellatur, aliis uero
fratribus reſiduis, quaſdam ſortes, in huiuſmodi prouinciis: adiectis quibuſ/
dam deſertis ſiluis & nemoribus aſſignauit: Viſlaus aũt cõdidit caſtrũ Mie
dzibo ze: quod nũc Meydburg dicitur: Sobeſlaus caſtrum Daley quod Da
lemburg uocatur: Viſſimirus caſtrũ & ciuitatẽ in ripa maris ſitam Viſſimi
riã, quæ in hanc diẽ eodem nomine nũcupatur: Cæteri fratres alia caſtra ere
xerũt, Brzemye caſtrũ in cõfiniis Veſtaloꝝ & Friſonum ſitũ: ſic dictum, ut
ſuſciperet hoſtile Brzemiæ. i. pondus. Caſtrũ lyma quod nũc Limburg uoci
tatur in petra latiſſima a longinquo uiſibili & lucente: Slaui enim nocturnũ
ſplendorẽ limam uocãt. Caſtrũ itẽ & ciuitatẽ: Bukouiecz quã theutones uo
cãt Lubeck: ſlaui uero in circuitu cõmorãtes Bukouiecz: ſimiliter caſtꝝ Ra
thibor: caſtrũ Swerin: caſtrum Lukow a quodam Miclone conditum: unde
theutonici illud Mickelburg uocãt. Item caſtrũ Gilow a craſſitudine terræ:
caſtrũ Roſtoki a diſſolutiõe aquarũ: caſtrũ Verla a credulitate: caſtrũ ſwa/
now a uocãdo: uocatus enim ſlauice ſwani dicitur. Item caſtra Oſtrow a lo
co inſulæ in qua ſtat Teſzin, Marlow, Bolel Trzebieſſow, Vologoſt, Czaſ/
ni Wolyniecz. Pluraq; alia caſtra & municipia, præfati filii Leſkonis & eo
rũ nepotes iuxta mare germanicũ condiderunt, quæ natio theutonica occu
pauit: & uſq; in præſens occupat paucis populis ſlauis & zerbis in rure
& uicis etiam in hanc diem permanentibus & linguam ſlauicam confuſe &
corruptæ propter commixtionem ſonantibus.

Meydburg.
Dalemburg.
Viſſimiria.
Brzeinia.
Limburg
Lubeg
Rathibor.
Suerin.
Myckelburg.
Gilow.
Roſtok.
Verla.
Swanow.
Oſtrow &c.

CAPVT X.

Pompilius primus

Pompilius primus.

POmpilius, quẽ poloni Popiel, theu
tones oſſerich uocant, ſuſcepto re
gno polonoꝝ, colles & montiũ ra/
dices, in q̃bus urbs Graccouia eſt
ſita perteſus, trãſtulit ſedem regni Gneznã in
planicie ſitã, ubi priſci polonorum morabãtur
principes. Hanc quoq; ſpernẽs, nouas ſedes in
ter lacꝰ poſuit ac extruxit Cruſuiczam noĩans
& in ea principalẽ ſedẽ regni cõſtituẽs. Mortu
us eſt in ætate uirili, morbo correptus ex uita
torpente & uoluptuoſa. Nihil egregiũ ædidit
quod poſteris dictu factuue celebre foret, niſi
ꝙ in omni execratione ſolitus erat dicere, uti/
nã me mures uorarent, utiq; omine mali, quo/
niam filium eius, alterum Pompilium, quem
in ætate puerili reliquerat; regnantem mures deuorarunt.

ADoleſcentia Pompilii ſecundi mini me expectata, ipſum in regem po/ loniæ extulerunt, & ei obedientiam homagialem patrui una cum proce ribus regni præſtiterũt. Cauſas & deciſiões que ſtionum quæ ad eũ perferebantur, patrui donec adoleſceret determinabãt. Sed cum Pompilius annos adoleſcentiæ ſupergreſſus, ſuæ poteſtati eſt relictus, in teterrimos incidit mores, in petu/ lantiã, choreas, plauſus, ebrietates, flagicioſiſſi mus ruebat, remp. poſtergando, & ab incurſu hoſtiũ deprauatus & meticuloſus, non defendẽ do. Deſponſata eſt ei ex theutonia, elegãtis pul chritudinis de genere principum fœmina, quæ blandiciis & calliditatib9 eũ ſic irretiuit atq; ca ptiuauit, ut totius regni, poteſtas & expeditio circa eam cõſiſteret. Ad peio reſq; illecebras maritum intruſit patrandas. Videns eñ maritum ſuum ab omnib9 ſubiectis ſpr&tũ, & ad ignominiam ipſius cum ludibrio koſchyſko (quod ſonat attritam ſcopam) uocatum, propter raros capillos, timenſq; ne ſuccederet ei quiſpiam patruorum, ob ſcelera ſuapte ipſo expulſo. Iubet do los & egritudinem mortalẽ fingere, patruos & proceres regni aduocare. Co ram eis exponit Pompilius in lecto decumbẽs & lachrymãs ſe in breui mori tu℞, rogat obteſtaturq; ut filios quos binos ex legittimo matrimonio ſuſce pit Lechonẽ & Pompilium ſucceſſores ipſo mortuo ſurrogarẽt, & iamiã mi graturo exequias more gentilium in præſentia ipſius celebrarent. Luget & coniunx lamentando, & fictas lachrymas aborciendo. Exhibita tãdem refe/ ctiõe: iterũ ad aulam regis introducũtur patrui cum primoribus regni, & po tus exicialis per reginã compoſitus. Poſt oſcula regis ualedicentis iã prope morituri in poculo aureo adminiſtratur, quo hauſto ſinguli diſcedunt. Nox eñ inſtabat, rexq; ſe dormiturũ ſopore ingruente ſimulabat, expaueſcẽs ne aliquis eorũ coram moreretur. Correpti ergo toxico tẽpore noctis, uerſi in furiam excruciabantur, donec ſpiritũ & animam exalauerunt. Exhilaratus itaq; Pompilius cũ coniuge, contulit ſe ad tripudia patruos calumnioſe cri/ minando. Aſſerẽs illos ob facinus in regem & filios eius cogitatum, cœleſti plaga miraculoſe perculſos interiiſſe. Accumulanſq; peccata peccatis, inhi/ bet a quoquã cadauera extinctorũ ſepelire. Sed deus uindex iuſtus, grauita te ſupplicii ſcelera cõpenſans. Pompiliũ cõuiuia celebrãtem, mero madentẽ ſertis coronatũ, unguẽtis delibutũ, crapula & luxu reſolutum, ultione condi gna punit. De cadaueribus ſiqdem patruorum & procerũ, multitudo murũ ingentis magnitudinis ebuliuit, & in conuiuantẽ tyrannũ, conſortem eius, & filios, rabidis morſibus inſiliit, militum caterua nequitq̃ abigente, quoniam humano ſuffragio fatigato, mures infatigati perſeuerabant noctu dieq;. Ex truuntur ardentes foci, & in medio eorum locatur Pompilius, cõiunx & filii illic autẽ & mures per flãmas tranſeuntes parricidam rodere nõ ceſſabant.

Pompilius ſecundus.

Põpilii ugĩnti patrui veneno extincti.

Ex cadauerib9 extinctorũ co/ pia murum naſ citur.

b Ad aliud

BIBL. Z. N. IM. OSSOLINSKICH

Ad aliud tandem elementū uentum eſt. In nauibus abducitur occiſor patruorum Pompilius cū ſuis in ſtagni altitudinem, mures tamen inceſſanter ſecuti, abductos, & naues rodebāt, intantum ut aqua perforatis rimis ingreſſa ſubmerſionem minaretur, ideo nautæ timētes præfocationē ab aquis, deduxerunt nauem in littus, unde alia caterua murū occurrens, iuncta prioribus acrius infeſtabat. His uiſis defenſores, diuinam ultionē cognoſcētes, omnes fugierunt. Pompilius autem protectoribus nudatus, recepit ſe in turrim altiore in Cruſuicza, ubi mures rapido curſu aſcendentes conſumpſerūt & uorauerunt. duos filios, uxorem, & facinoroſum Pompiliū cū ſingulis artubus, ita ut nerui, oſſa aut aliud ueſtigiū nō relinqueretur. Ecce nō eſt poteſtas nec conſiliū contra dominum, non proſunt ſceptra, nec opes in cōſpectu eius, minuta animalia & imbelles mures Pompilium miſerabiliter conſumpſerunt, quemadmodū pediculi, uermes minutiores muribus Arnulphū regem francorum, & imperatorem Romanorum, pulpa, carnibus, ac uiſceribus exeſis medicis, nequitq̄ proficientibus ad internitionem uſqꝫ perduxerunt, ſolis cartilaginibus, & oſſibus relictis, ut in deſcriptiōe Romanorum imperatorum & regum Franciæ legis.

Horridus Pōpilii, conſortiſqꝫ & filiorum interitus.

Pyaſt

CAPVT XII.

POſt miſerum & horridum interitū Popiel, indicta conuētione pro noui regis electione, conuenerunt maiores ac nobiles regni in Cruſuiczā factaqꝫ diſſenſione, pluribus regnare cupientibus: ſoluerunt cōuentionem abſqꝫ regis electione, ortis tandem multis difficultatibus, belliſqꝫ externis & domeſticis, quottidianis etiā ſimultatibus & damnis inter regnicolas. Indicta eſt altera conuentio in præfatam Cruſuiczā. Erat ea tempeſtate quidam agricola & mellarius in ciuitate Cruſuiczieñ nomine Pyaſt, eo ꝙ ſtatura erat nō alta ſed robuſta, habuit uxorē Rzepicza nuncupatam, & filium unicum nondum nominatum, homo multe hoſpitalitatis, peregrinorum & miſerorum fotor, aduenerunt autem in diebus regis Pompilii, duo hoſpites uultu & habitu uenerandi, & cum uoluiſſent ingredi regiam, pulſi ſunt a ianua & prohibiti ab ingreſſu. Diſcedentes ergo declinauerunt ad tugurium Pyaſt, parentis aduenarum & peregrinorum, qui ſumma alacritate una cum uxore excepit eos in domum ſuam, occidens porcum ſaginatum, quem ſeruabat pro tondēda ceſariæ, & nominatione filii ſui prout mos gentilium fuit, obtulit & uas medonis eadem intentione reſeruati uidelicet pro tonſura filii eius, dumqꝫ potus medonis ducillaretur (mirabile dictu) augebatur, & in altū effluebat. Conſilio itaqꝫ, ac iuſſu duoꝝ hoſpitū, ut creditur duoꝝ angelorum, in ſpecie humana hoſpitatorū (q̄uis alii credant fuiſſe Ioannem & Paulum martyres romanos) uaſa quot & quantacumqꝫ habere potui

Rzepycza.

Pyaſt.

Ioānes & Paulus martyres.

potuit a uicinis mutuauit, & ea impleuit, ſed & carnes porci intãtum auctæ creuerũt, ut decem linteres implerẽt, iubent tandem prælibati hoſpites ſupplicatũ ire inuitareq; regem Pompilium & miliciã eius ad tondendum & nominandum filium, & in præſentia eorum, iã dicti bini hoſpites totonderũt filiũ Pyaſt, nomenq; nouũ ei adaptãtes, nominauerũt Semouitũ, refectio tandem copioſa appoſita eſt opiparè, deo cũcta augente per miniſterium hoſpitum, ſtatimq; poſt refectionem diſparuerunt ſæpius nominati duo hoſpites Donec ſecunda cõuentio Cruſſuicieñ collecta, ob diſparitatem uotorũ fere in omnibus uictualibus ex diurnitate tẽporis defecit, tũc denuo gratioſi duo aduenæ ad Pyaſt redierũt hoſpitatũ, qui humaniter ab eo & ſua cõſorte collecti ac honorati, prædixerũt eum poſt triduũ in regem poloniæ eligendum uas ergo medonis paruum ante tuguriũ perſuaſerũt exponendũ, & cunctis confluentibus nobilibus ac ignobilibus (ſinguli enĩ caruerũt uictualibus) biberunt de illo uaſe, nedum ad ſaturitatẽ ſed etiam abundantius, deo optimo medonem uaſis augmentante. Et ideo non deficiente, quemadmodũ mulieri in ſarepta lecytus olei nõ defecit. Altero die conſilio inito cũctis proceribus regni & populis quaſi quadam relligione cõcorditer in animo inſedit, Pyaſt eligendum in regem, poſtpoſitis filiis & nepotibus patruorũ per Pompiliũ necatorũ, poſtpoſitis & quibuſuis magnificis regni, proclamatione deinde facta tota nobilitas una cũ plebe ad oſtium tugurii Pyaſt deſcendens, eum regnum ſuſcipere coegit. Illo uero territo ac repugnante propter inſufficientiã & rem monſtroſam, eulogium hoſpitũ dum in memoriã rediit, eum poſt triduum regnaturũ, cõſenſit, & in aulam regiã de tugurio tranſiuit. Hic fuit homo ſimplex, ſed rex iuſtus: unicuiq; quod ſuum erat ſecundũ merita adminiſtrãs, deo in cũctis eum proſperãte. Hic fuit prima ſtirps regum uſq; prope ætatẽ noſtram in polonia dominantiũ: terminata in Kazimiro ſecũdo & Lodouigo. Eiuſdem ſtirpis rami ſunt moderni principes Sleſiæ, & filii Cõradi Maſouiæ. Quantæ fœlicitatis fuit hoſpitalitas & iuſticia Pyaſt, propago principũ uſq; in noſtrã ætatẽ permanẽs demõſtrat. Non uidi, inquit Dauid, iuſtũ derelictũ, nec ſemen eius mendicare panẽ. Electus eſt rex in ætate uirili mortuus ſenio cõfectus, ut ferũt anno ætatis ſuæ cẽteſimo uigeſimo. In pace regnauit: regiãq; ex Cruſſuicza in Gneznã locũ originarium tranſtulit.

Semouitus.

Pyaſt eligitur.

Ex Pyaſt principes Sleſiæ.

Pyaſt plenus dierũ moritur

CAPVT XIII

Semouitus filius Pyaſt, princeps militiæ ſub patre creatus, poſt mortẽ uero eius rex factus: multum uigilantiæ: temperãtiæ, militiæ, munificentiæ, & uirtutũ heroicarum ante electionẽ habẽs Multo ãplius rex factus omnibus uirtutibus redimitus floruit: Dilatauit regnum, de finibus eius pannonios adhuc Pompilii tempore occupantes uictorioſe expellens. Kaſſubitas & principes iuxta mare Balteũ cõmorantes, olim de fœmore patruorum Pompilii toxicatorũ homagia denegãtes aggreſſus, dum in parte expugnauit, morte immatura abſumptus eſt Cunctis regnicolis tanq̃ parentem patriæ deflentibus. Reliquit unicum filiũ minorennẽ nomine Leſchko. Circa hæc tempora ſub imperatore Romanorum Arnulpho Græcorum uero imperatore Michaele, aduenerunt Ci

Semouitus in regem.

Semouiti mors.

Cirullus ap̄ls Slauorum. Methudius.

rullus doctor & apoſtolus omniū ſlauorum, & Metudius, lingua græca & ſlauonica prompti miſſi a præfato imperatore Michaele græco: ad poſtulationem principum, Slauorum in Morauiam, & iacientes fundamēta chriſtianæ fidei, erexerunt eccleſiam cathedralem in Vielagrad Morauiæ. Euocati tandem Romā & inquiſiti, quare in lingua ſlauica diuina celebrarent & non in latina. Reſponderunt eo ꝙ ſcriptum eſſet. Omnis ſpiritus laudet dominū. poſt altercationes ergo Romanus pontifex permiſit ut lingua ſlauica celebrando laudaretur deus, perinde atq; latina & græca. Qui mos ad tēpora mea circa Graccouiam in eccleſia ſanctæ crucis in Clepardia obſeruatus, ſed iam extinctus eſt.

Leſcko quartus.

CAPVT XIIII.

Leſko ætatis nondum debite, de procerū & nobiliū cōi aſſenſu in principem aſſumitur, certis baronibus ꝓcuratoribus donec adoleſceret illi deputatis. In ætate uero adulta cœpit imitari paternas uirtutes, probitatē, prudētiā, liberalitatē & iuſticiā, militiæ tamē munera nō æque ut pater coluit, quinimo bellum contra principes Pomeranorum & ciſmarinorū per patrem iniciatū intermiſit, mortuus eſt relicto filio perfecte ætatis Zemomiſl, quod interpr ætatur terram recogitans, uel de terra cogitans.

CAPVT XV.

Zemomiſlaus.

Leſkoni ſucceſſit Zemomiſlaus in regno, uirtutes paternas & auitas enixe ſibi uendicans, non armis ſed toga & prudentia regno profitiens, uehementer autem angebatur ꝙ ſine prole coniugem ſterilem longo tempore habuit, maiori deinde moleſtia affligebatur, ꝙ effuſo unico filio dudū optato, cœcutientē uidebat & penitus nihil uidentem, ampliuſq; doluit quia uxor ſua iterum ſterilis ut ante, abſq; ſpe ulterioris prolis ꝑmanſit. Adueniente anno tonſuræ utcūq; ualuit Zemomiſlaus conuocat maiores regni Gneznam ad tondendum & nominandū filium. De uoluntate omnium imponens ei nomē Myeſka quod ſonat confuſionem ſeu commotionē, quoniā cuncti ſuſpicabantur metuentes, poſt mortem patris oriri cōmotionē. In diebus uero patris confuſione ex cœcitate nati, appoſitis deniq; epulis conuiuabant, & ecce ſubito nūcius accurrit referēs ipſi Zemomiſlao, Myeſkā ꝑſpexiſſe, clareq; uidere. Obſtupuete omnes, ſtatimq; mater exiliens de triclinio reperit filium habentē orbes oculorū clariſſimos, & acceptum in ulnas,

inter conuiuas detulit, ſingulis gaudentibus & mirantibus. Super quo geni tor eius Zemomiſlaus, ſæpenumero percõtatus, quidnã cæcitas nati, eiuſq; diuina clementia, illuminatio portenderet, ab ariolis & phitonibus accepit. In diebus regiminis eius regnum poloniæ plurimum illuminatũ iri & clareſ cere, quod ille putabat de gloria humana uerificari. Impletũ autẽ eſt de ſpiri tuali uiſione & illuminatione eius, & regni per eũ, quæ eſt renaſcẽtia in chri ſto, per fidẽ & baptiſmũ extũc ſuſcepta, & dono dei uſq; in hanc diem abſq; heſitatione & erroribus tenta atq; defenſa. Mortuus eſt autẽ Zemomiſlaus plenus dierum, in ætate protaui eius Pyaſt, & more gentilium appoſitus ſu is patribus in caſtro Gneznenſi.

Zemomiſlai mors.

CAPVT XVI.

IN Ruſſia principantibus apud Kyowiam Oſkald & Dir. Na tiões ruthenorũ multiplicate, nouas ſedes ad ſeptemtrionẽ dila tauerũt, & duces ſuper ſe conſtituerũt ex alienigenis, quoniã ex propriis propter parilitatẽ non placuerunt. Primus dux Rur ko q in Nouogrod, alter Szniew qui in Byaleyezoro, terci9 Trubor, qui in Sborſk ſedes ſuas poſuerũt. Proceſſu aũt tẽporis, mortu9 Szniew & Tru bor abſq; prole, Rurko utriuſq; poſſedit ducatũ, & ipſe moriens reliqt filiũ adoleſcentem Iior nomine, is doloſe occidit Oſkaldũ & Dir principes Kio uieñ, nil hoſtilitatis ab eo ſuſpicatos & poſſedit terras eorum. Inuadit dein de Drewlianos populos ruthenici generis & Nyſzkinã ducẽ eorũ, coegitq; eos tributa ſoluere, & non contẽtus unica contributione eodem anno alterã exigebat, propter quod inſurgẽtib9 Drewlianis, occiſus per eos interiit. Mi ſerũt depoſt nũcios primos & ſecundos præfati Drewliani ad Olham uxo rem Iior, ut acciperet in matrimoniũ principem eorum Nyſkinam. Ipſa ue ro oportunitatẽ & aſtuciam concipiẽs ſimulabat ſe nupturã Nyſzkine, dũ modo ueniret cum ſuis matrimonium celebraturus. Quo procedente cũ ſu is, dudum retẽtos apud ſe nuncios, clam uariis affectos tormentis interfecit. In occurſum deinde procedit, & locato ſuo forti exercitu, in anguſtiis & lo cis malignis, Drewlianos cum duce aduenientes inſperate occidit in numero quaſi quinq; milia, occiſioni mariti ſui Iior parentãdo. Inſup Suatoſlaus fi lius Iior & Olhæ, ætatẽ pertingẽs adultam, Drewlianos graui cæde domu it, & ſub iugum mittens tributa eis impoſuit, Olhaq; matre ſua monente, fi dem chriſti ſuſcipere noluit. Trãſfretauerat etẽm Olha in Cõſtatinopolim & de fide chriſtiana per patriarchã edocta, ſpurcitiis gentilitatis abiectis, in baptiſmo nomen Helena, pro Olha ſuſcepit, in receſſuq; benedixit ei patri archa Cõſtantinopolitanus dicẽs. Benedicta tu inter mulieres Ruthenorũ.

Oſkalt. Dir.
Rurko dux ruſ ſię.
Iior.
Iior interitus.
Olha uxor Iior.
Drewliani per Olham uicti.
Suantoſlaus.
Olha fidẽ chri ſti accepit Hele na nominata.

CAPVT XVII.

QVæ in hiſtoriis polonorũ reperiũtur, iã ſub breuitate tacta ſunt Deinceps quæ exteri de Vandalis & Sarmatis hoc eſt de polo nis & ruſſitis annotarunt, haud abſre in fine huius primi libri etiam ſub breuitate inducam. Refert Suetonius Tranquillus, & meminit Eutropius, q; imperator Domicianus de Dacis Catiſq; duplicẽ tri umphũ ægit. De Sarmatis ſolam laureã uſurpauit, multas quidẽ calamita

Suetonius.
Eutropius.

tes iiſdem bellis paſſus eſt. Nam in Sarmathia(quæ nũc ruſſia dicitur) le/
gio eius cũ duce interfecta eſt, & a Dacis (ubi nũc ſũt Valachi) Appius Sa
binus conſularis, & Cornelius Furcus præfectus prætor cum magnis exerci
tibus occiſi ſunt. Narrat Iulius Capitolinus imperatorẽ Antoniũ pium Ger
manos & Dacos(ubi ſunt Beſſerabes & Valachi)rebellantes contudiſſe per
præſides ac legatos. Alanos uero(q fuere ru.heni circa Tanaym fluuiũ)bel
la molientes, ſæpe refrenauit. Idem Iulius Capitolinus refert, & meminit Eu
tropius imperatorẽ romanum Antoniũ Verũ, multa milia hominũ interfe/
ciſſe. De Marcomãnis, Squadis, Vandalis, Sarmatis & Sueuis, & liberaſſe
Pannonias a ſeruitio eorũ, Romæ rurſus cũ Comodo Antonio filio ſuo, quẽ
iã ceſarem fecerat de eis triumphaſſe. Hæ ſunt gẽtes ut nunc eſt dicere Mo/
raui, Poloni, Rutheni & q circa fluuiũ Sueuũ cõmorati ſunt Slaui, ubi nũc
Marchia eſt, & eã occupant theutoni. De his ſueuis iuxta Sueuũ fluuiũ ex/
tra ſeptimũ clima ad mare germanicũ olim habitantibus. Et non de illis qui
nũc Sueui in ſexto climate habitant. Dixit Martinus in ſua martiniana in ſe
cunda parte ſub Octauiano, ꝙ Druſus priuignus Octauiani, trãs albulam
fluuium q in barbarico ſolo longe ultra rhenum eſt(labia uulgari ſlauonico
dictus)fortiſſimas natiões, quibus & natura uires, & conſuetudo experienti/
am uirium dabat, pariter uno bello, ſed ſuis aſpero ſuperauit, id eſt Sueuos
& Sicãbros ubi & Druſus occiſus mortuus eſt & ſepultus in Magũtia, hæc
Martinus. Itẽ Eutropius. Sũb imperio Galieni Pannonia a Sarmatis Squa
diſq; populata eſt. Itẽ Flauius Vopiſcus ſcribit. Erũpentes Sarmatas in Illi/
rico cum tricentis præſidiariis, ſolus imperator Aurelianus attriuit. Refert
Theoclius ceſareorũ temporũ ſcriptor, Aurelianũ manu ſua bello ſarmati/
co, una die quadraginta & octo interfeciſſe, plurimis autẽ & diuerſis diebus
ultra noningẽtos quinquaginta. Et Flauius Vopiſcus qui prius in deſcripti/
one triumphi Aureliani dicit, præter captiuos gentiũ barbararũ, Gothi, A/
lani, Roxolani, Sarmathe, Frãci, Sueui, Vãdali, Germani religati manibus
captiui præceſſerũt, Idẽ Vopiſcus de Probo in Illirico Sarmatas cæteraſq;
gentes ita confudit, ut prope ſine bello cũcta reciperet, quæ illi diripuerant.
Idem de Proculo, Centũ ex ſarmathia uirgines cœpi, ex his decem una nocte
iniui, omnes tamen ꝙ in me erat mulieres intra 15 dies reddidi. Gloriatur ut
uides Proculus rẽ ineptam, & ſatis libidinõſam, atq; inter fortes ſe credit ha
beri, ſi criminũ denſitate caleſcat. Item Vopiſcus de imperatore Caro: & idẽ
inducit Eutropius Sarmatas adeo morte Probi feroces, ut inuaſuros ſe, non
ſolum illiricũ, ſed Traciã, Italiam quoq; minarentur, ita ſe inter bella parien
di contulit, ut pauciſſimis diebus pannonias ſecuritate donauerit, occiſis Sar
matarum ſedecim milibus, captis diuerſi ſexus uiginti milibus. Eutropius
uaria deinceps ſimul & uiritim Diocletianus & Galerius Maximianus bella
geſſerunt Carpis & Baſternis ſubactis(& ſunt populi Ruſſiæ ſub montibus
Sarmaticis) Sarmatis uictis(& ſunt ruteni in cõmuni)quarũ nationũ ingen
tes captiuorũ copias in romanis finibus locauerũt. Paulus Diaconus de ge/
ſtis romanorũ. Valentinianus anno imperii ſui undecimo cũ Sarmathe ſeſe
per Pannonias diffudiſſent, eoſq; uaſtarẽt, bellum in eos parãs, dũ apud Bri
gionem

Legio domiciani a Ruſſis interfecta.
Anthoni⁹ pi⁹
Iulius Capitolinus.
Anthonius Verus.
Marcomanni.
Squadi.
Vandali.
Sarmate.
Suedi.
Pannonia a ſarmatis populata. Aurelianus.
Flauius vopiſcus.
Proculi de vicio gloria credita:
Caro: imperator.
Diocletianus.
Galerius.
Carpi.
Baſterni.
Paulus diaconus.
Valentinianus

gionem oppidũ Squadorũ legationi reſponderet, anno eius quinto & quin/
quageſimo ſubita effuſione ſanguinis, quæ græce apoplexis uocatur, uoce
ammiſſa, ſenſu integer, expirauit.

CAPVT XVIII.

VAndali a Sigiberto in chronica, a Vincẽcio in ſpeculo hiſtoriali
& pleriſq; aliis ſcriptoribus ex Scithia perhibẽtur oriundi. Incõ
Sigibertus. Vincencius
cinne quidem quoniam regionum ſeptemtrionalium diſtinctam nõ habẽtes
cognitionem, prout & antiquiſſimi hiſtorici, omnem orã ſeptẽtrionalem Sci
thiam dixerũt. Iſidorus uero & poſteri magis proprie Vandalos a Vandalo
Iſidorus
flumine dixit, quẽ ut ante retuli nũc Viſlam dicimus, quia circa eum habita
bant. Hi ergo a Gothis pulſi (ut referũt præfati Sigibertus in ſua chronica
Scithe a gothis pulſi.
& Vincencius in ſpeculo hiſtoriali uolumine tercio li. 17. ca. octauo) alienas
terras inuadere cœperũt, qui ſuas retinere non potuerũt. Hos circa Danubi/
um cõmorantes rurſum poſt multũ tẽporis Giberith Gotthorum rex bel/
Giberith gotorum rex.
lo uictos inde exturbauit, & ad hoc coegit, ut Romano imperio ſe ſubicien/
tes, a Conſtantino magno locũ habitandi ſibi dari poſtularẽt, & pannonias
Conſtantinus.
ab eo ſibi delegatas, per 40. ãnos pacifice inhabitarũt. Anno uero 13 Archa
Archadius.
dii & Honorii, qui imperare cœperunt anno domini tricenteſimo nonageſi/
Honorius.
mo octauo) inſtinctu Stiliconis euocati, meditãtis rebellionem cõtra remp.
infuderũt ſe per Gallias iunctis ſecum Alanis eaſq; aliqdiu miſerrime dila/
cerauerũt, & inde eos expellebãt Gothi nõ quidem proſpicientes Galliarũ
quieti ſed uacue faciẽtes patriã ſue rapacitati, Vandali Hiſpanias aggreſſi,
Vandali gallias & hiſpanias depopulati.
nunc Hiſpanias, nunc gallias, multo tempore depopulati ſunt. Honorius au
tem deliberato conſilio Hiſpanias et gallias, quas ſibi a Vandalis præreptas
dolebat, Gotthis donauit. Cum ergo Gotthi Vandalos effugare maturarẽt
Gotthis donata.
grata eis fœlicitate occurrente, per Bonifaciũ ducem romanum, ad occupan
dum Libiam et Affricam euocati trãſiuerũt, ubi regnum ſuũ multo tempo/
re confirmarũt. Primo igitur anno Graciani, puta anno domini 381. & dein
Gracianus.
ceps, Super Vandalos de regno Poloniæ exiſtẽtes regnauit Modigiſilus an
Modigiſilus.
nis 30. Poſt hunc filius eius Gundericus in Hiſpaniis annis 16. Hic capta Hiſ
Gundincus.
pali, quæ nũc Sibilia dicitur, cũ manus in eccleſiã ipſius ciuitatis extẽdiſſet
Sibilia Auicẽne patria.
a demone correptus, interiit. Cui Gẽſericus frater ſucceſſit, ut refert Paulus
Genſericus.
Diaconus, ab Hiſpaniis ad Affricã trãſiẽs, cũctã pene Affricam ferro, flam/
ma, rapinis, crudeliſſime deuaſtauit. Fidem Catholicã impietate Arriana in
fectus, ſubuertit, Epiſcopos exulauit. Sub hoc turbine, teſte eodem Paulo
Diacono & Poſſidonio. Bea: Aug. Epũs Hipponenſis. Ne ſuæ ciuitatis rui
Diuus Auguſtinus moritur
nam cerneret, expletis annis uitæ ſuæ ſeptuagintaſex migrauit ad Chriſtũ.
Deinde Genſericus Carthaginẽ inuadit atq; capit. Cum ualidiſſimo exerci/
tu ex Affrica aduectus, Romã ſpoliat. Multa milia captiuorũ cũ regina Eu
doxia, & duabus filiabus in Carthaginem duxit, quã Nanſamundo filio ſuo
Nanſamũdus
in matrimoniũ copulauit, Campaniã & Apuliã flammis conſumpſit, Capu
am & Nolam pari ruina ſtrauit. Inter has procellas, uir piiſſimus Paulinus
Nolanæ urbis epiſcopus, pro cuiuſdã uiduæ filio, ſeſe in ſeruitutem tradidit
Paulinus epũs
regnauit Genſericus annis 48. eoq; mortuo ſucceſſit Honoricus filius eius,
Honoricus.

 qui effugatis

qui effugatis amplius q̃ 334 catholicis Epiſcopis, & eccleſiis eorum clauſis, plebem uariis ſuppliciis affecit. & quidẽ innumeris, manus, & linguas abſcidit. Illis tamen expeditiſſime loquentibus, ut refert Gregorius in tercio li. Dialogorũ, & Paulus diaconus in geſtis Romanorum, tandẽ iudicio dei percuſſus, ſcatẽs uermibus, miſerabiliter expirauit.

Gũtamundus.

Traſamundus.

Poſt hũc, Guntamũdus nouem annis regnauit. Poſt quẽ Traſamundus, qui ducẽtos uiginti epiſcopos in Sardinia exilio relegauit.

Hildericus.

Deinde anno domini quingẽteſimo uigeſimo regnauit Hildericus filius eius, ex Eudoxia filia Valẽtiniani imperatoris a Gẽſerico captiuata. Hunc pater Traſamũdus ad mortẽ ueniens, ſacramẽti nodis aſtrinxit. Ne unq̃ in regno ſuo Catholicis cõſuleret. Qui mox patre mortuo, antequam regnum ſuſciperet, omnes catholicos ab exiliis reuocari, & Epiſcopis eccleſias iuſſit reformari, regnauit annis octo.

Gilimer.

Hunc Gilimer perimens, annis quinq; poſt eũ regnauit, qui tãtæ crudelitatis fuit, ut nec parentibus parceret.

Belliſarius.

Iuſtinianus.

Tandẽ Belliſarius patricius, a Iuſtiniano imperatore miſſus eſt in Affricam. Is magnas copias Vandalorũ fudit, regemq; eorũ Gilimer̃ uiuum capiẽs, Iuſtiniano Conſtantinopolim miſit. Sic Vandalorũ regnum in Affrica deſtructũ eſt. Inquit Iuſtinianus imperator, in ea famoſa lege, quã ædidit C. de officiis præfecti præto. Affricæ, q; Vandali ex eccleſiis fecerunt ſtabula. Et teſtatur ſe uidiſſe uenerabiles uiros, qui linguis radicitus exciſis, prodigioſe loquebantur, quapropter eiecit eos omnipotens deus a facie ſua & de terra quam acquiſierant, eraſit memoriam eorum.

CAPVT XIX.

Carolus magnus Slauos vicit.

PRæterea Vincẽcius in ſpeculo hiſtoriali, libro uigeſimoquarto capite clxxii. meminit, q; Karolus magnus anno octauo ſui imperii. Coloniæ ſuper Rhenũ, põtes duos extruxit & muniuit & Slauiam ingreſſus eam ſubegit.

Henricus ſecundus windos uicit.

Idem libro uigeſimoſexto capite primo refert, q; Henricus ſecundus, qui imperare cœpit, anno domini milleſimo tercio, potẽtiores regni uiros, bella ſibi concitare uolentes celeriter deuicit. Et reges gentilium in interiori germania commorãtes, qui dicũtur Vindi tributarios ſibi fecit, Vindos autem Slauos almani uocant.

Conradus ſecũdus Slauis & hungaris bellum intulit.

Eodem li. ca. quartodecimo, anno imperii ſui quinto. Conradus imperator ſecundus, qui regnare cœpit, anno domini milleſimo uigeſimoquinto, rebellantibus ſlauis ad eos debellandos proficiſcitur. Et eodem anno ſimiliter contra Hungaros rebellantes pugnauit.

Henricus tercius Vindelicos ſubegit.

Eiuſdem libri capite. 18. Inquit Helimandus Hic Henricus imperator tercius Vindelicos ſubegit populos, Sueuis conterminos qui Vindelici ut ait Gwilerinus uſq; hodie fortunam adorant &c. Hos populos Henricus tributarios fecit, ita ut omnibus ſolennitatibus quibus coronabatur, quattuor reges eorum lebetem quo carnes condiebantur, in humeris ſuis duobus uectibus per annulos quattuor inductis ad coquinam uectitarent. Hæc ibi.

Vindelici pro Slauis.

Ecce duo habes. Primum q; Henricus tercius Vindelicos, id eſt Slauos ad mare germanicum commorãtes ſubegit. Alterũ q; tales Vindelici, contermini fuerunt Sueuis iuxta flumen ſueuum cohabitantibus. Pro his culpa Slauorum Theutonici & Saxones a diebus prædictorum imperatorum, terras eorum incolunt & hereditãt.

Blondus.

Blondus autem libro primo de

cadis

cadis primæ de Vãdalis, Burgũdionibus & Sueuis ſic refert. Habẽt omnes
iſte gentes uetuſtam originem ex Germania, ſuntq; priſcorum Plinii Vero/
nenſis, Suetonii Tranquilli, & Cornelii Taciti litteris celebrate. Plinius nãq;
Germaniam ex Agrippe traditionibus deſcribens Vandalos, & eorum par
tem Burgũdiones unam eſſe dicit ex quinq; interioris germaniæ partibus &
paulo poſt, Sueuos illis proximos ponit. Alani autẽ etſi origine ſunt Scithe,
in ipſis Vandalorũ regionibus habitabãt. Sed Sueuos Octauius Auguſtus
teſte Suetonio ex Germania in citeriores rheni ripas tranſtulit. Eiuſdemq;
Auguſti temporibus, pars Vandalorum quibus Burgũdionibus poſtea fuit
nomen, ad octoginta armatorũ milia, ulteriores rheni ripas inſederant, quos
Druſus & Tiberius ceſares, ſicut Cornelius refert, poſt ſubactã interiorẽ Ger
maniã in ſedes proprias repulerũt, & extra urbes munitaq; loca diſſiparunt
A quibus habitandi uicatim modis, quos patrio gẽtis uocabulo, burgos ap
pellabant: eos Burgũdiones fuiſſe appellatos aſſerit Oroſius. Deinde Blon
dus in locum Vandalorum & Burgundionum per Stiliconem euocatorum
Slauos a Boſphoro Cimerico in Tanaim fluuium habitantium, ſe cõtuliſſe
& tranſmeaſſe aſſerit. Et partim Polonos partimq; Bohemos nominatos fu
iſſe. Quod quia a Polonorum & Bohemorum hiſtoria ab inicio huius ope
ris poſita in toto diſcrepat, reiiciendum & ſalua reuerentia tanti hiſto
rici pro non uero habendum eſt.

CHRONICORVM. R. P. LI. SECVNDVS .Myſko.

CAPVT PRIMVM.

POſt mortẽ Zemomiſlai, aſſumptus
eſt in monarcham Poloniæ Mieſko
unicus filius eius. Primũ quidem ui
gilans, & reip. intendens, ſed ætatẽ
maturiorem nactus, ocioſus & pellicibus alliga
tus. Tenuit etenim ſeptẽ pellices uxores eas uo
cãs. Ex nulla autẽ prolem ſuſcipiens orbitatis
ſuæ incõmoda ſæpe accuſabat. Quod agnoſcẽ
tes uiri catholici, qui in curia eius uerſabantur,
iuſtæ & ſanctæ conſuluerunt, ut ſpretis & abie
ctis ſpurcitiis gentiliũ, unum uerũ deum, & eũ
quẽ miſit Ieſum Chriſtũ coleret. A quo & pro/
lis ſolacia & quæcũq; poſceret impetraret, qui,
cũ aurem in audiendo accõmodaret. Viri relligi
oſi & ſpirituales, tũc in regno Poloniæ heremi/
tice uiuentes, ſacra dogmata cognitionis fidei
chriſtianæ ei inſtillarũt. Vniuſq; legittimæ con
iugis matrimoniũ perſuaſerũt, intantũq; eis ac
quieſcebat ut prope cathecuminus fieret. Mit/
tit deinde conſilio eorũ in Bohemiam ad pro/
candum ducalem uirginem Dambrowkam, fi/
liã Boleſlai ducis Bohemiæ, interfectoris ſancti
Venceſlai

Vratiſlaus. Venceſlaus. Boleſlaus. Ludomilla

Venceſlai germani ſui. Vratiſlaus ſiquidem princeps Bohemiæ genuit ex Drahomicia uno partu geminos, Venceſlaũ & Boleſlaũ, Venceſlaũ educauit Ludomilla auia ipſius, & optimis moribus chriſtianis imbuit. Boleſlaũ mater eius Drahomicia fouit, &deteſtabilem moribus quemadmodũ ipſa fuit effecit. Mortuo itaq; Wratiſlao electus ſucceſſit ei Venceſlaus filius eius uir piiſſimus in ducatu Bohemiæ. Ordinatione aũt Drahomiciæ iniquæ mulieris, ſuffocata eſt Ludomilla, cuius conſiliis ſanctus Venceſlaus multũ inhęſerat, & in numerum ſanctorum eſt relata. Boleſlaus autem inuidia ducente, germanum ſuũ beatũ Venceſlaum poſt epulas ad orationẽ euntẽ, in limine templi obtruncat, & ſuper Bohemos prout concupiuit dominatus eſt. Venceſlaus uero decalogo ſanctorum martyrum aſcriptus. Huius ergo Boleſlai principis Bohemorum, germani ſancti Venceſlai natam, Myeſko monarcha Polonorũ in uxorem popoſcit. Nec abnuit præfatus Boleſlaus dandam, dummõ ritu gentili abrogato, undis ſacri baptiſmatis ablutus Myeſko innouaretur. Conſenſu autem & cõcluſione utrimq; facta, adducta eſt in Gneznam uirgo Dambrowka in regiã Myeſkonis cũ ampla dote. Anno ergo Chriſti domini noningenteſimo ſexageſimoquinto uno & eodem die, Mieſko princeps Polonorũ cum maioribus ſui regni, in præſentia Dambrowka, & Bohemorum ſacrum baptiſma propiciatiõe diuina Gneznæ ſuſcepit Pro Mieſka nomen Myeczſlai accipiens, & aliud ſacramentũ matrimonii, cũ uirgine Dambrowka ex Bohemia aduecta contraxit: Conuiuia, munificentiam & ſpectacula, pluribus diebus elargiendo, & cunctis regnicolis baptiſari præcipiendo: Et quia multi reſtabant ſacro fõte baptiſandi. Ideo per ædictum ſtricte demãdauit, ut omnes in ciuitatibus & uillagiis nobiles atq; ignobiles, ſeptima die Marcii adueniente: idolis confractis, & in lacubus aut aquis ſubmerſis, ſimul & lapidibus ab utriuſq; ſexꝰ hominibus abrutis, ſub confiſcatione bonorũ & exterminatione baptiſarentur. Qua die ſuperueniente ut erat ſtatutũ, cuncti iuſſa exoluẽtes: renaſcebantur in Chriſto, & baptiſabantur. Seruaturq; ille mos uſq; in hodiernam diem in maiori polonia. Nam pueri in dominica Letare facto idolo, ſeu imagine alicubi in ligno longo portant, alibi in uehiculo ducunt, et in aquã proicientes demergũt: ſinguli propere domum repedantes: Ad dilatandũ autẽ, & augendũ orthodoxe fidei rudimẽta. Inclitus princeps, & monarcha Myeczſlaus erexit nouem eccleſias cathedrales in ſuo dominio. Duas metropoles Gnezne & Graccouiæ. Cæteras ſuffraganeas Eccleſias inciſo lapide extruxit, ferro & plumbo iũxit, & ſufficienter dotauit, prout temporis conditio permittebat. Primam metropolim in gnezna, tanq̃ in loco protunc celebriori in titulum et honorẽ beatiſſimæ Mariæ. Alteram in Graccouia ad inſtãtiſſimas preces ſue coniugis Dambrowka, intitulum ſancti Venceſlai martyris quoniam eius neptis erat Dambrowka, fundauit Epiſcopales eccleſias ſeptem his ſubiectas: talibus titulis ornatas conſecrari diſpoſuit Cruſuicienſem, quæ propter ſolitudinem loci in Wladiſlauiam ſucceſſu tẽporis eſt tralata. In honorem ſanctiſſimæ dei genitricis Mariæ. Smogorzouieñ q̃ tralata primum fuit in Ryczynam oppidum diſtrictus Bregenſis, ex poſt propter uberiorem ſitũ in Wratiſlauiam

Ludomillę interitus.

Venceſlaus a fratre necatus.

Poloni fidem Chriſti ſuſceperũt Dambrowka regina.

Mos in maiori Polonia.

Myeczſlaus monarcha.

Gnezna metropolis prima. Graccouia 2.

Epiſcopatus wladiſlauieñ.

Vratiſlauieñ.

tiſlauiam. In honorem ſancti Ioānis baptiſtæ poſt intemeratam dei genitricem inter ſanctos maiorem, Poſnanieſem præcipuis apoſtolis Petro et Paulo: Plocenſem ſancto Sigiſmundo regi & martyri: Culmenſem ſanctæ Cruci Camienenſem iterum ſancto Ioanni Baptiſte: Lubucenſem ſancto Iohanni Euangeliſte in titulos erexit, & eorum præfatas baſilicas dedicari iuſſit. Primus aūt archiepiſcopus Gneznen̄ ordinatus eſt Villibalmus: Graccouienſis primus Archiepiſcopus Prohorius: Poſnanienſis epiſcopus primus Iordanus Wratiſlauien̄ primus Gothfridus Cruſuicien̄, ſeu Wladiſlauien̄ epiſcopus primus Lucidus: Plocenſis primus Angelotus: Culmenſis primus Octauianus: Camienenſis primus Iulinus: Lubucenſis primus Iacinctus. Egidius Cardinalis Epiſcopus Tuſculanus, a ſummo pōtifice Ioāne xiii miſſus, præfatos Epiſcopatus confirmauit, & ſingulis, dioceſim & terminos diſtinxit & poſuit. Erexit idem inclytus princeps, & primus fidei plantator, plures dignitates, Prælaturas, Canonicatus, Eccleſias collegiatas, Parrochiales & Conuētuales omnibus pro dote, decimas frugū aſſignando, Prædia Redditus, Clenodia & uaſa ex auro & argento. Dambrowka etiam de ſorte ſua uniuerſis eccleſiis prouidit, uariis apparatibus, ornamētis & calicibus. Sed & Barones uniuerſaq; nobilitas Polonorū, emulando principem ſuū & eius conſortem, Prædiis, Villis & dotationibus, eccleſias feruentius dotabat, cleruq; uenerabatur: Et quotiens ſacrum in eccleſiis legeretur euangelium. Dū ſacerdos diceret: Sequentia ſancti euangelii ſecundū Matheū &c. De uagina quilibet Baro extrahebat gladium uſq; ad medietatem, oſtendendo ſe paratum Euangeliū tueri & pro eo mori. Sacerdote autē proſequente lectionē euangelii, mittebant gladios in uaginas, ſed hic mos per incuriā abolitus eſt. Myeczlao Dambrowka uxor eius: Anno domini 976 peperit filiū, cui præcatibus matris nomen impoſitū eſt Boleſlaus quod ſonat magnus & famoſus. Hic eſt ille Boleſlaus Chrabri de quo infra dicetur. Ipſa uero Dambrowka poſt decenniū abſumpta eſt rebus humanis, de anno domini 977 in Gnezna tumulata: Lugentibus eam Mieczlao marito, Boleſlao filio, & omnibus uiris eccleſiaſticis: Non ſecus q̄ piam matrem, Hæc, coniugata, caput nō uelabat, ſed inſtar uirginū ſerto ornata inceſſit. Poſt dies luctus materni, iuſſu Mieczlai Boleſlaus filius, anno domini 984 accepit Iudith filiam Ieſſe ducis Hungarorum in coniugem, & nuptias in Gnezna ſub multitudine prælatorum & Baronum celebrauit. Quæ Iudith anno ſexto, uirilis ſexus puerum, effudit, & ei nomen Auitum impoſitum eſt, Mieczlaus quod ſignificat habiturus laudem. Interim Mieczlaus Polonorum princeps ſedula admonitiōe ſuorum conſiliariorum: Ad Benedictum ſeptimum pōtificem maximū mittit Lampertum Archiepiſcopum Graccouien̄, & cæteros nūcios coronam ſibi & regionibus polonorum dari petēdo. Cuius petitioni papa Benedictus ſeptimus reſpondit. Nondū dignos fore polonos, ut eis corona hactenus deberet conferri. In proximo uero deus placatus, coronā dabit eis, exaltabitq; illam: Sic locutus Stephano duci Hungarorum, qui & ipſe pro corona miſerat. Per Aſtericū nūcium eius tradidit coronam, Polonis uero denegauit. Expugnauit ſub Mieczlao dux Ruſſiæ Wladimirus caſtra Przemiſl & Cyrwen, &

Poſnanien̄. Plocenſis. Culmenſis. Camienenſis. Lubucenſis.

Egidius cardinalis miſſus in Poloniam.

Poloni gladiis extēſis euangeliū tueri pati.

Boleſlaus genitus. Dambrowka moritur.

Myeczlaus naſcitur.

Polonis corona negata.

wen, & Radimiczis in regione Ruſſiæ parentibus, Polonorũ ditioni tributa impoſuit. Mortuus eſt præfatus Mieczſlaus primus fidei plãtator chriſtianæ, anno domini 999 ſacramẽtis eccleſiæ rite perceptis: Et in medio eccleſiæ Cathedralis Poſnanień ſepultus.

Myeczſlai mors.

CAPVT SECVNDVM

DIcto inicio renaſcẽdi in Chriſto per baptiſmum polonorum. Dicenda ſunt execrãda idola eorum. adorata, priuſq̃ ad uere fidei cognitionẽ, ueriq; dei culturam peruenerũt. Fuerunt autẽ ut eſt in Cronographis uidere: dii quos more gentilitatis coluerũt, iſti Iupiter, Mars, Pluto. Venus, Diana, Ceres, Iouem uulgari ſermone Ieſſam nũcupabant, Hunc dixerunt omnipotentem, Omnia dantem, omniaq; faciẽtem, quoniã Iouis omnia plena ſunt, Martem appellarũt Ledam, ducem bellorũ, & largitorem uictoriarũ. Plutonem uocauerũt Nya, meliores ſedes inferni, poſt mortem ab eo poſtulãtes. Venerem dixerũt Dzidzililya. Ab hac impetrabant fœcunditatem, uoluptates, & prolis copiam. Dianam nũcupabãt Dzeuiana, cõtinentiam, uenationes, & fœlices aucupationes ab ea præcantes. Cererem uocarũt Marzana, fertilitatem agrorũ & arborũ ab ea petẽtes. Et quia ad inſtar græcorũ (quibus non multum diſtant) multa ſatagebant facere. Deos græcorũ coluerunt: Vt ego a maioribus meis accepi. Adorabant Pogoda, quod ſonat temperies: Adorabant ſpiraculum, ſiue flatum tenuis auræ, per ſpicas frugum, & folia arborum ſibilantem, atq; cum ſibilo tranſientem: Vocantes numen eius Pogwiſd: Adorabant Ledam matrem Caſtoris & Pollucis, Geminoſq; ab uno ouo natos Caſtorem & Pollucem, quod auditur in hodiernam diem, a cantantibus uetuſtiſſima carmina: Lada Lada, Ileli, Ileli, Poleli cum plauſu & crepitu manuum: Ladam (ut auſim ex uiuæ uocis oraculo dicere) Ledam uocantes, non Martem, Caſtorẽ Leli, Pollucẽ Poleli. Omnia iã præfata idola, omnia aug uria, incantatores, & phitones, abſtulit inclitus princeps Mieczſlaꝰ, & de regno relegauit, ſub intermi natione uitæ mãdans, ne quiſquã, præter uerũ & unicum deum, in perſonis trinum, peramplius glorificaret. Ego in puericia mea uidi tria idola de prædictis in parte confracta, circa ambitum monaſterii ſanctæ Trinitatis iacentia Graccouiæ: Iamdudum ſublata.

Poloni ueteres colebant deos
Iouem.
Martem
Plutonem
Venerem
Dianam.
Cererem

Temperiem
Aerem
Ledam
Caſtorem
Pollucem.

CAPVT TERCIVM.

Swantoſlaus.

SWantoſlaus dux Ruſſiæ, mouens bella Kozaris, gentibus Ruthenici generis, obtinuit caſtrũ eorum, Byalauieſza & ipſos tributarios effecit. Deinde intulit bellum Bolgaris & expugnatis octuaginta caſtris eorũ, coegit eos tributa pendere. Ipſo autem in Bulgaria demorante, Pyeczi nigi obſederũt Kyow, ubi fuit mater & tres filii ipſius Iaropolkus, Olha, & Wlodimirus. Soluentibus aũt Pyeczinigis obſidionem Kiouień (territi enim & decepti fuerũt per quoſdam Ruthenos q̃ Suantoſlaus appropinquaret cũ ualido exercitu) Olha mater Suãtoſlai defuncta eſt. Non contentus autem iã dictus Suantoſlaus dux Ruſſiæ expugnatione Bulgarorum, poſt duos annos ſcilicet anno domini 971 Græciam ingreditur, & onuſtus ſpoliis, redibat. Occurrentibuſq; ei Pyeczinigis. In lo-

Swantoſlaus grçciã ſpoliat.

co iniquo

co iniquo, pugnæ inepto cũ eis conflixit, & uictus captus eſt. Duxq; Pyeczi-
nigoꝶ Kura nominatus, caput ipſius amputando, fecit ex teſta poculum, or-
nanſq; ipſum auro, ſolitus fuit ex eo more Ciphi bibere: Ad innouandũ ſuũ
triumphum: Eo autem uiro iã dicto abſumpto, filii, tempore quo uixit ſuan-
toſlaus diuiſi. Noluerunt contentari in paterna diuiſione & prouinciis aſſi-
gnatis, q̃uis latiſſime fuerũt. Iaropolkus eñ maior natu, munere & aſſigna-
tione patris habẽs Kyouiã. Inuaſit caſtrũ Varaſz, in quo germanum ſuum
Olham interfecit, & prouinciã ipſi per patrem deſignatã, Drewlianorũ oc-
cupauit. Wlodimirus natu minor, ex diuiſione paterna, Nouogrod pro ſor-
te habens. Videns tyrannidem Iaropolkonis, ne ad ipſum quãdoq; pertueni-
ret, circũuallauit caſtrũ Kyouieñ in quo erat Iaropolkus. Venientẽq; ad ſe Ia-
ropolkũ ſub cõditione pacis: Ad ſuggeſtionem ſui palatini & conſiliarii no-
mine Blud interfecit, & tres ducatus fraternos poſſedit. Pro cede aũt frater-
na gratificãdo: Plurima fana, & ſimulachra in mõtibus Kyow locauit. Præ-
cipue tamẽ ſimulachrũ fulminis, quod maxime ueneratus eſt: Et ei eminen-
tiſſimũ ſimulachrũ extruxit. Corpus ex ligno formãdo, Caput ex argento,
& aures ex auro. Conuertit tandem Wlodimirus animũ ad bella, & intulit
bellũ Myczlao duci polonorũ. Expugnauitq; ſub eo caſtrũ Przemiſl, & ca-
ſtrum Cirwen, adiecitq; dicioni ſuæ diſtrictum Radimiceñ. Conuerſus iterũ
in Græciam conquiſiuit inſigne caſtrũ græcorũ Korſchim, & ex eo totã orã
illi uicinã ſibi ſubiecit. Sollicitatus deinde præfatus Wlodimirus à Macho-
metiſtis, ut ritum eorũ aſſumeret, illico ſpreuit, quoniã fœdus & turpis uide-
batur. Poſtea a latinis ſollicitatus, nõ acquieuit, quoniã cerimoniæ latinorũ
parũ relligioſe, & templa parum ornata, uidebantur. Tercio a iudeis requi-
ſitus, ut eorum legem complecteretur, noluit: Grauis enim lex iudeorũ uide-
batur. Græca relligio plurimũ commendata per nũcios ex Conſtantinopoli
redeuntes (nũcios ſiquidem ad omnes natiões rituum prædictorum miſerat
ſpeculatũ & exploratũ iri) plurimũ placuit. Ideo miſit nuncios ad Baſilium
& Conſtantinũ græcoꝶ imperatores, optans ſororẽ eorũ Annã in coniugiũ,
offerens (ſi tali coniugio potiretur) de caſtro Korſchim, & regione ſubiecta,
extemplo exceſſurũ. Græci uero imperatores reſponderũt. Non licere prin-
cipi gentili, & idolatræ germanam eorũ ſociare. Si uero errore gentili deſer-
to, fidem chriſtianam profiteretur: Nõ abnuituros petitionẽ eius. Wlodimi-
rus autem obtulit ſeſe fidem chriſtianã prono animo ſuſcepturum. Venirẽt
dumtaxat perſonaliter, ſororem adducerẽt, & ipſum baptiſarent. Itaq; ueni-
unt imperatores Baſilius & Conſtantinus, cũ ſorore Anna, iã perſuaſa & cõ-
ſentiente (prius enim conſentire recuſabat) in Korſchim. Et Wlodimiꝶ mox
cecitas inuaſit: Cœpitq; fluctuare, an deberet baptiſari. Anna uero coniunx
ipſius futura, perſuaſit ei q baptiſmate ſuſcepto cœcitas deperiret. Anno er-
go domini 990 baptiſatus Wlodimirus, ab Epiſcopo Korſchimeñ illumina-
tus eſt, & celebrauit nuptias. Reſtitutoq; caſtro Korſchim imperatoribus, le-
tus, cũ noua ſponſa in Ruſſiam peruenit, idola & templa eorũ confregit: Si-
mulachrũ fulminis, quod præcipue uenerabatur, ad caudam equi alligatũ
trahi, & in fluuiũ Dniepr mergi iuſſit, Promulgauit deinde edictum, ut om-

c nes populi

Swantoſlaus interfectus.

Iaropolkus.

Olha

wlodimirus.

Iaropolkus interfectus.

Fanum & ſimulacrꝶ fulminis

Vlodimirus polonis bellũ intulit.

Vlodimirus græciam turbauit.

Vlodimirus greco ritu baptiſatus.

nes populi ſibi ſubiecti, relictis idolis baptiſarentur. Quod & factum eſt, Ca
teruatim nanq; Ruthenis in Kyow confluentibus baptiſabantur in flumine
Dniepr, qui & Boriſtenes dicitur, per Epiſcopũ Korſchimieñ, baptiſati ſũt
Ruſſia grecam fidem ſuſcipit.
& filii Wlodimiri duodecim, quos ex pluribus uxoribus & concubinis ſuſce
perat, Viſeſlaus, Iſeſlaus, Suatopolkus, Iaroſlaus, Wſeuoldus, Suantoſlaus
Mſciſlaus, Borzich, Hleb, Staniſlaus, Poſwyſd, & Sudiſlaus. Applicuit in
ſuper pueros, litteris græcis, artifices ex Græcia conductos locauit & ſalari
auit; Eccleſias ex petra atq; lateribus etiam extruxit.

CAPVT IIII.

ANno christi domini 999 Boleſlaus Chrabri, unicus filius Myecz
lai ſuffectus eſt in monarcham, & dominũ polonorum. Moxq;
ſollicitando curabat recuperare & reducere in Poloniã, corpus
ſancti Adalberti nouiter in Pruſſia occiſi, tranſtulitq; & redu-
xit in Gneznam, quemadmodum paulo inferius dicam: Ottone autem Ter
cio Romanorum imperatore uotum emittente, limina ſancti Adalberti uiſi
Otto imperator Poloniam uenit.
tare, ſano facto in poloniã progredienti. Occurrit ei in metis Boleſlaus prin
ceps poloniæ, cũ caterua ſuorum militum, & conducebat cũ maxima pom-
pa ac ueneratione: Et omnium neceſſariorum in uictu & ſuppellectili, tam
quo ad imperatorem, q̃ curiæ ipſius, ſumptuoſa prouiſione. A Poſnania ue-
ro in Gneznam, ſeptem miliaria (quoniam ex uoto tot miliaria pedes iturus
erat Otto) ſtrauit diuerſis pannis uariorum colorum, & una cum imperato
re pedes, uſq; in Gneznã inceſſit. Vbi maxima multitudo, ex præcepto & or
dinatione Boleſlai confluxerat, Prælatorũ, Baronum, mulierũ ac uirginũ no
bilium: Auro, margaritis, & unionibus onuſtaꝝ. Ad excipiendũ imperatorẽ
Boleſlai magnificentia.
In eccleſiam autẽ maiorem Otto ingrediens, proſternẽs ſe orauit. Ad ſepul-
chrum beati martyris Adalberti, & poſt orationẽ & oblationem, in palaciũ
principis exceptus introiuit. Honoratus aliquot diebus, non ſolum ſuperba
menſa & uictualibus, ſed muneratus uariis & præcioſis muneribus, ſingulis

namq;

namq; diebus. Alii & alii ordines militū, & miniſtrorū ferebāt dona impera/
tori Ottoni: Vaſa aurea & argentea, gēmas uarias & monilia: Equos & ue/
ſtes, auro oſtroq; intextas, purpuras, pelleſq; magni præcii. Sic & cunctis
optimatibus, principibus & Aulicis imperatoris cōdigna munera, ſumptu/
oſe largitus eſt. Quæ omnia imperator metiendo cōſiderabat. Aduocatiſq;
principib9 & ſuis cōſiliariis, uehemēter admiratus, induſtriā, prudentiā, libe
ralitatē, factiuitatē, pmptā executionē & obediētiā ſubiecto℞, tot munera,
tot obſeqa. Percōtatus eſt, quo genere remunerandi, tantus princeps dignus
nomine regio eſſet præmiandus, & an corona inſigniendus. Decætereq; rex
uocandus auctoritate imperiali ueniret. Cunctis autē propoſitum imperato
ris extollentibus, couſulebāt coronādū. Itaq; ſequenti die, accepto Boleſ/
lao, proceſſit cū eo imperator in eccleſiam: Conuocatiſq; Gaudentio Gnez
neñ, cæteriſq; pontificibus: Iuſſit eum in regem poloniæ inungi, & deductū
ſupra ſedem maieſtatis, corona ſua, tempora Boleſlai ornauit, & coronauit.
A ſua, ſuorūq; ſucceſſorum, romanorū imperatorum obedientia, eum & po
ſteros eius reges poloniæ perpetuo abſoluit, omnibus acclamātibus, gaudē/
tibus & laudantibus. Intellectūq; eſt & completū quod Benedictus papa ſe
ptimus, ad Lampertū Graccouieñ antiſtitē diuino oraculo dixerat. In breui
coronā exaltando dabit deus polonis. Illo ergo triduo delicatiſſime ceſarem
cū ſuis refecit Boleſlaus nouus rex, uaſa aurea, & argentea quibus cibus &
potus menſis inferebatur, peracta refectione ſimul collecta ceſari donaban/
tur. Altera & tercia die magis & magis præcioſa donabantur: Haſtarum
ludi exercebātur: Plauſus chorearū ducebātur. muſicalib9 regia die noctuq;
concrepabat. Anno ergo domini milleſimo primo coronatiōe Boleſlai pera/
cta. Recedens Otto ex Gnezna, munifice donatus, iunxit affinitatē cum Bo
leſlao: Deſponſando Myeczlao filio Boleſlai neptem ſuā, ex germana ſua
Machtildæ genitā, filiam Ezzōis. Alias Herēfridi comitis palatini Reni no
mine Richſzam, uirginē litteris doctā. Obtulitq; ſæpe dicto regi Boleſlao
clauum domini, & lanceā ſancti Mauricii. Rex uero Boleſlaus, donauit Ot/
toni brachium ſancti Adalberti, quod repoſuit Romæ in inſula, in eccleſia
ſancti Bartholomei trāſtiberim. Proximis ānis dum Romæ fuiſſem, per me
uiſum. Reduxit Ottonē rex Boleſlaus gratificando ei de corona uſq; ad cō
finia regni ſui, rediitq; in Gneznam, Ottone ad Maydenburg diuertente.

Boleſlaus coronatur in regē

Poloni ab obedientia imperij abſoluti.

Richza deſpōſata Myeczlao

Clauus dñi

Lancea S. Mauricij.

Brachiū ſancti adalberti

CAPVT V

DEinde cū Wlodimiro principe Ruſſiæ percuſſo fœdere. Colle/
cto uniuerſo exercitu, rex Boleſlaus ingreditur Bohemiā: Boleſ
laus ſiquidē tercius princeps Bohemiæ, irrupat circa Cloczko
in regnum poloniæ, malo ſuaſu ſuorum. Et interpoſitis treugis
addidit alterā inuaſionē & ſpolia. Vaſtante autem rege poloniæ, Bohemiā
cedibus & undiq; ex combuſtione flāmis collucentibus. Princeps Bohemo℞
ſentiens ſe imparē pugnæ, concluſerat ſeſe cū Iaromir filio ſuo, in caſtro Viſ
ſehrad. Sed rex Poloniæ cōquiſitis uniuerſis caſtris, & ciuitatib9 Bohemiæ
Applicuit Pragā, & forti milite expugnauit, obſeſſoq; caſtro Viſſehrad. Bo
leſlaū ducē Bohemiæ cū filio cōprachēdit. Firmatis deniq; reb9 Bohemorū

Bohemi poloniā uaſtabant.

Boleſlaus bohemiā ſubegit.

ſufficiẽti præſidio militũ tã in Praga, q̃ in aliis municipiis relicto, Poloniã re
gredie batur. Ad cõſolationẽ aũt ſuorũ fideliũ, & ad maiorem Bohemiæ ap

Boleſlaus dux boemię oculis priuatus.

propriationẽ Boleſlao duci Bohemiæ fratri ſuo amitali oculos eruere præ
cepit (q̄q̄ annales Bohemorũ aſſeuerant hoc facinus Myecżlaũ primũ chri
ſticolam polonorũ peregiſſe) Iaromirum uero filiũ, cõmiſit cuſtodiæ Vrſoui

Vrſouiceñ & Rauitarum familia.

cenſiũ, qui ſemper ſenciebãt pro rege poloniæ prædicto, & adiutorio eorum
(Multas enĩ poſſeſſiones habuerunt in Bohemia) præualebat contra Bohe
mos. Hi pro armis gerunt urſum, ſuperſedente uirgine. In poloniã eorum fa

Boleſlaus rex Morauiam expugnauit.

milia deuoluta uocatur Rauitarũ. Præconcepit quoq; anno ſequenti Boleſ
laus rex poloniæ, Morauiã expugnare, & expugnauit deo iuuante: Vtq; fie
ret ei perpetua Bohemiæ & Morauiæ poſſeſſio, miſit ad Henricũ primum
imperatorẽ, ut ei traderet Odalricum, alterum filium ducis Bohemiæ, in cu
ria ſua imperiali commorãtem, quod & fecit. Indignabatur enĩ Hẽricus Bo
hemis: Boleſlaũ uero regẽ poloniæ dilexit. Poſt plures annos idem Oldari
cus, præcibus & fletu, a uinculis regis poloniæ liberatus: Bohemiam turba
bat & germano ſuo Iaromir ne hereditaret oculos eruit.

H In oculos eruit

CAPVT VI.

SOllicitante deinde Suatopolkone duce Ruſſiæ, & perſonaliter
implorante reductionẽ in ducatũ Kiouieñ, de quo fuit expulſus
per Iaroſlaũ germanum eius, annuit & exercitu ualido collecto
de propriis militibus iã iam pugnare aſſuetis ſcientibus ſtare, &

Boleſlaus ruſſię bella intulit.

ſequi. In unum coire, & ordines prompte conſtituere. Habens ſecum præno
minatũ Suatopolkonem, ingreſſus eſt Ruſſiã, inuaſiones, ſpolia, ac iniurias
olim regno poloniæ illatas uindicaturus, recepitq; ciuitates, expugnatis faci
les (ligneæ enim erant) uſq; ad flumen Bug, quo cum perueniſſet, inuenit Ia
roſlaum ducem Ruſſiæ, pte ab altera cũ ingẽtibus copiis, ex Ruthenis, Va
rays, & Pyeczinigis conflatis. Excurſionibuſq; aliquot diebus utrinq; ha
bitis: Budus alumnus Iaroſlai ducis, ſtãs in altera ripa exprobrabat & detur
pabat regem poloniæ Boleſlaum dicens ſe in breui extracturũ craſſum uiſ
cus eius. Boleſlao uero grauiter id ferẽte, & iniuriã ſuam ultum iri polonis
cõmittente, repente armis correptis fluuium Bug tranſuerũt, & in ordines
prompte concurrẽtes Ruthenos aggreſſi, proſternũt, & ad ultimum uincũt
Iaroſlao ne in manus polonorũ ueniret uiuus: Primũ in Kyow, depoſt in lo

Boleſlaus kyow expugnauit.

ca paludinoſa fugiẽte, ad Kyow rex Boleſlaus perueniens, obſeſſione & fa
me eã expugnauit. Pro illa tempeſtate, ciuitatem inſignem & magnam, tri
centas eccleſias & ultra habentem, quarũ aliquæ nunc ſtant: Aliarum autẽ
ruinæ dumtaxat apparẽt. Ingrediẽs urbem rex Boleſlaus euaginato gladio
percuſſit in portam per quam ingrediebatur, dictam aurea, eã ſcindendo in
ſignum uictoriæ, Et caſtro obtento, uniuerſos theſauros ducales cõpræhen
dens, moratus eſt, & illic hiemauit. Depræhendenſq; Suatopolkonem (quẽ
in ſedem Kiouieñ de qua pulſus erat reſtituerat) quoſdam milites ſuos inſta
tiuis hibernantes, & uictualia querẽtes occidiſſe. Iratus contraxit ſuas copi
as Suatopolkone fugiẽte, & Kyow ſpoliata, ſpoliiſq; & captiuis onuſtus in
poloniã remeabat, Inſequente eũ clandeſtine Iaroſlao cũ grandi exercitu, ut

cũ in metis

quũ in metis dimitteret exercitũ inuaderet & trucidaret regẽ, cũ reliquiis exercitus. Nec feſellit eũ opinio, tráſito etenim flumine Bug, Poloni ad ꝓpria ueloci curſu properabãt, & Iaroſlaus propere Boleſlao appropinqbat. Rex per exploratores certior factus, quos potuit reuocauit. Coaſſiſtẽteſq; animauit, & cõmiſſo prælio, diu anceps bellũ agebatur. Donec Iaroſlai exercitus rarefactus retrocedere cœpit, tũc paſſim qſq; Ruthenorũ fugã maturabat. Et Iaroſlaus dux eorũ fugiẽs, ꝑmutãdo equos nõ ſubſtitit donec in Nouogrod peruenit. Boleſlaus ergo & ſuus exercitus ex ſpoliis ditatus in poloniã felix reueniẽs, deo, auctori uictoriæ, gratias ægit. Eccleſias dotauit, milites benemeritos de publico honorauit, & elemoſinas pro cõceſſa uictoria abunde diſtribuit. Nomẽq; ex relata uictoria Chrabri acquiſiuit, quod in Rutenico ſonat animoſus & potens, pauca enim manu multitudinẽ Ruſſitarũ fudit.

Boleſlaus rex Iaroſlaũ uicit.

Boleſlai cognomen Chrabri

CAPVT VII.

RVthenico bello peracto. Ne animi militũ hebetarentur rex Boleſlaus ad alia obeunda bella animũ conuertit. Anno igitur domini milleſimo duodecimo. Infert bellum Marchitis ſiue Saxonibus. Et quia omnes ſe abdiderãt, & pecora. Ideo per exploratores certior factus, iuſſit milites longe lateq; a ſignis ſecedere, & populationẽ in agros, oppida, & uillas extendere, omnia uaſtando, uſq; ad fluuium Albim qui & Labia dicitur. Humiliatis aũt Saxonibus, in redeũdo poſuit colũnas ferreas, in flumine Szulawa, quẽadmodũ alias poſuerat in Boriſtene, in loco ubi fluuius Szula influit in Boriſtenẽ, ad diſcernendũ & habendum fines regni poloniæ. Anno deinde ſequẽti, inuaſit Pomeraniã, Kaſſubiã, & Ciſmarinas prouincias ſlauorũ eas ſubiugãdo, quinimo ſua liberalitate & benignitate feudales faciẽdo. Sciebat enim ipſos proceſſiſſe de fœmore regũ poloniæ. Iccirco conſobrinos uocabat. Non tributũ, ſed ſolam obedientiam ab eis exigens. Demũ Prutenicũ bellum indixit, & cũ ueteranis atq; tironibus Pruſſiã ingrediens, diruit & exuſſit Romoue, Radzim, Balga, & cætera oppida, lignea enim erãt. Primores aũt Prutenorũ in abſcondito latitantes. Ne tota Pruſſia conflagraret, Primũ per caduceatores, poſtea per ipſoſmet, ditionẽ faciunt, & tributa quotãnis pendere fiſco regio promittunt, quod rex Boleſlaus ſuſcepit, Agrũq; Prutenicũ uaſtari prohibuit. Vbi uictorioſus princeps, in fluminis Oſſa medio, columnã infixit ferream, cuius ex nomine uilla Slup nomẽ accepit, & deinde Gades regni ad undas maris Balthei extẽdit, ad propagandũ itaq; fines regni Poloniæ. Boleſlaus poſuit Gades ſeu columnas in oriente, occidente, & ſeptentrione. Vltimã expeditionẽ ægit Boleſlaus in Ruſſiam, aduerſus Iaroſlaum ducem Ruſſiæ uolentem poloniam clam ingredi. Et ipſe ad reprimendum hoſtilitatem eius, clam ingreſſus Ruſſiam, circa fluuium Bug ſimul conuenerunt. Equidem Boleſlaum craſtinus dies dominicus, a pugna diſtinebat, Verum, coci & ſerui carnes & equos lauantes, miſſilibus cum hoſtili exercitu ſe laceſſerunt, intantum ut totum exercitum in arma cõmouerent. Vniuerſus ergo Boleſlai exercitus armatus, equis aſcenſis, flumine tranſuadato, Rhutenos nondum ſub ordinibus conſiſtentes, & pauidos, obtruncat, dirumpit, & proſternit. Dux Ruthenorum fugit, reliquum

Boleſlaus marchiç & ſaxonibus bellum intulit.

Gades Boleſlai.

Pomeranicum bellum.

Prutenicum bellum.

Pruſſia ſubacta.

Ruthenicum bellum.

Alia uictoria Boleſlai.

agmen tanq̃ acephalũ ſine duce e prælio ſeceſſit. Polono, in ore gladij fugientes, perſequẽte, & caſtra Ruthenorũ diripiẽte. Proceſſit tandẽ Boleſlaus, cũ ſignis uictricibus, ad interiora Ruſſiæ, caſtra eius expugnauit. Alia per deditionẽ accepit, pacem confecit, & moderatũ tributũ Ruthenis inſtituit. Ex grauibus aũt & continuis laboribus reip. in egritudinẽ aliquot menſiũ decidit.

Boleſlai mors

Et mortuus eſt tertia mẽſis Aprilis, anno domini M. uigeſimoquinto, ætatis ſue anno quinquageſimo octauo, cũ regnaſſet annis uigintiquinq;. Coronatus enim fuit anno Chriſti milleſimo primo. In medio eccleſiæ Poſnanieñ. cõditus. Signũ mortis ſuæ fuit Cometes magna face fulgens.

Boleſlai laus & uirtutes.

Hic fuit primus regum Poloniæ chriſtianorum, moribus generoſus & illuſtris. Specie digna imperio, decorus. Statura media præditus. Coma copioſa, criſpa, & atra ſuffultus, publicis & priuatis abſtinuit expilationibus, benignum ſe per omne tempus præſtitit regem. In ſubditos modeſtus. In hoſpites officioſus, In calamitoſos & delinquẽtes oratu facilis. In conuerſatione & uita nitidus. In agendis prudens. In cauſis iuſtus. In omnes liberalis. Et ideo ſemper eius honos nomenq; manebunt.

Monaſteriũ .ſ. crucis in caluo monte fundat.

Fundauit anno domini milleſimoſexto monaſteriũ ſanctæ Crucis in Caluomonte, dotem ſufficientẽ ei aſſignando. Vt fertur, ad petitionẽ ſancti Emerici filij ſancti Stephani regis Vngariæ, cũ eo, uenationi in eodem caluomõte intendenti. Donauit dictus Emericus illi loco, crucem bifurcatã, notabilem portionẽ dominici ligni continentẽ. Parenti ſuo Stephano a Græcorũ ceſare ex Conſtantinopoli, pro magno munere tranſmiſſam, quã in pectore geſtare Emericus conſueuerat.

Monaſterij Szeczechow fundatio.

Aliud monaſterium de regula etiã ſancti Benedicti in Szeczechow, anno domini milleſimo decimo. In uillagio olim nobilis uiri Sethegy ad fluuiũ Iſſulæ erexit, & certas uillas pro dote aſſignauit. Sethegius uero Comes, & fundũ, & uillas duodecim contulit. Ex poſt Henricus dux Sandomirienſis. Item dux Iaczo. Itẽ comes Martinus. Item Comes Krzyuoſzad plures uillas præfato monaſterio addiderunt. Ordinauit etiam Boleſlaus munitiões. & caſtra in confinijs regni, & eis armata præſidia militũ impoſuit. Ne hoſtes & graſſatores quoquõ in regnũ irrũperent.

Stroze frumẽtalis inſtitutio.

Conſtituit & Daciam, dictã ſtroza, quia militibus caſtra cuſtodientibus ſoluebatur a ſingulis colonis, quottannis ſoluentibus, de manſo unã menſurã ſiliginis, alteram auenæ, pleriſq; item uillis officiũ cuſtodiæ conſtituit, ut ſingulis noctibus permutatim excubias nocturnas in caſtris agerent, & uoce ſonora in teſtimonium fidelitatis, cuſtodiæ declamarent.

CAVT VIII.

Sancti Adalberti uita.

QVoniã de ſancto Adalberto, & de Pruſſia mentio facta eſt. Ideo de his, & cæteris incidentibus, parũper eſt dicendũ. Sanctus Adalbertus e nobilibus parẽtibus. Patre Slawnyk. Matre Strzeſzislaua, de Lublycz oppido Bohemiæ extitit oriundus. Apud Albertum Maydenburgeñ. Epiſcopũ obſeruantiam ægit, & ab eo Adalbertus nominatus eſt. Permutato priori nomine Voyczyech (quod ſignificat exercituũ cõſolator) ob difficultatem expræſſionis eiuſdem. Aſſtitit morienti Dithmaro, primo Epiſcopo Pragenſi. Audienſq; ab ore eius cauſam damnationis ſuæ, plurimũ expauit, et terrore conſternatus omnia delitioſa abiecit, & cili-

cium

cium induit. Electus in Epiſcopū Prageñ, anno domini 981 ſicut demões per obſeſſos prædixerant. Rexit ſubiectū gregem in exhortationibus, diſciplina & manſuetudine. Bohemis documenta eius haud obſeruantibus. Maxime in eo, q̄ pluribus uxoribus abutebantur, filios & filias Chriſti nomine baptiſatos, iudeis in ſeruitutem uendebant. Diebus dominicis forū frequētabant, & q̄ gentiles ritus obſeruabant. Quapropter dimiſſis Bohemis Romā perrexit, & in monaſterio ſancti Alexij una cum Gaudentio germano ſuo, in maxima obſeruantia & ſanctitate ſeptem annis delituit. Bohemi aūt culpam ſcelerū ſuorū in ſanctum dei retorquentes. Inuaſerūt oppidū Lublicz, & quinq; germanos ſancti Adalberti necarunt, uidelicet Sobobor, Spiczmirū, ſobroſlaw, Zimiſza, & Czaſlaw. Nec his malis contenti, omnē prolem, & cognationē eorū, cū ſingulis inhabitatoribus Lublicz deleuerunt, ac interfecerunt, oppidūq; flammis iniectis exuſſerūt. Solo Poray, ſexto germano beati præſulis Adalberti in Polonia Boleſlai Chrabri ſeruitijs dedito, per abſentiā ſaluato, Bohemiamq; repetere nō audenti. Princeps Boleſlaus donauit illi ſufficientes poſſeſsiones in polonia. Ex huius ſtirpe, nobiles de armis roſarū, albam roſam in campo rubeo deferentes, quorū proclama eſt poray, a præfato Poray ſancti Adalberti germano originē ſumpſerunt. Compertis malis, quæ dietim in Bohemia fiebant. Archiepiſcopus Maguntinus, metropolitanus Bohemorū, ſupplicauit pape, ut ſuffraganeum ſuum Adalbertū iuberet ad oues proprias in Bohemiā redire. Sancto Adalberto opponente, q̄ gens Bohemorū ſit dure ceruicis, & incorrigibilis. Et iccirco ſedes apoſtolica, tribueret ei licentiā prædicandi euangeliū Prutenis potius q̄ in Bohemiā redeūdi. Si te, inquit papa, non audierint, excuſſo puluere de pedibus. Habeto licentiam aggrediendi, & infide docendi Prutenos. Redijt itaq; beatus uir Adalbertus in Pragam. Et in ſpiritu lenitatis demulcendo, & quandoq; in uirga correptiōis arguēdo, obiurgabat populos. Nequicq̄ proficienti, quodā tempore beato Adalberto dormitante dixit illi dominus. Tu ſtertis, & ego iterū infidelibus uendor. Et ſtatim exurgens in forū proceſſit, & quos inuenit chriſtianos uenales gratioſe redemit, ac libere abire iuſſit. Obmiſſa ergo Praga, Profectus Romā. A Benedicto ſexto confirmationē Prutenis, & alijs gentibus prædicandi uerbū ſalutis obtinuit. Et in redeundo Hungariā ingreſſus, Gyeſſe principem cū filio eius Stephano in fide corroborauit, totamq; perambulans Poloniam, uerbū dei Slauis & Hungaris quaſi uno anno prædicauit. Exinde in Poloniā conuerſus. Anno domini 996 Graccouiā uenit, & uulgari Bohemico quottidie concionando prædicauit. In eo loco ubi nūc eccleſia ſancti Adalberti ſtat, poſt palmam martyrij eius ſuperedificata. Dimiſſa Gractouia, una metropoli polonorū. In Gneznā aliā metropolim comitantibus, ducentibus, & in uictualibus prouidentibus eū, militibus ducis Myeczlai & eius filij Boleſlai peruenit. Illic mortuo Roberto Archiepiſcopo Gnezneñ. Ad inſtantiſſimas præces Myeczſlai principis, & filij eius Boleſlai cathedram Gnezneñ regendam ſuſcepit. Nec longe poſt. Conſtituto Gaudentio germano ſuo in Archiepiſcopatu Gnezneñ, ad ſeminādum uerbum dei, & fidem chriſtianā propagandū, in Pruſſiam proceſſit. Eſt aūt Pruſſia regio

 ſeptemtrionalis

ſeptētrionalis frigida, a Polonia diſtincta fluuijs, Oſſa & Viſla, uſq; ad ma/
Pruſſię origo & deſcriptio. re ſarmaticū continuata. Dicta Pruſſia, ut aiunt, a Pruſia rege Bithiniæ, qui
incitamēto Hannibalis, infeliciter contra Romanos pugnans, fuſus, in illam
orā Pruſſiæ cū ſuis gētibus fugit, nomenq; ſuū illi dedit. Signū huius aſſeren
tes inducunt ꝙ uulgare græcū loquentes intelligunt, pleraq; uerba Prutenō
rū ex regione Bithiniæ græci ſermonis propagata. Aduenerūt deinde ut fa/
ma eſt gentes Romanæ, ob bella ciuilia Italiā deſerētes & permiſcuā manſi/
onē cū eis fecerūt, Pruſſiā, Lithuaniā, & Samagithiā mixtim conſtituētes &
linguagiū confundentes. Propter quod multa uerba, latinā linguam redolen
tia in eorū ſermone audiūtur. Sed & hoc ſignū certificatores addunt, ꝙ prin/
cipalē ciuitatem Romoue uocauerunt a roma nomine deriuato, Et in ea ſum
mū Pontificem, more gentilitatis conſtituerūt, ſermone eorū Criwe appella/
tū. Aeneas Siluius in epiſtolis. Prutenos nititur dictos, q̄ſi Brutenos littera cō
mutata capitali, quia moribus fuerūt brutales. Habuerunt namq; tot uxores
quot emere potuerūt, Ancillarū officia obeūtes. Ebrietates, cōmeſſationeſq;
diligentes, balneis frequētibus eas diluētes & curātes. Hanc igitur Pruſſiam
per milites Myeczſlai, & filij ipſius Boleſlai conductus ſanctus Adalbertus
attingēs Oſſam fluuium nauigauit, & dū pro nauigio nūmis careret, a remi/
ge in caput remo percuſſus, gratias deo ægit, & non maledixit. Circuibat ui/
cos & oppida prædicando Prutenis per interprætem, & idola confutando.
Docens ſolem, lunam, ignem, lacus, & ſyluas quæ adorabant, non eſſe deos,
ſed creaturas dei. Sacerdotes autem & pontifex lingua ipſorū Criwe dictus,
Ne amplius prophanando deturparet deos & ritus eorum, conſpirauerunt
necandum. Die ergo Veneris nonas kalendas Maij in colle ſaxoſo cuidam ui
co imminenti, iuxta littus maris, prope oppidum Feſzhauſh inuenerunt ſan
Sancti Adalberti martyriū ctū dei diuina celebrantē. Et inſilientes in eum, ſepties cōfoſſum, pluries ſciſ/
ſum, & ictibus quaſſatum, occiderunt, capiteq; abſciſſo, in arbore ſuſpende/
runt, quē aquila per triduū cuſtodiuit, donec membra ſciſſa per hoſpitē uiri
beati in ſportam collecta, iuxta locū martyrij in terra abſconſa ſunt. Audiens
Boleſlaus Chrabri necē ſancti dei, miſſis nūcijs requirebat corpus eius. Ad
quem Pruteni, deum tuū inquiunt occidimus, terraq; obrutū, minime pote/
ris habere, niſi argentū tantū appēdas, quantū ponderat. Miſit ergo Boleſla/
us uiros eccleſiaſticos, cum certis militibus, qui iuxta Romoue corpus obla/
Sancti Adalberti corpus argento a Prutenis redemptū. tū. Primū recognoſcētes eſſe ſancti Adalberti. In altera parte tabulæ appen/
derunt argenti quantitatē, quantā eſtimabāt appendere corpus. Sed mirabi
lis deus in ſanctis ſuis, tantā corpori ſancti Adalberti tribuit leuitatē, ut pro
pe nihil ponderaret, ſecundū pacta igitur, argento in ſcrinia repoſito. Acci/
pientes corpus in capſam nouam ad hoc paratam, condunt. Et honorifice, in
poloniam detulerunt. Boleſlaus certior factus. Intra metas Poloniæ, adeſſe
corpus ſancti Adalberti, coaſſumptis uicinioribus Epiſcopis, uiriſq; ſpiritua/
libus & ſecularibus, cum maxima multitudine occurrit, & proſtratus in ter/
ram, excœpit, & uſq; in monaſteriū Canonicorum regulariū ſancti Auguſti/
ni, dictum Tremeſzna, quod Myeczſlaus pater ſuus, quū uiueret condidit de
duxit & locauit. Breuiq; tempore exacto, collecta multitudine pontificū ec/
cleſiaſticorumq;

cleſiaſticorumq; & ſecularium uirorum in Gueznã tanq̃ in locũ digniorem & metropolitanum 13 kalendas nouembris tranſtulit. Vbi mira dei uirtute, ſtupendis miraculis cœpit clareſcere, germanis, pannoniis & prouinciis uicinis ad ſarcofagũ eius confluentibus, & in neceſſitatibus ſalutaria ſolatia reportantibus. Sed & Otto tercius imperator, inſtincto ſuo, ſuorũq; aſtantiũ ſuaſu. In graui egritudine facto uoto, uiſitare ſanctũ Adalbertũ in Guezna, ſubito & miraculoſe, conualuit. Et ut dictũ eſt, uoto explecto. Per merita beatiſſimi Adalberti, coronã Boleſlao & ſucceſſoribus eius, regibus Poloniæ, perpetuo duraturam, donauit.

Sanctus Adalbertus in po[illegible] alias claruit miraculis.

Per merita S Adalberti Regibus corona perpetuo donata est.

CAPVT IX.

REgnante Boleſlao Chrabri. Floruerunt ſex fratres in Polonias Duo, Benedictus & Ioãnes, ad inſtantiã præfati Boleſlai, & promotionẽ imperatoris Hẽrici. Ex petro cenobio uiri inſignis ſanctitatis Romualdi. Pro neophitis in Polonia edocendis conceſſi. Et tanq̃ angeli dei, per nũccios ad Boleſlaũ adducti. Ex quattuor. Matheus, Iſaac, Criſtinus, & Barnabas, poloni natione, illis ſponte cõiuncti. Habitabãt in heremo, prope oppidũ maioris Poloniæ Kazimirz, in arctiſſima uita & obſeruantia: In orationibus, & ieiuniis aſſiduis. Docentes uerbo & exemplo: quoſq; requirentes & aduenientes. Quadã autẽ die rex Boleſlaus, commẽdans ſe, & regnũ ſuum orationibus ipſorũ. Obtulit eis magnã maſſam auri. Palam in conſpectu omniũ. quod cũ fratres inutile eis profitentes: Nequaq̃ accipere uolebant. Et poſt triduũ, per Barnabam fratrem minorem in Gueznã Boleſlao remiſerũt. Vſq; mediũ itineris Barnabas emenſus eſt, & expilatores auri ſacra fame incitati: ſanctos uiros orantes in nocte comprahenderũt. Et per minas, plagas, per ligamenta: Ad ultimũ, per uarios cruciatus & exuſtiones ignis, tormentis affectos trucidarũt. Vtq; tanti reatus crimen tegeretur, ignem iniecerũt ſex caſis, & quinq; corporibus ſanctorum necatis, ut caſuali flamma conflagrati putarentur. Verũ nec pilus de capitibus decidit eorũ. Neq; exuſtio tetigit tellus & corpora eorum. Rex Boleſlaus ex Guezna celeriter accurrẽs cum tota curia, & ex rure uicino, colonis peditibus accerſitis, inuenit expilatores in ſiluis uagãtes, areſactis brachiis, gladios exertos & nudos ferentes, ligatos & cathenis uinctos, ad locũ ſanctorũ martyrum adduxit: Diram ultionẽ ex eis ſumpturus. Dei tamen clementia & ſanctorũ meritis, ut locũ attigerũt, mox cathenis confractis liberati ſunt. Et miraculo facto abire permiſſi ſunt libere. Delata corpora eorũ in Gueznam, ſimul in una tũba in eccleſia maiori ſũt ſepulta. Anno domini. M. v. agitur feſtũ eorum pridie idus nouembris, quoniam ea die paſſi, cœleſtia meruerunt. Barnabas uero confrater martyrum magno eiulatu gemebat, q̃ ſimul coronã cum eis non percœperit. Factoq; heremitorio in eodem loco, deuotus permãſit. Et cito poſt uita functus, appoſitus eſt fratribus ſuis, Gueznæ cõditus. Extant nũc quinq; capellæ deuotione fidelium, in locis habitationum ſanctorum ſuperedificatæ.

Sex fratres ſancti.

Alia hiſtoria habet centum marcas pecuniæ.

Quinq; fratres martyrium.

Barnabas confr

CAPVT X.

Vlodimirus pyeczinigos debellauit.

VAſtatis karuatis, Wlodimirus dux Ruſſorũ, etiã Pyeczinigo/
rum exercitum, iuxta fluuium Trubieſza profligauit poſt ſin/
gulare certamen, unius ex pieczinigis gigantee ſtature deiecto
& occiſo, a Rutheno de Pereaſlaw mediæ ſtaturæ, quo cũ duel/
lum ingreſſus fuerat. Sed Pyeczinigi recollectis uiribus, anno ſequenti uehe

Vlodimirus victus.

menti cœde ac igne terras Ruſſorum uaſtauerunt. Wlodimirum eis occurrẽ
tem cum ſuo exercitu conterendo, & fugientẽ perſequendo: Donec ſub pon/
tem, qui fugienti occurrerat, ſe recondit, & eius benefitio hoſtes inſequentes
fefellit. Hac de cauſa eccleſiã tranſfigurationis in Kiow extruxit, quoniam
in feſto tranſfiguratiõis ſecundũ ritũ Græcorum ſua euaſio contigerat. Tan
dem ueritus Wlodimirus ne decedente eo, inter filios bella orirẽtur, ſic inter
eos regnum diuiſit. Viſlao natu maiori, dedit Nouogrod. Iſoſlao Poloczko.
Suatopolkoni Thurow, Iaroſlao roſtow: Sed Viſoſlao fatis rapto: Iaroſ/
lao Nouogrod. Boriſz Roſtow, Hleb Moronye, Suatoſlao drewianie. Wſe
uoldo Wladimiriã, Mſciſlao Thimutuchani: Cæteris iunioribus Kiow, &
Bereſtow principatus, poſt mortem ſuam reſeruauit. At Iaroſlaus ſorte ſua
non contentus, creditus in pace ueniſſe caſtrũ Kiow occupat. Quod pater
Wlodimirus moleſtiſſime ferens, ex omnibus ſuis & filiorũ principatibus,
bellatores aduerſus Iaroſlaum cõtrahit. Iaroſlaus uero reſiſtentiam patri fa

Vlodimiri mors.

cturus: Pyecziniegos cũ Varais conducit. Non potẽs aũt Wlodimirus præ
mente egritudine, ordinationi belli adeſſe. Præfecit exercitui ſuo Boriſz:
Ipſe uero poſt paucos dies, in caſtro Bereſtow moritur. Et in Kiow in eccle/

Suatopolck frẽs interimit.

ſia uirginis Mariæ, quã uiuens edificauerat ſepelitur. Ignorãtes patrẽ Wlo
dimirũ mortuũ bini filii, Boriſz & Suatopolk, certamen cũ Iaroſlao inierũt,
& eũ ſuperauerunt. Suatopolkus ergo rapit principatũ Kiouieñ, & germa
nũ ſuum Boriſz loco patris ſe colentẽ, per ſubordinationem quorũdam No
uogrodenſiũ in cubili ſuo orantẽ lanceis tranſfodit, & cũ armigero eius Gre
gorio Hungaro interfecit. Miſit & alios nequã uiros, & Hleb alium fratrem
abſciſſo capite interfecit: Colit Ruthenica eccleſia hos duos fratres pro ſan
ctis martyribus: In eccleſia ſancti Baſilii kiouieñ in uno ſepulchro tumula/

Festum colit Ecla Ruthenica Hleb Borijs

tos. Nec impunis fuit Suatopolkoni occiſio fratrum. Venit nãq; contra eũ
dux Iaroſlaꝰ cũ Ruthenis & Varays, Suatopolkone cũ Ruthenis & Pyecz
iniegis, circa caſtrũ Lubiecz reſiſtentiã opponente, flumine Dniepr utriuſq;
exercitũ dirimente. Et poſt trimeſtre ſpaciũ, Iaroſlaus ſuperato flumine: In/
uaſit exercitũ Suatopolkonis inermem: Diffugientẽq; in lacus: fragiles gla/
cies habentes, cũ ſubmerſione pluriũ, interfectioneq; multo maiori aliorum
Suatopolkus uix manus hoſtiles euadens, præpeti curſu in Poloniã fugiẽns
Boleſlai Chrabri perſonale auxiliũ & reductionẽ in ſedem kiouieñ meruit.
Per Iaroſlai circa fluuium Bug profligationẽ, & kiouiæ expugnationẽ: Vt
paulo ante de Boleſlao dictũ eſt: Contra Suatopolkonẽ iterũ dux Iaroſlaus
anno ſequenti cũ nouo exercitu proceſſit, & occurrente Suatopolkone in lo
co ubi Boriſz occiſus fuerat ſuccubuit Suatopolkus. Et contractis copiis ex
Pyeczinigis celerrime reuertitur in fortitudine magna. Cui occurrẽte Iaroſ/

lao: circa

lao circa fluuiũ Olham. In craſtino (& fuit dies ueneris) ſole oriente conflixe rũt. Et Suatopolkus uictus fugit in Brzeſcze, ad prefectũ Boleſlai regis poloniæ. Exinde poloniã ad reſcindendũ ſuas calamitates proceſſurus. Sed in itinere repentino correptus languore, mortuus eſt, & in loco ignoto ac deſerto ſepultus. Poſt cuius mortẽ Iaroſlaus pacifice kiouieñ poſſedit principatũ Et q̃q̃ pro uno aduerſario Suatopolkone extincto. Alter aduerſari9, nepos eius Brzetiſlaus, filius Iſoſlai ducis de Poloczko cõſurrexerit, & ſub eo No/uogrod occupauerit, tamen & hũc duro certamine ſuperauit: Nouogrod recuperãdo. Et Rededa ducẽ de koſchohon ſingulari certamine uicit, & tributa ei, regiõiq; gẽtis koſchohon, impoſuit. Poſt hæc, Mſciſla9 dux de Thimutukani, comparato exercitu de kozaris, & koſchoys inuaſit Iaroſlaũ fratrẽ ſuũ ducem kiouieñ. Et licet Iaroſlaus in ſui auxilium ducem Vorahimorũ Iakuy acciuiſſet, & duplici certamine conflixiſſet, tamen ſuccubuit, & kiow in Mſciſlai ditionẽ conceſſit. Qui ſedem kiouieñ faſtidiens. Iaroſlaum ſecuri/tate promiſſa reduxit, ſedemq; kiouieñ ei reſignauit. Repete, inquit, frater ſedem kiouieñ, quoniã natu maior es, & ea pro tuo libito utere, quã ego ui/ctor uicto æquo animo reſtituo. Hæc omnia in diebus Chrabri Boleſlai Ruſſitis facta contigerunt. Cui Boleſlao, dux ipſe ruthenorũ Iaroſlaus, de anno domini. Milleſimo decimooctauo nouum & ultimum intentauit bellũ, clandeſtine inferre, ſed dexteritate Boleſlai uiriliter ſuperatus eſt, quemadmodũ hiſtoria de Boleſlao ſuprapoſita continet.

Swatopolci mors.

Myeſko ſecundus

CAPVT XI.

Conuentione habita in ciuitate Poſnaniẽſi, ãno domini 1025. Elect9 eſt in regem Myeczlaus ſiue Myeſko ſecũdus filius Boleſlai Chrabri. Et dominica Penthecoſtes ſub frequentia Prælatorum, Baronũ, & nobiliũ. Myeczlaus in regem, Richſza uero coniunx eius in reginã, Gneznæ uncti & coronati ſunt: Per Ipolitũ Archiepiſcopum Gnezneñ: Aſſiſtentibus ei Gompone Ar/chiepiſcopo Graccouieñ: Paulino Poſnanieñ: Marcello Wladiſlauieñ: Clemente Wratiſlauieñ: Albino Ploceñ pontificibus. In ipſo autẽ regnandi inicio apparuit Myeczlaus Poloniæ rex ingenio hebes & tardus: animo & moribus incõcinnus, cõſilio ineptus, actione leuis. In expeditionibus parũ idoneus: Nihil paternæ induſtriæ, nihil frugalitatis, munificentiæue regiæ habens. Ex mu/liebri pendens arbitrio, a conſorte regina Richſza regebatur. Ad nutũ eius & iuuenũ conſiliariorum præſignationẽ, omnia moderãs, uacãs uentri, ocio ſomno, & uoluptati. Eapropter exteræ nationes per patrem ipſius ſubiugatæ, ab obedientia receſſerũt homagiali. Brzetiſlaus ſiquidem filius Vdalri/ci ducis Bohemiæ, adoleſcens ferox, & impiger, ex muliere ruſticana Boze/na alias Beatrice, primũ concubina, poſtea in coniugem aſſumpta, progenitus, ulciſcens

Myeſzko ſecũdus eligitur.

Brzetiſlaus bohemiæ dux bohemiæ & Morauia potitur.

tus,ulciſcens aui ſui excœcationē, & paternā captiuitatē Bohemiæ,ac Morauiæ,caſtra & ciuitates expugnauit.

Poloni trucidati.

Polonos ciuitatibus præfectos trucidauit,Vrſouiceſes & cæteros nobiles Bohemiæ polonis fauentes attriuit & perſequebatur:Totamq; Bohemiā & Morauiam, ſuæ iuriſditioni ſubiecit.

Prouinciæ multæ defecerunt a Polonis.

Prouinciæ cis Albim,& circa mare germanicū, Kaſſubite,Serbiani, & inſulæ marinæ,quas Boleſlaus ditioni & imperio Polonorū reſtituerat,defecerūt Nicolaū alias Mickel, a quo caſtrū Mikelburg principem Slauorū:Henricus primus imperator Romanorū,terris & poſſeſſionibus exuit,& comitatum Magnopolenſem poſſidendo,cuidam militi tradidit,& eū comitē Magnopolenſem creauit.

Marchionatus Brādenburgeñ

Marchionatus Brandenburgeñ ſurrexit, ſubactis aut extinctis principibus terræ.Pro aquila alba,inſigni uniuerſali poloniæ,aquilam coccineam,ſeu rubeā geſtans:Ob hoc a polonis Sgorzelicz uocitatus: Ab eo tempore,hæ gentes & oræ,a corpore regni Poloniæ diſtractæ, nunq̄ ad integritatē reductæ ſunt.

Ruthenorū rebellio ꝓhibita

Ruthenos tamē defectionē meditantes:Iaroſlao & Mſciſlao ducibus Ruſſiæ(quoſdā agreſtes ex dominio Polonorū captos circa kiouiā ſupra fluuium Porſzi locantibus) adherere uolentes, in fide rex Myeczlaus continuit,per hoc q̄ principaliores eorū captiuauit, & in caſtris poloniæ,loco obſidum aliquot annis tenuit.

Pomerani rebelles victi.

Pomeranos uero apertam rebellionē opponētes,bello coercuit: Nam inſtigantibus eū proceribus poloniæ copias numeroſas cōtraxit.Et tres Hungarorum duces,Andreā, Belam, & Leuentā,ſancti Stephani regis Hungariæ nepotes, ab hungaria exulantes, & in regno Poloniæ iure hoſpicii ſuſceptos,ſecū habens,cū Pomeranis conflixit, & eos uicit.Et quia Bela dux Hungarorū in ea pugna macte uirtutis, ſtrēnuus apparuit.Ideo Myeczlaus dans ei ſuam filiā,in generū ipſum aſſūpſit.Et uniuerſum cenſum Pomeranicū,ad tenendū ſtatū ducalem ſibi conſignauit.

Myeczlai mors.

Nondum aūt quinquageſimū annū ſupergreſſus rex Myeczlaus,incidit in amentiā,qua aliquot menſibus moleſtatus,exoſus, & cōtemptibilis mortuus eſt in caſtro Poſnanieñ,15 menſis Marcii, anni domini M. trigeſimi quarti.In Poſnanieñ eccleſia Cathedrali in paterno ſepulchro conditus.

CAPVT XII.

EXtincto Mſciſlao,duce Cirnieiouieñ:Iaroſlaus dux kiouieñ, in principatu ei ſucceſſit & monarchā Ruſſiæ, ſeſe gerere cœpit, quod lingua ruthenorū ſonat yedzynawlaſcecz.Pxecziniegos aūt kiouiā grandi multitudine uallantes.Celeriter cōtractis undiq; copiis Iaroſlaus ſuperueniens,fortiter deturbauit,& ipſos uicit,quibuſdam pieczinigis captis,Cæteris aut fugatis,aut in aqua merſis.

Eccleſia ſanctæ Sophiæ in kyow.

In ſignū uictoriæ,Iaroſlaus eccleſiā diuæ Sophiæ in kiow erexit,turrimq; eius deauratis tabulatis texit.Eidē pro adornamētis uaſa aurea & argētea, libros & ueſtes præcioſas largiēdo,& Metropolitanum in ea inſtituendo.Portā inſuper uerſus Poloniā pro magnificētia ſua & urbis,ꝓfuſo ſumptu edificauit: Cacumē eius ſeu pinnaculū tabulis deauratis ornauit, & aureā uocari iuſſit.

CAPVT XIII.

De kazimiro Myeczlai filio

ERat Kazimirus, filius Myeczſlaw & Richſze uigeſimū annū agens, adoleſcens probus,& litteris imbutus, qui primus inter

principes

principes Poloniæ legitur didiciſſe litteras. Non tamen eſt (genitore extin/
cto)in regē electus, tum ideo,quoniā regnicolæ circa Poſnaniā anno domini
1035 congregati, timuerūt ne paternam ſegniciē,amentiā,tenacitatem, & re
gni peſſundationē,ſectaretur,tū quia Rychſza genitrix eius,olim Myeczla
um patrem,pro ſuo uoto gubernauit.Ne & filiū ſuis perſuaſionibus illaque
atum corrumperet:tum etiam quia oblationes & certas munerum donatio/
nes pro menſa regis,& reginæ in uillis nobilium per Richſzam tempore
mariti conſtitutas abrogare noluit.Huc adde quoniam Richſza exoſos ha/
buit Polonorum nobiles,ſordidos, & immorigeratos uocans. Conſorcia eo
rum deuitans, & Theutonis quæq; officia & dignitates diſtribuens.Nolens
ergo prædicta immutare,denegata ei obedientia,coacta eſt de regno ſecede
re,receptis itaq; theſauris, uetuſtæ gazæ principū polonorū,unionibus,ar
millis,monilibus, uaſis & deſideratis ueſtibus cū geminis coronis, una,q̄ ma
ritus eius, altera,qua ipſamet coronati fuere, accepto ſecum filio Kazimi Coronæ regni abactę
ro indignata,receſſit in Saxoniā, q̄rulatū iri imperatori Henrico,oblatiſq; ei
muneribus,de theſauris aſportatis,ſimul & duabus coronis materialibus,re
gni Poloniæ, adiunctis ,præcabatur,ut iniuriam ſuæ eiectionis de regno,in
Polonis ulciſceretur, quod imperator promiſit,emptoq; ſufficiēti cenſu,pro
ſtatu ſuo in Saleueld morata eſt.De bonis & poſſeſſionibus, dudum a ſe co/
emptis, dum ſenuit duo monaſteria fundauit: unū Brunuilcenſe, ſub hono/ Brunuilceſe
re ſancti Petri apoſtoli, & ſancti Nicolai cōfeſſoris: Aliud in loco ubi ſancti monaſterium. S. kiliani mo/
Kiliani ſociorumq; extabat martyrium.Super quo piæ fundationis opere, naſteriū.
ipſius reginæ Richſzæ priuilegiū apud prædicta loca oſtenditur.Defuncta
apud Saleueld,Coloniam delata eſt, & in eccleſia ſancte Mariæ ad gradus
humata,Filiū uero Kazimirum dum uiueret litteris uberioribus imbuendū kazimirus Pa/
expenſis ſufficienter prouiſum,Pariſius miſit,ubi exiſtēs per bienniū: ſæpe/ riſius miſſus.
numero cogitauit,an in Poloniā eſſet regreſſurus, .An in Theutonia cū ma
tre ſugillationes paſſurus,morā deligeret.Delegit tandem matre conſentien
te monachari. Et accedens perſonaliter Romnaldū,uitæ ſanctitate pollentē
in Italia,donato ei pulchro caballo,expoſuit quis eſſet, poſcens ab eodē ſuſ
ceptionē & profeſſiōem regularem,quo annuēte,rediit in Cluniacū,ubi pro kazimirus in
feſſus, ad gradum diaconatus peruenit,Interim uero,dum e Polonia ſeceſ/ cluniaco mo/
ſiſſet turbo diſſenſionum Poloniam inuaſit.Ingenui & præcipui bellatores, nachus factus.
mutua cœde abſumebātur, Poſſeſſiones innocentū occupabātur, matronæ
& uirgines,abſq; impunitate uiolabātur,loca ſacra diripiebātur,ſacerdotes
ſpoliabātur,latrones & ſiccarii latronūq; & ſiccariorum duces, conſurrexe
rūt,agros depopularunt,tecta exuſſerunt,pecora abegerūt,remanſitq; ter
ra populis uacua,confuſa cœdibus,deſtituta defenſione, & omni auxilio or/
bata. Maſlaus, regis Myeczlai ſubpincerna charus, purpuram induit, &
Plocenſiū principem,ſe gerere cœpit. Brzetiſlaus Bohemiæ dux,intelligens
Poloniā abſq; rectore laceratā: Collecta nobilium & agreſtiū multitudine, Bohemi polo/
Poloniā ingreſſus,Wratiſlauiam & Poſnaniā oppida quoq; uicos & uillas, niā vaſtarunt.
quæ ciuilis belli ſtridor nondū deleuerat diripit & exurit: Gneznā metropo
lim,quoniā nec ſitu nec arte munita erat,facile capit. Eccleſiam beatæ Ma/

riæ metropolitãnam, ſuaſu Seueri Epiſcopi Pragenſis, qui huiuſmodi bello ſe miſcuerat, ſpoliat. Corp9 ſancti Adalberti quod certi prælati & miniſtri eccleſiæ de ſepulchro extractum in zabulo occultarãt. perquirit & non in ueniens ſollicitauit, non ſolũ probris, ſed ampliſſimis promiſſis, miniſtros ec cleſiæ de corpore inueniendo. At illi ex induſtria corpus Gaudencii Archie piſcopi Gneznẽ oſtendunt quod Bohemi Pontificalibus indutũ, rapuerũt, credentes fore corpus beatiſſimi præſulis Adalberti. Rapuerũt & corpora quinq; fratrũ martyrũ, Ioannis: Benedicti, Iſaac, Mathei, & Criſtini, Mora/ uiſq; inſtãtius petẽtibus, corpus ſancti Criſtini tradiderunt, quod in eccleſia Olomũcenſi, ſub tabulis argẽteis auro tinctis locauerũt. Sub titulo & nomi ne eius, poſtea eccleſiã cathedralem Olomũcẽ dicando. Rapuerũt inſuper Bohemi, imaginẽ crucifixi, tricentas libras puri auri pendentẽ. Per Boleſlaũ primũ eccleſiæ Gneznẽ donatã. Rapuerũt & tres tabulas maioris altaris, auro puro, & præcioſis lapidibus, per Boleſlaũ regem decoratas. Cæteraq; clenodia, uaſa, campanas magnitudine & ſono notabiles, abſtulerũt. Cũ his & multitudine captiuorum utriuſq; ſexus, Brzetiſlaus in uigilia ſancti Bar/ tolomei ãno domini 1038 Pragam perueniẽs, ſacrilegam prædam in maiori eccleſia Pragẽ depoſuit. Captiuos uero, inter quos & ſacerdotes uideban/ tur, in colonias diſtribuit. Et licet Stephanus metropolitan9 Gneznẽ corã ſede apoſtolica ſuper ſpolio ſuæ eccleſiæ, Brzetiſlao duci, & Seuero epiſco/ po Pragẽ lites intentaſſet & diffinitiuã obtinuiſſet, Nihil tamen de ablatis rehabuit. Iterum ab oriente Iaroſla9 dux Ruſſiæ inuaſit Poloniã, bellis plu/ rimũ attritã, & oram Mazouiæ, igne, cæde, & ſpoliis depopulatus, cum ma gna præda hominũ utriuſq; ſex9 in Ruſſiã libere rediit. Adhuc aliæ uicinæ nationes poloniam prædiis & direptionibus lacerabant, ex tunc polonorũ primores & proceres, non ſentiendo, non uidendo, excæcante ira, quo amen/ tiæ progreſſi forent. quid periculi & inſaniæ, in ſe, quid in patriã, quid in pœ nates, quid deniq; in deum & relligionem eiiciendo Kazimirũ cõmiſerint, tar da recogitatione penſare, & ſero ſui facti pœnitere cœperunt, Mittunt itaq; (poſt uarias & ſcrupuloſas ſentẽcias ac concluſiones) notabilem ambaſiatã ſeu legatum, ad quærendũ & reducendũ Kazimirum in regnum, quoniã ex eo unico ſolacio, ſalus Poloniæ & reintegratio ſperaret. Legati ergo de po/ lonia egreſſi. Primum adeũt reginã Richſzam in Brunſuig, & expoſita cau ſa legationis, acceperũt reſponſum, Kazimirũ fruſtra quærendum, quoniam monachus in Cluniaco factus nequaq̃ in Poloniã reuerſurus eſſet, nec reuer ti poſſet. Legati reſponſo reginæ Richſze non territi, in Cluniacũ diuertũt: Et Kazimiro recognito in habitu cucullato. Ex Abbate, poſtulata & obten ta uenia, Cum lachrymis in collum Kazimiri ruendo incidũt, legationẽ pon tificũ & Baronũ Poloniæ exponũt: Rogantq; ut ad ſuſcipiendũ regnum in Poloniã cum eis rediret. Et nunc hunc, nunc Abbatẽ inſtanter flagitãt & ob ſecrãt. Abbas Cluniacẽ, compaſſionẽ quidem ſuper deſolatione regni Polo niæ ſe habere dixit. Monachum uero profeſſum & iam diaconum, a regula & ordine abſoluere, nõ ſuæ, ſed pape fore auctoritatis, & poteſtatis affirma uit. Quo audito oratores Polonorũ, rectiori quo poſſunt tramite, Romã cõ tendunt

Prȩda ſacra ex Gneznẽ eccle ſia abacta.

Rutheni Polo/ niam vaſtant.

Legati pro ka/ zimiro.

tendunt,& peruenientes,Pape Benedicto nono,humili uoce & geſtu, regni Poloniæ eneruatione & deſolatione, propter Kazimiri heredis exilium longa oratione exponūt, Additiſq; lachrymis & gemitibus,ſupplices uultu demiſſo,iterum atq; iterum rogāt, ut monachū Kazimirū eorum regē ex monaſterio exire iuberet,auitum regnū Poloniæ reſtaurare, & prolem ſumpta uxore propagare.Summus Pontifex,cū cœtu cardinalium habitis aliquot conſultationibus,miſeratus calamitatibus,& interitui regni, extremo licentiam(regula & ordine dimiſſis)redeūdi in Poloniā, regnū ſuſcipiendū,reparādum,& per prolis generationem ac ſucceſſionem in futurum prouidendum Kazimiro concedit.Polonis uero iniungit,ut ſucceſſoribus ſancti Petri, Romanis pontificibus,de quolibet capite,nobiliū capitibus circūſcriptis,uſualem nūmum annis ſingulis ſolueret.Ex tali ſolutione nummi ſancti Petri,& fines regni Poloniæ & prouinciæ occupatæ,Polonorum fuiſſe cognoſcūtur Item ut cæſariem capitis & comam nō nutriant ,ſed patentibus auribus, ad inſtar Latinarum nationum tonſum caput geſtarēt.Et tercio ꝙ in præcipuis Chriſti: & uirginis matris eius feſtiuitatibus, panno lineo albo, in modum ſtolæ dependente.ceruicem exornare perpetuo redderētur aſtricti,quatinus his tribus inſigniis & ex monacho,& ex diacono, apoſtolica conceſſione & benignitate(dum aliter concretum periculum diſpelli non poſſet) polonus regem ſibi creatum & redditum recognoſcēs, tam in deum,q̄ in chriſtianam relligionem exiſteret gratior atq; deuotior.Reſtitutione Kazimiri a ſede apoſtolica impetrata,e Roma concito curſu,in Cluniacū ouantes cū litteris apoſtolicis oratores ueniunt,quibus mox ab Abbate paritum eſt,ualedicto Abbate,cū fratribus,Kazimirus Cluniacū egreſſus.In Almaniam ad Richſzam genitricem ſuā,in Saleueld peruenit. Et perſuaſionibus maternis non acquieſcens,quibus mollita eſt eum retinere,ne ad regnum Poloniæ deſolatum & exuſtum rediret.Profectus ab ea pluribus clenodiis in auro, argento & gemmis olim ex Polonia eductis,honeſtatus & muneratus,caterua equitum almanorum,& ſufficienti uiatico,per matrem prouiſus, una cum Polonorum nunciis ad Henricū tercium imperatorē Romanorum, in inſula ſancti Swiperti cōmorantem,acceſſit,quæſturus atq; petiturus, ut Brzetiſlaū Bohemiæ ducem compelleret,ad reſtitutionem ſpoliorum abs Polonia eductorum,Et ut eſſet ei auxilio contra Bohemos. Quod Henricus promiſit, infœliciter tamē poſtea,contra Brzetiſlaum primo ingreſſu pugnauit.Improuiſe enī in ſiluis Bohemorum attritus in Almaniā cū reliquo exercitu ſe recepit,ſed anno ſequenti Bohemiā ſubiugauit, & Brzetiſlaum ad homagiū compulit.Kazimirus autem ab eo inſignium militum numero prouiſus,& duabus coronis a regina Richſza munere donatis,redditis,multitudine exercitus ſtipatus,in Poloniam terribilis aduenit.

Tria edicta a papa Po. data. 1 Denarij ſancti Petri inſtitutio.

2 Tōſura Polonorum.

3 Stola dependens.

Kazimirus per papam abſolutus reſtituitur.

Almani honorifice kazimirū reduxerunt.

CAPVT XIIII.

INgreſſo Kazimiro regnum Poloniæ, caſtra per hoſtes & prædones intercepta & occupata inuadit, expugnat & conquirit. Quoſdam maleficos in patibulum agit, quoſdam gladio ferit, quoſdam in manibus & pedibus mutilat ,ſingulosq; improbos

kazimirus primus

Kazimirus primus coronatus In ordine regũ tercius.

ſupplicijs deterret & reſcindit. Bonos uero extollit & dignificat. Veniens ad Gneznam ãno chriſti M. quadrageſimoprimo. Coronatus eſt corona quã retulerat: per Stephanum Archiepiſcopum Gneznẽ, aſtãtibus ei pontificibus & magnificis regni, uniuerſoq; populo acclamante & laudante, ut autẽ ſucceſſor regni haberetur, conſilio ſuorum, accepit in coniugem Mariam, ſororem Iaroſlai ducis ruſſiæ, filiam Wlodimiri, ex Anna ſorore Baſilij & Conſtãtini imperatorum græcorum genitã. Nupciis Graccouiæ celebratis, percœpit dotẽ magnificam in auro, argẽto, clenodiis, equis & reliqua præcioſa ſuppellectili, ſimul affinitatem & auxilia promiſſa contra quoſcũq; inimicos percœpit. Iaroſlao uero Kazimirus in ſignum amicitiæ, reſignauit caſtra Ruſſiæ, olim per Boleſlaum auum ſuũ conquiſita. Maria autẽ, abrogatis nomine, & ritu græco, de more romano in eccleſia Graccouieñ baptiſata, nominata eſt Dobrogniewa. Ex poſt in Gnezna in reginã Poloniæ coronata.

Attenditur ſimilis caſus apud hiſpanos.

Ecce de monacho rex, & de profeſſo continẽtiam, uxoratus. Simile in Chronica Hiſpanorum hiſce uerbis legitur. Expulſo Petro Tares regnicolæ Aragoniæ: cõmuni cõſenſu reuocarunt a monaſterio Ramirum monachũ præſbiterum, filium legittimum Santij, regis Aragonũ, & fratrẽ Alfonſi ſine filiis premortui. Cui dederunt nobilem uxorem filiã Raimundi, Comitis Pictauieñ, obtentaq; diſpenſatione apoſtolica, genuit unicam filiã. Hæc ibi. Coronato rege & regina, facta eſt pax totius Poloniæ, ſolo Maſlao tyranno Plocenſi: reſiſtentiam Kazimiro opponente. Ad quẽ debellandũ, proceſſit cum uniuerſis militibus Polonis, & ex Almania adductis, habens in auxilium Iaroſlaum ducem Ruſſiæ: cũ uniuerſis copiis eius. Maſlaus uero armatis non ſolum nobilibus ſed plebeis, & ſeruis, habuit ſuffragatores Prutenos & Iaczwingos gẽtiles: Pruteni equidem noti ſunt ex ſupradictis.

Iaczwingi qui ſint.

Iaczwingi autem fuerunt populi feroces, in finibus Lithuaniæ, iuxta Mazouiam cõmanentes hii in bellando non referebãt pedem quin uincerent aut uincerentur. Hac de cauſa pauci ſuperſunt noſtris temporibus: ſparſim inter Lithuanos cõmorãtes & proprium linguagium loquẽtes. Lithuani item & Samagitæ proprium linguagium ſortiti ſunt, aliud a Iaczwingis. Quẽadmodum & Lotihali etiam appropriatũ linguagium loquuntur a præfatis gentibus diſtinctum, hii habitãt in Liuonia, & cõfiniis eius. Quattuor ergo gentes: Pruteni. Iaczwingi: Lithuani cũ Samagitis: & Lotihali: habent propria linguagia: ualde in paucis conſonantia & conuenientia. Itaq; Maſlaus habens Prutenos & Iaczwingos coadiutores duro marte cũ Kazimiro congreſſus, & pro uictoria decertans: ſuperatus eſt.

Maſlaus tyrannus victus. Mazouia originem nominis a Maſlao hic traxit.

Et diſtrictus Plocenſis in poteſtatem Kazimiri deuenit: extunc a Maſlao Mazouiæ nomen ſortitus. Addidit ſequenti anno Maſlaus alterã oppugnationem regi Kazimiro circa ripam fluminis Viſlæ

in Mazouia

in Mazouia. Ante hāc pugnam, rex Kazimirus anxiatus fluctuabat, deſperans de uictoria, cernens ſuum exercitū exilē, in reſpectu Prutenorū & Iaczwingorum pro Maſlao decertare uolentiū, tamen diuino oraculo inter dormiendū cōfortatus, in congreſſu fœliciter pugnauit (quodā uiro in ueſte candida, in equo niuei coloris cū uexillo albo exercitum eius antecedente & polonos contra paganos animante) intantum pro uictoria adnixus eſt, ut more boni militis, hoſtes inſequens & feriens, ex laſſitudine, ſemiuiuus per quendā militem gregariū in caſtra eſt delatus. Capta ſunt in eo prælio, duo milia hoſtiū, & quindecim milia cœſa. Maſlaum iterū ad prutenos confugientē, & nouū bellum molientē, Captiuatū Pruteni uariis pœnis affecerūt, & in altum patibulum ægerūt, Inſultantes ei & dicētes, alta petiſti alta tene. Regnauit poſt ſuperationē Maſlai, rex Kazimirus in pace, omnibus diebus uitæ ſuæ, regno Poloniæ ſub eius regimine refloreſcente, ad priſtinūq; ſtatū peruenientē, mortuus eſt Poſnaniæ 28 nouembris ſacramētis perceptis, & iuſto apparatu cū cineribus aui & patris in eccleſia cathedrali Poſnanieñ conſepultus anno regni decimooctauo. Incarnationis uero dominicæ milleſimo quinquageſimo octauo. Signa mortē eius præcedentia fuerūt, fames ualida, & defectus uictualium: Stellaq; crinita, pluribus noctibus apparēs: Erat autē Kazimirus, ſtatura procerus, capillo copioſus, habitudine uegetus, ſtudio pius, Reliquit tres filios & unicā filiam: Boleſlaum (quē moriens regē poſt ſe deſignauit) Wladiſlaum & Myeſko ſiue Myeczlaū Othone filio quarto, immatura morte (uiuente patre) diē obeunte. Filia nominabatur Swatochna. poſtea Wratiſlao duci Bohemiæ in coniugē data. In memoriā autē & recompenſam profeſſionis monaſticæ, Kazimirus dum uiueret anno domini. M. quadrageſimoquarto fundauit, & centū uillis dotauit, monaſterium in Thynyecz iuxta fluenta Viſlæ. Ex Cluniaco (ubi ipſe monachus fuerat) duodecim fratribus ordinis ſancti Benedicti accerſitis, & cū libris cantuq; chorali perductis. Aaron natione Gallicus, uir doctrina & ſanctimonia rarus, fuit Abbas primus prædicti cenobii in Thynyecz, propter uirtutes eius, per Kazimirum (nouerat ſiquidem laudabilem conuerſationē ipſius in Cluniaco) ad Archiepiſcopatū Graccouieñ promotus. Huius Aaron ordinatione, gradus uiuorum tempore quadrageſimali introducti in eccleſia Graccouieñ dicūtur, huius etiā cōſtitutione & priuilegio quilibet Abbas Thyniceñ fit Canonicus natus in eccleſia Graccouieñ. Aliud Cenobium eodem anno ſupra Odram fluuiū in Lubeus extruxit, & dote liberali ac ſufficiēti prouidit, præ libatis fratribus Cluniacenſis ordinis. Eccleſiam Ricinēſem olim Smogorzouienſem, cupiēs meliorare in Wratiſlauiā tranſtulit. Aſſignans loca pro Pontifice & Canonicis. Exinde putabatur ab aliquibus cathedram Wratiſlauieñ fundaſſe. Cum eam dumtaxat tranſtulerit, & donatione uberiori prouidit. Fuit illo tempore, Hieronymus epiſcopus Wratiſlauieñ, poſt quē deinceps cæteri præſules Wratiſlauienſes titulantur in hanc diem.

Victoria kazimiri.

Maſlai interit?

kazimirus primus moritur

Fames ualida

Monaſterium Thynyecz datur

Aaron primus abbas

Abbas thyniceñ canonicus Monaſterium Lubeus

Vratiſlauienſis tranſlatio

CAPVT XV.

IAroſlaus Ruſſorum monarcha, ad augendum gloriam & diuitias, miſit filium ſuum natu maiorem Wladimirū cum exercitu nauali

Iaroſlai bellum in Grecia

nauali in Conſtantinopolim· Confractiſq; nauibus tempeſtate exorta, uix aridam attigerũt, ubi pedes in patriã redeuntes, laceſſiti, & continuo a militibus imperatoris Græcoꝝ perſequuti ſunt, donec prælio inito Græcos in fugam conuerterũt. ſicq; in pace Ruſſiã attigerũt. Iſta refert hiſtoria ruſſitarũ

Ruſſitana opinio.

Sigiberti aſſertio.

Sigibertus uero prodit in Chronica, q̃ Ruſſorum rex ſciens Græcos occupatos bello contra Sarracenos, & cuſtodia inſularum. Miſit mille naues uel plures ad Conſtantinopolim. Præſentiens autẽ imperator græcorum Romanus, milites contra eos miſit, qui pice græca & flãmis in naues ruſſorum iniectis plurimos ſubmerſerunt, alios captos decapitarunt, pauxilli ad modum fuga ſalui euaſerũt: Non dixit Sigibertus tempeſtate, ſed expugnatione militum Græcorũ fractos: Sentiens ſeſe Iaroſlaus grauatum, & ſenio confectum, hortatus eſt filios ſuos, ut quilibet ſorte ſua eſſet contentus, quã hoc modo diuiſit, Saſlao natu maiori Kyow: Suantoſlao Czirniciow: Wſe uoldo Pereaſlaw: Gregorio Wladimiriam: & Veczeſlao Smolenſko. Poſt hoc moritur Iaroſlaus ſeptima nouembris ãno ætatis ſuæ, ſeptuageſimo ſexto. Sepultus in eccleſia diuæ Sophiæ, quam edificauerat in Kyow: Citoq; poſt eum mortui ſunt bini filii eius, Veczeſlaus, dux de Smolenſko, & Gregorius Wladimirieñ.

Iaroſlaus in filios principatũ diuidit.

Iaroſlai mors.

CAPVT XVI.

Boleſlaus audax

BOleſlaus liberalis, & audax, poſtea efferus dictus: Eo q̃ eſſet natu maior Kazimiri primi, & regno idone9, per patremq; dum uiueret ad ſuccedendum poſt eũ deſignatus. Coronatus eſt Gneznæ in regem Poloniæ, anno domini 1058 per Stephanum Gneznẽ, & Aaron Graccouieñ Archiepiſcopos, aſſiſtẽte Dobrogniewa regina Poloniæ, genitrice ipſius. Epiſcopiſq; magnificis, & multitudine nobilium Poloniæ· Hunc Boleſlaum, Wratiſla9 dux Bohemiæ irato animo, ſugillabat, q̃ germanum ipſius Iaromirum (gradu diaconatus reiecto & habitu laicali reaſſumpto) profugum ex Bohemia, & exulantem iure hoſpicii ſuſceperit. Verituſq; ne aliquando ducatum eius, Polonorum ſtipatus ſuffragiis inuaſurus. Bohemos ad defectionem inclinaret. Cum tota potentia, regnum Poloniæ ingrediens, uaſtabat eam orã, quæ Sleſia dicitur. Boleſlaus autẽ agmine & milite tumultuario & ueloci collecto, peruenit ad exercitum Wratiſlai, in quadam ſilua, ſtatiua agentem, qui craſtinã pugnam non expectans, omnibus ſarcinis abiectis clam & propere: de nocte feſtinus in Bohemiã fugit, ſed Boleſlaus pluribus diebus eum inſecutus & non comprahendens, Morauiam uaſtauit, & onuſtus ſpoliis: in Poloniam rediit. In ſequenti uero anno: forti exercitu comparato: Boleſlaus Bohemiã expugnare uoluit, niſi eum Wratiſlaus concordia & ſatiſfactione præueniſſet. In ſignum autem reconciliationis: & perpetue pacis

Boleſlaus audax q̃ & effer9 dicitur coronatᵗ

Bohemi poloniam hoſtiliter ingreſſi.

Poloni Morauiam vaſtant.

pacis: affinitatem iungendo: accepit Wratiſlaus in cõiugem uirginem Swiatochnam, germanam Boleſlai regis: ut in proximo eſt expræſſum: hãc Bohemi uocitarunt Suathauarz: Iterum inſurrexit bellum Prutenicũ: nã gentiles Pruteni: extructa firma munitione: quam Poloni Grodek appellauerũt: prouincias Polonorũ inuadebant: Intantũ ut fere totam Pomeraniã eorum ſubiiceret ditioni. Ad reprimendum autem Prutenorum audaciam: coadunato milite: rex Boleſlaus Grodek obſedit: & nõ ualens expugnare (ſtrenue eñ a Prutenis tutabatur: tũ etiam q̃ locus ille erat & natura & arte plurimum munitus) regreſſus eſt: tandem cũ expedito milite clam conſtituit opprimere inuaſores Prutenos copiã pugnæ ſubtrahentes: Et cognoſcens per exploratores: Prutenos iuxta fluuium Oſſa congregatos: ad ingrediendũq; Pomeraniam paratos: ſubito iubet ſuos arma corripere: & fluuium tranare Primis autẽ in flumine Oſſa, & grauitate armorum & inundatiõe aquæ ſuffocatis (intumuerat ſiquidem flumẽ aquis) ſequentes: reiectis armis, ſuperato flumine, una cum rege ſilenti agmine ſuper Prutenos irruerũt: & quaſi totã illã multitudinẽ deleuerũt. Exinde pax facta eſt, & Pomeraniæ recupatio

Bellum prutenicum.

Pruteni victi.

CAPVT X VII.

COnfecta itaq; pace cum Prutenis & duce Bohemiæ Wratiſlao Bela profugo hungarorũ, aſſiduis præcibus ingeminãte, & reductionẽ in Hungariam, tanq̃ ab affine ſuo poſtulante. Rex Boleſlaus (ut refert hiſtoria hungarorum) fideliter Bele auxiliando ex omnibus terris ſuis belligeris cõuocatis: Hungariam contra Andream regem Pannoniæ ingreditur. Cauſa autẽ bellandi fuit, quoniam præfatus rex Andreas ſpreto & abiecto, germano ſuo Bela, coronari iuſſit in regẽ Hungariæ, filium ſuũ Salomonẽ, minorẽnem, nedum ſeptimũ annum trãſgreſſum, Conuenerũt itaq; reges, & exercitus eorũ, iuxta fluuiũ Cziſſe: Andreas rex fultus ſuffragiis imperatoris Henrici quarti, ſoceri filii eius Salomonis (deſponſauerat ſiquidẽ ei Henricus filiam ſuã Sophiam) & ſuffragiis Wratiſlai ducis Bohemiæ, generi ſui (quoniã idem Andreas rex, Adleydã filiam, in conſortem olim dederat illi) Et cõſtituit tres ordines bellatorũ, unũ ex almanis, quibus duo duces Gwilhelmus, & Ponth præerãt: Alterũ ex Bohemis quẽ Cõradus Morauiæ dux, germanus Wratiſlai ducis Bohemiæ regebat. Tercium numeroſiorẽ ex Hũgaris, quem ipſemet Andreas, per ſuos præfectos ducebat. Boleſlaus idemtidẽ, tres ordines ex ſuis ordinauit, rariores quidem, ſed belli officia & proceſſum ex aſſuefactione iã dudum ſcientes. Adiecit & quartũ ordinẽ hungarorũ, duci Bele adherentiũ, in eis paucam fiduciã habens. Facto ergo congreſſu, diu ancipiti marte pugnatũ eſt utrimq; pluribus cadentibus, ſed cum rarefacti ſunt exercitus Almanorũ & Bohemorũ, & acies eorum fuiſſent inclinatæ: Hungari machinatiões Bele metuentes, relicto Andrea rege, acceſſerũt ad Belam, quo comperto, rex Andreas fugam iniit, et cõpræhẽſus ad portas Muſim, in ſilua Bokon, trucidatus, expirauit: Conradus Morauiæ captus, miſere excæcatiõi datꝰ: milites uero almanorũ crudeli trucidationi per Hungaros adiudicati, per Boleſlaum Poloniæ regẽ libertate ſunt donati. Ex loco certaminis directis aciebus, rex Boleſlaus, per

Boleſlaus hungariam ingreſſus belam reſtituit.

Boleſlaus ger: & bo: in hũgaria vicit.

Andreas hũgarię rex cæſus.

Boleſlai in germanos & morauos liberalitas & munificẽtia.

duxit Belam in albã regalem ad coronationẽ, qua perfecta muneribus pluri mis, & Boleſlaus, & ſuus exercitus præmiatus, in Poloniã reuerſus eſt: Pro tantis uero beneficiis, deo gratias agẽs, ut par erat, Boleſlaus monaſterium in Mogilno oppido Gneznẽ dioce. anno domini. M.65 fundauit & dotauit Ex Thiniecz quoq; monaſterio dioce. Graccouiẽ, ordinis ſancti Benedicti, monachos in ipſum introducens, contulit & præfato monaſterio oppidum Mogilno ac pro fundo aſſignauit: cũ uillis Cziruenſk, Chrenow: Bolmo, Ve lerich, Coſſouo: Crẽnow: Golumbino, & alios plures redditus ex curiis ſuis piſcinis, foris: & theoloneis. Fuit autẽ primus Abbas Mogilnenſis: Mẽgo ſius natione gallicus, olim de Cluniaco cum aliis fratribus receptus.

Monaſterij in Mogilno origo.

CAPVT XVIII.

Sub hac tempeſtate accepit Boleſlaus in coniugẽ Viſſeſlauam principis Ruſſiæ unicam filiã. Exindeq; occaſione accepta, Ruſ ſiam ſubiugare in animo deſtinauit, ut ſe Boleſlao Chrabri pro tauo ſuo equaret. Habebat ſiquidem Boleſlaus, tres exules inſi gnes, in ſua curia: Zaſlaum principẽ Kiouiẽ: Belam germanum Andreæ regis Hungariæ, & Iaromirũ germanũ Wratiſlai ducis Bohemiæ. Introdu ctoq; Bela ac in regno Hungariæ locato: Iaromiro etiam ſplendide munera to in Bohemiam remiſſo, & epiſcopatu Pragẽ oblato, ſolus Zaſlaus qui prior ante illos in Poloniã profugus aduenerat, reſtabat in Ruſſiam & in ſe dem Kiouiẽ, (de qua eiectus erat) reducendus. Cum enĩ nobiles Kiouiẽ. inſtanter petiiſſent, ut Zaſlaus princeps ipſorum, e uinculis in quæ coniece rat Viſſeſlaum fratrem ſuũ ducem Polocenſem cũ filiis eius relaxaret, & nõ acquieuit, ſeditione mota eum a ſede ſua expulerũt, & Viſſeſlaũ in principẽ kiouiẽ, dominum ſuum crearũt. Conuocato itaq; milite, ex ſuis prouinciis, habens in ſuo comitatu præfatũ Zaſlaum cũ filiis eius, Mſciſlao & Suato polkone, profectus eſt in Ruſſiam, & cũ appropinquaret urbi kiouiẽ. Viſ ſeſlaus cũ agmine exercitus nõ contemnendi, uoluit ſeſe opponere, & tranſi tum regi Boleſlao prohibere, ſed uiſa potentia Boleſlai perterritus, clam a ſuis in Poloczko fugit, quare boyari kiouiẽ nimio metu perculſi, cũ pigno ribus ſuis & omni ſubſtantia, uolebãt exuſta urbe, & caſtro kiouiẽ, ſuam ſa lutem dumtaxat conſeruando, ſeſe in Græciam recipere, ſed adhortamen to Suatoſlai & Wſeuoldi Czirnieouienſiũ ducum, caduceatores miſerũt ad Zaſlaum, ut relictis Polonis ad ſedem ſuam in pace rediret. Boleſlaus er go rex ſarcinis dimiſſis, & parte copiarum relicta, ut paulatim ſe inſequeren tur, ipſe cum Zaſlao & expedito milite, celeri gradu in kiouiam proceſſit, præmiſitq; Mſciſlaum, filium Zaſlai ad explorandum, an in pace ſint om nia apud kiouiẽ uel in dolo. Qui ingrediens kiow, reperienſq; eam tranquil lam, trucidans ſeptuaginta, ut uidebatur: ſediciosa capita: intimauit tam re gi Boleſlao q̃ Zaſlao ſuo genitori: q; omnia pacificata eſſent. Aduolauerũt ergo rex, & Zaſlaus itũq; eſt eis in obuium, ſuſceptiq; ſũt maxima cũ reue rẽtia. Ingreſſus ergo Boleſla9 urbẽ kiow, ſecũda Maii: mãſit in ea tota æſta te: autumno & hyeme: militibus polonorũ in oppidis & uillis hibernãtibus. Zaſlaus uero princeps kiouiẽ: acceptis ſuis copiis: & regis Boleſlai: inſe cutus eſt

Boleſlaus Ruſ ſitis bellum ꝓ zaſlao mouit.

cutus eſt Viſſeſlaum in Poloczko, quo, per fugam elapſo: comprȩhēdit ca
ſtrum Ploczko: totamq; regionē eius: & filium ſuum Mſciſlaum primū ibi
locauit: eoq; morte aſſumpto: Suatopolkonē alterum filium ei ſurrogauit.
Tranſacta autem hyeme, plurimis donis per Zaſlaum rex Boleſlaus: & ſui
milites remuneratus: in auro, argento: uaſis, gēmis: ueſtibuſq; prȩcioſis uer/
ſus Przemiſliā diuertit: & ui receptis uicis ac oppidis: aliis uero ſpōte ſe de/
dentibus ad Przemiſliam applicuit, quā poſtq̄ tumor: ac inūdatio fluminis
Szan decreſceret, tribus diebus continuis oppugnauit: quarto uero die Ru/
thenis ſubſiſtere nō ualentibus: in caſtrum cū omnibus ſuis rebus excedenti
bus eam recipit: & prȩdam eius militibus conceſſit: refectiſq; militibus: ca/
ſtrū obſidione cinxit: tota ȩſtate expugnationi eius immorādo, donec aqua
deficiente: & peſte in caſtro iuualeſcēte: miſſis caduceatoribus: pacis contra
ctu inito: ut ſaluis ſubſtantiis & equis poſſint e caſtro recedere: caſtrū Prze
miſl Boleſlao dedere. In quo demorando per hyemem hibernauit. Venerūt
autem ad ipſum illic cōmorantem, Geyſza, Ladiſlaus & Lampertus duces
filii Bele regis Hungariȩ in Demes regis uillagio: caſu ſolii ſeu edificii con/
fracti: & mortui. Poſt cuius mortem: in principio ueris ſequentis: Henricus
imperator Romanorum: ducens ſecum Salomonē generum ſuum: Hunga/
riam ingreſſus: iuſſit denuo coronari prȩfatum Salomonē in regem hunga/
riȩ, a quorum potentia Geyſza, Ladiſlaus & Lampertus duces: uidentes eis
ſubtractā obediētiam hungarorum: in poloniam ad conſanguineum ſuū Bo
leſlaum regem fugerunt ſupplicantes, pro reſtitutione & reductione eorū in
Pannoniā, de qua metu perculſi exceſſerūt. Boleſlaus uero obmiſſo Ruthe/
nico bello, cum delecta manu ſuorum militū, iam nominatos duces ex Prze
miſl in Hūgariam perduxit. Et cum ſtatiua proxima Bude ageret, rex Salo
mon uidens ſe ab hungaris deſeri (iam eīn Salomō in dominādo erat eis per
teſus) in caſtrū Moſon, natura & ſtructura munitiſſimū diffugit. Pontifices
uero hungariȩ, quibus cura fuit patriȩ, pacem inter eos in hunc modū con/
fecerunt, ut rex Salomō: quis natu minor, regio diademate inſignitus, binas
partes regni poſſideat. Geyſza uero, Ladiſlaus, & Lampertus ducalem ho/
norē, & terciā partē habeat, rex Boleſlaus de erario utriuſq; partis remune/
ratus diſcedat, ſicq; cū gloria & fauore utriuſq; partis remuneratus in Ruſſi
am diſceſſit, tamen totum a ſtatis tempus in huiuſmodi compoſitione pacis
in hungaria aſſumpſit. Et hyeme tranſacta, uolens reducere in ſuam ſedem
Zaſlaum ducem Kiouieñ ſecūdo eiectū de Kiow, per Suantoſlaū & Wſe/
uoldum duces Czirneouieñ, reduxit agmina ſuorū exercituum, & diuertens,
inuaſit territoria & caſtra Ruſſiȩ Chelm, Wladimir & Volhin, quod nunc
Luczko appellatur. Et his conquiſitis anno ſequenti ſcilicet. M. ſeptuageſi/
moquarto, recto tramite ad Kiow proceſſit. Cui Wſeuoldus dux Czirneoui
eñ occupator Kiow (iā eīn Suātoſlaus germanus eius morte interierat) ani/
matus per Ruthenos, cū forti exercitu Boleſlaum inuaſit, & longo prȩlio
confecto, dextra ala polonorū incœpit declinare, & prope fugam ſpectare,
Ruthenīq; clamoribus cœperūt exultādo uociferare, hoſtes fugiunt hoſtes
ſuperati cedūt, quod cernens Boleſlaus rex, uir acerrimi pectoris, & magnȩ
audaciȩ

Boleſlaī ex ruſſia reddit⁹.

Przemiſlia expugnata.

Boleſlaī in hūgariam ingreſſus ſecundus.

Pax hūgarorū.

Boleſlaus in Ruſſiā rediīt.

audaciæ, nouam cohortem militum in laborantē alam dextram induxit, tan
dem & cū ſuis, in fortiorem cuneum Ruthenorum impegit, & eum diſiecit,

Boleſlai victoria ex Ruſſitis.

tūc potentia ruthenorum corruit, & fuga extēplo ſecuta eſt. Dux Wſeuol
dus fuga ſaluatus eſt. Rutheni effuſi plurimi ceciderūt, ex polonis uero pro/
pe mille occiſi & ſepulti, reliqui omnes in poloniā uictricia tela & ſpolia in/
tulerūt: Viditq; rex Boleſlaus, eo anno cum ſuis grande miraculum. Piotrek
heredem de piotrauin humatum, poſt triēnium per beatiſſimū Staniſlaum
Epiſcopū Graccouieñ reſuſcitatū, prout in ſequentibus tangetur. Præterea
ſequēti anno qui fuit Milleſimus ſeptuageſimus quintus maiori exercitu cō
parato, ex milite equite & pedite, rex Boleſlaus, itinere recto, ad Kiouiā me/

Boleſlaus iter: Ruſſiā ingreſſ⁹

tropolim Ruſſiæ pro ea tempeſtate, urbem inſignem & amplā contendit, &
eam obſedit, undiq; prouidens per ſeipſum, undiq; prohibens, ne quicpiā in
urbem inferretur. Certabāt autē & præliabantur ex urbe effuſi milites Ru/
thenorū, donec cariſtia, fame, ac peſte tam ipſi nobiles q̄ populares labora/
rēt & contabeſcerēt. Miſerunt ergo legatos, promittētes ſubiectionē & fide
litatem, dumtaxat ne in eos rex ſeuiret poſtulantes, quod & promiſit. Et nō
differētes, eodem die ſuſceperūt eum cū maximo honore. Ingrediens autē p
portam, mucrone geminando percuſſit in portam ferreā, & laminam ipſius

kyouia ſubacta:

tranſuerberauit, inſtar protaui ſui Boleſlai Chrabri. Prohibuitq; cunctis ſu
is militibus, ne ſpolia & expilationes in ciues agerent, ob quam beneficentiā
ſponte congeſſerūt Kiouieñ munera & regi obtulerunt, quæ in milites quos
nouerat conſpectiores uigilantioreſq; diſtribuit. Præfecit autē Zaſlaum gu
bernationi Ruſſiæ. Ipſe uero moratus eſt cū ſuo exercitu in kiow. Ex q̄ mora

Exemplum Capue.

tam ipſe rex, q̄ eius exercitus, incidit in perniciē uoluptatū, comeſſationum,
ebrietatum & libidinum: Kiouia ſiquidem urbs ampla, & uicis largis porre
cta erat: ferax frumento, carne, piſce, melle, & fœminis ſtaturæ procere ſpe/
cioſiſſimis, quarū pulchritudine capti, in ſentinam omnium libidinū corrue
rūt. Ipſe inſuper rex Boleſlaus, in crimen ſpurciſſimū ſodomiæ, kiouienſibus
commune & uſitatū, prolapſus eſt. Vt quos armis uicerit, horum fediſſimis
facinoribus uinceretur. Diuina ultio nil mali impunitū relinquens, merito ſu
per eos uenit, in regē quidē, quoniā tā a ſuis q̄ ab exteris cōtemni cœpit, in
Polonos uero, quoniā uxores, ſorores & filiæ eorum, libidinibus uictæ, & ui/
ris prope ſeptenniū orbatæ, in tedas & complexus ſeruorū conuolauerunt:
Dum hæc in caſtra regis, per crebros nūccios & rumores deuoluta ſunt, qui
dā militū polonorū fremētes & impatiētes iniuriæ thori cōiugalis, clandeſti
ne ad propria diſcedūt, alii exemplo illorū, rege nequicq̄ prohibere ualente
de nocte fugientes abſcedunt, ultum iri uiolata matrimonia, in ſuis mulieri/
bus & ſeruis. Rex animaduertēs ſe ſpretum, & deſolatum, cū raro & paruo
agmine eos inſecut⁹ peruenit in poloniam, & primos fugæ iniciatores quos

Boleſlai tyrannis.

potuit comprehēdens pernecat, ſequaces eorum alios carceribus, alios pri
uatione poſſeſſionū reliquos exilio damnat. Matronas & mulieres, quibus
abs earum maritis, parſum erat truculentus dehoneſtat, & pectore ſaxeo
immotus: prole ammota: cattulos ad ſugendū ubera applicat. Res inaudi/
ta ſæculis: dat lac humanum cattulis: abiecta prole tenera: Inſup (ut aiūnt)
ad augendū

ad augendū crimen ſodomiæ: potius uero ad inferendum dehoneſtationē ma tronis: iumentū purpura uelatum: publice poſt ſe duci iubet. Omnibus inui ſus: omnibus dirus tyrannus. Et q̄uis plures fuerunt in polonia pontifices: nullus tamen auſus eſt curare exceſſiua regis ſcelera: niſi beatiſſimus Staniſ laus Epiſcopus Graccouieñ: qui hāc paleſtram ingreſſus eſt, quoniā Petrus Archiepiſcopus Gnezneñ: cuius officii principaliter erat regem a prauitati bus reducere: uidens lupum uenientē non ſe oppoſuit. Staniſlaus uero zelo diuino & plebis iniuria accenſus: regi ſeſe oppoſuit tanq̄ alter Archiepiſco pus, quoniam ſedes eius nouiſſime Archiepiſcopatum, incuria anteceſſoris ſui Lamperti Zule āmiſerat. Sed ut pauca de beatiſſimo Staniſlao pſtrin gam, hactenus de bellis & actibus Boleſlai ſufficiāt, ultima eius in uita ſan cti Staniſlai complectar finiendo.

Archiepiſcopatus Graccouienſis in Lamperto deſijt.

CAPVT XIX.

BOleſlaum audacem regem Poloniæ, peracta ac reportata belli uictoria de Wſeuoldo duce Ruſſiæ, ob raptum, & crimen adul terii, in nobili fœmina Criſtina, militis Mſciſlaui conſorte perpe tratū. Beatus Staniſlaus Graccouieñ epiſcop9, monuit & cor ripuit, ut conuerſus ad dominum ſaluaretur. Ipſe uero fremens, & tanq̄ leo e cubili ſuo excitatus, minas ſpirans, tendiculā & inſidias uiro ſancto parauit & oppoſuit ut malū ꝓ bono redderet. Sciēs nāq; uir beatū, coemiſſe uillā Pio trauin pro eccleſia Graccouieñ. Induxit nepotes nobilis olim Petri dū uiue ret cognominati piotrek, heredis de Piotrauin, promittēs eis regiā aſſiſtētiā ut repeterent hereditatem piotrauin, beatū Staniſlaum impetendo & cōtur bādo: Itaq; agente rege magnorū terminorū iudicium, in papilionibus & ten toriis, ſuper pratis & campeſtribus, inter Solecz & Piotrauin. Cōuentus ſa cer præſul per eos, negauit uillam eſſe de proprietate eorū, ſed eam iure em ptionis fuiſſe & eſſe ſuam. Et dum (rege & conſilio ei deferente) dies teſtibus probandi adueniſſet, timore regis & cōminatione requiſiti teſtes ſuam præ ſentiam ſubtraxerunt. Inquit ergo ſacer antiſtes Staniſlaus. Video o rex: de ficiente hominū teſtimonio, operepræciū fore, diuino adiutū ſuffragio, prin cipalem uenditorē ad perhibendum ueritatē, in quadriduo me producturum quod rex & aſſeſſores tanq̄ deliramentū accipiētes in termino ſequēti quat tuor dierum opperiebātur. Iubet ergo beatus Staniſlaus omnibus ſacerdo tibus, quos habere potuit, deum orare: miſſis, & obſecrationibus, ieiuniū tri duanū omnibus inſtituendo. Ipſe autē die noctuq; in eccleſia parrochiali ſan cti Thomæ apoſtoli, in præfata uilla Piotrauin, in diſtrictu Lublineñ ſita, co namine orabat, aſſiduis ſuſpiriis & lachrymis intermixtis. Quarta uero die indutus pontificalibus ſub præſentia cleri, & multitudine populi, ſarcofago Petri, iā triennio mortui aperto, proſtratus in faciem ſuper terram, deuotiſſi me orauit, & ab oratione ſurgens, bacculo paſtorali cineres defuncti Petri no bilis tetigit, dicens. In nomine patris & filii & ſpirituſſancti: Surge Petre: ad perhibendū teſtimoniū ueritati, qui mox ſurrexit & ſtetit, ſacer uero pōtifex Staniſlaus, manu porrecta eduxit eū de ſepulchro. O Staniſlae q̄ magna fi des tua erat, ut Petrus triennio uita functus, uoci tuæ obediens, protinus ab inferis

Sāctus Staniſlaus Petrū ſuſcitauit triennio mortuum.

inferis euocatus paruerit. De eccleſia ergo ſancti Thomæ apoſtoli egreſſi, peruenerũt in præſentiã regis pro tribunali ſedentis. Ad quẽ beatus Staniſlaus: En, inquit, rex, adduxi Petrum uenditorẽ uillæ Piotrauin ad euincendũ & referendum, ſingula quæq;, uenditionem huiuſcemodi concernentia. At rex cum aſſeſſoribus, ſtupidi obmutuerunt: Omnes ſiquidem conticuerãt intentiq; ora tenebant. Petrus uero ad regẽ. Ego o rex Boleſlae fateor me uendidiſſe hereditatẽ meam uillam Piotrauin, huic uiro beato pontifici, & completam accepiſſe ſolutionẽ, nepotes uero & cognatos meos, nil proprietatis nilq; reſeruatiõis in ea hab[illegible]ſe, neq; habere. Et conuerſus ad impetitores nepotes ſuos dixit. Quis uos in hãc ueſaniã impulit, ut ueritate prophanata, friuole & iniurioſe uirum beatum inuaderetis? Ideo niſi pœnitentiam ægeritis grauem pœnam, & uindicem iram omnipotẽtis dei incurſi lugebitis. Expedito reſuſcitatiõis, ac teſtimonii officio, a conſpectibus regis & conſiliariorum uir dei Staniſlaus, cũ Petro in uillam Piotrauin diuerterunt, maxima multitudine eos cõcomitante ac inſpectãte, ut regẽ in caſtris ſolitarium deſererẽt. Peruenientes autẽ in locũ ſepulturæ Petri, tali ſermone adorſus eſt cũ uir beatus Staniſlaus, uis inquit Petre ut præcando, a domino meo ſaluatore, longã tibi uitam obtineã? Reſpondit Petrus. Non expedit præſul beatiſſime, uerum magis præcare obſecro, ut a penis purgatorii liberer tuis meritis quas breui tẽpore ſi pro me oraueris, ſpero me euaſurũ. Et ingreſſus tumulum locato corpore, reſoluit ſpiritum. At pontifex cũ omni clero & populo, decantatis pſalmis & orationibus pro liberatione Petri fuſis, tumulum ex more compoſuit & abiit.

Petri teſtimonium.

Petrus rediit in ſepulchrum.

CAPVT XX.

POſt reditũ autẽ regis Boleſlai e Kiow, quã expugnauerat: & in poloniã tyrannidẽ exercendo in milites profugos, quoniã in terra aliena relicto eo abierant. Et in mulieres atq; matronas, quarum uberibus corde ferreo & effero proſpectãs, cattulos applicabat, quoniã inter bellandum non ſuis maritis adheſerãt, & pepererant. Et in ſubiectos, quoniã exceſſiuis exactiõibus ac oppræſſionibus eos expilabat & extenuabat. Dum neminẽ haberet qui a tyrannide & deprauationibus ſuis eum reduceret. Staniſlaus zelo iuſtitiæ armatus plebis iniuriæ compatiẽs Primum in ſecreto, tandem cũ non acquieuiſſet, coaſſumptis ſecundũ formã euangelicam aliis prælatis & baronibus, regem aggreſſus, obſecratus eſt, & monuit, ut iuſticiã colendo, beluinam tyrãnidẽ abiiceret, ſubuectiones (quæ in polonico poduodi nũcupãtur) nõ exigeret, ſtationes & exactiones ſuperfluas nõ extraheret, & a peſſimo facinore ſodomiæ (cui uelut iumentũ inuolutus & ſordeſcens inhiabat) ceſſaret. At ille uelut lignum tortuoſum exaſperatus non deflexus, in ſanctum dei maledictoria, & contumelioſa, ore minaci cõgeſſit, & eum ſectioni minutatim deſtinatũ, interfectũ iurabat. Adueniẽte termino monitionis præfixo, nullaq; regis emẽdatione facta. Staniſlaus Epiſcopus per ſe (quoniã alii omnes ſacerdotes timore perculſi hoc officium ſubire recuſarũt) contumacẽ & excommunicatũ publicauit. Mãdans ut in omnibus eccleſiis ſuæ dioceſis, tanq̃ lignum putridum excõmunicatus denũciaretur

Rex excommunicatur.

denũciaretur Ei quoq; eccleſiam Gracouieñ ſub diuinis ingredienti Beatus Staniſlaus occurrẽs. Qua, inquit, temeritate rex audes diuina prophanare, deum cuius iram uindicem non expaueſcis exacerbans, & tuis deprauatis a ctibus, finem humiliatus nõ impones. Rex ardentiſſimam bilem incidens, ore & manu minitans: de eccleſia exiuit, & in caſtrum Graccouieñ eccle ſiæ contiguum ſe recepit. Et fremebundus iurauit, diſſecturum Epiſcopum ubicũq; reperibilem. Almus tamen præſul Staniſlaus, ne eccleſia ſponſa ſua propter eum quicpiã mali incurreret: In abditis occultiſq; locis degebat, ua cans miſſarum ſacrificiis & orationibus. Pro reductioneq; regis & ſaluatio ne uberrimis fletibus inundabat, ſicq; eluſit conatus regis pluſq̃ uno anno. Anno aũt domini. M. ſeptuageſimo nono, tercio idus Maii die ipſa in feriã quintam cadente, ſancto Staniſlao in eccleſiam ſancti Michaelis de rupella cũ ſuis clericis ut diuina celebraret deſcendente. Ab exploratoribus uiſus, & regi Boleſlao delat⁹ eſt. Rex uero correpto acinace & pluribus militibus ac cerſitis ad inſequendũ ſe properanter ad eccleſiã ſancti Michaelis, tũc inter prata in parua rupe extantẽ peruenit. Beato Præſule miſſam nondũ finiẽte Iuſſitq; ſtans foris, milites ingredi, & eum ab altari extrahere. Qui ingreſſi, & ſacrum antiſtitem tangere uolentes, abierũt retrorſum & in terram cecide rũt: Prouolutiq; exiuerũt de eccleſia. His obiurgatis rex plures iubet ingre di, ad perpetrandum ſcelus in ſanctum dei. Sed hi magno caſu retrorſum ce ciderunt, & reptantes manibus pedibuſq; de eccleſia ſunt euoluti. Adiecit excœcata mens, tercium introitum repetere. Cum ſtomachatione ac male dictione: O inquit degeneres & nõ milites, fœminæ & nõ uiri: Non poteſtis unum ſacerdotem protrahere de eccleſia, meas graues iniurias in eo ulturi. Ipſi uero obiurgati audacius ingreſſi: corruerunt ac fortius q̃ prius retrorſũ abierunt. Et ipſis exeuntibus rex non credens narratis, rapto gladio & exer to, furioſus eccleſiã intrauit, & ſacrificantem præſulem gladio in caput per cuſſit, dirupit atq; proſtrauit, ſanguinem eius recenti ſacrificio altaris com miſcendo. O ſcelus immẽſum, impius & ſceleſtus occidit pium, & ſanctũ, ſa crilegus præſulem, ſponſum in gremio ſponſæ, paſtorem in ſuo ouili, tũc ſa tellites ſceleris accurrentes, alius præ alio ſtrictis ac uibratis gladiis, repeti tis uicibus, ad complacendum regi, & ad abolendum ignominiam, per eum ipſis inflictam, beatum uirũ in multa fruſta conciderunt, nonnulla hiſtoria referente in ſeptuaginta duas partes: Non cõtentus ſceleſtus rex in rabie pa trati ſceleris: Iuſſit pecias & membra, in plano circũiacentis campi diſiici, ut a beſtiis & ſanguipetis alitibus deuorarentur, ſicq; deleret memoriã eius de terra, Sed deus in ſanctis ſuis mirabilis, nocte ſequenti radios e cœlo ſupra quãlibet particulam uelut lampades miræ rutilãtiæ ſtãtes demiſit. Et quat tuor grandes aquilas, a quatuor mundi partibus aduenientes, in cuſtodiam nocte & interdiu deputauit, quæ ſuperuolãtes, omnes beſtias & carniuoras alites abigebant. Cernẽtes quidã patres, Prælati, & Canonici eccleſiæ Grac couieñ relligione pleni, corporis beati partes in nocte illuſtrari, diſiectos ar tus, tercia nocte collegerũt, membrum ad mẽbrum, & partẽ ad partem, pro ut uiſum eſt eis, apponendo. Mirabile dictu, mox cœleſtis medici uirtute, co

Rex ab eccleſia prohibitus.

Martyriũ diui ſtaniſlai.

Diuus ſtaniſla ſacrificans per regem occidit.

Miraculum. 1.

Miraculum. 2.

aluit, ac integerrimũ ſine nota cicatricũ redditum eſt. Exhilarati ergo poſue rũt illud in tumbam & ſub diuo, ante fores eccleſiæ ſancti Michaelis de Ru pella ſepulturæ tradiderũt: Ne ſi in eccleſia ſepulturam ægiſſent, rex, exhu matũ ut prius per campum diſperſum proieciſſet. Aiunt interfectores regi Boleſlao in nece ſancti Staniſlai coherentes, fuiſſe de armis ſtreparum, de ar mis Sreniawa cũ cruce & ſine cruce, & babati cũ cruce. Gregorius papa ſe ptimus, perlata ad ſe crudeli nece beati uiri Staniſlai, dedit in mandatis, ad Petrũ Archiepiſcopum Gneznẽn, & omnes epiſcopos regni poloniæ, ut in terdictum generale in tota prouincia obſeruarẽt, & eccleſias obſeratas clau derent, regemq; Boleſlaum anathematiſauit, & coronam regno poloniæ ab ſtulit, ne de cætero quiſpiã principum in polonia abſq; ſpeciali cõſenſu ſedis apoſtolicæ coronaretur, abſoluitq; a Boleſlai obedientia, omnes Principes Barones, Vaſallos, Feudarios & ſubiectos: Milites uero, qui cum rege in ne cẽ beati pontificis auxilio aut cõſilio conſpirarãt, cũ tota eorũ domo & nepo tibus, ad beneficia eccleſiaſtica habita & habenda, ad dignitates quoq; & honores, uſq; in quartam generationẽ inabilitauit. Et q̃uis obediẽtia per pa pam regi Boleſlao ſubtracta fuiſſet: Ipſe tamen ſe pro rege geſſit, & ſingu los parere ſuis imperiis, coegit, donec quoſdam primores regni, in captiuati onẽ eius & mortem conſpiraſſe cognouit, tũc em̃ cor eius culpa redarguen te concidit. Et accepto ſecum filio ſuo Myeczlao, annum agente duodecimũ (qui poſtea ad regnum reductus mortuus eſt) relicta polonia, feſtine totus meticuloſus in Hũgariam, ad Ladiſlaum regem Hungariæ perrexit. Cui & fratribus eius, Geiſze & Lamperto, fideliter auxiliatus fuit eos in regnum Hungariæ, prout ante expræſſum eſt reducendo. Ladiſlaus uero rex hũga riæ in ſummo honore, & omniũ neceſſariorũ prouiſione, Boleſlaum cũ ſuis fouit. Deo aũt uindicante, cito poſtea in amẽtiã rex Boleſlaus incidit, & per ſiluas uagus xii. kalendas Aprilis morte interiit. A ſuis canibus (ut ferunt) eum inſequentibus deuoratus. Tradunt quædam annalia, q̃ audita ſugilla tione hungarorũ, de occiſione beati præſulis Staniſlai, compũctus, dimiſſis omnibus & filio Myeſzko apud regem Wladiſlaum relicto atq; commẽda to, in clamide abiecta, unico comitatus ſeruo, clam in Corinthiam peruenit ad monaſterium Ozia iuxta lacum de prope Villacũ, aliis referentibus q̃ ſe ceſſerit in monaſterium Vilthnia, prouinciæ atheſis prope Iſburg, ubi omni bus ignotus, in ſqualoribus coquinæ ſtrictam agens penitentiã, reatũ occiſi onis beati antiſtitis Staniſlai diluit. Ego uero percũctando, non potui inue nire in prædictis locis, patentem ipſius profeſſionem ac penitentiã. Et utinã aliquando compunctus, ob ſuæ culpæ expiationis remediũ eã ſuſcepiſſet. Iſte eſt Boleſlaꝰ qui poſt ſuum protauum Boleſlaum Chrabri, patriæ fines tropheis magnifice propagauit. In omnes liberaliſſimus fuit. In audacia cæ teros ſuperauit. In uicio ſodomiæ fediſſimus apparuit. In tyrannide militũ & ſubditorũ, efferus innotuit. In beati Staniſlai nece truculentus carnifex cognomen inuenit & reportauit. De hoc eccleſiaſtice legitur, affluens diui tiis, largus beneficiis, belliger in hoſtibus, tyrannus militibus, hic fuit Boleſ laus. Cuius in temporibus plebem dei regens legibus occubuit Staniſlaus.

Regnum poloniæ corona priuatum.

Rex a papa anathematizatus.

Boleſlaus in Hungariã fugit.

Boleſlai miſer interitus.

Alia opinio d' morte Boleſlai

Tertia opinio de morte Boleſlai.

Boleſlai uirtutes & vicia.

IN principio regni Boleſlai largi in Polonia, uenerũt Polowczi barbari cũ duce ſuo Szekal cõtra Wſeuoldum ducem Ruſſiæ de Pereaſlaw, & ſecunda die Februarii inito certamine, uincunt Wſeuoldum & ducatum ipſius crudeliſſime uaſtarũt. Hoc primariũ malum fuit quod Ruſſia expoſt paſſa eſt a Polowczis. Deinceps addiderunt alteram irruptionem Polowczi in terras Ruſſiæ, quibus tres duces Zaſlaw Kiouieñ. Suantoſlaus Czirnieouieñ: & Wſeuoldus Pereaſlauieñ circa flumen Olcha occurrerũt, cõmiſſoq; certamine, Polowczis ceſſit uictoria, qua obtenta uaſtationem terrarũ Ruſſiæ longe extenderunt: Oppida & & uillas, cæde ac ſpoliatione debachantes, milites uero Ruthenorũ diffugiẽtes, flagitare cœperũt, quatinus bini duces Zaſlaus & Wſeuoldus: Viſſeſlaum Polocenſem ducem, & duos filios eius, quos anno ſuperiore in dolo captiuauerãt, a uinculis ſoluerẽt, quod dum impetrare non poſſent, in ſeditionem uerſi. Duces Zaſlaum & Wſeuoldum de Kiow exturbãt. Præfatis autem ducibus, Zaſlaw & Wſeuoldo diffugientibus, milites ſubſtantiã & ſuppellectilẽ caſtri Kiouieñ diripuerunt, & ergaſculo aperto, ducem Viſſeſlaũ cum filiis ipſius a uinculis liberauerũt, & in dominum Kiouieñ præfecerunt Zaſlaus uero, dux Kiouieñ non audens in Ruſſia conſiſtere. Cum uxore, & duobus filiis in Poloniam ad regẽ Boleſlaum fratrem ſuũ amitalem fugit, a quo benigne acceptus & fotus eſt. Inſuper & ad ſedem Kiouieñ reinductus atq; repoſitus, prout ſuperius in hiſtoria de Boleſlao narratum eſt. Polowczos uero contra Czirnieow diuertẽtes. Dux Suantoſlaus, nil clade ſuperiori deterritus, habens tantum tria milia uirorũ in ſuo exercitu, prima die Nouembris anno Chriſti. M. quinquageſimi noni, circa Sznowſko inuaſit, ubi multitudo a paucitate ſuccubuit. Nam duodecim milia Polowczonũ profligauit: Ducem eorũ, & primates uiuos cœpit, & prædam quã in terris ruſſiæ quæſierãt excuſſit. Poſt aliquot annos ſedente Zaſlao in Kiow, poſt eius recuperationẽ, orta eſt contentio inter eum ab una: & duces Swantoſlaum & Wſeuoldum partibus ex altera, pro finibus & ſpoliis. Perpendens aũt Zaſlaus fluxam ſuorum militum fidem, diſceſſit ex Kiow & iuit in Poloniã, ad regem Boleſlaum cũ uxore & filiis: Swãtoſlaus uero & Wſeuoldus duces, uigeſima ſecũda die menſis Marcii Kiouiam ingreſſi, ſedem eius & principatum occupauerũt. Et Swantoſlao in breui, quia uiceſima prima Decembris anni occupationis eiuſdẽ ſcilicet. M. ſeptuageſimi ſecũdi mortuo, & in Czirnieow ad eccleſiam ſancti ſaluatoris ad ſepeliendũ relato. Wſeuoldus frater ſuus, in principatu kiouieñ ſuccedit, quo cum Boleſlaus rex poloniæ iterum Zaſlaum reducendo, prope kiow forti pugna conflixit, & eum debellauit, kiouiamq; obſidẽdo expugnauit atq; poſſedit. Zaſlaum ei præficiẽdo atq; ſurrogando: Filius autem Zaſlai Suatopolk, in Nouogrodeñ ducatum ſucceſſit, quoniã Hleb Swantoſlai ducis Czirnieouieñ filius, ultimus poſſeſſor eius, recẽti morte a ſuis neq; ter occiſus erat. Wladimir9 uero alter fili9 Zaſlai obtinuit & ſedit in Smolẽſko, & Iaropolk tercius filius locat9 erat in Viſſegrod. Sicq; terre ruſſorum uidebantur pacificatæ: Verũ ſtimulante odio, Borziſch & Olech duces Ruſſiæ, aduocatis Polowczis, terras ruſſiæ uaſtare incœperũt

Polowczi Ruthenos vicerũt.

Polocwzi victi.

re inceperũt. Dux autem Wſeuoldus Czirnieouieñ eis occurrẽs, in loco qui dicitur Ziczcze, cum ipſis die uigeſima quinta Auguſti conflixit: Et uictus etiam ſedem ſuam caſtrũ Czirnieouieñ perdidit. Exindeq; plurimum anguſtiatus, ad fratrem ſuũ Zaſlaum ducem kiouieñ cum Wladimiro filio ſuo diuertit. Quos ille benigne excœpit, & fouit, dicens: Ego ſim uobis in exemplar, qui omnibus ſpoliatus in terris alienis, ſtipe polonorũ uixi, & ſuffragio eorũ omnia mea rehabui. Coadunata itaq; militia, Zaſlaus dux kiouieñ cũ filio ſuo Iaropolko, & Wſeuoldus dux Czirnieouieñ cũ filio ſuo Wladimiro, uadunt contra Czirnieow: in quod ſe Borziſch & Olech robore Polowczonũ freti, receperãt. Perſuadebat autem Alexius, qui & Olech duci Borziſch aiens. Non pugnemus contra quattuor duces fratres noſtros, quoniã fortiores nobis ſunt, ſed æquis conditionibus pacem petamus. Et Borziſch in ſuperbiam elatus, non acquieſcens reſpõdit. Non te aliqua ſollicitudo de uictoria detineat, ſed plenus ſpe euentũ belli expecta. Et facto cõgreſſu, interficitur Borziſch filius Czeſlai, qui pacem abnuebat. Sed & dux Zaſlaus kiouieñ, dum prælio cõfecto, inter pedites ſecurus uerſaretur, ab uno milite ducis Olech qui tanq̃ proprius peditibus ſeſe ingeſſerat, percuſſus inter ſcapulas, tranſfoditur & occiditur. Et per filium ipſius Iaropolkum relatus in kiow, cum magno planctu ſepelitur, in eccleſia beatæ Mariæ, anno Chriſti. M. ſeptuageſimo ſexto. Erat autem Zaſlaus uir altæ ſtaturæ, uerus cultor iuſticiæ, Caſtrũ Czirnieow recuperãs Wſeuold⁹ tradidit filio ſuo Wladimiro natu maiori. Iaropolkum uero alterũ filium locauit in Thurow. Ipſe autem Wſeuoldus tanq̃ germanus Zaſlai, ſucceſſit in principatu kiouieñ. Propter quod liuore excitati aliqui Ruſſiæ principes, mouerũt ei bella. Romanus namq; dux Ruſſiæ, uolens ſedem kiouieñ occupare, cũ Polowczis in auxilium ſui conductis, uenit contra Wſeuoldum, & circa Pereaſlaw, ſecunda die Auguſti mediantibus Baronibus pacificantur. Polowczi uero, mota ſeditione, ducem Romanum. Eo q; ipſis inconſultis pacem conſumaſſet occiderũt. Iterũ inſurrexit contra Wſeuoldum, Iaropolkus filius Zaſlai, quoniam præripuit ei paternam ſucceſſionẽ principatum kiouieñ. Wſeuoldus autem frequenti conſilio aduocato. Ex uno conſiliariorũ tale documentũ accepit. Mitte filium tuũ Wladimirũ cum exercitu contra Iaropolkum, quem ego præueniendo, ſine armis debellabo, & meo uafro conſilio, fallam. Venit itaq; ille fallax conſultor ad Iaropolkum dicens, non confidas conſiliariis, & militibus tuis, quoniã uolunt te decipiendo tradere Wſeuoldo. Sed concito pede uade in poloniam, quẽadmodum Zaſlaus pater tuus fecit auxilia pro reſtitutione petiturus. Credidit Iaropolkus fallaci ſermone, & relicta matre uxore, & filiis in caſtro Luczko, fugit in poloniã ad regẽ Boleſlaũ quẽ Boleſlaus nõ ualẽs in ꝓpria pſona reſtituere, ꝓpter ſciſma, inter ipſũ & ſuos milites exortũ, miſit cũ illo milites polonos, quorũ robore recupauit caſtrũ Luczko. Poſt diſceſſũ Iaropolci, ꝑ Wladimirũ expugnatũ & occupatũ: Aliaq; caſtra Wladimirus eidẽ reddidit, aut reddere ꝓmiſit. Iaropolk⁹ remiſſo exercitu polonorũ, dum ex Wladimiria uehiculo in Szwmingrod ueheretur, a familiari ſuo Nyeradzecz quieſcens obtrũcatur. Et in Kiow deductus, cũ magno planctu

Dux borziſch occiſus.

Dux zaſlaus occiſus.

Iaropolci interitus.

gno plãctu, in eccleſia ſancti Demetrii ſepelitur, Wſeuoldo duce & binis ei-
us filiis Wladimiro & Roſciſlao, itẽ Ioanne metropolitano & Boyariis, uni-
uerſiſq; ordinibus Kiouienſibus præſentibus. Is Iaropolkus, fuit uir manſue
tus, & amator fratrum, decimas ſoluens de omnibus frumẽtis, pecoribus, &
armentis, cũctis diebus uitæ ſuæ. Sed & uiuens ſæpius uotis uacabat, ut ſi-
mili morte moreretur, quali Hleb, & Borziſch protaui eius necati ſunt
& in ſanctos per Ruthenos relati.

LIBER TERCIVS. CHRONICO. REG. POL.
CAPVT PRIMVM.

Wladiſl. Hermã.

EXcedente in Hungariam Boleſlao audaci: Prælati, & Barones polo-
niæ, formando nouum ſtatũ reip. ſuffecerũt pro eo germanũ ipſius, (wladiſlaus Hermãnus monarcha primus.)
ducem Wladiſlaum, cognomento Hermannũ,
anno Chriſti. Milleſimo octuageſimo ſecundo.
Is quanq̄ ſe titulabat regem Poloniæ, nunq̄ ta-
men fuit coronatus: Horrentibus Archiepiſco
po, & Epiſcopis poloniæ apoſtolici mandati
præuaricationem. Cœpit autem poſt intronisa
tionem dux Wladiſlaus innocentes, & imbe- (Hermãni virt⁹)
cilles, a potentibus & oppreſſoribus defenſa-
re, ſtratas & uias pacificare. Iniuſta decreta re-
gis Boleſlai reſcindere, & male ablata reſtitu-
ere. Miſit inſuper ad Gregorium papam ſeptimum, ad tollendum inter- (Interdictũ ſublatum.)
dictum in ultionem occiſionis ſancti Præſulis Staniſlai latum, quod & fecit.
Ad ſollicitationem Lamperti, Canonici Graccouieñ. oratoris ad relaxan-
dum interdictũ miſſi. Et quia idem Lampertus nobilis, de familia Habdank
& ut præmiſſum eſt: Canonicus Graccouieñ a capitulo in pontificem Grac
couieñ electus, domino pape notus fuerat, propter priorem eius diuturnam
uerſationẽ, & cauſarum in curia pape intentationem. Iccirco prouidit ei ſan
ctiſſimus dominus de Epiſcopatu Graccouieñ, ut immediate ſuccederet be
atiſſimo Staniſlao. Ne autẽ ꝓſapia regia, in Wladiſlao extingueretur, con (wladiſlao nupta Iudith ex Bohemia.)
ſilio ſuorum iuſſus, accepit in coniugem uirginem Iudithã, filiam Wratiſlai
ducis Bohemiæ, olim ex Adleyda filia Andreæ regis Hungariæ ſuſceptam
ſuaſu ac ſpeciali inductione germanæ ſuæ Swatochnæ, præfati Wratiſlai
alterius cõſortis, quæ inſtituerat eã optimis moribus, & totam ipſius lauda-
bilem conuerſationẽ nouerat. Sed cũ eidem cohabitaret dux Wladiſlaus, &
nullam prolem ex ea ſuſcepiſſet, cœpit uehementer anxiari ſuper ſterilitate
ipſius. Suaſu quoq; Lamperti Epiſcopi Graccouieñ, facta imagine, quãtita
te unius infantis de puro auro, & adiunctis aliis muneribus, uaſis ac ueſtibus
præcioſis auro intextis, miſit in prouinciam Prouinciæ, ad monaſterium ubi
corpus beati Egidii requieſcit prope fluuiũ Rodanum, ſupplicando Abba-
ti & monachis eiuſdem cenobii ordinis ſancti Benedicti, ut meritis beati cõ-

 feſſoris

feſſoris Egidii ac interuentu præcum eorũ, conſequeretur prolem iã dudum
deſideratã. Abbas uero triduano indicto ieiunio, iubet omnibus monachis q̃
deuotiſſime orare, ut interuentu præclari confeſſoris Egidii omnipotẽs deus
largiretur prolem duci poloniæ cũ ſua conſorte. Necdũ triduo finito, uni rel
ligioſiori monacho reuelatum eſt, uterum Iudithæ completũ eſſe, & maſcu
linam prolem concepiſſe. Vocatos ergo oratores ducis poloniæ, inter quos
primus erat Petrus Canonicus Graccouieñ: Abbas iubet bene ſperare, & in
patriã redire, quoniam princeps Iuditha filium perinde ac deſiderauit conce
pit. Reuerſi itaq; in poloniã ut prædixit abbas, inuenerũt Iudithã fœcunda
tam uteꝝ porrexiſſe. Conſtruxit ergo eccleſiã Wladiſlaus ſub caſtro Grac

Eccleſia ſancti Egidij Graccouię erigitur.

couieñ, in honorẽ ſancti Egidii, gratificando de prole ſibi conceſſa. Sed & in
aliis locis regni poloniæ ob ſimilem depellendam ſterilitatẽ, conſtructa ſunt
oracula in honorem ſancti Egidii, quæ hactenus extãt. In Krobia, kczinya,
Clodawa, in Sborow, Geboltow & Czirnielow, tandem uigeſima Auguſti
Iuditha effundens concupitum infantẽ Boleſlaum nomine, cui cognomentũ

Boleſlaꝰ crzyuouſti ad præces. ſ. Egidij cõceptus, naſcit. Iudithę mors. Pabyanicze capitulo Graccouieñ donatur.

acceſſit Crziuouſti, breui ipſa ſuperuiuens tempore, de ergaſculo huius car
nis nono kalendas Ianuarias, ueniẽtes in uigiliã natiuitatis dominicæ, in no
cte ſequenti, ſoluta eſt, plancta a clericis & miſeris perſonis, quoniã benigna
mater fuit orphanorũ. Huius munificentia Comitatus Chroppi in terra Si
radieñ, qui nũc Pabyanicze dicitur, cũ hominibus & ſeruitutibus eorum, &
cum omnibus tributis ex frumento, melle, & pellibus mardurinis, atq; aſper
gillinis, donatus eſt Canonicis eccleſiæ Graccouieñ. In cuius recompenſam
horas beatæ Mariæ aſtricti ſunt ſingulis diebus explere. Epiſcopatui uero
Cuyauieñ contulit, Caſtellaniã Lagouieñ in diſtrictu Sandomirieñ, cũ om

Xaſznicze monaſterio thynicen̄ donatur.

nibus inſeruientibus Hec eadẽ monaſterio Thinieceñ præbuit Xaſznicze, cũ
aliis uillagiis ſupra Viſſoka iacentibus & eorum attinẽciis. Orbatus prima
cõiuge Wladiſlaus & lugubribus ſeu funerali pompa expletis, conſilio ſuo
rũ expugnatus, accepit alterã coniugẽ Sophiã, alias Sophoniã Henrici ter

Vladiſlaus Hẽrici tercij imperatoris filiã duxit vxorem.

cii imperatoris filiam, & Henrici quarti imperatoris tunc regnantis ſororem
Salomonis olim regis Hungariæ relictã. Ex qua proceſſu temporis, tres ge
nerauit filias. Ordinauit etiã Meczlao, alias Myeſzko, filiaſtro ſuo ex hun
garia reducto, Eudoxiã, Suatopolci ducis kiouieñ germanam in conſortem
ut ruthenos in fide & obedientia conſeruaret, & uno tempore, ambobus ge
minas celebrauit Graccouiæ nupcias, anno domini uidelicet. M. octuageſi
mo octauo. Verũenimuero in anno ſequẽti mortuo Meczlao Boleſlai au da
cis filio, & ſemẽ eius interiit, & rutheni ab homagio apte diſceſſerũt Wla

Ruthenorum defectio.

diſlao Polonorum monarcha nequit q̃ reſiſtente.

CAPVT SECVNDVM.

Pomeranorũ prutenorũq; defectio.

EXemplo Ruthenorum, Pomerani & Pruteni prouocati, ſimili
ter obedientiam & tributa denegarũt Capitaneos & præfectos
ducis, aut necantes, aut contumeliis affectos depellentes. Wla
diſlaus uero non ſecus, q̃ par erat, copias ſuorum principatuum
contra eos mouit. Et poſt feſtum Ioannis Baptiſtæ ingreſſus Pomeraniã ua
ſtabat. Pomerani autẽ iuncti barbaris Prutenis, occurrentes Wladiſlao, in
die

die aſſumptionis glorioſiſſimæ uirginis Mariæ circa flumen Rzeczen, cũ eo conflixerunt, tamen rareſcentibus Pomeranis & Prutenis, primũ cœperũt pedem referre, ad ultimũ autem in fugã uerſi ſunt, magnaq; cœdes in fugientes a Polonis edita eſt, hac pugna Pomerani & Pruteni fracti, ſe & omnia ſua Wladiſlao tradiderũt, ueniã deprecantes, quam reportarũt Wladiſlao munitiones, & caſtra eorum auferente, & ſuis fide dignis locante. Nonnulla uero diruente, ut maior in eis conſeruaretur fides. Poſt diſceſſum ducis in poloniam, affertur ei nũcium Pomeranos & Prutenos denuo rebellare, qua per motus inſtabilitate, concitatus cũ parua manu, tamen exercitatorũ militũ in mẽſe Februario in Pomeraniã reuertit̃, bipartitoq; agmine cũ Sethegio palatino Gracouieñ, principe militiæ, celeri greſſu pcurſa Pomerania & Pruſſia, nemineq; copiã pugnandi opponente, omnibus ad inuia & ſiluas diffugientibus, ſpoliis onuſtus ad poloniam regrediebatur. Cumq; perueniſſet ad locum, qui dicitur Drzen, ſpeculatores a tergo derelicti aduenientes nunciant adeſſe multitudinem Pomeranorũ & Prutenorũ, nec plus q̃ quinq; miliaria abeſſe. Conſilio adhibito. quid facto opus eſſet, Stetit ſentencia hæc, q; melius eſt mortem cum gloria oppetere, q̃ turpi fuga ſalutem quærere. Signis itaq; collatis, pugnatũ eſt ab hora tercia, uſq; in noctis crepuſculum, marte duro & ancipiti perſeuerãte. Inſtãtibus tenebris crepuſculi, Pomeranorum acies pro uicta diſceſſit, abſq; Polonorũ inſecutione, quioniã quiſq; aut ſauciatus aut feſſus ſubſtitit. Pro uictoria habentes de loco non ceſſiſſe, & prædam e manibus nõ amiſiſſe. Et quia prope erat dies paſche: Cum præda inuecta dux Wladiſlaus Gneznam deſcendit, ſtatimq; primo ueris tempore pluribus pugnatoribus uocatis, & externis præcio conductis, in copioſo exercitu Pomeraniam regreditur ubiq; uaſtando, & ſpoliis, tam Pomeraniã q̃ Pruſſiam expilando quũ uero pugnæ copia non daretur, ne tantũ exercitũ fruſtra reduceret, inops conſilii, caſtrũ Nakel uallauit, in quo multitudo Pomeranorũ ſeſe concluſerat, frequẽterq; exercitus obſidens, ludificatiões umbrarum, ſpeciẽ armatorum præ ſe ferentium, paſſus eſt. Corripiebãt milites arma, noctis ſub ſilentio ad propulſandũ hoſtes e ſomno excitati, nemine cõparente unaq; noctium longius a caſtris tanq̃ fantaſmata pugnatorum inſecuti. progreſſi, damnum incendii pertulerunt. E caſtro ſiquidẽ Nakel obſeſſi deſcendentes, ignem in tabernacula & tentoria culmine & ſicco gramine tecta iniecerunt, & cum tabernaculis exuſti ſunt plures homines, iumenta, machinæ, & bellica inſtrumenta, ſed & milites conducti, quales fuere Bohemi, nõ ferentes frigus hyemis quod inſtabat, receſſum optabant, propter quod ſolutio obſidionis facta eſt cum magno periculo. Hanc autem fantaſmatũ uexationẽ & ignominioſã a caſtro Nakel diſceſſionẽ referũt ꝓueniſſe hiſtoriæ polonorũ, ad ulciſcendũ præuaricationes, per milites factas, quoniã tota quadrageſima tranſacta, bellatores uiolato ieiunio, carnibus & butiro guloſius ueſcebantur, ſic quibuſdam timoratis uiris cœleſti munere reuelatũ eſſe perhibetur. Congeſſit iterum numeroſiorẽ exercitũ dux Wladiſlaus, & quæq; derelicta Pomeranorum & Prutenorũ primo æſtatis tempore abraſit, munitiones, tecta, agros, captiuos & pecora. Exuti fortunis omnibus, ad

Wladiſlai uictoria.

Pomeranorũ altera defectio

Pomerani iterũ uicti a polõis.

Wladiſla⁹ ĩ pomeraniã redijt.

Vallatur Nakel caſtrum.

Polonis ex ignei actura.

Vltio diuina ob ieiunij præuaricationem.

Vladiſlaus tercio pomeraniã ingreditur.

Wladiſlaum uenerint humiliati Pomerani & Pruteni. Quibus examinatis ſediciosos decapitauit, alios in alia loca tranſtulit, & multitudini pacificatæ pepercit.

CAPVT III.

Bellum bohemicum.

SEcutum eſt extemplo, finito certamine Pomeranico, Bohemicũ bellum. Nam Brzetiſlaus dux Bohemiæ ſciens occupatũ Wladiſlaũ bello Prutenico, inuaſit eam oram, quæ eſt a caſtro Grecz ſupra Albim fluuium ſito (quod iuris polonorũ erat) depopulando, & uaſtãdo uſq; ad fluuium Odram: Ad reprimendum facinus & audaciã eius, ſequenti anno dux Wladiſlaus morbo grauatus & impeditus, miſit Sethegium, alias Seczech Palatinum Graccouieñ, & principem militiæ, cũ numeroſo exercitu ad uaſtãdam Morauiã, & reſartiendũ mala per Brzetiſlaum illata. Dũ autem præſignaret & mandaret Wladiſlaus Sethegio, ut obmiſſis locis munitis, ſolis ſpoliis & uaſtationi intenderet. Puer Boleſlaus nouẽnis (nonũ eñi agebat annum) audiẽs mãdata patris de bellis gerẽdis. Cœpit ardenter ſupplicare, ut mitteretur cum exercitu ad Morauiam. Cui pater renitens prohibuit, aſſerens eũ, uires & ætatem bellis aptam nondũ attigiſſe. At Boleſlaus puer. Satis inquit genitor ætatis eſt mihi & roboris, dummodo tu me non prohibeas, Expugnauit itaq; continua ſupplicatione & inſtantia, ut pater eius ipſum ad bellum Morauicũ mitteret. Stricte mandans Sethegio ut curã eius ageret, unicus namq; fuit patri & intime dilectus. In tota autem expeditione Boleſlaus, nouus miles obiuit cũcta militum officia, noctis uigilias cũ eis peragens, arma quotiẽs congrediendũ erat corripiens, & ad principium ni cohiberetur currẽs, diſciplinam militarẽ diligentiſſime auſcultans, & exequens, in dormiẽdo, ſagulo militari tenerum corpuſculum ſupra nudam humum tegens. Morauia uaſtata & uehemẽter afflicta, cum plurimis ſpoliis, & captiuis tirunculus Boleſlaus cum Sethegio & exercitu ad patrem reuerſus eſt. Et quia quidam inuaſores Pomerani, caſtrum Miedzirzecz in confiniis Saxoniæ, aſtu interceperant, & ipſum muniendo, rapinas ex polonia abducebãt: Boleſlaus maiori cum inſtantia quã potuit, parentẽ ſuum rogauit, ut daret ei exercitum, ad conquirendum præfatũ caſtrũ Miedzirzecz. Wladiſlaus uero admiratus indolem pueri, præbuit exercitum, ſubiciens curã tũ tironis Boleſlai, tũ exercitus, ipſi Sethegio principi militiæ, ut omnia expeditionis officia ſecundum ordinationẽ eius progrederentur. Aduenientes ergo Boleſlaus & Sethegius ad locum caſtri, ipſum uallarũt, tabulis & roboribus undiq; ſepiẽdo & concludẽdo, ac bombardis quatiẽdo, donec Pomerani fame attriti, demiſſionem petẽtes, ſaluis perſonis & ſuis equis obtinuerũt Et quia dux Wladiſlaus, pius dictus habuit ex concubina naturalem filium Sbigniew nomine, ſic a Juditha legittima uxore nominatũ, quod interpraetari licet, euadens iram, uel profugus, a nomine Sbig. Eo q̃ illi operepræcium fuiſſet uitare iram Judithæ, & ab oculis eius fugere. Hunc litteris eruditum trãdidit cuidã monaſterio in Saxonia, ut illic deliteſcẽs, tonſus & monachatus, pro abſtergenda ignominia, extra regnum poloniæ perpetuo maneret. Brzetiſlaus autẽ dux Bohemiæ callide Poloniæ nocere cupiens, perſuaſit

Virtus in puero.

Morauia vaſtata.

Boleſlai expeditio.

ſuaſit exulibus polonis, qui Bohemiam oppleuerant, odio aut perſecutione Sethegii palatini Graccouieñ, tanq̃ alterius ducis proſcriptione arrogāter pulſi, ut Sbigneo accepto, Poloniæ oram, Bohemiæ proximam occuparent Ad ulciſcendũ ſuæ exulatiōis iniuriã, habituri ſuffragia ex propinqua Bohemia, Poloni uero exules animati ac Brzetiſlai pſuaſioni obedientes, Sbigneum de monaſterio extraxerũt, monachis nequicq̃ reſiſtentibus. Et componẽtes cũ Capitaneo Wratiſlauieñ, nũcupato Magn9, uiro probatæ fidei. Pro Sbigneo tamen, & expulſis inclinato & ſtante, ingreſſi ſunt caſtrum Wratiſlauieñ. Quod dum comperit dux Wladiſlaus, ægre ferẽs non cũctando, ſed propere cũ exercitu peruenit ad Wratiſlauiã. Et Ziroſlao epiſcopo Wratiſlauieñ cũ proceſſionibus excipiente, & eum in ciuitatem introducẽte, intrauit caſtrum, quod ſibi patuit, Magno capitaneo, humiliter ipſum ſuſcipiẽte Sbigneo uero cũ ſuis exinde dilapſo, & ad Cruſzuiczã diuertẽte. Indignatus Wladiſlaus capitaneo Magno, prius eum obiurgans, capitaneatum Wratiſlauieñ ei abſtulit. Pro eoq; ſurrogauit Boleſlaum filium ſuum cũ Voiſlao curatore eius, & cum exercitu inſecutus Sbigneũ, peruenit iuxta Cruſzuiczam, ubi magnum exercitũ Sbigneus contra patrem conflauerat, ex Pomeranis, & Prutenis ſuapte natura, duci Wladiſlao infeſtis. Et iuxta lacũ Goplo congreſſi (heu natura horret filium contra genitorẽ arma leuare) magnum certamẽ, magnamq; ſtragem ediderunt, ut aqua & piſces lacus Goplo cadaueribus & ſanguine occiſorũ fedati, longo tempore inutiles permanerẽt. Sbigneus uictus, ad caſtrum, Cruſzuicza fugit, & uiuus in manus parentis deuenit. Quem cathenatũ pater Sethegio principi militiæ ad cuſtodiendũ tradidit. Poſtea tamẽ in cõſecratione eccleſiæ Gneznẽ, duce Wladiſlao præſente, Martinus archiepiſcopus Gneznẽ, cũ optimatibus, prælatis & baronibus poloniæ, ſupplicationibus præcantes, Sbigneum a uinculis relaxandũ obtinuerunt, multum enĩ pius fuit Wladiſlaus. Iunctus Boleſlao Sbigneus contra Sethegium, alias Szeczech palatinũ Graccouieñ, ſuum uinculatorẽ in Wratiſlauia cõuentione habita, ſe obſtrinxerũt, & parẽte eorum in Zarnouiecz, ignobili uico Mazouiæ offenſo, plurimis quærelis depoſuerũt, etiã cũ exercitu quo cũ aduenerãt: q; regnum poloniæ ſibi uſurparet, omniaq; caſtra regni poſſideret, ipſis tanq̃ heredibus neglectis & ſpretis. Demolitus accuſationibus filiorum, & cæterorum prælatorũ atq; militum, abdicauit a ſe Wladiſla9 Sethegium, qui ominãs meliorem fortunam, diſceſſit in Ruſſiam. Poſt annos plures benignitate ducis Boleſlai, ad poſtulationẽ pontificũ, recollectus & reſtitutus, auctoritate tamen qua prius abũdauerat caruit Fuit hic Sethegius nobilis, de genere bipenniũ, factiuus, uerſatilis, & multũ poſſeſſionatus. Bini autem fratres Boleſlaus & Sbigneus cõtra Pomeranos rebellantes miſſi, in nouam ſeditionẽ uerſi, nihil effecerũt. Pro uirtutibus heroicis in feſto aſſumptionis beatæ Mariæ in Ploczko balteum militiæ Wladiſlao exhibẽnte filio ſuo Boleſlao, auditoq; q; Pomerani inſiliẽtes, caſtrum Santok obſederũt. Dimiſſa Boleſlaus dignitate militiæ, & iuſſis militibus, q conuenerãt ut ſeſe inſequerẽtur, noctis tempore ſuperueniẽs, Pomeranos in tabernaculis quieſcentes trucidauit, & obtrũcauit, tandem reuerſus cingulũ militiæ

Sbigneus monachus armis patrem infeſtar

Altera pugna inter patrẽ & filium.

Sbigneus victus.

Sbigneus a vinculis liberatus.

Sethegij exilium.

militiæ ſub frequentia & conuiuio multorũ acceptauit. Sic prius obſidenti/
bus Pomeranis prædictũ caſtrum Santok. Et Sbigneo cui hãc prouinciam
pater delegauerat, ſua ſegniciæ illis non repulſis diſcedente: Boleſlaus cum
paucis ſuperueniẽs, fortaliciũ ex oppoſito caſtri Santok per Pomeranos lo
catum demoliuit, & Pomeranos fugere coegit. Sic & Ruthenos antea ꝓfli/
gauerat. Nam Ruthenorum duces, Wlodimir Nouogrodeñ, Dauid Olech
Pereaſlauieñ, Volodor Premiſlieñ, & Iaroſlaꝰ Iaropolcicz, exercitu quadri
partito Poloniam ingreſſi, & uſq; ad fluenta Viſlæ graſſati, plurimis dam/
nis illatis copioſas prædas abducebãt. Iamq; Ruſſiam reintrauerãt læti, dũ
Boleſlaus eos conſecutus eſt. Et in diem dominicũ, ſub quiete noctis (qm̃ illã
multitudinem aliter ſuperare nequiuit) in eos cũ altis clamoribus irruẽs, fu/
dit & proſtrauit, prædamq; de manibus eorũ ereptam, in poloniã cũ ampla
gloria reduxit. Et qa Boleſlaus, macte uirtutis erat adoleſcens, & in ore om
nium laudatus. Sbigneus tanq̃ puſillanimis & iners, ei inuidebat, itaq; pater
ne inter eos ſciſſio maior oriretur, poſt ipſius mortem, iam eñ ſenuerat, diui
ſit dominia Poloniæ in hunc modũ. Boleſlao meliorem partẽ aſſignauit, ſci/
licet terras Graccouieñ, Sandomirieñ, Siradieñ, Sleſiã cũ Wratiſlauia. Sbi
gneo naturali filio, Mazouiã, Maiorẽ Poloniã, Pomeraniam, & Pruſſiam.
Hæc prima ſectio fuit regni Poloniæ in plures principes. Quã q̃ Sbigneo na
turali filio, & illegittimo nil hereditatis cũ Boleſlao debuit aſſignari. Dictã/
te ſcriptura: Eiice ancillam & filium eius, non enim poterit eſſe heres cũ filio
liberæ. Wladiſlaus autem grauiter infirmatus in Ploczko, ſacramẽtis per
Martinũ Archiepiſcopũ Gnezneñ procuratus, mortuus eſt quarta die men
ſis Iunii, anno domini. M. ducenteſimo ſecundo. Sepultus in choro eccleſiæ
Plocenſis, Boleſlao gemẽte, & parentẽ in ægritudine & poſt mortem deflen/
te, & uſq; in quinquenniũ lugubria ferẽte. Sbigneo uero cũ fiſtulatoribus, &
cantoribus exultãte. Orta quoq; ſeditione, ſuper theſauris paternis, quos in
tegre Sbigneus compræhẽdere nitebatur, quoniam in ditiõe ſuæ prouinciæ
ipſi ſpectare uidebãtur. Martinus archiepiſcopꝰ Gnezneñ, cũ cæteris Epiſ/
copis & magnificis regni, inter fratres ex equo diuiſerunt, & ad ſua quemq;
abire perſuaſerunt.

Rutheni poloniam hoſtiliter ingreſſi.

Victi a Boleſlao Rutheni.

Polonici regni ſciſſio prima.

wladiſlai mors.

CAPVT IIII.

VRatiſlaus dux Bohemiæ, datis munificis donis Henrico quarto
imperatori in Magũtia, in auro, argento, unionibus, & celatis
uaſis, primus coronari in regem Bohemiæ obtinuit. Miſſo itaq;
ab ĩpatore Engelberto Archiepiſcopo Treuerenſi, Wratiſla
um in Pragenſi eccleſia coronauit in regem Bohemiæ, & Suatochnã cõſor
tẽ eius: olim Kazimiri regis Poloniæ filiam in reginam, decimo ſeptimo ka/
lendas Iunii, anno domini. M. octuageſimo ſeptimo. Sub illo itaq; tempore
pene eodem regnũ Poloniæ deſiit, & regnum Bohemiæ incœpit. Similiter
dũ uniuerſitas Graccouieñ cœpit, Prageñ uniuerſitas defecit. Item dũ reges
Bohemiæ, tractis ad ſe principibꝰ Sleſiæ, glorificati cõtra Polonos pro cru
ciferis Prutenorũ pugnarũt, reges Poloniæ humiliati contabuerunt. Nũc ue
ro regibus Poloniæ exaltatis, & uſq; in Bohemiã & Hũgariam eleuatis, Bo

Primꝰ rex Bohemię coronatus.

hemia decreuit. Hæc eſt regnoꝝ mũdi peſſima alternatio, ut uno creſcẽte, a
liud uicinum decreſcat, taliq; uiciſſitudine regna diminuãtur. Tranſlatio ſan
cti Staniſlai, de baſilica ſancti Michaelis in Rupecula, ad eccleſiã cathedra
lem ſancti Venceſlai facta eſt, anno domini. M. octuageſimo nono, & eſt an
nus decimus ab occiſione eius. Nam cuidam matronæ beatiſſimo Staniſlao
deuotæ, nomine Suantoſlawa, extra eccleſiã ſancti Michaelis ad tumulum
præfati martyris, noctis tempore flagrantiſſime orãti, in extaſim raptæ, be
atus põtifex Staniſlaus, pontificalibus indutus, ad altare diuina celebrans,
aſſiſtentia uenerabiliũ perſonarũ circũdatus, in iã dicta eccleſia luminaribus
referta fulgentibus apparuit, quã finitis diuinis, talibus affatus eſt. Surge
inqt filia, & intrepida aggredere ſucceſſorẽ meũ Lampertũ epiſcopũ Grac
couieñ, & fratres meos canonicos, ut in eccleſiã maiorem tranſferãt corpus
meũ, quoniam abſq; debito honore his cineribus tectus deliteſco. At illi rela
tiõe ad ſe perlata, incũctanter ab omnibus urbis proceſſionibus, corpus bea
ti martyris & pontificis tranſtulerũt, & in medio eccleſiæ maioris, in tumba
deaurata honorificentiſſime locauerunt, ubi in hãc diẽ quieſcit. Poſt paucos
dies huius tranſlationis, Meczlaus filius Boleſlai efferi, q ãno proximo uxo
rem acceperat, extinctus eſt, ut ſcilicet ſemem occiſoris peſſundaretur & pe
riret, quãdo occiſus antiſtes, glorificatus eſt. Et ſicut corpus ſãcti preſulis in
plurima fruſta ſciſſum eſt, & poſtea abſq; nota cicatricũ reintegratũ, ſic &
corpus regni Poloniæ, ut relligioſis pſonis reuelatũ fuit, a dieb9 ducis Wla
diſlai Hermãni in plurimos principatus ſciſſũ eſt. Expoſt uero, in unũ regnũ
coaluit, ſicut nunc cernimus, incipiendo a rege Premiſlao, uſq; ad regẽ Sigiſ
mundum, ſub cuius imperio fœlicibus cœptis hãc hiſtoriam ſcripſi. Viſſeſla
wa Meczlai genitrix, geminato malo uexata, & filii fato, & mariti exilio, nõ
longe poſt filium, quinto idus Marcias ex humanis abſumpta eſt. Vrbanus
papa ſecũdus, olim monachus Cluniaceñ, in concilio, quod in claromonte ce
lebrauit, ãno domini. M. nonageſimo quinto, ſtatuit, ut horæ beatæ Mariæ
quottidie dicerentur, officium uero eius, diebus ſabati expleretur, & dicitur
ꝙ hoc reuelatum ſit fratribus de cartuſia, Quorum primariũ, uidelicet ma
giſtrum Brũnonem papa, ſecum aſſidue tenuit.

Tranſlatio ſancti Staniſlai.

CAPVT V.

SAnctus Ladiſlaus rex Hungariæ, ãno domini. M. nonageſimo
quinto, quarto kalẽdas Auguſti mortuus eſt, & in Varadieñ ec
cleſia ſepultus. Is adiecit regno Hungariæ, Dalmaciã & Croa
ciam. Refert chronica hungarorũ, ꝙ Ladiſlaus irruit in poloniã
& confligendo, de Polonia triũphauit: Caſtrumq; Crakow tribus menſibus
obſedit & expugnauit. Similiter eadem chronica refert, ꝙ Bela, pater ſãcti
Ladiſlai ſibi Poloniam & Bohemiam ſubiugauit, quod abſurdum, & falſum
quiſq; ſciet. Ex eo primo ꝙ annales Polonorum & Bohemorum hoc non cõ
tinent. Secundo ex eo, ꝙ tam rex Bela, q̃ filii eius, Geyſza, & ſ. Ladiſlaus a
lumni fuerunt In polonia (ab hungaria exulãtes) nutriti, non eam impugnã
tes, quod ſcriptor regum Hungariæ, non diſcernit. Tercio ex eo, ꝙ Boleſla9
audax, ſ. Staniſlai occiſor, Belam reduxit in Hũgariam, & profligato exerci

S. Ladiſlaus Hungariæ rex moritur.

Dalmatia & Croatia Hungaris adiecta.

tu, tam imperatoris Henrici, q̃ hungarorũ & Bohemorũ: Andrea rege Pan
noniæ expulſo, ipſum regem Hũgariæ creauit, ut in hiſtoria de præfato Bo
leſlao præmiſſum eſt. Geyſzam quoq;, & Ladiſlaũ cũ Lamperto filios præ/
dicti Belæ perſonaliter auxilium regis Boleſlai poſtulantes contra regẽ Sa/
lomonẽ, ex Premiſlia cũ forti exercitu in Hungariam reduxit, pacem pro eis
conficiẽdo cũ rege Salomone, per pontifices regni Hungariæ. Ladiſlaus co
ronatus eſt in regẽ hungariæ, regnãte Boleſlao audaci in Polonia. Vita uero
fũctus eſt, principante Wladiſlao pio Hermanno cognominato.

CAPVT VI.

Ruthenĩ ex Polonis ſpolia le/gerunt.

VAſilko Roſciſlauicz dux Ruſſiæ, intelligens regem Boleſlaum
efferum, e Polonia exceſſiſſe, & exulando in Hũgariã migraſſe
Collecto exercitu ex Ruthenis & Polowczis, ingreſſus poloniã
quaſdam munitiones exuſſit, & prædam cũ ſpoliis in Ruſſiã fe/
ſtine abduxit. Wſeuoldus autẽ, filius Iaroſlai, & dux Kiouieñ peſte abſum/

Wſeuoldus in/teriit.

ptus eſt, tredecima die Aprilis, anno domini. M. octuageſimo tercio (quo an
no atrociſſima peſtis terras Ruſſiæ inuaſerat) & ſepult⁹ eſt in eccleſia diuæ
Sophiæ Kiouieñ. Hic fuit amator pauperum, & ſpiritualium, reliquit duos
filios, Wladimirũ & Roſciſlaum. Wladimirus natu maior, timens Swato/
polkonis filii Zaſlai inuaſionem ducatus Kiouieñ (qm̃ ea ſedes patris eius
fuit) accerſiuit ipſũ, & ei de ducatu Kiouieñ ceſſit. Cuius adminiſtratione aſ/
ſumpta, uenit in Kiow, dominica cõductus paſchæ, exceptus a Kiouiẽſibus
muneribus & occurſu. Wladimirus uero iuit in Czirnieow. Roſciſlaus aũt

Swatopolkoni ducatus kijouieñ reſtitutus

frater eius in Pereaſlaw. Audiẽtes Polowczi, Swatopolkum Zaſlai filium
iñ principatum Kiouieñ ſucceſſiſſe, Mittunt ad illum legatos, ut cũ eis pacẽ
firmaret, queadmodũ pater eius fecerat, & de tributis retentis reſponderet.

Legati polowczonũ intercepti.

Swatopolkus legatiõnẽ Polowczonũ ægre ferens, captiuat nuncios eorum
Quo percepto Polowczi, furore acti, terras Ruſſiæ crudeliſſime uaſtare cœ
perũt. Swatopolkus intelligẽs ſe inique ægiſſe, nuncios Polowczonũ ſoluit
& remittit, pacem flagitando, qua non obtenta, mittit ad Wlodimirũ Czir/
nieouieñ, & Roſciſlaum Pereaſlauieñ duces, ut ſibi ſuccurrerẽt. Qui coadu/
natis exercitibus, uenerũt ad ipſum in Kiow, increpatoq; Swatopolkone,

Swatopolkonis fuga.

ꝙ contra ius gentiũ nuncios Polowczonũ uiolaſſet. Eduxerunt una ſecũ co/
pias bellatorum, ad flumen Stuhnya ubi dubitatum aliquãdiu, an eſſet de/
certandum uel non, tandem in ſenienciam Kiouienſium (nullam ſe cũ Polo/
wczis pacem habere clamãtium) itum eſt. Ordinatiſq; aciebus, Swatopol/
kone dextrum cornu, Roſciſlao leuum. Wladimiro medium tenẽte. Pugnã
cũ Polowczis uigeſima ſexta Maii committunt. Et Swatopolkus cum ſuis
a ſagittariis Polowczonũ conflictus, fugit in Othropol ad ueſperã, ſub cali
gine uero noctis peruenit in Kiow. Polowczi deinde in Wladimirũ & Roſ/

Roſciſlai interitus

Polowczi victores.

ciſlaum irruunt, & eos confligunt atq; diſpergunt: Roſciſlaus autẽ fugiens,
periclitatus eſt in flumine Stuhnya, quoniam aquis intumuerat, quẽ Wladi
mir tranato flumine cũ paucis, in altera ripa fleuit, repertoq; corpore Roſ/
ciſlai, tumulatum eſt in eccleſia ſanctæ Sophiæ Kiouieñ in ſepulchro pater
no. Polowczi uictoria potiti, caſtrum Thorcz uno agmine obſidẽt. Alterũ
agmen

agmē in Kiow iuit, Cui Swatopolkus obuiam exiens, pugna commiſſa conflictus eſt, dumtaxat comitantibus duobus in Kiouiam regreſſus. Reuertentes itaq; Polowczi ad alterum agmen circa caſtrũ Thorcz, oſtentabant obſeſſis in caſtro ſpolia & captiuos, ex duce Swatopolkone reportata. Qui nō ualentes ſe ultra propter famem tenere ſpemq; nullam de ſubueniendo habentes dedunt caſtrum Polowczis. Quo accepto Polowczi ſuccedunt illud magnam multitudinem Ruthenorum in ſuas regiones abducentes, ubi plurimi miſeriis præſſi, frigore & nuditate perierunt. Gemina clade excepta, Swatopolkus dux Kiouieñ ſera pœnitētia ductus, cum Polowczis fœdus iniit: Filiam Thuhortkani ducis Polowczonũ, pro maiori ſolidatione pacis in conſortem accipiens, tamen nec ſic euenit pax terris Ruſſiæ: Olech namq; dux Ruſſiæ, impetrato auxilio Polowczonũ caſtrũ Czirnieow, & eius regionē inuaſit. Eccleſias, monaſteria, uicos & rura cremando, donec dux Wlodomir de caſtro Czirnieow per cōpoſitionem ei condeſcendit, & de ipſo excedens, in Pereaſlaw abiuit. Nec adhuc exinde ora Czirnieouieñ a uaſtatione Polowczonũ quieuit, quinimo multi Rutheni capti ſunt, multiq; in ſeruitutem abducti. Inſuper locuſtæ in terras Ruſſiæ appulſæ, omnia genimina abraſerūt. Vadūt deinde bini duces Polowczonũ, Kithan & Ithlar, & bellum inferūt duci Wladimir de Pereaſlaw, qui ſolus intactus reſtabat. Qui miſſis nunciis, pacem ſub iniquis cōditionibus accepit, ad perſuaſionē tandem ſuorum militũ, & Slauathe nuncii ducis Suatopolci Kiouieñ. Primum filio ſuo Suatoſlao obſide a Polowczis ſubducto (negligentius eñ a Polowczis aſſeruabatur) obtrūcat Kithanũ, & Ithlar duces Polowczonũ, cum omni comitiua eorum. Contractiſq; copiis dux Suatopolk Kiouieñ, & Wladimir Czirnieouieñ ſtationes polowczonũ nil hoſtile ueritos, inuadūt & trucidant, turbāq; imbellem, fœminas impuberes, pecora, camelos, & equos in Ruſſiā deducunt. Non quieuerunt poſt hoc Polowczi, ſed nouo exercitu comparato, caſtrum Vhrow ducis Swatopolkonis tota æſtate circumſident, nec receſſerūt, donec Swatopolkus miſſis muneribus eos placauit. Succedunt Polowczis, Pruteni & uigeſima octaua Auguſti, āni dñi. M. octuageſimi noni terras Ruſſiæ in magna multitudine ingreſſi uaſtant: Iterum Manyak dux Polowczonũ, uenit contra Kiow: Thuhortkan uero alter Polowczonũ dux, & Swatopolcĩ ſocer, uenit cōtra Pereaſlaw. Swatopolkone aũt & Wladimiro defenſionē opponentibus, decimanona Iulii ad flumē Trubosza pugnatũ eſt, & uictis Polowczis occiſus eſt Thuhortkan, & filii eius. Sed polowczi nil hac clade territi, nouo exercitu inſtaurato, ſilenti agmine uenietes parum abſuit ꝙ caſtrum Kiouieñ non interceperunt. Qui ſpe ſua fruſtrati, templa, monaſteria, ruraq; incendunt. Et curiā ducalem in Bereſtow combūrūt. Pro uiſuri ergo duces Ruſſiæ inuaſioni Polowczonum, conuentũ apud Kiow agunt: Nunciiſq; ad ducem Olech miſſis, præcantur ut illic ueniret. Qui irridens legatos, non adducetis inquit, ut Epiſcoporũ monachorũ & uilium perſonarum imperiis, caput meũ ſubſternam. Hoc reſponſo offenſi duces Swatopolk & Wlodimir. Prius in Olech arma uertūt, q̄ i Polowczos, & obſederūt eum triginta duobus diebus in Starodub. Qui fame attritus, pacem pe-

f ciit, offerens

Olech dux Ruſſię

Locuſtę.

Duces polowczonum trucidati.

Polowczy uicti.

Pruteni ruſſiā vaſtant.

Polowczi ruſſiam vaſtantes victi ſunt.

cit, offerẽs ſe iureiurãdo cruce deoſculata, imperata ducum facturū, quod
minime fecit. Præuaricato ſiquidẽ iuramento, ducatum Moromoſz inuaſit.
Iſſlaus dux occiditur. Aſſerẽs ipſum ad ſe hereditarie ꝑtinere. Hacqꝫ occaſione conflixit cū Iſſlao
filio Wlodimiri ducis Kiouieñ, & eo occiſo, accepit caſtrū Moromoſz etiam
caſtrū Roſtow in ſuam retorſit poteſtatem. Mſciſlaus germanus Iſſlai oc/
ciſi, dux Nouogrodeñ, ueritus tyrannidẽ Olh, ſpondet ſibi & patri ſuo Wlo
dimiro, Olh reconciliatur. Olh autem ambiens Nouogrodeñ ducatū, colle
cto exercitu, ſubſtitit in Tuhrow, præmittẽs Iaroſlaum germanū ſuū ad ſpe
culandum, quo intercepto a Mſciſlao, Olh territus receſſit in caſtrum Ro/
ſtow, deinde in Moromoſz. Cum quo Mſciſlaus eum perſequens, componit
per nuncios miſſos, & diſſoluit exercitum. Quod Olh intelligẽs uiolato fœ/
dere, cū ſuo agmine uenit contra Mſciſlaum, qui fugit a facie eius, & uocatis
in arma militibus, acceptiſqꝫ in auxilium gentibus Kiouieñ & Polowczis, &
Olech victus. fratrẽ Viaceſlaum a patre Wlodomiro in ſui auxilium miſſum, pugnā acer/
rimam cõfecit, in qua uictus eſt Olh, & fugit in Moromoſz, eſtimanſqꝫ pro
pter plures dolos commiſſos, in terris Ruſſiæ ſe nõ fore tutum, in Reſzanos
fugit. Quem Mſciſlaus perſecutus, uerbis dulcoratis plenam ſpem redolẽti
bus allocutus. Turpe eſt, inquit tibi, turpe nobis fratribus tuis, turpe & mi/
litibus tuis, ut calamitoſus in alienis terris deliteſcas. Reuertere itaqꝫ in ter/
rā Ruſſiæ, quo huiuſmodi uerbis pellecto, ipſum & milites ſuos ex fuga re/
duxit. Deinceps duces Ruſſiæ facta conuẽtione in Lubiecz, concludunt pa/
cem inter ſe, & mutuam reſiſtentiam contra barbaros Polowczos. Sed illi/
co uiolata pace, Swatopolk dux Kiouieñ, cum Dauid Hreorouicz conſpira
Dux vaſilko i. baſilius excœcatur. tione facta, uenientem ad ſe in pace ducem Vaſilkonẽ Roſciſlauicz, habens
eius fidem ſuſpectam, captiuat & utroqꝫ oculo excœcat, propter quod du/
ces Wlodimir, Olech & Dauid Swatoſlauicz, bellum Swatopokoni mo/
uerũt, qui timẽs parabat fugā in polowczos, niſi præfati duces a metropo
lito, & primatibus Kiouiẽſium ſupplicibus ſermõibus fracti & placati fuiſ
ſent. Dauid autem hreorouicz, uolens inuadere principatum Vaſilconis ex/
cœcati, obſeſſus in Buſzko, a Volodoro, fratre Vaſilconis, omnem culpam
in Sawtopolkum refudit. Et concitauit contra ſe Swatopolkū & Volodor:
Primo ergo uere, uenit excœcat⁹ Vaſilco cū fratre ſuo Volodoro in terram
Dauid dux vaſilko bellū mouit. Volhineñ, contra Dauid Hreorouicz & expugnato caſtro Wſeuoloſz, incẽ
dunt illud, & homines repertos crudeliſſime perimũt. Deinde applicantes
Vaſiliconis et Lazari interit⁹ ad caſtꝝ Wladimirieñ, omni multitudini obſeſſe pepercerũt, ſolos Vaſilko
nem, & Lazarum in alto ſuſpenſos, frequentiſſimo iactu ſagittarum interi/
merũt. Eo ꝙ cauſa excœcationis Vaſilkonis perhibebãtur Swatopolk Kio
uieñ, etiam ſumpturus ultionẽ de Dauid, quia de cœcatione Vaſilconis cul/
pauerat ipſum, contulit ſe ad caſtrum Brzeſcze, poſcẽs a militibus polono/
rū caſtrum tenentibus ſubſidiū. Dauid autem aduerſarius eius uelociſſime ꝑ
uenit ad Wladiſlaum ducem Poloniæ ſuffragia depoſcens cõtra Swatopol
cum, quos ambos Wladiſlaus dux poloniæ, cum exercitu ad flumẽ Bug ue/
niens, uoluit pacificare & componere, ſed dum nequiuiſſet, reuerſus eſt polo
niam, neutri ducum auxilio præſtito, & obſedit Swatopolk ipſum Dauid in
caſtro

caſtro Wladimiria unde fugiente Dauid, poſt ſeptem hebdomadas in polo/ *Dauid dux in poloniā fugit.*
niā ad ducem Wladiſlaum: Swatopolk potitus eſt caſtro Wlodimirz, pro/
ducit deinde exercitum Swatopolk Kiouieñ contra Volodor, & Vaſilconē
& commiſſa pugna, ceſſit uictoria Vaſilconi & Volodor. Itaq; Swatopolk *Swatopolk cæditur.*
congregans nouum exercitū in kiow, miſit Iaroſlaum filium ſuum ad Colo/
mannum regē Hungariæ, auxilia petitū ire, uenit ergo Colomānus cū octo *Colomannus rex Hungariæ*
milibus pugnatoꝝ, & duob9 Epiſcopis poſitiſq; caſtris ad fluuiū Vyar, obſe
dit caſtrū Przemiſl, in quod ſe Volodor receperat, & ut habet hungarorum
hiſtoria, uxore ducis Przemiſlieñ nomine Lauca, ad pedes regis Colomanni
procidente, & ſolutionem obſidionis flagitāte, pedibus calcatam iuſſit abire
inexauditā, aſſerens, non eſſe regis ſtrennuitatē, mulieres inter arma audire
fortuna autē regēte. Dauid negato ei a polonis ſubſidio, ad Polowczos iuit
reperitq; in itinere Bonyak principem Polowczonū cum exercitu, & cū cō/
tra Hungaros conduxit, Haud procul itaq; a Premiſlia poſitis ſtatiuis, tran/
ſit ſub nocte media Bonyak in proximam ſiluā, & ululatu ædito, lupi conue
nientes uiciſſitudinarium ululatum reddiderūt. Reuerſus Bonyak ad ſuos, *Barbarorum omen.*
arma iubet capere, certam ſuis ex ululatu luporum promittens uictoriam,
alteroq; die tripartito exercitu, duabus turmis occultatis, cum tercia hun/
garos inuadit, ſimulanſq; ſe uictā, fugere cœpit, hungari credentes eam de/
bellatam, effuſi illam ſectabantur, tūc Bonyak cum reſiduis turmis, in terga
eorum irrūpens, eos proſtrauit & quattuor milia hungaroꝝ occidit. Epiſco *Altera Hungarorum clades.*
pis hungarorū quorum nomina Kopanus alias kupan, & Laurentius erant,
etiam occiſis. Reliqui hungari in ſiluas & mōtes ſparſi, biduo a Ruthenis &
Polowczis perſecuti ſunt. Colomannus autem rex hungariæ, clipeis militū
protectus euaſit. Dauid ex hac uictoria reſumpto ſpiritu, uallauit caſtrum
Wlodimir. Intellecto autem obſeſſoꝝ periculo Swatopolk, miſit Putatam
ſuum palatinum ad ſuccurrendum caſtrenſibus, is ſilenti agmine caſtrum in
greſſus, Dauid, & exercitum eius quieſcentē, conflixit, & obſidionē diſſoluit *Dauid clades.*
Conſtitutoq; Baſilio in Capitaneum, Putata in kiow diſceſſit. Dauid aūt fu
giens in Polowczos, cōquiſitis auxiliis, rediit cū Bonyak duce Polowczonū
& ſub Swatheſza, filio alterius Dauid, expugnauit caſtrū Luczko, quoniā
oportune non certificarat ipſum de aduentu bellatoꝝ Swatopolkonis, pro
ut ſe aſtrinxerat, ad caſtrū uero Wlodimiriam anteq applicaret Baſilius ca
pitaneus, relicto caſtro diffugit, & Dauid facile potitus eſt caſtris Luceñ &
Wlodimirieñ. Primo autem uere procedēte Swatopolkone, cum ſuis copi/
is ad recuperandum Wlodimiriā: Dauid ſciens ambiguitatem ſuoꝝ militū,
cū uxore, & tota ſupellectili, ad Wladiſlaum ducem poloniæ diuertit, Swa
topolkone caſtꝝ Wlodimir pro ſuo uoto ſortito. Dum aūt quattuor duces
Swatopolk, Dauid, Olech, & Volodor, Ruſſiæ generalem conuentum in
Vyethicze agerent, mutua pace ordinata, accerſitus eſt Dauid ex Polonis,
& quærenti de ſpoliatione hereditatis ſuæ Wlodimirieñ ducatus, reſponde
rūt ei per legatos præfati duces, nolle reddere Wlodimirieñ ſedem, quoniā
frequenter terras Ruſſiæ bello uexauerint, tamen ne ſit ludibrio exul, &
profugus in exteris gētibus, conſtituerunt ei poſſeſſiones & cenſus. Swato

 polk aſſignauit

polk aſſignauit Oſtrog, Dubyn Czartheriſk, & poſteá adiecit drohobuſch
Wlodimir aſſignauit centum marcas: Dauid & Olech adiecerunt alias cen
tum marcas annuas, Acceptauit ergo Dauid tum aſſignatas donationes, tū
adiectas conditiones, & degendo in Drohobuſch abſumptus eſt.

Dauid morit.

Boleſl. Crzyuouſti.

CAPVT VII.

DVx Boleſlaus a concauitate oris ex
morbo inflicta Crziuouſti appella/
tus, quod ſonat indirecti oris, altero
poſt obitum patris anno, & fuit an/
nus domini milleſimus centeſimus tercius, acce/
pit in coniugem Sbiſlauā Swatopolkonis ducis
Kiouieñ natam, quarto gradu conſanguineitatis
cum contingentē, diſpenſante paſchali papa ſe/
cūdo ad procurationē Balduini Epiſcopi Grac
couieñ, eoq; nuptias magnifice inſtructas ſedeci
ma Nouembris Graccouiæ agēte. Sbigneus fra
ter naturalis totius regni poloniæ ambiēs domi
nium, conuiuii Boleſlai ſolennitatem ad quā uo
catus erat obmittēs, ad Bohemiam perrexit du
cem Bohemiæ Borziuoy & nepotem eius Swatopolk ducē Morauiæ in ar
ma aduerſus Boleſlaum pellicēdo, iāq; exercitus Bohemicus oram poloniæ
contigerat, cū ſeditione inter Bohemos ſuborta, ꝙ ad obeunda iniuſta bella
cōpellerentur, duces Borziuoy & Swatopolk una cum exercitu reuerſi ſunt
in Bohemiam. Sbigneus uero naufragium fortuuæ apud Bohemos paſſus,
ad Prutenos & Pomeranos diuertit, ſollicitando & ad inuadendū Boleſlaū
ducem poloniæ ipſos animando. Quo comperto Boleſlaus, ut par erat, ira/
tus contra Suatopolk ducem Morauiæ, quoniā ardentius aduerſus poloniā
arma ſumpſerat, conuocatis ueteranis militibus dumtaxat ex ſuo dominio,
præfitiēs illis Comken Zeliſlaum principem militiæ. Iuſſit ut tribus agmi
nibus ingreſſi, Morauiā uaſtarēt, quod cum tota quadrageſima, & diebus ſa
cris paſche peragerent, magnam multitudinem captiuorū & ſpoliorum du/
centes, reuertebātur, iamq; prope fines poloniæ peruenerāt, dum ſpeculato
res adeſſe Suatopolk ducem Morauiæ, cum frequenti exercitu, plus de pedi
te q̄ equite habente, retulerūt. Subſtitit illico Zeliſlaus, & præmiſſis imbe/
cillioribus, cum captiuis ſarcinis & ſpoliis in poloniam, in ſtatiuis heſternis
præſtolato Suatopolko, congreſſus eſt uterq; exercitus, magna ui pro uicto
ria utroq; plurimum adnitente. Ad ueſperū tandem, cū hora terciarum pu/
gna cœpiſſet, diſceſſit utraq; acies æquo marte, hæc in Poloniam, altera in
Morauiam præda non excuſſa. Zeliſlaus uero dux militiæ, dum pugnā in/
ſtauraret, manum dextrā amputatione ammiſit, qui ſiniſtra manu amputa/
torem occidit. Huic Boleſlaus dux poloniæ manum ex auro fabrefactā loco
carneæ obtulit & adaptauit, nec contentus præfatus dux Boleſlaus de his,
quæ Zeliſlaus cum exercitu in Morauia ægerat, altero exercitu forciori col
lecto, per alpes poloniæ Morauiam ipſemet ingreſſus eſt, & ſingulis ad mu/
nitiones

Sbignei ſeditio Bohemorum commotio

Boleſlaus in morauos ar/ ma ſumpſit.

Poloni & mo/ raui ęquo mar te pugnauerūt.

Morauia de nuo depopula tur.

nitiones, & abdita ſiluarum, cum fortunis diffugientibus, nec Suatopolco reſiſtentiam opponente (plurimũ em̃ ex prima pugna debilitatus erat) libere Morauia peruaſtata, ampliorique incendio afflicta, incolumis cũ ſpoliis in poloniam rediit. Sumpta ultióne de Morauis, ultum iri cupiens de Pomeranis iubet milites equeſtres in Glogouia cõuenire, tanq̃ in Bohemos tranſiturus hac cautela uſus ut Sbigneum & Pomeranos fallat, clandeſtineque proſiliẽs quinque diebus per ſiluas & inuia, ad Cholberk peruenit, & duabus cohortibus a tergo relictis, cum tercia in diluculo portam ciuitatis oppugnat, iáque effractis foribus, in ciuitatem cum ſuis inſiluerat, duxque Pomeraniæ terrore perculſus, ſubito elapſus erat, cũ ciues eorum paucitate cõſpecta, ſeſe adhortantes glomerati eos excluſerũt & muros ſtrennue defenderũt, ut etiã iũctis duobus agminibus poſt ſe relictis, & uſque ad ueſperã Cholbergeñ oppugnãdo, nihil profecerit. Direptis itaque ſuburbiis, pariter & uiciniis incẽſis, ſigno dato in Poloniã cum ſpoliis diſceſſit. Reuerſuſque in æſtate cum eodẽ exercitu Pomeraniam uaſtabat, & niſi Swatoborum uiuum reſtituãt, ab incendiis & uaſtatione Pomeraniæ non ceſſare aiebat. Fuit Swathoborus princeps oræ maritimæ, Vaſallus & cognatus Boleſlai, ſed fide uagus & inſtabilis, hunc ſubiecti eius Pomeranis, propter crudelitatem ipſius, occidendũ tradiderũt. Itaque illico ex carcere eductum Pomerani in caſtra Boleſlai Swathoborum perducunt, & pro libertate patriæ depræcati, diſceſſum Boleſlai obtinuerunt, attamen non ſatis pacatus Boleſlaus de Pomeranis, anno domini M. centeſimo ſexto, miſit Scarbimirum principem militiæ cũ exercitu in Pomeraniã, qui uicis & oppidis munitis, ſed ignobilibus expugnatis, cum captiuis & ſpoliis in Poloniã rediit, & illico eadem uia qua regreſſus erat, cum priori exercitu ad caſtrum Bithom peruenit & illud expugnatum exuſſit, prædamque conquiſitam in Poloniã intulit, & cũ non nullis militibus ad Boleſlaum apud unum ſuum nobilem, in dedicatione eccleſiæ conuiuantẽ, acceſſit, de geſtiſque in Pomerania eum certiorem reddidit. Exhilaratus dux Boleſlaus, de ſuorum militum fœlici reditu, relictis ſenibus in conuiuio, ipſe cum cẽtũ militibus iunioribus, & Scarbimiro ad uenandũ feras in proximo ſaltu proceſſit, reperitque Pomeranorum, circiter tria milia ad uaſtandũ Poloniam poſt ueſtigia Scarbimiri per ſiluas & abdita progrediẽtes. In quorum multitudinem non referendo pedẽ Boleſlaus cum centũ militibus inſiliens, quoſque obuios proſternebat, cuneos Pomeranorũ pertranſeũdo, & perforando. Et iterum altera uice, tanq̃ leo ferox, innumeros occidendo, hoſtile agmen pene trauit. Donec in tercia giratione ac reuerſione, unus exclamauit apertũ diſcrimẽ Boleſlao imminere, & ideo ceſſandum fore. Caballus ſiquidem ducis perforatus, omnia uiſcera defluxa emiſerat. Scarbimirus etiã princeps militiæ uulneribus confoſſus, dextro oculo mutilatus fuerat, & princeps dumtaxat quinque militibus ſequentibus tutabatur. Accepto ergo militis equo, dux Boleſlaus ad conuiuantes regrediebatur, hos ipſos conuiuas in obuium pro ſubſidio ei ferendo, audita pugna, occurrẽtes & de præſumptione Boleſlaum redarguentes. At ille ex temeritate uictoriã, & ex præſumptione gloriam aſſecutus, iubens ſuos arma corripere, ad ulciſcendũ in Pomeraniã anhelabat

Colbergeñ oppugnatio.

Boleſlai altera in pomeranos expeditio.

Altera expeditio in pomeranos.

Boleſlai audacia.

Swatopolci in polonos bellum.

helabat. Verum Swatopolk expulſo de Bohemia Borziuoy ſuo patruo, iu ſto duce Bohemiæ, in Boleſlaum exacerbatus quoniã patruum eius ipſum Borziuoy, hoſpicio comiter ſuſceperat. Cum copiis equeſtribus & pedeſtri bus, contra Poloniam procedens, uſqꝫ ad Cloczko peruenerat & morabatur Diuiſit itaqꝫ Boleſlaꝰ exercitũ, utriqꝫ negotio ſatiſfacturus, & cum una par te uerſus Bohemos, iter arripuit. Quo audito Bohemi, acie diſſoluta in do/ mos regrediuntur. Scarbimirus uero cum altera parte exercitus. Pome/ ranos attriuit & ſubiugauit, ut cuncti præter Albenſes qui Bialagradenſes dicuntur iuſſis Boleſlai parerent, ad hos Boleſlaus binos clipeos blancum & rubrum, pacem & cruentum bellum, per eos ſignans miſit, ut pacem aut pugnam eligendo complecterentur. Qui arrogantia plurima utrumqꝫ cõtra Boleſlaum acceptarũt, Boleſlaus merito laceſſitus eorum ciuitatẽ ad orſus expugnabat. ipſeqꝫ primus ãteibat, & multis ſuperne interfectis por tam ciuitatis cum cæteris reſecuit & perfregit. Ingreſſuſqꝫ urbẽ, paſſimqꝫ cũ ctos nemini parcendo trucidabat, uerum Albenſes cognita ſua præuaricati/ one, uenerũt cum pueris & mulieribus, proniqꝫ & ad pedes procidentes. A Boleſlao gratiam præcati ſunt, non pro ſe, quoniã ſupplicio dignos ſe iudi/ cabant, ſed pro coniugibus & minorennibus. Cunctis proceribus Polonorũ ad excidium ciuitatis anhelantibus, Boleſlaus clemẽtiſſima indulgentia mi ſertus, prohibuit militibus ciuitatis prædationem. Albenſes in gratiam ac ceptando, ex inde occaſionẽ ſumpta, aliæ ciuitates de pietate Boleſlai confi/ dentes homagia Boleſlao ſponte præſtiterunt, ſcilicet Caminenſium, Goli/ bergenſium, Velunenſium, Coſomineñ & cæterarum ac maritimarũ ciuita/ tum, aſtringentes ſe in illius ſubiectione fideliter permãſuros. Adiecit inſup dux Boleſlaus in autumno eiuſdẽ ãni oppugnationẽ caſtri & oppidi Czarn/ kow in deditioneqꝫ redacto caſtro & oppido, quod fuit iuriſditionis Pomera norum, Gnieuomirum eiuſdem caſtri heredem, ad gratiam baptiſmi cum to ta ipſius geneologia adduxit, ei noua prouiſione Czarnkow largitus eſt, & inſcripſit, Contigit eodem anno Martino archiepiſcopo Gnezneñ, cũ Ni colao Archidiacono præfatæ Gnezneñ eccleſiæ ſecum præſente in eccleſia Spiczmerieñ, ſub audientia miſſæ, aduenerunt Pomerani & omnibus terri/ tis. Nicolaus Archidiaconus euoluit ſe de eccleſia fugiens. At Pomerani cõ præhendentes, ipſum (putabãt eñ fore Archiepiſcopum) poſuerũt in uehi/ culo, ingredienteſqꝫ eccleſiam abſtulerũt ſacra uaſa, & res eccleſiæ. Archie/ piſcopum uero Martinum non tenuerũt, quoniam omnibus miniſtris ab eo diffugientibũs, collectis uiribus effeti corporis aſcendit ſub tectum oratorii, ſeqꝫ inter laquearia occuluit. Plagauit autẽ omnipotẽs deus Pomeranos, fa/ miliã, coniuges, & affines eorum, qui uaſis ſacris abutebantur, ut mania, ac epileuſia agitarẽtur, ſeqꝫ inuicem morbo agitati, ferro & ſaxis impeterẽt, & plures occiderent. Donec compuncti reatũ ſuũ cognoſcentes, & idolatriæ re nunciãtes. Nicolaũ Archidiaconũ cũ uaſis & rebus eccleſiæ ablatis, ad ſuũ Archiepiſcopũ remitterent, reatuqꝫ baptiſmate diluto, decimas diu negatas tribuerunt, & idola muta confregerunt, prout ãtea per prædictum Martinũ archiepiſcopũ monebantur. Et hac de cauſa intercipere & captiuare ipſum in oratorio

Albenſium expugnatio.

Czarnkow expugnatio

Pomeranorũ ſacrilega pda.

in oratorio Spiczmerieñ nitebãtur. Item Koſle caſtrum ad fluenta Odræ in
Sleſia ſitum, fortuito conflagratum erat. Dux uero Boleſlaus uelociter
cum ſuis accurrens, ipſum ex fundamentis edificabat, ueritusq; ne Bohemi
paucitate ipſius explorata, & ducem & caſtrum inuaderent, miſit legatos ad
Sbigneum naturalem fratrem, ut gẽtes ſuas mitteret ei in ſubſidium. Sbigne
us autẽ aduerſus Boleſlaum arrogãter & acerbius locutus eſt, & nũcios eius
turpiter tractauit, quod Boleſla9 moleſte qdem, ſed patiẽter tulit. Caſtroq;
Coſle perfecto, ad animum iniurias Sbignei reuocãs, quid in hac re agẽdum
foret, ad conſilium retulit, inuentũq; eſt prout rumore publico uulgatũ erat
Sbigneum Bohemos, Pomeranos, & Prutenos in fratris Boleſlai & ſuarũ
terrarũ excidium, ſuggeſtionibuſ, fœderibus, pecuniis, & multipharijs pro
miſſis, animaſſe, ſingulisq; præſentibus, tetriora adicientibus, intercipiun-
tur nuncii Sbignei cum litteris, ex quarum lectione multæ fraudes reper
tæ ſunt, interimq; nũciatur Sbigneum Bohemos & Pomeranos contra Bo-
leſlaum & ſua dominia concitaſſe, uniuerſis cõſiliariis peſſima facinora Sbi-
gnei execrantibus, cenſent uelut peſtem cõmunem exterminandum. De om
nibus terris quas ei paterna indulgentia donauerat eiiciendũ, tres hoſtes una
contra ſe Boleſlaus animaduertens, deliberabat cui primũ occurreret. Con-
duxit itaq; ex Pannonia & Ruſſia mercenarios milites, ſignificauitq; ſocero
ſuo Swatopolkoni duci Kiouieñ ut in ſuo periculo, perſonale cũ ſuis copiis
illi ferret auxilium. Prudentiq; uſus conſilio, primum Bohemos ſibi concilia — Expeditio in- pomeranos.
uit, & in Bohemiam redire perſuaſit, ad Pomeranos pugnatum contendens
cunctos terrore cõcuſſos, diſſipatos comperit. Sbigneus intelligẽs ſeſe quæ-
ſiturum, pauore perculſus ex maiori Polonia (ibi ſiquidem Pomeranos iuua
bat) in Mazouiã fugit. Boleſlaus uero expugnata Gnezna: & caſtris Spicz — Sbignei dedi- tio.
mierz: & Lancicia, quæ ditionis Sbignei erant, inſecutus eſt Sbigneum cum
auxiliis Hungarorũ & Ruthenorum, quæ ei aduenerant. Tum Sbigneus in
deſperationẽ uerſus, cœpit ſollicitus eſſe de uita, & mediãtibus inter Boleſla
um ac Sbigneum, Baldwino Epiſcopo Graccouieñ cũ Baronibus cõmuni-
bus, adductus eſt Sbigneus, obiectiſq; & exprobratis ſibi uiciis, ſuppliciter
orauit, ut conceſſa ei uita aliquam portionẽ regni ſibi concederet, iuramento
præcibus & fletibus aſtruens nunq̃ ſe Boleſlao aduerſatuꝝ, ſed ut miles ſuo
principi obediturum, Boleſlaus miſericordia motus, aſſignauit ei dumtaxat
Mazouiã, & utrũq; exercitũ Hungaricũ & Ruthenicũ remiſit ad ſua.

CAPVT VIII.

ANno uero domini. M. centeſimo octauo, Colomãnus rex Hun
gariæ, conuentione facta cum Boleſlao duce Poloniæ in territo
rio Scepuſieñ, fœdus inierũt, auxilia mutua contra quemcunq;
hoſtem, præcipue tamen contra Henricum imperatorem, eo an
no Pannoniam demoliri conantem, concluſerũt, acceſſit fœderi & affinitas.
Nam Stephanus filius regis Colomãni natu maior, accepit Iuditham Bo-
leſlai ducis poloniæ natam. Cui pro dote aſſignauit terram Scepuſieñ, & ab — Scepuſiũ Hungaris datũ.
eo tempore in proprietatem hungarorum tranſiit. Henrico autem impera- — Henricus Hungariã inuadit.
tore hungariam inuadẽte, miſit Boleſlaus appellatus Crziuouſti fortem ex-
ercitum in auxilium regi Colomãno. Boleſlaus uero cum nobilibus ex polo

Boleſlaus bohemiã hoſtiliter inuadit.

nia, habens ſecum Borziuoy & Sobeſlaum duces (ſed exules) Bohemiæ, in potenti exercitu ingreſſus eſt Bohemiam, quoniã Swatopolk dux Bohemorum, cũ bohemis Hẽrico imperatori contra regem Colomannum Boleſlai affinem ferens auxilia in Hungariam exierat. Et facile profligatis Vaczkone, ac Muthina quos pro gubernatoribus Bohemiæ Swatopolk reliquerat expugnatis aliquot caſtris & Bohemorum oppidis, in poloniã cũ ſpoliis reuerſus eſt. Iurauitq; Henricus imperator Swatopolko, ulciſci q̃ primum iniuriam eius in Boleſlao duce Poloniæ. Boleſlaus in Poloniam reuerſus duo

Boleſlaus geminũ malum reperit.

Velen obſidet.

mala offendit. Sbiſlauam ſuãconſortem mortuam, & caſtrum Vſcze a Pomeranis interceptum, quod anteq̃ expugnaret (ſciuit em̃ illud ualido præſidio munitum) obſedit caſtrum Velen, in quod Gnieuomirus auctor proditionis & traditionis caſtri Vſcze, a Boleſlao olim baptiſatus, ſe receperat Sbi-

Vſcze interceptum.

gneo naturali fratre in exercitu Boleſlai officio coadiutoris ſungente, clandeſtine Pomeranos contra Boleſlaum concitauit, ut obſeſſis ferrent præſidia. Et uenientibus Pomeranis noctu, in Boleſlaiq; exercitũ irrumpentibus, dux Boleſlaus, qui excubias ſecundum conſuetudinem ultra exercitum agebat, a tergo Pomeranos inuadens, eos profligauit & proſtrauit. Captuſq; eſt in-

Sbignei proditio.

Pomerani ceſi.

ter eos Sbigneus: & detracta galea cognitus. Qui pro excuſatione finxit ſe anteceſſiſſe Pomeranos: ut eorum aduentum prænunciaſſet, & ita captum eſſe: uerũ notiſſima fuit fraus & dolus ipſius. Ideo dolo non patrocinãte: exi-

Dolus ſbignei.

lio damnatus: in Bohemiã ſe contulit. Velenſes uero ad ultimum in deſperationem uerſi: Boleſlao portas aperiunt in ſignum pactionis: ciroteca de de-

Sbignei auxilium.

xtra Boleſlai petita & obtenta, quod milites animaduertentes in murmur & odium cõmoti, omnes Pomeranos in Velen occiderũt. Boleſlao multitudinẽ

Gnieuomirus captus interemptus eſt.

nequitq̃ caſtigare ualente. Captus eſt & Gnieuomirus, q Pomeranos a fide Boleſlai alienauerat & ꝓ ꝑfidia, fuſte capite eius diſcuſſo, interiit.

CAPVT IX.

Expeditio henrici quarti in poloniam.

MAgna atq; heroica huius Boleſlai facinora, & quæ nulli regum ac Poloniæ principum tã proſpere ut ſibi obuenerũt, proſequendo tangenda eſt uictoria, quã de imperatore Henrico quarto reportauit. Anno ſiquidem domini. M. centeſimo nono Henricus quartus, ad ulciſcendũ rembelli in Pãnonia male geſtã, & inuaſionẽ atq; uaſtationem Bohemiæ, in Boleſlao duce poloniæ, habens ſecũ Swatopolkum ducem Bohemiæ, & Sbigneũ fratrẽ naturalem præfati Boleſlai ducis polo-

Lubuſz expugnatur archiepiſcopo maydenburgeñ datum eſt.

niæ. Ingreſſus eſt poloniam, & expugnato caſtro magno Lubuſz (quod poſt expugnationẽ Maydenburgenſi archiepiſcopo contulit) proceſſit ad interiora Sleſiæ, uſq; ad Bithom, & cũ aliquot excurſiones de Bithom milites polonorum in exercitũ imperatoris feciſſent, ſine oppugnatione diſceſſit. Et ad

Obſeſſa glogouia.

Glogouiã ſingula obuia uaſtando in die ſancti Bartholomei peruenit, eam machinis & expugnatione affitiens. Quapropter poſtularunt Glogouieñ ſub pacto inducias quinq; dierũ. In quibus ſi dux Boleſlaus dominus ipſorũ non præſtaret eis auxilium, cederent ſub iugum & poteſtatem imperatoris quod ille annuit dũ mõ primores ciuitatis Glogouieñ darẽt filios ſuos natu maiores in obſides, quod & fecerũt. Boleſlaus uero dominus Glogouieñ, audita

dita eorum legatione, laudauit fidelitatem ac conſtantiã ipſorũ, ne quoq; ſubiicerent ſe quouis modo imperatori, ſub interminatione prohibuit, aſſerens plus ualere bonũ reip. q̃ filios primeuorũ Glogouiæ, iurauitq; dux Boleſlaus niſi Glogouieñ in fide manerent, omnes crudeliter poſt diſceſſum imperatoris exterminare uelle. Quo relato ad Glogouieñ, turbati quidem, tamẽ ut par erat, remp. prætulerunt. Et muros humiles, duobus diebus quibus induciæ durarũt refecerunt, fimoq; & roboribus abrupta repleuerunt. Henricus imperator lapſis quinq; diebus, cognita rebellione Glogouieñ, ui, quãto maiori potuit ciuitatẽ expugnabat. Et ne tot præcipui eius milites inter pugnãdum occiderentur, iuſſit filios Glogouieñ obſides, extendi ſupra pallia, ſeu ſupra aſſeres, quibus milites tanq̃ palliis expugnantes fortalicia muniũtur Sed nec ſic manſuetiores redditi ſunt Glogouieñ, ſimul nãq; iacula in filios, queãdmodum in Cęſarianos contorſerunt. Boleſlaus autẽ dux poloniæ, nedum ſub Glogouia, uerũ ab inicio ingreſſiõis imperatoris in terras poloniæ die noctuq; exercitũ eius laceſſiuit, pabulantes captiuando, pellantes & oberrantes interſitiendo, ad egerendũ exeuntes rapiẽdo, de nocte ſæpenumero exercitum imꝑatoris inuadendo & ꝑturbando, ita q̃ imperator de neceſſitate duplaret noctis cuſtodiã, ſic & uictualia imprædãtes, ĩ maiori numero & robore neceſſe fuit mittere. Et quia Swatopolk cũ ſuis bohemis, fuit grãde robur imperatori. Boleſlao uero ex antiquo fuit peroſus, & magnum impedimentũ, ideo propoſuit dux Boleſlaus plurima donaria, ſi quiſpiã ſuorũ militum Swatopolk obtruncaret. Ad quod patrandũ ſupra cæteros, obtulit ſe Ioãnes bohemus miles filius Czifce, de familia Vrſouienſiũ, qui nunc Rauite appellantur. Is quoniã notos & cognatos in exercitu bohemorũ habuit, ſecure inter eos (gerens ſe pro milite bohemorũ) deambulabat. Perſpectoq; uigeſima prima die Septembris Swatopolkone, ſtãte in papilione ante imperatorem, contorſit fortiſſime acutiſſimã lanceam & pectoralia Swatopolkonis, a brachio in brachiũ tranſfixit, ut illico cadens ſine uoce expiraret. Ioãnes autem Czifce, ſtatim arrepto equo, quẽ paratiſſimũ habuit exiliens de tentorio ceſaris, cœpit fugere, uulneratiſq; & aliis occiſis, perſequentibus ſe ad ducem Boleſlaum ſaluus peruenit, & plurimas poſſeſſiones in regno Poloniæ donatione Boleſlai percepit, & tanq̃ alter Mutius romanus pro patrato facinore laudatus eſt. Henricus uero imperator perterritus, tota nocte exercitum in armis tenuit, Boleſlai aduentũ opperiẽdo. Sequẽti die iuſſit cadauer Swatopolk in Pragã ad tumulandum duci, bohemos ſecũ præliatũ iri ſatagens retinere, qui minime cõſentiẽtes, abierunt una cũ ducis ſui funere in bohemiam. Sbigneus quoq; Boleſlai frater naturalis, eos eſt ſecutus imperatore male contento de diſceſſu bohemorum. Occiſo Swatopolko, dux Boleſlaus legatum ad Henricũ regem Romanorũ, pro pace tractãda quẽdam comitem Scarbek miſit, tres tracturas pro armis deferentẽ, tales W. qui imperatori monſtrãti ei theſauros ſuos, ad expugnandũ Boleſlaum cũ ſua gente (ut aiebat) ſufficientem, ſi homagia & ſeruicium imperatori non impenderent, facetia uſus, detracto ãnulo ex ſuo digito, proiecit in theſaurum ceſaris inquiens, aurum iungatur auro. Ad quẽ ceſar Hẽricus ait, hab dangk quod ex almanico

Altera Glogouieñ magnanima fides.

Boleſlai conſilium in necem Swatopolkonis.

Swatopolko interemptus.

Exemplum Mucij.

Ex facetia hab dang familiæ origo.

ex almanico ſonat, habeas gracias. Vnde uſq; in hodiernam diem familia il/lius domus uocatur habdanck. Infecta legatione imperator remiſit legatos & ipſe ſuadẽtibus ſuis præfectis diſceſſit, nõ expugnata Glogouia, ſub qua

Obſidia Glo/gouię ſoluta.

tot pericula, tum in militibus, tum in Swatopolkonis ducis nece acceperat. Et procedens contra Wratiſlauiam, aduenit in uicum uno miliari a Wra/tiſlauia diſtantẽ, nũc Pſiepole nominatũ. Quem Boleſlaus cõſequi propera uit, iã eñ ſuppeciæ ei ex Mazouia aduenerãt, ex terris Sandomirieñ, Lubli neñ, ac Ruſſia. Et ordinatis aciebus, a mane uſq; ad meridiẽ, duriſſimo mar/te pugnauerunt. Erat autẽ exercitus imperatoris, longe maior & fortior, ex/ercitus uero Boleſlai minor, & de agreſtibus plures continens, multiq; ex pu/gna uolebant excedere, niſi Boleſlaus circuiens omnes ſtrẽnue pugnare com/pelleret, & p ſauciatis nouos ſubſtitueret. In furore autẽ pugnæ, dux Boleſ/laus aciem Sleſitanorum, quã uſq; ad illud tẽpus in ſubſidiis reſeruauerat, in

Henrici quarti clades ex polonis.

latus cæſarianorũ q̃ fortiſſime induxit, & ordinem cæſarianorũ dirupit, tũ ex ercitus Boleſlai eſſe melior, & cæſaris fugere cœpit. Ipſe quoq; Henricus im perator illico ſuorum monitu, abiectis ſignis imperialibus, ne cognoſceretur in fugam ſe conuertit: Pleriq; ergo almanorũ interfecti, alii in fuga capti, &

Boleſlai in ui/ctos liberalitas

duci Boleſlao præſentati ſunt, quos in honore iuſto ſemper habuit. In hunc modum dux Boleſlaus glorioſam uictoriã de Henrico imperatore ſtrẽnue re portauit, & tanq̃ Hanibal poſt Cannẽſem pugnam laudibus eſt celebratus ad locum autẽ certaminis tanta confluxit ad cadauera canum copia, ut iter agentibus ſuo morſu diu noceret. Iccirco uſq; in hodiernã diẽ uicus ille Pſie pole (quod ſonat campus canum) nominatus eſt.

CAPVT X.

ANno aũt ſequenti imperator Romã ad coronationẽ tranſire cu piẽs, ueritus eſt, ne eo abſente dux Boleſlaus uicinas regiones in uaderet & exureret, ut q; milites captiuos liberaret, ſuggeſſit p communes amicos ut Boleſlaus eum accederet. Super quo dux Boleſlaus diu deliberabat, tandẽq; ad uota & amicorũ promiſſa in comitatu inſtructiſſimo Henricũ quartum in Bamberg acceſſit, excuſans ſe impera/

Boleſlaus bam bergam venit.

tori de retroactis bellis, & aſſerens ſe & gentem ſuam nũq̃ ſeruiuiſſe, nec tri buta a prædeceſſoribus eius, imperatori præſtitiſſe, ideoq; in priſca liberta/te ſeſe cõſeruandum poſtulauit. Imperator aũt eo benigne & honorifice ſuſ cepto, pro ſuo uoto ſe facturũ ſpopondit omnia. At Boleſlaus nacta oppor/tunitate, ſororem imperatoris ſibi in uxorem poſtulauit. Filiam uero impera

Cęſaris & Bo/leſlai affinitas.

toris, nomine Criſtinam minorẽnem, ad nubendũ filio ſuo ſeniori Wladiſlao & irrecuſabiliter obtinuit: Cõpoſita itaq; pace, cũ gemina ſponſa, & dote co pioſa in Poloniã rediit, & oñes captiuos almanos Hẽrico regi Romanoꝝ re miſit. Henricus uero caſtris in Polonia conquiſitis abrenunciauit, & qa occi ſo Swatopolko bohemorũ duce: Wladiſlaus ducatum bohemiæ Othone Swatopolkonis germano repulſo occupauerat, qui poſt Swatopolkũ præ fatũ ducatũ bohemiæ ſuſceperat. Ideo Borziuoy natu maior Wladiſlai bo/

Borziuoy bo/hemiã ingreſſ⁹

hemiã regentis perteſus exilii in polonia, accepto exercitu a Boleſlao polo/no, ingreſſus bohemiã pluribus eum bohemis iuuantibus, ad Pragam per/uenit

uenit & eam poſſedit, totamq; bohemiam recuperare adnitens, ad lamenta/
tabilem Wladiſlai quærelã per imperatorẽ euocatus, mancipatus, carceri
buſq; deputatus eſt. Wladiſla⁹ uero reſtitut⁹ eſt in ducatũ bohemiæ, quod
dum cognouit Boleſlaus, cum ualido exercitu circa feſtum ſancti Michaelis
ingreſſus bohemiã, per plures nuncios euocabat Wladiſlaum bohemiæ du
cem, ut inter eum & fratres eius, tanq̃ cognatos ſuos pacem honeſtam com
poneret. Wladiſlao aũt dolum timente, & Boleſlaum de bohemia expelle/
re ſatagente. Ira concitatus Boleſlaus totam orã circa fluenta Albeæ deua/
ſtauit & exuſſit. Congreſſuſq; cũ exercitu ipſius circa fluuium Czibnia, eũ
octauo idus Octobris cõflixit. ãno domini. M. centeſimo undecimo, & Wla
diſlaus cũ reliquiis in Pragam refugit. Boleſlaus uero plurimis ſpoliis & ca/
ptiuis onuſtus, in poloniã ſaluus cũ Sobeſlao & ſuo exercitu rediit. Videns
Swathawa ſeniorẽ filium ſuum Borziuoy carceribus apud imperatorẽ mã
cipatũ, alterum filiũ Sobeſlaum in Polonia exulantem, terciũ minorem na
tu Wladiſlaum ducem bohemiæ in bello uictũ & proſtratum, timens peio
ra indies oriri, interpoſuit ſeſe tanq̃ matrem & mediatricem, & pacem inter
Sobeſlaum & Wladiſlaum germanos cõpoſuit. Aſſignataq; ei ciuitate Za
cenſi cũ ſuo diſtrictu, euocauit ipſa & dux Wladiſlaus ex Polonia Sobeſla/
um. Depoſt uero intelligens Wladiſlaum de conſilio Vaczkonis baronis, ac
conſiliarii eius, concluſiſſe Sobeſlaum captiuandũ, obtruncauit Vaczkonẽ
ueritusq; Wladiſlaum fugit per Sirbiã (ubi uno menſe detẽtus ſeruabatur)
in Poloniam, a duce Boleſlao iterũ benigne & liberaliter ſuſceptus. Quem
uolens reducere Boleſlaus cũ magna potẽtia bohemiã intrauit, requiſiuitq;
Wladiſlaum, ut prænominatũ Sobeſlaũ in gratiam reciperet, & poſſeſſio/
nem ei debitam aſſignaret. Ad quod reſpondit Wladiſlaus. Iamdudũ tum
amplam gratiã, tũ legittimam portionẽ bohemiæ aſſignaſſe Boleſlao, quas
nolens conſeruare, indignum ſe reddidit. Verũ ſi (inquit) Boleſlaus Sbigneũ
fratrem ſuum naturalem apud me exulantem reaſſumpſerit, portioneq; ſui
ducatus debita prouiderit: proſequar & ego gratia Sobeſlaum. Cernẽs Bo/
leſlaus q̃ æquitati Wladiſlaus non initeretur, ad ulteriora bohemiæ exer/
citum ducens, uicos & agros bohemorum igne & gladio deuaſtare imperat
Ad quod prohibẽdũ cũ ſuo exercitu aduenit iãdictus Wladiſlaus, locauitq;
ſua caſtra proxime ſolo fluuio Czibnia, ſatis limoſo, & ſine periculo imper/
meabili inter ipſos medio. Ad conſerendam ergo & conficiendã pugnã cum
Wladiſlao, quũ fluuius Czibnia non poſſet trãſiri, mouit caſtra ſua Boleſla
us uerſus Albeam fluuiũ, ubi tranſitu reperto flumen Czibnia permeauit,
ad ſtationẽq; Wladiſlai accurrẽs dũtaxat focos & fauillas comperit. Quor
ſumq; cũ ſuis gẽtibus ſilenter abierit perquirendo reperire non potuit. Laxa
tis igitur & late ſparſis militibus, prædas & ſpolia collegit, ſicq; in Poloniã
reuertebatur, in tranſitu ciuitatem Cleczko exuſſit, & militibus ſpoliandam
conceſſit. Cum perueniſſet ad ſiluas magnas, Poloniam & Bohemiã diſter/
minãtes, per exploratores didicit bohemos in ſiluis inſediſſe. Et iter inciſiõe
roborum clauſiſſe, tũ altera die illuceſcẽte, militibus animatis, ordinauit per
turmas exercitũ. Ipſe cũ ſuo exercitu dextram tuebatur, Scarbimirũ princi
pẽ militiæ

Borziuoy uinculis iniectus.

Boleſlai in bohemiã ſtratagema.

Mater filios compoſuit.

Vaczko trucidatur.

Sobeſlai in poloniã reditus.

Boleſlai in bohemiã regreſſ⁹

Boleſlaus bohemiã uaſtauit

pẽ militiæ ſiniſtrum cum ſuo exercitu tenere diſpoſuit, aliqua diſtantia inter exercitus interpoſita. Cũ uero ad extrema ſiluarũ aduenifſent, ubi putabant eos bohemi et ordinem diſoluiſſe & prouidẽtiam abiieciſſe ſparſim & ſingillatim in eos inſiluerũt, in unamquãq; cohortẽ & ordinationem ut alia alteri us periculi eſſet inſcia. Boleſlaus uero dux poloniæ ad ſuam cohortẽ, primũ occurrẽtem bohemum, haſta confixit & deiecit, ſequentẽ Derſlaus ſuus pincerna, idẽtidem ex equo deiecit & interfecit, pugnaq; in immẽſum in omnes partes creuit, bohemis pluribus cadentibus, quorũ periculum euitãdo Wladiſlaus eorum dux ſignum receptui dedit. Diſcedentibus aũt bohemis, Poloni primũ ſuſpicati ſunt dolum, tandem cõperta fuga eorum, perſecuti ſunt eos quoad conſequi potuerunt, interficiendo & captiuos reducendo. Peracta pugna Boleſlaus impoſitis in plauſtra ſautiatis rediit cum toto exercitu in Bohemiam longe lateq; uaſtando, & iterũ atq; iterum urendo & depopulando, plurimis ſpoliis & captiuis oneratus, cum Sobeſlao, & toto exercitu in Poloniam triumphãs, & de uictoria laudes deo perſonans, reuerſus eſt. In ſequenti anno ad inuadendum bohemiã, nouam expeditionẽ parabat, quam Wladiſlaus dux bohemiæ (non eñ eum latuit) nunciis & ſupplicationibus intercœpit, pollicens æquas conditiones pacis tenere, Sobeſlaoq; cõgruam ſortem in Bohemia præſtare, itaq; conuenientibus in die ſancti Procopii ad fluuium Niſſæ tribus ducibus, Boleſlao poloniæ, Sobeſlao & Wladiſlao bohemiæ pacem firmant & aſſignant, acceptante Sobeſlao pro ſua ſorte, Hradecz cũ quattuor caſtellis & toto diſtrictu in Bohemia, & ciuitatẽ Olomuncz cũ ſuo diſtrictu in Morauia, manumiſſiſq; captiuis & exulibus reſtitutis, ab utraq; parte diſceſſum eſt cum leticia.

Boleſlai inſperata pugna & victoria.

Boleſlaus bohemiã depopulauit.

Pacis condiciones.

CAPVT XI.

Dum Boleſlaus finitimis bellis detineretur. Pomerãni & Pruteni quietem non ferentes, in Mazouiam non denunciata hoſtilitate irruerunt, depopularũt, conflagrarunt, captiuoſq; abducentes diſcedebant, magnus uero Comes, Mazouiam gubernans qui olim Wratiſlauieñ oram rexiſſe ante commemoratus eſt, extemplo & quãto celerius potuit agreſtibus bellatoribus eos inſecutus eſt, & dum ſe tutos eſtimarent, ſopori deditos ante diei lucem, inopinate inuaſit & oppræſſit, ſexingentos occidit, mille atq; ducẽtos captiuauit, paucoſq; ex eis fuga ſaluauit, & in ſiluas diſperſit, quos de ſiluis nedum uictores, ſed & mulierculæ tanq̃ pecudes ligatos e nemoribus extrahebant. Maxima cauſa huiuſce uictoriæ, ut Vincentius in ſua chronica meminit, fuit Simon Ploceñ præſul qui ab inicio irruptionis hoſtium, uſq; ad deletionem ipſorum, non relaxauit animũ & ora, una cum toto clero a ieiuniis planctu & obſecrationibus, pro uictoria ſuæ genti diuinã clæmentiam deuotiſſime implorando. Similis uictoria eodem anno obtigit Sleſitanis, qui ſatellites Sbignei fratris naturalis Boleſlai, Sleſiã deprædantes conflixerunt, & in uincula dira coniecerunt Dux aũt Boleſlaus de ultione in Pomeranis & Prutenis per magnum Mazouiæ præfectũ patrata non contentus. In ſequenti anno. M. centeſimo tredecimo eis bellum indixit. Et conuenientibus bellatoribus in Cruſzuiczam, uiderunt

Pomeranicum & Prutenicum bellum.

Pomeranorũ clades in mazouiam.

Cauſa victoriæ

Similis victoria apud Sleſitanos

Boleſlaus in pomeranos bellum agit.

uiderunt lucidiſſimum adoleſcentē in pinnaculo oratorii ſancti Viti ciuitatis Cruſzuicieñ exiſtentē, ſplēdore late & uſq; ad campeſtria micantē, motoq; exercitu de loco ſtationis, prælibatus adoleſcens e pinnaculo deſiliens exercitū antecedebat, pomū aureū, antiqua hiſtoria habet pilum.i. iaculum non pomū quod in manu geſtabat per uiā ante ſe iaciendo. Hunc Boleſlaus tanq̃ fœlix omen, cum exercitu ſuo ſecutus eſt, donec ad Nakel peruenit, ubi diſparente ductore adoleſcente, ſpemq; capiēdæ urbis, ex uibratione & pomi proiectione uerſus Nakel relinquente, uallauit Boleſlaus caſtrū & oppidū Nakel, in quo Pomerani ſe recludētes, aſſidua damna regno Poloniæ inferebāt, & poſt tormentorū proiectiones, conſiderantes ſe nō poſſe ſubſiſtere, ac cōtra Boleſlaum tueri, quindecim dierū inducias pecierunt, & obtinuerūt, quibus lapſis, ſi auiſati Pomeranorū principes non ferrēt eis ſubſidium, poteſtati Boleſlai ſubderentur. Inuenerunt autē legati Naclenſium, ad obeundū bellum ſupra q̃ quinquaginta milia Pomeranorū & Prutenorum. Qui militari iuramento ſe obſtringētes, equiſq; relictis, omnes per inuia & ſiluas uſq; ad Nakel ſilenti & compoſito agmine peruenerūt. Erat autē dies ſancti Laurēcii martyris, quem Poloni feſtiuum habuerunt, armis (eo q; induciæ eſſent) depoſitis, miſſarū ſolenniis occupati. Verū peractis diuinis officiis, hoſtium innumerabilis multitudo apparuit. Quare tumultuarie arma corripiūt, qui ſi a pomeranis ſic fuiſſēt inuaſi, ſine negocio faciliterq; uicti fuiſſēt. Sed a deo ꝓpicio aliter diſpoſitū eſt, nam Pomerani defenſioni ſatis aptū locū conſpicientes ſe foſſis muniebāt, ſudibuſq; & haſtis acutis & longis, in extremitate, a tergo, frōte & lateribus, ordine denſo, terræ infixis igneq; poſito ſeſe uallabāt. Propere itaq; Boleſlaus, relictis in caſtris præſidiis ordines in hoſtes ducit, exercitū in duo agmina diuiſit, primo ipſe præfuit, ſecundū Scarbimiro præfecto militiæ cōmiſit, quū aūt obequitando, hoſtes tergo nō eſſe ſeptos exploraret. Scarbimirū ſupatis poſtremis hoſtium foſſatis immiſit, q in eorū terga inuectus, impigro marte Pomeranorū tirones trucidabat, hinc clamores æditi, eos qui in acie erāt perturbabant, qui iā ſociis (imminēte Boleſlao a fronte) auxilia ferre non poterāt. Boleſlaus concitato equo, ducis & militis officium gerens, in hoſtes irrupit ſuperatiſq; foſſatis per ſudes & lanceas, pluribus militibus obtritis, pluribus equis aut necatis, aut confoſſis, aliiſq; ſuffectis, in omni pte pugnatū eſt & Pomeranis atq; Prutenis dirutis, q obliti præſtiti iuramenti, omnes qua poterant paſſim exilientes fugiebant. in proximis ſiluis latibula & ſalutem quærentes. Occiſa feruntur eo prælio quadraginta milia Pomeranorū & Prutenoꝝ, duo milia capta. Cæteri in paludibus & locis limoſis merſi perierunt. Extat in hodiernum diem, haud paruus collis ex congeſtione cadaueꝝ & ſuper iniectione terræ reſultans, in monimentū perpetuum & certaminis locū quottannis demonſtrādus. Caſtellani & oppidani Naclenſiū cum ſex aliis oppidis uicinioribus (uiſa ſuorum nece) in ditionē Boleſlai ſe dediderunt. Pro his ſummo opifici deo glorioſo, & beato martyri Laurentio, in cuius feſto uictoriam Boleſlaus nactus erat, Poloni gratias laudeſq; peragebant.

Nakel ex omine uallatum.

Boleſlai ex pomeranis maxia uictoria.

Quadraginta millia cœſa.

SBigneus ducis Boleſlai frater naturalis, ſciens omnem ſpem re/
cuperãdi aliquã ſorte in polonia, tũ ex cõcordia cũ bohemis &
duce eorũ, apud quos exulabat, ad flumẽ Niſſæ facta, tũ ex gra
ui cæde, totaliq; humiliatione Pomeranorũ atq; Prutenorũ circa
Nakel inflicta ſibi adeptã, miſit legatos oratũ ire ducẽ Boleſlaũ, ut miſera/
tus ſuæ inopiæ & deiectionis aliquã porciũculã in polonia ꝑ ſuſtentatione
ipſius de mera pietate largiret'. Boleſlaus miſericordia motus, diſſuadẽtibꝰ

Sbignei in po/ loniam reditus

ei cõſiliariis acceptauit eũ in gratiã, dũmmõ Sbigneus recõciliationẽ probi/
tatem, & humilitatẽ cũ cæteris uirtutibus indueret. In hanc ſpem reduxe/
runt nuncii Sbigneum in poloniam, uenit autẽ in curiam Boleſlai cum pom/
poſa arrogantia, cum cantoribus modulantibus, tubis pſallentibus, & tim/
panis ſonantibus, enſe ante ipſum præcedente. Boleſlaus licet ulcerato ani/
mo hæc uideret, tamen diſſimulatione ut decuit uſus, ſuſcepit eum magnifi/
ce ac gratioſe. Illicoq; conſiliarii ſuapte ulceratũ animũ Boleſlai cœperũt bi
le inflammare, coarguẽtes eũ, ꝙ hoſtẽ patriæ, fotorem latronum, omnibus
dolis ac fraudibus, peſſimiſq; facinoribus plenum, in ſui totiuſq; regni exi/
cium reaſſumpſiſſet. Ne ergo uitam Boleſlao, ueneno aut ferro prior præri
peret, aut regno nouum diſcidiũ induceret, anteq̃ de polonia fugã arriperet,

Conſilium in ſbignei necem.

regno lugubrem iacturã pararet. Conſulunt ut maturaret cruẽtam beluam
occidere. Boleſlaus ira concitus conſenſit militibus occidẽdum Sbigneum,
uiſa itaq; oportunitate & loco inter exprobrandum ei uicia, & patriæ dam/

Sbignei interi/ tus.

na per eum illata, orta contentione eum interfecerunt. Quamq̃ alia hiſtoria
dicat fuiſſe exoculatum, & poſt ex doloribus breui uitã finiuiſſe. Scarbimi/
rus palatinus Graccouieñ, & princeps militiæ Boleſlai, ſequutus Sbigneũ
ad eam lapſus eſt inſolentiam & arrogãtiam, ut primum ſubmurmurationi
bus, deinde publicis probris Boleſlaum ſugillaret, poſtremo conciliata ma/

Scarbimiri re/ bellio. Scarbimirus excœcatur. Caſtellania Gracouieñ tũc palatinatui prę ficitur.

nu conſanguineorum, affinium & ei fauẽtium, cœpit Boleſlao rebellare, &
cum eo (contumacia ſuadente) ſi quid Boleſlaus attentaret bello decernere.
Quo compræhenſo iuſſit Boleſlaus eum in carcere excœcare, & dignitate
palatinatus Graccouieñ priuare, totaq; illa procella perinde ac ſi nunq̃ fu/
iſſet conquieuit & diſperſa eſt. Et ne inpoſt ſimilis temeritas obueniret, præ
poſuit Caſtellaniã dignitati palatinatus Graccouieñ, quod uſq; in hodiernũ
diem permanet & cuſtoditur. Doluit tamen Boleſlaus, & eũ utriuſq; facti

Boleſlai pœni tentia.

pœnituit. Poſt plures em̃ annos, ſcilicet anno Chriſti. M. cẽteſimo uigeſimo
nono, totam quadrageſimã ieiunauit in pane & aqua, in nuditate & cilicio
pro expiatione necis fratris & Scarbimiri. Poſt feſta autẽ paſchæ, in priua/
to habitu ne agnoſceretur, peregrinatus eſt cũ clericis & ſacerdotibus, pau/
ciſq; militibus ad ſepulchrum ſancti Egidii ſui patroni, cuius meritis conce/
ptus erat, & multas uictorias reportauerat, ſingulis diebus exeundo de hoſ
picio, orauit horas canonicas maiores, & minores beatæ Mariæ uirginis, in/
ſuper & ſeptem pſalmos pœnitẽtiales cũ letaniis. Inter orandum aũt nudis
inceſſit pedibus, & de auſteritate pœnitentiæ quicq̃ non obmiſit. In tranſitu
omnes Cathedrales, & collegiatas eccleſias, Abbatiales ac Conuentuales, &
hoſpitalia uiſitauit, ſinguliſq; inſigne clenodiũ ex auro uel argento obtulit.

In monaſteriũ

In monaſterium ſancti Egidii, proceſſionatim inductus eſt per Abbatem, & relligioſos præfati monaſterii qui ei obuiā exiuerant, manſitq́ inter illos 15 diebus cū ſumma deuotione, orationibus, & elemoſinarū largitionibus, ad ſepulchrū ſancti Egdii ut ſæpe proſtratus & gemebundus, multa donaria monachis præcioſa relinquēs, & eos ualedicens reuerſus eſt, ſimili ordine ut prius habito, in deuotione: elemoſinarū erogatione, ac eccleſiarum uiſitatiōe donec poloniā ingreſſus eſt, cū maxima hilaritate a ſuis exceptus. Nec his contētus in altero anno, cum uiris eccleſiaſticis & ſuis militibus pedeſtri itinere, corpus ſācti Stephani in Alba regali conditum in habitu cognito uiſitauit, & perſpexit, ab Hungariæ rege Stephano ſocero ſuo, Epiſcopis & magnificis regni Hungariæ ſūptuoſe prouiſus & tractatus. Ex Hūgaria per Gracouiā tranſiens more peregrino adiit Gneznā, ad uenerandū reliquias beatiſſimi pōtificis Adalberti, proxime an̄ hoc in āno dn̄i. M. uigeſimo cēteſimo ſeptimo, kalendas Marcii ſeptimo, p Iacobū archiepiſcopum Gneznen̄, ex abditis locis (ibi propter metū Bohemorum ſcrupuloſe occultatis) in publicum productis, & omnibus chriſtifidelibus ad uenerandum reuelatis. Ad ſepulchrū itaq́ ſancti Adalberti ueniēs, proſtratus cū lachrymis, ſcelus ſuum præcabatur ſibi dimitti. Obtulitq́ ea uiſitatiōe eccleſiæ Gnezneñ octuaginta marcas auri puri pro ſarcofago beati Adalberti ſtruendo, donauit quoq́ omnibus pōtificibus canonicis præſentibus, perſonis eccleſiaſticis & ſuis baronibus nobiles & ſplendidas ueſtes, ſed & ſanctuariis ac miniſtris eccleſiæ Gnezneñ ueſtes decentes tribuit.

Boleſlai peregrinaciones ſūmaq́ liberalitas.

CAPVT XII.

ET quia dux Boleſlaus expugnatā Nakel, & alia ſex oppida prout in ſuperioribus tactum eſt, tradiderat in poteſtatē Swatopolkoni, uni ex ſatrapis & conſiliariis poloniæ, dexteritate & fide plurimū ualenti. Cuius origo fuit de domo Griffonū, gētis polonicæ ueteri familia, nihil fraudis in eo ſuſpicatus, intellexeratq́ eum uiolato iuramēto a fide defeciſſe, uolens eius perfidiā ultum iri, āno dn̄i. M. cēteſimo decimooctauo impeditus eſt maximis pluuiis & diluuiis, in polonia & circūuicinis regnis uigētibus. Cœlum ſiquidē poſt occaſum ſolis in tantā rubedinē uerſum eſt, ut quaſi ignis, tribus horis colluceret, & ſtatim ſequutæ ſūt pluuiæ toto ueris tempore, nec ceſſarunt in æſtate, inundatiōes fluminum effundendo, & quaſi alterū Cathacliſmum producendo. Itaq́ in anno ſequēti multū uentoſo & inſtabili, armato milite Pomeraniam deuaſtabat, congreſſuſq́ cū exercitu ex Pomeranis & Prutenis, ex ualidis iunioribus atq́ agreſtibus coadunato, fere totū florem iuuentutis eorū extinxit, nec duci Boleſlao Pomerani & Pruteni ultra reſiſtere propoſuerunt, ſed quoad uixit, deuote in obedientia ipſius permanſerunt. Ex inde uerſus Nakel ad opprimendū Swatopolkonē fidefragum, & fidelitatis uiolatorē, peruenit, & a feſto natiuitatis Mariæ, uſq́ ad natalē domini, Nakel expugnare non ualuit, prouiderat ſiquidē Swatopolk uiris & uictualibus peroportunis ac ſufficiētibus Nakel, nec ira qua Boleſlaus in perfidiam eius exarſerat, nec uulnus quod a ſagitta de Nakel excœperat, effectum & uindictā ſortiri potuit, propter hy

Boleſlai poſtrema in pomeranos expedicio.

Boleſlai victoria.

emis ergo aſperitatem & militũ intollerantiã, propter etiam inſtantiam qua ſæpenumero præcatus eſt Swatopolk, cum ipſo pacẽ confecit, pecunia pro demulctatione & filio pro obſide ab eodem receptis. Nec tamen perſtitit in fide Swatopolk, ſed ut prius rebellauit. Iuſte ergo Boleſlaus furore incẽſus in tertio anno cũ expedito milite Nakel obſedit, & primũ ingenijs & armis bellicis expugnabat, tãdem turribus ligneis altitudinẽ murorũ excedẽtibus per foſſata impleta uſq; ad murũ deductis, fortiori ui defenſores oppidi affi/ciebat. Sed Pomerani conſilio Swatopolkonis perſuaſi, turribus ligna pinatica ſubiecerũt, & deſuper proijcientes reſinã, lardum, butirum, cæteraq; in/flãmabilia. Polonis ea amouere negligentibus, turres igne conſumpſerũt, ſecundoq; & tercio alias turres celeriter erectas & ad murum perductas, ſimi/li incendio depaſtas exuſſerũt, quarto uero admotas prohibentibus Polonis minime ualuerunt exurere, ex turribus identidẽ cominus per iacula & certamina afflicti, fracti tandẽ Naclenſes & uiribus deſtituti, telis ſimul & uictualibus deficientes, ſaluum diſceſſum cũ ſuis rebus a Boleſlao pecierunt, quo negato, treugas pacis in aliquot dies poſtularũt, & his non obtentis, iterum affectarunt ut ſolam uitam eis donaret & Swatopolkonẽ ei tradendũ uiuũ aſſumeret. Hoc acceptauit & caſtrum cũ oppido Nakel inuaſit atq; ſpolia/uit. Swatopolkonẽ uero uiuum compræhendit, & perpetuis carceribus de/putauit, nec amplius cuipiam de familia ipſius, munitiones tanq̃ hominibus doloſis tradidit. Tandem Volodorũ, Przemiſliæ ducem ex Polonia prædas ut ſæpe agentem, per milites & ſuos præfectos conflixit, & eum poſt conflictum fugientem, in loco qui Viſſoko dicitur cõpræhenſum, milites in Grac/couiã duci Boleſlao adduxerunt, hunc uinculatũ Vaſilko dux Premiſlieñ ui/ginti milibus marcarum argẽti redemit, ſtatimq; datis duodecim milibus argenti pro reſiduo filiũ Iaroſlai pro obſide poſuit. Ex poſt uero quingenta uaſa argentea, uidelicet lances, picaria, ciphos, de opere græco, pro comple/mento ſolutionis impendit, ſicq; Volodorũ in toto eliberauit. In anno quoq; domini. M. cẽteſimo uigeſimo tercio. Boleſlaus Poloniæ dux, Iaroſlaum du cem Wladimirieñ affinem ſuum in Ruſſiã reducens, qui apud eum in Polonia per quadriennium moratus eſt, cõuenit circa Przemiſliã cum auxilijs & ducibus auxilia præfato Iaroſlão præbentibus. Colomãno fratre regis hun/gariæ, Volodoro & Vaſilkone Przemiſliẽſibus, & duce Wlodimir Wlodo rouicz, acceptiſq; hungaroꝝ & Polonoꝝ ſeptem milibus Iaroſlaus exercitũ prænominatorũ ducum antecedebat, & expugnatis caſtris olim ſuis, e qui/bus ſpoliauerat eum Wlodimirus Kiouieñ dux, ſcilicet Belſz Czirneow Wlodimiria præuenit caſtra Colomãni, & Boleſlai ducũ, & appropinquãs portæ Kiouieñ quæ polonica dicitur, congreſſus eſt cum peditibus ex Kiow contra eũ egreſſis, quibus obtritis & fugatis, alii noui in ſupplemẽtũ eorum ſuperueniẽtes, plures milites hungaros & Polonos, qui Iaroſlaum comitabã tur occiderunt, equũq; Iaroſlai ducis telis cõfoderũt, ſic ꝙ uulnerũ impati/ens, ſeſſorem ſuum Iaroſlaum ducem in terram deiecit, pugnaq; ingẽs facta eſt. Ruthenis illum capere adnitentibus: Hungaris uero & Polonis defenſionem ducis opponẽtibus: Rutheni in Kiow fugere coacti ſunt. Iaroſlaus ali/quot

Nackel oppugnatio.

Nakel ſedicio.

Swatopolk/ vinculis inie/ctus.

Volodor⁹ premiſliȩ dux victus.

Iaroſlai in ruſ/ſiam reductio.

quot uulneribus cõfoſſus, paucis poſt diebus mortuus eſt. Colomãnus itaq; Iaroſlai interit⁹.
& Boleſlaus cum cæteris ducibus ad Kiow uenientes, cœptã obſidionem ca
ſtri Kiouieñ continuauerũt. Sed Andreas præfectus caſtri, a Wlodimiro in
tutelam relictus, exiẽs ſupplex pacem orabat, & quoniã Iaroſlaus gratia cu
ius bellum aſſumpſerãt uita functus erat. Duces Boleſlaus & Colomannus
inſtãtibus Volodoro & Vaſilkone ducibus Przemiſlieñ ſuffragatoribus ſu
is pacem conceſſerunt, ſinguliq; duces ad ſua redierunt.

CAPVT XIII.

ANno domini. M. cẽteſimo uigeſimo quarto, præparatis naucle
ris & nauibus circa Gedanũ, dux Boleſlaus accepto ſecum Pe
tro de Dacia, qui poſtea dictus eſt Piotrek magnus comes de
Skrzin, & tota militia bene armata, ſecũdis uẽtis in Daciam p/
uenit. Erat autẽ cauſa nauigandi, quoniã pater Petri comitis de Skrzin, per
litteras nũciauerat, Henricum regem Daciæ a fratre ſuo germano cuius no
men Abel, pluribus uulneribus interfectũ, omneſq; theſauros præfati regis
ſibi occulte commiſſos, ne ergo in manus occiſoris quouis modo deuenirent,
hortatus eſt ut Petrus tales theſauros reciperet in Poloniam. Dux itaq; Bo Nauigalis expeditio i daciã
leſlaus per totam Daciã publicat & inſimulat ſeſe ueniſſe ad ulciſcẽdum in/
nocentem regẽ Henricum ſuum amicum, in Abel occupatore regni, germa/
no prædicti occiſi regis. Ex inde cuncti nobiles Daciæ, deficientes a truculen
to occiſore, adheſerunt Boleſlao, & caſtra omnia in manus Boleſlai contule
rũt. Occupator uero regni, uidens ſe deſertũ exul de regno profugit, tũ Bo/
leſlaus perſuaſit regnicolis Daciæ, ut legittimũ regem eis eligerent. Ipſe ue/
ro clam a parente Petri recepto aureo uellere, & plurimis theſauris a longo
tpe cõgeſtis, totaq; cognatione Petri, bene ditatus proſpere in poloniã rena
uigauit. Iſte eſt Petrus, cui ob merita, dexteritatẽ, & fidem eius, contulit Bo
leſlaus comitatum in Skrzin, cum aliis multis poſſeſſionibus, in uxorẽ eidẽ
dando Mariam principẽ Ruſſiæ, germanã Iaroſlai ducis Wlodimirieñ. Iſte Petrus comes De Skryn.
qui in Polonia extruxit ſeptuaginta ſeptem eccleſias lapide ſecto & dolato.
Iſte eſt qui duo monaſteria conſtruxit & dotauit, unũ ſanctimonialium ordi/ Monaſteriũ in ſtrzelno.
nis Præmõſtrateñ in uilla Chalino Wladiſlauieñ diœceſis, quod ſucceſſu tẽ
poris tranſtulit, propter uberius ſolum in oppidũ Strzelno eiuſdem diœce.
Wladiſlauieñ. Aliud monaſterium extra muros Wratiſlauiæ ad ſanctum Monaſteriũ .ſ. Vincencij extra muros wratiſ/ lauieñ.
Vincentium, quod abunde dotauit, & fratres Præmõſtratenſes nouiter pro/
pagatos introduxit. Iſte pro inſigni geſſit, in campo albo figurã ſimilẽ litte/
ræ capitali K. in parte anteriori tres tracturas, ad ſimilitudinem trinæ crucis
habentẽ hoc modo ℞, ſupra galeam uero cignũ ferebat. Nũc aũt eiuſce ge Arma familie cum cigno.
neologiæ nobiles Poloni a præfato Petro propagati, cignum dumtaxat p
armis ferũt, alia præclara facinora & exitus mortis huius comitis poſtea di
cẽtur. Boleſlaus dux Poloniæ q̃q̃ ſoſpes glorioſus & multum ditatus in Po/
loniã ex Dacia rediit, tamen urbẽ Craccouieñ in toto conflagratam exinde Cracouia conflagrata.
turbatus reperit, reperit & eã oram, quæ eſt a Przemiſlia uſq; ad Byecz de
prædatã abs Wladimiro, filio Volodori ducis Przemiſliæ, qui nacta opor/
tunitate, abſente Boleſlao ſpoliata pecora & plurima ſuppellectili, nemi/

ne repugnante, ſecũdis ſucceſſibus in Przemiſliam intulit. Ob hoc Boleſlaus frendens, aduerſus Przemiſliam cum omnibus ſuis militibus proceſſit, & quæq; obuia uaſtãdo proſtrauit. Cui Volodor cum ſuo & aliorũ ducum exercitu, in loco qui dicitur Vilhew occurrens, pugnauit, ſed a Polonorum exercitu frequentiſſimo tanq̃ ſicci calami contritus & caſtris exutus eſt. Cœciderũtq; inter alios Ruthenos, duo Boyarii magis ſtrenui, ſcilicet Nawrotnik & Zaſzithnik. Volodor uero in fugã uerſus, ad Halicz diuertit, ubi exercitum renouans uita fũctus eſt, & in eccleſia ſancti Ioannis quam ipſe fundauerat in Przemiſlia ſepult⁹, relinquẽs duos filios Wlodimirum cui ceſſit Swinigrod & Roſcziſlaum cui Przemiſlia ꝓ ſorte obuenit. Sequuta eſt eo anno hyems ſeua & frigida, in qua perierunt non ſolum pecora, ſed & homines, fames quoq; in Polonia uiguit. Boleſlaus autẽ dux beneficiorũ pinſignes triumphos diuinina bonitate perceptorum memor, muros eccleſiæ cathedralis Graccouieñ ꝓfundos erexit, duas eidẽ turres adiũgẽdo, plura eccleſiaſtica ornamẽta, calices & cruces donauit, & uigiti canonicos ſeu præbẽdatos cũ Radoſzchone Graccouieñ epiſcopo addidit. Boleſlao certis uillis & poſſeſſionibus, Radoſchone põtifice Graccouieñ decimas manipulares, contribuentibus. Collationẽ omniũ præbẽdarum circa antiſtitem Radoſchonẽ & ſuos ſucceſſores perpetuo manere iubens.

Boleſlai victoria contra volodomirum.

Viginti canonici i eccleſia graconuieñ additi.

CAPVT XIIII.

Mortuo Stephano rege Hungariæ filio Colomãni, & genero ducis Boleſlai, anno Chriſti. M. centeſimo uigeſimo primo, de uoto & unanimi uolũtate Hungaroꝝ, poſtergatis filiis præfati regis Stephani, ſuffectus & in regem Hungariæ coronatus eſt Bela cœcus filius Almi, quẽ olim Colomannus pene ab utero matris infantulũ ut ei ſpes regni reſcinderetur cœcauerat, quod tamẽ omnium prouiſor deus aliter diſpoſuit, & eum regnare fecit. Filii ergo, iã dicti Stephani, una cũ matre Iuditha, ad auum ſuum ducem Boleſlaum in Poloniã uenerũt, ſupplicãtes ut eorum conditioni pupillari miſertus, eos in regnum Hungariæ reſtitueret. Is uero cum magna potentia ſuorum militũ, prænominatos nepotes ſecum ducens, Hungariam potẽter ingreſſus eſt, Et in Scepuſio occurrente ei Alberto, Marchione Auſtriæ, qui ſororem Belæ in coniugẽ acceperat, cum copiis Germanorũ, & regis Hungariæ duro cõmiſſo prælio, primos in acie cõtriuit & reliquos in fugã cõuertit, duxq; ipſe Albert⁹ Auſtriæ ad regẽ Belam refugit. Boleſlao aũt duce Poloniæ uerſus Budam, cũ filiis Stephani & toto exercitu procedente, legati ex Polonia adueniunt, Sobieſlaum ducem Bohemiæ orã Wratiſlauieñ cis Odram deuaſtaſſe, & prædã in Bohemiam abegiſſe nũciantes. Re infecta & conſilio ſuorum inductus, reuerſus eſt Boleſlaus cũ exercitu in poloniã, tutius propria defenſare, q̃ aliena oppugnare ratus. Compoſito exercitu, in Bohemiam tranſire uoluit, ſed nepotes eius & hi qui cũ ipſis erant hungari, popoſcerũt & cum maxima inſtantia obtinuerũt, ut relictis nobilibus prouinciæ Wratiſlauieñ ad opponendũ Sobieſlao & Bohemis, iterũ Hũgariam repeteret & ingrederetur, quod illo agente, & uerſus Budam ſine reſiſtentia procedente plurimis hungaris filiis Stephani indies

Boleſlai in hungaria victoria.

Sobieſlaus poloniam. vaſtauit apud odrã.

indies adhærentibus: Belaq; rege in caſtr. Viſſegrad confugiēte, nuncii ex polonia conſequentes ipſum, expoſuerūt nobiles prouinciæ Wratiſlauieñ impetū Sobieſlai non ferentes ex campo diffugiſſe, & Sobieſlaum tricētas uillas cū monaſteriis, eccleſiis & aliquot oppidis cōflagraſſe, copioſamq; prædam in Bohemiā deportaſſe. Dux Boleſlaus relicta hūgaria ad tuendū propria diuertit, & rectiori uia in Morauiā ueniēs, ſingula quæq; obuia exuſſit & ſtrauit, prædam ingentem hominū & pecorum in Poloniā deferendo. Refert nouiſſimus chronicæ hungaror. ſcriptor, regē Stephanum filium Colomanni filios legittimos non habuiſſe, nec uxorem, ſed pellices tenuiſſe, & idcirco carens herede, poſt ſe regnaturū deſignauit Belam per ſuū parentē cæcatum, ad ſuſcitandū ſtirpem regiā, filiam Vros de Seruia tradēdo ei in uxorem. Ob hoc quidam Polonorū hiſtorici aiunt, hunc Boleſlaum ducē Poloniæ tradidiſſe filiā ſuam, ex Ruthena genitā, Colomāno altero filio Colomāni regis Hungariæ ad coronandū eum in regem Halicieñ, & non Stephano maiori natu regis hungariæ, illiuſq; Colomāni ducis Halicieñ prolem iuuiſſe, ad aſſequendū regnum hungariæ. Addidit inſuper dux Boleſlaus in āno ſequenti aliā expeditionem in Bohemiā cū omniū ſuarum terrarum potentiis, & Ruthenorū auxiliis, ad ulciſcendum in Sobieſlao ſuas iniurias, qui uiolato iure hoſpicii cōmorationis in Polonia, & fauēdo pactis cū Bela rege hūgariæ initis, Poloniam afflixit, & incipiens a finibus poloniæ, uſq; ad flumē Albeam uillas, uicos, & oppida exuſſit, homines captiuauit, pecora & ſupellectilem abegit, Bohemis cū duce Sobieſlao in certamen publicum prodire non audētibus, dumtaxat longius ab exercitu uagātes Polonos in locis iniquis rapientibus, aſſumpta præda abſq; quauis reſiſtentia, dux Boleſlaus cū ſuis in Poloniā reuerſus eſt. Dimiſſiſq; & abeuntibus in ſua loca Polonis, Sobieſlaus à tergo cum Bohemis & Morauis in oram Poloniæ propinquiorē Bohemiæ, irrupit, & illatis aliquibus damnis, propere in Bohemiā reuerſus eſt. Reparanti Boleſlao in anno ſequēti nouum exercitū, aduenerūt legati Lotharii regis Romanorum, hortātes & poſtulantes, ut ad ipſum perſonaliter accederet, offerens ſe inter eum, & ducem Sobieſlaum, æquā pacem compoſiturū, ſuper quo adhibito conſilio, dum ab omnibus fuiſſet approbatum, Lotharium regem Romanor. in Bābērk cū notabili comitiua acceſſit, ubi aderat dux Sobieſlaus, tentauit ergo Lotharius cū ſuis principibus pacificare Boleſlaū poloniæ, & Sobieſlaum Bohemiæ duces, ut in ſubſidiū acceptis gentibus ducis Bohemiæ progrederetur in Italiā, ad ordinandum res eccleſiæ turbatas, & accipiendum coronationem Romæ. Re uero infecta utroq; duce ſuas iniurias plurimum perpendente, cœpit poſtulare Lothariūs a duce Poloniæ quietem & pacē Bohemis per trienniū, ne ſubſidio Bohemorum fruſtraretur. Cui acquieuit & per trienniū ſoliditatē pacis cum Bohemis ſeruare repromiſit, & priuſq̄ triennales treugæ inter duces expirarēt, per cōmunes barones bohemiæ & poloniæ, facta conuētione in Cleczko, in præſentia ducū Boleſlai & Sobieſlai, cōfecta eſt pax inter eos perpetua. Ex Italia autē Lothario reuerſo acceſſit eū Boleſlaus Poloniæ dux, & iuſſus homagia pendere ex terris Pomeranorū & Rugianorum, tanq̄ ad imperiū ſpe

Sobeſlaus iterū ſleſiā ſpoliauit

Boleſla⁹ morauiam vaſtat.

Opinio hūgarici ſcriptoris.

Boleſlai in bohemos expedicio.

Preda ex bohemia.

Sobieſlaus poloniā ingreſſus hoſtiliter.

Boleſlai cū lothario in bomberg cōuentio

Treugę triēnales.

Pax ꝑpetua firmata.

ctantibus. Reſpondit terras proprias Polonorũ, nunq̃ imperatori tributari as fore. Dimiſſus igitur ab imperatore in poloniã rediit in pace, uerum dũ ta lia geſſit cum Hungaris, Bohemis & Imperatore. Principes Ruſſiæ defecti onem & rebellionem meditari cœperũt, quam prior perſuaſit, & aliis Ru thenis propoſuit. Iaropolkus Wlodimirouicz, inquiens, quoniã turpe eſſet totiens ad aliena bella obeunda Ruthenos trahi, & ſub principe alterius ri tus cum dedecore & ſcandalo eorum detineri. Nunc ergo excutiẽdum eſt in quit iugum ſeruitutis noſtræ, non enim poterit polonus tribus hoſtibus im plicitus, Hũgaris, Bohemis & Ruthenis cũ omnibus ſatis pugnare. Hac de fectione ad Boleſlaum perlata, dum in conſilio ſciſcitaretur quid agendũ fo ret, inter alios iuſſus dicere conſiliũ Petrus Wloſczouicz, comes de Xanſz ſic orſus eſt. Non poteſt compeſci fluxus aquarum, niſi fons prius extirpe tur aut occludatur, nec frondes oriri prohibentur, niſi radice euulſa, ſic neq̃ poteſt Ruthenorũ meditata defectio compeſci, niſi is a quo proceſſit Wlo dimiriæ princeps opprimatur. Ipſeq̃ ſuſcepit hanc prouinciam prouidendã & principes Ruſſiæ in fide continẽdos, uafro itaq̃ uſus ingenio, accepto ap paratu lugubri, cum paucis fidis comitibus facti ignaris, ad ducem Wlodi miriæ Iaropolkum peruenit, & cauſam ſui aduentus, tyrãnidem Boleſlai du cis Poloniæ, cum frequentibus iniuriis aſſeruit. Rogans ut ipſum tanq̃ prin ceps æquiſſimus, comitate & humanitate decor9, iure hoſpicii exciperet & confoueret. Gratus fuit Iaropolko aduentus Petri Wloſczouicz, gratus & principibus Ruſſiæ, putabant eñ deſtinatam rebellionem ex hoc tempore oportuno maturaturos. Verũenimuero Petrus obſeruabat ducem Iaropol cum, & quodam tempore cum paucis prandentẽ, iubens ſuos arma corripe re, hoſtem ſe proteſtatus, compræhendit, eũ proſtrauit, atq̃ in uincula conie cit, celerrimoq̃ curſu in poloniam detulit, & Boleſlao tãq̃ munus optatum præſentauit, laudatus & multis poſſeſſionibus remuneratus, eo q̃ unius ho minis captiuatione omnes Ruthenos in fide cõtinuit. Sed longe aliter q̃ ſpe rauit prouenit, nam Vaſilko genitorem ſuum Iaropolkum redimendo, ad ar bitrium Boleſlai grande præcium expendit & tribuit. Quendam quoq̃ hun garum, pari uafricia atq̃ dolo ſubordinauit, & ad Boleſlaum decipiendũ mi ſit. Is ne fraudator notaretur, exulẽ ſe finxit, omnibus reb9 exutũ per Belam regem Hungariæ, quoniã partem nepotũ Boleſlai fuiſſet ſecutus. Boleſlaus primum fauore hominem doloſum proſecutus, tandẽ Viſliczam oppidum natura & aquis munitũ, Nide fluuii in modum coronæ circumfuſum ei gu bernandũ commiſit. Ille nacto tempore oportuno cũ Boleſlaus pro reformã da pace ad Lothariũ regem Romanorũ ſe reciperet, ſub confiſcatione bono rum, camere ducali applicandorũ, cunctis uicinis cũ pignoribus & fortunis eorum in Viſliczam confluere præcepit, quoniã ex certis litteris accepiſſet duces Ruſſiæ rebellione publicata propere in poloniam accelerare. Singuli ergo territi cum omnibus fortunis in Viſliczam ſeſe receperũt. Hũgarus ue ro dudum meditatus dolum, intimat duci Wladimiriæ, ut cum multis genti bus ad Viſliczam ſexto idus Februarii ueniret, pro uoto ſuo populis & op pido potiturus. Anno ergo domini. M. cẽteſimo triceſimo quinto, ſexto idus Februarii

Ruthenorũ defectio.

Dolus petri. wloſczouicz.

Viciſſitudo doli.

Februarii, noctis tempore ſub ſilentio apertis portis ciuitatis infidelis hungarus Ruthenos omnia debachãtes introduxit, ſenibus & impuberibus nõ parcẽtes, in omnem ſexum omnemq; conditionẽ hominum in ore gladii ſeuiẽtes, ad ultimũ omnem ſubſtantiã extirpãtes, cũ hominibus & pecoribus exuſta ciuitate in Ruſſiã abduxerũt. Hoc triſti nũcio ad Boleſlaũ plato, fremens & exagitat9, collectis ingenuis una cũ agreſtibus, ad interiora Ruſſiæ penetrauit, ducesq; non reperiẽs (omẽs ſiquidẽ in longinquas ſiluas & inuia Boleſlaum tanq̃ fulmẽ metuẽtes ad deliteſcendum fugerãt) in plebẽ Ruthenam, & tecta innocua deſeuiẽs, ad ulciſcendum mortem & damna ſuorũ pro ruebat. Contritiſq; omnibus, acceptis hominibus & ſpoliis in poloniã rediit Ruſſiæ principes pro deſolatione ſuarum terrarũ, dura & graui triſticia afflicti, conuentiones circa Wladimiriã faciunt, & ultionẽ ex Boleſlao ſumendam concludunt, perſuadente tamen Iaropolko duce Kiouieñ occultis dolis & non manifeſtis modis, circũueniendum ac opprimendum ipſum ſtatuunt, quoniã Polonorũ potentiam aperto bello frangere nequirent. Eiiciunt ergo & expellunt Hallicieñ ducem Boleſlai affinem, quia conſilia eorũ polonis proderet, qui ad Boleſlaũ receſſit in poloniam. Subordinat poſtea Iaropolkus Kiouieñ, primores Hallicieñ ut apud Boleſlaum reditũ & reſtitutionem ſui ducis peterẽt, ut pro honeſtamẽto ipſius perſonalem reductionem ei præberet. Adueniunt & hungari uicini regioni Hallicieñ, Ruthenis ſimilia referentes, reſtitutioni ducis Hallicieñ ſe auxiliaturos promittentes. Conſtituto itaq; & præfinito die, dux Boleſlaus Hallicieſem principem paruo exercitu reducebat, appropinquãti autẽ Halliciæ, occurrens exercitus hungarorum utrumq; ducem excœpit, & in extremã poſterioreq; partem abiit, deinde turmæ Hallicieñ, ſimilem ſalutationẽ & applauſionem facientes, in terga exercitus polonici, quæ hungari iã occupauere diuerterũt. Quo inſpecto dux Boleſlaus ad Wſeborium palatinũ Graccouieñ principem militiæ dixit. Suſpicaris ne Wſebori hoſtilitatẽ nobis parari, & a fronte aliis uenietibus, a tergo hungaros & Hallicieñ nos inuaſuros, principiis obſtandum eſt, nec eo ſermonẽ complente, copioſiſſimus exercitus Barbarorũ & Ruthenorũ cum duce Iaropolko aduenit. Paucis igitur ſuis adhortatis ut ſe uiros meminerint, & animam potius honeſte funderẽt, q̃ miſerabilem ſeruitutẽ ſubirẽt, ſic fatus cũ eſſet circumcluſus hoſtibus in aduenientes a fronte irruit, & contrita ala ei obuia, in alios inſiluit, & magna cœde attriuit, fortunæq; confidens uictorem ſe euaſurum ſperabat, uerum quodam Palatino, cuius nomen ſcriptores ſubticent timore percuſſo, de pugna fugiente, pertracta eſt poſt eum magna pars exercitus Boleſlai, ut certocertius poſſet uidere ſe uincendum q̃ uictorẽ, non deſtitit tamen bellicoſiſſimus princeps omniquaq; hoſtes proſternere, donec ab omnibus, telis, lanceis, & gladiis impetitus, equo ſub eo confoſſo & interfecto, pedes pugnãdo, hoſtes reprimeret. Quo uiſo quidam miles gregarius, de ſuo equo deſcendens, eũ duci Boleſlao præſtitit. Cape, inquit, illuſtriſſime princeps hunc equũ, & te meliori fortunæ reſerua, ſicq; exceſſit & in Poloniã utcũq; mœrẽs regreſſus eſt. Miles quoq; ille gregarius ſaluus rediit, cui ob præſtitum beneficiũ, plures poſſeſſiones, magiſtratus, & dignitates Boleſlaus tribuit. Palatino uero profugo, miſit colum, penſum, & pelliceam

Viſlicia capta.

Boleſlai in ruthenos vindicta.

Boleſlai ex ruthenis clades.

ceam leporinam. In colo ſignans eum fœminam. In pellicea leporem & meticuloſum. In penſo chordã & ſuſpenſionẽ ipſius. Palatinus acceptis donis & ſignatione eorum intellecta, meſtiſſimus in nocte in campanili proprii oratorii ſe ſuſpendit. Theſauri regni, pro redemptione captiuorum expoſiti ſunt, nõ tamen omnes captiui redempti ſunt, plures eorũ deficiẽte publico ærario ue nũdati, in ſeruitute perpetua & fame uitam finierũt. Boleſlaus uero ſemper ingeminans accuſabat fortunam quod eum dereliquiſſet, accuſabat & fugã Palatini ſuſpenſi, nihil conſolationis accipiens, nec ex animo merorẽ ex conflictu perpeſſum dimittens, donec in ægritudinem lapſus eſt, & prope annũ in lecto decubuit, ſentienſq; ſe moriturum, diuiſit regnũ inter filios. Wladiſlão inter fratres ſeniori ex Ruthena genito, legauit terras Graccouieñ, Siradieñ, Lancicieñ, Sleſiam, Pomeraniã, & primeuitatẽ principandi. Ex Adleyda uero ſorore Henrici imperatoris genitis, legauit: Boleſlao Criſpo terras Mazouieñ, Dobrzineñ, Cuyauieñ & Culmeñ. Mieczſlawo ſeni, a maturitate moꝝ nuncupato, Gnezneñ, Poſnanieñ, & Caliſſieñ. Henrico primo Sandomirieñ & Lublineñ. Kazimiro autẽ infantulo nihil appropriauit, hortatuſq; ut ei portionẽ æquam aſſignaret. Reſpõdit iã dudũ aſſignaſſe, mirantibuſq; aſtãtibus dixit, nõ intelligitis inter quattuor rotas currus, quintã ſedẽ eſſe in medio. Sic & huic infantulo, intra quattuor Tetrarchas, mediam eſſe ſucceſſionem. Suſcepto aũt uiatico diuiniſſimæ eucharistiæ expirauit, anno domini: M. cẽteſimo triceſimo nono, ætatis quinquageſimo quarto, regni uero trigeſimo ſexto, ſepultus in eccleſia Ploceñ, cum cineribus paternis. Fuit Boleſlaus habitu corporis mediocris, colore fuſcus, ad credendũ facilis, faciliter ex credulitate ad leuitatẽ & picula incidens, uelut in profligatione Hallicieñ. Pluribuſq; aliis euentibus ei obtigit, fuit in teneris unguiculis laboris, inediæ, & frigoris impatiẽs, robuſt⁹ corpore, ab adoleſcẽtia martialibus deditiſſimus, nullus regũ & principũ Poloniæ uſq; in hanc diem bellicoſior eo fuit. Nã quadraginta ſeptẽ uicibus, publica acie, ſigniſq; collatis pugnauit, totideq; uictoriis potit⁹, triũphauit, præter in ultima Hallicieñſi pugna, in q̃ fortuna peſſum iuit, & eum deſeruit tanq̃ alterum Hanibalem. De liberalitate ipſius monaſteriũ Szeczechouieñ, ordinis ſancti Benedicti, pluribus poſſeſſionibus, in ſui memoriam & mercedem ſempiternam, poſt Szeczehonẽ magnificum fundatorem dotauit.

Regni diuiſio in filios boleſlai.

Boleſlai mors et laudes.

Boleſlai victoriæ.

Monaſterium ſzeczechouieñ dicatum.

CAPVT XV.

RVthenorum duces Swatopolk, Wlodimir, Dauid, Olech, & Iaroſlaus, facta cõuentione cũ ducibus Polowczonũ in Stachow, pacem conficiũt, & ad maiorem firmitatem obſides ex utraq; parte inuicem dant, non diu tamẽ Polowczi pacem ſeruabãt. Inuadebant nanq; Ruſſiam excurſionibus, & prædis aſſiduis, eapropter Swatopolk Kiouieñ, Dauid Swatoſlauicz, Dauid Wſeſlauicz, Mſciſla⁹ nepos Hreorii, Vieczeſlaus Iaropolczicz, & Iaropolk Wlodimiriuicz, duces ruſſiæ uocando Dauid, & Olech Dauid cõparente. Olech uero ægritudinem ſimulante, anno domini. M. centeſimotercio, cum ſuis gentibus æſtate non exſpectata in Schuten uenerũt, quos ut audiuere adueniſſe Polowczi, in maxima multitudine

ma multitudine collecti ſunt in ſuperbiſſimo ſpiritu cū Ruthenis pugnatu/ri. Immiſit autē dominus terrorem Polowczis, ut tam ipſi, q̄ equi eorum cō/triſtati tremerent mœſtiq; procederēt. Ruthenis (præces deo & elemoſinas eccleſiis porrigentibus) letis animis & equis eorū hinnientibus cum ſpe contra Polowczos gradientibus, quos ut uiderūt Polowczi, perculſi terrore terga uerterūt. Ruthenis eos cœdentibus atq; perſequētibus, uiginti duces Po/lowczonum eo prælio ſunt occiſi, ſcilicet Ruſſoba, Kocza, Harſlonopa, Kilthanopa, Kumana, Azupa, Kurthaka, Czenyerepa, Surbor, & alii plures, multa milia cœſa ſunt, multaq; capta, caſtra direpta ſunt, aurū gemmæ, pe/cora, cameli, & captiui in Ruſſiā deducti ſunt. In illa die amplam ſalutē per contritionē inimicorū ſuorum deus Ruthenis tribuit. Eodē tamen anno Pruteni & Lithuani terras Ruſſiæ uaſtarunt, Polowczi cladem ſuam ulciſci uolentes, clam in eam oram Ruſſiæ, quæ Zarzeczko appellatur inſiluerunt Swatopolk uero, dux Kiouieñ ſuū exercitum, ei Ioannē & Iuankonem Za/charzycz & Koſorina præficiens, miſit aduerſus eos, quos apud Danubiū conſequētes ſpolia excuſſerūt. Cum Polowczis tamē in dimicationē non uenerunt. Adhuc autē ſpirantes minas, magiſq; ulturi clades ſuas Polowczy, in magna multitudine in Ruſſiam cum Bonyak uenerunt, Sarnkan & aliis principibus, ſtatiua circa Lubnya locantes. Swatopolk uero Kiouieñ, Wlodimir, Olech, Swatoſlaus, Mſciſlaus, Vyeczſlaus, & Iaropolk, duces Ruſ/ſiæ cum ſuis gentibus, tranſito flumine Sula anno domini. M. centeſimo ſe/ptimo duodecima Auguſti, in Polowczos irruerunt improuiſos. Qui gran/di timore perculſi, non potuerunt in ordines ire, ſed alii pedeſtes, alii raptim conſcenſis equis, in proximas diffugerunt ſiluas: Ruthenis eos uſq; ad Cho/rela perſequētibus, & q̄ plures occidentibus, occiſus eſt dux Taſza, germa/nus ducis Bonyak cum aliis. Rutheni potiti caſtris, & omni ſuppellectili eorum, redierunt cum gloria & magno gaudio in ſedes ſuas. Nec his contenti duces Ruſſiæ, inſtaurant exercitum & qui egre inuaſionē Polowczonū pro/pulſabāt, iamiā ultro bella eis inferre feſtinabant. Educūt itaq; copias equeſtres & pedeſtres, ſecunda dominica quadrageſimæ, ſuperatoq; flumine Sula, ueniunt in Chorela. Ex inde ordinatis curribus & aciebus procedebant p̄ flumen Oltha & Vorzſkla, uſq; ad flumē Don qui eſt Tanais, illic arma induentes, & ſigna militaria extendentes, compoſito agmine incedebant ad caſtrū Rukanye, ubi refecti piſcibus & uino, ad aliud caſtrum Szuuorow pertingunt, quod exurunt, & Polowczos ad tuendum ſua paratos excipiūt, ad/hortāteſq; ſeinuicem Rutheni, & mori deuouentes potius q̄ fugere, acies polowczonū fuderunt, reliquos diſperſerūt. Poſt paucos dies, nouo & fortiori exercitu Polowczonū adueniente, ex pluribus legionibus adaucto, pari for/tuna profligatus eſt p̄ Ruthenos. Et per quattuor dies perſequētes ipſos receptis caſtris, uxoribus, paruulis, camelis, equis, pecoribus, aliaq; ſuppelle/ctili eorum, in Ruſſiam reuerſi ſunt cum maxima leticia, a p̄ceſſionibus ſuorum honorati atq; excœpti. Poſt hoc in breui uidelicet anno domini. M. centeſimo duodecimo. ſedecimo die Aprilis, mortuus eſt Swatopolk dux Kio/uieñ, ſocer Boleſlai Crziuouſti, tumulat⁹ in eccleſia ſācti Michaelis ī Kiow

quam

Ruthenorū victoria.

Ruthenorū victoria.

Ruthenorū duplex victoria.

Swatopolci mors.

quam conſtruxerat, & uertice deaurato decorauerat. In locum eius ſuffectus eſt Wladimirus germanus eiuſdem Swatopolkonis. Orta autem ſeditione militum in Kiow, curia Putate palatini Kiouieñ dirupta, & iudei in Kiow commorantes ſpoliati ſunt. Celeriter ergo duce Wladimiro per nuncios ac/ cerſito & ſuſcepto, militum inſultus conquieuit. Iaroſlaus aũt filius Swato polkonis Kiouieñ, cuius germanam Sbiſlauam, Boleſlaus dux Poloniæ ha/ buit in uxorem, poſſedit Wladimirieñ ducatum. Perrexitq; contra Iaczwin gos, quoniã frequentibus excurſionibus terras Ruſſiæ deprædabãt, & præ lio inito eos uicit, parteq; regionis eorum uaſtata, abſceſſit. Dictum autẽ eſt in præcedentibus Iaczwingos fuiſſe idolatras, conformes Lithuanis & Pru/ tenis, in linguagio non parum cum eis diſſonos, quorũ metropolis & arx fu/ it Drohiczin uſq; in hodiernũ diẽ permanẽs, deinceps Wlodimir princeps Kiouieñ, habens ſuſpectũ Iaroſlaũ ducẽ Wlodimirieñ, ne eũ de ducatu Kio uieñ expelleret, ipſum in Wladimiria cum auxilio ducũ Dauid Vaſilkonis Roſciſlai, Volodorouicz & filiorũ Olech obſedit. Iaroſlaus nihil ſibi conſci us e caſtro inermis deſcendit, & uerbis modeſtis reconciliauit & ſibi Wlo/ dimirum Kiouieñ placauit, præcãdo ne falſis aſſentatorum ſuggeſtionibus, quibus plena eſt domus potentum, credat. Continuo ergo Wlodimirus obſi dionem ſoluit, & in Kiow reuerſus eſt. Scripſitq; denuo litteras præfato, du ci Iaroſlao, ꝙ machinaretur eum exturbare de ſede Kiouieñ aut morte neca/ re, eapropter ipſum ad ſe in Kiow accerſit. Qui præcauentibus eum Wladi miri militibus de periculo, uenire negauit, perſuaſuſq; uafro ſuorum militũ conſilio, commẽdato caſtro Wladimirieñ ſuis militibus, cum uxore, filiis & omni ſuppellectili in poloniã ad ducem Boleſlaum diuertit, & quadriennio p ipſum benigne fotus eſt, donec eũ cũ duce Colomãno filio regis hungariæ reduceret. Caſtrũ aũt Wladimirieñ poſt diſceſſũ Iaroſlai deditum eſt Wla dimiro duci Kiouieñ, in quod filium ſuum Romanũ tranſmiſit, quo celeriter obeunte, alterũ filium Andreã ad regendum Wladimiriã ſurrogauit. De re cuperatione autem caſtri Wladimirieñ & interitu huius Iaroſlai ſub oppu gnatiõe Kiow, patuit in actis Boleſlai ducis polonie. Wladimirus uero dux Kiouieñ Iaroſlai patruus, ãno Chriſti. M. centeſimo uigeſimo ſexto, decima Maii mortem obiit, ſepultus in eccleſia diuæ Sophiæ, cũ paternis cineribus apud Kiouiam. Cui ſucceſſit in ſedem Kiouieñ, Mſciſlaus ſenior filius. Iaro/ polk uero alter frater in Pereaſlaw ducatum poſſedit. Audientes Polowczi mortuũ fore Wlodimirum ducem Kiouieñ, irruperunt in Ruſſiã. Iaropolk uero Pereaſlauieñ dux, non exſpectato auxilio fratrũ, eos conflixit & ſupe/ rauit, multoſq; in aquis ſuffocauit. Hæc in Ruſſia ad partẽ orientalem acta ſunt. Ad occaſum uero filii Volodori, olim ducis Premiſlieñ, Wlodimir, & Roſciſlaus in diſſenſiõnẽ uerſi, aliena comportarũt auxilia Roſciſlaus Ru/ thenorũ uidelicet Mſciſlai Kiouieñ, Gregorii ac Iuan Vaſilkouicz. Wlodi/ mir uero hungarorũ, factoq; tractatu de pace per barones apud Scirzecz, nec pace confecta Wlodimir in hungariã perrexit cũ uxore, filiis & tota fa/ milia, auxilia adducturus. Roſciſlaus autẽ oppugnauit caſtrum ipſius Swi/ migrod, quo non expugnato (reliquerat eñ in eo Wlodimir tria milia arma

torum

Iatzwingi vi/ cti.

Iaczwingi qui populi fuerint.

Vladimiri mors.

Iaropolci vi. ctoria.

torum caſtrum bene tutantium) diſceſſit, aliquot militibus de ſuis deſidera/
tis & occiſis. Repetita aũt oppugnatione, denuo obſedit caſtrũ Swimigrod
ſed ſtrage frequenti accepta ab excurrentibus de caſtro, ab obſidione diſceſ/
ſit. Mortuo Mſciſlao duce Kiouieñ, anno domini. M. cẽteſimo uigeſimo no/ Mſciſlai mors.
no, ſurrogatus eſt pro eo Iaropolkus frater ſuus dux Pereaſlauieñ, obſidio/
neq; laceſſitus dedit duci Andreæ Pereaſlaw. Iſaſlao autẽ Swantoſlauicz
Wladimiriã, exurentibusq; filiis Olh cum auxiliis Polowczonũ oppida, &
uillas circa flumen Sula, tandem in Pereaſlaw Vſcza & Szupon, præfatus
Iaropolkꝰ dux Kiouieñ cũ filiis fratris Wladimiri egreſſus eos uicit & filii
Olh cũ Polowczis fugierũt. Ruthenis eos lõge ꝑſequẽtibus, ipſis aũt in lo/
cũ certaminis redeũtibus, inuaſi & cœſi ſunt per Olhouiczos, captiuatuſq;
eſt Iaropolkus kiouiẽſis, & nepos eius Vaſilko cum pluribus Boyariis. Sed
dux Iaropolcus captiuitatem euadens fugit in kiow. Quem cum Olhouiczi
obſidione cinxiſſent, habẽs copiam bellatorum reſiſtere noluit, ſed æquis cõ
ditionibus cum ipſis compoſuit.

CAPVT XVI.

wladiſlaus monarcha tercius.

Merore, nimioq; dolore Boleſlao (in
Ruſſia bello haud ꝓſpere geſto)
tabefacto, & mortuo, regnicolæ
Poloniæ, circa Graccouiã conue/
nerunt, anno domini. M. centeſimo quadrageſi
mo, & principibus præfati Boleſlai filiis iuxta
patris teſtamẽtalem præſignationẽ regnũ po/
loniæ diuiſerũt. Wladiſlaumq;, eo ꝙ natu ma
ior eſſet, monarchã & primeuũ ducem, cui cæ
teri omnes ſubeſſent, decreuerũt, atq; elegerũt
Non contentus aũt Wladiſlaus ſorte ſua, cœ/
pit impulſu auariciæ ducatus fratrum expete
re. Incitatus a coniuge ſua Criſtina, animũ ipſi
us affligente & quottidie perurgente, ut ni eſ/
ſet ſemiuir, non pateretur ſortem regni poſſide
ri a fratribus. Cum Wladiſlaus tanq̃ patris ſucceſſor totam hereditatẽ pa
ternam, pro integritate & decore reip. deberet uſurpare, turpis ſiquidem eſ/
ſet peritura regni mutilatio & diuiſio, turpis & pluralitas principum. Adii/
ciebat non competere filiæ imperatoris, habere maritum, ſemiquartã partẽ Mulieris pericu
regni tenẽtem, nec ad huiuſmodi truncatã & tenuẽ poſſeſſionẽ, uerum ad to loſum conſili/
tius regni ſucceſſionem fuiſſe deſpõſatam, aliter plurimos locupletiores cõ/ um.
iuges ex parentibus conſecutam fuiſſe. Wladiſlaus igitur Criſtinæ ſuæ con
iugis inſultationibus & aſſiduis exagitatus ſuggeſtionibus, animum quo ſu
os fratres exueret poſſeſſionibus aſſumpſit. Mãdauitq; tanq̃ monarcha om
nibus contributionem & exactionem in regno poloniæ ei ſoluere, & ſubie/
ctis fratrum ab eorum obedientia ſecedere, nec aliquis reſiſtebat, dumtaxat
Wſeborius palatinus & militiæ princeps, qui tutando pupillos, fortuna ali
quotiens tentata Wladiſlai gentes conflixit. Et Petrus Comes magnus de

Skrzin, ſæpenumero honeſtis abducens perſuaſionibus Wladiſlaum, ne in propria uiſcera ageret. Neq; fratres ſuos exhereditaret, ꝓpter quod Wladiſlaus præcedentē indignationem in Petrum reſumpſit. Fuit autē indignatio ex ioco, de coniugibus exorta, huiuſcemodi, Venationi intentis, Principe Wladiſlao & Petro Comite de Skrzin, longeq; in abdita nemora feram inſequentibus, contigit in nuda humo pernoctare. Et quia mutatione loci, & ſtramento ū, uentriſq; rugitu ex inedia & ſiti præcedentis diei, ſomnus eis non acceſſit. Iocans dux Wladiſlaus, inquit, mollius Petre hac nocte tua cōiūx cum Abbate Strelneñ. quieſcit, q̄ nos. Erat aūt uxor Petri comitis maria, conſanguinea matris ducis Wladiſlai. Petrus aūt comes pro deductiōe cōfabulatiōis aliud ſimile adiecit reſpōſū. Quid ſcis illuſtriſſime princeps ſi tua coniūx nō mollius cubat cū Dobyeſz. (Erat aūt Dobieſz miles a Criſtina amatus, eiq; intantū & aſſiduus & familiariſſimus, ut pudicicia Criſtinæ a pleriſq; propter frequentationē Dobieſz carperetur.) Mox ira concitus dux Wladiſlaus, eum in corde furorem ſuppræſſum occultauit. Reuerſuſq; ad uxorem, tum ex mœrore, tū ex interrogatione Criſtinæ iocoſū ſermonem Petri comitis reuelauit, excāduit fœmina, ſuamq; tuendo famam, aſſidue inſtitit ut de Petro comite uindicta ſumeretur. Expugnatus Wladiſlaus cōmiſit militi Dobyeſz (quoniā is contumeliam pati uideretur) tanq̄ huic facinori idoneo, ut Petrum Comitem, occulte ad pœnā raperet, uiſaq; oportunitate, q; filiā ſuā Petrus tradebat in matrimonum, Iaxæ duci Zerbiæ in Wratiſlauia, & haſtarū ludos, præmio ꝓpoſito, uictoribus ꝑmiſerat, tanq̄ ad ludum haſtarū cum frequentibus complicibus Dobyeſz ſuperuenit, & raptū Petrum duci Wladiſlao obtulit uinctum, qui inſtante truculenta & implacabili muliere, lingua excīſa, & oculis effoſſis, uiſu priuatus eſt. Aiūt tamen hiſtorici Polonorū, toto quinquennio quo ſuperuixit præfatus Petrus, miraculoſe, & loquelam, & uiſum rehabuiſſe. Mortuo Petro relatus eſt in Wratiſlauiam, & in medio chori monaſterii ſancti Vincencii extra muros Wratiſtiſlauieñ, ordinis Præmōſtrateñ, quod ipſe dum uiueret ſumptuoſe fundauerat, & edificauerat, tumulatus. Poſtea coniūx eius, adiecta eſt cineribus ipſius, de quibus huiuſmodi rithmi ad tumulum dictati uidētur. Hic ſitus eſt Petrus, Maria coniuge fretus. Marmore ſplendente, patre Gwilhelmo peragēte. Is Petrus (ut fertur) ſalutari ſatiſfactione ſibi Romæ a pœnitentiario iniūcta. Eccleſias magnifice cōſtructas, ac ſumptuoſe erectas, in regno Poloniæ ex pecunia olim regis Daciæ, auxit plurimum, e quibus nōnullæ ſub his noſtris tempeſtatibus conſpectui apparent, atq; cernuntur, quædam uero, ædificioꝝ ſtructura pro temporū curriculo immutatæ. E quaꝝ numero ſūt hæc Graccouiæ ad ſanctū Iohannem, & ſ. Andream, extra menia item Graccouiana in Zwierzyniecz ad ſanctū Saluatorem. In Kazimiria ad ſanctū Laurentium, in Wratiſlauia ad ſanctum Vincentiū, & ad ſanctā Mariā in arena cum earum Abbathiis. Item ad. ſ. Michaelem, & ad. ſ. Martinū in prædicta Wratiſ. in Strzelno, in Chelino, in Lancicia, in Clobuczko in utraq; Skrzin in Zarnow, in Payaczno, in Ruda, in antiqua Syewior, in Chelmycze, in Wierczyczow, in Kigye, in Tyniecz, i Clewyſzka, in Opatow, in Pkanow in Koſczelecz

Ex ioco indignatio.

facin⁹ peſſimū

Mira loquutio

Petrus de ſkrin mortuus.

Eccleſiæ extructæ per eundem ad. ſ. Ioannem. S. Andream In Swyerzyniecz. Saluatorem. S. Laurentium in kazimiria.

in Koſzczelecz Wladiſlauieñ diocesis,in Kalyſch ad ſanctum Laurentium
in Czirwienſko cum earum Abbathiis,ad ſanctũ Swiradum,in Kazimierz
maioris Poloniæ ad quinq; fratres,in Mllow ad ſanctũ Petrum, in antiqua
Konin,in Niſa.in Kothlow,in Numborgk ſãctimonialium prædicatorũ, in
Rabino,in Czirwony Roſzczol,in Lawyn duæ,Cõuẽtualis & parrochialis
in Thulcze,in Lezow.Ante Krobya ſancti Egidii in cimiterio aũt parrochi
alis eccleſiæ in Konin,ſaxeam collocauit columnã, in qua ſequentia metra ꝑ
ſtatuarium ſculpere iuſſit.De Kalyſch hic medium in Cruſzuicze fore pun-
ctum.Indicat iſta uiæ formula iuſticiæ.Quam fieri fecit Petrus Comes Pa-
latinus.Gubernauit ſiquidem prouincias Kaliſſieñ & Cruſſwicieñ,ex Boleſ
lai Crzyuouſti donatione.Et dum ex una in aliã crebriter pergeret, mediam
illius itineris & diſtãtiæ intercapedinẽ in Konin fore,experientia didicit,Sed
redeũdum eſt ad Wladiſlaum.Mutilato Petro Comite, Wladiſlaus dux ,ſu
os fratres e regno exterminare cœpit.Collecto ſiquidẽ ex omnibus dominiis
proprio exercitu, accerſiuit & auxiliaria ſubſidia Ruſſiæ ducum, Wſewol-
di ducis Kiouieñ, qui ſibi Swantoſlaum ſuũ filium una cum ſuis gentibus mi
ſit.Inſup Iſaſlai Dauidowicz ducis, Wſewoldimiri Hallicieñ.Depulit itaq;
Henricũ de Sandomirieñ,& Boleſlaum Criſpum de Ploceñ,caſtris.Quibus
ſeſe in caſtrum Poſnanieñ ad Meczlaum ſenẽ eoꝝ germanum recipientibus
illico eos inſequutus uallauit, ſepibuſq; & turribus circumdedit, tormentis
arietibuſq; quatiens, & multo alio apparatu bellico inſultans expugnabat.
Rutheni autem barbarica immanitate conciti,cœdes hominum paſſim faci
ebãt, prædas multiplicabãt,uirgines & matronas ingenuas deflorabãt atq;
proſtituebant.His itaq; probris, Reuerẽdus pater Iacobus,metropolitanæ
Gnezneñ eccleſiæ Archipræſul laceſſitus,quadriga uectus,quia grãdeuus
& ſenex,habitu Archiepiſcopali indutus, ſuaq; Tiara ſeu inſula ornatus, in
Wladiſlai ducis tabernaculum ingreſſus eſt. Atq; e ſella,principi Wladiſ-
lao,nẽ fraternas poſſeſſiones raperet perſuadebat, ne quoq; genitoris teſtã-
mentum uiolaret;ac fratrum curatorem, pupillorũq; tutatorẽ ſeſe gereret:
Barbaros Ruthenos compeſceret,abhominabiliaq; per exercitum patrata
& patranda reſcinderet, Wladiſlaus autem huic prudenti perſuaſioni,& ca
tholicæ correctioni,nullo pacto acquieſcere uoluit. Iccirco Iacobus Gnez-
neñ Arzhiepiſcopus,uir iam ſenio confectus, e ſella cui inſedebat ſeſe erigẽs
inquit. Anctoritate omnipotẽtis dei,cuius ego miniſter indignus, officiũ ge
ro,te monitum & rebellem excommunico,Pharaonicaq; obſtinatione indu-
ratũ anathematizo, ac ueluti incorrigibilem diuinæ ultioni, te puniendũ re-
ſeruo.His effatis,quadriga uectus tabernaculum exibat.Vector autẽ in ue-
hendi officio incautus exiſtens,ultimo axe,ſtatuam papilionis euertit,ita ut
papilio totaliter in terram deciderit,in futuri mali præſagium.Wladiſlaus
autẽ dux in hiſce omnibus, ſuas animi paſſiones contriuit, nec Archiepiſco-
po,& aurigæ eius quopiam maledixit.Cũq; Boleſlaus,Henricus,& Miecz
laus,germani fame & fratris tyrannide obſeſſi angariarentur. Nec irruptio
nibus in hoſtes ex caſtro factis aliqua ex parte releuarentur. Vltima deſpe-
ratione acti,ſe complectentes mutuo,cum ſuis armatis quibus caſtrũ muni-

Alia multa tẽpla extruxit.

Wladiſlai in fratres ſeuicia.

Wladiſlaus excommunicatur.

erant: q̃ primum fortunã experiri ſtatuerunt, & aduerſo pectore, ex uulnere potius q̃ fame mori iudicabant. Quadam igitur die, hoſtes eos obſidentes, ſparſos hincinde conſiderabant. Alios comeſſationi deditos, alios uoluptatibus & ludis, cæteriſq; iocis aulicis intentos: alios poſt crapulã ſomno grauatos & ſopitos, inermes ac inordinatos. Temporis oportunitate freti, extenſo de cacumine turris ſigno rubeo, in hoſtem cum peritiſſimis ſuis militibus & reliquis infirmioris etiã ætatis ordinibus: cum ualido clamore irruperũt. Et iniecto igne: tabernacula culmis & ſtraminibus tecta conflagrarunt: properecq; uerſus ducem Wladiſlaum acceleratẽs: quoſq; occurrentes inermes trucidarunt, & trementes in omnem partem diſperſos conflixerunt. Dux uero Wladiſlaus diffugiẽtes inſequutus: cũ paucis, equorũ permutatione adhibita, fugit, & merens Graccouiam uenit. Duces uero Ruſſiæ Swantoſlaus: Iſoſlaus & Wſeuoldimirus eorum fortunis priuati: per Graccouiã Ruſſiam petũt. Duces uero utpote Boleſlaus Criſpus, Henricus & ſenex Meczla9 ex manubiis utriuſq; exercitus tũ Polonici tum Ruthenici ditati: plures ex forenſibus milites armauerunt, propriosq; omnes aſciuerũt: & Wladiſlaum inſequẽtes Graccouiam peruenerũt. Ipſe uero eis nõ exſpectatis in Germaniam ad Conradum Romanorum regem fugit. Boleſlaus uero Criſpus, Henricus primus, & Mieczlaus ſenex germani, Graccouiã ingreſſi arce potiti ſũt uictoriaq; modeſti uſi, nõ eñi ſeuierũt aduerſus Criſtinã glotẽ ſuã, nec filios ipſius. Ne autẽ quicpiam ſiniſtri & deterioris, aliqua occaſione oblata nõnunq̃ in eã attẽtaretur, perſuaſa in Germaniã cum filiis, Boleſlao alto, Mieczlauo, & Conrado loripede diſceſſit, ac in Conradi Romanorum regis curia Wladiſlao marito ſuo ſeſe applicuit. Ecce qui alienos potẽtatus ardẽtius expeciit, iuſte proprios amiſit, Ecce ſuperba Criſtina, leuiros ſuos peroſa, & exicium eoꝝ anhelans atq; procurans, abſq; leuirorum machinatione humiliata abiit, dominiorum ſpe fruſtrata. Hæc eſt illa Criſtina, quæ omnes Polonos habuit faſtidio, conſortia eorũ, habitum & mores dedignans, eos incultos & fœtidos aſſerens, non ipſos ad officia nec menſæ admittẽs ſeruicia ſolis Germanis contẽta ipſiſq; omnia diſtribuens officia. Hæc Criſtina ruſticos incitabat & pro ſua induſtria alliciebat ut pro celebrioribus ãni feſtiuitatibus ad uberiorem regiæ menſæ apparatũ offerrent, gallos, ãſeres, porcos, frumentũ, auenam, & cætera eſculentorũ et poculentorũ genera, quibus ſecundum locorum qualitatẽ ex aeris temperamento gubernatam regnicolæ abũdabãt, hoc (ut præſumitur) faciens, nimia habendi auiditate uel ſua illiberalitate, quæ ſingula uoluptatibus, & luxuriei erãt ſubſeruientia. Quom aũt ſemel ab eis quicquã oblatũ erat, quottãnis & ꝑpetue ad fiſcũ ut darent inſcriptione ratificabat. Contumaces uero & negligentes uerbere, aut carcere percellebat. Ideoq; ex Polonia odioſa diſceſſit.

Margin: wladiſlaus ab obſidione pulſus.

Margin: wladiſlai fuga in almaniam.

CAPVT XVII.

Margin: Monaſterij Andrzeow fundatio.

CAſualia & incidentia hoc perpendũtur capite. Monaſteriũ eñi Andrzeouieñ Graccouieñ diœceſis, ordinis Ciſtercieñ. Ioãnes alias Ianick Wratiſluiaeñ Epiſcop9 primũ fũdauit. Expoſt uero Gnezneñ Archiepiſcopus, cũ Clemente, de domo Griffonũ ſuo germano

germano, in prædio ſuo Brzeſnycza, anno domini. M. centeſimo quadrage
ſimo eidem monaſterio oppidum Andrzeow, cum prædio Brzeſnicza & ſe
ptem uillis Potock ſcilicet, Lyſzakow, Rakoſzino, Rakowo, Lanczno, Tar
ſzawa, Chorzowa pro dote aſſignarunt, nec quicpiã iuris ſibi in eiſdem re/
ſeruarũt, excepto tributo ſibi & eorum ſucceſſoribus ex oppido Andrzeow
præſtando, corda occiſorum pecorum uidelicet, & de ſingulis allecũ uaſis in
præfato oppido uendendis, aliquot alleca, quod Andrzeowieñ Abbates ex
poſt ab eorum nepotibus redimerũt. Fratres autẽ in prædictũ monaſterium
introducti ex Morimũdo, monaſterio in Burgũdia ſito, accerſiti ſũt, ob hoc *Minor Mori/ mundus.*
monaſterium Andrzeowieñ a pleriſq; minor Morimundus uocitatur. Eodẽ
anno Sobieſlaus dux Bohemiæ, ſciens Boleſlaum Krzyuouſti uita functum *Sobieſlaus bohem⁹ dux Sleſiã vaſtat mo/ riturq;.*
Sleſiam uaſtauit, principibus Poloniæ quadrifariã diuiſis nequitq tamen re
pugnãtibus, & eam ſibi totam appropriare cupiens, uicum Koſczan undiq;
paludibus ſeptum, inſtãter munire cœpit, præſidium eidẽ imponere uolens,
ſed acutis correptus febribus, in Pragãq; delatus, diẽ obiit 16 kalendas Mar
cii in Viſſegradeñ eccleſia ſepultus. Item anno domini 1105 Myeſzko ſiue
Myeczlaus ſenex, dux maioris Poloniæ, poſt obtẽtam cũ fratribus uictoriã
de Wladiſlao eorum fratre, duo monaſteria Ciſtercieñ ordinis fundauit, unũ
in Landa ducali uilla ſupra fluenta Warthæ, & aliud in Pagrowiecz, dota *Monaſteriũ Landa fũdatur.*
uitq; ea uillis, prædiis & amplis introitibus, Introduxitq; in eadẽ fratres ex
monaſterio Vetus mõs dicto, tribus miliaribus a Colonia Agrippina diſtã/
te, & priuilegiauit ut Colonieñ dumtaxat in præfatis monaſteriis ſuſciperen
tur & fouerentur nonq; alterius nationis homines. Quod eum feciſſe cõſtat *Colonieñ ſoli ſuſcipiuntur.*
ob honorẽ a Colonieñ, in uiſitatione eccleſiarũ Aquiſgrani & Colonienſium
ſibi exhibitum: Iaropolc⁹ Wlodimirouicz Kiouieñ dux moritur decima die
Februarii, anno Chriſti. M. centeſimi quadrageſimi, & in eccleſia ſancti An
dreæ ſepelitur. Et licet Vyecziſlaus frater ſuus kiouienſem ſedẽ accepiſſet, *Iaropolci mors.*
Wſeuoldo Olhowicz attamen in kiow cũ ſua militia ueniente, ne ſecum di/
micare cogeretur per medium metropoliti pacificatur & de kiow exceſſit,
& Thurow acceptauit: Wſeuoldus aũt principatũ kiouieñ in pace poſſedit

CAPVT XVIII. Boleſlaus Criſpus.

ANno domini quadrageſimo ſexto ſupra milleſimum centeſimum pulſo duce Wladiſlao, pulſaq; Criſtina eius coniuge una cum filiis, Boleſlaus Criſpus, fratrum conſenſu, prælatorum, Baronum, regni Poloniæ monarchiam ſortit⁹ eſt, ſuamq; hereditatem terras Mazouiæ & Cuyauiæ tenuit. Terra uero Graccouieñ, tũ propter monarchiam, tum propter curã Kazimiri germani infantuli ſibi adiecta eſt. Is Boleſlaus fratres magna affectione coluit, modeſtiã, liberalitatemq; in omnes exercuit, exindeq; cuncti allecti, ſumma deuotione iuſſiones ipſius obibãt, en

quanta uirtutũ efficatia, tyrannidi contraria. Conradus autẽ Romanorum rex, præcibus Wladiſlai ducis, atq; Criſtinæ conſortis ſuæ inductus, legatione miſſa, popoſcit, ut Boleſlaus Criſpus una cum fratrib9, duci Wladiſlao portionẽ eum contingentem redderet. Dumq; Conradus, anno Chriſti 1147 pro ſubſidio terræ ſanctæ ferendo, iret per Poloniam cum frequentiſſima ſuorum principum & militũ multitudine. Et Boleſlaus Criſpus cũ germanis Myeczlao & Henrico, in metis ei perſonaliter occurrentes, cum magna ueneratione, præfatum Romanorũ regẽ & ipſius exercitũ per Poloniam conducentes, omnes ſumptus & expẽſas liberaliter tribuerunt, pontes & peſſagia refecerũt, ad extremumq;, Conſtantinopolim uerſus deduxerũt. Inſtabat ſæpius pro Wladiſlao ut in poloniã reaſſumeretur. Boleſlaus autẽ tam frequẽtibus ĩpatoris inſtãtiis uictus, ſe nõ abnuere reſpõdit, dũ ĩpator e terra ſãcta rediret. pluribus itaq; militibus perditis, ex calce, farine & panibus per Græcos & Thurcos admixta, reuerſus tandem poſt mediũ annum Conradus per Wladiſlaumq; ſollicitatus ꝑ ſuos Oratores adhortatus eſt, ut Boleſlaus ſuæ promiſſionis memor Wladiſlaũ in principatus, ad eum ſpectantes recollectos reacceptaret. Boleſlaus uero Conradũ certiorem reddidit, fratris Wladiſlai reaſſumptionẽ non abnuere, dummodo regni ſciſſio, nouaq; bella exinde non orirentur, quod nõ euenire haud eſſe ueriſimile affirmabat Eo reſponſo Conradus Romanorum rex furore cõcitus, cum omnibus Germaniæ ducibus, & Wladiſlao duce Bohemiæ poloniã ingreſſus eſt, & tranſmeato flumine Odra, eam demoliebat & uaſtabat. Boleſlaus uero cum ſuis fratribus, & tota regni Poloniæ militia, uidens ſe imparẽ tantæ multitudini exercitus imperatoris, id quod ſibi foret expediens recte diſcutiẽdo, cum imperatore decertare noluit; ſed ex patris conſuetudine diuiſo exercitu, ex locis inſidioſis & iniquis cæſareum exercitum laceſſiuit, pabulantes rapiendo, lõgiuſq; ab exercitu exeuntes occidendo. Obtentaq; ſecuritate, ut magis ingenio q̃ acie confligeret, papilionem Cæſaris ingreſſus, ſe ſuoſq; germanos ei ſtrictiori affinitate iunctos, iuſtioremq; habere cauſam q̃ Wladiſlaum, nec unq̃ Wladiſlao nocuiſſe expoſuit, ſed rogãtibus oppræſſis fratribus dũ eis miſereri noluit, ſuo crudeli facinore in exiliũ abiit. Exorabilem ſe præberet imperator, e Poloniaq; recederet, poſt receſſum ipſius Wladiſlaũ quãdoq; reaſſumendum non cunctaretur, Et quia Boleſlaus Criſpus liberalis fuerat, principes Germaniæ, ut eorũ perſuaſione Conradus diſcederet, quod & fecit, plurimis deuicit muneribus, Sic Boleſlaus ſua prudentia Conradum imperatorem e polonia abduxit. Wladiſlaus promiſſis Boleſlai ludificat9, acceptis ab imperatore militum ſubſidiis, & Sleſiæ applicãs, nec gratiam fratrum repperiẽs, duo edificauit caſtra, Nyemcze & Grerdis, ex quibus ſpolia & incurſiones agere cœpit. Boleſlaus autẽ cũ fratribus, & ſuis protũc habitis militibus caſtra occupauit. Wladiſlao uero pro auxilio ad Conradum redeunte, quod anteq̃ per eum adductum eſſet. Obſeſſi milites ex pacto cũ principibus inito, ne quid hoſtile paterẽtur, in Germaniam abierunt. Conradusq; Romanorũ rex, quoniã a tempore Hieroſolimitani peſſagii indies languidior fieret, ex ipſo languore uitam finiuit, in Haynbergk ciuitate imperiali ſepultus.

Conradus romanorum rex ꝑ poloniam in terram ſanctã.

Grecorum & Turchorum in Cõradum peſſimũ facinus.

Pro wladiſlao Con. in polo. expedicio.

Conradus polonia exceſſit.

ali ſepultus. Duxq; Wladiſlaus ſpe fruſtratus permanſit. Boleſlaus autem Criſpus, a ceſariæ qua naturaliter adornatus fuerat Criſpus cognominatus Animaduertēs ſolium ſuæ monarchiæ pacatum, accepit in conſortem Anaſtaſiam Wſeuoldimiri ducis Hallicieñ filiam, & circa Graccouiam nuptias ſolenniter peregit. Cuius exemplum ſequutus Myeſzko ſenior, dux maioris Poloniæ & Pomeraniæ Eudoxam altam Wſeuoldimiri Ruſſiæ ducis filiam in uxorem accepit, ex moreq; circa Poſnaniam nuptias celebrauit, qua breui ſuperuiuente, filiam Belæ cœci regis Hungariæ mortui, & ſororē Geyſzæ tunc regnantis regis Hungariæ, Gertrudim nomine, accepit in conſortē Henricus uero eorum germanus dux Sandomirieñ & Lublineñ, refutatis nuptiis, quoniam cœlibē uitam elegerat, cum uoluntariorū militum delectu, in pulchro apparatu, ad tuēdam terrā ſanctam (quoniā illa tempeſtate a regibus chriſtianis ipſius quærebatur recuperatio) profectus eſt. In profectiōis articulo, eccleſiam parrochialem in uilla Zagoſcz ad fluuiū Nida cum bona dote fundando, & terras Sandomirieñ ac Lublineñ, Boleſlao Criſpo ad gubernandum cōmendando, poſtq; unius anni lapſum, ſoſpes in patriam rediit, militibus ſuis nonnullis, morte & periculis abſūptis. Ducibus Poloniæ aliquot annis tranquille & ſine bellis uitam agentibus, aduenere legati imperatoris Friderici Barbaruſſa ex Herbipoli, requirentes prædictos duces Poloniæ, & Wladiſlao apud imperatorē exulanti redderet hereditatem, & ut quingentas marcas argenti, ſingulis annis ad ærarium cæſaris inferret. Reſpondit dux Boleſlaus cum ſuis germanis, ex reſtitutione fratris, bellum ciuile & exterminium patriæ futurū eſſe. Sub imperatore uero & tributis nūq̄ fuiſſe regnū Poloniæ, rogarēt pro inde cæſarem nuncii, ut contra duces indignatione non moueretur. Fridericus uero hac reſponſione irritatus, magnas concepit iras & cum ampliſſimo exercitu ex Germanis & Bohemis, adunato, undecimo kalendas Septembris Odram tranſuadando, Poloniam intrauit. Cui duces Boleſlaus, Myeczlaus & Henricus, cum robore exercitatiſſimoꝝ militū occurrentes, propter imparitatem & euidentiſſimū periculum noluerunt cōgredi, partitis itaq; militibus ex locis iniquis hoſtes laceſſire nō ceſſarunt, ſingulaq; loca & uillagia, per quæ exercitus imperatoris erat trāſiturus exuſſerunt, ut tam milites q̄ equi eorum tabeſcerent & conſumerentur inedia, ſed & fluxus uentris diſintericus exercitum imperatoris inuaſit, ex qua peſte plurimi cadebant & moriebantur. Cæteri metu perculſi reuerſionem a cæſare præcabantur. Cæſar non habens pugnandi copiam quoniā nec hoſtis ad confligēdum apparebat, nec caſtra aut ciuitates munitæ ad expugnandum in Polonia reperiebantur, ſoli agri innocui exurebantur & uaſtabantur. Igitur turpe ratus cæſar abſq; fructu diſcedere, per medium Wladiſlai ducis Bohemiæ, circa uillam Criſogwe, inter Wratiſlauiā & Poſnaniam conſiſtentem in hūc modū cum principibus Polonorum conuenit, ut fratrem eorum Wladiſlaum exulem in ſuos ducatus reſtitueret, & imperatori tricentas lanceas aduerſus Mediolanum pro æſtate futura mitterent. Acceptata eſt utraq; conditio, a Boleſlao, Myeczlao, & Henrico polonorū principibus, ad diuturnioremq; pacem conficiendam, Fridericus imperator affinitatem

Henricus Sandomirieñ dux Hieruſalem pergit.

Friderici Barbaruſſę poſtulatio.

Friderici in Poloniam expeditio.

Pax & affinitas Friderici cū ducibus poloniæ.

nitatem cum ducibus Poloniæ dando in coniugem Myeczlao duci maioris poloniæ, & Pomeraniæ Adleydam neptem ſuam (iam eñ Gertrudis altera coniūx Myeczlai uita functa exceſſerat. Poſt fœdus & huiuſmodi promiſſa, de reſtituẽdo Wladiſlao facta, Wladiſlaus de calamitoſo exilio redire uolens parabat neceſſaria cõmeatui, ſed grauiſſimo correptus morbo, quarto nonas Iunii, anno Chriſti. M. centeſimo quinquageſimo nono, animã exalauit, & in Aldemburk ſepulturam percœpit, ubi & ſua conſors Criſtina cõmorãs, poſtea fato ex humanis rapta marito eſt apposita. Refert alia polonorũ hiſtoria Wladiſlaum in fines Poloniæ ueniſſe, & innouatis caſtris Groctecz, Velen, Nyemcze Poloniam continuis inuaſionibus perturbaſſe, euocatuſq; per fratres ad colloquiũ in ploczko, ueneno ſũpto occubuiſſe, & in eo dẽ Ploczko ſepulturam habuiſſe. Ecce qui fratrum bona rapere conabatur propriis priuatus miſere occubuit. Poſt cuius e uita exceſſum tres filii ipſius, Boleſlaus altus, Myeczlaus, & Conradus loripes. Ad promotionem imperatoris Friderici Barbaruſſæ p Boleſlaum Criſpũ & eius fratres adoleſcẽtum patruos, Sleſia præcariæ dotati ſunt. Qui inter eos Sleſiam diuidentes Boleſlao alto oram Wratiſlauieñ cum eius appẽdẽnciis tribuerunt. Myeczlao Rathiborieñ & Opauieñ. Cõrado loripedi, Glogouieñ & Croſzneñ, uerum Myeczlaus amore cuiuſdam mulieris infaſcinatus, Opauiam ei perpetua donatione contulit.

Wladiſlai mors.

Sleſia in filios wladiſlai diuiſa.

CAPVT XIX.

PAcata undiq; Polonia. Boleſlaus Criſpus accepta altera conſorte Helena filia Roſciſlai, ducis Przemiſlieñ. Anaſtaſia etenim prior coniunx iãdudum a ſæculo migrauerat, communicato cõſilio fratrum & nepotum, expeditionem cõtra Pruſſiam indixit, Et ſuperato flumine Oſſa, Poloniã & Pomeraniam a Pruſſia diſterminãte, conſtituendo tres exercitus ſecundũ numerum trium ducum. Quorũ primũ Henricus dux Sandomirieñ & Lublineñ duxit. Alterũ Myeczlaus dux maioris Poloniæ. Tercium Boleſlaus Criſpus monarcha Poloniæ gubernauit, populationem cũ conflagrationibus & cœdibus, longe lateq; extenderunt, quũ maiores Prutenorũ aduenientes pacem ſupplices præcati, in hunc modum a duce Boleſlao pacem obtinuerunt, ut tributa monarchæ Polonorum quotannis darent, & quilibet Prutenus unda baptiſmatis ablueretur, aliter ſub haſta ueniret uenundãdus. Vniuerſa ergo Pruſſia, anno Chriſti. M. centeſimo ſexageſimo quarto, fidem Chriſti & baptiſma ſuſcepit, idola confregit, tributa Polonis ſoluenda iurauit. Sed callide & doloſe omnia ægit, Boleſlao ſiquidem cum ſuis gentibus in Poloniam redeunte, anno nondum elapſo, nunciis ad Boleſlaum miſſis, fidem Criſtianam abiecerunt, tanq̃ onus eis importabile & inaſueſcibile. Verũ tributa ex more, ſingulis annis ad fiſcum ducis ingerenda promiſerunt. Et quia dux Wladiſlaus quæ dei ſunt neglexit, Prutenis reſiſtentiam non opponens, tributa quæ uidebantur ei ſufficere amiſit. Collecto ſiquidem exercitu Pruteni, repente & itineribus occultis oram Chelmeñ & Mazouieñ inuadentes homines abduxerunt, pecora, & plures uillas cum oppidis exuſſerunt, tum Boleſlaus dolore & furore plenus, uolens

Boleſlai in pruſſiam expeditio.

Pruteni ad fidẽ chriſti conuerſi

pruteni a fide deficiunt.

nũs,uolens iniuriam dei,prophanationiſq; fidei Chriſto & ſibi fracte,ulciſci denuo cum fratribus & totius poloniæ gentibus Pruſſiã ingreſſus eſt,demo liendo quæq; obuia,Prutenis in ſiluis & ſtagna locaq; inacceſſibilia diffugi entibus. Erant quattuor Pruteni, ad ducem Boleſlaum e Pruſſia profugi,fi delitate & ſinceritate ex longa inter polonos conuerſatione,ut uidebatur cõ ſtantes,propter periciam locorum antecedentes, & exercitus polonorũ de ducentes, ſtatiuaq; ſecũdum qualitatẽ locorum præſignantes. Hos Pruteni occulte corruperunt,ut ſaltem nũc patriæ,magis q̃ polonis fauerent. Ex cõ poſitione cum Prutenis,finxerunt præfati ductores,multam prædam homi num pecorũq;,trãſitis quibuſdam denſis & inuiis ſiluis,reperiẽdam. Cumq; loca iniqua & anguſtia ingrederẽtur,a natura uoraginoſa,& undiq; bitumi noſa limoſitate luti circumſitã, in ſuperficie uireſcentia graminis tecta, Pru tenorũ cateruæ ex inſidiis inſiluerunt,incluſos polonos iaculis & ſagittis ur gentes & profligantes, intantum ut nec progredi,nec referre pedem retror ſum poſſent,undiq; uoraginoſis & locis lutoſis ſepti. Cadebãt ſtrennui mili tes telis obruti,quorſumcũq; uero progrediebantur, iniquitate uoraginum abſorbebãtur. Aliiq; ſuper alios calcãtes & Prutenos adire conãtes, in pro fundum ſcenoſe uoraginis merſi dehiſcebantur & deuorabantur. Henricus uero dux Sandomirieñ & Lnblineñ celeberrimus in acie uiriliter dimicans, telis obrutus,in terram decidit,& per arma confoſſus, una cum reliquis inte riit,& ab ſceno cum eis deuoratus permanſit. Pauci admodum cum ducibus Boleſlao & Myeczlao de malignis locis euoluti,reuerſi ſunt & in poloniam peruenerũt,gemebundi & triſtes,tũ propter duciis Hẽrici interitum, tũ pro pter ſtragem infortunatiſſime perpeſſam. Sed & Polonia tota deplanxit,lõ gos in dies ſecũdum filios,uxores & cognatos,mortem ſuorũ conſanguineo rum quoniã fere totum robur militiæ polonorũ Prutenoꝶ fraude occubue rat. Surrogato Kazimiro,quarto Boleſlai Krziuouſti filio,in principatus Sandomirieñ ac Lublineñ,cui pater inter quattuor rotas fratrũ nullam aſſi gnauerat ſortem,alius inopinatus euentus accidit. Duces etenim Sleſiæ ne potes ducum Poloniæ,mouerunt eis bellum & uaſtabãt diſtrictum Poſna nieñ,præcipue uero ex Boleſlao Criſpo monarchiã,ducatuſq; Sãdomirieñ & Lublineñ,ſimul & Graccouiã cum quibuſdam ciuitatibus Sleſiæ repete bant,quas uſq; in illud tempus Boleſlaus Criſpus tenuit. Facto ergo cõuen tu ducum ſub treugis pacis, ſatis prudenter & grauiter diſſeruit Boleſlaus Criſpus monarchiã & Graccouiã non pertinere ad nepotes eius,duces Sle ſiæ,quis ipſorũ genitor eiſdem potitus fuiſſet,quoniã delectionem in monar chatum talia ſequerentur,non geniturã nec hereditatem. Ducatus uero Sã domirieñ & Lublineñ,dumtaxat ad ducem Kazimirũ pertinere, qui nõdum ullam portionem regni poloniæ adeptus eſſet. Duces autẽ Sleſiæ Boleſlaus altus,Myeczlaus,& Conradus loripes iamiam potirẽtur, & in hereditãtem Sleſiam aſſumpſerũt. Ciuitates uero aliquas Sleſiæ, ſe tenere declarauit ad obeũda onera monarchiæ & tutelam Sleſiæ,propter bonũ autẽ pacis,iuxta decretum mediatorũ,reſignauit Boleſlaus caſtra & ciuitates, quas in Sleſia tenuit,ſuis nepotibus,& facta eſt pax, ad extremum aũt infirmatus Boleſla us Criſpus

Boleſlai altera in prutenos expeditio.

Boleſlai accepta in Pruſſia clades. Interit⁹ henrici

kazimirus ſurrogatus henrico.

us Criſpus legauit teſtamētaliter ducat9 Mazouiæ & Cuyauiæ filio ſuo unico Leſtkoni. Curatorē uero eius & uxoris ſuæ, adiecit Kazimirū germanum natu minorem ducem Sandomirieñ & Lublineñ, q̄ ſi ex humanis prius Leſtko raperetur, præfatus dux Kazimirus ſuccederet in principatus Mazouieñ & Cuyauieñ, theſaurū autē quem habuit, uaſa & clenodia aurea & argētea inter Leſtkonem filium, Kazimirūq; ducem & ſuam cōſortem, ex æquo diuidere iuſſit. Obiit autē in arce Graccouieñ. pridie kalendas Octobris, anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo tercio. Monarchiæ uero regni poloniæ quam adminiſtrauit anno uigeſimo nono. Sepultus in eccleſia Graccouieñ, in diebus Gedeonis pontificis Graccouieñ.

Boleſlai teſtamētū & mors.

CAPVT. XX.

Monaſterium lubus.

Mieczlaus ſeu Mieſzko dux maioris poloniæ & Pomeraniæ, ãno domini. M. centeſimo quinquageſimo quinto, in Lubus monaſterium a ſe cōſtructū diocesis Wratiſlauieñ, introduxit fratres Ciſtercieñ ordinis, & eidem liberaliter dotauit, oppida, uillas & prædia pro introitibus, narrant ueterū relationes Lubus quōdam tempore gentilitatis, polonorum famoſum phanū idolorum fuiſſe. Inſuper præfatus dux Mieſzko, ſuaſu Ioãnis qui & Ianik Archiepiſcopi Gnezneñ, ex dolatis lapidibus fabricauit eccleſiam collegiatam ſancti Pauli in Kaliſz, & dotem cōferēdo in ipſa inſtituit Prepoſitum & aliquot Canonicos. Eclipſis ſolis ſatis notabilis fuit anno Chriſti. M. centeſimo quinquageſimo octauo. Quam ſecuta magna fames in polonia plures mortales abſumpſit, & Hieruſalē de manibus chriſtianoꝝ capta eſt a Soldano Babiloniæ. Fridericus Barbaruſſa Romanorū imperator, pro laboribus & auxilio in expugnatione Mediolani, per Wladiſlaum ducē Bohemiæ perſonaliter impenſis, anno Chriſti. M. centeſimo quinquageſimo nono, eundem in regem Bohemiæ coronauit. Abrogatis ueteribus inſigniis ſcilicet aquila nigra, quam in eam diē ferebãt Bohemorum duces, & leonem album noua inſignia ei attribuit. Anno domini M. centeſimo ſexageſimo ſecundo Iaxa de domo Griffonum, fundauit conuentum in uilla ſua Miechow, canonicorū regularium ordinis ſacri ſepulcri dominici Hieroſolimitani, ſub regula ſancti Auguſtini militantium, geminã crucem rubram e regione cordis ſupra ueſtē geſtantium. Dum etenim præfatus magnificus Iaxa pro defenſione terræ ſanctæ perſonaliter cum ſuis armigeris in Hieruſalem ſtrenue decertaret, in reditu, peciit a patriarcha Hieroſolimitano, cui nomen erat Monachus, ut ſecum adminus unum fratrē in Poloniam mitteret, ad plantandum Canonicos regulares præfati ordinis, quod cum obtinuiſſet, litteras conceſſionis eiuſdem patriarchæ, quæ incipiunt. Monachus diuina paciētia &c. in Miechow detulit, & eccleſiã latericiam, de conſenſu Mathei epiſcopi Graccouieñ conſtruxit, quæ poſtea meis tempeſtatibus ceſſit in proram & partem priorem chori, addita & muro extructa denuo altera parte uerſus orientem, cum eminenti totius chori deſup alta muratione, eccleſiæ ſiquidem corpus iamdudum præceſſerat & conſtructum, plumboq; tectum, a fratribus loci fuerat. Sed ãno Chriſti domini. M. quingenteſimo ſexto in die aſſumptionis Mariæ noctis ſequentis, cōflagrato toto

Tēplū. ſ. pauli in kaliſch

Eclipſis.

Hieruſalem capta.

wladiſlaus bohemie rex coronatur.

Monaſterium in myechow fundatur.

to toto oppido Miechow, ob deteſtandam fratrũ incuriam non protegentiũ totus conuentus una cum eccleſia & amplitudine muroꝝ (tegulis latericiis & plumbo nequicq̃ releuantibus) conſumptus & exuſtus eſt, nec eſt poſſibile ut in diebus noſtris tam ornata ſtructura cum eccleſiæ apparatibus & palaciis ambitus monaſterii reedificaretur. Contulit aũt antedictus Iaxa ꝓ dote conuentui Miechouieñ tres uillas, Komorow, Zegorzicze, & Miechow Quæ Miechow frequentia & multitudine populi dilatata in oppidũ notabile creuit. Aliud cenobium uirginibus ordinis Præmonſtrateñ, de regula ſancti Auguſtini, idẽ ipſe magnificus Iaxa erexit & cõſtruxit in Zwierzinyecz prope mœnia famatæ urbis Graccouieñ. Et ãbob9 cenobiis libertates a Boleſlao Criſpo regni poloniæ monarcha expediuit, ut eorum ſubiecti non ſoluant poradlne & ſtrozne. Caſtra non edificent, Pouoſz & poduodi non dẽt Monetario non obediant, ad bella nõ uadant, & ut a tributis ac ſeruiciis cæteriſq; oneribus ducalibus in perpetuum libertarẽtur, quod cernimus poſteriores duces & reges Poloniæ abrogaſſe & uiolaſſe. Cæteros redditus, uillas & decimas, pro uberiori impinguatione utriuſq; cenobii Epiſcopi, duces, & nobiles temporum ſucceſſu addiderũt. Nonis Septembris, ãno domini. M. cẽteſimo ſexageſimo nono, tres ſoles in occidente apparuerũt. Et poſt duas horas, duobus diſparentibus medius & unicus occidit. Sic & ãnis proximis tres lunæ apparuerũt. Anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo, Vernerũ antiſtitem Plocenſem, de domo roſarum, uirum deuotione & ſanctitate mirificum, Byeniaſſius inductione Boleſte fratris eius, Caſtellani Viſneñ occaſione uillæ Karſzko, quam idẽ Boleſta nitebatur pro ſe, ab eccleſia Ploceñ abſtrahere, occidit quarta die Februarii in Biſkupicze, uilla epiſcopali. Terciaq; die poſt occiſionem Byeniaſſius occiſor nuſq̃ apparuit. Creditus omniũ eſtimatione pro carnificio facinore a terra abſorptus. Ad relaxandũ autẽ interdictum, quod Petrus Archiepiſcopus Gnezneñ in totam prouinciã poloniæ promulgauerat, Boleſlaus Criſpus dux & monarcha Poloniæ, Boleſtã captum, tela noua, cera oblita circumuolutũ, iudicialiter cõdemnatũ, in medio ciuitatis Gnezneñ, tam epiſcopis q̃ proceribus poloniæ inſpectantibus, ad abolendam diuinã iram pro illato parricidio, incendio grandi conſumere & exurere præcepit. Cœpitq; extũc beatus Vernerus in Ploceñ eccleſia ſepultus, miraculis clareſcere, & inuocantibus in cũctis neceſſitatibus ſuccurrere. Gedeon Epiſcopus Graccouieñ, anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo primo, in oppido Kelcze ſuæ dioceſis quadrato lapide eccleſiã edificauit, in honorem beatæ & glorioſæ uirginis Mariæ dicatam, & in ea quattuor prælaturas inſtituit, Præpoſituram, Decanatũ, Cuſtodiã, & Scolaſtriam præbendas uero ſex, & uicarios decem, dotem eis de epiſcopali menſa in decimis largiẽdo, ordinauitq;, ut ſingulis diebus horæ Canonicæ deuote explerentur. Mieſzko dux maioris poloniæ & Pomeraniæ, fũdauit hoſpitale pauperꝝ in ciuitate Poſnanieñ ad eccleſiam ſancti Michaelis, pridie nonas Maii anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo, & commiſit gubernationem eius fratribus hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſolimitani. Donauitq; ei dotem perpetuam, uillas iſtas, Nithcowi, Glinka, Goſzthowo Szamoczirufka, Iagodno,

Myechow exuritur.

Monaſterium zwyerzynyecz extra Gracco.

Tres ſoles.

Tres lunę.

Vernerus Epiſcopus Ploceñ. occiſus claruit miraculis.

Iuſta compenſatio.

Eccleſia in oppido kelcze extructa.

Hoſpitale Poſnaniæ.

godno, Gleyſzouo, Czirnyelino, Iarognywy, cum uniuerſis earundem uillarum appendentiis. Rodowanus uero epiſcopus Poſnanieñ in præfatis uillis decimas, necnō decimas in uillis Myleſzkowo. Andrzeowo, Vigonowo, Vielikye, Zuchilyecz, Oberzekye, Lipnycza de menſa ſua epiſcopali dedit, & præfato hoſpitali in perpetuum inſcripſit.

CAPVT XXI.

Wſeuoldi mors

ANni domini. M. cēteſimi quadrageſimi ſeptimi. Wſeuold9 dux Kiouienſis duodecima Iulii mortuus eſt, Et Ihor filius eius obtinuit ſedem eius. Kiouieñ uero accerſiuerūt Iſaſlaum ducem Pereaſlauieñ in Kiow, contra quem Ihor cum fratre ſuo Swantoſlao egreſſi, ſine dimicatione ambo fugierūt. Iſaſlaus aūt in caſtrum Kiouieñ

Ihor captus.

introiuit, & poſt quattuor dies Ihor captus, ad Iſaſlaum adductus eſt, primū in Pereaſlaw incarceratus, expoſt, prout ſupplicauit, in ſacerdotē eſt tōſus Inuidia ergo ducti duces Ruſſiæ, Georgius, Olech, Roſciſlaus, & Swātoſlaus contra Iſaſlaum inſurrexerunt, de ſede Kiouieñ eum eiicere uolētes, & inſtructis copiis congreſſi ſunt, multiſq; hinc inde cadentibus. Iſaſlaus ad ex

Iſaſlai clades. kiouia capta.

tremum ſuccubuit, & capta uxore, cum filiis ex Kiow in Luczko confugit. Dux uero Georgius in Kiow ſede auita conſedit, tandem Iſaſlaus erogauit donatiuū Boleſlao Craccouiæ & Mazouiæ. Hēricoq; Sādomiriæ ducibus germanis & hungaris. Qui integra hyeme cum ſuis gentibus commorati apud eum, uidentes ipſum omnia cunctāter & pauide agere, tā poloni q̄ hungari ab eo diſceſſerunt. Quo comperto dux Georgius Kiouieñ cum duob9 filiis Roſciſlao, & Andrea, dux Vieczeſlaus, Georgii frater, & cæteri duces

Luczko obſeſſum.

auxiliares Iſaſlaum in Luczko obſederunt. Ipſoq; pacem petente per Wlodimirkonem ducem Andrea filio Georgii Kiouieñ pacem dari perſuadente pacem confecerunt, & eam iuramento firmātes, obſidionem ſoluerunt, tamē

Iſaſlai naualis victoria.

mortuo Roſciſlao Georgii filio duce Pereaſlauieñ, uoluit Iſaſlaus occupare Pereaſlaw, & prohibitus tranſire Dniepr per Georgium & eius auxiliares duces & Polowczos, conflixit cū eis in nauibus fluminis Dniepr, uicitq; Iſaſlaus & reuerſus cum Vyeczeſlao patruo ſuo Kiow accepit. Dux uero Geor

Georgij ducis fuga.

gius cum filiis & Polowczis fugierunt, inſecutuſq; Georgium Iſaſlaus kiouieñ dux in Pereaſlaw eum coartauit & obſedit, donec neceſſitate coactus, nouis conditionibus pacem iurando & de Pereaſlaw cœdendo, effecit. Hun

Hungari trucidati.

garos autē præcio conductos, Mſciſlaus Iſaſlai filius, dum in auxilium Iſaſlao duceret Wlodimirko dux Halicieñ, apud Szapuhoin in diluculo oēs tāq̄ pecora trucidauit, q̄ eā die inebriati iacebāt tanq̄ mortui, nec eos Mſciſ

Hungari vltionem ex wlodimirkone acceperunt.

laus præ ebrietate ſuſcitare ualuit. Iſaſla9 ergo cōtra Wlodimirkonē miſſo filio ſuo Mſciſlao hungaros conduxit, quibus uenientibus cum Stephano rege eorum, & cum Wlodimirkone pugnantibus, plures de ſuis occiderunt alios uero captiuauerunt, & fugiens Wlodimirko recepit ſe in Przemiſl.

Regis ſtephani pax.

Hunc inſequutus rex Stephanus obſedit, & ipſū coanguſtiauit, intantū ut pacem præcaretur. Venienteq; Iſaſlao duce kiouieñ cum ſuis copiis in exercitum Stephani regis hungariæ, pacem abnuebat, quā illi conceſſit rex Stephanus & in hungariā diſceſſit. Iſaſlaus uero in kiow abiit. Eodem āno dux

Georgius

Georgius cū filijs ſuis cum Roſztowczis,cum Suſzdalcis cūm Polowczis
& ducibus de Reſzani,obſedit Czirnieow, ſed ueniente Iſaſlao in auxiliū
Czirnieouieñ,Polowczi territi diffugiunt,quos ſequutus dux Georgius diſ/
ceſſit in Nouogrod,illic relicto Vaſilkone filio,iuit in Suſzdal. Iſaſlaus autē
non inueniēs Georgium apud Czirnieow,abiit in Nouogrod, ex inde Vaſil
kone diſcedente ad patrem in Suſzdal,data petentibus pace reuerſus eſt in
Kiow,& miſit filium ſuū Mſciſlaum in Polowczos,qui eos uaſtauit,magnā
prædam pecorum abegit, & tabernacula eorū recepit. Pluresq; chriſtianos
ſoluit & a captiuitate eduxit,reuerſuſq; eſt cum gloria,eo tempore Wlodi/
mirko dux Halicieñ mortuus eſt. Iſaſlaus aūt dux Kiouieñ ueteres hoſtilita
tes ultū iri cupiens, mouit bellum filio Wlodimirkonis ducis Halicieñ,mili
tes uero rogauerūt filium Wlodimirkonis ut diſcederet in Halicz, unicus
eñi erat,factaq; eſt cædes ingens circa flumen Sereth, & tanta inuolutio ut
ſeinuicem non agnoſcerent,& utriq; pro uictis abirent. Veniente quoq; Iſaſ
lao in Kiow,mortuus eſt tredecima Nouembris, āno domini .M.centeſimo
quinquageſimo octauo,ſepultus in monaſterio ſācti Theodori. Et ſedē ipſi/
us Kiouieñ Roſciſlaus dux de Smolenſko accepit,iſq; aſſumpto ſecū Swa
toſlawkone,Wſeuoldouicz, & Mſciſlao Iſaſlauicz trāſit uerſus Czirnieow
contra Iſaſlaum Dauidouicz. Iſaſlaus uero Dauidouicz miſit pro Hleb Ge
orgii qui uenit in eius ſubſidium cum Polowczis,quorū multitudinem Roſ/
ciſlaus conſpicatus territus eſt,mittitq; ad Iſaſlaum Dauidouicz, ſibi Kiow
pro ſe,& pro Mſciſlao nepote Pereaſlaw cōtulit. Hoc audiens Mſciſlaus in
dignatus receſſit e campo cum ſua militia, quod uidētes alii omnes fugerūt
& perſecuti ſunt eos Polowczi,plures occidendo,alios captiuando. Patran
doq; plurima mala circa Pereaſlaw, & eccleſias atq; uillas cōburendo, poſt
hæc Georgius uenit uerſus Kiow,& interpoſitis colloquiis,ceſſit ei Iſaſlaus
de Kiow quam poſſederat,ex reſignatione Roſciſlai. Sedit itaq; dux Geor/
gius in Kiow ſede auita,& diuiſit regiones inter filios. Andreæ dedit Viſſe/
hrod,Borziſz Thurow,Hleb Pereaſlaw,& Vaſilkoni Porſzy. Non conten
tuſq; Georgius, q̄ Mſciſlaus Iſaſlai filius fuerit pulſus de Pereaſlaw, miſit
contra eum exercitum ualidum,in Przeſopnycza ſe continentē. Qui terro/
re hoſtili actus,imparem ſe uidēs futuræ dimicationi fugit in Luczko, & ex
inde in poloniā ad duces Boleſlaum,Mieczlaū,& Henricum,qui congrega/
tis dominiorū ſuorum potentiis,hoſtiliter uerſus Ruſſiam procedebāt, uolē
tes Mſciſlaum non tantum in Pereaſlaw,ſed & in ſedem Kiouieñ reſtituere.
Dux autē Georgius kiouieñ,ueritus polonorum potētiam,p ſuffragiū Roſ/
ciſlai ducis Przemiſlieñ, pacificat̄ cū duce Mſciſlao & ſuis germanis Wlo
dimiro & Iaroſlao filiis Iſaſlai, & tā ducatum Pereaſlauieñ q̄ cætera omnia
quæ ad eos pertinebant eis reſtituit,iureiurando ſe aſtringens,nunq̄ ad occu
patione eorum dominiorū aſpirare. Sed poſtea non ſeruato iuramento ducē
Mſciſlaum in caſtro Wladimirieñ obſidione cinxit: Fiebatq; grādis occiſio
inter obſeſſos & obſidentes. Polonis qui in obſequio ducis Mſciſlai fuerunt,
uarias cædes in nobilibus ducis Georgii edentibus,intantū ut Georgius plu
ribus de ſuis ammiſſis,confuſus in kiow rediit. Illicq; morbo correptus inte/

Wlodomirko/nis mors.

Iſaſlai mors.

Georgius acce/pit kiow.

Georgij mors.

riit, in eccleſia ſancti Saluatoris apud Bereſtow tumulatus, ãno domini. M. centeſimo ſexageſimo quarto, q̃ndecima menſis Maii. Cui ſucceſſit dux Iſaſla9 Dauidouicz. Hũc in hyeme Mſciſlaus Iſaſlauicz e kiow expulit, illicoq; ſedẽ kiouieñ faſtidiẽs, eã tẽpore Veris Roſciſlao patruo ſuo duci Smolneñ reſignauit. Sed ille ducatum kiouieñ peroſus, ceſſit duci Wlodimiro Mſciſlauicz, quem (indignatione motus) iterũ Mſciſlaus Iſaſlauicz dux Wlodimirieñ eiecit & kiow poſſedit. Quod Andreas dux de Szuſzdala non ferens, miſit filium ſuum Mſciſlaum cum Roſtowczis & Wlodimircis. Affuerũtq; ei auxiliares nouẽ duces Ruſſiæ. Hleb Pereaſlauieñ, Romanus Smolneñ, Dauid Viſſehrodeñ, Wlodimir Andreouicz, Demetrius Georgii, Georgius & Slauiecz germani, Olech & Gregorius Swantoſlauiczy, hi obſederunt in kiow ducem Mſciſlaum Iſaſlauicz, qui famem non ferens in Wlodimiriam effugit. Duces uero arce potiti, uxorem & filium Mſciſlai captiuant, ciuitatem kiouieñ in prædam militibus dant, ſed ciuitate non contenti, ſacras ædes & monaſteria diripuerũt, locat tãdẽ Mſciſlaus Andreouicz in kiow ſuũ patruũ Hleb, quo poſt lapſũ duoꝝ annoꝝ mortuo. Romanus Smolneñ dux, in eius locũ ſubſtitutus eſt, proceſſu attñ temporis, Iaroſlaus Iaroſlauicz eo exploſo, ipſemet kiouienſem ſedem poſſedit.

Iſaſlaus dauidouicz.

Mſciſlaus dux

Andreas dux.

Nouem duces Ruſſie.

kiouia militibus in predam data.

Romanus ruſſie dux.

Mieczlaus monar. quintus

CAPVT XXII.

MIgrato autem ex hoc ſæculo Boleſlao Criſpo. Principes, Myeczſlaus maioris Poloniæ & pomeraniæ, Kazimirus Sandomiriæ. Boleſlaus altus, Myeczlaus & Cõradus Sleſiæ duces Graccouiam conuenere. Deq; omniũ prælatorum & Baronum conſenſu Myeczlaum, maioris Poloniæ & Pomeraniæ ducem, in monarchã delegerunt, atq; Graccouieñ arcem, cum tota prouincia ſuæ ditioni præſtiterũt, quanq̃ Graccouieñ Kazimirum, ducem Sandomirieñ in monarchã euehere nitebantur, non tamẽ eorũ deſtinatui ſatiſfacere poterãt. Moxq; poſt electionem, ſpei electorum regimen Mieczlai ſenis non reſpondit, nam tyrannide, exactionibus, & iniquis calumniis ſubditos opprimere, pro unaq; damula & dorca occiſa, tam ingenuos q̃ agreſtes pœnis afficere, eorumq; ſubſtantiã confiſcare, aut per ducis miniſteria diſtrahere cœpit. Ex magna quoq; opum affluentia, & copioſa prole in faſtũ deductus eſt. Habuit ſiquidẽ filios quinq; Othonem ſcilicet & Stephanũ, ex filia regis Hungariæ, Boleſlaum, Myeczlaũ & Wladiſlaum ex conſobrina imperatoris Friderici. Ex filiarum quoq; locatione in matrimonia, & affinitate nacta, clarior euaſerat, Sobeſlao eñi duci Bohemiæ unam, duci Saxoniæ alterã. Friderico duci Lothoringiæ terciã, Boguſlao duci maritimæ oræ, & eius filio Boguſlao quartam & quintã, Othoni halicieñ ducis filio, Boleſlao duci Pomeraniæ, & Wladiſlao duci Rugiæ filias, in cõſortes collocauerat. Cumq; op

Mieczlai tyrannis.

præſſorum

præſſorum uociferatio & gemit⁹ per ſingulos ordines indies augeretur Gedeon, qui & Getka antiſtes Graccouieñ, oppræſſorũ habẽs rationem & curam, excluſis arbitris humaniter & paterne hortari atq; præcari cœpit, quatinus princeps Myeſko a deteſtabili tyrannide deſiſteret, exactiones euectionesq; (in uulgari polonico podwody nũcupate) reſcinderet, officialeſq; & reliquos præſides a confiſcatione & truculẽtia prohiberet. Quum autẽ eius benignis adhortationibus haud quaq̃ locum daret, quãdam matronam habitu lugubri, ac uultu mœſto, principe cõſilia cum primoribus regni tractãte ſummiſit. Quæ lamentando alta uoce propoſuit. Habui inquit illuſtriſſime princeps copioſum balantum gregem, illumq; conductis iſtis mercenariis ad cuſtodiendum & ad caulas reducendum tradidi. Et heu me miſerã eorum incuria & negligentia, totus grex luporum morſibus deperiit. Itaq; niſi tu ancillæ tuæ ſuffragium tuleris tam præcipiti damno peſſũdatæ, miſera neceſſe eſt & orba conſummar, tum mercenarii. Filius huius matronæ inquiunt ſuis rabidis canibus noſtras uigilias o princeps sereniſſime pulcit, ut turba canum irruente & gregẽ lacerante nihil adiutorii præſtare quiuimus. At filius, non inquit clariſſime princeps oues ſed lupos, canibus ſolutis diuerſo itinere inſectatus ſum, & pars canum reuerſa in oues inſiliit. Nõ in me ergo culpa qui lupos abegi contorquenda eſt, ſed in mercenarios crediti gregis deſertores. Tulit itaq; ſentenciam princeps Myeczlaus conſiliariorum approbatione ut filius (q uerius priuignus dici poterat) q̃m damni occaſionẽ præbuiſſe uidebatur, damnũ lueret, ac genitrici ſolutionẽ refunderet. Tũ Gedeon Graccouieñ pontifex aſſurgẽs, Tu o princeps ille es filius, qui matri ſuæ Poloniæ prouinciæ ad inſtar priuigni, truculentos tuorum officialium canes immiſiſti, calamitoſas regni Poloniæ ouiculas te nequitq̃ ꝓhibente, immaniter trucidantes, proprio igitur dampnatus iudicio conſurge, & fœdam auariciã animo excutias, nimiãq; habendi auiditatẽ poſthabeto, ac miſero gregi iãiã perituro conſule. Dux autẽ Poloniæ Myeſko ſenex, eã pontificis admonitionẽ iniquo ferens animo, proſiliit ac e medio conſiliariorum ſuorum præſentiã ſubtraxit, præſulem Gedeonẽ in exilium pulſurũ comminãdo. Reliquos aũt Barones & conſiliarios ad necẽ, aut membrorũ mutilationẽ cum bonorum confiſcatione deſtinaturum.

Iudicia actio.

Sentencĩ lata ad ſimile.

Kazimirus iuſtus.

CAPVT XXIII.

DEiecti autẽ animo ac territi, Gedeõ Epiſcopus & proceres Graccouieñ clam conſilium capiunt, & Kazimirum ducem Sandomirieñ ſine mora accedendũ, præcandum & adducendũ arbitrantur, ut ſua liberalitate, iuſticia, fortitudine, & tẽperãtia lapſæ reip. ſuccurreret. Quem repugnãtem, ac aduerſus fratrem Myeſkonem ſenẽ nil agere uolentẽ, ampliſſimis perſuaſionibus & præcibus deuicerunt, ad reip. quoq; tuitionẽ & ſuſtẽ

tationem plus q̄ fraternam auſcultationē animarūt. Et e Sandomiria Grac/ couiam, nobilibus & agreſtibus cateruatim occurrentibus induxerunt, præ animorum leticia uociferantes. Benedictus qui uenit in nomine domini libe/ rator. Myecz laus uero iiſdem tempeſtatibus a Graccouia in maiorē Poloni am & Pomeraniā ſeceſſerat, hinc arx Graccouieñ, cæteraqꝫ caſtra & muni/ tiones abſqꝫ difficultate & ſponte in Kazimiri deditionē uenerunt. Audita itaqꝫ ſua eiectione Myecz laus a monarchatu, arma ſumpſit mittēſqꝫ ad ge/ neros a quibus & militaria depoſcebat auxilia, Kazimirum de ſupplātatio/ ne monarchiæ incuſabat. Sobeſlaus uero Bohemiæ dux, proprio bello cum Friderico ſuo fratre ſeſe implicatum reſpondit. Saxoniæ autē & Lothorin/ giæ duces, imperatori ſuam in Italiam miſiſſe militiā, aliāqꝫ imperatoris iuſ ſu pro recuperatione terræ ſanctæ parādam renunciarūt, cæteriſqꝫ affinibus ferme in eūdem modū ſocero ſe excuſantibus. Myecz lao inſperatus accidit caſus. Otho nanqꝫ eius filius ex primo coniugio natu maior, facta cum qui buſdā maioris Poloniæ militibus conſpiratione, caſtra paterna in maiori po lonia occupando, ſe cū tota prouincia ditioni kazimiri ducis ſubiecit. A quo Kazimirus præter caſtrum & ciuitatem Gnezneñ nil recepit, cauſa autē ſur reptionis caſtrorum ab Ottone, deputatio melioris ſortis filiis ſecūdi matri/ monii fuit, ipſo prioris matrimonii filio obmiſſo. Defectionem maioris Po/ loniæ, ſequuta eſt Pomerania ulterior & citerior, ac in Kazimiri obedientiā deuenere. Eſt aūt ulterior Pomerania, quā Slupſko poloni uocant. Cui dux Kazimir9 Boguſlaum nobilem, de domo & genere griffonum, præfecit: Ci/ terior uero Pomerania eſt, cuius metropolis Gedanum nūcupatur, cui Sam borium, Izironis Mazouiæ comitis filium præfecit. Hii temporis lapſu præ dictarum prouinciarum principatum ſibi uſurparunt. Erat etiam ſub ditio/ ne & regimine ducis Kazimiri, Leſtko filius ducis Boleſlai Criſpi, quem cū ſuis Mazouia & Cuyauia prouinciis Izironi comiti grandeuo & prudēti cō miſerat gubernandum. Inſuper Sleſiam ad ſuam obedientiam, concordatis fratribus reduxit. Myecz la9 ſiquidē minor natu Boleſlaum altū natu maio/ rem ex Wratiſlauieñ ducatu depulerat. De quo Myecz laū cedere iubens, duos diſtrictus a Graccouieñ prouincia abſtractos eidē in recompenſam lar gitus eſt, Bitomieñ ſcilicet & Oſwancimeñ. Ex tūc Boleſlai Krziuouſti ora/ culum uerificatum eſt, quo moriens prædixerat infanti Kazimiro, quadrigā tetrarcharum concurſuram. Super hæc attamen dux Kazimirus anno do/ mini 1179. prouincias Ruſſiæ Breſteñ, Wladimirieñ, Droyceñ, & Przemiſ lieñ adeptus eſt, quarum caſtris conquſitis, ipſas prouincias per ſe admini/ ſtrabat. Factoqꝫ apud Lanciciam conuentu, in quo, omnes exactiones, iniu/ ſta tributa per Myeſkonem, ſuum fratrē conſtituta, pro ſua induſtria & ma gna ſolertia reſcidit. Calumniatores nonnullos proſcripſit, alios igne & cau terio notauit, deprauatas cōſuetudines in regno Poloniæ exortas abſtulit & remouit, præſertim ne ānonā & uictualia nobiles agreſtibus non ſolū nō ca/ perēt, uerūetiā nec fenū paleāqꝫ uiolēter afferrēt, ne uillanorū caballos rape rēt. Neue lōga itineꝝ intercapedine, ꝑ ſe aut ſuos ſatellites, ipſoꝝ equos defa tigādo eneruarēt, uel in loca diſtātiora abducerēt Epiſcoporū quoqꝫ bona tā

mobilia

kazimirus aſ/ ſumptus.

Otto a patre defecit.

Pomerania ul/ terior.

Pomerania ci/ terior.

kazimirus pro uincijs Ruſſię potitus.

kazimiri iuſti/ cia.

Decreta kazi/ miri.

bilia q̄ immobilia ne diriperent. Et ne tales conſuetudines in poſterum ab aliquo innouarentur, placuit omnes tranſgreſſores horrendo anathemate innodare. Sdziſlaus itaq; Gneznen̄ Archiepiſcopus, cū cæteris Poloniæ Epiſcopis, omnibus pōtificalibus indutis, Gedeone Graccouien̄, Ziroſlao Wratiſlauien̄, Onolpho Cuyauien̄, Cherubin Poſnanien̄, Lupo Plocen̄, Cōrado Camienen̄, Gaudentio Lubucien̄, aſtante Kazimiro monarcha, & tribus principibus Ottone Poſnanien̄, Boleſlao Wratiſlauien̄, Leſkone Mazouien̄, & Baronum multitudine in hunc modū pronunciauit. Qui agreſtiū annonam, aut res quaſcūq; ui aut quouis alio pacto tulerit, aut auferri iuſſerit, anathema ſit. Qui legationis aut neceſſitatis publicæ uel priuatæ occaſione, præterq̄ ad denunciandū hoſtium in patriam imminentē inſultū, cuiuſpiam quadrupedem & iumentū, in angariam uulgo podwodaticam acceperit uel accipi iuſſerit, anathema ſit. Qui bona pontificū aut eccleſiaſticarum perſonarū decedentium rapuerit, occupauerit, diſtraxerit, etiā ſi perſona ſit illuſtris, & regali, ducali, aut quacumq; alia præfulgeat dignitate, anathema ſit. Qui Epiſcopum ſpoliatores (reſtitutione non habita) acceptauerit, & raptorum aut diſtractorum relaxationem raptoribus (ſatiſfactione legittima non præcedente) impenderit, ueluti ſacrilegii particeps & conſentaneus, & qui ambitioni ſuæ & commodis inhiando ſacrilegio actionem præſtiterit, anathema ſit. Et reſponſum eſt a ducibus & uniuerſo populo Amen.

Sdziſlaus Archiepiſcopus gneznen̄.

Ad confirmandū autem & perpetuandum præfatas conſtitutiones, ſimul & obtinendū relliquias alicuius ſancti pro decorāda eccleſia Graccouien̄. Dux Kazimirus ex utroq; ſtatu nuncios ad ſummū pontificem Alexandrum tercium miſit, qui Kazimiri conſtitutiones tanq̄ iuſtas & approbatione dignas laudauit & cōfirmauit, legatos de dando ſacro corpore bene ſperare iubens. Confirmatiōis reſcriptum in eccleſia Graccouien̄ habetur, cuius exordium eſt. Alexander Epiſcopus, ſeruus ſeruorum dei, dilecto filio nobili uiro Kazimiro duci Poloniæ ſalutem & apoſtolicā benedictionē. Ex parte tuæ magnitudinis &c. Finis. Datum Thuſcula. quinto kalendas Apriles. Corpus uero ſancti cuiuſpiam non præbuit, quoniam morte præuentus e uita ſublatus eſt.

Legati romam miſſi.

CAPVT XXIIII.

SVmmiſit itaq; Kazimirus Poloniæ monarcha legatos alios ad Lucium papam tercium, Alexandri tercii ſucceſſorem pro corpore alicuius ſācti pmiſſo impetrādo. Habet alia hiſtoria q̄ Gedeon Graccouien̄ præſul, uulgariter Gedka nuncupatus a præfato Lucio papa tercio, ueteri ſodalitate in ſtudio Paduano motus, ſuæ eccleſiæ Graccouien̄ quoduis corpus ſanctū donādum popoſcit. Cumq; papa annuiſſet, ſacrarium quoddam (ut ueteres noſtri referunt in eccleſia. ſ. Laurēcii extra muros Romanos ſitū) aperire iuſſit, tactoq; corpore & oſſibus beati martyris Laurencii, percunctatus eſt an deo propiciāte Poloniā migrare uelit, illico aūt faciem auertit, ſeſe Poloniā nequaq̄ abducēdum inſinuās. Idē egit corpus ſancti Stephani prothomartyris. Dubitāte igitur papa, & aſtātibus Polonis perturbatis. Sanctus Florianus in proximo hiis requieſcens, manu extenſa, proficiſcendi in poloniam indicium dedit. Quo cum maximo

Legati alij romam.

Opinio aliorū.

Ex miraculo diuus Florianus in poloniā uenit.

ſolatio & animi gratitudine ſecrete aſſūpto, dirigente Egidio Epiſcopo Mutinenſi Commiſſario domini papæ, in Poloniam āno domini. M. centeſimo octuageſimo quarto deuenerunt. Cumq; dux Kazimirus, præſul Gedeon, omniumq; aliarū cōditionum homines ſummis habitis honoribus, obuiam irent, ſacrum corpus diui Floriani, in loco ubi nunc eiuſdem beatiſſimi martyris, a parte ſeptētrionis urbis Graccouieñ ſtat baſilica, uulgariter Cleparz poſtea & nunc appellato, ſubſtitit. Et accepto reſpōſo, q̄ illic ſanctus dei habitaculū, urbē & eius gentē a ſeptētrionalibus inuaſoribus ꝓtecturus deleg erit, a meridionali uero plaga, alteꝶ patronum & protectorem uenturum quum prædixerit. Dux Kazimirus, & pontifex Gedeon, pulchram baſilicā in eodem loco, in honorem ſancti Floriani edificarūt. Et brachio ipſius ſancti, præfatæ eccleſiæ relicto, totum corpus in eccleſiā cathedralem Graccouienſem intulerunt, ac in medio eccleſiæ, in tumba marmorea, pollita & alta collocarūt. Temporum uero lapſu, Kazimirus dux & Gedeon pontifex, in beati martyris eccleſia, collegium prælatorum & Canonicorū, condonatis certis uillis & decimis fundarūt, præpoſituram ex prouentibus parrochialis eccleſiæ in Skalka erigendo. Iſte eſt beatiſſimus martyr Florianus, officio princeps militiæ, qui cum percepiſſet de ſuis quadraginta milites (quos Aquilino præfecto in Lauriacum Noricum, & eſt caſtrum in Bauaria, iuſſu Diocleciani Cæſaris miſerat) pro fide Chriſti tētos & in carcerem miſſos, ad ſuos, ſe in Lauriacum iturū, & quæq; dura pro Chriſto paſſurū retulit. Excedens itaq; de ciuitate ubi commorabatur Ticia, Lauriacum Ripēſe in Norico applicuit, & tanq̄ chriſtianus, præſidi Aquilino per commilitones oblatus. Primum bis dure cæſus eſt fuſtibus, deinde præacutis ſudibus, ſecūdum ſcapulas tranſfoſſus, tandē in carcerem deiectus, ad extremum ſentencia cōdemnatus, de ponte, cū ſaxo ad collum alligato, in Aneſum fluuium præcipitatus eſt quarto nonas Maii. Surſumq; aduerſus aquæ fluxum, fluuio undis exuberante delatus, In quodam ſaxo expoſitus, & ab aquila alis in modum crucis expanſis cuſtoditus atq; protectus eſt, donec a Valeria matrona deo deuota, ipſomet beato Floriano reuelante & uolente occulte abductus, & ſepultus eſt. Noricum dixerunt ueteres, quam recentiores Bauariā appellant, a Boys gentibus Inſubriæ, ſeu Lombardiæ illic delatis, ut Eneæ Senenſis de Picolominibus placet. Vel ab auaris. i. hungaris b. littera ad caput dictionis appoſita, ut Blondus aſſerit, in eam oram delatis. Prius itaq; Noricū ex poſt Boiaria, nūc uero Bauaria uocitata, germaniæ prouincia. In qua ſanctus Florianus martyrium pertulit.

S. Florianus Graccouiā allatus.
S. Floriani tēplum erectum.
Perfunctoria delibatio uitę S. Floriani.

CAPVT XXV.

Exclusus autē Myeſko ſenex a ſuo principatu, dux maioris Poloniæ & Pomeraniæ, in Ratiboriam Sleſiæ ſe cōtulit, illicq; cū uxore, & tribus filiis ſub magna rerū penuria uitam peragēs, tū per nūcios, tū per epiſtolas præcatur & obſecrat, quatinus dux Kazimirus in ducatus ipſius eum reſtituat. Nonq; eam charitatem qua a teneris annis eum amplexatus fuerit, ac in uirum uſq; fouerit obliteratione deperire permittat. Si quoq; capitis ſui, canis reſperſi capillis, rationem habere noluerit

Myeſzko reſtitutionem quęrit.

re noluerit,uxoris attamen, ſuæ glotis,& nepotũ,ob euitationem dedecoris
& grãdis ludibrii ſuæ toti proſapiæ eo facto iminẽtis obliuiſci non dedigna/
ret. Motus itaq; Kazimirus miſericordia, hereditatẽ illi reddere,& ſe prin
cipatu monarchiæ abdicare uoluit. Conſiliarii autẽ eius & Barones animis
conſternati, q̃primum in murmur & diſcrimen irruerunt, ꝙ ſi de Myeczlao
præconceptam non immutaret ſentenciã,omnes de uita & rebus eorum ali
ter proſpicere uelint,hac itaq; Baronum & conſiliariorũ obiectione deterri/
tus,ſup reuocatioue fratris Mieczlai ſentẽciam ſe immutaturũ & abrogatu
rũ ſuis conſiliariis eſt pollicitus Mieczlaus hiis cognitis,atq; a Friderico im
peratore ad quẽ ſe cõtulerat,nullis reportatis auxiliis,recepto a Mſczugio
cui filiã locauerat,maritimæ oræ principe,auxilio,Kazimiro inſup clã fauẽ
te & rei cõſcio (qm̃ fraternitatis ardebat amore)caſtꝝ Gneznẽ intercœpit Mieſzko reb⁹ ſuis potitus.
Ex quo facile omnes cæteras munitiones conquirit,filiuſq; eius Otha, pſua
ſione cõmuniũ amicorũ recõciliatus, ad patris obedientiã rediit. Breui itaq;
tempore Mieſzko ſuum ducatũ integre recuperauit,nec eo contentus ad re/
petẽdam monarchiã aſpirare cœpit. Et Leſzkonem Mazouiæ ac Cuyauiæ
ducem,ſuum nepotem,a Boleſlao Criſpo,Kazimiri ducis curæ commiſſum
quoniã egritudine indies debilior redderetur,ad ſe cũ ducatibus eius allexit
ac uafriciis attraxit,ut eo moriente,ſuis poſſeſſionibus potiretur. Qui cogni
ta ſua culpa Graccouiã ad ducem Kazimirum ipſius patruum, una cũ Zi/
ra Comite,ſuo directore rediit,proſtratus igitur & ualitudinarius, gratiã &
tutoriã quẽadmodũ ſupplicauerat, pmeruit ac reportauit. Nouiſſime autẽ
de uita migrãs Mazouiã & Cuyauiã Kazimiro cõmẽdauit. Dux aũt Kazi
mirus, defectione ciuitatis & prouinciæ Brzeſcze,ſupra flumẽ Bug ſitæ,p
cœpta,celerrimo gradu cũ militum copiis perueniens,eam in duodecim die
rũ ſpacio cœpit,ac defectionis auctores interitu extinxit. Exinde ad Halicz
progreſſus Mſciſlaum affinem ſuũ,uel ut alia hiſtoria refert,ſuæ ſororis fili
um,quem fratres Spurgii nomine ei impoſito eiecerant reduxit. Contra quẽ
Wſeuoldus Belzeñ & Wladimirus Halicieñ duces germani Mſciſlai ,cum kazimiri in ruſſia victoria.
omnibus Ruſſiæ principibus,& Boiarioꝝ multitudine ſuperuenięntes, ſignis
canere iuſſis conflixerũt,ac multi a paucis ſuperati ſũt, fugitq; Wſeuoldus
in Belſz,& Wladimirus ad Belam regẽ Hungariæ. Caſtrũ igitur & oppi/ Mſciſlaus reſtitutus.
dum Halicz Kazimiro uictori illico deditũ eſt. Qui illud Mſciſlao affini ſuo
per prius ſacramẽto adacto ꝙ nunq̃ polonos in aduerſis deſereret, reſtituit.
Ipſe uero in poloniã reuerſus eſt,triennio autẽ uix peracto Mſciſlaum ducẽ
Halicieñ Rutheni ueneno extinxerunt, pro Wladimiro in hungariã celeri/
ter mittentes,ut ueniat & principatum repetat. Wladimirus eo nũcio letus
dum rẽ ad Belam hungariæ regem defert,& ſubſidia militũ, equorũ ac ſum wladimirus vinculis iniectus.
ptuum expoſtulans,quibus Kazimiro duci Poloniæ,& Romano duci Wla
dimiriæ ad Haliciam per eũ ſubſtituto repugnaret,capitur & in uincula cõ/
iicitur. Andreas uero Belæ filius,cum copiis ut Halicz occuparet q̃ celerri/ Andreas Belę regis hungarię filius.
me mittitur,qui Wladimirũ ſe præceſſiſſe fingẽs,in caſtrũ admiſſus, ipſum Halicz occupat.
occupauit,& totam Halicieñ prouinciam,in ſuam poteſtatem redegit. Wla
dimirus autẽ uinculorũ moleſtias,apud regem Belam prope biennium per/

wladimirus ſolutus.

peſſus, corruptis cuſtodibus euaſit, & collecta ad ipſum manu, raptu uiuere aſſueta, regiones Ruſſorum perturbabat, ac Premiſliā quæ ſub iugo Kazimiri ducis Poloniæ fuit. Anno Chriſti. M. centeſimo octuageſimo ſeptimo, meſſis tempore circa feſtum aſſumptiōis Mariæ afflixit, & multos ex ea captiuos educens uendidit. Verum quum non haberet ubi tute reclinaret frequentibus legationibus & nūciis ad Kazimirū ducem miſſis ſibi parſum iri de irrogatis iniuriis obtinuit, & ad Kazimiri principis præſentiam admiſſus humi proſtratus meruit, ut præfatus dux poloniæ, abolita eius culpa, etiam Nicolaum Palatinum Graccouieñ militiæ principem, cū frequenti exercitu mitteret, ipſum in Halicieñ ducatum reſtituēdū. Qnanq̄ autē pleriſq; minus credibile uidebatur, ſub Bela rege hungariæ & Andrea eius filio recuperare Haliciā, tulit tamen fortuna, ut Nicolao Palatino Graccouieñ obſeſſa Halicia uictualia deficerent. Petentibus itaq; caſtrēſibus ſaluis rebus dimitti, cū ſuis omnibus in hungariā exceſſerūt. Wladimirus autē in Halicz eo pacto locatus eſt, ut principi Kazimiro & poſteris eius ſincerus ſemper & ſubiectus maneret. Orta eſt ex inde, inter Belam regē hungariæ, & Kazimirū ducem Poloniæ, grandis procella & diſſenſionū turbo, intulitq; rex hungariæ dāna Polonis hungariæ finitimis. Dux quoq; Kazimirus haud impiger hūgariam inuadens identidē quæq; reperire potuit abægit, locatiſq; in pleriſq; locis præſidiis, confinia hungariæ tutatus eſt. Egre tamen, & cum incuſationibus(q̄ pro homine indigno & nulli partiū fido, Wladimiro principe bella cum hungaris agerent) militiā Poloni obibant. Tādem per communes regnorum Barones treugas pacis per trienniū acceptarunt, donec hungari & Poloni temporis ſucceſſu ſolidam firmarent pacem. Accidit autē Kazimiro duce & monarcha Poloniæ in Ruſſia agente, & compoſitionem inter duces Romanū Wladimiriæ, & Wſeuoldum Belzeñ tractante, ſeptuaginta principales Barones contra Kazimirum conſpirarūt, & ut facilius rem aggrederentur diuulgarunt eū Ruſſiæ ueneno interiiſſe, mittenteſq; aduocarūt Myeſkonem ſenem, ſuapte cupiditate ad inuadendū monarchiā procliuē. Quo aduentante urbs Graccouia, & omnia proximiora & circumiacentia caſtra ei ſunt tradita, præter caſtrum Graccouieñ, quod Fulco Graccouieñ Epiſcopus, cū ſuo germano Nicolao Palatino Graccouieñ de armis uulpium ꝑ kazimiro conſeruauerat. Myeſkō uero ex blancatis aſſeribus, & duriſſimis roboribus munitionem in Graccouia cōtra arcem Graccouieñ erexit. Et audito q̄ kazimirus cū Ruſſiæ ducibus Wſeuoldo Belzeñ, & Romano Wladimirieñ, Graccouiam properaret, in erectum caſtrum, forti impoſito præſidio & filio ſuo Boleſlao, ac Henrico kethlicz milite, relicto, pro ſupplemēto nouorū militum colligendo, in maiorem Poloniā diſceſſit. Verumenimuero kazimiro aduenięte, Graccouieñ ei ſuam ciuitatem aperiunt, ad ipſumq; omnes redeunt, in breuiq; nouam munitionem die noctuq; expugnando adeptus eſt ac eam incendit, per pacta ut liberi & ſalui diſcederent. Non ſolum autē liberos, ſed tam Boleſlaum ducem qui ſe fidei Kazimiri patrui ſui cōmiſerat, q̄ Barones Myeſkonis, plurimis donis onuſtādo dimiſit. Quo factum eſt ut Myeſko ſenex cum fratre ſuo Kazimiro duce pacem per mediatorem

Petrum

Margin notes: wladimirus kazimiro reconciliatus. — wladimiri reſtitucio in halicz — Polonorum & hungarorum diſſenſio. — Treugæ. — Noua ſedicio. — Mieſko Graccouia potitus

Petrum Archiepiſcopum Gneznen̄ renouauit & ſinceriter compoſuit. Henricus uero kethlicz omnis fratrū diſſenſionis fons & occaſio, ad eccleſiā maiorem caſtri cōfugerat, Ruthenisq; ad diripiendam ſuppellectilem eccleſiæ irrumpentibus. Et Kazimiro ſacerdotum clamoribus pro defenſione aduocato, expilationeq; compeſcente, ex Cripta in qua latuit in permixtum uulgus tanq̄ ignotus egreſſus, deq; caſtro fugere nitens, captus, ac alapis cœſus & ad ducem Kazimiri adductus eſt, Romano duci in perpetuā captiuitatem traditus Ruſſiā abducendus, ne inter fratres diſſenſionum foret ſeminariū. Præterea Kazimirus Poloniæ monarcha, mortē Henrici ſui germani ulciſci uolens, & Prutenos in iugum mittere, anno domini. M. centeſimo nonageſimo ſecundo, Pruſſiā cum omniū terrarum ſuarum copiis ingreſſus eſt. Cum principibus, Boleſlao Poſnanien̄, quē loco ſui Mieczlaꝰ ſenex pater eius miſit, Boleſlao alto Wratiſlauien̄, & Mieczlao Rathiborien̄ filiis olim Wladiſlai, qui perſonaliter in Pruſſiam deſcenderūt. Et magna cautela adhibita per Kazimirū ſuoſq; officiales, ne denſiſſima opacitate ſiluarum, & limoſarum uoraginū perpetua bituminoſitate gentes polonorū uelut temporibus ſuperioribus circūuenirentur, longe lateq; uaſtationem extendendo, habitacula & domicilia cōflagrādo, & utriuſq; ſexus homines puberes & impuberes trucidando, quibus maiores Prutenorū ad ſe uenire impulit, qui ad pedes eius in terram prolapſi, ut eorum relliquias non anihilaret, miſericordiam depræcati ſunt. Kazimirꝰ uero, acceptis retētis tributis, receptiſq; captiuis, receptis & centum obſidibus, cum Prutenorū perpetuo homagio in Poloniam fœlix remeauit. Et anno ſequenti pacem cœptam integram confecit, cū Bela rege Hungariæ perſonaliter in antiqua uilla conueniēdo, quæ prius attentata, & præſignata fuit per medium Fulconis antiſtitis Graccouienſis & germani ipſius Nicolai Palatini Graccouien̄. Ex hungaris uero per Archiepiſcopum Strigonien̄, cum Epiſcopo Agrien̄, & palatino hungariæ. Cōcluſumq; fuit ut rex Bela ampliſſimo regno hungariæ contētaretur, Ruſſia ad regnum Poloniæ ſpectante. Anno autē domini. M. cēteſimo nonageſimo quarto, in die ſancti Floriani patroni ex more antiquo in urbe Graccouienſi dux Kazimirus hoſtias obtulit, & miſerabiles pſonas munifice pauit. In craſtino uero quæ eſt dies. ſ. Gothardi pontificibus & regni proceribus menſam opipare ſtruxit. Omnibuſq; epulātibus & letantibus, dum quæſtiones de immortalitate animæ Kazimirus dux pōtificibus ſcrupuloſas proponeret, modico poculo hauſto, ſubito relapſus corruit, & paulopoſt expirauit. Incertū morbo ne, an ueneno (quod mulier quædam ut fertur de Graccouia ad Venerem ipſum inflāmando propinauit) extinctus occubuerit. Depoſt quarto die in latere chori eccleſiæ Graccouien̄ in monumento murato iuſto honore tanq̄ deſideratus inſtaurator patriæ tumulatus eſt.

Henricus kethlicz vinctus.

Expeditio kazimiri in Pruſſiam.

Pruteni homagia & tributa ſoluere coacti.

Pax cum Hungaris firmata.

kazimiri interitus.

CAPVT XXVI.

BOleſlaus altus dux Wratiſlauien̄, anno domini ſeptuageſimo quinto prima die Maii. Excluſis de mōaſterio Lubus monachis ordinis ſancti Benedicti per regem Kazimirum ex Cluniaco introductis, locauit fratres Ciſtercien̄ ordinis, ex monaſterio Portuenſi

Ciſtercienſis ordo in monaſterium Lubeuſin troductus.

tuenſi ſumptos, ſupra fluuium Szola ſituato, cum conſenſu Ziroſlai Epiſ-
copi Wratiſlauienſis & Mieczlai ſenis monarchæ regni poloniæ ſui patrui.
Cum conſenſu quoq; germanorum ſuorũ Myeczlai & Conradi Rathibori-
ẽſis & Glogouieñ ducum, & filiorũ ſuorũ. Ferunt hos fratres in poloniã im
portaſſe genus pomorum Daport nũcupatorum, quaſi de porta albatorũ.
Fuit autẽ primus Abbas Ciſtercieñ ordinis in præfato monaſterio tranſlato
Florẽtius. Anno domini. M. centeſimo ſeptuageſimo ſexto quarto idus Au
guſti cenobium in Suleyow ordinis Ciſtercieñ fundauit dux Kazimirus San
domirieñ ſupra flumen Pilcza in prædio Ruſlai comitis qui Chriſtum reli-
quit heredem, quia liberis caruit. Donauitq; præfato monaſterio dux Kazi

Monaſterium in ſuleyow fundatur.

mirus uillas Suleyow, Strzelcze, Campa, Puczonow, Myanow, Dambro-
wa, Baldrzyczow, mõtem Bucinam, Sczepanow, Piotrow, Chennaz, Tha
nyow tredecim plauſtratas ſalis ex Sandomirienſi teloneo. Et item alueum
ſalis in Graccouia, nouem quoq; caſtores de camera ducali. Petrus uero Ar

Eiuſdem monaſterij dotatiõ.

chiepiſcopus Gneznenſis ad peticionẽ ducis Kazimiri de menſa Archiepiſ-
copi, contulit eidem monaſterio, manipulares decimas in Sulykow, Lancz-
no, Belam Miſeow, Stapm, Stibor, Domczelan. Incorporauit eidẽ cenobio
eccleſiam in Budzykow cum decimis Standow, Chenna, & Paſturow. Sam

Monaſterium in Oliua fundatur.

borius Pomeraniæ dux monaſterium ordinis Ciſtercieñ in Oliua ducali uil-
la ſua Wladiſlauieñ dioceſis anno domini. M. cẽteſimo ſeptuageſimo octa
uo, quindecimo kalendas Aprilis fundauit. Et ei pro dote uillas ſeptem Oli-
uam, Szalkowicze, Stanowe, Sterczow, Glambouy, Granczouy, & Szin
czincze præſtitit. Aſſignauit & decimã teloneorũ, piſcationum, prædiorũ
atq; pecorum. Anno ſalutis ſeptuageſimo nono ſupra milleſimũ cẽteſimũ

Monaſterium in Vanchoczko fundauit.

Gedeon Epiſcopus Graccouieñ fundauit monaſteriũ in Vanchoczko ordi-
nis Ciſtercieñ ſupra fluuium Camyona. Et donauit ei de bonis epiſcopatus
Graccouieñ plures decimas. Eccleſiam quoq; conſtruxit de quadro lapide,
quam poſtea in honorem ſancti Floriani conſecrauit. Eodem anno. M. cen-
teſimo ſeptuageſimonono Vitus de Chotel, ex diſtrictu Sandomirieñ de do

Monaſteria fundãtur in ploczko, in vitow in buſzko.

mo Ianyna, epiſcopus Plocieñ creatus eſt. Qui tria monaſteria ordinis Præ-
mõſtrateñ ſcilicet in Ploczko, in Vitow, & in Buſzko fundauit. Anno Chri

Monaſterium in Coprziwnicza fundatur.

ſti octuageſimo quinto ſupra milleſimũ centeſimum, Kazimirus dux polo-
niæ fundauit monaſterium Coprziwniczeñ Graccouieñ dioceſis. Et in eo lo
cauit fratres Ciſtercieñ ordinis ex Morimũdo ſumptos. Cui oppidũ Copr-
ziwnicza pro dote contulit, & libertates plures conceſſit. Eccleſiam quoq;
de quadro lapide in honorem beatiſſimi Floriani martyris & patroni tãq̃ no
ui hoſpitis fabricauit. Poſt ducem Kazimirũ Comes Nicolaus Bogorius plu
res uillas dicto cenobio contulit. Cæteriq; nobiles de armis Bogoria & Hab

Eclipſis. Peſtis magna.

dãgk reliquas ſortes & prædia deuote cõtulerũt. Eclipſis ſolis notabilis fuit
anno domini. M. centeſimo octuageſimo ſexto. Quã ſecuta fuit peſtis in po

Cardinalis in poloniam legatus decimas inpoſuit.

lonia & in Ruſſia. Anno domini. M. cẽteſimo octuageſimo nono Ioãnes car
dinalis, cognominatus Malabranka a Clemente papa tercio miſſus, poloni
am uenit. Et facta ſinodo in Graccouia pro reformatione cleri, tã Epiſcopis,
q̃ uniuerſo clero pro recuperatione terræ ſanctæ, decimã impoſuit. Swatoſ-

laus dux Czirnieouieñ, congregato haud paruo exercitu, ex inuidia Iaroſla/
um Iſaſlauicz ducem Kiouieñ inuaſit. Et ipſum in caſtro Kiouieñ nulla diffi
dentia præmiſſa obſedit, ſic q; uix aufugit, ſpolia itaq; colligens, omnes the Res ruthenicæ.
ſauros, uxorẽ cum filio iuniore, & militiam Iaroſlai captam, in Czirnieow
(caſtro Kiouienſi relicto) inuexit. Quo audito Iaroſlaus Iſaſlauicz, cum du/ Swatoſlaus ki
obus nepotibus Roſciſlai & copiis militaribꝰ in Kiow ueniens, omnes ditio ow cœpit.
res Kiouieñ ſpoliauit, præcipue Abbates, ſacerdotes, monachos, moniales,
& oĩes latinos, totam culpam facinoris per Swatoſlaum Czirnieouieñ pa
trati in eos refundens. Pro liberationeq; compræhenſorũ grauem cẽſum ex
egit, alios uero uendidit. Swatoſlaum deniq; Czirnieouieñ in Czirnieow ob
ſedit, ſed cum nõ proficeret, pacem cum eo iniit. Mortuus eſt autẽ Iaroſlaus Iaroſlaꝰ kiow
Iſaſlauicz, ãno domini. M. centeſimo octuageſimo quarto. Et ſucceſſit ei in potitus morit.
ducatu Kiouieñ Swatoſlaꝰ Czirnieouieñ. Wſeuoldus uero dux Wladimi
riæ ſucceſſit Michalkoni fratri ſuo quartadecima Iunii eiuſdem ãni uita ſũ/
cto. Superatoq; Mſciſlao Roſciſlauicz, qui cum Rothowczis uenerat, eum
de Wladimiria exturbaturus. Proceſſit contra Hleb ducem Reſzaneñ, ha/
bens ſecum binos filios Swatoſlai ducis Kiouieñ Olham & Wladimirum
atq; nepotem ſuum Wladimirũ Hlebouicz ducem Pereaſlauieñ. Hleb autẽ
dux Reſzaneñ callido uſus conſilio, cum Polowczis terram Wladimiriæ in
greſſꝰ eã crudeliſſime afflixit, eccleſiaſq; & monaſteria ſpoliauit, unde Wſe
uoldus feſtine reuerſus, cõflixit cum Hleb & Polowczis. Captiuauitq; pera/ wſeuoldus ui cit Hleb & Po
cta uictoria Hleb, & in carcerem miſſum necauit. Duos uero nepotes ipſius lowczos.
Mſciſlaum & Iaropolcum cœcauit. Polowczos autem trucidauit & deleuit
Cæteros liberos dimiſit.

Leſtko Albus

CAPVT XXVII.

AD ſubſtituendum nouum principẽ Anno Chriſti. M. centeſimo nona/
geſimo quarto. Conuenerunt pri/
mores minoris poloniæ in Gracco Delectus prin/
uiam, & ſuaſu Fulconis antiſtitis Graccouien/ cipum pro mo
ſis elegerunt Leſtkonẽ album, natũ maiorẽ du/ narcha:
cis Kazimiri in monarcham, adhuc ætatem pu
erilem agentẽ. Ob hoc quidam magnificus op
ponendo electionem infirmare cœpit. Non de/
cere pueros remp. gubernare. Qui enim nõ ſuf
ficit ut ſeipſum regat, multitudinem plebis nec
regere ualebit. Recurrẽdum fore ad Myeſzko/
nẽ ſenẽ (cuius partẽ tuebatur) cenſuit. Aut ad a
liũ quẽpiã ducẽ. Verũ ex aduerſo Fulco Epiſco
pus Gracco. tutatus eſt nominationẽ Leſtkonis albi procedere. Ceſſit ergo
ſucceſſio Leſtkoni albo. A cæſariæ alba, nuncupato. Et quia mẽtes hominũ Leſtko albus
flexibiles ac inſtabiles ſũt, Nicolaus Palatinus Gracco. & princeps militiæ monarcha.
ad ratificandum & perpetuãdum electionem Leſtkonis cum ægiſſet gratias
omnibus proceribus. Ab uno quoq; eorum iuramentũ confirmationis exe/
git, moxq;

git,moxq; curatores & reipub. gubernatores creati ſunt, Fulco Epiſcopus
Graccouieñ,& Nicola9 Palatin9 germanus ei9,donec adoleſceret princeps
Leſtko. Conradus uero alter Kazimiri filius,cui Mazouia & Cuyauia obti
gerat,Criſtino Plocenſi Palatino educandus atq; dirigendus commiſſus eſt.

Myczlai ſenis bellum inteſti-num.

Quo audito Myeczlaus ſenex dux maioris poloniæ,mēte cōſternatus eſt &
cōuocatis omnibus ſuis gētibus,& auxiliarib9 ducibus Myeczlao Rathibo
rieñ, Boleſlao Wratiſlauieñ,nepotib9 ſuis,& Mſczugio Pomeraniæ duce
genero ſuo Graccouiēſibus bellū indixit,eo ꝙ ſe incōſulto, Leſtkonē puerū
immaturæ ætatis ſublimaſſent,allegādo de iure ad ipſum pertinere,tam mo
narchiā regni,q̃ nepotum ſuoꝝ Leſtkonis & Conradi gubernationē,tanq̃ ad
unicum patruum & tutorem pupillorum. Iamq; uenerat,tectis flammas in
iiciendo in dioceſim Gracco.,ad Moſgaua fluuium,a cenobio Andrzeouieñ
quattuor miliaribus diſtātem. Cū Graccouieñ,Sandomirieñ,Lublineñ,Bre
ſteñ ſupra Bug. Mazouitæ & Romanus Mſciſlauicz princeps Wladimi-
riæ quæ Lucenſis appellatur ſororinus ducis Kazimiri nouiſſime mortui,
ad Moſgauam applicuerunt,progreſſum Myeczlao ſeni impedituri. Ordi
natiſq; aciebus anno domini. M. centeſimo nonageſimo quinto, Nicolao pa

Maxima clades domeſtica.

latino Graccouieñ dextrum cornu,Romano duce Wladimiriæ ſiniſtrum te
nente,& Gouoricio Palatino Sandomirieñ in ſubſidiis relicto cum Myeſz-
kone ſene conflixerunt,mutua ſe cœde obtruncando, perinde ac ſi inter infe
ſtiſſimos & perpetuo diſſidentes hoſtes bellum gereretur. Neutraq; pte gra
dum referente, ſtrages horrēda cadaueꝝ utrimq; ædita eſt. Ad duces quoq;

Boleſla9 cæſus

ipſos clades peruenit,Boleſlaus ſiquidem filius Myeſzkonis ſenis in conſpe
ctu patris lancea traiectus, ex equo lapſus occubuit. Myeſzko ſenex a quo
dum milite gregario impetitus morti deſtinabatur frequenti ictuum ingemi
natione. Ni clamore magno ſe ducem Myeczlaum aſſeruiſſet, & caſſidis de
tractione ueneranda canicie militem terruiſſet,quapropter ille miles educēs

Dux Roman9.

ipſum ex acie, ne ab aliis uiolaretur, fugere conſuluit. Dux uero Romanus
pluribus uulneribus aduerſo pectore ſauciatus,& Ruthenis interfectis. Ali
is uero diſp ſis Ruſſiā reuertebatur. Omnibuſq; pro uictis abeūtibus Miecz
laus princeps Rathiborieñ & Oppolieñ cum nepote ſuo Iaroſlao filio Bo-
leſlai Wratiſlauieñ ſuperuenit. In quem Gouoricius Palatinus Sandomiri-
enſis irruit,& facta cœde cum impar fuiſſet numero hoſtiū,captus eſt. Diſce
denteq; præfato duce Rathiborieñ ex prælii loco, quoniā audierat Myecz-
laum ſenem uulneratum lectica in Poſnaniam referri, abduxit in Sleſiam ſe
cum Gouoricium palatinum,apud quē longo tempore captiuitatē cum aliis
militibus perpeſſus eſt, polonis itaq; ſic ſe inuicem occidentibus fœda ſtra-
ge cōmiſſa. Fulco Epiſcopus Graccouieñſis conſequuto duce Romano Wla
dimirieñ nocte ſequenti,præcabatur ut in Graccouiā diuerteret, ad defendē
dum Leſtkonis albi partem. Sed illo uulneribus ſe debilitatū & militibus de
relictū dicente. Conſilium tamen ut Graccouiā tanq̃ caput regni tutaretur,
dāte,tutatus eſt Fulco,cū Nicolao palatino & aliis nobilibus forti præſidio
arcem Gracco. & reliqua pupillorum caſtra. Siluitq; utraq; pars militum
maioris poloniæ & Graccouienſium. Et bellum propter ignominiā acceptā
quaſi

quaſi ex cōpoſito diu diſtulerūt. Accidit interim, anno ſcilicet dn̄i. M. cēteſi
mo nonageſimo octauo, ꝙ Wladimirus dux Haliciæ per ducem Kazimirū wladimirus
olim reductus & in Halicz reſtitutus prole nō relicta moreretur. Miſerunt moritur.
ergo conſiliarii Leſtkonis Nicolaum Palatinum Gracco. cum copiis equæ
ſtrium & pedeſtrium, ad occupandū & in prouinciā Poloniæ redigēdum du
catum Haliciē. Puer autē Leſtko albus minorennis cœpit complexibus &
inſtantiis ſuos poſtulare proceres, ut in illam expeditionem reciperetur. He
lena autē matre ipſius & nobilibus inquientibus, tutius eſſe in aula eum per
manere, q̄ in bellis nondum utilem uerſari. Reſpondit, cur igitur ſigna muta
& inutilia uobiſcum fertis, me uero ducem ueſtrum recipere & a grege muli
erum inter quas me commorari tedet liberare recuſatis? Laudarūt indolem Expedicio in
pueri milites, & eo accepto cōtra Ruſſiam proceſſerunt. Quibus Haliciē Ruſſiam.
occurrētes, Leſtkonem tanq̄ dominū ſuū, uafre quidē & ſubdole ſalutarunt,
quoniā audito ꝙ Romanus dux Wladimiriæ eſſet eis præficiendus, rebellā
tes infeſtis ſignis cœperunt impugnare exercitum Leſtkonis. Verum prima
acie repræſſa Haliciē, cæteri & poſtremi eiuſdem exercitus per fugam diſ
perſi ſunt. Obſeſſoq; caſtro, miſſis caduceatoribus obedientiam repromiſe
runt, & Leſtkoni portas caſtri aperuerūt. Tunc diuerſi Ruſſiæ principes ſu
bſtitutionē in Halicz poſtularūt. E quibꝰ Romanus Mſciſlauicz dux Wla
dimiriē inſtātius poſtulauit, nunc blande nunc cōminatorie, recenſendo co
gnationē Wladimiri, quoniā patruus eius foret & affinis Leſtkonis, recēſen
do labores ſtragem ſuorū & uulnera, quæ ad Moſgauam pro Leſtkone ſuſ
cepit, ut de ducatu Haliciē inueſtiretur. Poloni uero attento ꝙ durum eſſet
ante & retro cū duce Romano & Myeſzkone ſene pugnare, ducem Roma
num in Halicz non in titulum, nec proprietariū, ſed tanq̄ præcarium & ho Romanus pręficitur Haliciensibus.
magiarium ſuſceperunt. Blandus primum, mox infeſtus. Ad extremū trucu
lentus Romanus Haliciēſibus eſſe cœpit, quoſdam trucidando & gladio nē
cando, quoſdam terræ uiuos infodiendo, quoſdam excoriādo, & membratim
incidendo. Alios uero ad ſtatuam ligatos ſagittis conficiendo. Pluresq; tam
fœdam crudelitatem fugientes, blandis promiſſionibus euocatos, & parum Romani tyrannis.
per in honore habitos, uariis tormētis interfecit, ſolitus prouerbiū allegare
& inducere, melle non poſſe ueſci ſecure, niſi prius examen apum opprima
tur. In rebellionē tandem uerſus dux Romanus, anno domini. M. ducenteſi Romani ducis defectio.
mo quarto tributa Leſtkoni negauit, & terras ſibi finitimas Lublineē & San
domiriē clandeſtinis & publicis incurſionibus uexauit, in pleriſq; locis præ
ſidia militum locando, & terras ducis Leſtkonis infeſtādo. Anno autē domi
ni. M. ducenteſimo quinto fere ex uniuerſa Ruſſia turmas equæſtres & pe
deſtres contrahens, ad ſui ritus Epiſcopum Wladimiriē dona miſit, ut ſibi
in Poloniam eunti, & eam triennio uaſtaturo, auctoritate Pontificali benedi
ceret. Qui donis ſpretis & benedictionem tanq̄ ad iniquum & execrabile ꝓ
peranti denegauit, cōminationemq; concuſſionis a duce Romano ei inflictā
contutando eliſit. Inquiens iniuſta bella obeuntes, in patriam non redire ui
uos. Ingreſſus itaq; Romanus cum copiis pugnatorū, primo æſtatis tempo Romani ducis inpoloniam expedicio.
re Lublin obſedit, & cum nō proſperaretur, probe etenim a Polonis defende

k batur

batur, in terras Sandomiriæ graſſando deſcendit, & flumine Iſtula ſuperato circa Zauichoſt conſedit. Principes uero Leſtko Albus & Cõradus, ex omnibus terris ſuis Sandomirieñ, Lublineñ. Mazouia & Cuyauia bellatores ex nobilibus & plebeis circa Sandomiriam collegerunt, & eis Criſtinum comitem Palatinũ Ploceñ præfecerunt, qui induſtria & aſtu decimanona Iunii oriente ſole appropinquauit Ruſſorũ exercitui. Romanus uero uix tumultuarie ſuos ordinauerat, ſagittariis Polonorum eum perturbãtibus. Cõmiſſoq; prælio & eo in longum protracto, milites Polonorũ in necem ducis Romani fidefragi conſpirarũt. Globoq; militũ facto in ducẽ Romanũ, & eum protegẽtes inſiluerunt. Equo igitur ſub ipſo telis confoſſo & eum deiicere ſatagenti, ad ripam Iſtulæ per medias acies cucurrit. Dextrarioq; cadẽte, ac fœta equa ſibi adminiſtrata, Iſtulã tranauit. Et gratus equæ, de ſalutis minifterio, inter alios diſperſos & fugientes pedes promiſcuus cucurrit. Ab inſequutoribus Polonis miles gregarius eſtimatus occiſus eſt. In Sãdomiriãq; relatus a duce Leſtkone fuit ſepultus, depoſt a Ruthenis & ꝓceribus Wladimiriæ mille marcis argenti, & reſtitutione omnium captiuorũ Polonorũ redemptus, in Wladimiriam ductus eſt tumulãdus. Somniauerat dux Romanus nocte præcedente conflictum, a parte Sãdomiriæ paucos aduenisſe carduellos (& ſunt aues quantitatis paſſerum rubea capita habẽtes) & multitudinem paſſerũ deuoraſſe, quod dũ mane amicis retuliſſet, iuniores ſomnium laudarunt, ſeniores uero uituperarũt, & triſte omen ac in malum cœdere prognoſticarũt. Adepta uictoria duces Leſtko & Cõradus altare ſanctorum Geruaſii & Prothaſii in eccleſia Graccouieñ erexerunt, quod uſq; nũc ſupereſt, quoniam in die prælibatorum ſanctorum potiti ſunt uictoria. Et ut fertur notabili atq; largiſſimo fundo dotauerunt, de quo, hactenus non ſupereſt, niſi parua domus in platea legatorum Graccouiæ, intitulata domus ſanctorum Geruaſii & Prothaſii, & locus ſterilis piſcinæ poſt murum ciuitatis Graccouieñ, retro domos Canonicorum uerſus ſolis occaſum ſitaꝫ prouideturq; noſtris temporibus præfato altari notarius capituli Graccouienſis quotãnis. Sed redeamus ad Myeſzkonem ſenem unde diſceſſimus. Is dux Myeſzko qui poſt cladem ad Moſgauam acceptam pacificus conſtiterat, ad cõtrouerſias gerendas animũ inclinauit. Et anno dñi M. cẽteſimo nonageſimonono. Cuiauieñ. prouinciam, quæ fuit ducis Conradi occupauit. Præterea ad inuadendũ ducatum Graccouieñ & monarchiã Polonorũ, omnes conatus aſtu & dolis quæ omnibus armis potentiora exiſtunt, intendit. Et qa animos Fulconis Epiſcopi, Nicolai Palatini Grac: cæterorũq; procerũ expugnare non ualuit. Ad Helenam principẽ, matrẽ Leſtkonis & Conradi, ſuas calliditates diuertit, ſuggeſſitq; ei & ſuaſit ut non cunctaretur cum filio de ducatu Graccouieñ excedere, ſtabilitura ex hoc regnũ filiis, quos ipſe adoptando & balteo militari cingendo, poſt breuiſſimum tẽpus, quo in ætate decrepita moribundus in proximo uideretur, heredes relinqueret. Cuyauieñ uero ducatum ex nunc reſignaret, ꝙ ſi ipſe ad quẽ monarchia tanq̃ ad natu maiorem ſpectaret, eis regnum non ſtabiliret. Nunq̃ tutam ac diuturnam ſedem regni habituri eſſẽt. Credidit Helena princeps muliebri facilitate his

Altera clades. Romani ducis interitus.

Somnium Romani.

Altare Geruaſij & Prothaſij.

Myeſkonis nouum bellum inteſtinum.

ſermonibus, & anno domini. M. ducenteſimo pro feſto Bartholomei apoſto li habito in Graccouia conuentu. Ab utriſq; principibus & proceribus par/ tis utriuſq; ſub præfatis cõditionibus iureiurãdo in manibus põtificalibus icta & ſancita promiſſa ſunt, ſub excommunicatiõis ſentencia per Archie/ piſcopum Gneznen̄, & omnes pontifices regni in præuaricatorem ferienda. Sicq; princeps Helena cum Leſtkone in Sandomiriam ſeceſſit, Myeczlaus uero ſenex poſſeſſionẽ monarchiæ & Graccouiæ iã tercio accepit. Et ad cõ/ tinendum milites Graccouien̄ in fide, caſtrum forte in oppido Bitomien̄ edi ficauit, & ei præſidiũ militum impoſuit. Audita mutatione principum Go/ uoricius Palatinus Sandomirien̄, qui metu Nicolai Palatini Graccouien̄, in Bohemia apud cognatos ſuos exulauerat, reuerſus eſt, diuiſis principatibus hoſtilitatem in terra Sandomirien̄ non ueritus a Palatino Graccouienſi. At alter iã agebatur annus, nec Myeſzko ſenex hominũ uerſutiſſimus ex mul/ tiplicibus promiſſis duci Leſtkoni ſuæq; genitrici Helenæ aliquid impleue/ rat, quem glos ſua, primũ benignitate, poſtea muliebri importunitate cõue/ nit. At ille reſpondit proprios filios maturæ ætatis & prudentiæ, non debe/ re nec poſſe, legittimo ſucceſſu priuare, & nepotes ephebos ãteferre. Abiret proinde & intelligeret, ius publicum priuato iure non conuelli nec eneruari. Neq; poſſe alios heredes q̃ qui ex lumbis ſuis proceſſerunt creare aut ſcribe re. Eo reſponſo dux Helena perculſa, gemens, & triſtis, Sandomiriã reuerſa, Graccouien̄ Barones obſecrando ſollicitauit, ut filios ſuos in principatum Graccouien̄ reſtituerent. Promittẽs decætero nihil ſe niſi ex arbitrio eoꝝ in rebus publicis acturam. Myeczlao itaq; in terras maioris Poloniæ abeunte Nicolaus Palatinus Graccouien̄, arce Graccouien̄ occupata, Leſtkonem al bum & matrẽ eius Helenam in Graccouien̄ principatum introduxit, & offi/ ciales Myeczlai qui plures Graccouien̄ proceres iãiam perturbauerat, poſt illum ex omnibus caſtris iuſſit trãſmigrare, ſolum caſtrũ Bitomien̄ pro ipſo Myeczlao ſene tenebatur. De quo Graccouien̄ prouinciam ſpoliis & rapi/ nis uexabat. Ad repetendum quoq; Graccouien̄ principatum trita & nota ingenia conuertit. Mittit ad Helenam Leſtkonis & Conradi genitricẽ, & blã dioribus ſermonibus q̃ antea eam extenuando tũ reſponſa tum perfidiã pri/ orem aggreditur. Chariſſima inquit glos non ex me fœdera & conditiones promiſſe, pro bono filiorum tuorum nepotum meorum, uiolate ſunt, ſed ini quitate procerum Graccouien̄, qui me principatu Graccouienſi, quia con/ tra eoꝝ conſilia tuis filiis iuxta pacta prodeſſe uolui, exuerũt. Ex nunc itaq; reſigno ducatum Cuyauienſem, & monarchiam cum principatu Graccoui/ enſi mihi aſſignari opto, ut filios tuos ſucceſſores perpetuos ſubſtituam & relinquam, pacata dux Helena Myeczlai promiſſis, ſpopondit ſe cum filiis e principatu Graccouienſi ceſſuram, ad uota quoq; Myeczlai promi/ ſit Nicolaum Palatinum Graccouien̄ exulatum mittere, quoniã liuore inui/ dorum coram ipſa & filiis eius inculpabatur, cum ſincere fidei erga Leſtko/ nem & Conradum ſemper extiterat, cuius fidei ſinceritate, metuebat My eſzko ſenex Graccouienſe dominium ſibi denegandũ. Accedit Nicolaus Pa latinus Helenam, & ſupplicat ei, & filiis eius, ne hoſti communi caput ipſi/

Myeczlaus tercio monarchiã adeptus.

Graccouia pro Leſkone albo capta.

k 2 us deuouerẽt

us deuouerent. Non conſecutuſq; gratiam, perſonaliter Poſnaniam ad My/ eczlaum ſenẽ contendit, ſperans ex hoſte facilius gratiam conſequi, q̃ ex ſu is implacabilib9 dominis, quod & factũ eſt. Nam cum gaudio & magno ho nore eum dux Myeczlaus excepit, & omnem culpam liberaliter ei remiſit, confidens Graccouiam per ordinationem Nicolai Palatini aſſequi, quemad modum aſſequutus eſt, ad uota ſiquidẽ eiuſdẽ Palatini omnes proceres incli nati, arcem Graccouieñ & cæteras munitiones omnes Myeczlao tradiderũt

Myeczlaus quarto in monarchiam reſtitutus.

Et iam quarto, anno domini. M. ducenteſimo ſecũdo in principatum Grac/ couienſem reductus erat. Nec Cuyauiã reſignauit nepotibus, neq; eis ſucceſ/ ſionem prout promiſerat in Graccouiã præbuit, quoniã ut aiebat non ex eo rum ceſſione, ſed Nicolai Palatini ordinatione optatã monarchiã fuerat aſ ſequutus, quinimo ſub ipſis nepotibus occupauit, Viſliczã oppidum diſtri ctus Sandomirieñ cum tribus caſtris, aſſerens ea ad ducatum Graccouieñ p tinere, paranti præterea alia nepotum occupare fortalicia, morte inſperata

Myeczlai ſenis mors.

in Kaliſz abſumptus eſt, In eccleſia collegiata ſancti Pauli Kaliſſieñ, quam ipſe conſtruxerat & dotauerat, ſepultus, tranſlatoq; oppido Kaliſz in locũ quem nunc tenet, & eccleſia ſancti Pauli collegiata commutata in eccleſiam beatæ Mariæ collegiatã, relictum eſt ſepulchrũ Myeſkonis ſub diuo, quod fuit & filii ipſius Myeczlai, & ab incolis in hanc demonſtratur diem, quãq̃ uetera certificare ſit difficile. Reliquit autẽ Myeſko ſenex duos filios Wla/

wladiſlaus magnus dimicator.

diſlaum magnum, cognomento Laſkonogy, a gracilitate pedũ nuncupatũ. dimicatorem peritiſſimum, & in ea arte dum in Germania ab ineunte ætate cõmoraretur eruditiſſimum, & Otthonem natu minorẽ. Eoq; breui obeunte

Otho. wladiſlaus minor.

ſuperſtes fuit filius eius Wladiſlaus minor Plwacz a multitudine ſputi ap pellatus, cuius curam Wladiſlaus magnus patruus ipſius ægit.

CAPVT XXVIII.

Leſko albus tercio reſtituitur.

DEfuncto Myeſkone ſene, proceres Graccouienſes Leſtkonẽ al/ bum ducem Sandomiriæ, ſibi in dominũ, & monarcham elege/ runt, proſapia & benignitate Kazimiri parentis eius delectati, Adiiciente Nicolao Palatino Graccouieñ conditionem, ut pri9 Gouoricium Palatinum Sandomirieñ, uirum probum & ſtrẽnuum, ſed ipſi us inimicum ammoueret, & in exilium pelleret, uelut ante pulſus erat. Non enim conſilia ducis forent ſtabilia, ubi duo capitales inimici congrederentur At Leſtko albus, maluit principatum Graccouieñ non ſuſcipere, q̃ uiꝝ inno centẽ & utilem expellere. Celebrato igitur alio conuentu, Graccouienſes mi ſerunt oratores ad Wladiſlaum magnũ ducem maioris Poloniæ cognomen to Laſkonogy, ut iure hereditario ex patre quæſito & iure electiõis de ipſo facte, principatũ Graccouieñ ſuſciperet, & celeriter adueniret. Qui rem ad Leſtkonẽ album per epiſtolam dedit, an ducatũ Graccouieñ ſuſciperet nec ne. Et ſi ipſe recuſaret, an ſibi ſuſcipiendum cenſeret. Ne ſe & patriã ciuili bel lo inuolueret. Cum didiciſſet per reſcriptũ, ipſum nõ ſuſcepiſſe prælibatum

wladiſlaus magn9 graccouia potitus.

Graccouieñ principatum. Captata beniuolentia, pro maiori cautela a My/ eczlao Oppolieñ & Rathiborieñ, & ab Hẽrico Wratiſlauienſi ducibus, in Graccouiam profectus, honorifice ſuſceptus eſt, atq; de dominio Graccoui

eñ &

eñ & monarchia inueſtitus, anno domini M. ducenteſimo tercio, qui licet om nibus benignitatem, poſtulantibus facilẽ aditum, oppræſſis defenſionẽ, indi gentibus & militibus munerꝙ profuſionem, exhiberet, tamẽ paulopoſt, mor tuo Nicolao Palatino Graccouieñ, qui ad uotum duces ammouebat. Fulco Epiſcopus cũ tota nobilitate Graccouienſi, contulerũt dominiũ Graccouiæ Leſtkoni albo. Ille uero ſupplicationibus eorũ & perſuaſionibus Sandomi rieñ annuens in magno exercitu Graccouiam uenit, & eius poſſeſſor extunc ab ãno domini. M. centeſimo ſexto, uſqꝫ ad finem uitæ permãſit. Wladiſla us autẽ magnus Myeſzkouicz dux Gnezneñ a monarchia reiectus in pace ſe continuit, quoniam uir manſuetus & pacificus fuit.

Leſko albus quarto princi patu potitus.

CAPVT XXIX.

ANno domini. M. centeſimo nonageſimo ſeptimo, Petrus Çardi nalis Diaconus Capuanus tituli ſanctæ Mariæ in uia lata, lega tus de latere a Celeſtino papa tercio miſſus, Graccouiã uenit & conſequenter in alias Dioceſes Polonicas uiſitando deſcẽdit, & ſacerdotes ne mulieribus & concubinis potirentur coercuit. Plures ſiqdẽ ea tempeſtate ſacerdotes mulieribus uelut uxoribus legittimis utebãtur, laicis uero quacũqꝫ dignitate pollentibus, iuſſit connubia in facie eccleſiæ contra here. In Praga aũt ſabbato Sicientes ordines celebraturus, uix præſbiterorꝫ caſtitatis uo u ſpernẽtium manus euaſit, per Henricũ Pragẽſem Epiſcopũ, ducalem tunc in Bohemia exercentẽ poteſtatẽ, repræſſis ſacerdotibus libera tus. Anno domini. M. centeſimo nonageſimo octauo, Iaroſlaus filius Boleſ lai alti ducis Wratiſlauieñ, dirigente patre ordinatus eſt Epiſcopus Wratiſ lauieñ. Hic de conſenſu paterno eccleſiæ Wratiſ. terram Niſſenſem, perpe tua donatione contulit & inſcripſit, Vixqꝫ triennio exacto, mortuus eſt, deci mo kalendas Februarii anni domini. M. ducenteſimi primi, in eccleſia Wra tiſla. tumulatus. Quem pater eius Boleſlaus altus dux Wratiſla. ſequutus, eodem anno octauo idus Decembris uita functus eſt, in monaſterio Lubeus ſepultus. Is Boleſlaus duas habuit uxores Venczſlawã Ruthenã, ex qua Ia roſlaum præfatũ Epiſcopum Wratiſ. & Boleſlaum atqꝫ Algam uirginẽ ge nuit, Et alteram Adleydam ſororẽ Conradi ſecũdi imperatoris, de qua genu it Henricũ cum barba, Conradũ, Ioannem, & filiã Adleydem, Dipoldo mar chioni Morauiæ matrimonialiter copulatã, Omnibuſqꝫ filiis Boleſlai alti im naturę obeũtibus, & in monaſterio Lubeus ſepultis, ſolus Henricus cum barba ſupſtes, patri in ducatu Wratiſlauiẽſi ſucceſſit. Anno dñi. M. ducẽte ſimo, die quinta Maii, tẽpore meridiei exortus eſt terræmotus in regione Po lonorũ, & in uicinis regnis, & reſumebatur aliquot diebus cum deiectione al tiorũ edificiorum. Eodem anno capta Conſtantinopoli a Venetis & Frãcis, Alcarius imperator græcorũ tranſiit Terſonã, & ab inde in Gallaciam quæ eſt Hallicia Ruſſiæ ſuperioris prouincia, & illic aliquãto tempore a Roma no duce Ruſſiæ benigniter exceptus atqꝫ fotus eſt. Monaſteriũ ſancti Iaco bi fratrũ prædicatorum in Sandomiria, edificauit. Adleyda uirgo relligioſa filia Kazimiri ducis Graccouiæ & Sandomiriæ. Anno domini. M. ducente ſimo. Hæc in uirginitate deo ſeruiens, mortua eſt anno domini. M. ducenteſi

Legat⁹ de late re in poloniam uenit.

Niſſa epiſcopa tui wratiſ. data

Boleſlai alti mors.

Hẽricus cum barba.

Cõſtantinopo lis a Venetis & Francis capta.

Monaſterium S. Iacobi inſan domiria.

mo undecimo, octaua die mēſis Decembris, & in præfato monaſterio ſepulta. Trebnicz monaſteriū ſanctimonialiū ordinis Ciſtercieñ, tituli ſancti Bartholomei apoſtoli, tribus miliaribus a Wratiſlauia diſtās, fundauit dux Hēricus cum barba. Anno domini. M. ducenteſimo tercio, frequentibus præcibus deuotiſſimæ fœminæ ſanctæ Heduigis conſortis ſuæ inductus, quod in quindecim annis perfectum, ad triginta milia marcarū Polonicaliū peruenisſe calculatū eſt, pro dote monaſterii, idē dux Henricus donauit oppidū Trebniceñ, Et uillas Lipniczā, Breitnow, Cothouicze, Comeſtam, Tuczmaydorff, Harthlipdorff, Strankawa, Iawork, Sadilno, & Rozothnycze. Pluresq; alias uillas introitus & cenſus qui pro mille perſonis ſufficerent donatione perpetua contulit & donauit. Beata Heduigi abdicante ſe iure dotalicii quod in bonis monaſterio largitis habebat inſcriptum. Moniales ad incolendū illū locū ex Bambergēſi monaſterio accitæ ſunt. Primaq; Abbatiſſa fuit uirgo Petruſſa almana. Secunda Geitrudis Hērici ducis & beatæ Heduigis filia. Nomē loco adaptatū ferunt ex reſponſo Petruſſæ Abbatiſſæ & ſanctimonialiū, quod duci Henrico interrogāti, an aliqua re ipſe, uel monaſterium amplius indigeret, reſponderūt Trzeba nycz. Inde nomen indidit loco Trzebnycza, quod in polonico ſonat nullius indigens. Circa hæc tempora, nomen gētis Lithuanicæ auditum eſt, prius incognitū. Qui cum ſerui Ruthenorum forent, pro ſolutione tributorū perizomata, ſuberes, & pelles, quotannis pendentes. Circa ānum domini mil. ducen. quintum, in magna multitudine glomerati contra Ruſſiam uenerunt. Duces aūt Olhouiczi cū ipſis campeſtraliter cōgreſſi, fere ad ultimū eos conflixerunt, licet ex Ruthenis etiam multi cecidiſſent. Principes Ruſſiæ habito conuētu apud Kiow. Intrauerūt terras Polowczonum, & uigeſima die Iunii anni domini. M. centeſimi nonageſimi quarti, Polowczos de ſua uirtute gloriātes, in maxima multitudine occurrētes, conflixerunt, & magna clade proſtrauerunt, tabernaculiſq; eorū potiti & ſpoliis onuſti, uictores cū gloria reuerſi ſunt. Ihor autē dux Ruſſiæ uolens parē aſſequi gloriam, cum duobus filiis & fratre ſuo Wſeuoldo Olhouicz, militibuſq; de Czirnieow iuit contra Polowczos, & non contētus una uictoria, ſuperauit fluuiū Don (qui eſt Tanais) omne genus Polowczonū deleturus, ſuperuenitq; ingens multitudo Polowczonū, & prope Don conflixit & deleuit totum exercitū Ihor, ut nemo ex ea clade euaſerit ſuperſtes, quapropter terras Ruſſiæ circa Pereaſlaw irrūpentes, oīa caſtra in flumine Sula comprahenderunt. Anno autē domini. M. centeſimo nonageſimo octauo, mortuo Swātoſlao duce Kiouieñ, & in eccleſia Cirilli Czirnieouieñ ſepulto Dux Rurik Mſciſlauicz principatū Kiouieñ cœpit, ſed proceſſu temporis a Kiouienſibus pulſus, ad Polowczos confugit. Nactuſq; ſuffragia eorum habens in ſuo comitatu filios Olhæ, in numeroſa multitudine ſecūda Ianuarii caſtrum Kiouienſe nemine repugnāte cœpit. Barbari igitur Polowczi eccleſiam metropolitanā ſanctæ Sophiæ, & uniuerſas alias eccleſias, atq; monaſteria deſeuientes ſpoliarunt, ſenibuſq; & infirmis partim trucidatis, partim cœcatis, ſacerdotes, monachos, monachas, boyaros, ciues, uulgus, cū uxoribus, & paruulis, in regionē ſuam deduxerunt captiuatos. Captiuati fuerunt

Monaſterium trebnicz fundatur.

Ruſſi polowczos vicerunt.

Ihor dux ruſſie victus.

Rurick dux kiouia potitus.

eodē tēpore, Mſciſlaus Wladimirouicz, & Roſciſlaus duces cū eorum mili- Mſciſlaus' roſ
tia. Rurik in ſede Kiouieñ q̄q̄ deſertata reſidente. Dolentes Ruſſiæ princi- ciſlaus' duces
pes, præfatā crudelem uaſtationē, poſt tres annos collectis ſuis copiis cōtra capti.
Polowczos proceſſerunt, Rurik Kiouieñ, Iaroſlaus Wſeuoldouicz Pereaſ- Polowczy cla
lauieñ, Romanus Mſciſlauicz Halicieñ & Wladimirieñ, & Roſciſlauicz, de affecti.
Mſciſlauieñ, & inuadentes tabernacula eorum, quæ ipſi Vyeze uocant, ma-
gnā hominū copiā utriuſq; ſexus trucidarūt, & in Ruſſiā p̄ prædas camelorū,
pecorum ſimul & nōnullos ruthenicæ gentis captiuos induxerunt. Et quia
Rurik dux Kiouieñ, ad uaſtandum terras Ruſſiæ Polowczos conduxerat, a
Romano Mſciſlauicz Halicieñ & Wladimirieñ duce, cæteris approbanti-
bus & rogātibus, dū ex Polowczis redirent, captiuatur. Qui illum in Kiow Rurick captus
deducens totondit in monachū, & uxorem ipſius in monachā. Filias uero li- cum filijs.
beras dimiſit, filios autē ipſius, Roſciſlaum & Wladimirū captiuauit, & in
Halicz deduxit. Cernens autē dux Swantoſlaus Mſciſlauicz, Kiouiēſem ſe-
dem uacuā principe, apprehendit illam principaturus in ea. Sed Romanꝰ
Mſciſlauicz Halicieñ dux, qui monarcha Ruthenorū reputari uoluit, ueni-
ens in Kiow, Swantoſlaū Mſciſlauicz cum ignominia ex Kiow deturbauit,
in ſedeq; Kiouieñ Roſciſlaum Rurikouicz, quem apud ſe tenebat captiuū,
locauit, germanū quoq; eius Wladimirū de captiuitate dimiſit. Famam po-
tentiæ & clementiæ ex inde aucturus, expeditioneq; in Polonos, quā eo āno
parabat liberius proſequuturus.

CAPVT XXX.

PRincipatū Graccouieñ, & monarchiā Polonorum, Leſtko albꝰ
aſſequutus, conſtituit Capitaneū Pomeraniæ, Swantopolkonē Swātopolkus
olim Mſczugy præfecti Pomeraniæ filiū, de armis Griffonū, pomeraniæ pre-
recepto ab eo iuramēto corporali, ꝙ præfatā terram Pomera- ficitur.
niæ, pro duce Leſtkone, pro filiis eius, & ſucceſſoribus ducibus Polonorum,
fideliter teneret, ſingulisq; annis mille marcas argēti, in fiſcum ducalē Grac-
couiam inferret. In ruthenorū quoq; duces, & Lithuanos, excurſiones in Po-
loniā facientes, miſit Suliſlaum Caſtellanum Sandomirieñ cū expeditis mi-
litibus. Ruthenorum autē duces pugnandi copiā facientes, fuſi ſunt & fuga- Rutheni in po-
ti. Captiq; ſunt duces, Swantoſlaus Mſciſlauicz, Georgius, & Iaroſlaus, itē lonia victi.
Wladimirus. & Conſtātinus, multitudoq; nobiliū Ruſſiæ, quos Suliſlaus
in Poloniam uinctos deduxit, & duci Leſtkoni præſentauit. Anno do. M. du-
centeſimo undecimo, quorum quidā redempti, alii liberalitate ducis Leſtko-
nis manumiſſi ſunt. In anno autē domini. M. ducente. uigeſimo, Leſtko ha-
bens annos duo de triginta, accepit in uxorem Grzimſlauam, filiā Iaroſlai
ducis ruſſiæ. Ex qua ſucceſſiue genuit filium Boleſlaum, & filiam Salomeā
nomine. Conradus uero germanus, & minor natu Leſtkonis albi monarchæ
Polonorū, terras Mazouiæ & Cuyauiæ quæ ei ſorte & æqua diuiſione obue-
nerant, accepit. Et anno domini. M. ducenteſimo decimo ſeptimo tyrannidē
qua refertū erat pectus ipſius, in Criſtinū Plocēſem Palatinū zelatorem &
conſeruatorē adoleſcētiæ ipſius egregium, heredem in Goſdzowo, de domo
& familia Goſdzouitarū, quæ pro inſigni liliū defert. Cuius prudentia ſalu-

tem & uictoriã in bello Zauichoſteñ, deus Polonis dederat. Pro eo ꝙ ipſius mores deprauatos corrigẽdos perſuaſit, maligne effudit. Nam improbo cõ/ſilio Ioannis Czapla, ſcolaſtici Ploceñ, & Cancellarii ducalis, cæterorumq;

Criſtini palati/ni ploceñ miſerabilis interitꝰ.

inuidioſa accuſatione: In uilla Kouale, primũ captiuatus, & ſqualido carce/ri incluſus, tandẽ excœcatus & ad ultimũ iugulatus eſt, miles ſtrenuiſſimus cuius ſtrennuitate Pruteni, Lithuani, cæteriq; gentiles ſub iugum coacti, du/cibus Polonorũ tributarii fuerunt. Moxq; corpore eius in ecclesia Plocenſi tumulato. Barbaræ nationes Prutenorũ, audita morte Criſtini, iuſto dei iudi

Pruteni mazouiam vaſtarũt.

cio terras ducis Conradi depopulati ſunt, & per frequentes incurſiones im/pune deuaſtauerũt. Qui inuocato auxilio Henrici ducis Wratiſlauieñ, & re

Primꝰ Cruciferorũ in pruſſiã ingreſſus. 1213.

præſſis Prutenis terram Chelmeñ & caſtrũ Dobrzin Cruciferis, quos in ſui auxilium uocauerat aſſignauit. Nec tamen ſic potuit ſuas prouincias defen/dere, tenuem ſiquidẽ reſiſtentiã barbaris cruciferi opponebãt. Et terræ Cul/meñ & Lubauieñ, penitus deſertabantur, quinimo peſtem & flãmas uexatio nis in ſua uiſcera Conradus immiſit, quæ uſq; in hanc diẽ de terris Pruſſorũ & Polonorũ non ſunt extinctæ. In maiori polonia, Wladiſlaus filius Otho

wladiſlai othonis bellum.

nis, a multitudine ſputi Plwacz appellatus, nondũ annos pubertatis egreſ/ſus, nõ ferens diſciplinam Wladiſlai ſui patrui: Magni ob proceritatẽ dicti uel Laſkonogy ob tenuitatẽ pedum cognominati, anno Chriſti. M. ducenteſimo quartodecimo, occupauit caſtrũ Caliſz. At Wladiſlaus Magnus, dux Gneznẽ, cum exercitu bellatorũ caſtrũ cinxit, & obſidione Wladiſlaum Plwacz circũſedit, miſſiſq; caduceatoribus pacẽ cõpoſuerunt, uiri q cũ eo in cluſi fuerunt. Ipſe uero Wladiſlaus Plwacz, timens ſqualorẽ carceris cũ ſe/ptem uiris tẽpore noctis oportune fugit, & peruenit ad Andreã regem hun/gariæ, illic fere nouem annis cõmoratus. Anno autẽ domini. M. ducẽteſimo uigeſimo tercio, per internũcios contraxit ſponſalia, cum Helinga germana Swatopelkonis præfecti Pomeraniæ, in ſpem ſuffragiorũ, quibus a patruo paternã ſortem repeteret, qua occaſione in habitu monachali aduenĩẽs, ope & ingenio Swatopolkonis ſeptima die mẽſis Octobris eiuſdẽ anni, occupa uit caſtrũ Vſcze, exindeq; uexabat regionem maioris Poloniæ. Ad reprimẽ dum igitur inſultus nepotis, Wladiſlaus Laſkonogy primo Vere, anno do mini. M. ducenteſi. uigeſimo ſexto, uallauit caſtrũ Vſcze, ſuumq; nepotem Wladiſlaum Othonis, in eo uſq; in dies caniculares concluſit. In die uero di uiſionis Apoſtoloꝝ, uidens ſuperne ex arce Wladiſlaus Othonis, quoſdam ſtationibus deſertis, longius a caſtris progreſſos, quoſdam ſomno ſtratos, ali os ebrietate temulentos. Cum omnibus qui ſecũ obſidebãtur e caſtro proru pit, & tumultuario inermes aggreſſus, om̃es ſtrauit & fugauit: Dobrogoſti/umq; palatinũ Poſnanienſem obtruncauit. Donec clamore Wladiſlai Ma gni, milites facto globo in caſtꝝ ipſũ hoſtẽ retrocedere cõpulerũt Qua cla/de deterritus Wladiſlaus Laſkonogy, altera die obſidionẽ ſoluit. Wladiſla us aũt Othonis fretus potẽtia Swatopolconis ſui affinis, & ſuæ partis fau torũ inſequutus patruũ Poſnanieñ & Caliſſieñ caſtra, & ciuitates quæ ſor/tis ipſius erãt, dedentibus ſe caſtellanis & ciuibus compræhendit. Et omnia quæ ſuæ ditionis erant, recuperauit. Sed ad Leſtkonem albũ redeamus. Hẽ

ricus

ricus cum barba dux Wratiſlauienſis, eſtimãs Leſtkonem album ſibi iniuri/
atum iri, q̧ minor natu exiſtens ei ſeniori monarchiam Poloniæ præripuerit
Super hæc amplius perſuaſus, ac animatus incitationibus Marci Palatini
Graccouienſis, de domo griffonũ, & ſuæ partis factioſis. Anno domini. M.
ducen. uigeſimo quinto, uenit prope Graccouiã ad fluuium Dlubnya, uolẽs
Leſtkonẽ album e monarchia depellere. Cuius propoſiti Leſtko nõ ignarus
ei cũ ſuarum gentiũ multitudine, & Cõrado duce Mazouiæ, quem in auxili
um uocauerat, cũ omnibus militibus Mazouiæ & Cuyauiæ occurrit, a quo
rum multitudine Henricus cum barba territus, expeciit per nuncios colloq/
um. Conuenientibuſq; ducibus in tabernaculũ, in meditullio utrorũq; caſtro
rum defixum. Henricus cum barba ius monarchiæ, longo ſermone ſibi tanq̃
maiori natu, & non alteri competere aſtruebat. Leſtkone ex aduerſo inducti
nes & rationes eius refellente atq; diſſoluente, per medium Iuonis Epiſcopi
Gracco. & Baronum cõmuniũ, inter ipſos fœdus ictum eſt, ut Henricus cũ
barba Leſtkoni cœderet, de omni iure & titulo monarchiæ, inquantũ ei cõ/
peteret. Et ut cõfœderarẽtur aduerſus quoſlibet hoſtes, quodq; unꝰ alterius
ſortem non impeteret nec optaret. Oblatiſq; Leſtko albus magnificis donis
principibus, Henrico cũ barba, & Conrado ſuo germano, ac militibus eorũ
Inuitauit ipſos Graccouiã ad reficiendũ & ſolaciandum. Sed Cõrado abeun
te in Mazouiã, Henricus Graccouiam ingreſſus, huamniſſime cũ ſuis exce/
ptus & octo diebus tractatus eſt. Poſt quos onuſtus amplis donis Wratiſla
uiam remeauit. Anno autẽ domini. M. ducen. uigeſimo ſeptimo, Swatopel
cone præfecto Pomeraniæ tributa Leſtkoni albo ſolita non mittente, & ad
defectionem ſpectante. Dux Leſtko indixit conuentũ pro feſto ſancti Marti
ni, apud Ganſzauam prædium monaſterii Trzemeſzneñ, prope oppidum
Zneinam tenendũ, iuſſitq; Swantopelconem perſonaliter intereſſe, ut rebuſ
publicis conſuleret, reuera autẽ, ut Swantopelcũ abſq; ſuſpitione uenientẽ,
opprimeret. Aduenientibuſq; ducibus Henrico cũ barba Wratiſlaueñ, Cõ
rado Mazouiæ & Cuyauiæ, Vincencio Archiepiſ. Gnezneñ, Iwone Grac/
couieñ, Laurẽtio Wratiſlauieñ, Michaele Wladiſlauieñ, Paulo Poſnanieñ
Laurentio Lubuceñ, Epiſcopis, Gunthero electo Ploceñ, & q̃plurimis Ba/
ronibus. Swantopelcus calliditate edoctus, non cõtra alium, niſi ſe & ſuũ pe
riculum conuẽtũ indictum ratus, aduenire diſtulit, aduentũ tamen ſuũ duci
Leſtkoni frequentibus nunciis intimabat, explorandæ rei gratia quæ in Gan
ſzawa gereretur. Quarta uero die iã plurima rerum expeditione pfecta, bal
neum ad curandũ corpora duces intrauerãt, cũ ſubito Swantopelcus Pome
raniæ capitaneus, oportunitatẽ temporis per exploratores ratus & nactus,
cum gentium multitudine ſuperuenit, & hoſtiliter irrumpens, hoſpicia & ta
bernacula ducalia & militaria ſingulos reſiſtentes obtruncauit. Quo intelle
cto Leſtko albus, de balneo exiliens, & equo conſcenſo cum paucis eum co
mitãtibus fugere cœpit, hunc Swantopelcus tanq̃ prædã concupitam omni
bus præteritis inſectatus, circa uillam Marczinkowo, cũ omnibus ſuis diu
& ſtrenue certantibus tanq̃ nepharius proditor interfecit. Henricus uero cũ Leſkonis albi miſer interitus.
barba, in balneo nudus aliquot uulneribus ſauciatus, in pauimentũ cecidit,
quẽ ſuus

Magna militis in principem fides.

quē ſuus miles nōmine Peregrinus de Veſzinburgk mira fide & deuotiōne
protegens, & ipſe multis uulneribus confoſſus, ſuper corpus ducis Henrici
procidit, & uterq; mortuus creditus, ſeuiciā carnificum remiſit. Eadem die
quæ fuit quartadecima Nouēbris, magna ſtrages in alios ædita eſt. Cadauer
Leſtkonis albi per ſuos relatum, in eccleſia Graccouieñ cū maximo luctu ſe
pulturæ mandatū eſt. Dux Henricꝰ in Wratiſlauiā, lectica uectus, diuertit
de uulneribus inflictis in breui curatus, Peregrinū ſpectatæ fidei militē ſem/
per commendans, & prolem ſuam larga donatione exaltans. Swatopelcus
quoq; præfatꝰ, de domo griffonū, ab ea die legittimū ſe principem Pomera
niæ gerere cœpit. Et quod uiuente Leſtkone albo ſceleratus carnifex aſſequi
non poterat, morte ſui domini quam intulit aſſequutus eſt.

CAPVT XXXI.

ANno domini. M. ducente. ſeptimo Magiſter Vincencius Kadlu/
bkonis de Karuowuico prope Opathow, nobilis de domo Ko/
ſze Præpoſitus Sandomirieñ, propter ingenii excellentiam, per
Capitulum Graccouieñ in Epiſcopū Graccouieñ electus eſt, q̄/

Vincēcius epiſcopꝰ graccouienſis.

uis in eccleſia Graccouieñ nullam obtineret præbendā, ab Innocentio tercio
confirmatus, & ab Henrico Archipræſule Gnezneñ conſecratus. Hic unde/
cim manipulares decimas, & ſeptē pecuniales, ī uillis circa oppidū Czchow
ſitis, ad menſam Epiſcopalem, uel quod alii aſtruunt ad eccleſiam in Brzeze
pertinentes, eccleſiæ Graccouieñ perpetua donatione contulit. Ex quarum
introitibus, in uino, oleo, luminaribus, cæteriſq; neceſſitatibus. eccleſia Grac
coui. & prælati, cū canonicis eam frequentātibus quotidianis diſtributioni
bus prouidentur. Nomina uillarum manipulariū decimarū ſunt hæc, Gnoy
nik, Gothprzidowa, Thymowa, Thworkowa, Iurkow, Vyaſd, Opathko/
uicze, Luczſlauice, Faſczeſſowa, Conczilka, & Zdanya. Nomina uero pe
cunialiū, Brzozowa, Olſzowa, Slona, Byeſznik, Poljchta, Poſzna, item de
Kazimiria Graccoui. urbi uicina. Idem Vincencius Kadlubconis Epiſcopus

Vincencij chronica.

Gracco. habitum & ordinem relligionis Ciſtercieñ, in monaſterio Andrze/
ouieñ profeſſus reſignato epiſcopatu, aſſumpſit, & ex bono factus optimꝰ,
nudus, nudum Chriſtū, ſequutus eſt, anno do. M. ducēte. decimooctauo. Et
poſt quinq; annos ergaſtulo carnis ſolutus, in domino qeuit, octaua die men
ſis marcii āni domini. M. ducen. uigeſimi tercii, in monaſterio Andrzeouieñ
in medio chori ſepultus. Hic dū cathedram Gracco. regeret, Chronicā Po/
lonorū (quæ incipit: Tres tribus ex cauſis teatrales odere ſolennitates) ſcri/
pſit. Plura de exteris q̄ Polonorū geſtis, nodoſe & inuolute in primis tribus
libris perſtringens. Hic etiam decem præbendas in eccleſia Kyelceñ fundaſ/
ſe & dotaſſe aſſeritur. Rutheni ad ſedandū ciuilia bella inter eos orta, anno
domini. M. ducen octauo, A rege hūgariæ Andrea, ut filium ſuū Coloman

Colomannus Rex gallaciæ.

nū eis præficeret, inteſtinos motus bellorum cōpræſſurum, ſupplicarunt &
obtinuerūt. Quo in Halicz ueniēte, & in regē Gallaciæ, per Vincēciū Grac
coui: & alios hungariæ Epiſcopos, coronato atq; inuncto, Rutheni in odiū
& alienationem uerſi ſunt. Veriti ne per hoc ritus, & genus eoꝝ in extermini
um deduceretur. Mſciſlaus itaq; Mſciſlauicz Chrobri a Ruthenis ob præ/

ſtantiam

ſtantiam appellatus, Polowczonũ adiutus auxiliis, expugnauit arcem Ha/
liciẽſ, rege Colomanno, Vincencio Epiſ: Cracco: & Iuone Cãcellario Polo/
niæ, qui regi Colomãno Salonicã Leſtkonis albi ſororẽ in uxorem procabãt
per turpem fugam elapſis, plurimiſq; hũgaris & polonis occiſis, aut captis
& in ſeruitutẽ uenundatis. Ad ulciſcendum ergo eiectionem Colomãni filii
ſui, Andreas rex hungariæ miſit notabilem exercitum, miſit & Leſtko albus
exercitum polonicũ, quem rex hungariæ mitti ab eo præcatus fuit. Quattu
or autẽ ducibus Ruſſiæ cũ ſuis & omnium principũ Ruſſiæ exercitibus, ſcili
cet Mſciſlao Mſciſlauicz, Wladimiro Rurikouicz, Roſciſlao Dauidouicz
& altero Roſciſlao Mſciſlauicz uenientibus, aduenit & Polowczonũ exer/ Poloni & Hungari contra Ruthenos.
citus, geminato numero hungaricũ & Polonicum agmen excedens, incaſtel
lato itaq; Haliciẽſ caſtro, ordinatis aciebus proceſſerunt hungari & poloni
contra Ruthenorum turmas, ſuperaruntq; poloni exercitum Wladimiri &
Roſciſlai Dauidouicz. Roſciſlaiq; Mſciſlauicz, & fugientes, in multa milia
ria plurimos trucidãdo perſequuti ſunt. In terga uero hungarorũ & Haliciẽ Poloni cũ Hungaris fuſi.
ſium Mſciſlaus cũ Polowczis, qui in inſidiis remotius latitabant, irruentes,
facile eos proſtrauerũt & paſſim trucidarũt, quoniã ſolutis ordinibus ince/
debãt. Attiliam Filnyam Palatinum hungariæ cœperunt. Polonos a cœde
& perſequutione Wladimiri redeuntes, captiuorũ numerũ ducentes, & car
men patriũ canentes, dum locus euadendi nõ eſſet, occiderunt. Extenſo inſu/
per ſigno Polonorũ in alto, reſidui poloni, qui ex cœde diffugerãt, uel ex per
ſequutione Wladimiri redierãt, illic confluentes, & ſuos cõſiſtere credentes,
omnes trucidarunt. Iacebantq; cadauera interfectorũ circa Halicz tanq̃ are
na inſepulta. Caſtrum Haliciẽſ Mſciſlaus accedẽs primo, & ſecundo, & ter
cio repulſam paſſus, ipſum ſepiuit. Colomanno autẽ & qui ſecũ in arce erãt
negligentius portam caſtri poſteriorem obſeruantibus, una noctium ſuffoſſi
one facta Rutheni in caſtrum irruperũt, & ſub caligine noctis Hungaris &
Polonis fugientibus, & ſeſe de muro præcipitantibus, Mſciſlaus caſtro po/ Halicia capta.
titus, eccleſiã ſanctæ Mariæ, in quam Colomannus cũ potioribus militibus
& fœminis ſe receperat, obſedit, & renitentes fame ac ſiti maceratos expu/
gnauit, Nam uitam dumtaxat pacti, oſtia aperuerũt, mandanteq; Mſciſlao
Barones & fœminæ educebantur, quos omnes Polowczis aũt ſuis aulicis
donauit. Vltimus omnium Colomannus cum uxore ſua eductus, a Mſciſlao Colomannus captus.
acceptus eſt, & in Torczſko ad aſſeruandũ miſſus, nec eſt de captiuitate ſo/
lutus, niſi poſt plures tractatus, ãno domini. M. ducen: decimo habitos. His
conditionibus adiectis, ut Bela filius regis hungariæ, in coniugem Mariam
filiam Mſciſlai reciperet, & ꝙ Mſciſlaus poſt trienniũ Colomãno de Halicz Colomannus reſtitutus.
cederet. Et ꝙ libere ſolueret e captiuitate Colomannum & uxorem eius, om
neſq; captiuos ſuæ poteſtatis, quæ omnia fuere conſũmata, quia Mſciſlaus
dux in Thorczſko receſſit. Annoq; ſequẽti mortuus, ſepultus eſt in eccleſia
ſanctæ Crucis in Kiow, quam uiuens fabricauerat. Colomãno uero principa
tus Haliciẽſ non fuit diuturnus. Nam Daniel Romanouicz occupata arce
Haliciẽſ, Colomãnum exinde abegit & fugauit, quem Andreas rex hunga Colomannus iterum pulſus.
riæ uix poſt binam expeditionem in ducatum Haliciẽſ reſtituit. Duce Da/ Colomannus tercio reſtitutus

niele

niele Romanouicz non audente ſeſe potētiæ hungarorū opponere. Seditq; Colomānus tribus ānis in Halicz, & anno Chriſti. M. ducen: uigeſimo quinto mortuus eſt, morbo, an ueneno, incertum eſt. Poſt quem Daniel Romanouicz Halicz occupauit. Sed Iſaſlaus dux Halicieñ auxilio Polowczonū fretus eum expugnauit, & duci Michalkoni principatū Halicieñ cōceſſit. Sub anno domini. M. ducenteſi: nono, prima die Auguſti, ſcribunt quidā Myeczlaum filiū Boleſlai uictorioſi, fūdaſſe monaſterium ſancti Benedicti in Koſczol, āte Kaliſz & illud monaſterio Tinicieñ ſubieciſſe. Pro doteq; uillas cōtuliſſe Coſczol, Gora, Roſzeyowo, Crankowo, Glogowa, Krzyuoſandouo, Kliſſouo, Pyotrkouo, Nadzerzouo. Cum molendino ante Kaliſz & Lyſzecz ante Konin, bona illius ab omnibus tributis & āgariis Polonicis libertando. Cometes apparuit anno domini. M. ducente: undecimo, decemocto diebus menſis Maii durans, & ſupra Polowczos Tanaim ac Ruſſiā girans caudamq; in occaſum porrigens, & aduentū Thartarorū ſignificans. Nam ſequenti anno gens Thartarorum in eā diē ignorata, conflictis pluribus ſeptemtrionis, nationibus, ad Polowczos uenit. Polowczi ſiquidē fuerunt gentes, ſecūdum latus ſeptētrionale Euxini maris commanentes, ultra paludes Meotidis, quos alii Gothos appellant. Et linguagiū habuiſſe aſſerunt, quale locuti ſunt diebus noſtris principes de Mankup, ultimo per Baiſſetum imperatorē Thurcoꝝ, anno domini. M. quadringenteſimo octuageſimo ſexto exterminati, in Cherſoneſo & inſula Thauricæ, quam uulgari noſtro Przecop dicimus, a Thartaris Przecopenſibus occupata. Thartaris itaq; terras Polowczonū ingredientibus, per legatū ipſos principes Ruthenorum, uniuerſis copiis & potētiis ſe adiuuari, poſtularūt, quoniam par exicium & diſcrimē eos ſicut & Polowczos exſpectaret. Supuenerunt aūt & Thartaroꝝ nūcii ducibus Ruſſiæ denūciātes. Ne immiſcerēt ſeſe Polowczonū bello & adiutorio, ſed potius exterminiū eorū tanq̄ aduerſariorū procurarēt. Ruſſi te uero immaturo uſi conſilio, nunciis Thartarorū compræhenſis & occiſis, Polowczis terra mariq; auxilia dedere, uidelicet Mſciſlaus Romanouicz cū militia Kiouieñ, Mſciſlaus Mſciſlauicz cū militia Halicieñ. Item cæteri duces Ruſſiæ Wlodimir Rurikouicz, duces Czirnieouieñ & duces Smolneñ, iūctiq; exercitui oīm Polowczonū puenerūt in Protholcze. Et ab inde ſinguli aſcenſis equis, duodecim ſtatiuis ad fluuium Kalcza uenerūt, ubi iā Thartari caſtra metati fuerāt. Et illico reſpirandi ſpacio nō dato, Thartari in eos irruerunt. Et contritis ac diffugientibus Polowczis, acies ruthenoꝝ diſiiciuntur: Plurimaq; cœde pacta, bini duces Mſciſlaus Kiouieñ, & Czirnieouieñ capciuantur. Reliqui fugiētes (abhominabile dictu) a Polowczis ſociis per quorum terrā fugā maturabāt, trucidabātur: Equites quoq; propter equos pedites propter ueſtes, occidebantur, & in aquis ſuffocabantur. In illa ergo die Rutheni in peſſimum horrendumq; inciderūt periculum, quale in terris Ruſſiæ nunq̄ auditū eſt. Eaq; prima clades extitit, quam Rutheni a Thartaris pertulerūt. Mſciſlaus autē Mſciſlauicz Halicieñ dux, dum ad naues fugiendo perueniſſet, ſuperatis fluuiis perſecutionē Thartarorum ueritus, naues abrūpi præcepit, abindeq; fugax in Halicz pauore & trepidatione plenus peruenit

Colomanni mors.

Michalko dux halicia potitus

Monaſteriū in Coſczol. ſ. benedicti.

Cometes

Tartarorū prima cognicio.

Polowczy qui fuerint:

Tartarorum nūcii ad duces Ruſſie occiſi.

Tartari polowczos et Ruthenos vicerunt.

nus peruenit. Wladimirus autẽ Rurikouicz, fuga & ipſe ſaluatus, in Kiow perueniẽs, ſedem Kiouieñ accepit. Alia uero omnis multitudo Ruthenorũ, dum ad naues fugiẽdo perueniſſet, & eas abruptas offendiſſet, in merore uerſa, dũ undas tranare non poſſet, fame contabeſcens, illic conſumpta eſt. Præter paucos duces & aliquos eorũ milites, qui in lembis fluuios traiecerũt.

CAPVT XXXII.

ANno domini. M. ducẽte: undecimo, die ſedecima menſis Maii, Myeczlaus dux Rathiborieñ & Oppolieñ, primus filius olim Wladiſlai exulis, & circa Poſnaniã a fratribus conflictus, multũ agilis, procere ſtaturæ, peritus artis gladiatoriæ, mortuus eſt Cui ſucceſſit unicus filius eius Kazimirus. Iſte Myeczlaus fundauit monaſterium ſãctimonialium ordinis Præmonſtrateñ in Ribniky, quod Kazimirus filius eius in Czarnowanſz ad fluuiũ Malpadew, qui illic ad prope Odræ miſcetur, tranſtulit. Anno domini. M. ducẽte: tredecimo, Wladiſlaus Othonis dux Kaliſſieñ, tredecimo kalendas Nouembris monaſterium ſanctimonialiũ in Olobok ordinis Ciſtercieñ diocesis Gnezneñ fundauit. Pro dote aſſignans ei uillas Olobok, Tkadlowo, Zidowo, Pole, Wroſle, Rablauy. Et cõtulit eidem uillam Staw, a filiis Laurẽcii Dobrogoſtio & Czeſſacha, pro tribus uillis Chotinino, Golikowo & Pyenyaſzkowo commutatam. Item Virzbyatha filius Clementis militis, eidẽ monaſterio contulit quattuor uillas. uidelicet Conarowo, Grzibowo, Myſlakowo, & Druſkowo. Henricus autẽ Archiepiſcopus Gnezneñ cõſecrans baſilicam in Olobok, ad peticionem ducis Wladiſlai contulit præfato monaſterio decimas Archiepiſcopales de conſenſu ſui Capituli in uillis inter flumina Olobok, & Baricz incluſis. Reſignante Epiſcopatũ Gracco: Vincẽtio Kadlubkonis, ãno domini. M. ducenteſimo decimooctauo ſuffectus eſt Iwo, filius Saulis comitis de Conſke, nobilis de domo Odrouanſz Cãtor Gnezneñ, Canonicus Gracco: & ducis Leſtkonis albi Cancellarius. Qui dum pro confirmatione ad Honoriũ papam tercium ſe contuliſſet. Et per Hugolinum Cardinalem, Epiſcopum Hoſtieñ propter familiaritatẽ quam cũ eo in ſtudio Pariſieñ cõtraxerat, omnia ad nutum expediuiſſet. Viſis prodigiis ſanctitate relligione & prædicatione beati Dominici, in Poloniã deducendos fratres ſui ordinis peciit. Et alios obtinere non ualens, quattuor familiares & comites ſuos, ſcilicet Iaczkonẽ Canonicũ Graccouieñ nobilem de domo Odrouanſz de prouincia Oppolieñ, & uilla Lanka ortum. Item Ceſlaum Polonum Hẽricum morauum, & Hermannum Theutonicũ, per beatum Dominicũ ad ordinem aſſumi obtinuit, & illos in Poloniã deducens, ſancto Dominico ſuperſtite, in Polonia ordinẽ prædicatorum plantauit. Anno autẽ domini. M. ducẽteſimo uigeſimo ſecũdo, cõmunicato conſilio cum duce Leſtkone albo. Cum capitulo & conſulatu Grac: eccleſiã ſanctæ Trinitatis quæ matrix & origo fuit parrochiarum & locum ſpacioſum pro monaſterio prædictis fratribus ſãcti Dominici aſſignauit, & ornamẽtis, calicibꝰ, libris, & cæteris neceſſariis dotauit & ꝓuidit Et eodem ãno in circulo Graccouieñ nouam eccleſiam parrochialem in honorem dei genitricis uirginis Mariæ præfatus Iwo Epiſcopus Gracco: erigi

Myeczlaꝰ dux Rathiborieñ mortuus.

Monaſterium Czarnowans.

Monaſterium Olobok

Iwo epiſcopus Graccouienſis

Iatzko.

Ceſzlaus. Henricus Morauus Hermãnus Theuthonicus. or. Pre. ſuſceperunt.

Eccleſia. S. trinitatis.

Eccleſia. S. Mariæ in circulo Graccouieñ

curauit, & in eam ius parrochiæ quod in eccleſia ſanctæ trinitatis fuit, tranſ
tulit. Anno domini. M. ducen: uigeſimo primo. A feſto paſchæ uſq; ad au/

Aquarū inūdacio.

tumpnū, cōtinuus imbriū deſcenſus inundationē cauſauit, & uernales ſege
tes ſeminare impediuit. Per autumpnūq; ſeminata deſtruxit, exinde pabulis

Fames magna.

deficientibus mors animaliū obtigit, homines uero plurimos præcipue agre
ſtes fames ualida per trienniū cōtinuata abſumpſit, ut plures uillæ & oppi
da habitatoribus conſumptis remanerent deſerta. Iwo Epiſcopus Gracco:
anno domini. M. ducen: uigeſimo ſecūdo, fundauit monaſteriū Ciſtercieñ or

Monaſterium in kaczycze fū datur tranſlatū in Mogilam.

dinis in uilla patrimonii ſui Kaczicze prope oppidum Slumniki. Pro dote
eidē aſſignando Kaczicze, Prandoczin. Moaikouicze, Choleuicze, necnon
decimas manipulares menſæ epiſcopalis, de eiſdem quattuor uillis prouenī
entes. Verum cum intelligeret locum pro monaſterio parū idoneū. Anno do
mini. M. ducente: uigeſimo ſexto, ad Mogilā locum paternæ ſortis uberem
prope Iſtulam illud tranſtulit. Eccleſiā quoq; ex dolata petra, & partim ex
cocto latere in titulum ſancti Pauli apoſtoli (quod nunc ſancti Bernardi uo/
cant) extruxit & dedicauit. Decimiſq; manipularibus de mēſa epiſcopali in
oppido Dobſchycze in uilla Vinari & circumiacentibus uilllis dotauit. An

Monaſterium in Henrichow fundatur.

no domini. M. ducen: uigeſimo ſecūdo, Nicolaus de Henrichow. ducis Hen/
rici cū barba notarius, genere & actione nobilis, de conſenſu & annuētia eiuſ
dem ducis, fundauit monaſterium ordinis Ciſtercieñ in prædicta uilla Henri
chow, ſui patrimonii Wratiſ: dioceſis prope Niſſam: Et tā uilla, q̄ aliis ad
illum locū ſpectātibus dotauit. Nec ſua omnia deo donaſſe contētus, aſſum

Mazouia vaſtata per Prutenos barbaros.

pto habitu in eodem loco, uſq; ad mortem fœlix fundator militauit. Eodem
anno domini. M. ducen: uigeſimo ſecūdo, Ciuitas Ploceñ, & tota Mazouia
per Prutenos & Pomeranos uaſtatur & cōburitur. Anno Chriſti. M. ducen

Hoſpitale Sancti ſpiritꝰ Graccouia fundatur prius in Prandnick. 1223.

uigeſimo tercio, Iwo epiſcopus Grac: hoſpitale pro perſonis utriuſq; ſexus
in Prandnik fundauit, quod Fulco epiſcopus Gracco:, niſi morte præuētus
fuiſſet, fundare & dotare decreuerat. Et in præfato hoſpitali fratres hoſpita
larios de Saxia cōſtituit, geminam crucem albā in nigro pallio deferētes, ſub
regula beati Auguſtini militātes. Donās eidē hoſpitali uillam Krowodrza
Item utraq; Wronii, item nonnullas decimas manipulares de mēſa ſua Epiſ
copali. Verum perpendens huiuſmodi hoſpitale, a frequētia hominū longe
diſtare, de Prandnik in Graccouiā ipſum trāſtulit. Et eccleſiā in honorē ſan
cti ſpiritus, monaſteriū, & monaſterii officinas pro fratribus, habitacula ue
ro pro miſerabilibus & infirmis perſonis conſtruxit: In tranſlatione autē hu
iuſmodi, anno domini. M. ducen: quadrageſimo quarto, ſexta die Aprilis fa
cta. Præfatus Iwo epiſcopus duas eccleſias parrochiales, unā ſanctæ Crucis
in Graccouia, alteram ſancti Martini in uilla epiſcopali Biſkupicze ſupra
Vyeliczkam ſita, cū earum decimis & prouētibus, pro eiuſdē hoſpitalis ſub
ſiſtentia uniuit. Barbari Pruteni, anno domini. M. ducente: uigeſimo quarto

Monaſterium Oliua a Prutenis Barbaris vaſtatur.

facta irruptione in monaſterio Oliua, Abbatem cū fratribus & uniuerſo cō
uentu captiuant. Et uerſus Gedanum deductos crudeli morte omnes interi/
munt. Et ex tunc terras Culmeñ & Lubauieñ, per inſultus & clandeſtinas in
curſiones uaſtare cœperunt. Nec dux Cōradus Mazouiæ, neq; Cruciferi ru

beo enſe

beo enſe & cruce ſignati, per ipſum uocati: Deſertationi prædictarum terrarum ſubuenire potuerunt. Eodem āno Lanthgrauius Poloniā inuaſit, & caſtrum ac ciuitatem Lubuſz expugnādo occupauit. Swantopolcus Pomeraniæ dux, de conſenſu & conſilio Michaelis Wladiſlauieñ epiſcopi, anno domini. M. ducen: uigeſimo ſeptimo, die uigeſima tercia Ianuarii, fundauit monaſterium prædicatorū ſancti Nicolai in ciuitate Gedaneñ. Duces Ruſſiæ Georgius Wladimirieñ, & Iaroſlaus Pereaſlauieñ ab una. Itē Wladimirus Conſtantinus, & Mſciſlaus duces Smolnēſes, & Nouogrodenſes fratres germani parte ab altera. Anno domini. M. ducenteſimo ſexto, die Aprilis duodecima confligunt. Et cœſis Ruthenorū decem milibus, ceſſit uictoria Conſtantino, Wlodimiro, & Mſciſlao. Qui Georgium Wladimiriā diffugientē obſidentes pacem ei petenti conceſſerunt, & ad eos exeūnti, ea conditione ut de caſtro excederet. Quo excedente datum eſt Conſtantino, deinde uictores contra Iaroſlaum in Pereaſlaw exercitum duxerunt. Qui illico ab eis pacem petiuit & obtinuit, caſtrumq; Pereaſlaw retinuit, tamen plurima munera reconciliatis ducibus tranſmiſit. In æſtate aūt ſequētis anni duces Ruthenorum Wlodimir Rurikouicz Kiouieñ, habens in comitatu Smolnenſiū militiam, Romanus Bórziſzouicz, Conſtātinus, Mſciſlaus & Roſciſlaus filii Dauid Lithuanos Ruſſiā uaſtantes, magna cœde conflixerunt, Lithuanorū duces occidendo, fugientes perſequendo, in ſiluis & abditis plurimos interficiēdo. Eadem tempeſtate Hleb dux Reſzanorū, auaricia ductus, ſex germanos & plures Boyaros, crudeliter peremit, ut integrum principatum Reſzanorū occuparet. In hyeme autē anni domini. M. ducen: ſedecimi, Lithuanos rapta præda de Ruſſia fugiētes, dux Iaroſlaus Wſeuoldouicz, & Nouogrodenſes conſequutos proſtrauerunt. Plures tamen milites Ruſſiæ deſiderabātur: Et dux Dauid Toropeczki occiſus iacuit. Iterum ſequenti tempore alio exercitu Lithuanorum uaſtante regionē Poloczko, dux Mſciſlaus Dauidouicz, cū militia Smolnenſium celeriter ſuperueniēs, incautos abſq; numero in Poloczko occidit. Alios in lacubus, paucis admodū euadentibus, merſit. Anno autē domini. M. ducen: decimooctauo, duces Czirnieouieñ cum ſuis gentibus, cum Mſciſlao Smolnenſi, & Polowczis Kamyenyecenſem regionem, nemine repugnante, uaſtauerunt.

Lubuſz occupata.

Monaſterium or. pre. gedano. A 1 2 2 7 fūdatum.

Ruthenica inteſtina clades

Lithuani a Ruthenis cæſi.

Kamyenyecenſem regionem vaſtāt

CAPVT XXXIII.

POſt funeſtam Leſtkonis albi necem, per Swantopelcū Pomeraniæ præfectum, de ānuentia & ſcientia Wladiſlai Othonis maioris Poloniæ ducis & ſceleris ſocii, actam. Anno domini. M. ducente: uigeſimooctauo inter Henricū cum barba ducem Sleſiæ & Conradum ducem Mazouiæ, ſuper monarchia & Leſtkonis albi puerorū cura, diſſenſio orta eſt. Aggreſſuſq; dux Cōrad9 Mazouiæ munitiōes, quas dux Henricus cum barba erexerat, aliam ſupra collem fluuii Prandnik, prope oppidum Skala: Alterā in Medzboze prope uillam Wroczirziſz: Cū clade & captiuitate ſuorum, ac occiſione filii ſui Premiſlai, per ducem Henricum conflictus, inexpugnatas reliquit, & in Mazouiā diuertit. Cumq; Henricus Sleſiæ, filium ſuum Henricū cū copiis in Sleſiā remiſiſſet, & in Grac

Henric cū barba & Conradi mazouie ducum ſuper monarchia diſſenſio.

couieñ ducatu ſecurus uerſaretur, dux Conradus ab exploratoribus certior factus, in terram Graccouieñ adueniens, Henricū ducem Sleſiæ, in Spitzouicza auditioni miſſæ deditū offendit, & eū captiuatū in Mazouiā deduxit. Ad quem liberandum, dum filius eius Henricus pararet exercitum, Beata Heduigis plurimā mala auerſura, ad ducem Conradum perſonaliter in Mazouiam ſe contulit. Et prudentia qua pollebat, inter duces pacem cōpoſuit, ut dux Henricus de iure monarchiæ & tutoriæ Cōrado cœderet, captiuoſqꝫ Conradi libertati reſtitueret, renunciationem corporali iuramento firmando. Duas inſuper neptes, filii ſui Henrici filias, filiis Conradi in uxores deſponſauit. Kazimiro Conſtātiam, & Boleſlao Gertrudim. Cœpitqꝫ extunc Conradus Mazouiæ ſe monarchā & Leſtkonis puerorū tutorem gerere. Rurſum in anno ſequēti ortum eſt aliud bellum, inter duces maioris Poloniæ. Wladiſlaus ſiquidē Laſkonogy, ad propulſandū iniuriam ſibi illatam, cū Wladiſlao Othonis nepote ſuo congreſſus eſt, & eum fudit, captiuatūqꝫ in uinculo coniecit, qui ſuffragio fauentiū euadens, ad Swantopelcū uxoris ſuæ fratrem peruenit. A quo nedum gētes ipſius Pomeranicas in ſubſidium ſibi obtinuit, ſed & perſonaliter cū eo aduerſus Wladiſlaū Laſkonogy uenit. Wladiſlaus autē Laſkonogy eorum aduentu territus, relictis caſtris maioris Poloniæ, ad Rathiborz fugit, & a Kazimiro Myeſzkouicz, duce Rathiborieñ amice ſuſceptus eſt. Wladiſlao Othonis omnia caſtra propria, & ſui patrui occupante, Anno uero domini. M. ducen: triceſimo primo, Wladiſlaus Laſkonogy ex Rathiborz cū exercitu egrediens, Gneznā caſtrum, quod fortis ipſius erat obſidione uallauit, & cū duobus menſibus obſidio continuaretur & nemo ex ſubditis ſuis (propter fœdos & laſciuos mores eius) ad eum deficeret. Vulgatumqꝫ foret Wladiſlaum Othonis cū ſocero ſuo Swantopelcone & ualidis copiis aduentare, triſtis & gemens inexpugnato caſtro Gnezneñ, in ſolitum ſui exilii locum Rathiboriam remeauit. Et quintodecimo kalendas Septembris, eiuſdem anni in oppido Sroda fato ſubtractus eſt, apud Rathiborīā, uel ut alii uolūt in monaſterio Lubeus, nulla prole relicta, ſepultus. Wladiſlaus ergo Othonis, tota maiori Polonia poſſeſſa, diuinā miſerationem, & ſui ſublimationem recolēdo, libertates & priuilegia binis cathedralibus eccleſiis ſui principat⁹, Gnezneñ & Poſnanieñ cōtulit, uillas eccleſiarum & earum incolas, ab omni ſeruitute & cōtributione, quæ olim camere ducis ſoluebatur, abſoluēdo. Et ab omni iuriſditione ordinaria & extraordinaria Palatinorū, Caſtellanorum, & cæterorū officialiū. Donauitqꝫ utriqꝫ Pontifici auctoritatem in bonis eccleſiæ uenandi, & monetam fabricandi. Præterea donauit Paulo Poſnanienſi Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus uillam Sulkowa, Krobya, ratione ſuæ, & patrum ſuorum ſepulturæ. Occaſione itaqꝫ harū libertatum, edax liuor corda nobilium maioris Poloniæ perſuaſit, & clandeſtinis, contra Wladiſlaum Othonis, qui & Plwacz dictus eſt machinari cœperunt inſidiis. Verum ubi ſolertiſſimas ipſius cognouerunt deuitationes & cautelas, ad defectionem uerſi ſunt, & uocauerunt Henricū cū barba ducem Sleſiæ & Wratiſlauiæ inimicum Wladiſlai, propter uulnera ipſi olim inflicta, de annuentia Wladiſlai Plwacz, & occiſionē Leſtkonis albi

Beata Heduigis.

Conradus tutoriam monarchia geſſit.

wladiſlaus altus pulſus.

wladiſlaus alt⁹ in exilio moriē

wladiſlai Othonis libertas in diuinam relligionem.

nis albi in Ganſzaua. Quo cum forti exercitu ueniente, præfatus Wladiſlaus Othonis a ſuis deſertus, exuſſit caſtra Bnin & Srem. Ne hoſtis his potiretur, & refecto caſtro Gnezna, fortiq; præſidio eidem impoſito, ad Swãtopelcum præfectum Pomeraniæ perrexit. Henrico autẽ oblata ſunt per Barones maioris Poloniæ caſtra, Poſnanieñ, Caliſſieñ, Piſdreñ, Sredeñ & caſtrum Byechow. Caſtra uero demolita, Bnin & Srem recuperauit, & Boizīuoyo ex ſorore nepoti, filio Dipoldi marchionis Morauiæ in adminiſtrationem tradidit.

Hẽrici cum barba contra wladiſlaum Othonem expeditio

CAPVT XXXIIII.

INterea Conradus Mazouiæ dux, feritate & frequẽtibus incurſionibus Pruſſorum plurimũ attritus. De conſilio Criſtini Epiſcopi Culmẽſis, relligioſi de ordine Ciſtercieñ, Vocauit de domo theutonica, ſeptem fratres ordinis ſepulchri dominici Hieroſolimitani, nigram crucem in albo pallio ferentes, quorum magiſter & primicerius erat Hermãnus Balke de Salcza, & ipſos in caſtro Dobrzin locauit. Hermannus uero magiſter ordinis, poſt ſe reliquit fratrem Conradũ de Landiſbergk, qui cum auxilio ducis Cõradi Mazouiæ, in littore Iſtulæ, anno domini mille: ducen: trigeſimo primo locauit caſtellum Vogilgſang, in arbore quoq; quercus aliud caſtrum edificauit, locauit & ciuitatẽ Thorun, eãq; poſtmodum in priorem locũ transtulit, cœpitq; ex his locis Prutenos impetere & eorum incurſiones prohibere. Fabricarunt etiam Pruteni duo caſtra, unũ ſupra Iſtulã ultra Thorun, quod uocarũt Rogow, Aliud iuxta Thorun, in loco ubi nunc ſtat antiqua Culmenſis Cathedra, & Pipinus Prutenus, chriſtianis infeſtiſſimus terciam munitionẽ in lacu poſuit, quæ in hãc diem lacus Pipini dicitur. Hæc tamen Prutenorũ caſtra, per fratres Cruciferos & milites Polonorũ ſub paucis diebus fuerunt expugnata. Pipinus uero captus, aperto uentre ad arborem agitatus in circuitum euiſceratus eſt. Edificauit insuper magiſter Cruciferorũ caſtrum Qwiedzin, in territorio Culmeñ, & ex eo Vilna caſtrum propinquũ Prutenorum expugnauit & cõquiſiuit. Anno domini. M. du: trigeſimo quarto, Gregorio papa nono incitãte: Collegerũt ualidũ exercitum principes Conradus Mazouiæ, Henricus Wratiſlauieñ ſanctæ Heduigis maritus, Wladiſlaus Othonis maioris poloniæ, Swãtopelk & Sambor germani, Pomeraniæ, una cum Hermãno & fratribus theutonicis ſanctæ Mariæ. Et tempore hyemis in Pruſſiã duobus agminibus deſcenderunt, ac totam terram Pruſſiæ in girũ, ferro & ignibus uaſtauerunt. Prutenisq; copiam pugnandi non facientibus, occiſis quinq; milibus Barbarorum & caſtro Radzin expugnato atq; locato, in propria remearunt. Inſtantibus aũt, Duce Hẽrico cum barba Wratiſlauienſi, Agaſia conſorte ducis Conradi, & filiis ſuis Boleſlao, Kazimiro & Semouito. Item Guntero Ploceñ, Michaele Wladiſlauienſi, Criſtino Culmenſi, Epiſcopis, Pacoſlao comite Derſzouienſi, Cõradus dux Mazouiæ fratribus Cruciferis præfatis, terras Culmeñ & Lubauieñ, ſitas infra fluuios Oſſam, Drwanczam, & Wrokam, donauit & de facto inſcripſit, ut poſtq̃ fratres Cruciferi terras Pruſſiæ cõquirerent, donatione terrarũ Culmeñ & Lubauiæ irritata, & ad ducem Mazouiæ

Rogow. Lacus Pipini. Pipinus Prutenus.

Qwyedzin.

Prima expeditio i Prutenos per fratres.

Ac. fratribus donata & quibus conditionibus.

Conradum ſuoſq; ſucceſſores reducta atq; deuoluta. Poſſeſſio terrarũ Pruſſiæ conquiſita, ex æquo inter Conradum ducem Mazouiæ, ſuamq; progeniem & Cruciferos, partiretur. Huius ordinationis apices & inſtrumẽta (ut aiunt) apud duces Mazouiæ conſeruata reperiuntur. Quantum uero diſcidii quãtumue cruẽtarũ occiſionum, per fratres Cruciferos in regno Poloniæ depoſt factarũ, talis cruciferorũ introductio intulerit, hiſtoriæ ſatis patefaciũt Et q̃uis ſub Kazimiro tercio, ad extremũ ſubiugata uideretur Cruciferorũ potẽtia, manent tamen uſq; in hanc diem priſci ueſtigia mali, magiſtro cruciferorũ Alberto de familia Brandeburgeñ principum cum recalcitratione, ꝓ homagio in obedientiam opponente. Sed hæc hactenus.

CAPVT XXXV.

Boleſlaus pudicus.

DVce Cõrado Mazouiæ, bello Prutenorũ occupato. Boleſlaus pudicus dux Graccouiæ & Sãdomiriæ cum genitrice ipſius Grzimiſlaua, beneficio & auxilio Niccolai Abbatis Szeczechouieñ ordinis ſancti Benedicti captiuitatem euaſit, ſiquidẽ Boleſlao pudico regimen terrarũ ſuarũ, & e tutoria patrui ſui Conradi in ætate pubertatis liberam dimiſſionẽ optante. Conra-

Boleſlaus' pudicus cum matre captus.

dus dux Mazouiæ, captũ cũ matre eius Grzymiſlaua primum in caſtro Czirſko, deinde in Szeczechovv arctauit, & ſtricte cuſtodiæ deputauit, Quã intẽpeſte noctis ſilẽtio, poſt unũ annum captiuationis & pauloposſt euadens, in caſtra propria Sandomiriæ & Zauichoſt peruenit, & tanq̃ heres ſuſceptus eſt. Hiſq;, militibus munitis, nouã captiuitatẽ metuens, ad ducem Henricum cum barba tercio gradu affinitatis eum contingentẽ conceſſit, & principatuum ſuorũ optatam defenſionẽ ab eo obtinuit. Dux enĩ Henricus Wratiſlauieñ, cum omnibus ſuis potentiis una cũ ducẽ Boleſlao pudico, in terram Grac: aduenit, & a ſingulis nobilibus Gracco-

Boleſla' pudicus ſua recuperat.

uieñ & Sandomirieñ exceptus eſt. Arxq; Graccouieñ & cætere munitiones (deſerentibus eas præfectis ducis Conradi) duci Boleſlao pudico tradite ſunt Anno autẽ ſequenti ſcilicet. M. ducen: trigeſimo quinto. Conradus Ma-

Conradus repugnat.

zouiæ cũ copiis tã propriis q̃ auxiliaribus, in terrã Gracco: uenit & eam exuſtionibus affecit. Henrico uero cum barba in publicam dimicacionẽ non ueniente, ſed per inſidias ex iniquis locis gentes Conradi plurimum laceſſente. Dux Córadus Mazouiæ, incaſtellatis quattuor eccleſiis, ſancti Andreæ, ſub caſtro Gracco: nondũ muro Graccouieñ incluſa, Itẽ eccleſia in Prandoczin eccleſia collegiata Scarbimirieñ, & monaſterio Andrzeouieñ, pluribus diffi-

Munitiões Cõradi expugnatę.

cultatibus inuolutus merens in Mazouiã diſceſſit. Poſt cuius diſceſſum Hẽricus cum barba, & Boleſlaus pudicus, aliis caſtellis de lignis e regione & in proximo erectis, aliquot menſibus anguſtatos milites Conradi expugnarũt Exinde Hẽricus cũ barba in maiorem poloniã perrexit, & caſtrum Gnezna

quod

quod unicũ reſtabat expugnãdum, obſedit. Adhibitiſq; omnibus uiribus &
conatibus, expugnare non ualuit, & a caſtro quod pro maiori parte ligneum
erat inexpugnato, multis damnis acceptis, & tribus machinis potioribus
ex cõtinua proiectione fractis, in Sleſiam diſceſſit. Wladiſlaus uero Otho/
nis poſt diſceſſũ ipſius, cum ſuis militibus ſuperueniẽs, oppida & uillas ma/
ioris poloniæ ſpoliauit, & exuſſit. Caſtrumq; Srem, corruptis uigilibus, no/
cte inuaſit, & Borziuogium Dipoldi marchionis Morauiæ filiũ, Henriciq;
cum barba ex ſorore nepotẽ, a Paulo Poſnanieñ præſule excõmunicatũ, pro
eo q; in quodam colloquio, in Srem habito, eum captiuauerãt, cæteris diffu
gientibus, occidit. Caſtroq; Srem ſpoliato & incenſo, ad caſtra Nakel & Vſ
cze, quæ in ſua fide manebãt, diuertit. Henrici tñ cũ barba auctoritas, ex tu/
toria Boleſlai pudici plurimũ creuit. Nam eo tẽpore, monarcham poloniæ
& ducem Grac: Sandomiriæ maioris poloniæ & Sleſiæ ſe titulauit, & præ
dictos ducatus in pace gubernauit. Excluſiſq; templariis de Opathow, ubi
eorum monaſteriũ notabile erat, tam oppidum Opathow, q̃ decimas mani
pulares, & ſedecim uillas Boleſlao pudico annuente. Item in maiori polonia
oppidum Kazimirz, cum quattuordecim uillis & totidem decimis. Item in
Sleſia oppidum Borek, cum uillis, decimis, & lacubus eccleſiæ Lubuceñ, ſui
dominii donauit & appropriauit, quod in hanc diem inuiolatũ obſeruatur,
paucos tamen ante ãnos Chriſtofferus de Schidlouicz palatinus Graccouiẽ:
ab Epiſcopo Lubuceñ Opathow cũ omnibus uillis hereditarie coemit. An
no autẽ domini. M. ducen: triceſimo octauo, dum in Croſnã prope terminos
Bohemiæ ſitam, dux Henricus cum barba, ſeſe recepiſſet, grauiter languẽs,
ſacramẽtis eccleſiaſticis deuote percœptis, quartodecimo kalendas Aprilis
animã exalauit. Beata Heduigis conſors ſua, q̃uis per nunciũ certior de egri
tudine mariti facta fuiſſet, uiſitare illum intermiſit, dũq; in monaſterio Trze
bnicz adductus ſepeliretur, cæteris funus & ſepulturã cohoneſtantibus, illa
ſola beata fœmina in monaſterio Trzebnicienſi ſubſtitit, nec lachrymas ad
miſit. Et ad moniales lamentantes, ac inconcinna eiulatione uociferãtes, incõ
cuſſa dixit. Iniquũ eſſe tanto mœrore diuinæ contrauenire uoluntati. Iſte Hẽ
ricus appellatus eſt cũ barba, quoniã ſex luſtris (quæ triginta annos cõſtitu/
unt) ſua coniuge beata Heduigi in ſororẽ commutata in celibatu uiuẽs, bar
bam more conuerſorũ produxit & tulit, ueſtibuſq; auro ac oſtro nitentibus
abiectis, lineo & ſimplici habitu utebatur. Iſte quoq; Henricus cum barba,
tempus Poloniæ prouide rexit, audaces coercuit, maleficos & calumniato/
res exterminauit, leges cõcuſſionis Pomoczne uirginale & uiduale eliſit, &
libertatem eccleſiæ confirmauit.

Wladiſlaus Othonis.

Templarij ex Opatow excluſi.

Henricus cũ barba moritur

Henrici cũ barba laudes.

CAPVT XXXVI.

IWo Epiſcopus Graccouieñ, dum Gregorium papam nonum (
olim in ſtudio Pariſienſi familiaritate ſibi obſtrictum) apud Pe/
ruſium reperiſſet, dignitate metropolitica ſuæ Graccouiẽ: eccle/
ſiæ expedita & reobtenta, redeũdo e Roma (propter indulgen/
tias aggreſſa) febribus correptus, anno domini. M. ducente: uigeſimo nono,
die uigeſima prima menſis Iulii, duodecim annis in pontificatu exactis, in iti

Iwo epiſcopus Graccouienſis moritur.

nere mortuus. Et a familiaribus ſuis in eccleſia Mutineñ maiori, iuſto hono re ſepultus eſt. Oſſa autē ipſius, frater Martinus de Sandomiria cū aliis fratribus monaſterii ſanctæ Trinitatis Graccouieñ in Italiam miſſis, de licentia Epiſcopi Mutinēſis in Graccouiam rettulerūt. Et anno domini. M. ducen: trigeſimo ſeptimo in medio chori præfati monaſterii, ob beneficium fundationis recondiderūt. Iſte āntiſtes digne recolendus, fundauit monaſteria in Kaczicze, in Mogila, in Dlubnya, in Mſtow. Itē eccleſias parrochiales in Vawrzinczicze, in Dzerzaſzna, in Daleſzicze: Et ſancti Pauli in Sandomiria, item hoſpitale pauperū in Graccouia. Circa annum domini. M. ducente: trigeſimum, dum turris eccleſiæ cathedralis Gracouieñ, ſumptibus teſtamēti Iwonis, olim præſulis Gracco: plumbo tegeretur. Ex negligentia operarii carbo ignitus fortuitu decidens, uniuerſam eccleſiam nocte incendit & conflagrauit. Huius etiā eccleſiæ Gracco: ātea decēocto annorū ſpacio, ærariū ſeu totus theſaurus & præcioſa ornamēta cum ſcriniis & ciſtis, tactu fulminis, tempore ducis Leſtkonis albi, & Vincencii Cadlubkonis epiſcopi Gracouieñ, āno domini. M. ducen: duodecimo in mēſe Iulio, hominibus nequitq̄ contingere ualentibus, ignibus conſumpta fuerūt. Paulus Epiſcopus Poſnanieñ, cum conſenſu ſui capituli, monaſterium fratrū prædicatorū in Srodka prope eccleſiam ſanctæ Margarethæ, anno domi: mil: ducen: trigeſimo primo, undecimo kalendas Nouembris, fundauit. Anno domini. M. ducen: trigeſimoquarto, Theodorus Palatinus Gracco: de domo & familia Griffonū quē poloni appellarunt Cedronem, monaſteriū ordinis Ciſtercieñ, ſub titulo ſanctæ Mariæ in uilla ſua Ludzimirz, prope oppidū Nouytarg, de ſub mōtibus ſarmaticis fūdauit, & fratres ex Italia accerſitos, locauit, pro dote præfatam uillam Ludzimirz cum pluribus aliis aſſignando. Viſlaus autē Epiſcopus Gracco: eidē monaſterio manipulares decimas omnium uillarū monaſterio prædicto attributarum, & locandarū, adiecit. Cumq; a uiris bellicis, fratres prædicti perſæpe deprædarentur, poſt decenniū in Sczirzicz, uillam a Suliſlao Canonico Gracco: filio Ioannis militis, pro centū marcis argenti comparatā, tranſtulit, ubi in hāc diem permanet. Prādotha uero Epiſcopus Graccouieñ, Viſſeſlai epiſcopi immediatus ſucceſſor, de conſenſu capituli, decimas manipulares menſæ ſuæ, in uillis Poſnanouicze, Goſtachow Dlichow, & in nigra ſilua, præfato Cenobio, inſcripſit & perpetuo donauit. Eiuſdem anni kalendis Februarii, Broniſius de Goſczikow, Comes & palatin9 dioceſis Poſnanieñ, de domo & familia Vyenyewa, caput Zubronis pro inſignis deferente. In prænominata uilla Goſczikow, quæ extūc paradiſus uocari cœpit, monaſteriū ordinis Ciſtercieñ, ſub honore & titulo dominæ noſtræ Mariæ fundauit, pro dote præfatam Goſczikow, & uillas uidelicet Linam, Clodawam, Gorzikā, & Polencz, aſſignando. Fratres in hoc Cenobium de monaſterio Lemneñ, de annuētia Hermāni Abbatis Lemneñ monaſterii, introduxit. Primus autem Abbas in huiumodi nouiter fundato monaſterio, fuit frater Menſzo. Anno domini. M. ducen: trigeſimo quarto, fratres Cruciferi cū auxilio marchionis Miſzneñ, uictis Prutenis de territorio Pomeraniæ, fidē Chriſti illos aſſumere coegerunt. Et poſt hoc Henricus Marchio

Monaſteria in kaczicze, Mogyla, Dlubnya, Mſtow.

Eccleſia Graccouieñ conflagrata.

Monaſterium prædicatorum in Srodka.

Monaſterium Sczirzicz.

Monaſterium Goſczykow.

Pruteni fidem Chriſti ſuſcepe runt.

Marchio Miſneñ, cœpit caſtrum Ploczko, quod Conradus dux Mazouiæ cũ filiis ſuis Boleſlao & Kazimiro reacquiſiuit, & Miſneñ trucidauit. Alios cum eccleſia cathedrali comburendo, alios per pedes ſuſpendendo, alios uariis tormentis afficiendo. Eodem anno, dux Conradus Mazouiæ, monaſterium fratrum prædicatorum in Ploczko fundauit. Anno domini. M. ducenteſimo trigeſimo ſexto, die Iulii ſecunda, Cõradus dux Mazouiæ principatus ſuos inter duos filios diuiſit. Boleſlao ducatũ Mazouiæ, Kazimiro uero ducatum Lanciciæ & Cuyauiæ aſſignando. Et ambo iureiurando in præſentia Epiſcoporũ Wladiſlauieñ, & Ploceñ, ac plurimorum Baronũ ſe huiuſmodi diuiſionẽ ſeruaturos, promiſerunt. Eodem ãno, ſexta die menſis Maii, in Oppol Kazimirus, dux Oppolieñ & Rathiborieñ mortuus eſt: Filius Myeſzkonis, Hẽrici cum barba frater patruelis. Et in monaſterio Czarnouanſz ordinis Præmonſtrateñ, a ſe illic ex Ribniki tranſlato, ſepultus, qui duos filios Myeczlaum natu maiorẽ, & Wladiſlaum minorem, reliquit. Anno dñi. M. ducen: trigeſimo ſeptimo, Dux Myeſzko ob deformitatẽ capillorũ Coſziſzko appellatus, ex conceſſione patris ſui Conradi ducis Mazouiæ ducatũ Cuyauieñ ſortitus. Quia uiduarũ & orphanarum uaccas occiderat, & ſubſtãtias ſpoliarat, intercõuiuandũ iuſtiſſimo dei iudicio, fluminibus & aquis nequitq̃ ſuffragãtibus, a muribus miſerabiliter deuoratus eſt. Ecce ſaluos fecit deus filios pauperum, & humiliauit oppræſſorem. Ecce iniuriæ pauperũ & uiduarũ uindice Chriſto ultæ ſunt. Eodem anno. M. ducen: trige: ſeptimo Fratres minores, ordinis ſancti Franciſci: Boleſlaus pudicus in ãnis puericiæ conſtitutus perſuaſione genitricis ſuæ Grzimiſlawæ inductus, ex Praga in Graccouiã uocauit: Pro monaſterioq; & eccleſia locum amplũ donando, tã eccleſiã q̃ monaſterium coctis lateribus edificauit & conſumauit. Item ãno quo ſupra, ſcilicet. M. ducen: trige: ſeptimo, Magiſter Cruciferorũ Hermannus, auxilio ducũ Conradi Mazouiæ, Swãtopelci & Samborii Pomeraniæ caſtrum & oppidũ Elbyang in diſtrictu Pogoſzono edificauit, dato nomine ciuitati, a flumine Elbing illic decurrẽti, & magno ſtagno quod Hab dicitur ſe miſcenti. Anno domini: M. ducẽ: trigeſimooctauo, monaſterium fratrum prædicatorum apud Halicz fundatur, & fratres e Polonia illic domum acceperunt. Anno domini. M. ducẽ: uigeſimooctauo, in maxima mnltitudine Thartari Ruſſiã ingredientes, uniuerſam terrã Rzeſzanſka uaſtauerũt, ducem occiderunt, ſenes & impuberes necauerunt, certam multitudinem in captiuitatẽ abduxerunt, caſtra incenderunt. Iterum hyeme eiuſdẽ anni Thartari in terram Szuſdalorũ uenerunt, & ea uniuerſa uaſtata, ducem Georgiũ & filios eius, pluresq; alios Szuſdalorũ principes interfecerunt. Caſtrũ Roſtow incenderunt, captiuos & prædã pro libito abduxerunt. Sequẽti quoq; anno in Smolneñ & Czirnieouieñ regiones uenietes, eas crudeliſſima cœde nullæ ætati parcẽtes, peruaſtarunt. Caſtra & fortalicia, ex quibus duces & milites præ timore fugerant, incenderunt, & onuſti captiuorũ multitudine, in terras ſuas redierunt.

Monaſterium in Ploczko.

Kazimirꝰ dux Oppolieñ & Rathibo: mortuus.

Myeſko dux Mazouię a muribus deuoratꝰ

Fratres minores Graccouiã inducti.

Elbyang edificatur.

Monaſterium fratrũ Prædicatorũ in Halicz

Tartarorum vaſtatio.

CAPVT XXXVII.

DEfuncto Henrico cum barba, ſucceſſit ei in omnibus principatibus unicus

Henricus ſecundus.

bus unicus filius eius (alii namq; omnes morte abſupti erant) Henricus ſecūdus, q & pius dictus eſt, ex beata Heduigi progenitus. Et quū Wladiſlaus Othonis maiores polonos frequētiſſimis pollicitationibus ſollicitaſſet, ꝙ in dominiū maioris Poloniæ tanq̄ heres proprius reaſſumeretur, nō tamē exauditus eſt, nec reaſſumptus. Eapropter triſticiis tabefactus, in proximo uitam cū gemitibus, anno domini. M. ducen: trigeſimo nono in Pomerania exulans, finiuit. Verum ſepulturā cum auis & patribus ſuis in medio maioris eccleſiæ Poſnanieñ, mādante Hērico ſecundo, & matre eius beata Heduigi perſuadente, habere meruit. Reliquit aūt præfatus Wladiſlaus Othonis binos filios, ex Helinga Swatopelconis filia genitos, ſcilicet Premiſlaum & Boleſlaū. At Conradus dux Mazouiæ oportunitatem temporis nactus, fœdera irritando, pluribus incurſionibus clandeſtinis & publicis, nepotē ſuum Boleſlaum pudicum ducem Graccouiæ & Sādomiriæ perſequi cœpit, quia tutor ipſius Hēricus cum barba morte extinctus eſſet. Quapropter accepto conſilio idē Boleſlaus pudicus Clementē de Clemyanthow, & Ianuſſium Palatinum Gracco: ad Belam regem Hungariæ confœderandū & procandum filiam eius Kunegundim, quæ in hungarico Kinga dicta eſt, miſit, & facta diſpenſatione, adducta eſt in Graccouiā, anno domini. M. ducente: trigeſimo nono, cū dote quadraginta miliū marcarum. Quo audito territus Conradus dux Mazouiæ, laceſſere nepotē ſuum Boleſlaum pudicū deſtitit. Iſta eſt fœlix Kinga, quæ matris aluo fuſa, nō fletum ut cæteri pueri, ſed ſtatim in lingua hūgarica articulato ſermone protulit. Aue regina cælorū. Iſta in infantia feriis quartis & ſextis, uelut beatus Nicolaus pontifex miræ ſemel ſugebat ubera. Iſta maritum ſuū Boleſlaum pudicū, ut cœlibatū & perpetuā uirginitatem una cum ipſa teneret, induxit. Ob quam continentiā pudicus appellatus eſt. Iſta eſt Kunegūdis, quæ per pietatis opera, non ſecus q̄ beata Heduigis, cuius ipſa neptis ex ſorore germana fuerat, in polonia refulſit. Et licet Conradus Mazouiæ dux, externa bella non attentaret, Boleſlaumq; pudicū minime inquietaret, inteſtina tamen lite haud carere potuit. Ioannē ſiquidē Czapla ſcolaſticum Wladiſlauieñ & Plōceñ eccleſiarum, & Cancellariū ſuū, uirū doctū & iuris bene peritum, in æculeo prius tortum, in patibulum ægit, & ipſum ignominioſe ſuſpendit, quē fratribus prædicatorū ad tumulandū ducentibus, Agaſia ducis Conradi uxor, tanq̄ altera Iezabel eripi iuſſit, & denuo in altero patibulo ſupra Iſtulam, iuxta ſancti Benedicti eccleſiā, e regione & incōſpectu maioris eccleſiæ Ploceñ, alligauit & ſuſpendit. Sed Martinus Prior ordinis prædicatorum, miſſis fratribus, ſecūdo depoſitū, in Eccleſia Cathedrali ſepeliri ordinauit. Cauſa huius mali inpſpecti ſuſpitio ducis Conradi fuit, quoniam Kazimirus filius eius cum noua ſponſa filia ducis Henrici ſecundi, Conſtātia nomine, nepte beatæ Heduigis Wratiſlauiæ diutius cōmoratus, repetitiſq; uicibus, per Conradum patrē ipſius euocatus, amore ſponſæ uinctus, nō aduolauit, ſuſpicabatur dux Cōradus ꝙ conſilio præfati Ioannis Scolaſtici Pedagogi filii ſui, cum duce Hērico Wratiſlauieñ de proditione patriſ ſui, ad ulciſcendum captiuationem olim Henrici cum barba, per Conradum factam, tentaret. Sicq; dux furore actus ſine

Beata kunegūdis.

Mulieris crudelitas.

actus, ſine ſufficienti examinatione, Ioannē Scolaſticū ſacerdotio decoratū,
ſuſpēdio turpiter dedecorauit, & terribili morte extinxit. In cui⁹ ultionē Pō
tifices ducem Conradū cenſuris innodarunt. Primum etenī Andreas Epiſco
pus Ploceñ eum excōmunicauit. Deinde Petrus Archipræſul Gnezneñ, to/
tam dioceſim Ploceñ, una cum duce Cōrado & uxore eius, interdicto ſuppo
ſuit. Donec ipſe dux humiliatus, anno domini. M. ducente: quadrageſimo in
conuentione Lancicieñ pœnitentiā ægit, & pro ſatiſfactione ſceleris, in ſacer
dotem patrati, uillagium Louicz, cum ſiluis & pertinentiis, Archiepiſcopo
Gnezneñ perpetuo inſcripſit. Et ut Archiepiſcopus Gnezneñ ſit Canonic⁹
natus & præbendatus in eccleſia Ploceñ, ducem tamen Mazouiæ unā mar/
cam auri ſoluendo recognoſcat. Eccleſiis uero Wladiſlauieñ & Ploceñ, eui/
terne certas libertates donauit, quod Apoſtolici cōmiſſarii, Thomas Epiſco
pus Wratiſlauieñ, & Gerardus Scolaſticus Gracco: per Gregorium papā
nonum deputati confirmarunt: Et beneficiū abſolutionis ab Archiepiſcopo
Gnezneñ promulgatū & caſſatum, denuo auctoritate Apoſtolica impende
rūt. Quæ omnia in inſtrumento originali conceſſionis præfati ducis Conra/
di (quod in eccleſia Wladiſlauieñ cōſeruat) cuius inicium eſt. Cum piarum
ſit mentium &c. manifeſte continentur.

1240 Conradus Dux ... villagium Louicz perpetuo Archiepiſcopo inſcripſit

CAPVT XXXVIII.

POſt hæc Thartarorū horrenda uaſtatio ex ordine ſubnectenda
eſt. Anno domini. M. ducē: quadrageſimo primo, Thartari per
Ruſſiam, trucidatis tyrannis & principibus Ruthenoꝝ, in polo
niā uenerūt, receptaq; præda in oppidis Lublin & Zauichoſt,
uicinisq; eorum, eam in Ruſſiā reduxerunt, feſtinanterq; redeuntes, Sando/
miriā cum caſtro expugnauerunt. Illicq; Abbatē Coprziwnicieñ cum fratri
bus eius, & magnū numerum utriuſq; ſexus, nobilium & ignobiliū, uirorū
ac matronarū, ad conſeruandū uitam Sandomiriæ collectorū, occiderunt. In
de exeuntes per Viſliczam, in Skarbimiriā uenerunt, & prædā deducturi in
Ruſſiā reuertebantur, dumq; ſtatiua ad fluuium Czarua, apud uillam, quæ
maior Thurſko uocatur, tenerent. Irruit in eos Wladimirus Gracco: Pala/
tinus cū militibus Graccouieñſibus: Vbi inter pugnandū omnis captiuorum
multitudo diffugiens, in propinquas ſiluas ſe recepit, ſuperati tamē ſunt pau
ci a multis: Wlodimirus palatinus Gracco: cum ſuis a Thartaris, uerū ſtra
ge ſuorum Thartari perculſi, per ſiluā Stremech in Ruſſiā receſſerunt. Et
in ſupplementum accerſitis plurimis Thartaris, cū fremitu & ira in poloniā
redierunt. Et quia maximū habuerunt exercitum, ad Sandomiriā perueniē/
tes, bifariā eum diuiſerunt. Minorēq; exercitum in Lanciciā, Siradiā, & Cu/
yauiā, cū principe Kaydano, deſtinarunt, qui nullo obice apparente, crudeliſ
ſime illos diſtrictus cœdibus atq; igne uaſtarunt. Et ſanctmoniales monaſte
rii Vithouieñ, præter tres, quæ in ſiluas fugerant, rabie barbarica occiderūt
propter quod proceſſu tēporis, moniales illius loci, in locū tutiorem, Grac/
couieñ dioceſis tranſlatæ ſunt. Abbacia Buſzeñ de Buſzko in Vithow tranſ
lata. Maior autē Thartarorum exercitus, cuius ductor Bathi rex, & primus
imperator Thartarorū fuit, uerſus Graccouiā, omnem tranſitui propinquā
cœde &

Tartarorū crudelitas in Polonia.

Poloni a Tartaris cæſi.

Abacia Buſzeñ in withow tranſlata.

cœde & incendio peruaſtans,iuit. Occurrunt ergo ei in uilla Chmyelik pro pe oppidũ Szidlow, Wlodimirus Palatinus, Clemẽs Caſtellanus, Graccou: Pacoſlaus palatinus, Iacobus Racziborouicz Caſtellanus Sandomirieñ,cũ nobilibus & militibus Graccoui: & Sandomirieñ. Et facto conflictu cũ una Thartarorũ turma: Ipſaq; attrita, pedem referente, & ad alterã præſtantio/rem turmã ſeſe diuertẽte. Poloni certamine priori feſſi, pauci a plurimis, ad/uerſo pectore confoſſi ceciderunt, reliqui uero in fugam conuerſi, per itinera nota euaſerunt. Ceciderũt in eo conflictu deſiderati Criſtinus Sulkouicz de Myeduiedz, Nicolaus Vithouicz, Albertus Stampocicz, Zementa, Gra/nibina, Suliſlaus, milites ſtrennui, & alii plures ualidi. Ex quorum ſtrage, tã tus pauor irrepſit, ut alii in alias regiones fugerent, agreſtes uero cũ pignori bus & pecoribus, in paludes & ſiluas & inuia ſe conderent. Sed & Boleſlaus pudicus, dux Graccouiæ & Sandomiriæ cũ Grzimiſlawa matre, & Kinga coniuge ſua, primum uerſus Hungariã in caſtrũ Pienini de prope oppidum Sãdecz. Poſtea uero in Morauiã ad monaſterium ordinis Ciſtercieñ effugit.

Polonorum altera clades.

Thartari autẽ poſt cladem apud Chmyelik peractã, Graccouiã in die cinerũ uenerunt. Et eam uacuam hominibus inuenientes (omnes ſiquidẽ in abdita diffugerant) in eccleſias & domos incendio ſeuierunt. Eccleſiam uero ſancti Andreæ, tunc extra muros Gracco: extãtem, uallantes, oppugnabãt, expu gnare tamen non ualuerunt, quoniã pluribus polonis magua ui & fortitudi/ne, ſe & ſua illic defendentibus, cuſtodiebatur, cœpto irrito, receſſerũt. Et in Wratiſlauiã perrexerunt, quã ſimiliter ut Graccouiã deſertatam habitato/ribus, ſed & conflagratã habitationibus reperientes (Ciues etẽm Wratiſla: pauore cõſternati, fere omnibus relictis, præcioſioribus dumtaxat feſtine ra/ptis) fugam inierunt, quod gentes ducis Henrici uidentes. Deſcenderunt & opes cũ uictualibus in arcem inducentes, urbẽ cum tectis eius flãmis exuſſe/runt, Thartari in urbe nil reperientes, caſtrum uallarunt, & poſt aliquot di/es obſidionẽ ſoluentes (ut aiunt orationibus & lachrymis Ceſlai, Prioris or/dinis prædicatorum, & fratrũ eius in caſtrum admiſſorũ depulſi) receſſerũt

Thartari Graccouiam acceperunt.

Tarthari wratiſlauiam acceperunt.

Interim feria ſecunda paſchæ Thartaris qui Cuyauiã uaſtauerũt ſuperueni/entibus, ſimul iuncti in Legniczam profecti ſunt. Dux etẽm Henricus ſecũ/dus, ſanctæ Heduigis filius, per illud tempus, ibi tã nobiles q̃ agreſtes ma/ioris poloniæ & Sleſiæ collegerat. Aduenerant & principes cum ſuis militi/bus, Myeczlaus Kazimirides dux Oppolieñ, Boleſlaus filius Dipoldi mar/chionis Morauiæ expulſi, qui Szepiolka cognominatus eſt. Et Pompo de Hoſterno magiſter Cruciferorum de Pruſſia cũ fratribus ſui ordinis. Inſuper & cruce ſignati plures. Cũq; ex oppido Legniceñ agmina duceret, & ea obe quitaret, lapis de ſummitate eccleſiæ beatæ Mariæ decidit, parumq; abfuit, quin caput ducis Henrici non dirupit, quod reuera infauſtum omen fuit. Su burbana itaq; oppidi Legniceñ prætergreſſus, quattuor acies inſtruxit & or dinauit. Primum de cruce ſignatis uoluntariis, & de aurifoſſoribus oppidi Goltberk, aliiſq; peregrinis militibus. Hãc Boleſlaus Szepiolka filius mar/chionis Morauiæ ducebat. Altera acies militum Graccoui:, & maioris Po/loniæ fuit. Huic Suliſlaũ fratrẽ Wlodimiri olim Palatini Graccoui: circa

Chmielik

Chmielik occiſi præfecit: Terciam aciem, in qua erãt milites Oppolieñ, & Pompo magiſter Pruſſiæ cũ fratribus & militia ſua, Myecczlaus dux Oppolieñ gubernauit. Quartã, ex præſtãtioribus militibus Sleſiæ & maioris Poloniæ, ac præcio conductis militibus, Henricus dux regebat. Totidem erãt Thartarorũ agmina, ſed robore & frequentia pugnatorum præſtantiora, Ita ut unũ agmen eorum, omnia polonorũ agmina excederet. In campo igitur q̃ bonus cãpus dicitur, porrecto & in om̃es ptes lato, uterq; exercit⁹ 5 idus Apri: alias feria ſecũda poſt octauas paſchæ cõuenit. Primũq; cruceſigna torum & aurifoſſorũ exercitus cũ Thartaris magno impetu congreſſus, uelut teneræ ariſtæ a grãdine percuſſæ, a ſagittis Thartaricis obtritus eſt. Deinde duo agmina ſub gubernatione Suliſlai militis, & Myecczlai ducis Oppolieñ conſiſtentia, pugnam cum tribus Thartarorũ agminibus ingreſſi, ualidam in Thartaros ſtragẽ ædiderũt, ita ut pedem referrent, & fugam inirẽt Quidam autẽ celerrimo curſu, circa utrumq; exercitum diſcurrens, terribili uoce clamauit, Byegaycze Byegaycze, quod ſonat currite currite. Polonis terrorẽ incutiens, quam uocem Myecczlaus dux Oppolieñ audiens, deſerto prælio fugit, & ſecũ magnam partem militũ traxit. Quod uidens dux Henricus ingemiſcẽs dixit. Gorze ſze nam ſtalo. i. peius & moleſte nobis accidit Indicanſq; ſuam quartã aciẽ fortiſſimorũ militum, tres acies Thartarorum a duabus aciebus Polonorũ diſiectas, proſtrauit, & in fugã conuertit. Quarta autẽ acies Thartarorũ, & maior omniũ cum ſuo rege Bathi, ſuperueniẽs horribili impetu bellum inſtaurauit, quod acerrimum inter utroſq; durauit. Magnaq; ex parte, Thartaris cœſis, & in fugam ſpectantibus, quidã Thartarorũ uexilifer, ualde magnũ uexillum ferens, in quo chi littera græca depicta erat talis X, & in ſummitate haſtilis, imago teterrimi & nigerrimi coloris cum barba prolixa, cœpit incantãdo, fortiter caput imaginis quatere. Ex quo illico fumus & nebula horrẽdi & intollerabilis fœtoris in Polonos diffuſa eſt, ut pene exanimati, & inualidi ad bellandũ redderentur. Clamore itaq; horrendo eleuato, in Polonos Thartaricus exercitus cõuerſus, acies eorum quæ interim integre erãt, dirupit, & eas magna ſtrage affecit. In qua dux Boleſlaus filius marchionis Morauiæ Szepiolka dict⁹, & Põpo magiſter Cruciferorum de Pruſſia, cum multis inſignibus militibus occiſi ſunt. Dux uero Henricus corona a Thartaris circũfuſus eſt, ut a tergo & fronte cœderetur. Iamq; ad extremum circa eũ, non niſi quattuor milites uerſabantur, Suliſlaus frater olim Wlodimiri palatini Gracco: , Clemens palatinus Glogouieñ Conradus Cwirathouicz, & Ioannes Iwanouicz, quãta potuerunt, ui & conatu principem Henricũ ex prælio educentes, ad fugiendũ diſponebant, ſed ducis equus ſauciatus ſubſiſtebat. Thartari igitur ueloci curſu cõſequutum cũ tribus præfatis militibus, quarto Ioanne Iwanouicz, ab eis ſegregato, uallauerunt, cũ quibus aliquãto tempore decertabat. Ioannes uero Iwanouicz equũ recẽtem a Roſcillao aulico ducali receptum, penetratis hoſtiũ cuneis, duci adminiſtrauit, quo aſcenſo dux, Ioannem Iwanouicz, uiam per medios hoſtes ei parantem, ſequebatur. Ipſoq; in curſu uulnerato & euadente, dux Hẽricus intercipitur, & tercio circũuallatur, dumq; audaciſſime cõtra Thartaros

Horrenda clades Polonorũ & Theutonum ex Thartaris accepta.

Bathi Thartarorũ imperator.

Vexilliferi faſcinatio.

Henricus dux a Tartaris occiſus.

taros dimicaret, & manu ſiniſtra eleuata Thartarũ ſibi obuiũ feriret, ab altero Thartaro, lãcea ſub aſcella trãſfixus, ex equo demiſſo brachio, moribundus defluxit, quẽ Thartari ingẽti ſtrepitu inconditarũ uocũ facto, capiũt, & extra locũ certaminis, quãtum eſſet geminatus baliſtæ iactus pertractũ, framea caput abſciderunt, corpuſq; inſignibus omnibus deſpoliatũ, nudũ reliquerunt. Occiſa eſt in eo prælio multitudo nobiliũ Poloniæ, Inter quos clari & inſignes fuerunt Suliſlaus, frater Wlodimiri Palatini Gracco: Clemẽs palatinus Glogouieñ, Cõradus Cũrathouicz, Stæphanus de Virbna, & Andreas filius eius, Clemens filius Andreæ de Pelcznicza, Thomas Piotrkouicz, Petrus Kuſza, & pleriq; alii. Hanc cladem uniuerſam beata Heduigis quæ cum ſororibus ex Trzebnicza in Croſna fugerat, per ſpiritũ hora qua acciderat cognoſcens. Adleydi ſanctimoniali reuelauit. Ioannes Iwanouicz, fugiens cum duobus ſuis armigeris, iunctus eſt Lucemãno militi duos ſimiliter familiares habenti. Et dum in quodam rure, uno miliari a loco prælii diſtãte, a nouem Thartaris conſequeretur, q̃uis duodecim uulneribus eſſet cõfoſſus, octo ex illis occidit, & nonum pro captiuo reſeruauit. Poſtea ordinẽ prædicatorum ingreſſus, deuote domino cœli, a quo protectus erat, famulabatur. Corpus ducis Henrici, poſt cladẽ ex ſexto digito ſiniſtri pedis uix cognitum & repertum. Per Annam coniugem ipſius, in medio chori eccleſiæ ſancti Iacobi apud fratres minores Wratiſlauiæ ſepultũ eſt. Pomponis uero magiſtri Pruſſiæ, & militum inſigniorũ ſupra expræſſorũ, in eodem monaſterio ſancti Iacobi Wratiſlauiæ. corpora tumulata ſunt. Boleſlai autem filii marchionis Morauiæ funus, in Lubeuſz in choro conuerſorũ humatum eſt. Super cætera corpora fideliũ in loco prælii ſepulta, eccleſia in hanc diẽ durans conſtructa eſt. Maxima uictoria de duce Henrico & Polonis, Thartari potiti, lectis ſpoliis, unicuiq; interemptorũ unã auriculam abſciderũt, & nouem ſaccos grandes, ad ſciendũ numerum occiſorum, repleuerunt. Ducis autẽ Henrici capite in longiori haſta erecto ad caſtrum Legnicza, Oppidũ enim metu Thartarorũ exuſtum fuerat, applicuerunt. Mandantes ut duce eorum occiſo: caſtrum eis aperirent. Caſtrenſibus conuenienter reſpondentibus, q̃ pro uno duce occiſo, plures duces filios occiſi haberent. Illi uero circa Legnicz uillis uaſtatis & incenſis, In Othmuchow ſe receperũt, ubi quindecim diebus ſtatiua continuãdo, omnem regionem per circuitũ uaſtauerunt. Exinde Rathiborieñ oram adeuntes in Boleſiſzko, octo diebus commorati in Morauiã ſeceſſerunt, & Venceſlao rege Bohemiæ, in caſtris ſe continente eam pluſq̃ uno menſe incendiis & cœdibus uaſtauerunt. Ab Olomuncz ſeptimis caſtris in hungariam peruenerũt, eamq; crudeliſſime prope duos annos afflixerunt, regem Hũgariæ Belam quartũ, cum fratre eius Colomãno prope fluuium Czіſzam miſerabiliter fuderunt, & perſequuti ſunt, totũ uero regnũ Hungariæ ex utraq; parte Danubii, ſimul Slauoniã, Boſnam, Raſciam, & Bulgariam, miſerabilius, quia uſq; ad internitionẽ deuaſtarunt, finaliterq; in Scithiã ſedes patrias redierũt. Refert alia Polonorũ hiſtoria, Et cõcordat cum Rogerio in tractatu de deſtructione Hungariæ per Thartaros q̃ Bathi rex Thartarorũ, non in Polonia fuit, ut præmiſſa aſſerit Chronica.

Pompo ſextus Magiſter pruſſiæ occiſus.

Boleſlaus marchio Morauiæ occiſus.

Copia auricularum.

Tartarorum in Hungaria crudelitas.

Sed cum

Sed cū in Hungariam contenderet, & ex Ruſſia intrare Hungariā prope raret, partem ſui exercitus cum principe nomine Peta, ad uaſtādum Poloniam miſit, qui ut prædictum crudeliter afflixit, & eam deſertauit: Principeq; ipſius Henricum nomine ſuo exercitu deleuit, quod ex tempore lucidius claret. Nam Bathi per montanam portā ex Ruſſia in hungariam fracta, potētia comitis regni hungariæ, ad cuſtodiendū eandem portā per regem locati, duodecima Marcii intrauit, & āte dominicam Palmarum exurendo uſq; ad Peſt aduerſus regē uenit, retrocedenſq;, & rege Bela eum inſequente, hungaricum exercitum circumdando, interfecit & diſperſit. Hoc autē tempore ante dominicā palmarū, Peta de Graccouia in Wratiſlauiā perrexit. Bathi autē in duobus regnis ſub eodē tēpore eſſe non potuit. Item narrante eadem hiſtoria Bathi (fugiente rege Bela faciem eius) ſuis principibus regnū Hungariæ diuiſit, uocans ex Morauia Petam, ad ſortiendū portionem Hungariæ, quod poſt expulſionem regis Belæ quarti fuit. Item Cadan alter princeps Thartarorū, quem poloni Kaydanū uocant, per ſiluas & Comauiā ac p fluuium Sereth, eodem tempore cū Bathi partem orientalem Hungariæ quā Almani inhabitabāt, introiuit, & eam deſtruxit. Non ergo in quadrageſima poloniā ipſe, aut Bathi uaſtauit, ſed princeps Peta. Ne autē rei ueritatē neſciſſe uideamur, utrāq; hiſtoriā tetigimus, & legentibus obiecimus, ut eam a ſibi ex integro ſi uoluerint, legant. Potentia Thartarorū cum qua Hungariam ingreſſi ſunt, fuit quinquies centum milia pugnatorum.

Peta Thartarorum princeps.

Cadan Tartarorū princeps.

CAPVT XXXIX.

ANno domini. M. ducen. trigeſimo nono. Conradus dux Mazouiæ caſtrū Bydgoſtieñ ſub Swatopelcone duce Pomeraniæ recuperat. In cuius ultionē præfatus Swatopelk cū exercitu terrā Cuyauiæ ingreſſus, tumultuarie eam deuaſtauit, oppidū Iuniwladiſlauieñ cum pluribus uillis exuſſit. Item caſtrū Sāthok per polonos negligenter cuſtoditū, per Saxones interceptum eſt. Item Villebrandus Archiepiſcopus Maydenburgeñ caſtrū Lubuſz obſedit. Aſſerenſq; ſuæ eccleſiæ perpetuo, per Henricū quartū imperatorē donatū eſſe, olim per eū acquiſitū & ſub Boleſlao Crziuouſti expugnatum. Hēricus uero dux maioris poloniæ & Sleſiæ ſanctæ Heduigis filius, cum forti exercitu ſuper eum ueniens, gentes ipſius diſperſit, & cum plurimorū occiſione in turpem fugā conuertit. Pompo magiſter Cruciferorū Pruſſiæ, poſt deletionē ſuarum copiaꝝ a Prutenis, noua manu collecta, caſtrum Balgam ſub Prutenis conquiſiuit. Barbari uero Pruteni reaquirendo caſtrum. In circuitu duo caſtra uidelicet, Portegal & Shrandin erexerunt, & intantum gentes magiſtri afflixerunt, ut ſe cum caſtro poteſtati Barbarorum ſubiicere cogitarent, niſi Otho dux de Brunſuik, cum noua militia ſuperueniēs Barbaros repuliſſet, & caſtra in circuitu edificata expugnaſſet. Monaſteriū fratrū minorum in Thorun, ſub titulo ſanctæ Mariæ uirginis, eodem anno domini. M. ducen. trigeſimo nono, erexit, & areā ad inhabitādū fratribus, Pompo magiſter Pruſſiæ aſſignauit. Anno dñi. M. ducen. quadrageſimo, monaſteriū fratrum minorū ſancti Iacobi apoſtoli in Wratiſla: dux Hēricus ſecūdus erexit, quod Anna relicta eius

Henricus contra acrhiepiſcopum maydburgenſem.

Monaſterium fratrū minorū in Thorun, aliud in wratiſlauia.

(ipſo pro fidei defenſione per Thartaros occiſo) ad plenum conſumauit, & in eius eccleſia ducem & maritũ ſuum ſepulturæ cõmendauit. Sub eodẽ tẽpore frater Wolquinus ordinem ſuũ, qui dicebatur ordo militũ Chriſti, cũ ordine Cruciferorũ Pruſſiæ nigræ crucis uniuit. Et eodem anno in congreſſu cum Lithuanis habito, cum quinquaginta fratribus & multis aliis pugnatoribus interficitur. Poſt commendabilem ac ſtrennuum Henrici ſecũdi Gracouieñ maioris Poloniæ & Sleſiæ ducis, per Thartaros occiſi, obitum. Barones minoris poloniæ qui cladi ſuperfuerũt, Boleſlao caluo filio primogenito præfati ducis Henrici ſe ſubiecerunt, quod egre ferens Conradus dux Mazouiæ, cum filiis ſuis Boleſlao, Kazimiro, & Semouito, ac gentibus eorum & cum pluribus aliis auxiliaribus uenit, ut cũ militibus Pomeraniæ p Swãtopelconẽ miſſis, cũ Prutenis quoq; & Lithuanis, mercede conductis. Et terras Gracco: Sãdomirieñ, ac Lublineñ, omneſq; arces & munitiones earum occupauit. Boleſlaus uero caluus, dum cũ gẽtibus ſuis & Theutonicis Gracouiã accederet, iniuriam reſciſſurus. Conrado Mazouiæ cum ualidiori exercitu ſuperueniente, pugnæ ſe non cõmittens, receſſit. Clemẽs ergo de Ruſcza, palatinus Gracco: nullum auxilium a Boleſlao caluo habens, Cõrado duci Mazouiæ, ipſum in Skala oppugnanti, ſe ſubiecit. Inceſoq; caſtro Skala, Conradus dux, caſtrum per eum Graccouiæ iuxta eccleſiã cathedralem erectum, funditus diſiici præcepit. Statimq; plenã poſſeſſionem nactus, graues uniuerſis exactiones impoſuit. Nedum agreſtibus, aut ciuibus, uerum & militibus, atq; ſacerdotibus, ad edificationẽ quoq; nouorũ caſtrorum atq; antiquorũ inſtaurationẽ, paſſim omnes compulit. Quapropter clamor & uox tribulatorũ aſcendit, ꝙ poſt miſeras Thartarorũ clades, miſerabilius & grauius a propriis opprimerentur. Miſſiſq; extemplo in hungariã & Morauiã crebris nunciis, Boleſlaum pudicum quærebant, & ut afflictæ patriæ ſubueniret, tanq̃ heredem reducere ſatagebãt, qui non eſt reuerſus, niſi anno domini. M. ducen: quadrageſimo tercio. In maiori autẽ polonia Barones & nobiles, ſpecialiter Bogumilus, Dirſzicraius, Palatinus Poſnanienſis, Cecundus Gnezneñ, Thomas Poſnanieñ, Caſtellani. Domaradus iudex Poſnanieñ, pteſi principatum ducis Boleſlai calui filii Henrici per Thartaros occiſi, propter oppræſſiones maiorũ Polonorũ, & exaltationes Theutonicorũ, Przemiſlaum & Boleſlaum filios ducis Wladiſlai Othonis, in dominos & heredes naturales acciuerunt, qui unicũ caſtrum Vſcze poſſidebãt. Nam ſub eis alteꝝ caſtꝝ Nakel Swãtopelk auũculus eoꝝ dux Pomeraniæ interceperat, omniaq; caſtra & munitiones præfatis ſuis principibus Przemiſlao & Boleſlao, necnõ caſtrum Przemanth poſt eius expugnationem, maiores poloni præſentarunt & obtulerunt. Quibus Boleſlaus caluus non reſtitit, ſed affinitatẽ iungens, germanã ſuam Elizabeth nomine Boleſlao duci Kaliſſieñ copulauit. In Pruſſia uero Swãtopelcus princeps Pomeraniæ, uir callidus & uafer, cernens Cruciferos per Conradũ ducem Mazouiæ uocatos, in immẽſum creuiſſe, & caſtra ac munitiones plurimas locaſſe, Prutenoſq; ſibi ſubiectos ad baptiſma coegiſſe. Cœpit uehemẽter expaueſcere. Ne ſicut ipſe dolo Pomeraniã ſub Leſkone albo acquiſiuit, eadem menſura metiendo, a Cruciferis

Boleſlaus caluus.

Poloni a Boleſlao caluo defecerunt.

ciferis quãdoq; exueretur & e Pomerania expelleretur. Hac itaq; occaſione
omnes Prutenos tam neophitas q̃ gentiles ſibi conciliat, & idolatrie ritus ne
pharios reaſſumere pſuadet. Edictoq; certo tpe, omnes chriſtianos in Pruſ/ Prutẽni idola tria reaſſumũt
ſia tã Polonos q̃ Almanos interemit. Caſtraq; ſingula Cruciferoꝝ, ui & ex/
pugnatione Prutenorum, præter Balgam & Elbing conquirit. Nec ea per
Gwilhelmũ Mutinenſem Epiſcopũ, Innocẽcii pape quarti legatum, aucto/
ritate ſedis apoſtolicœ monitus reſignauit, quinimo collecta manu Pomera
norum & Prutenorum, totã terram Chelmeñ. uehementer attriuit & uaſta
uit, præter tria caſtra Thorun, Chelm, & Radzin, quæ acqrere non potuit.
In uniuſcq; anni ſpacio, quod Thartarorum rabies non attigit, Prutenorum
barbaries deleuit.

CAPVT XL.

Sed redeamus ad Boleſlaũ pudicũ. Anno dñi. M. ducenteſimo
quadrageſimotercio. Intelligens Conradus dux Mazouiæ, Bo/ Conradi dolus
leſlaum pudicum, cum nonnullis militibus reuerſurũ. Indicit cõ
uẽtionem Baronibus Graccouieñ & Sandomirieñ, apud Scar/
bimirien oppidum, quaſi ad prouidendũ rebuſpublicis tercio kalendas Iulii
celebrandã. Vbi omnibus conueniẽtibus, ex occulta maliuolẽtia prius cõce
pta, dat ſignũ ſuis militibus. Et captiuati ſunt Przibiſlaus Vawſzriczouicz
Vitek Byenyouicz, Andreas Sulconis de Myedzuiedz, Nicolaus Iaſzko,
Sadek de Chodcza, & alii plures, uinctiq; & in Mazouiã ducti, ergaſtulis Mira vinctorũ
incluſi ſũt, & qſi poſt duos mẽſes, prima die Auguſti q̃ eſt ſancti Petri ad uin liberatio.
cula, diuina cõmiſeratione, fractis compedibus, ſub intempeſte noctis caligi/
ne, omnes euaſerunt. Clemens uero palatinus Graccou: de domo & familia
Griffonũ, qui cũ fratribus ſuis, Sulcone, Theodoro & aliis de medio capti/
uantium in Hungariã fugerat, audita ſolutione captiuorũ reuerſus eſt, & ſi/
mul iuncti, tam arcem q̃ ciuitatẽ Gracco: eiectis ducis Conradi præſidibus
obtinuerunt. Aduenienteq; Boleſlaũ pudicum cum ſorte ſua Kinga, tanq̃ he Boleſlaus pudi
redem & dominum cõnaturalem cum magno plauſu, Prandotha epiſcopo cus reacceptus.
Graccouieñ perſuadente, in ducẽ aſſumpſerunt. Quo rumore Cõradus dux
Mazouiæ excitus, cum multis gentibus uerſus Graccouiã uenit, Boleſlaoq;
pudico copiã pugnãdi non faciente, & ſola mœnia defendente. Dux Conra/
dus Mazouiæ incaſtellatis eccleſiis, ſancti Andreæ extra muros Gracco: & Conradus au/
ſancti Georgii in arce Gracco:, foſſatiſq; factis, cũ exercitu in Mazouiã diſ/ xilia petit.
ceſſit. Poſt cuius diſceſſũ Bogutha præſes incaſtellatiõis eccleſiæ. ſ. Andreæ
(miles hic Gracco: erat) ipſam eccleſiã Boleſlao pudico reddidit, & omnis
hoſtilitas circa Graccouiã ãmota eſt. Itaq; Cõradus dux Mazouiæ, Myecz
laũ ducem Oppolieñ deſertorẽ, Hẽrici ducis Wratiſlauiæ per Thartaros
occiſi, in ſui præſidiũ uocauit, uocauit & Przemiſlaũ ducẽ Poſnanieñ, Lith
uanoſq; & Iaczuingos. Et cum ipſis filioq; ſuo duce Kazimiro, terram San/
domirieñ ingreſſus eſt. Quibus Boleſlaus pudicus, cũ militibus Graccouien Conradus a
ſibus & Sandomirieñ, cum Clemente palatino Gracco: & Floriano palati/ Boleſlao vict⁹
no Sandomirieñ, & quibuſdam Hungarorũ militibus in Suchdol occurrit,
propicianteq; deo, exercitũ Conradi numero & robore ſuperiorẽ, confregit

m 3 & diſperſit

& diſperſit. Duceſq; præfatos in turpem fugã ægit. Ex qua pugna exercit⁹
ducis Boleſlai, præda uariarũ nationũ ditatus eſt. Duxq; Boleſlaus pudicus
cæteras munitiones, quæ pro Conrado principe Mazouiæ tenebãtur, ui ac/
cepit. Poſt hunc triumphũ milites Gracco: iterũ Boleſlaum pudicũ Pran/
dotha Epiſcopo Gracco: diuina ſolenniter in eccleſia Gracco: agente, in ſu/
um dominum aſſumpſerũt & introniſarunt. Conradus autẽ dux Mazouiæ
cladem in Suchdol acceptam ultum iri cupiens, Lithuanos, Prutenos & Ia/
czuingos ordinauit, qui in copioſa multitudine ingreſſi, terram Lublineñ ua
ſtauerũt, eam more barbarico uſq; ad fluuium Iſtulam, cũ diſtrictu Szecze
chouieñ, & Lukouieñ infeſtãdo, hoĩes utriuſq; ſexus cũ numeroſis pecoribus
abegerũt. In Prandothã uero Epiſcopum Gracco: quia Boleſlao pudico ad

Furor Conra/di in Prandotã epiſcopũ Craccouienſem.

herebat, præfatus Conradus dux Mazouiæ ſuos armigeros miſit, & curias
epiſcopales Tharſeñ, quæ nunc Bodzancineñ appellatur, Kelceñ & Cuneo
uieñ primum expilatas, cum uillis ipſarũ incendit, & prædam in Mazouiã
intulit, propter quod Prandotha Epiſcopus Gracco: eum auctoritate pro/
pria anathematiſauit. Cuius ꝓ ceſſus Fulco Archiepiſ: Gnezneñ in ſinodo
Lancicieñ confirmauit, & in ſingulis eccleſiis denũciare mandauit. Verũ Cõ
radus eodem anno. M. ducen: quadrageſimo quarto, mala additura malis,
terram Graccoui: cum exercitu ingreſſus, nouas munitiones erexit, quas eo
diſcedente, milites Gracco: expugnauerũt, ſed Conradus rediens, iterum eas
expugnauit, & aliquas diruit, tot & tantis malis non ſaciatus Conradus dux
Mazouiæ, contra Boleſlaum pudicũ nepotẽ ſuum, ulceratum gerẽs animũ.
Anno domini. M. ducen: quadrage: ſexto, cũ Lithuanis & gentibus propriis
terras eius inuaſit. Cui Boleſlaus pudicus, cum militibus Gracco: & Sãdo/
mirieñ in Zarziſſow, alias in Iaroſzin occurrens, diro marte conflixit. Et a
multitudine ſuperatus, pluribuſq; militibus Gracco: aut occiſis aut captis,
Boleſlaus pudicus fuga elapſus eſt. Conrado prædam acceptã in Mazouiã
referente, Et ſine mora in terrã Graccoui: cũ filio ſuo Kazimiro Cuyauiæ &
Lanciciæ duce. Item cũ Myeczlao Oppolieñ duce genero ſuo, redeunte, ca/
ſtra tria, unũ in faucibus Rudaue, ubi Iſtula ingreditur. Aliud ſupra ripam
prope monaſterium Thinyecz, extruxit. Et hæc duo ſuis militibus commi
ſit. Tercium in Lelow, & illud Myeczlao Oppolieñ duci genero ſuo in ad/
miniſtrationẽ dedit, Sed Conrado in Mazouiã diuertẽte, Boleſlaus pudicus
caſtra prope Thinyecz, & in ora Rudawe expugnauit. Terciũ uero in Le/
low paulopoſt Myeczlao duce Oppolienſi mortuo, illico Boleſlao pudico
redditũ eſt. O q̄ miſera condicio minoris poloniæ ſub illo tempore fuit, Sub
eoq; tempore Pruteni Mazouiã irrumpentes, eam circa Czechanow uaſta
uerunt, feſtine autẽ occurrentibus Mazouitis & Lancicienſibus, noningẽtos
Prutenos occiderũt, alios uero aut captiuarunt, aut diſperſerũt. Lithuaniq;
procurante Conrado Mazouiæ duce, ſilenti agmine in Oppatow oppidum
Sandomirieñ uenientes, ipſum & uicinia eius ſpoliarunt. Mortuus eſt tandẽ
deo uolente Cõradus dux Mazouiæ ætate maturus, nepotis ſui Boleſlai pu
dici iniuſtus oppræſſor, Et in eccleſia Ploceñ maiori ſepultus, ãno dñi qua/
drageſimo ſeptimo ſupra milleſimum ducenteſimum. Et reliquit duos fili/
os, Kazimirum

ōs Kazimirum & Semouitum. Boleſlaus ſiquidem tercius filius, breui pa/trem ſequutus, morte abſumptus eſt.

CAPVT XLI.

ANno dñi. M. ducē: quadrage: tercio, Caſtrū Zartauicza Theodricus Marſalcus Cruciferoꝝ de Pruſſia, cum uiginti uiris dumtaxat, in uigilia ſanctæ Barbaræ, nocte ſcalis appoſitis, intercepit, & quinquaginta uiros in codē caſtro reptos (cum eis a medio noctis uſq; ad ortum ſolis certando) partim occidit, partim in deditionē accepit. Accepit & theſauꝝ cum reliquo depoſito. Sed & caput ſāctæ Barbaræ uirginis aſportauit, quod Kazimirus tercius rex poloniæ, de Thorun in Gedanum transferri conceſſit, ubi in hanc diem cōſeruatur, & a multis de uotis atq; peregrinis ueneratur. Swatopelcus intellecta caſtri ſui Zarthauicza occupatione, fultus Pruſſorum ſuffragio, ipſum obſidione cinxit, & cū reliq medietate exercit9, in Chelmeñ terrā deſcēdit. Et per Theodricū Marſalcum, ac per Kazimirum ducem Cuyauiæ filium Cōradi ducis Mazouiæ uictus, utriſq; caſtris eſt exutus. Vocatoq; in auxilium Przemiſlao duce maioris poloniæ, idem Theodricus marſalcus, & Kazimirus dux Cuyauiæ, potentiis unitis, caſtrum Viſſegrad in Pomerania ſitum expugnauerunt, & terrā Pomeraniæ flammis & uaſtatione afflixerunt. Ex inde ad caſtrū Nakel proceſſerunt, quod illico Pomerani, dumtaxat uitam cum paucis rebus pacti, Przemiſlao & Boleſlao ducib9 maioris poloniæ tradiderūt, qm̄ ſub his ducibus Swatopelk, ipſum interceperat. Eodē anno a præfatis ducibus poloniæ Przemiſlao & Boleſlao caſtꝝ Zbaſſin cōſtructum eſt. Veritus Swatopelk, ne unita potentia polonoꝝ & Cruciferoꝝ, de Pomerania expelleretur, concordiam cum Cruciferis iniit, & in obſides filium ſuum Meſtwinum alias Mſczugium, & Veyat comitem Vimarumq; Burgrabiū dedit. Cruciferi autē omnes captiuos Swatopelconi reddiderūt. Caſtrum uero Zartauicza nequaq̄ reddere uoluerūt, propterquod in āno ſequēti Swatopelcus iuramenta temerādo, & pacta uiolando, cū Lithuanis, Prutenis, ac Iaczwingis uenit, & terrā Culmenſem horribili cœde & incendio affecit. Quos Cruciferis inſequētibus, cum eſſent impares uiribus, placuit Theodrico ātiquo Marſalco, ultimam medietatem exercitus ex iniquis locis inuadere. Prima medietate lacum trāſgreſſa, at Berlwinus nouus Marſalcus, a fronte inuadendos cenſuit & inuaſit. Swatopelcus uero paucitate Cruciferorum conſpecta, ad paludem quæ Renſzin dicitur, cum eis conflixit, & omnes trucidando, una cum Marſaleo deleuit, uix uiginti uiris effugientibus. Similiter exercitum anxiliarem ex Thorun uenientem, uicit & proſtrauit, uictoreſq; ſpoliis interfectorū ouantes potiti ſnnt. Exhilaratus Svvatopelcus de ſuorū uictoria, clandeſtine ad Remkam aduocatū & ciues Culmēnſes miſit, ut irrumpentes caſtrū Culmēſe, quod licebat eis quottidie ingredi, filium ipſius Mſczugium cum cæteris obſidibus ſoluerent, præmiis potituri promiſſis, quod Ioannes ſeruus Cruciferorū in prælio uulneratus intelligens, traditionem prodidit. Quare Capitaneus Chelmeñ, Remkam aduocatum cum ciuibus caſtrum ingredi prohibuit. Obſides quoq; nocte uinctos in caſtrū Zar

Caſtrum zartawicza capitur.

Swatopelkus victus.

thauicza miſit. Furens ergo Swatopelcus dolos ſuos detectos eſſe, clãdeſti
ne p̃ appræciatos pecunia, Culmeñ ciuitatẽ & Zarthauiczã cõflagrare ꝑ
curauit. Ipſe uero cum Lithuanorũ, Prutenorũ, & Iaczuingorũ multitudine
Terræ Cuyauieñ ſtrages maxima.
terram Cuyauiæ uniuerſam miſerabiliter per incendia & ſtragẽ barbaricã
uaſtauit. Eo ꝙ Kazimirus dux Cuyauiæ omnes expeditiones cum Crucife/
ris obibat. Dum autẽ Swatopelcus ſæpenumero caſtri Zarthauicza & fi/
Swatopelci filius auſtriã ducitur
lii recuperationẽ requireret, Cruciferi denegarunt, & filium eius per triginta
armigeros, quos illis dux Auſtriæ miſerat, in Auſtriam tranſmiſerunt. Hoc
cognito Swatopelcus, ad ripam Iſtulæ in terra Culmeñ caſtrũ Zantir edifi
cauit, nullam nauem inſpoliatã relinquens. Aliud caſtrũ Swyecze appella/
tum, ad fluenta Iſtulæ in terra Pomeraniæ edificare cœpit. Kazimirus uero
dux Cuyauiæ, & Pompo magiſter Cruciferorũ uenietes in nauibus, caſtrum
Caſtrũ Puttirburgk erigitur
Putirburk e regione Swyecze conſtruxerunt, & multa in deſtructionẽ nouo
rum caſtroꝝ Swatopelconis machinantes irrito diſceſſerunt. Swatopelcus
ergo occaſione præbita, Swyecze conſumauit, & Zantir militibus roborã/
do, utrumq; uictualibus impleuit. Anno autem domini .M. ducenteſi: qua/
drageſimo quinto, Kazimirus dux Cuyauiæ & Lanciciæ, Magiſter Pompo
& Cruciferi cum eo, Hẽricus Lichterſtein, & Druſeliff pincerna Friderici du
cis Auſtriæ, nonnulliq; & pauci cruce ſignati, qui ex Auſtria uenerant, ordi/
Pomeraniæ uaſtatio.
natis aciebus Pomeraniã ingreſſi, rependendo uiciſſitudinẽ uaſtationis ter/
rarum Chelmeñ & Cuyauieñ, Pomeraniã ipſam nouem diebus exurentes,
prædam, Swatopelcone nõ reſiſtẽte, ſed auxilia pruſſoꝝ præſtolante dedu
cebant. Quibus uenientibus inſequutus eſt, & eos a fronte & tergo inuaſit,
facileq; Henricũ Lichterſtein, & Druſeliff fudit & fugauit, Nec Druſeliff fu
gam ſiſtere uoluit (tanq̃ miles Auſtralis) niſi in Thorun, tamẽ duce Kazimi/
ro & Cruciferis acerrime cum Swatopelcone pugnantibus, & neutra parte
pedem referente. Henricus Lichterſtein cũ ſuis reuenit, & exercitum Swato
pelconis a tergo inuaſit. Moxq; exercitus Swatopelconis contritus eſt, mil/
le quingentis occiſis, cæteris captis, aut fuga dilapſis.

CAPVT LXII.

ANno domini. M. ducente: quadrageſimo tercio, Przemiſlaus &
Boleſlaus germani, duces maioris poloniæ, cum Helinga matre
ipſorũ, de conſenſu Fulconis Archiepiſcopi Gnezneñ & ſui Ca
pituli, contulerunt ordini & conuentui ſepulchri dominici Hie/
roſolimitani Miechouieñ hoſpitale ſancti Ioãnis in Gnezna, ſtatuendo ut in
eo ſingulæ miſerabiles & languidæ perſonæ, & aliqui ſcolares, expenſis ma
giſtri ſeu præpoſiti præfatæ domus, fouerentur. Eodem anno. M. ducenteſi:
S. Heduigis mors.
quadrageſimo tercio, ſeptimo idus Octobris. Beata Heduigis ducis Henri/
ci cum barba, ſanctitate & proſapia illuſtris, relicta, uita functa eſt. Et in mo
naſterio Trzebnicieñ humata. Hæc per ãnos uiginti octo omnem illecebrã
carnis uitando, cœlibem uitam duxit. Anno domini. M. ducẽ: quadra: quar
to, Cõradus dux Mazouiæ, monaſterium & eccleſiã ſanctæ trinitatis in ſub
urbio ciuitatis Ploceñ fũdauit. Illicq; fratres prædicatores de domo ſanctæ
trinitatis Graccouieñ locauit & introduxit. Item eodem ãno quadrageſimo
quarto

quarto, ſupra milleſimũ ducenteſimum, Fratres prædicatores Przemiſlaus dux maioris poloniæ cũ fratre Boleſlao & conſenſu Boguphali ãtiſtitis Poſnanieñ, de Srodka in ciuitatem Poſnanieñ, ad eccleſiam parrochialem ſãcti Gothardi tranſtulit. In cuius recompenſam præfatus dux, iuſpatronatus eccleſiæ ſancti Adalberti Epiſcopo Poſnanieñ contulit. Daniel dux Kiouieñ, ſciens terram Lublineñ uaſtatione Lithuanorũ & Iaczwingorũ nequitia Cõradi ducis Mazouiæ deſertatam, contra Boleſlaum pudicum ſubordinatorum, uenit exercitualiter, & tã ciuitatẽ q̃ arcem Lublineñ accepit, turrimq̃ rotũdam ex coctis lateribus cũ circuitu in ſummitate in medio caſtri, & pro pugnacula cũ foſſis & uallis profundis mira celeritate edificauit, uniuerſam terram ſibi appropriãdo & parere cogendo, anno Chriſti domini. M. ducen: quadrage: quarto. Pruteni Plocen ciuitatem cũ territorio Mazouiæ in proximo ei adiacente, uaſtauerunt. Anno domini. M. ducente: quadrage: tercio. Item anno ſequẽti Pruteni equæſtri exercitu, terras Mazouiæ, Swatopelcone Pomeraniæ ad hoc illos pellicente, intrauerunt (quoniam Conradus dux Mazouiæ cum ſuis militibus in expugnatione terræ Gracco: tunc uerſabatur) ſpoliiſq̃, cœdibus, & incẽdiis oppida & rura replentes, diſceſſerũt. Anno dñi. M. du: qua: quarto, Boleſlaus caluus, & Henricus, filii Henrici ducis Wratiſla: a Thartaris occiſi, paternum ducatũ diuidentes. Boleſlaus Wratiſlauieñ, Henricus Legniceñ ſortem accepit. Verũ Boleſlaus caluus pœnitẽtia ductus, putans Legniceñ portionem fore pinguiorẽ, per cõmutationẽ Legniceñ portionem accepit. De Wratiſlauieñ Henrico fratri cedens. Supererãt bini fratres eorũ Conradus & Wladiſlaus litteris operam dantes. Et eq̃dem Wladiſlaus Archiepiſcopus Zalczbũrgeñ factus, ducatũ Wratiſlauieñ qui eũ contingebat, Henrico fratri integrũ reliquit. Cõradus uero cum fuiſſet ſubdiaconus, & in Bambergeñ Epiſcopum breui promouendus, faſtidiens Epiſcopatũ & ſtudium deſerens, ſortem Legniceñ quæ ipſum contingebat, a Boleſlao caluo expetebat. A qua excluſus, ad Henricum alterum fratrem ſe contulit. Ob hoc Boleſlaus ſortem Wratiſla: pacificam repetebat. Conductiſq̃ præcio Saxonibus & cæteris Theuthonicis, terram uaſtauit, & ciuitatem Wratiſ: prima & altera obſidione obſedit. Cumq̃ nil proſpere geſſiſſet, in Legniczam redeuntem, proprii Barones ipſum captiuarũt Poſtea ſponſione de nõ nocendo recepta, dimiſſus, captiuationem ultum iri uolens, caſtra Theutonis locauit, & Archiepiſcopo Maydenburgeñ caſtrũ Lubuſh donauit, propterea Przemiſlaus dux Poſnaniẽſis ſuam germanã in uxorẽ habẽs, ipſũ tanq̃ delirãtẽ captiuauit, & honeſte ſeruauit. Anno Chriſti. M. ducen: quadrageſi: quinto, Barones maioris poloniæ, liuore acti, principes ſuos Przemiſlaum & Boleſlaum rogarunt, ut libertates eccleſiarum Gnezneñ & Poſnanieñ, iura ducalia & ſpecialiter de moneta cudenda, per Wladiſlaum Othonis parentẽ eorũ conceſſa, reſcinderent & caſſarẽt. Qui nullis præcibus aut inſtãtiis fracti. Priuilegia in honorẽ dei & eccleſiarum libertatem emanata, non uiolarũt, ſed confirmarũt & innouarũt, in foriſq̃ ciuitatũ & caſtellorum præconũ uoce obſeruanda publicauerunt.

Pruteni Mazouiam ingreſſi.

Polonorum petitio.

Principum cõſtantia.

Frater Aſceli nus legatus wratiſlauiam venit.

ANno domini quadrageſimo ſexto,ſupra mille: ducente: per Bo
hemiã in Wratiſlauiã,frater Aſcelinus ordinis prædicatorũ,cũ
pluribus fratribus eiuſdem & alioꝝ ordinum,uenit.Exceptuſq;
& ueneratus eſt a Boleſlao Sleſiæ & Wratiſlauiæ duce. Exin/
de tranſiens,ad Lanciciam peruenit,a Conrado duce Mazouiæ cum ſuis re/
collectus & hoſpitatus.De hinc ad Graccouiam deductus,a Boleſlao pudi
co,a genitriceq; eius Grzimiſlawa, & a Prandotha ordinario loci, benigne
ſuſcepti & habiti ſunt, pluribus pellibus ſubtilibus ꝓuiſi,ſupra id quod pro
prio ære emere potuerunt,qm̃ principes Thartarorũ ſine munere adire ne/

Graccouię a Boleſlao & Prandotha ſuſcipitur.

phas eſt. Tulit aũt fortuna ut eſſet apud Boleſlaum pudicũ principẽ Grac
couiæ atq; Sandomiriæ, Vaſilco princeps Ruſſiæ, nepos matris ſuæ, huic
itaq; cõmendati,in Ruſſiã per ipſum deducti ſunt.Ad Kiouiam uero adue/
nientes equos pro cõdicione terrarũ Thartarorũ ualentes acquiſierunt,qui
pedibus aquã & pabulum ſub niuibus ſibi quærerẽt,tandem ex Kiow proce

Legationẽ Tartarorum imperatoris exponit

dentes,plures duces Thartarorum pertranſierunt.Donec ad Cham ſeu im
peratorẽ Thartarorũ applicuerunt. Cui legatione domini papæ Innocencii
quarti,qui ex Lugdunenſi cõſilio eos illuc miſerat,expoſita,ut deum uniuer
ſorum agnoſceret atq; coleret,& eum quẽ miſit Ieſum Chriſtũ, utq; gentem
chriſtianam crudeli nece, quẽadmodum in Polonia, Hungaria, & Morauia

Reditus Aſcelini ad papã Innocentium.

fecit,nõ perderet,poſtulauerũt.Et accepto reſponſo,ꝙ Cham per quinquẽ/
nium gentem chriſtianã non inuaderet, per eandem uiam ad dominum Apo
ſtolicũ cũ litteris imperatoris Thartarorũ redierunt,Habes in ſpeculo hiſto
riali Vincencii libro trigeſimo ſecundo hãc hiſtoriã, quam caute legas neceſ
ſe eſt,quoniã in aliquibus ſuperſticioſa eſt.Anno quo ſupra, ſcilicet.M. du/

Opizo pape legatus Swãtopelconem anathemate liberat.

cen: quadrageſimo ſexto,per Graccouiã in Pruſſiã & Pomeraniam,Opizo
Abbas de Meſzano,ſedis apoſtolicæ legatus, ex Lugduneñ concilio per In/
nocencium quartum miſſus,trãſiit. Qui Swatopelconẽ Pomeraniæ ducem
per Epiſcopũ Madeñ ſedis apoſtolicæ nũcium anathematizatum, ſumpto
ab eo iuramẽto,ꝙ de cætero cũ Prutenis & Barbaris, conſortia contra chri
ſtianos nõ ageret, abſoluit. Danielem aũt Drohicieñ & Kiouieñ principem
inter principes Ruſſiæ potentiorẽ, rogantem & pollicentẽ ſe cum omnibus

Daniel iñ regẽ Ruſſię coronaẗ

Ruſſorũ terris, græco ritu derelicto, in obedientiã & cõmunionem eccleſiæ
Romanæ trãſiturum.præfatus legatus Opizo anno eodẽ.M.ducẽ: quadra
geſimo ſexto, in regem ſuper Ruſſiã in caſtro coronauit & inũxit, quod om
nes pontifices poloniæ diſſuadebãt,ſcientes ducis Danielis fidem uafram &
fluxã,ueluti poſtea compertũ eſt.Anno domini.M.ducen: quadrage: ſepti/
mo,Przemiſlaus & Boleſlaus maioris poloniæ duces, terrarũ maioris Polo
niæ inter ſe talẽ diuiſionẽ celebrarũt.Przemiſlaus natu maior,terras Gnez/

Diuiſio terrarũ Polonię maioris.

neñ & Poſnanieñ, cum eorũ caſtris & appenditiis accepit. Boleſlaus uero
ducatũ Caliſſieñ a fluuio Przoſna uſq; ad Przemant,caſtro Przemant etiã
incluſo,ab inde uſq; ad fluuiũ Vartam & Moſzinã.Item ad paludẽ Sepno,
& fluuium Obra. Appoſitũq; eſt anathema, per Boguphalum Poſnanieñ
epiſcopum in uiolatorẽ huiuſmodi diuiſionis,quæ tamẽ depoſt fuit uiolata.
Et quia in ſorte Boleſlai ducis Kaliſſieñ monaſteriũ Lædenſe ad fluuiũ Var/
ta ſitum,

ta ſitum, Kazimirus dux Cuyauieñ & Lancicieñ occupa uerat. Filius Conradi ducis Mazouiæ, præfatus dux Boleſlaus eodẽ anno depulſo præſidio ducis Kazimiri, & uniuerſis propugnaculis diſiectis, locum monachis reſtituit Eodem anno. M, ducen: quadrageſimo ſeptimo, ſuper Odrã uouum caſtrũ Copaniczam Boleſlaus dux Legniceñ edificauit, repetens maioris Poloniæ ducatum, quem pater ſuus tenuerat. Sed Przemiſlaus & Boleſlaus maioris poloniæ duces, exercitualiter egreſſi, cũ eo ante pugnam compoſuerunt, & caſtro Copanicza demolito, caſtra Santok, Myedzirzecz & Dzbaſſin pro bono pacis ei aſſignauerũt. Vnum autẽ caſtrum ex prædictis Santok, Barwin dux Kaſſubitarum obſedit, prætendens ipſum ſui iuris eſſe. Przemiſlaus autẽ dux Gnezneñ & Poſnanieñ feſtinus cum gentibus ſuis accurrẽs, caſtrenſibus obſidione fatigatis, ſuccurrit. Accelerante autẽ & Boleſlao Legniceñ cuius caſtrum erat, Barwin eorum potẽtiam ueritus, nocte diſceſſit, nec amplius redire ſtatuit, pro quo beneficio Boleſlaus Legniceñ commendata ducis Przemiſlai probitate, caſtrum Santok perpetua largitione ſibi reddidit. Anno præexpreſſo 1247. mortuo Popone altero magiſtro Cruciferorum Pruſſiæ, tercius magiſter Henricus de Vita electus eſt. Is caſtrum Criſtburg in terra Pomeraniæ extruxit, uolens frenare temerarios auſus Swatopelconis. Verũ Swatopelk explorato tẽpore oportuno, caſtrum Criſtburg nocte intercepit, & occiſo Cruciferorum præſidio, ſuum illi impoſuit. Inſuper cõpoſitiõe pacis uiolata, Swatopelk plures ex Cruciferis circa Golub, partim extinxit, partim captiuauit. Et cum manu Barbarorũ, terrã Cuyauiæ irrumpens, eam ferro & igni uaſtauit, non parcens etiam fœminis & pueris. Eo autem Cuyauiam uaſtãte, Henricus magiſter Cruciferorum, aliud caſtrũ e regione Criſtburg erexerat. Ad quod expugnãdum, Swatopelk exercitum cum curribus & propugnaculis miſit. Quem Cruciferi ſuperarunt, & in fugã conuerterunt, potiti ſpoliis rebuſq; plurimis, eam cladem Swatopelk ulturus, nouo exercitu comparato, partem eius ad laceſſendũ uerſus Criſtburg miſit qui a Cruciferis uicti, fugientes ad ſtatiua Swatopelconis tam incõditas uoces ædiderũt, q exercitum Swatopelconis terruerunt, ut ſtatiuis ac tabernaculis derelictis, præcipitanter trãs ripam Iſtulæ fugerent, nõnullis ab undis Iſtulæ abſorptis. Quo facto, exercitus Cruciferorum in Pomeraniã deſcendẽs grauem uaſtationem per ignes ac cœdes intulit. Sub hoc tempore monaſterium de Oliua in horreis, equis, & pecoribus, extreme damnatum eſt.

Caſtrũ Copanicza erigitur.

Secundus magiſter Cruciferorum morit.

Electio tercij Magiſtri Cruciferorum.

Caſtrum criſtburgk edificat

Monaſterium Oliua deſtructum.

CAPVT XLIIII.

COnrado Mazouiæ duce morte ſublato, pax eſt reddita terris maioris poloniæ Gracccouieñ, Sãdomirieñ, & Lublineñ. Thronus uero Boleſlai pudici extunc polonorũ monarchæ firmatus eſt, hoſte & infeſtiſſimo ipſius aduerſario e uita cadẽte. Cœpitq; dux Boleſlaus pudic9 una cum beatæ uitæ, Prandotha Gracco: antiſtite, ꝓ canoniſatione beatiſſimi Staniſlai Epiſcopi Gracco: laborare, & eam prout inferius dicetur adiuuit. Ad peticionem autẽ Belæ regis Hũgariæ ſoceri ſui cum gentibus pedeſtrium & equæſtrium in ſuo comitatu habens. Danielem ducem Ruſſiæ cum auxiliis Ruthenorũ, anno domini. M. ducente: quinquageſimo

Boleſlai pudici thronus firmatus.

gesimo tercio, Morauiã & districtum Oppauieñ intrauit. Factisq; incendiis ac spoliis, cum multitudine captiuoꝝ in poloniam rediit, & Rutheni in Russiam. In sequenti quoq; anno præfatus Boleslaus pudicus dux Graccouie & Sandomirieñ, cum Wladislao Oppolieñ & Rathiborieñ duce, & cum Ruthenorũ exercitu, terrã Oppauieñ, pro eo q; a Premislao cognominato Otocarus, postea rege Bohemiæ, esset occupatã, hostiliter ingressus, totã flãmis & cœdibus uastauit, & cum præda hominum atq; pecorũ fœlix remeauit: Et cum terræ Graccouie & Sandomirieñ, inter alias terras poloniæ desiderata pace gauderent. Ecce ingens Thartaroꝝ exercitus, ex multis legionibus conflatus, & per gentes Ruthenoꝝ ac Lithuanorum adauctus cum ducibus Thartarorum, Nogay, & Thelebuga, post festum sancti Andreæ anno dominĩ. M. ducent: quinquagesimo nono, in terrã Sandomirieñ aduenit, trãsiensq; per glacies concretas fluuii Istulæ, ciuitatem Sandomirieñ incendit, & eam cum ecclesiis conflagrauit. Castrum quoq; in quod uniuersa Sãdomiriensium regio cum uxoribus, pignoribus, & fortunis confugerat, cinxit, & illud nocte ac interdiu oppugnauit, sed cum nõ præualuisset. Vasilko dux, germanus Danielis, insup Leo & Romanus filii Danielis regis Russiæ ad Petrum de Crampa Sandomiri: Capitaneum miserunt, ut potius humiliatus tributum imponendũ, securus pendat, q̃ arcem & qui in eam confluxerunt omnes perdat. Credidit Petrus de Crampa, dolositatis & fraudis Ruthenorum expers atq; ignarus. Factaq; treuga pacis cum Sbigneo germano suo & insignioribus militibus, e castro descendit, & in statiua Thartarorũ per duces Ruthenorum deductus est, ubi tametsi Thartaroꝝ duces adorasset, & tributum pensurũ se promitteret, tamẽ Thartari fide uiolata, eum cũ omnibus suis captiuarunt, spoliatosq; & uerberatos, ad ultimum capite cœsos, obtruncarunt: Cum ualido deinde concursu & clamore ad castrum inuecti, omnes crudeli supplicio (uirginibus dumtaxat ac ingenuis mulieribus ꝑ explenda libidine seruatis) truculentissime enecarunt. Fluxitq; sanguis occisorum de colle arcis, tanq̃ quidã riuulus in Istulam. Alios uero homines occidere fastidientes, tanq̃ gregẽ cumulatos in Istulam ad submergendũ impulerunt, rebus deinde castri omnibus potiti, ipsum incenderunt. Effusiq; e Sãdomiria Thartari, ducatum præbentibus Ruthenis, in Graccouiam aduenient, & eam uacuam habitatoribus reperientes (omnes siquidẽ in arcẽ Graccouiensem confugerãt) in tecta & ualitudinarios seuierũt, tribusq; mensibus grassati, nullam resistentiam passi (dux etenĩ Boleslaus pudicus cum Kinga coniuge in Hungariam, tantæ multitudini resistere nequiens, fugerat) cũ ingẽti præda & maiori cœde, q̃ priori ingressu & strage, apud Chmielik & Legniczam factam, onusti in Thartariã reuersi sunt. Quod malum dum Boleslaus pudicus, & Prandotha, ecclesiæ Graccouiensis pontifex, Alexandro papæ quarto, per nũcios Bodzantham Decanũ, & Albertum Canonicum Graccouiẽsem ad illum missos, declarassent, uisitantibus ecclesiam sanctæ Mariæ Sãdomirieñ (quoniã illic in ecclesia & cimiterio corpora occisorum per Thartaros, sepulta sunt) parem indulgentiam, quã habet ecclesia sanctæ Mariæ ad matres de urbe, concessit. Hanc indulgentiã merentur & pro

Oppauieñ terræ duplex inuasio.

Polonia minor a Tartaris uastata.

Ruthenorum fraus.

Magna sanguinis effusio.

Tartharorũ ingressus usq; ad Legnitz factus

Nunciatur clãdes papæ.

sequentur

frequentŭt poloni & peregrini quotannis eccleſiam Sandomirieñ,ſecũda Iu/nii uiſitantes,& eam,magnas indulgentias appellantes. Deinceps anno ſe/quenti ualidus exercitus Thartarorum ſubito ueniẽs,Sandomiria conquiſi/ta,magnam multitudinem hominũ,utriuſq; ſexus barbarica ſeuicia trucida uit. Aliosq; more pecorũ in Iſtulam pulſos,undis ſuffocauit,& per Gracco/uiã uſq; in Bithom prædam ægit,monaſterium Zauichoſteñ & Calui mon tis uaſtauit,& duobus menſibus integris in polonia debachatus,factis mul/tis incẽdiis,cũ maxima præda ad propria reuerſus eſt. Duce Boleſlao Grac co: in Hungariã ſecedente,Prandotha Epiſcopo Graccouienſi in caſtro Ra/thiborienſi cõmorante, cæteris magnificis & nobilibus in arcibus, aut ſiluis degentibus. Hãc Thartarorũ uaſtationem induxiſſe culpatus eſt dux Kazi/mirus Cuyauiæ. Quem propterea duces poloniæ multis cõtumeliis ut infra dicetur affecerunt. Ne autem barbari,tam frequenti incurſu,terras Boleſlai pudici inuaderent. Cũ omnibus copiis ſuis circa Zauichoſt contractis, ipſe dux Boleſlaus pudicus,anno domini. M. ducen: ſexageſimo quarto,compo/ſito agmine incedens,Iaczwingis bellum intulit, quibus decimo kalendas Iu lii cum principe eorũ Comath,propere & lete occurrẽtibus. Pugna conſer/ta eſt,& alteris in alteros cœca & obſtinata mente ruẽtibus, æquis uiribus a liquot horis præliatum eſt,tandem acie Iaczwingorum ſuccumbente,& Co math principe eorũ a polonis pugionibus confoſſo,ad extremũ cœſi & ob/triti ſunt. Omniſq; natio Iaczwingorũ eo bello(quoniam pedem referre nec unq̃ pugnam etiã iniquam detrectare uoluit)deleta eſt,ut pauci agreſtes ſu/pſtites eſſẽt. Extunc & in tẽporibus noſtris Lithuanis cõiuncti,ſic q̃ nomen Iaczwingorũ perrarum & paucis notum extet. Horum relliquias Boleſlaus pudicus fidem Chriſti profiteri iuſſit,detractãtes uero capite mulctari. Sup plicauit etiam dux Boleſlaus pudicus, Alexãdro papæ quarto, ut pro Neo phitis,gẽtis illius. Epiſcopum inſtitueret,quod & conceſſit, & Archiepiſco po Gnezneñ ſup ea re ſcripſit. In effectũ tamen nõ cernimus fuiſſe deductũ.

Boleſlaus pu dic⁹ Iaczwin: bellum parat:

Iaczwingi vi/cti.

CAPVT XLV.

REpræſſis autẽ & extinctis Iaczwingis, Ruthenorũ bellum ſur rexit. Rutheni ſiquidẽ anno domini. M. ducen: ſexageſimo quin to,frequenti & magno exercitu duce Swarnone collecti,Sando mirieñ diſtrictum depopulantes,rapinis & incendiis afflixerunt quos Barones Sandomirieñ,duce Boleſlao nõ cõſulto acialiter cõgregati,p agros ſparſim palantes & uaſtãtes fuderunt & interimerunt. Et omnes ra/pinas recuperãtes,caſtro eorum potiti ſunt. Hanc iniuriam, & alias dux Bo leſlaus pudicus reſciſſurus,anno ſequẽti ſcilicet. M. ducen: ſexageſimo ſexto Petrũ palatinum Gracco:,cum copiis circa Ropczycze collectis,in terram Swarnonis miſit,quo ſecundas ſtatiuas agente,feria ſexta quæ fuit decimao ctaua menſis Iunii,in loco Pyetha appellato,dux Swarno cum magno Ru/thenorum & Thartarorum exercitu aduenit,haud lõge a Polonis locato. In craſtino autẽ quæ fuit dies ſabbati ſanctorum Geruaſii & Prothaſii marty/rum(in quo die ſuperioribus ãnis Romanus dux Ruſſiæ potentia polonorũ circa Zauichoſt contritus fuit)infeſtis animis occurrerunt,acies Ruthenorũ

Rutheni bella repetunt.

Swarno eorũ dux.

Polonorum in Ruthenis & Thartaris victoria.

& polonorum, maximaq; ſtrages in Ruthenis ædita eſt. Ita ũt ad ultimum Swarno ad fugam proſiliret, deinde Rutheni cum ſequuti paſſim in fugam uerſi ſunt. Et poloni adepta uictoria, duobus diebus in loco certaminis commorati. Poſt hoc totam terram Swarnonis depopulati ſunt, multiplicemq; uariæ ſuppellectilis prædam referentes, in poloniam ouantes redierũt. Hæc clades Ruthenos adeo domuit, ut terras polonorũ pluribus ãnis contingere non auderent. Anno antẽ domini. M. ducen: ſeptuageſimo tercio, Conueniẽtib⁹ in Oppauia, Przemiſlao rege Bohemiæ ex una, & Boleſlao pudico duce Gracco: & Sãdomiriæ ex altera partibus. Quum Przemiſlans diſtrictũ Oppauiæ, legitime ad ſe deuolutũ per Myeczlai Oppolieñ ducis mortem, teſtamento ſibi legatum aſſereret. Et Boleſlaus pudicus portionem terrarum regni Poloniæ ab origine tẽtam & appropriatam eſſe affirmaret. Nolletq; alter alteri cœdere, Barones cõmunes & conſiliarii eorum per ſufferentias pacis, in ãnos uiginti huiuſmodi quæſtionẽ ſuſpenderũt decidendam. Interim dum hæc fierent, Paulus Epiſcopus Gracco: cum nonnullis militibus, Boleſlao pudico rebellaturi, ad Wladiſlaum Oppolieñ ducem, præcantes ut ipſum potius in dominum, q̃ Boleſlaũ, & quẽ deſignauit ſucceſſorem Leſtkonẽ nigrum haberent. Nec abnuit dux Wladiſlaus ſuſcipiendos. Occurrente autẽ exercitu Boleſlai pudici ex aulicis & nobilibus, qui ipſum ſequebantur. In Bogehim uilla monachorum, die Veneris, quarto nonas Iunii, duro certamine, cum potentia Pauli Epiſcopi Gracco: & nobilibus eum ſequẽtibus, conflixerunt, pluribuſq; interfectis, militibus Boleſlai uictoria ceſſit, licet non incruẽta. Bona ergo rebellium ſingula dux Boleſlaus, aut uſibus ſuis, aut uictoribus diſtribuendo confiſcauit. Prima autẽ die menſis Iulii eiuſdẽ anni, ſubito in graui exercitu Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, in terrã Lublinenſem deſcenderunt, & maiorem partẽ eius incẽdiis & ſtrage uaſtauerũt ſpoliaq; abduxerunt. Inſimulatus eſt Paulus epiſcopus Gracco: hãc miſerabilem cladem in ultionẽ eorum, qui in Bogehim ceciderũt duci Boleſlao pudico ſubordinaſſe. Hic namq; Paulus grauitate pontificali obmiſſa, pro concubina moniali de lapide Mariæ, alias de clauſtro Skala uiolenter abſtracta abutebatur, uenationes per ſe tractauit. Cum Lithuanis polonorũ hoſtibus ut a Boleſlao pudico ſecurior eſſet, affinitates & connubia iũxit. Eccleſiã ſuam Grac: perraro ad diuina peragenda uiſitauit, cũ aſſuetis rapto aut furto uiuere, conuentus habuit. Quare cũ in monaſterio ſanctæ trinitatis in Graccouia eſſet, uox de aere lapſa inſonuit. Ve tibi Paule Epiſcope, melius eſſet, ſi natus non fuiſſes. Quidam autẽ relligioſus per quietẽ, lupum anterioribus pedibus erectis, humana uoce exclamaſſe uidit. Ve tibi Paule epiſcope, quoniã cœpiſti & occidiſti. Qua relatione plurimum contritus, in cubiculo ſolitarius planxit, donec audiuit. Ne timeas, inquit, Paule Epiſcope, age quod bonum eſt, ſeptimo ãno moriturus. Sed hæc hactenus. Boleſlaus pudicus ciuili bello attritus, Lithuanis reſiſtere nõ ualuit. Leſtko uero, & Cõradus Cuyauiæ & Mazouiæ duces, pro terræ Lublineñ uaſtatione, terras Poleſſitarũ & Prutenorꝫ igne & ſpoliis & cœdibus, nullam reſiſtentiã paſſi, depopulati ſũt. Dux uero Boleſlaus pudicus cum omnium ſuarum terrarum copiis, & cũ Boleſlao

Boleſlao pio Kaliſſieñ, & Leſtkone nigro Siradieñ ducibus, terrã Oppolienſẽ in feſto ſanctorũ Simonis & Iude ingreſſus, uicos, oppida, & ſuburbia ciuitatis Oppolieñ exuſſit, uaſtationẽ uſq; ad Koſzlye & Rathiboriam extendendo. Wladiſlao Oppolieñ copiã pugnandi non faciẽte, ſed ex inſidiis per agros palantes inuadente & obtruncante. In anno quoq; ſequẽti, qui fuit milleſimus ducente: ſeptuageſimus quartus, utroq; duce Boleſlao pudico Gracco: & Wladiſlao Oppolieñ minas ſpirãte, et armaturã contrahẽte. Boleſlaus pius dux Kaliſſieñ per plures tractatus, redditis hinc inde captiuis & damnis compenſatis, pacem inter eos cõpoſuit. Cumq; ſeptẽ & triginta annis Boleſlaus pudicꝰ regnaſſet, mortuus eſt, ſatis deuotus in Graccouia, die Solis ſeptima Decembris, alias quarto idus Decembris, anni domini. M. ducen: ſeptuageſimi noni, in monaſterio ſancti Franciſci, quod ipſe fundauit, in choro ad aquilonarẽ partem ſub lapidibꝰ ſectis, in altum eleuatis, ſepultus Hic, princeps bonus, ſimplicis non fucati ingenii, ſobrius & pius moribus, ſed in deciſione cauſarum uarius, & a corruptela munerum, parum abſtinẽs uenationum ſectator, a contactu fœminæ alienus, cœlebs & uirgo fuit. Ob quod mactæ uirtutis meritum, Boleſlaus Pudicus, quod nulli principum Poloniæ in hanc diem contigit, cognomen ſortitus eſt. Nõnullas eccleſias & monaſteria fundauit, prout in incidentibus claruit & patebit. Kinga autem uirgo & relicta Boleſlai pudici humato funere mariti, cum Ioheleth ſeu Helena Boleſlai pii Kaliſſieñ ducis relicta, In eccleſia ſãcti Frãciſci Graccouiæ ordinem ſanctæ Claræ profeſſæ, caput uelarũt, & in Cenobiũ ſanctimonialiũ Sandeceñ abeuntes, reſiduam illic in bonis operibus ætatẽ contriuerũt.

Boleſlaus pudicus terram Oppolieñ vaſtat.

Boleſlai pudici mors.

Vnde pudicus dictus eſt.

kinga & Helena mũdo abrenunciãt.

CAPVT XLVI.

Dicamus nunc euentus & cõtingentias ducum maioris Poloniæ, Sleſiæ, Mazouiæ, & Pomeraniæ. Ab inicio monarchiæ Boleſlai pudici uſq; in finem eius, anno domini. M. ducen: quad: nono Przemiſlaus dux Poſnanieñ irritata priori diuiſione terrarum cũ Boleſlao duce Kaliſſieñ germano ſuo facta. Proprio motu & ſenſu ab eo ducatum Kaliſſieñ recepit, & ei quæq; peiora & ſterilia conſignauit, ſcilicet, Gneznã, Bnin, Gredecz ſeu Gedcz, Nakel, Oſtrow, Burchow, Czarnkow Vſcze, & Srem. Adiiecit inſuper captiuationẽ ipſius, tanq̃ uitæ & principatui eius inſidiaretur. Ob hoc merito a Fulcone Archiepiſcopo Gnezneñ argutus eſt, donec in feſto paſchæ anni domini. M. ducen: quinquageſimi tercii eum a captiuitate abſoluiſſet. Et reconciliatione facta, per medium eiuſdem Archiepiſcopi & Baronum, nouã principatuũ diuiſionẽ fecit, tribuẽdo duci Boleſlao Gneznam, Kaliſz, Vielun, Sroda, Piſdri, Gedcz, Pobiedziſzka, Bnin, & Biechow. Poſſidente duce Przemiſlao Poſnaniam cum omnibus aliis pertinentiis maioris poloniæ. Ab eo tempore in fraterna dilectione concordes permanſerunt. Captiuauerat & anno ſequẽti Semouitũ ducem Mazouiæ, & Gertrudim uxorẽ eius. Kazimirus germanus ipſius dux Cuyauiæ Lanciciæ, & Siradiæ, & captiuos in Siradia detinuit. In Sleſia autẽ Boleſlaus caluus, dux Legniceñ, poſt duas expeditiones ſuperioribus annis contra Henricum germanum ſuũ ducem Wratiſlavieñ factas. Adiecit terciam in

Semouitus cũ uxore captiuat

æſtate anno Chriſti. M. ducente: quinquageſimo, Et a Wratiſlauia repulſus in Legniczam rediens, ſingula in ducatu Wratiſlauieñ igne uaſtauit. Theutonici uero & prædones quibus ſtipendia nõ ſoluit, in territoriis Legniceñ & Wratiſlauieñ plura loca incaſtellauerant. Ipſe quoq; Boleſlaus caluus de omnibus equis & fortunis ſe exuit. Nec ſoluenda ſtipendia ſoluere potuit. Caſtrum Lubuceñ, Ioanni & Othoni Brandenburgeñ Marchionibus obligauit. Et ab eo tempore anno ſcilicet. M. ducente: quinquageſimo, diſtrictus Lubuceñ cum caſtro, ad marchionatum Brãdenburgeñ, a regno poloniæ iniuſte alienatus tranſiit (Illic in eccleſia ſãcti Petri ſub caſtro Lubuſz quieſcit tumulatus Myeſzko dux Polonus, cui9 fuit caſtrum Lubuſz dum uiueret) Ad tantãq; ægeſtatẽ Boleſlaus peruenit, ut frequentius pedibus iret, q̃ equo ueheretur, & icirco faciliter a militibus Henrici fratris ſui compræhenſus, in uincula Wratiſlauiæ coniectus erat. Sed ad iuſſa Hẽrici fratris ſui dimiſſus fuit. Oppida ſortis ſuæ Zithawiam & Gerliczã ſubditis ſuis in grauibus ſummis obligauit. Hinkonem filium Mirzonis Caſtellani Croſneñ, ſpe exigende pecuniæ captiuauit, ac Germanis quorũ conſortio delectabatur, pecunia mulctãdum dedit. Qua dere nobiles Poloni, Croſnenſe caſtrum, & oppidum Croſna, cum cæteris munitionibus, Conrado fratri & aduerſario ſuo tradiderunt. Quod Boleſlaus caluus dolens, Conradi fratri ſuo inſidias ut captiuaretur & occideretur, tetendit. Conradus autem declinans inſidias Boleſlai, ad Przemiſlaum Poſnanieñ & Kaliſſieñ ducem diuertit. Qui comiter eũ excipiens & paſcens, Boleſlaum caluum Legniceñ, in Henricũ Wratiſlauieñ duces requiſiuit, ut Conrado ſortem paternam aſſignarent, & ſtipe aliena cum ludibrio ſuo & ſuorum eum uiuere non ſinerent. Ipſis autẽ nolentibus & ſeſe excuſantibus, Przemiſlaus dux præfatus Poſnanieñ & Kaliſſienſis cum equæſtri & pedeſtri exercitu, habẽs ſecum ducem Conradũ, in ducatum Legniceñ intrauit, & caſtrum Bithom prope Glogouiam ſupra flumen Odram conſtruxit, foſſatiſq; uallis & militibus muniens, ac duci Cõrado tradens mandauit, ut nõ prius a uexatione ducatus Legniceñ ceſſaret, donec æqua per Boleſlaum ei portio redderetur. Contigit eo tempore ut Boleſlaus caluus incautius ſpeculans exercitum Przemiſlai, ab eius militibus excubias agentibus caperetur, & in uincula per Przemiſlaum coniectus, cuſtodibus pecunia corruptis, euaſit. Dux aũt Przemiſlaus Poſnanieñ, Poſnaniam reuerſus, Salomeam ſororẽ ſuam præfato duci Conrado deſponſauit, & magnificas nuptias ſub præſentia Fulconis Archiepiſcopi Gnezneñ, Boguphali Epiſcopi Poſnanieñ, & Baronum terrarum ſuarum celebrauit. Ibidem Thomã Caſtellanum Poſnanieñ, Thomiſlaum pincernã, filiumq; eius Sandiuogium, nobiles, de domo Nalancz, accepta cautione, ꝙ ſibi & Boleſlao duci Gnezneñ fratri ſuo fideles & ſinceros ſe præſtarent, a uinculis abſoluit. Captiuati ſiquidẽ ante tres annos fuerunt, quoniã accuſati erãt Przemiſlaum & Boleſlaũ fratres de ducatibus maioris poloniæ eiiciendos conſpiraſſe, & ad Boleſlaum Legniceñ defeciſſe, ipſi ducatum maioris poloniæ traditiuri. Barwin item dux inferioris Pomeraniæ, interim Przemiſlao bello Sleſiæ implicato, caſtrum Drdzen compræhendit, quod poſt unius menſis ſpacium

Boleſlai infortunium.

Boleſlaus Caluus captus & pecunia liberatus.

Barwin dux Pomeraniæ caſtr: Drdzen occupat.

ſpacium Przemiſlaus expugnans, milites pro eius defenſione relictos, capti uauit, & bona eorum militibus ſuis in prædam dedit. Anno uero domini. M ducē: quinquageſimo quarto, Przemiſlaus Poſnanieñ, Boleſlaus Kaliſſieñ germani, & Conradus gener eorum, in diſtrictū Wratiſlauieñ dominii Henrici ingreſſi, ſpolia plurima circa Wratiſlauiā, Oleſzniczam, Trzebniczā, Siczow, Cyrequiczam, & alia loca intulerūt, eo q dux Henricus fratri ſuo Conrado, neq; portionē ſuam dabat, neq; apud Boleſlaum Legniceñ, ut daretur, inſtabat. Inſuper & pro ſumma quinquaginta marcarum argēti duci Przemiſlao debitarū. Eccleſiis tamē & monaſteriis honos & debita libertas ſeruata eſt. Opizo aūt Abbas de Meſzano ſedis apoſtolicæ legat9, in Wratiſlauia cōmorans, Przemiſlaū ducem & terram ipſius Poſnanieñ interdicto ſuppoſuit, leſum ſe & Apoſtolicam ſedem aſſerens, quia eo præſente Wratiſlauieñ diſtrictus uaſtaretur, nūciis tamen Przemiſlai requiſitus, & allegationibus cōuictus poſt appellationē ei intimatam, alias poſt uiginti ſex dies interdicti, a die Veneris poſt dominicam Reminiſcere, uſq; ad diem Martis poſt dominicam Iudica computatis interdictum relaxauit. Eodem anno dux Conradus de caſtro Bithom Henricum ducem Wratiſ: germanum ſuum captiuauit, nec dimiſit, donec obſides poſuit, q portionē ſuam a duce Boleſlao Legniceñ repeteret, aut portionem ducatus Wratiſ: bona fide ſibi præſtaret propter quod duce Henrico Wratiſlauienſi inſtātē, in anno ſequenti uidelicet. M. ducen: quinquageſimo quinto. Cōuentione ducis Boleſlai Legniceñ & Henrici Wratiſ: apud Glogouiā habita. Ex ſentencia Thomæ epiſcopi Wratiſ: & cōmunium Baronū, Boleſlaus Legniceñ multipliciter detrectās atq; reſiſtens duci Conrado portionē ſuæ ſortis Glogouiam, cum attinentiis fere cōuictus tribuit, & dux Cōradus obſides duci Hērico Wratiſ: reſtituit.

Opizo legat9 Papę iterdictū ponit.

Conradus Hēricum germanum captiuat.

Concordia eorum ex reſtitutione;

CAPVT XLVII.

IN Pomerania quoq; anno domini. M. ducente: quinquageſimo quinto, Swatopelcus Pomeraniæ dux Mſczugium filium ſuū olim apud Cruciferos Pruſſiæ obſidē, cū exercitu & nocte præcedēti in diem ſancti Michaelis miſit, caſtrum Nakel intercepit Quod cum Przemiſlao duci Poſnanienſi, cuius caſtrum erat, nunciatū eſſet, obſidione caſtrum cinxit, habens ſecum Boleſlaū Kaliſſieñ, & Kazimirum Cuyauieñ, Lanciciēñ, & Siradieñ duces, habēs in auxilium mille milites Boleſlai pudici Gracco: & Sandomirieñ. Semouiti uero Mazouiæ ducis octingentos. Non tamē cum tanto exercitu profecit, ſed nouo caſtro e regione antiqui caſtri uerſus occiduum locato. Ad prohibendū ingreſſum & egreſſum Pomeranorū de caſtro antiquo, ſoluta obſidione, diſceſſit. Etiam & auxilia principum remiſit. Vt autē expugnationem caſtri Nakel maturaret, Przemiſlaus cum ducibus Boleſlao Kaliſſieñ, & Kazimiro Cuyauieñ, nocturnis temporibus ad caſtrum Raczanſz, quod a Swatopelcone tenebatur, ātē lucem diei ueniens, oppugnauit, & uociferationibus præmiſſis, ignem iniecit, Caſtellani autē maximo pauore concuſſi, alii per medias flammas exilietes in poteſtatem ducum uenerunt. Alii ab igne miſerabiliter deuorati ſunt. Caſtrum autē totū, præter cellaria & foueas conflagratione periit. Swatopelcus irritatus

cus irritatus, ad Nakel in medio quadrageſimæ cum omni ſua potẽtia uenit & foſſato caſtri noui, lignis aridis ac pinoſis implens, cõflagrare nitebatur, Milites uero Przemiſlai igne adhibito, anteq̃ alia cõducerentur, omnes ſtrues iniectas exuſſerunt. Tandem caſtrum nouum expugnare cœpit, ubi occiſis uiginti, & pluribus uulneratis expugnationem Swatopelk intermiſit, & ad Pomeraniã triſtis rediit. Et congregato nouo exercitu, uſus arte & aſtu. Dominica Rogationum, in montanis exercitũ in inſidiis collocauit, maneq́ milites Swatopelconis ex caſtro Nakel iuxta præſignationem ipſius erumpentes, in certamen prouocarunt, milites polonorum de nouo caſtro & fugere ſe ſimulantes abduxerũt, & ipſos ad inſidias perduxerunt. Swatopelcus etenĩ cum ſuis a tergo conſurgẽs, & ex fuga a fronte conuerſi, uelut quaſdã uictimas in medio concluſas occiderunt, caſtrũ tamen non obtinuerunt. Ad ultimum Swatopelcus ad reconciliandum duci Przemiſlao, Poponem fratrem ordinis Cruciferorum ſubmiſit, Polonus hic erat, genere nobilis, natione Graccouita, per maternã lineam Przemiſlao ſanguine iunctus, & conuẽtũ in uigilia ſancti Iacobi, apud uillã Eczinã agẽtes, auctoritate cõpromiſſi Popo ſic ſentenciam pronunciauit. Swatopelcus craſtina die ſancti Iacobi, caſtrum Nakel iniuſte interceptum, nepoti ſuo duci Przemiſlao reſtituat, & omnes captiuos liberos dimittat. Przemiſlaus uero, pro expenſis & demolitione caſtri Raczanſz, Swatopelconi quingentas marcas argenti, in certis terminis ſoluat, & interim obſides ponat. Qua pnunciatione ab utroq́ principe acceptata, reconciliatio facta eſt, caſtrum Nakel duci Przemiſlao reſignatum. Nouum uero demolitum, & nouem adoleſcentes nobiles pro obſidibus ſcilicet Dirſicraius & Dobrogoſtius filii Vincẽcii, Wlodimirus Prandothæ, Iacobus Boguphali de Czirnelin, Ianuſſius Debieſſouicz de Pnyew Samſon Gnyeuomirouicz, Derſlaus Iareczeuicz, Mroczko Przeczſlauicz & Sandwogius Sbiluthouicz, Swatopelconi dati ſunt, quouſq́ quingẽtæ marcæ argenti effectualiter ei ſoluerẽtur. Redeamus nũc ad Sleſiam, Boleſlaus dux Legniceñ ſeuus appellatus, Thomam Epiſcopum Wratiſ: uirum ætate & uite laudabilẽ, in Gorka prædio Abbatis de arena, dum illic eccleſiam conſecraturus aduenisſet, in nocte effractis hoſtiis, die ſexta Octobris: anni Chriſti. M. ducen: quinquageſimi ſexti captiuauit, & Theutonici complices ducis Boleſlai quos in Sleſiam induxerat, conſilio eorum utens, cognito q́ Thomas Epiſcopus uſum equitandi non haberet, eum in equum trotantem unica camiſiola in qua dormierat tectũ, tranſpoſuerũt, latrunculus aũt quidam ex Theutonicis, uiſa nuditate Epiſcopi, & ſtridore dentium præ frigore, miſertus illius, eum ueſte ſua uirgulata & ocreis antiquis induit. Deductum aũt Pontificem in Vlay caſtrũ, cum Boguphalo Prepoſito, & Hecardo Canonico Wratiſ: quibuſcum captus erat, in carcerẽ & uincula idem Boleſlaus ſeuus conie cit. Donec decimas manipulares in fertones cõmutaret, ac decem milia marcarum ſolueret. Diſſimulauit & ſilencio hãc rem trãſiit. A Capitulo Wratiſ: requiſitus dux Henricus dux Wratiſ: Sed nõ diſſimulauit Fulco Archiepiſcopus Gnezneñ, qui celerrime Epiſcopis prouincialibus Lanciciæ conuocatis, Boleſlaum ducem Legnicẽſem cũ dioceſi Wratiſlauienſi

Swatopelkus ſine victoria Pomeraniã regreſſus.

Stratagema.

Popo ſentenciã concordię profert.

Obſides dati nomine.

Thomas epiſcopus wratiſl: captiuatus.

A Theutonis in Vlay ducit.

tiſlauienſi interdicto ſuppoſuit. Mittenſq; ad Alexādrum papam quartū, in
mandatis accepit, ut Boleſlaus ſeuus cum complicibus facinoris interdicere
tur, quoadusq; Chriſtos domini relaxaret. Superuenit & aliud mandatum a
poſtolicū, poſt accuſationē proteruiæ ducis Boleſlai calui (qui interdictum
tanq̄ ſtipulam reputans ex Vlay caſtro in Legniczam pontificem cum ſoda
libus ipſius Prepoſito Boguphalo, & Canonico Hecardo transferens, ſepa
ratim queq; ſqualoribus carceris afflictis addens afflictionem deputauit &
coniecit) ut Archiepiſcopus Gneznen̄ & Maydenburgen̄ cum eorū ſuffra-
ganeis, in Germania & Polonia crucem contra ſeuum Boleſlaum & eius ſu
biectos prædicarent, quod nō cernitur cōtinuatū, qa iā in feſto Paſchæ anni
dn̄i. M. ducen: quinquageſi: ſeptimi pacificatus, a uinculis ſolutus erat. In
uniuerſa diœceſi Wratiſlauien̄, capitulo ſuo Wratiſlauien̄, & metropolita-
no ſuo Archiepiſcopo Gneznen̄ irrequiſitis, cōmutationem decimarū mani
pularium in fertones, & duorum miliū marcarū argenti ſolutionē, ultra pā-
nos ſarlaticos a Boguphalo Prepoſito. & Hecardo Canonico exactos, polli
citus, medietateq; pecuniæ ſoluta de reſidua medietate ſoluēda, tranſmuta-
tione decimarū manipulariū in fertones non reuocanda, obſides filios nobili
um & ſcultetorum ſuorū poſuerat, cum conſortibus captiuitatis Prepoſito
& Canonico, ut præmiſſum eſt in feſto Paſchæ liberatos. Originale autē lit-
terarū Apoſtolicarū ad prædicandū crucem contra Boleſlaum ſeuū Legni-
cen̄, apud eccleſiam beatæ Mariæ Sandomiriæ habetur, quarū iniciū eſt ta-
le. Alexander Epiſcopus ſeruus ſeruorū dei, Venerabilibus fratribus Achie-
piſcopis Gneznen̄ & Maydenburgen̄ eorumq; ſuffraganeis ſalutem & apo
ſtoli: be: Non abſq; multa cordis amaritudine iamdudum accepimus. Finis
earundē, Datū Laterani tercio kalē: Aprilis, pontificatus noſtri āno tercio.

Fulconis interdictum cui ſup additū apoſtolicum.

Cruce ſignati a papa contra Boleſlaum decreti.

Liberatio eorū

Originale pro cruce ſignatis.

CAPVT XLVIII.

ANno uero natiuitatis domini. M. ducen: quinquageſimo ſexto.
Adiecit & aliud facinus malignum Boleſlaus dux Legnicen̄ eo
dem āno, in germano ſuo Cōrado duce Glogouien̄ patrandum
Inuitauit ſiquidem ipſum ad conuiuandū, reuera autē ad capti-
uandum, quod perſentiens dux Conradus, plures pro numero ſecū in Legni
czam tranſiens aſſumpſit, & maiori parte eorū in ſilua proxima Legniczæ
relicta, cum expedita aliorum manu in caſtrū Legnicenſe peruenit. A Boleſ-
lao ut uidebatur benigne exceptus. Et anteq̄ ad ſuperna per gradus aſcēde-
ret, uidens Theutonicos Boleſlai milites turres & menia occupaſſe, Boleſla-
um ſeuum captiuauit, ac extra portam caſtri, anteq̄ milites Boleſlai deſcen
diſſent, ad eos qui in ſilua operiebātur, deportauit, & abinde in Glogouiam
deductum, arctæ cuſtodiæ deputauit. Nec dimiſit donec qui Thomam Epiſ
copum Wratiſ: deprædatus fuerat, de omni pecunia ab eo data & dāda de-
prædaretur, exegit namq; ab eo totam prædictam pecuniarū ſummam. Su
btracto item ex humanis Przemiſlao duce Poſnanienſi (de cuius obitu infra
dicetur) Boleſlaus germanus eius, dux Gneznen̄ & Kaliſſien̄ cum gentibus
ſuis, & præfati Przemiſlai ducis ut præfertur mortui. Habens ſecum Var
ciſlaum Boguphali Slauiæ & Kaſſubiæ ducem, quo cum cōfœderatus erat

Conradus fratris dolū ſuo vicit.

contra Kazimirum ducem Kuyauieñ, Lancicieñ, & Siradieñ, anno domini M. ducen: quinquageſimo octauo Cuyauiam inuaſit, & Iuniſlauiam obſedit & oppugnauit. Cauſa erat quia prælibatus Kazimirus dux Cuyauieſis Caſtellaniam Landeñ in hereditate ducis Boleſlai aliquot annis iniuſte occupauerat. Kazimirus autẽ cernens ſe haud parem Boleſlao miſſis caduceatoribus, ſub certis condicionibus reddere Caſtellaniam Landeñ promiſit. Boleſlao autẽ credente & obſidionem ſoluẽte, nil eorum quæ promiſerat adimpleuit, quinimo ſequenti anno cum exercitu quaſi duorum milium militum, terram Kaliſſieñ clandeſtine ingreſſus, in ea deſeuit. Boleſlaus autẽ dux Kaliſſieñ cum de hoc certior factus fuiſſet, de itinere quod in Poſnaniam continuabat reuerſus, cum ſuis dumtaxat curieſibus, & triginta militibus in tranſitu collectis, ac agreſtibus quibus pecus ereptum fuit, ipſum ducem Kazimirũ pecus agentem in nemore pinoſo dicto Solecz inter Opatow Archiepiſcopalem & Kalinam, alias Clamã militarem, uillas ſituato, conſequutus eſt. Poſtremiſq; aciebus diſturbatis, primi quum fortem & numeroſum exercitum Boleſlai exiſtimarent, terga uerterũt, referebant eñ ſe tãto pauore correptos, ut circa ſingulas nemoris arbores, ingentes hoſtiles copias arbitrarẽtur conſiſtere. Excuſſa eſt ergo & reddita agreſtibus præda, militeſq; ducis Boleſlai tricẽtis equis & ſpoliis ſunt potiti. Non quieuit Kazimirus dux Cuyauieſis hac clade perturbatus, ſed cum adiutorio ducis Swatopelci Pomeraniæ, erecto nouo caſtro in oppido Pakoſcz, ad ducem Boleſlaum pertinẽte, uicinam oram ſpoliis infeſtauit, tot & tantis iniuriis Boleſlaus dux Kaliſſienſis prouocatus, uenit ſexta die Octobris in terram Lancicieñ cum Boleſlao pudico Graccoꝝ & Sandomirieñ, Ruthenoꝝ ac Cumanorum habente præſidia. Cum Semouito Mazouiæ germano eiuſdẽ Kazimiri, Cuyauieñ ducis, habente ſecum Romanum filium Danielis regis Ruſſiæ cum exercitu Ruthenorum, ducibus & patruis ſuis Kazimirũ ducem Cuyauieñ uelut publicam peſtem perſequentibus, & tam incẽdiis q̃ ſpoliis ac cœdibus in miſerabilem ſolitudinem eam uaſtauerunt. Caſtroq; in illa edificato atq; munito, illud in fidem & poteſtatem Semouiti Mazouiæ ducis ad uaſtandum ulteriora tradiderunt. Humiliatus dux Kazimirus ſufferẽtias pacis ad diem ſancti Andreæ peciit. Et in præfato feſto iuxta arbitrium communiũ Baronum de caſtris & finibus occupatis ſe ceſſurum iureiurãdo ſpopondit. Nec tamen ceſſit, ſed iam alterum contractum & iuramẽtum perfregit, propter quod denuo Boleſlaus dux Kaliſſieñ circa feſtum ſancti Bartholomei anno domini. M. ducen: ſexageſimo primo, terram Cuyauiæ uaſtauit, nec copias ex Cuyauia deduxit, donec caſtrũ Lãdenſe, & caſtrum quod Kazimirus edificauerat, ſuis officialibus fuere reddita. Relicto Boleſlao Kaliſſieñ, repente eodem anno ſibi Kazimirus dux Cuyauieſis & Lancicienſis diſtrictum Lelouieſem uſurpauit, caſtrumq; in colle, oppido Lelouienſi proximum edificauit, quod eo diſcedente, Boleſlaus pudicus dux Graccouiæ & Sandomiriæ, conquiſiuit & ſuæ iuriſditiõis fecit. Accidit & aliud infauſtum duci Kazimiro malum facinus. Nam duo filii ex priori uxore ſuſcepti, inſurgentes, Zemomiſl Lancicieñ, Leſtko Siradieñ caſtra & diſtrictus, ſub patre militibus

uniuerſis

Kazimiri ducis fraus promiſſionis.

Kazimiri exercitus meticuloſitas.

Kazimiri periurium.

Boleſlai ducis kaliſſieñ bellica inſtantia.

uniuerſis tyrannidem patris peroſis, ſibi adherentibus, & in eorum ſubiectionem concedentibus, occupauerunt. Item Semouito duce Mazouiæ in curia ſua Iaſowſko, alias Iaſdow cōmorante, anno domini. M. ducen: ſexageſimo ſecundo Rutheni & Lithuani inter ſe liga confœderati, per ſiluas & nemora ſilenter in uigilia Ioannis Baptiſtæ aduenietes, incautum cū filio eius Conrado & militibus præſentibus occupauerūt. Suamirus aūt ſeu Suarno, nepos Danielis regis Ruſſiæ, quia in ſortem eius ceſſerat, ducem Mazouiæ Semouitū truculenter decollauit. Conradū uero filium ipſius Mendog & Lithuani conſeruarunt, & eodem āno ab eis redemtpus eſt, tūc Rutheni cum Lithuanis ex Iaſowſko egreſſi, Mazouiam prædabātur, quibus Barones Mazouiæ cū agreſtibus in arma coactis in rure cui nomē Dlugoſyedle occurrerūt & fortiter præliādo, a multitudine hoſtili ſuperati ſunt. Victores autem Rutheni & Lithuani, uniuerſa Mazouiæ ora & maiori pte Cuyauiæ peruaſtata, cū immenſa præda hominū & pecorū, ſuccenſis oppidis & uillis, in ſuas terras redierūt. Superuenit tādem Boleſlaus pius dux Kaliſſieñ in feſto ſancti Michaelis, precibus frequētibus Gertrudis relictæ ducis Semouiti peruictus, & ciuitatem Ploceñ a Barbaris exuſtā, cum caſtro refecit: Foſſatiſq; & uallis communiuit, & Boleſlao ac Conrado filiis ducis Semouiti de ſua liberalitate præſentauit. Non contēti autē Rutheni cum Lithuanis de præda & clade Mazouiæ illata, ſequenti anno in Mazouiam remearunt, & in ea propter deſolationē nil reperientes, in caſtellaniā Louiceñ ad Archiepiſcopum Gnezneñ pertinentē, concito gradu peruenietes, igne & multiplicibus prædis eam conſumpſerunt. Nemineq; deſenſionem opponente, in terras ſuas ſuperbiendo diſceſſerunt.

Mazouiæ clades.

Caſtellānia Louiceñ Archiepiſcopi Gnezneñ vaſtatur.

CAPVT XLIX.

DRopiciaturus dominus Polonis ſpecialiter Mazouitis, diſſenſiones ciuileſq; diſcordias inter Lithuanos & Ruthenos imiſit, nā Mendolphum alias Mendog regem Lithuanorum, nepos eius Stroynath principatū apud Lithuanos nacturus, quieſcentem obtruncat, & omnes filios eius præſentes, & principatum rapit, anno domini. M. ducen: ſexageſimo tercio. Voyſalk autē filius & Theophilus cōſobrinus Mendog, anno ſequenti uidelicet. M. ducen: ſexa: quarto, Stroynath uenationes tractātem, exprobrata ei cœde patris interimerunt. Fuit autē Voyſalk monachus Ruſſiæ tonſus, qui occidens Stroynath, ducem Lithuanorū ſe gerere cœpit. Anno autē dñi. M. ducē: ſexageſimo ſeptimo propter ſimultates & odia pro terris Ruſſiæ, quas Voyſalk ſibi appropriare nitebatur, in quodam rure circumuentus, a Leone duce Ruſſiæ, filio Danielis olim regis Ruſſiæ occiſus eſt, ſed de Lithuanis hactenus. Caſtrum Santhok per Saxones anno Chriſti. M. ducente: ſexageſimo quinto compræhēſum, Conrado marchioni Brādenburgeñ tanq munus dotale conſortis ſuæ eſt præſentatū, Sed Boleſlao pio duce Kaliſſieñ ad expugnationē illius contendente, per cōmunes Barones concluſum & acceptatum eſt, ut Boleſlaus pius ſuum caſtrū Santhok, Conradus uero Marchio Brandenburgeñ alterum ſuum caſtrum Drdzen tanq iacturas generantia, demoliat, quod tandem uterq; exercitus exequutus eſt

Mendolphus Lithuanorum rex occiditur.

Voyſalk occiditur.

Santhok & Drdzen caſtra demoliuntur.

exequutus eſt. Sed āno ſequēti Boleſlaus pius dux Kaliſſieñ, contrāueniēdo pactis & ordinationi, cum equæſtribus & pedeſtribus copiis ꝓfectus, caſtrū Santhok ex roboribus infra unius mēſis ſpacium affatim edificauit, præſidioq; & uictualibus impoſito, diſceſſit. Quo abeunte Conradus Brādenburgeñ marchio, caſtrum Sāthok obſidione uallauit & expugnabat. Boleſlaus autē pius dux Kaliſſieñ, pugnam & diſcidiū cum uicino ac genero ſuo horrens, miſſis nunciis deducto præſidio Polonorū, caſtrum Santhok Conrado marchione & exercitu ipſius inſpectāte exuſſit. Otho tamē Othonis Marchio Brandenbūrgeñ, ſibi appropriare Caſtellaniā Santoceñ cupiens, anno domini. M. ducen: ſexageſimo nono, caſtrū Sulencz de roboribus lignorum propere, inter oppidum Poloniæ Myedzirzecz & Lubuſz edificauit, tandē in oppidum Myedzirzecz quod foſſis & propugnaculis ligneis eo tempore muniebatur, irruit, & ipſum ſpoliauit, caſtrum tamē non cōpræhēdit. Quē Boleſlaus dux Kaliſſieñ cū ſuis gētibus ſequutus, terram præfati Marchionis Lubuceñ in girum uaſtauit. Eaq; uaſtata, caſtrum Sulencz ſuccendit & conquiſiuit. Saxonibus fere omnibus pro præſidio illic relictis igne conſumptis. Solo Sabel Capitaneo uiuo in manus & captiuitatem Polonorū ueniente. Verum āno ſequēti Boleſlao pio duce Kaliſſieñ, uiſitāte Boleſlaum pudicū apud Graccouiā, Otho Marchio Brandenbūrgeñ caſtrū Sāthok de lignis edificauit, quod ubi Boleſlaus pius cognouit, e Graccouia reuerſus, forti agmine militum ſtipatus, caſtrum Drdzen in octo diebus incipiendo in feſto ſancti Georgii conſtruxit, & præſidiū militum ei impoſuit. Sed dum negligētius ſeruaretur, a Saxonibus decima ſeptima Decembris nocte interceptum eſt, & utroq; caſtro Otho Brandenburgeñ potitus eſt. Quōd Boleſlaus pius dolens, cū omnibus equæſtribus & peditibus maioris Poloniæ, tam ſuis q̄ nepotis ſui Przemiſlai & Cuyauiæ, quia tunc Zemomiſlaus dux Cuyauiæ in eius deditionē cōceſſerat, tribus aciebus ſeu exercitibus caſtellaniā Sādoceñ, āno Chriſti. M. ducen: ſeptuage: primo ingreſſus, oppida & uillas, ſpoliis & incendiis uaſtauit. Hoſtibus in munitionibus ſeſe conſeruantibus & pugnam ſubterfugientibus, ad oppidumq; Soldin ueniens, ſcalis appoſitis ipſum cœpit, & in milites ſpoliis diuiſis incendit, ac cum frequētibus gregibus & ſpoliis in ſua rediit. Interim primores & omnes nobiles terrarū Cuyauiæ & Lanciciæ, uidentes ꝙ dux eorū Semouitus alias Zemomiſl, fratrū Cruciferorum Pruſſiæ, apud quos nutritus erat, Barones ſuos cōtemnendo, ſequeretur conſilia, Anno Chriſti. M. ducen: ſexageſimo nono Boleſlao pio duci Kaliſſieñ adheſerant. Zemomiſl uero cernens ſe ſpretum & derelictum, Boleſlao duci poloniæ notabile caſtrum Cruſuicieñ donauerat, qui tali munere præuentus deditionem militum Cuyauieñ & Lancicieñ abnuens, Zemomiſlao duci eorum, ita ut ipſorū conſilia tanq̄ probatiora ſectaretur reconciliauerat. Et poſt bienniū eidē duci Zemomiſl caſtro Cruſuicza reſtituto, ne a quopiā hoſtium interciperetur, deleri iuſſit. Sub eodem tempore Boleſlaus pius Kaliſſieñ tria caſtra erexerat. Vnum in uilla comitis Szedrici quod appellauit Dupin. Aliud in uillagio Gnieuomiri filii Trzebeſlai, quod uocauit Nyeſlutz. Terciū in terra Vyeluneñ ſuper fluuium Proſzna, quod

Caſtrum Sulencz edificat.

Sabel captus.

Caſtrū Drdzē reedificatū intercipitur.

Oppidū Soldin captum.

Primores Cuyauię & Lancicię deficiunt.

Boleſla⁹ kaliſſieñ tria caſtra erigit.

quod ex nomine ſuo Boleſlauiez nominauit, & id ſolum de tribus prædictis uſq; nunc manet. A rege Kazimiro ſecundo muro roboratum.

CAPVT L.

TRanſeamus nunc ad Pomeraniã. Anno domini. M. ducen: ſeptua: Mſczugius dux Pomeraniæ auxiliis Prutenorum infideliũ fretus, terram Culmeñ uniuerſam Cruciferorũ, & epiſcopatum Pomeſanieñ ſpoliis & cœdibus uaſtauit. Inſuper quindecim naues oneratas uictualibus, Cruciferis abſtulit. In cui⁹ ultionẽ Lodouicus magiſter Pruſſiæ collecto exercitu, Pomeraniã circa oppidum Noue, in die Apoſtolorũ Petri & Pauli ingreſſus, eam igne & ſpoliis afflixit. Nec ea uaſtatione contẽtus, aliam in die ſancti Bartholomei ægit, & Pomeraniam circa oppidum Tſczow ignib⁹ & ſpoliis deſolauit. Poſt hoc Mſczugius dux Pomeraniæ, cum Lodouico Pruſſiæ magiſtro damnis hinc inde cõpenſatis, pacem inter ſe cuſtodiendam concluſerunt. Sed magiſtro Lodouico mortẽ obeunte, Meſtwinus ſeu Mſczugius dux Pomeraniæ præfatus, terrã Culmeñ, & epiſcopatũ Pomeſanieñſem, ferro, ſpoliis, & flãmis deuaſtauit. Quẽ Theodricus magiſter Pruſſiæ, nouiter electus, inſequutus, magnam partem Pomeraniæ armis & igne depopulat⁹ eſt. Orta eſt deinde de principatu Pomeraniæ diſcordia, anno domini. M. ducen: ſeptuageſimo primo, inter Mſczugium natu maiorẽ, & Varciſlaum natu minorẽ, germanos filios Swatopelci, olim ducis Pomeraniæ. Veritusq; ſeditionem Mſczugius, Varciſlaum captiuauit, & aliquãto tempore apud Redzk in uinculis tenuit. Qui euadens bellum Mſczugio intulit, facileq; a Mſczugio fuſus, in ſiluas refugit. Stragem autẽ mutuam omnibus Pomeranis excitantibus, fratres in concordiam & æqualem Pomeraniæ diuiſionẽ compulerunt, tamẽ Varciſlaus minor natu, ulceratum erga fratrem gerens animum, ſuæ captiuitatis dedecus proſequuturus. Cõradum marchionẽ Brandenburgeñ, filiam Przemiſlai olim ducis Poſnanieñ matrimonio habentẽ, enixius ſollicitauit, ut ei præſidia aduerſus fratrẽ præſtaret. Qui non abnuit, dummodo præmia offerret. At ille pecuniæ & donatiui inops, caſtrum & ciuitatem Gedanum, quæ ſibi in ſortem ceſſerat, ei obligauit & tradidit. Secedenſq; in Viſſegrod, morbo correptus interiit, a militibus in Iuniwladiſlauiã delatus, in monaſterio fratrum minorum ſepultus. Mſczugius ergo munitiones & omnes poſſeſſiones, quas Varciſlaus obtinuerat, poſſedit, præter caſtrũ & oppidum Gedanũ, quod milites Conradi Marchionis Brandenburgeñ cõpleuerant & poſſederat, nec dimittere uolebant. Et quia expugnatio eius difficilis erat, cũ ſit locus natura & arte ſatis munitus, ad Boleſlaum pium ducem Kaliſſieñ animo & militia illa ætate pollentem, ex matertera Mſczugii genitum, conſilio ſuorum Baronum confugit. Qui ad obeũdum huiuſcemodi negocium, tempus hyemis ſequẽtis conſignauit. Et quintadecima Ianuarii in Pomeraniã uenit, ſimulq; cum Mſczugio & Pomeranis Gedanum tam terra q̃ aqua, graui obſidione ſtrinxit. Et quum tormẽtis & apparatu bellico non ꝓficeret, nona die expugnationẽ per admiſſionẽ militum ægit. Pugnaq; utrimq; in longum feruente Saxonibus miſſilia tela & ſaxa defecerunt, & iccirco defenſionem remiſſius proſequuti

Terræ Culmeñ Pomeſanieñ vaſtantur.

Diſſenſio diuidendæ Pomeraniæ.

Varciſlai interitus.

Gedanum obſeſſum.

proſequuti ſunt. Propter quod Poloni & Pomerani, caſtra in aliquot locis ꝑforantes, clamore in altum eleuato, uictores in caſtrū irruperunt, & Saxões quoſq; obuios obtruncarunt & trucidarunt, ſpoliis & rebus Saxonū potiti, Boleſlao itaq; duce Kaliſſienſi diſcedente, Mſczugius dux Pomeraniæ in quoſdam Gedaneñ animaduertit, Arnoldūq; & Iacobum cū cognatis eorū capite damnauit, & bona eorum confiſcauit, quoniā hi in mortem ſuam, & ſuorum Baronum conſpiraſſent, & Marchioni Brandenburgeñ tenatius adhæſiſſent. Duas quoq; uillas, quæ ad illos pertinebant, Scrobothow, & Vithomino Epiſcopo Albero & ſuæ eccleſiæ Wladiſlauienſi perpetuo donauit.

Mſczugij i Gedaneñ ſeuicia.

Boleſlaus aūt dux Kaliſſieñ eodē anno. M. ducen: ſeptuageſimo ſecūdo, ſexto kalendas Iunii, Przemiſlaum ducē Poſnanieñ, nepotem ſuum ſextūdecimū agentem ānum, miſit cū copiis equæſtrium & pedeſtrium occaſione caſtri Santhok occupati cōtra Marchiones Brādenburgeñ curā traducēdi & regendi exercitus Przethpelconi palatino Poſnanieñ, & Ioanni q & Ianek appellatus eſt, caſtellano Kaliſſieñ demādando. Qui Marchiā ingreſſus, caſtrū Strzelcze a Conrado Marchione Brandenburgeñ nouiter extructū, expugnauit & recepit. Deinde tota ora circa Odram uaſtata, & hoſtiliter exuſta, cum exercitu & ſpoliis redeunti, iuxta caſtrum Vyelen nunciatum eſt, caſtrū Drdzen paruo militum præſidio teneri, a Kaſſubitis quoq; qui cum polonis erant, primā portam igne appoſito, incenſam eſſe. Mouit ergo exercitum, & Saxonibus uitam dumtaxat paciſcentibus, caſtrū Drdzen conquiſiuit. Fœlixq; ad penates redit, duorum caſtrorum conquiſitione inſignitus atq; laudatus. Et quia Marchiones Brandenburgēſes occupato caſtro Sāthok, ex eo ſæpenumero Poloniæ fines laceſſebant. Ideo dux Boleſlaus pius Kaliſſieñ, āno domini. M. ducen: ſeptuageſimo octauo, coadunato exercitu ex gentibus ſuis & nepotis ſui Przemiſlai ducis Poſnanieñ, Mſczugio fratre ſuo duce Pomeraniæ, perſonaliter cum gentibus ſuis ei adherente, in terras Marchionum Brandenburgeñ deſcendit, & occurrentem ſibi circa Soldinū Othonem longū, filium Othonis tercii, quum multo inferior eſſet uiribus, prælio cōmiſſo, eum uicit & fugauit. Ac omnem terram circa Odrā peruaſtando, ſpoliādo, & exurendo. De ſpoliis, diuiſione cum Mſczugio ex æquo facta, in ſua remeauit. Ipſeq; āno ſequenti uidelicet. M. ducen: ſeptuageſimo nono, in caſtro Kaliſſienſi febribus correptus, die Veneris ſeptimo idus Aprilis, ſacramentis procuratus, mortuus eſt, in Poſnaniamq; relatus, in eccleſiæ cathedrali in ſepulchro patrū ſuorū tumulatus. Przemiſlao duce Poſnanieñ nepote eius in ducatum Kaliſſieñ ſuccedente. Is Ioheleth, alias Helenam Boleſlai pii relictam, dote abundanti emācipauit. Et ipſa paulopoſt, ad Kingam ſororem eius, germanā Boleſlai pudici, Craccouiæ & Sandomirieñ ducis conſortem, cōceſſit, deo peramplius famulatura. Expediuit & filias præfati Boleſlai pii Kaliſſiēſis neptes ſuas, Heduigim priorem Wladiſlao Loktek duci Breſtenſi, filio Kazimiri ducis Cuyauiæ tradidit. Alterā Elizabeth Henrico uentroſo duci Legniceñ, filio Boleſlai calui, qui & Rogathka appellatus eſt, locauit. Tercia Anna in uirginitate diem clauſit extremam. Anno domini, M. ducen: quadrageſimo octauo, Iacobus Leodienſis Archidiaconus

Brandenburgeñ terra vaſtatur.

Boleſlaus kaliſſieñ moritur.

Helena uxor Boleſlai ad kingam ſororem pergit.

eontis Innocencii papæ quarti ex concilio Lugduneñ legatus, in poloniã uenit. Et ſinodum apud Wratiſlauiã ægit. Ad quam, Fulco Gneznẽñ Archiepiſcopus, Prandotha Graccouieñ, Boguphalus Poſnanieñ, Thomas Wratiſla: Michael Wladiſlauieñ, Andreas Ploceñ, Nankerus Lubuceñ, Henricus Culmenſis, Epiſcopi, uenerũt, Et nomine apoſtolicæ ſedis expoſitis pluribus anguſtiis eiuſdem ſedis, medietatem fructuũ per tres annos continuos pro releuamine popoſcit. Pontifices uero eccleſiæ Polonicæ, quintã partem fructuum ſuorũ beneficiorum, & ſui cleri obtulerunt. Et ſummo Pontifici, p Gothfridum pœnitentiarium cito tranſmiſerunt. Et quia uetus obſeruantia in regno poloniæ ab inicio fidei ſuſceptæ, in illam diẽ tenta cuſtodiebatur, ut ieiunium quadrageſimale, a dominica ſeptuageſimæ in diem paſchæ continuaretur, cum frequẽti præuaricatione & graui diſcordia inter clerum & laicos. Ideo inter præfatum Iacobũ Leodieñſem Archidiaconũ, legatum papæ ac Pontifices eccleſiæ Polonorũ, huiuſmodi cõſuetudine a Romana eccleſia & aliis regnis catholicæ relligionis diſcrepante, uentilata. Auctoritate apoſtolica & conſenſu præſentium Pontificum, prædictus Iacobus legatus, tam eccleſiaſticis q̃ ſæcularibus perſonis eſum carniũ, ad diem cinerum excluſiue conceſſit, ab eoq; tempore Dominica ſeptuageſimæ a polonis uetus carniſpriuium nominari cœpit, & in hactenus nominatur. Anno domini. M. ducẽt: quadrageſimo nono, Bruno Olomucẽſis Epiſcopus, dignitate ſacerdocii neglecta, ob quaſdam cum Wladiſlao duce Rathiborieñ inimicitias, oppidũ Rathibo: obſidione cingens, expugnauit. Et tam oppidũ q̃ eccleſias & monaſteria incendio conflagrauit. Ad caſtrum autẽ Rathibo: quum machinas admouiſſet, turpiter repulſus abiit, tãdem habitis hinc inde pro pace tractatibus, Wladiſlaus dux oppidum Rathibo: a Brunone Epiſcopo tribus milibus marcarũ redemit. Eodem anno Albertus olim Epiſcopus Armacanus, tunc uero, ab Innocentio papa quarto in Epiſcopum Pruſſiæ promotus, ad Danielem Ruſſiæ miſſus, obedientiam Romanæ eccleſiæ ab eo præſtari, requiſiuit. Qui requiſitioni apoſtolicæ minime paruit, & legatum apoſtolicũ ſine honore dimiſit. Anno quo ſupra. M. ducen: quadrage: nono, Cruciferi, q Balgam & Elbing caſtra in Pruſſia cuſtodiebãt, non mediocri exercitu coadunato, Prutenorum regionem Nactaga hoſtiliter ingreſſi, & flãmis & cœdibus grauiſſime uexarunt. Dum autẽ redirent, a Prutenis iniquitate locorũ circumſepti, cum euadere non poſſent, ſe hoſtibus dederũt. A quibus ad unũ circa uillam Vitke appellatam, trucidati ſunt.

Nota

Contributio Summo Pontifici

Carnisprivium a Septuagesima ...

Bruno Epiſcopus Olomuceñ Ratiborium expugnat.

Cruciferi Nactagam inuadunt:

CAPVT LI.

BOleſlaus pudicus dux Gracco: & Sandomirieñ. Et Prandotha Epiſcopus Gracco: ambo deuotionis uiri, anno domini. M. ducen: quinquageſimo. Miſerunt in Lugdunum ad Innocentiũ papam quartum, magiſtrũ Iacobum de Skarzeſſow, decretorũ doctorem, Decanum Gracco: humilis quidem ſortis & ſtaturæ exiguæ, ſed pꝛ rare doctrinæ, & magnæ factiuitatis uirum. Et magiſtrũ Gerardũ Canonicum Gracco: atq; Boguſlaum, fratrem ordinis prædicatorum Subpriorem domus Gracco: nuncios. Qui per organum Iacobi de Skarzeſſow, ſummo

Legati ad Papam pro. ſ. Stanislai canoniſatione.

Pontifici.crebreſcentia ac ſtupenda miracula,per beatum Staniſlaum mul/timode facta,expoſuerũt. Sũmus aũt Pontifex grauitate ſolita in huiuſmodi rebus cuſtodita. Per ſpeciales litteras, examen miraculorum beati Staniſlai Epiſcopi Gracco: Archiepiſcopo Gneznẽ,Epiſcopo Wratiſlauienſi & Abbati de Lubeus commiſit.Præcipue examen cuiuſdam militis Cẽtenarii (Gethko hic erat)qui etſi ſanctum Staniſlaum non nouerit,eos tamẽ qui il/lum nouerãt,ferebatur nouiſſe,& ex eis puritatem,conuerſationem,cauſam martyrii,& miracula beati uiri Staniſlai didiciſſe. Anno autẽ ſequenti,acce/ptis codicibus examinationis a cõmiſſariis apoſtolicis, Nuncii priores ad ꝓcurãdum canoniſationem beati Staniſlai, ad Innocentium quartũ, iterum ꝑ Prandotham Epiſcopum & Capitulum Gracco: adiunctis nonnullis fratri/bus de ordine prædicatorum maiorũ & minorum, de domibus & monaſteriis Gracco:propter faciliorẽ expeditionẽ,miſſi ſunt.Hi dũ papam ſuper conſumatione canoniſationis ſollicitarent.Et Ioannẽ Gaiethani tituli ſancti Nicolai in carcere Tulliano Cardinalem Diaconum, ad uidendũ examen teſtiũ obtineret.Propter uetuſtatem temporis Cardinales heſitãtes,infecto nego/cio papæ perſuaſerunt,ut nuncii ad cõmiſſarios apoſtolicos redirent.Et merita ac miracula beati Staniſlai, ſcrupuloſius examinata, ꝑ noua ſcripta re/portarẽt.Itaq; ſecundario examine de uita,martyrio,& magnificis miracu/lis beati Staniſlai accepto. Nuncii magiſter Iacobus de Skarzeſſow,& magiſter Goſtwinus Canonicus,impẽſis Prandothæ Epiſco: & Capituli Graccouieñ,& totius cleri dioceſis Gracco:qui in id opus gratuite quotiẽs requi/rebãtur,contribuebãt. Ad Innocentium papam quartũ,e Galliis in Italiam egreſſum,in Peruſio reſidentem. Vbi beatum Petrum, nouum martyrẽ ca/noniſauit,tercio reuertuntur,noua ſcripta & teſtimonia,nouos ac præſentes teſtes,in quos miraculoſa beneficia beati Staniſlai fuere collata, exponẽtes Pluribus diebus ſollicitãdo prope diem ſemotis omnibus difficultatibus, canoniſationem expectabãt.Cum ſubito quidam Cardinales, præſertim Rainoldus,Cardinalis & Epiſcopus Hoſtieñ,ob diuturnitatẽ temporis canoni/ſationi beati uiri Staniſlai obſtantes repugnarũt,propter quod nũciis Gracco: eccleſiæ percunctantibus,quid facto opus eſſet. Ioannes Cardinalis Gaietanus inſpiratus dixit.Neceſſũ habet ſanctus ueſter Staniſlaus unũ finale miraculum operari, ut diſcordes & obſtãtes Cardinales,in unã & concordẽ impellat ſentenciã. Quo audito nũcii eccleſiæ Gracco: negociũ huiuſce rei, Chriſto & beato Staniſ: nil heſitãtes ſupplices cõmiſerũt. Rainoldus itaq; Cardinalis canoniſationis ſancti uiri hoſtis & aduerſarius, graui correptus eſt egritudine,ut ſuo ſuorumq; phiſicorum iudicio,mortem timeret & expectaret. Vigilanti ergo & ſoli in grabato iacenti,Sanctus uir Staniſlaus ap/parẽs dixit. Agnoſcis ne me? Qui ſtupens, non agnoſco inquit,quæſo tamẽ quis ſis? Ego ſum ait Staniſlaus Epiſcopus Graccouie: a Boleſlao rege Polonorum ſectus & occiſus,cui te aduerſarium,non recte opponis. Ad quẽ Rainoldus Cardinalis.Ignoſce inquit mihi Præſul ſanctiſſime, & errori meo ueniam præſtare digneris. Fortiorem promotorẽ q̃ impeditorem Canoniſationis habiturus. Cui beatus Staniſlaus, Vt inquit me martyrio ſanctificatum cognoſcas

Secunda legatorũ ad papã expedicio.

Tercia legatorũ expedicio.

Reſiſtentia Cardinalium.

Petitur miraculum concordię

Rainoldus canoniſationi aduerſarius miraculoſe ſanatur

cōgnoſcas, ab ægritudine illico incolumis ſurge. Caueq; ne decætero canoniſationi meæ aduerſeris. Qui accerſitis ſeruis, ſurrexit, & equum ſibi ſterni iubens conſcendit, ac Innocentium papam acceſſit, & obuiam eunti occurrit. Modumq; repētinæ ſanationis retulit, & pro canoniſatione ſancti martyris exorauit ſupplex. Papa ergo Innocentius quartus, cum cœtu Cardinaliū tali prodigio permoti, Staniſlaum ſanctitate glorioſum, in die natiuitatis Mariæ canoniſandum decernunt, In Aſſiſio quoniam illic Innocentius papa exercitum uerſus Apuliam ducens, uenturus erat. Anno itaq; domini. M. ducēte: quinquageſi: tercio, die natalis beatiſſimæ uirginis, in baſilica ſancti Frāciſci Aſſiſii, Summus Pontifex miſſarum ſolenniis expletis, & ſermone longo de uita, martyrio, & miraculis beati Staniſlai recitato. Ambone conſcenſo, beatiſſimū Staniſlaum Graccoui: Pontificem canoniſauit, & ſanctorū cathalago adcripſit. Feſtum eius octauo idus Maii ſtatuens, ab uniuerſis debita celebratione uenerari. Et ut deuotius tam feſtum q̄ ſepultura eius uenere tur, unum annum & quadraginta dies indulgentiarū largitus eſt. Edidit etiā idē ſummus Pontifex Innocentius quartus, collectā de ſancto Staniſlao. Populum tuū quæſumus domine intercedente beato Staniſlao &c. Luminaria ardētia & uexillum cum titulo & imagine ſancti, tempore canoniſationis fuerunt adaptata, more canoniſationis aliorum ſanctorū. Bulla autē canoniſationis in eccleſia Grac: habet, q̄ incipit. Innocētius Epiſcopus ſeruus ſeruoꝝ dei, Venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac dilectis filiis, Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Archipræſbiteris & aliis eccleſiarum Prælatis. Ad quos litteræ iſtæ peruenerūt, Salutem & Apoſtolicam benedictionē. Olim a gentilium oculis tenebrarū deterſa caligine, ac ab eorum cordibus infidelitatis gelida hyeme ſecedente, uernalis ex eo ſucceſſit amenitas &c. Finis autē bullæ eſt iſtæ. Omnibus uere pœnitentibus & cōfeſſis, qui ad dictam ſepulturam in memorato feſto, & uſq; ad octauas ipſius cauſa deuotionis acceſſerint, annuatim ipſius ſuffragia petituri, de omnipotentis dei miſericordia, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius auctoritate confiſi, unum ānum & quadraginta dies. Accedentibus uero annis ſingulis ad prædictam ſepulturam infra eiudem feſti quindenā, quadraginta dies de iniuncta ſibi pœnitentia, miſericorditer relaxamus. Datum Aſſiſii quindecimo kalendas Octobris, Pontificatus noſtri anno undecimo, Præfatas litteras canoniſationis beati Staniſlai nunciis prænominatis Iacobo Skarzeſſow Decano, Goſtwino Canonico Gracco: Fratribus prædicatorum maioribus & minoribus Graccouiam inferentibus. Prandotha Epiſcopus Gracco: & uniuerſus clerus, uniuerſaq; plebs, obuiā proceſſerūt effuſi, magno honore illos excipiendo & deum de eorū reditu glorificando. Prandotha inſuper epiſcopus Gracco: indixit, & per uniuerſam eccleſiā Poloniam prædicari ordinauit, diem octauam Maii, anni Chriſti. M. ducen: quinquageſimi quarti, leuationis oſſium beati Staniſlai e tumulo. Ad quam cōuenit in Graccouiā multitudo plebis utriuſq; ſexus, ex Polonia, Hungaria, lociſq; aliis, tanta, ut nedum in urbe, uerum & in campis iuxta Graccouiam perſiſterent. Ex ſpiritualibus autē aderāt, Opizo Abbas de Meſzano, ſedis

Suplex petit Innocentium.

In die natiuitatis mariæ Aſſiſij. S. Staniſlaus canoniſatur.

Plaudet Craccouia ex patroni cōſequutiōe

apoſtolicæ legatus, Fulco Archiepiſ: Gnezneñ, Prandotha Gracco: Thomas Wratiſlauieñ, Volimirus Wladiſlauieñ, Andreas Ploceñ, Gerardus Ruthenorū, primus ordinis Ciſtercieñ quondam Abbas de Oppatow, Vitus Lithuanorꝫ primus, ordinis prædicatorum, Epiſcopi. Et cæteri Abbates Prepoſiti, Sacerdotes, atqꝫ Relligioſi. Aduenerāt & principes Polonorum, Boleſlaus pudicus, Graccouieñ & Sandomirieñ, monarcha regni poloniæ, Przemiſlaus Poſnanieñ, Kazimirus Cuyauieñ & Lancicieñ, Semouit9 Mazouiæ, & Wladiſlaus Oppolieñ. Sub horum præſentia & populi multitudine, oſſa beati Staniſlai, uino abluta, in eccleſia cathedrali Grac: leuata ſūt Et in eccleſias Cathedrales, & alias principaliores ſunt diſtributa. Facta itaqꝫ cōputatione annorꝫ eſt reperire, ſeptuaginta quinqꝫ & cētum annis, canoniſationem beati martyris Staniſlai neglectam fuiſſe.

Prandothæ Epiſcopi deuotio & aliorum

Relliquię. S. Staniſlai diſtribuūtur.

CAPVT LII.

ANno domini. M. ducē: quinquageſimo primo, Wladiſlaus Oppolieñ dux, uolens glotem ſuam Iuditham Cōradi ducis Mazouiæ filiam. Et Myecźlai ducis Rathiborieñ fratris ſui relictam pro dote quingentarum marcarū argenti, in poſſeſſionibus Rathiborieñ inſcriptarum redimere, terram Rudeñ, quæ nūc Vieluneñ dicitur de conſenſu Kazimiri ducis Cuyauiæ & Lanciciæ germani ipſius Iudithæ, ei aſſignauit. Sed anteꝗ gentes Kazimiri præfati Cuyauiæ & Lanciciæ ducis, ex condicto caſtrum Vielun acceptare ueniſſent, Przemiſlaus dux Poſnanienſis tanꝗ heres legittimus præuenit, & caſtrū Rudenſe compræhēdit, nobilibus Rudenſibus ſponte & unanimiter ei adherentibus. Quo cognito Kazimiri ducis gentes, retrorſum abierunt. Wladiſlaus etiam Oppoliēſis æquo tulit animo, ſciens diſtrictum Rudenſe, uiolenter de conſenſu Henrici ducis cum barba, ſub Wladiſlao Othonis patre Przemiſlai ducis maioris Poloniæ, occupaſſe. In ſignūqꝫ & fœdus maioris amicitiæ, Wladiſlaus dux Oppoliēſis, Euphemiam ſororem Przemiſlai ducis Poſnanīēſis & Kaliſſiēſis in coniugem deſponſauit. Et Iudithæ gloti ſuæ ſummam argento parato exoluit. Quæ Henrico Wratiſlauieñ duci nubens, Henricū filiū & Heduigim filiam ei peperit. Anno domini. M. ducente: quinquageſimo primo, in Bochnya uillagio a Graccouia quinqꝫ miliaribus diſtāte, ſal minerale in Bācis & peciis magnis repertum eſt, quod meritis beatæ Kunegundis Boleſlai pudicis conſortis eſt adſcriptū. Ita ut uulgus in Poloniā ex Hungaria ſal trāſtuliſſe, & ſecum aduexiſſe affirmaret, Moxqꝫ oppidum locatum & eccleſia parrochialis in honorem ſancti Nicolai erecta eſt, & a Boleſlao pudico liberaliter dotata. Eodē anno Hēricus, qui & Heydenricus, alias Albertus olim Epiſcopus Armacanus, tūc uero Culmenſis. In die beatæ Mariæ Magdalenæ, eccleſiam ſuam de ſeculari, cum eſſet frater ordinis prædicatorum, in regularem trāſtulit. Et collegium Canonicorum regularium, in illa, menſam, domicilium, & bona temporalia in cōmuni habētium, conſtituit. Eodem anno: M. ducen: quinquageſimo primo, Marchio Brandenburgeñ cum Epiſcopo Morſ burgeñ, & Hērico Comite de Swarczburgk, cum gentibus armatis in præſidium Cruciferis Pruſſiæ uenerunt. Et Prutenos frequenti ſtrage attriuerunt

wladiſla9 dux Oppolieñ Eufemiam deſpōſauit.

Sal minerale in Bochnya repertum.

attriuerũt. Ita ut etiam quinq; diſtrictus, Pomezanum, Erminium, Pogezanum, Nactaginum. & Bartinum, idola relinquere, & Chriſtũ colere coegerunt. Sub quo tempore Hermãno de Zalcza, quarto magiſtro Pruſſiæ obeunte, Frater Cõradus Thuringiæ Lantgrauius in quintum magiſtrum ſuffectus eſt. Anno domini. M. ducen: quinquageſimo ſecundo. Fratres Cruciferi Pomeraniã uaſtauerũt, & exercitum Swatopelci depopulationes prohibẽtem, ſuperauerũt. Monaſterio Oliua grauem ſpoliationem paciente, Swatopelcus itaq; dominus Pomeraniæ, ſufferentias pacis poſtulare, & per medium Iacobi Leodieñ Archidiaconi, apoſtolici nũcii, pacem cum Cruciferis Pruſſiæ firmare, coactus eſt. Eodem anno. M. ducen: quinqua: ſecũdo, Mendog, qui Mẽdolphus & Mindale princeps Lithuanorũ, a Cruciferis Pruſſiæ inductus, fidem chriſtianã cum nonnullis Lithuanis & Prutenis ſuſcepit, deditq; litteras Cruciferis Pruſſiæ, quibus aſtruit & recognoſcit ſe ab illis multipliciter honoratum & adiutũ. Et ideo terras ſuæ ditionis uidelicet Samagitarũ, Iaczwingorũ, Curouieñ, Veyzeñ, & totam terrã Lithuaniæ perpetua & irreuocabili donatione ipſis donaſſe & inſcripſiſſe. Conſilioq; fratrũ Cruciferorũ Pruſſiæ, nuncios ſuos, nunciis magiſtri & Cruciferorũ adiunctos, ad Innocentium papam quartum miſit. Profitens ſe puritatem chriſtianã ſuſcepiſſe, & coronam ſuper Lithuanos regnãdi petens. In cuius fauorem Innocẽtius papa fratrem Heydenricũ, olim prouincialem Poloniæ, & Epiſcopum Armacanũ, tunc uero Culmeñ Epiſcopum, cum aliis Epiſcopis de Riga miſit, qui Mendegonem in regem inunxerunt. Sub eodem tamen ãno, cum omnibus baptiſatis ad uomitũ & idolatriam, ſiue pœnitẽtia & dolore ammiſſionis terrarũ, ſiue alia cauſa motus, rediit. Anno domini. M. ducen: quinquageſimo tercio, monaſterium Stugnyadki ſanctimonialiũ ordinis ſancti Benedicti, diœceſis Graccoui: Innocentius papa quartus confirmauit. Quod Clemens de Clemyonthow de familia Griffonum, Comes & Caſtellanus Grac co: de propriis facultatibus fundauerat, erexerat, & dotauerat. Huius Clemẽtis Comitis & ſuæ coniugis Raczſlawæ corpa, in ſacrario dicti monaſterii ſepulta quieſcunt. Et filia eorũ Viſanega prima Abbatiſſa eiuſdem clauſtri fuit. Annus Chriſti. M. ducẽte: quinquageſimus tercius, adeo pluuioſus erat, ut frumẽta & agros in quibuſuis baſſis & humilibus locis aqua cooperiret: Et campi perinde acſi fluuii nauigabiles fuerunt. Nocte ſiquidem & interdiu a feſto Paſchæ uſq; ad diem uigeſimamquintã Iulii, imbres & cõtinuas pluuias in regno poloniæ cœlum effuderat.

Quintus magiſter Pruſſiæ eligitur.

Mendog chriſtianam fidem ſuſcepit.

Mendog in rege vnctus modico poſt fidei preuaricator factus.

Imbrifera tempora Poloniæ.

CAPVT LIII.

DE mandato Innocencii papæ quarti, anno domini. M. ducenteſi: quinquageſimo tercio, Opizo de Meſzano ſedis apoſtolicæ legatus, aſſumpto ſecum Prandotha epiſcopo Graccou:, & nõnullis aliis Epiſcopis, Danielem ducem Ruſſiæ, altera uice priorẽ coronationem innouando, in caſtro Drohicieñ in regem Ruſſiæ inunxit, accepto ab eo iuramento, ꝙ ritu græco deſerto, tã ipſe q̃ natio Ruthenica, ritũ Romanũ fideliter ſectaretur. Premiſlaus q & Ottocarus Venceſlai regis Bohe: filius, Margarethã Leupoldi ducis Auſtriæ filiã, Hẽrici filii Friderici im/

peratoris relictam, accepit in uxorem. Quæ cum ſterilis eſſet, unā de uirgini
bus ſequacibus eius, filiā Baronis de Kunring in concubinā recepit, & ex ea
filium Nicolaum genuit. Huic Nicolao in ſortem aſſignauit ducatū Oppa/
uienſem, quem Myeczlao duce Rathiborieñ mortuo uiolēter occupauerat
Ex hoc Nicolao, duces olim Oppauieñ, & moderni Rathiborieñ, ſuā traxe
runt originē. Boleſlaus pudicus Graccoꝛ & Sandomirieñ dux, quarto kalen
das Iunii, anno domini. M. ducen: quinquageſimo quarto, monaſterium ſan
ctimonialiū ordinis Premonſtraten, diœceſis Graccoꝛ in uilla ſua Krziſano/
uicze, ſupra Nida fluuium ſita, fundauit, Eccleſiam de petra alba fabricās.
Contulitq; eidē monaſterio uillas, Krziſanouicze, Sarbkow, Kliczanowo,
Conari, Leſnicza, Kouale, Kobilniki, Solnyk, Volya, Grochouiſka, Swie/
borouicze, Coſtrz, Biernathouicze, & Iunouidz. Libertando præfatas here/
ditates ab omnibus oblationibus, expeditionibus & tributis. Anno domini
M. ducen: quinquageſimo quinto, Mendog dux Lithuaniæ, in regem Lithua
niæ ut premiſſum eſt ſublimatus, oppido Lublin exuſto, prædas & ſpolia in
circuitu eius plurima fecit, & plurimos captiuos in Lithuaniam abduxit. Eo
dē anno. M. ducē: quinqu: quinto, Premiſlaus qui & Othocarus Bohemiæ
dux, cōparato exercitu de Bohemis & Morauis, habēs in comitatu ſuo Bru
nonem Prageñ, Item Henricum Culmeñ, & Anſelmū Ermelieñ & Olomu/
ceñ Epiſcopos, Item Marchionē Brādenburgeñ, Item Marchionem de Me/
rano, Item ducem Auſtriæ. Contra Barbaros militiam acturus in Pruſſiam
cum aliis cruce ſignatis deſcendit, & in regione Samenſi uaſtādo, Prutenos
dieditionē facientes baptiſauit, per Brunonem Prageñ Epiſcopum ſuum illis
nomen imponens. Cruciferi ergo in honorē Premiſlai Bohemiæ ducis, nouā
ciuitatē prope mare balteū in flumine Pregor Konigſbergk, quod regiū mō
tē ſonat, quis Premiſlaus tunc non rex, ſed filius regis exiſteret, appellatam
conſtituerūt. Et aliam Brunſberg in memoriam Brunonis Epiſcopi Prageñ
in qua eccleſia Cathedralis Varmieñ ſita eſt, edificarunt. Premiſlao autē du
ce Bohemiæ, cum ſua comitiua ex Pruſſia diſcedente. Aliarū regionum Pru
teni in Samenſes irruerūt & ualido agmine, cūcta furore ſpoliis & cœdibus
fœdarunt, eo ꝙ iniuſſu eorū hoſtibus ſe dediderunt. Nouāq; munitionē quā
Cruciferi Vilow uocauerūt, e regiōe caſtri Konigſbergk erexerūt & Konigſ
bergk oppugnarūt, Tūc quoq; Cōrado magiſtro Pruſſiæ. 9. kalēdas Augu
ſti morte ſublato. Herardus de Herdzburg, ſecundum alios uero Popo de
Oſterna in ſextum magiſtrum Pruſſiæ ſucceſſit. Anno domini. M. ducente:
quinquageſimo ſexto. Boleſlaus Gnezneñ & Kaliſſieñ dux, Iolentā quā po
loni Helenam uocāt, Belæ regis Hūgariæ, fratris germani beatæ Elizabeth
filiam, & Kingæ ducis Boleſlai pudici cōſortis ſororē germanā, in curia ipſi/
us Graccouiæ nutritā, in coniugem accepit. Anno domini 1257. pridie ka/
lendas Februarii hora terciarum, grādis terræ motus in regno Poloniæ fuit
Anno eodē 1257 Boleſlaus pudicus dux Graccouiæ & Sandomiriæ, Grac/
couiā in meliorē conditionē ordinare, excreſcere, & perducere, cupiēs, Ius il
li Theutonicū tribuit. Et aduocatū in ea cōſtituit, qui Circo in medio urbis
primū ordinato, plateas ſine ordine conſiſtentes tranſlocauit, & proportio/
naliter diſtinxit

konígſbergk & Brunſbergk eriguntur.

Sextus Pruſſię magiſter.

naliter diſtinxit. Eodem anno 1257, Noua relligio mendicantiũ Canonicorũ regularium ſanctæ Mariæ de metro. de urbe, de pœnitentia beatorum martyrũ, ſub regula ſancti Auguſtini militantiũ, per Alexandrũ papam quartũ inſtituta: Graccouiã aduenit. Cuius fratribus Boleſlaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, eccleſiam ſancti Marci euangeliſtæ Gracco: fundauit, ſum ptuſq; ſimul cum loco pro edificatione eccleſiæ & monaſterii dari iuſſit. Anno quo ſupra, Illuſtris princeps Przemiſlaus Poſnanieñ dux Wladiſlai Othonis filius trigeſimum ſextum annũ agens, ægritudine quindecim dierum præſſus, pridie nonas Iunii, in caſtro Poſnanienſi mortuus eſt, & in eccleſia maiori Poſnanieñ cum patribus ſuis tumulat⁹. Hic inter principes poloniæ mitiſſimus, & ſupra ætatem prudens fuiſſe dicitur. Hic in quadrageſima cilicio ueſtiebatur, & ceruiſia parum ſapida, aut uino aqua diluto utebatur. In pronunciando ſentenciã, aut dirimendo litẽ adeo iuſtus, ut nulla pars decretũ eius im ꝓbaret. Hic die ſãcto Cenæ domini, duodecim pauperũ ablutis & deoſculatis pedibus, quẽlibet nouo panno ueſtiebat. Media nocte quaſi ex neceſſitate conſuetudinariũ ei fuit, cur ſum beatæ uirginis & poſtea, aliquot pſalmos & oratiões orare. Hic Eccleſiæ Gneznen̄ uillã Czirnilin, Eccleſiæ uero Poſnanieñ Bugk, cum ciuitate & moneta, cũ theloneo & tabernis cõtulit, & pluribus libertatibus extulit. Hic ex uxore ſua Elizabeth quattuor filias, uidelicet Conſtantiã, Veronicam, Euſemiã & Eufroſinam reliquit. Et filium poſthumum, in die dominico in feſto ſãcti Calixti natũ. Cui Boguphalus Poſnanieñ epiſcopus Przemiſl, nomen paternum, Baſcone cuſtode Poſnanieñ baptiſante, adaptauit. Proceſſu autẽ temporis Boleſlaus pius Kaliſſieñ, patruus & puerorũ curator, primã filiã Conſtantiam Cõrado Marchioni Brãdenburgeñ ſeu de Sgorzelecz, in caſtro Santhok matrimonialiter copulauit, pro doteq; Caſtellaniã Santhoceñ & non caſtrum, inſano uſus cõſilio, donauit & inſcripſit. Pro cui⁹ proprietate multa diſpendia & certamina inter Polonos & Saxones ſequuta ſunt. Reliquæ tres Przemiſlai filiæ, monaſteria ingreſſæ ſunt. Veronica & Eufroſina Trzebniceñ ordinis Ciſtercieñ, poſtea Abbatiſſæ. Eufemia Gneznen̄ ſãctæ Claræ, a Boleſlao pio patruo & duce Kaliſſieñ, prout infra diceẽ fundato. Iaczko frater ordinis prædi: Polonus ex diſtrictu Oppol: & uilla Lãka, ãno Chriſti 1257, die 15 mẽſis Aug: hora. 9. in cenobio. ſ. Trini: Gracco: deuotiſſime uita exceſſit. A matre miſericordiæ, Ibo mihi ad montẽ mirræ cantãte, & ãgelico cœtu ꝓſequente, queadmodũ deuotæ ſanctimoniali Sroniſlawe in Zwierzineñ monaſterio profeſſæ, per uiſum eſt monſtratũ. Hic quinq; monaſteria ſui ordinis ſcilicet in Graccouia cui ſolus præerat, in Friſak, cui fratrem Hermannũ Theutonicũ præfecerat. In Praga quod fratri Hieronymo, in Wratiſlauia quod fratri Czeſlao & fratri Godino, in Gedano quod fratri Benedicto cõmendauerat, fundauit. Hic inter alia miracula quæ extant plurima. Deficiente nauigio apud Viſſegradeñ oppidum, ſtrata cappa ſuper aquã, cum tribus fratribus ſui ordinis, Floriano, Godino, & Benedicto aſcendit, Et Iſtulam populo Viſſegradeñ inſpectãte ſicce trãſnatauit. Anno domini 1258. De conſenſu Kazimiri Cuyauieñ, Lanciciẽñ, & Siradieñ, & Semouiti Mazouiæ, ducum

Eccleſia Sãcti Marci Gracco: fundatur.

Przemiſlaus Poſnanieñ moritur.

Vitę ſuę comẽdatio.

Iaczkonis fratris predicatorũ fœlix obit⁹.

Trãſnatura lis nauigacio in veſte monachali.

necnon Prandothæ epiſcopi Gracco: procerūq; & conſiliariorum ſuorum, in conuentione apud Corczin ſexto nonas Maii habita & tenta. Boleſlaus pudicus Gracco: & Sandomiri: dux, ad inſtātiam Kingæ conſortis, & Salomeæ olim Gallaciæ reginæ ſororis ſuæ, fundauit monaſterium ſanctimonialium in Zauichoſt, tā Eccleſiam q̄ monaſterium cū habitationib9 propriis ſumptibus edificando. Et illic uirgines ſancti Damiani de regula ſancti Frāciſci, quæ nunc ſanctæ Claræ uocitatur, introduxit. In hoc prouidens cōditioni pannoſe, uel connubia aſpernaturæ filiaꝝ Baronum & nobilium ſuorū. Largituſq; eſt & inſcripſit pro dote præfato monaſterio oppidū Zauichoſt & uillas uigintiquinq;, prædia, lacus, & thelonea, donationē huiuſmodi ab omni regum, ducum, & dominorū exactione & tributis perpetuādo & libertando. Sub hoc tempore Grzimiſlawa Boleſlai pudici pia mater defuncta eſt, in monaſterio fratrum minoꝝ in Zauichoſt ſepulta. Hæc duos & triginta annos in uiduitate uiuēdo pegit. Anno quo ſupra, In regnis Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ, & Ruſſiæ, motus terræ uniuerſaliter apparuit & fuit. Eodem anno Stroynath Lithuaniæ dux, partē Mazouiæ circa Czirnin deprædatus eſt. Et caſtrum Orzimow diripiens, in ore gladii mares & puberes occidit, impuberes uero igne cōcremauit, Fœminas aūt in captiuitatē abduxit.

Monaſteriū in Zauichoſt erigitur.

Grzimiſlawa Boleſlai mater moritur.

CAPVT LIIII.

ANno domini 1259 Varciſlaus Kaſſubitarum dux, cū ſuo & Polonorū exercitu, quem Boleſlaus dux Kaliſſiē in ſubſidium ei miſerat. Cum Epiſcopo Camieneñ cōtra Swatopelcum Pomeraniam ingreſſus eſt. Et procedēs cum electioribus militibus, in Siuppi quæ alio nomine Scolp appellatur. Epiſcopum Camieneñ cū exercitu ipſius, & nonnullis ſuis militibus, ad ſarcinas in ſtationibus cuſtodiendas dimiſit. Swatopelcus autē potentiæ Varciſlai reſiſtere non ualens, cognito per exploratores, quæ circa Epiſcopum Camieneñ in ſtationibus gererētur, Irruit in ſtatiōes & Epiſcopū Camieneñ cum ſuo exercitu deuictum diſſipauit & fugauit, plurimos occidendo, & nōnullos captiuando, & acceptis multis ſpoliis, illeſus diſceſſit. Anno quo ſupra, quinquageſimo nono ſupra mille ducentos. Boleſlaus pius Kaliſſieñ dux: Cenobium minoriſſarū & monialiū ſanctæ Claræ in ciuitate Gnezneñ fundauit, & uillis, prædiis, ac introitibus dotauit atq; libertauit. Non contentus Kazimirus Cuyauieñ & Lancicieñ dux de ſuis principatibus. Anno domini. 1259. caſtꝝ Raczanſz ſub Volimiro Epiſcopo Wladiſlauieñ occupauit. Quo excommunicato & cum terris eius eccleſiaſtico interdicto ſubiecto, præfatus Epiſco: in Diocesim Gracouieñ diſceſſit, & apud Lagow commoratus eſt. Dux autē Kazimirus cum nō poſſet ſeuire in Epiſcopum, plures epiſcopi curias cum horreis & frumētis tēpore quadrageſimæ exuſſit. Anno uero domini. 1261. S. abbas ſanctæ Mariæ Wratiſlauieñ Canonicorū regulariū ſancti Auguſtini. Et P. cuſtos Wratiſla: huiuſce cauſæ iudices, per Gwidonē tituli ſancti Laurencii in Lucina præſbiterū, Cardinalem, Clementis papæ quarti in Polonia legatū, deſignati. Apud antiquā Wladiſlauiam tribunali poſito, quartadecima die Aprilis, caſtrum Raczāſz cum ſuo diſtrictu epiſcopo Volimiro, & ſuæ eccleſiæ Wladiſlauieñ

Cenobiū ſanctę Clarę Gnezneñ fundatur

ſiæ Wladiſlauien̄ adiudicarunt, & compoſitione facta, duce Kazimiro abſo
luto, interdictum relaxarunt. Anno domini. 1260. Mendolphus qui & Men
dog princeps Lithuanorū, ordinatione Cruciferorū Pruſſiæ, regem ſe gerēs,
Valido exercitu ex Lithuanis, Prutenis, Iaczwingis, & Samagitis ad trigin/
ta milia pugnatorū collecto, Mazouiæ oram crudeliſſime depopulatus eſt,
Caſtrūq; Plocen̄ & ciuitatem a defenſoribus deſerta reperiēs, ſuccendit, cæ/
tera oppida & uillas totius Mazouiæ incēdiis & cœdibus uaſtauit. Deinde
Pruſſiam inuadens, Cruciferis tātummodo caſtra tuentibus: Ciuitates quas
Cruciferi extruxerāt, flamma & euerſione deleuit, omneſq; chriſtianos illic
repertos, cœde permiſcua ac horribili lacerauit. Demōſtraturus inſuper fu/
rorem ſuum, aſpernabatur captiuitatē hominum, pecus dūtaxat cum ſpoli/
is in Lithuaniam deportando. Item āno eodem Magiſtro & Cruciferis Pruſ
ſiæ, erigentibus caſtrū Karſzouin, in monte ſancti Georgii Barbari Pruteni
& Lithuani, pro exterminio eius cum magnis copiis aduenerunt: Duobuſq;
exercitibus ſcilicet Pruſſiæ & Liuoniæ pro defenſione caſtri aduolantibus.
In die ſanctæ Margarethæ iuxta fluuium Durom, in Curlandia conflixerūt
& magna ſtrage ædita, Henricus de Hornſhuſzen magiſter Liuoniæ, & Hē/
ricus Marſalcus Pruſſiæ, pluresq; alii Cruciferi occiſi ſunt. Barbari autem ui
ctoria potiti, tā caſtrū Karſzouin, q̄ Heiſzburgk maceratis fame defenſori/
bus conquiſiuerūt. Ad caſtrū deinde Konigſbergk obſidione ꝑmota, in pon
te quē ſuper flumen Progor conſtruxerāt, plures numero a Cruciferis inter/
fecti, obſidionē reſidui ſoluere coacti ſunt. Deinde Pruteni Neophite ad ido
latriam uerſi, in uigilia ſancti Mathei conſtituto ſibi Glappino pro duce, cor
reptis armis, omnes chriſtianos & ſacerdotes crudeliſſime ſcuientes obtrun/
carunt. Eccleſias igne cōſumpſerunt, ſacramenta contaminarunt, ſacra uaſa
diripuerunt, & ſacras ueſtes prophanarunt. Anno domini. 1261. Exercitus
catholicus de regno poloniæ, de Cruciferis, Almanis & aliis fidelium natio/
nibus collectus, ad terras Pruſſiæ in diſtrictum Nactangorū in die purifica
tionis ſanctæ Mariæ deſcendit, paganos delere cupiens. Et cū in interiora ꝑ/
uerſarū nationum penetraret, reliquum exercitum ad ſarcinas dereliquerūt
Barbari aūt ab exploratoribus certificati, chriſtianos ad ſarcinas relictos in
uadentes, paruo negocio fuderunt. Et de ſua potentia confidentes, reditum
aliorū chriſtianorū expectarūt, reuenientibuſq; chriſtianis, durū certamen
inter utroſq; pluribus horis, æquo marte continuabatur. Et q̄uis multi Bar
bari cœcidiſſent, deo tamen permittēte, uictoriam Barbari obtinuerūt. Cœ/
cidit autē in hoc prælio inſignis miles Schinkol de Bithen, genere Veſtfalus
qui Barbarorū cuneos trāſuerberās, anteq̄ medietatem attigiſſet, Barbaricis
frameis obtritus eſt. Cœcidit & Comes de Reiderer, & plures alii equeſtris
ordinis uiri. Ex quibus dum iuxta ſuas nepharias ſuperſtitiones, diis ſuis pro
conſequuta uictoria oblaturi libamina unū ſorte depoſcerent flāmis cremā
dū, & ſors in Hirczhaſz ciuem Maydenburgen̄ cœcidiſſet. Beneficio quoq;
aliquorū Barbarorū illum noſcentium, bis liberatus foret. Tercia demū uice
dum illum ſors depoſceret, ſponte ſe obtulit, & ſacrilego ritu cum equo cui
inſederat, flāmis eſt crematꝰ. Poſtea Comes de Barboyge in pruſſiam cum

Mendog Ma/zouiam depo/pulatur.

karſzouin ca/ſtrum erigitur.

Prutenorū in Chriſtianos ſe/uicia.

Strennuorum militum caſus

ſua militia

ſua militia ad ſuccurrendum chriſtianis afflictis, & deſcēdens in terrā Sam-
bieñ, ſpoliis & cœdibus eam afficiebat. Quem Sābieñ aggreſſi in die Agne
tis, pluribus de ſuis occiſis, ipſum captiuarunt. Poſt hæc caſtꝝ Heidlſbergk
obſidentes Cruciferis ex eo diſcedentibus, conquiſierunt. Deinceps tria ca-

Inſignium caſtrorum occupatio.

ſtra uidelicet Cruczeborg, Konigſbergk, & Bartenſtein circūdederūt, & ob
ſeſſi extrema fame macerati, caſtra Barbaris dederūt. Quartum uero caſtꝝ
Keyſzil āteq̄ obſideretur, ueriti Cruciferi periculum, quod in aliis caſtris ob
tigit, exurentes ipſum deſeruerunt. Eodē āno quædam ſecta flagellatorum

Inaudita flagellatorū ruſticorum ſecta.

ruſticorum, ex Galliis ut ferebatur emanans in Poloniam aduenit. Bis in die
hora prima & hora nona proceſſionatim incedentes, ſecundū caput uelati,
corpore ad umbilicum nudati, duobus cū uexillis præcedētibus & candelis,
quādam cantilenā inconditam & diſſonā, cum ex uariis linguis & nationibꝰ
ipſa colluuies eſſet cōcreta cantando, flagellis quaterno corrigio nodatis. al
ter alteꝝ ſequēdo, alterꝰ dorſū acriter cœdebat. Ianuſſius aūt Archiepiſco
pꝰ Gneznen̄ cū ſuæ ꝓuinciæ Suffraganeis ſub magnis pœnis & carceribus
talia ꝓhibuit. Et principes poloniæ ꝑſuaſi, ne quiſpiā huiuſmodi errores ſe
ctaretur, ſub confiſcatione bonorū & grauibus pœnis, propter ſcandala ex
eis pullulantia inhibuerūt. Nam quū fuiſſent laici, de quantūcumq; enormi
bus peccatis confeſſos abſoluebāt, & pœnitētes ſolenniter introducebāt &c.
Apud alia regna hic error igne & gladio exterminatus eſt. De conſenſu Prā
dothæ Epiſcopi Gracco: & procerū poloniæ, Boleſlaus pudicus Gracco: &
Sandomiriæ dux anno domini. 1261. Ne ācillis Chriſti ſanctimonialibus ab
infidelibus Lithuanis, Ruthenis, & Thartaris ludibriū caſtitatis cōtingeret
De monaſterio Zauichoſteñ in lapidem ſanctæ Mariæ qui Skala dicitur,
locum tutiorē eas tranſtulit. Et oppidum Skala in loco qui Stankoy appel-
labatur erexit. Prioremq; donationē ſexto nonas Marcii apud Corczin factā,
de oppido, uillis, & cæteris libertatibus, nouis priuilegiis confirmauit. Et in-
craſſando priorem dotem, uillam Zarnouicz & tria thelonea, eccleſiamq;
bene dotatam cum decimis in Zarnouiecz, addidit.

CAPVT LV.

Expedicio pro canoniſatione S. Heduigis.

CAnoniſationem ſāctæ Heduigis, principes Sleſiæ, Wladiſlaus
Salczburgeñ Archiepiſcopus, Conradus Glogouieñ, Hēricus
Wratiſlauieñ nepotes eius, Thomas epiſcopus Wratiſ: cū cle-
ro & eccleſa ſua expedituri. Salomonē archidiaconū Gracco:
magiſtru Nicolaum Scolaſticū Gracco: & Aherēgebertū Decanum Viſſe-
gradeñ, Canonicos Wratiſla: ad Vrbanum papam quartum tranſmiſerūt
Qui ſolita grauitate ſeruata Volimirū epiſcopū Wladiſlauieñ, & fratrē Si
monē ordinis prædicatorum Prouincialem poloniæ, cōmiſſarios pro exami-
natione uitæ, meritorū, ac prodigiorum beatæ Heduigis deputauit. Huiuſ-
cemodi autē examen continuabatur per præfatos cōmiſſarios, Volimirum
Epiſcopū, & Simonem prouincialem Poloniæ, uſq; ad ānum domini. 1264.
cum āno domini. 1262. ſeptimo kalendas Nouembris incepiſſent. Accepto
autē regiſtro examinis, & litteris cōmiſſariorum, nūcii priores in fine Augu-
ſti anni. 1264. egreſſi, Peruſium contenderunt. Et Vrbanum quartum uita

functum

fūctum inuēnientes,turbati, alterius papæ Clemētis quarti electionē præ
ſtolabātur. Dumq; ob uarias difficultates interpoſitas deſperarent. Beata
Heduigis Salomoni Archidiaconi Gracco: per quietem apparuit,& cōſo/
lans,diem,quo canoniſanda eſſet, prænunciauit.Ex inde confortati,dum fre
quentius Clemētem papam & cœtū Cardinalium pro canoniſatione fatiga/
rent,Clemens papa pro filia ſua pluribus ānis cœca,quam ex legittima con
iuge,cum ad huc ſortis laicalis eſſet, ſuſceperat, ut beatæ Heduigis meritis — Dies canoniſa tionis prędicta.
uiſum reciperet,in miſſa præcabatur.Et cū filia uiſum percepiſſet, Decimo
octauo kalendas Decembris, die,quam ipſa ſancta Heduigis Salomoni Ar
chidiacono prædixerat. Anno domini.1266. in eccleſia fratrum prædicato
rum Viterbii,eam ſanctorū cathalogo adſcripſit. Ad leuandum aūt oſſa be
nedictæ fœminæ ſanctæ Heduigis,cū indiceretur dies, quintodecimo kalen/
das Septem: anni.M.ducen:ſexa: ſep: frequentia populi utriuſq; ſexus ad
Trzebniceñ monaſteriū ubi ſacrū corpus conditū erat,confluxit,Nicolaus
itaq; Abbas de Lubeus,& Mauricius abbas de Camyencz,cum Prælatis &
Canonicis eccleſiæ Wratiſlauieñ,oſſa ſacra beatæ Heduigis e tumulo leua — S Heduigis ſublimatio.
ta & uino abluta,in thecam ſpecialem in monaſterio Trzebniceñ repoſue/
runt,cætera in Wratiſla: & Polonicas eccleſias diſtribuerunt:Caput cū ce/
rebro integro nulla putredine tabefactū:Item tres digiti dextere, quibꝰ par
uulam ex ebore imaginē uirginis Mariæ cōprimendo geſtabat. Sicq; cū di/
uelli non poterat ſepulta erat,ſalui a corruptione reperti ſunt. Huic leuatio
ni ſacrorū oſſium,unicus dumtaxat nepos eius Cōradus Glogouieñ dux cū
tribus ſuis filiis Conrado,Henrico,& Premiſlao aderat. Duo alii Wladiſla
us Archiepiſcopus Salczburgeñ,& Boleſlaus ſeuus Legniceñ dux,cum eſ/
ſent ſuperſtites & in uicinatu, non honeſtarunt auiæ ſuæ ſublimationis cele
britatem. Anno domini.1263.Eclipſis ſolis in die ſancti Dominici fuit, quā
ſiccitas,cariſtia,& fames,maxime in Bohemia ſequuta eſt.Eodem āno Fra/
ter Hāno de Saygerhauſen,ſeptimus magiſter Pruſſiæ, quarto nonas Apri — Septimus Pruſſię magiſter.
lis, monaſterium ſancti Nicolai ordinis predicatorū in noua Thorun, ſuper
fluuium Maka fundauit, pro dote conferens fratribus libertatem piſcandi
in omnibus fluuiis,lacubus,& ſtagnis.Anno domini.1265. Fundata eſt ec/
cleſia parrochialis in honorem beatæ mariæ Magdalenæ in ciuitate Poſna/ — Eccleſia.S.Ma rię Magdalenę Poſnanieñ eri gitur.
nieñ nomine Capituli Poſnanieñ,ſic ꝙ diebus dominicis, clerici ciuitatis &
ſuburbii, ad proceſſionem eccleſiæ Cathedralis deberent cōuenire. Et ꝙ ſco
lam non haberent, ſed pueros ad erudiēdum in ſcola cathedralis eccleſiæ te/
nerēt. Quod poſtea in meliorem conditionē uerſum eſt. Anno domini.1264
monaſterium in Brzeſcze Cuyauieñ, Kazimirus Cuyauieñ, Lancicieñ &
Siradieñ dux fūdauit,& in eo fratres ordinis predicatorū, ex conuētu Grac
co:locauit,caſuliſq;,calicibus,& aliis apparamentis adordinauit. Non con/
tentus Henricus frater ordinis predicatorū Culmeñ Epiſcopus, ꝙ ſuā Cul/
menſem eccleſiam in regularem Canonicorum regulariū ſancti Auguſtini,
ut ſupra præmiſſum eſt,tranſtulerat.Iterū illam in Cruciferoꝝ ordinem, ad
inſtātiam Magiſtri,& Cruciferorū tranſmutauit. Conſentiente & gratificā
te Anſelmo Epiſcopo Varmieñ,Apoſtolicæ ſedis in Pruſſia legato. Metro
politano

politano uero Gneznen̄ ſuper ea re non interrogato, neq; conſulto. Hoſpitale infirmorū, ſub titulo ſancti ſpiritus, extra portas ciuitatis Poſnanien̄ ãno prædicto .1264. iuxta fluuiū Varta, fundauit, & aliquā dotē de menſa Epiſcopali donauit. Boguphalus Epiſcopus Poſnanien̄ conſtituens, ut Prepoſitus prædicti hoſpitalis ſtallū in choro, & uocem in Capitulo eccleſiæ Poſna: haberet. Anno domini .1264. Obſidentibus Barbaris Prutenis caſtrum Berfrid, Irruit in eos, ſomno præſſos, Cruciferoꝝ exercitus, & ex eis mille trecentos occidit, reliquos uero diſperſit. Caſtrumq; Berfrid ne in manus Barbaroꝝ ueniret, exuſſit. Pruteni aūt nouo exercitu reparato, terram Culmen̄ uaſtauerunt. Quibus reſiſtens Helmericus magiſter Pruſſiæ cum Theodrico Marſalco, & quadraginta fratribus Cruciferis occiſus eſt. In locū Helmerici Pruſſiæ Magiſtri occiſi per electionē Lodouicus de Baldēſtein ſucceſſit. Anno codē Sidus ignitū ſeu Cometes maximus, ab oriēte uſq; ad mediū cœli, comam in occaſum porrigens apparuit, & citra tres menſes durauit. Eo diſparente Vrbanus papa quartus, qui feſtiuitatem corporis Chriſti inſtituit, in Peruſio mortuus eſt. Et in Polonia mortalitas quadrupedum ſubſequuta eſt.

Feſtiuitas corporis Chriſti ab Vrbano inſtituta.

Anno domini .1265. Boleſlaus pudicus, princeps Gracco: & Sādomiriæ, caſtrum Gracco: totum montē complectēdo, nouis edificiis inſtaurauit. Et Leſtkonem nigrum Siradien̄ ducem Kazimiri Cuyauien̄ & Lancicien̄ ducis filium, tanq̄ patruus, cœlebs & filiis orbus, in filium adoptauit. Ac omnium principatuum ſuorum heredem inſtituit, utq; terræ ſuæ quietiores eſſent, in matrimonium Griffinam Roſciſlai Ruthenorū ducis filiam ei coniunxit. Anno domini .1266. Exercitus Prutenorū & Lithuanorū in Mazouiā ueniens, quod reperit uaſtauit & abraſit. Inſultu etiam in Ploczkā facto, Boleſlao & Conrado Mazouiæ ducibus nullam reſiſtentiā opponentibus. Eodem anno .1266. die uigeſima prima mēſis Septembris, Prandotha Graccoui: Epiſcopus, canoniſationis ſancti Staniſlai promotor præcipuus. Cum in epiſcopatu decemocto annos exegiſſet, circa principium noctis mortu9 eſt, Apud eccleſiā Cathedralem Gracco: in medio capellæ apoſtolorū Petri & Pauli ſepultus.

Prandotha Epiſcopus Graccouien̄ morit.

Eodem anno nonis Decembris, Henricus Sleſiæ & Wratiſla: dux, filius Henrici a Thartaris occiſi, morte abſumptus eſt. A nōnullis militibus, ut putantur inculpati ſunt, intoxicatus, & in monaſterio ſāctæ Claræ tumulatus. Is binā prolem ex Iuditha filia Conradi ducis Mazouiæ Hēricum filium & Heduigim filiam reliquit, quos moriens Wlādiſlao germano ſuo Archiepiſcopo Salczburgen̄, una cum ſecūda coniuge filia ducis Saxoniæ, in tutelam & curam cōmendauit. Anno prædicto .1266. Daniel rex Ruſſiæ ſciſmaticus, & eccleſiæ Romanæ apoſtata, uitam finiuit, duos filios Leonem & Romanum relinquens.

Daniel Ruſſię Rex moritur.

CAPVT LVI.

ANno domini .1267. Gwido frater Ciſtercien̄ ordinis, ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſbiter, Cardinalis, & ſancti Laurencii in Lucina legatus de latere: A Clemente papa quarto in Poloniā miſſus. Primum in Graccouiā quarto kalendas Iulii peruenit, a Boleſlao pudico, & Paulo Epiſcopo Gracco: proceſſionatim ueneratus & exceptus.

ceptus. De hinc Wratiſlauiã diuertens. In feſto purificationis Mariæ generalem ſinodũ, in quo erant Epiſcopi eccleſiæ Polonicæ, Ianuſſius Archiepiſcopus Gnezneñ, Paulus Gracco: Thomas Wratiſla: Volimirus Wladiſla: Nicolaus Poſnanieñ, Thomas Ploceñ, Vilhelmus Lubuceñ, Henricus Culmenſis, Epiſcopi, tenuit. Pro ſubueniendo terræ ſanctæ anni iubilei gratiam, & crucem contra Sarracenos prædicauit. Conſtituteq; in maioribus eccleſiis capſe fuerunt, pro pecunia a merentibus iubileum colligenda. Anno quo ſupra quinta Decembris, caſtrum Mazouiæ Czechanow, p Prutenos Barbaros captum & cõbuſtum. Anno domini. 1 2 6 8. die decima menſis Nouembris. Illuſtris uirgo Salomeã Gallaciæ ſeu Halicienſis regina, Boleſlai pudici Gracco: ducis germana. In cuius fauorem monaſterium Zauichoſteñ fũdauerat & dotauerat, in lapide Mariæ mortua eſt. Hæc cum ſponſo ſuo rege Gallaciæ ſeu Haliciæ, abſq; om̃i illecebra carnis cœlebs uixit. Mortuo uero ſpõſo relligionem ſãctæ Claræ profeſſa. Primum in Zauichoſteñ monaſterio, deinde facta tranſlatione, in lapide ſanctæ Mariæ ut nunc uulgo dicitur in Skala cõmorata, utrobiq; Abbatiſſæ officium geſſit. Hæc ãnis duodetriginta ſeruiens, nunq̃ a carne cilicium ammouit. Hæc quarto idus Nouẽbris in monaſterio de lapide Mariæ ſepulta, ſequenti anno quarto kalendas Iulii Graccouiam tranſuecta, in medio chori ſancti Franciſci fratrum minorũ Gracco: ſub lapidibus ſectis in altum leuatis, humata eſt. Et ſicut ſeptem diebus anteq̃ ſepeliretur in Skala, Sic & in tranſlatione in Graccouiam, fragrantia & ſuauis odor de corpore ipſius emanabat. Sed & quædam monialis prefati Cenobii Martha nomine grãdeua & relligioſa aſſeruit, de corpore eius, nedum ſuauitatem odoris, uerũ & oleum redolens, manaſſe, quo plures egri inuncti, perfectam recepiſſe ſanitatem teſtati ſunt. Frater autẽ Boguſlaus ordinis minorũ uir relligioſus & deuotus, in uiſione eam cœlum aſcendentẽ uidit, & cœtũ angelicum canẽtem. Fronduit, floruit, Aaron uirgula. Anno præfato. 1 2 6 8. Kazimirus Conradi filius Cuyauieñ, Lancicieñ, & Siradieñ dux, diem clauſit extremum. In Wladiſla: eccleſia ſepultus, & ſtatim ſequuta eſt defectio caſtri Bugoſcza. Præfectus ſiquidem illius Theodricus genere Prutenus, poſt idolatriam fidem Chriſti profeſſus, nulla neceſſitate coactus, præfatum caſtrũ Bugoſcza Boleſlao pio duci Kaliſſieñ tradidit. Sero tandem perfidiam admiſiſſe cognoſcens, accito familiari ut ſe interficeret imperauit, qui iuſſa temeraria, ceruicẽ ipſius extenſam mucrone præſcindẽs, exequutus eſt. Reliquit autẽ Kazimirus dux prædictus, duos filios, Leſtkonem nigrum ducem Siradiæ, & Semouitum ducem Cuyauieñ & Lancicieñ. Et huic Semouito ſeu Zemomiſlao, pater adhuc uiuens Salomeam uirginem Swatopelci Pomeraniæ ducis filiam in uxorem deſponſauerat. Ex qua tres filios Leſtkonem, Przemiſlaum, & Kazimirum genuit: Et duas filias ſenuennã, quæ Stephano regi Hungariæ nupſerat, & Conſtantiã Trzebniceñ monaſterii Abbatiſſam. Swatopelcus dux Pomeraniæ quartadecima die menſis Iulii anno domini. 1 2 6 8. humanis exemptus eſt, in monaſterio Oliueñ ſepultus, reliquit quattuor filios Meſtwinũ, alias Mſczugium. Varciſlaum, Samborium, & Ratiborium. Circa Mſczugium natu maiorem impe

Caſtrum Czechanow exuſtũ

Beata Salomea moritur.

Kazimirus Cõradi filius mortuus.

Swatopelci mors.

rio & regiminē manēte. Anno domini. 1269. Diſcordante Zemomiſlao duce Cuyauiæ & Lanciciæ cum ſuis militibus.

Lithuani Cuyauiam vaſtarūt.

Lithuani quarto nonas Septēbris Cuyauiam inuaſerunt, & raptam prædam hominum & quadrupedū in Lithuaniam abduxerunt.

Miraculum.

Eodem āno duo exercitus equeſtres in nubibus cōcurrere & durum certamē gerere, uiſi ſunt. Wladiſlaus dux Wratiſlauieñ & Archiepiſcopus Salczburgeñ, Henrici a Thartaris occiſi filius, longa egritudine laborans uitam finiuit, in eccleſia Salczburgeñ ſepultus, anno domini. 1270. uigeſima quarta Aprilis, quæ eſt in craſtino ſancti Adalberti: A quibuſdā Sleſitis ut aiunt toxico uenenatus, quia tā ducatū q̄ Epiſcopatum Wratiſla: ſolus adminiſtrabat. Et Hēricus quartus pubertatē egrediēs, hereditarie in bona patris & patrui ſucceſſit. Thomas uero ſecundus, a Capitulo Wratiſlauieñ diu electus in Epiſcopatū Wratiſlauieñ ſucceſſit, fertur de hoc Wladiſlao Archiepiſcopo Salczburgeñ, dum ſtudiis Paduæ daret operā, Ciuis Paduanus depauperatus, ei filiā ſuā decorā turpis quæſtus gratia adduxit. At ille utriuſq; miſeratus, egēti patri ſubuenit, & uirgini ſeruato pudore dotem contulit.

Ecce 36 pueri viui vno partu ęduntur.

Eodem anno domini. 1270. Quædam matrona nobilis nomine Margaretha, Comitis Viroboſlai coniunx in terra Gracco: in uilla Nakel, trigintaſex pueros uiuos, uno partu, ſed eodē die mortuos, ædidit. Simile dicetur infra de Czechna quæ ſexaginta pueros uno partu peperit. Et ſi placet uide Auicennam de animalibus aſſerentē, unam mulierem ſeptuagintaocto formatos uno partu effudiſſe. Et Albertus magnus in nono, de hiſtoriis animalium refert ſe a fideli medico in Germania audiuiſſe, q̄ una

Prolis fœcūditas.

mulier abortiuit, centum quinquaginta inuolutos quātitatis digiti auricularis. Pluresq; habuiſſe motum conſtrictionis & dilatationis.

Vitulus duorū capitum & 7 pedum.

Anno quo ſupra apud oppidū Kaliſz, intra octauas Natiuitatis Chriſti, natus eſt uitulus, pelle uitulina contectus, habens dentes caninos, & duo capita quorū unum maius in ſuo loco, aliud minus ad caudā ſitū erat. Pedes aūt ſeptē habuit uitulinos. Cadauer eius nec canes nec alites ſanguipete contingere uolebāt.

Pluuia ſanguinis.

Eodē anno tribus diebus aqua ſanguinea in fluuiis Sleſiæ Odra & Niſſa fluxit, apud uillam autē Michalow eiuſdem regionis æſtiuo tēpore cœlum ſanguinem pluit.

Aquarū vbertas.

Itē a uigeſima die Iunii uſq; prope medium Auguſti die noctuq; continue pluebat, & fluuii aquis aucti adeo exuberauerāt, ut agros, prata, ſegetes, & baſſarum uillarū faſtigia, operirēt. Inſuper Iſtula plures domos, pecora, reptilia, molendina abſorpſit, & agris exterminiū atq; ſterilitatē induxit.

Rex Hungariæ Gracc: venit.

Anno ſupra dicto ſcilicet. 1270 ſeptimo kalendas Septēbris, Stephanus rex Hungariæ, filius Belæ, & germanus Kingæ conſortis Boleſlai pudici Graccouiā uenit, limina ſancti Staniſlai uiſitando. Et debito honore a Boleſlao pudico exceptus eſt. Factoq; fœdere ſuper pace inter regna Hūgariæ & Poloniæ inuiolabiliter tenenda, muneribus munifice dotatus, in Pannoniam diſceſſit. Anno domini. 1271. Conradus Glogouieñ dux, obeunte Salomea uxore prima, filia Wladiſlai Ottonis maioris Poloniæ ducis. Alteram ſuperduxit Brigittam filiam Theodrici Marchionis Miſzneñ, relictā, Cōradi nepotis Romanorū imperatoris Friderici. Et pro dote Croſznam, Greyfenſtein & Przin, caſtra ac oppida ei inſcripſit. Illa uero in breui fato abſumpta, præfatus

pta, præfatus Theodricus Marchio Miſzneñ prædicta bona occupauit, & Conrado Archiepiſcopo Maydeburgeñ, pro decem milibus florenorũ uendidit. Eodem ãno Griffina Leſtkonis nigri Siradieñ ducis conſors, impotentiam & frigiditatẽ marito ſuo obiecit. Nec ab eo fuiſſe cognitã, cũ prope ſex ãnis ei cõmãſiſſet faſſa eſt. Et cũ eſſet Graccouiæ in monaſterio fratrũ minorũ detraxit peplũ, & uirginẽ ſe deinceps intecto capite gerere cœpit. Quod dedecus & ignominiam fratris ſui Leſtkonis nigri, Boleſlaus pudicus Graco: & Sandomiriæ dux, moleſte ferens. Poſtea ſcilicet ãno domini .1275. ſexta die Auguſti in Siradiam perſonaliter deſcẽdens, reſcidit, & mutuã charitatem inter utroſq; ordinauit, quæ extũc in diem mortis ſeruata eſt.

Griffina a ſexennio marito cohabitãs virginem ſe geſſit

CAPVT LVII.

ANno Chriſti .1271. Paulum Epiſcopum Gracco: in Cunow ſuo prædio cõmorantem, & tanq̃ ſalutaria monita ducis ſui Boleſlai pudici & Prælatorũ, Canonicorumq; Gracco: contẽnentem Duo militares de domo bipennium, Otho, & Zegotha, captiuarũt, & per ſiluas in caſtꝝ Siradiẽſe deduxerũt, ubi a Leſtkone nigro duce Siradieñ ſub honeſta cuſtodia detinebatᷣ. Hac occaſiõe Ianuſſius Archiepiſcopus Gnezneñ, totam prouinciam Gnezneñ interdicto ſuppoſuit, quo Boleſlaus pudicus affectus, Paulum Epiſcopum a captiuitate ſoluit. Et in quadrageſima per arbitros Magiſtrũ Derſicrayum Prepoſitũ, & Valterũ Canonicũ Gracco: ſub his condicionibus cum ipſo cõcordauit, ut Othã & Zegotham captiuatores puniret, & a ſua cõmunione ſequeſtraret, ut ducentas marcas argẽti illi ſolueret. Et ut ſortem ducalem in Dzerzaſna illi donaret. Quæ ſingula dux Boleſlaus adimplens, Otham & Zegothã per unum mẽſem uinctos tenuit: Qui ſoluti hereditatibus, quas in Gracco: & Sandomirieñ diſtrictibus obtinebant, uenditis, ad Vladiſlaum ducem Oppolieñ commigrauere, & illic incolatum acceperunt. Anno domini .1272. In die ſancti Vincencii in Pruſſiam duo Comites de Iulich & de Marcha, cum ſuis gentibus in auxilium Cruciferis uenerũnt, & ordinatis aciebus in terrã Sambieñ deſcenderũnt, & Sambienſes cum eis acerrime pugnantes, ad extremum uicti ſunt. Fugieruntq; ad uillam Sklumen, ubi certamine innouato, Cruciferis uictoria ceſſit, & Barbari ſuperati ſunt. Anno domini .1273. Przemiſlaus Poſnanieñ dux, annum decimum ſeptimũ agens: Ad habendum heredẽ maſculũ, perſuaſus a Boleſlao pio duce Kaliſſieñ patruo ſuo, accepit in cõiugem Luberdem neptem Barwin ducis Slauorũ apud oppidũ Stetin, quæ fuit filia Hẽrici ducis de Viſczimirz, uel ut alii uolunt, filiam Nicolai ducis Kaſſubitarum. Hanc die ſeptima Iulii in Poſnaniam adduxit. Anno domini .1274. Mſczugius dux Pomeraniæ quarto nonas Ianuarii, monaſterium Ciſtercieñ ordinis nouum Dobrany appellatum, & per Samboriũ ducem Pomeraniæ patruum Mſczugii fundatum & dotatum, in Polplin in territorio Thimauieñ terræ Pomeraniæ, tituli beatæ Mariæ uirginis tranſtulit. Et illud multis libertatibus & ampla dote adornauit. Eodẽ anno Henricus magiſter Pruſſiæ, cũ omni ſua potentia, Barbaros Prutenos, Culmẽſem terrã uariis ſpoliis uaſtãtes, apud Lubauiam conſequutus inuaſit. Barbari autẽ fuga

Paulus Epiſcopus Graccouieñ captus.

Captiuatores puniti Oppol migrant:

Dux Iuliceñ.

Cruciferorum victoria.

ſimulata, in nemus fugierũt, & ex eo Cruciferorũ exercitum diſperſum inuadentes, magiſtro Henrico & Marſalco Theodrico, pluribuſq; aliis occiſis proſtrauerunt & uicerunt. Prædamq; quã tulerunt, in ſuã regionem abduxerũt. Et q̃uis conſequenter in auxilium Cruciferis dux Brunſuicieñ, Lantgrauius Thuringiæ, Rex Bohemiæ, Marchio Brandenburgeñ cum filio, & alii chriſtiani aduenißent, tamen propter hyemis tum molliciẽ, tũ intemperiem nulla re memorabili ædita, ad propria redierunt. Verũ Marchio Brandenburgeñ, caſtrũ & oppidum cõſtituit, quod a ſua regione Brandenburgk appellauit. Anno domini. 1275. apud Graccouiã puer natus, uix ſemeſtris articulata uoce, Thartaros uenturos & Polonorũ capita præciſuros prædixit. Cunctis trementibus interrogatus, an ipſe etiã Thartarorum aduentũ timeret? Reſpõdit plurimum ſeſe timere, cum inter alios ſuum caput eſſent præciſuri. Anno dñi. 1276. Ne a regno Poloniæ caſtra & oppida Croſnæ, Greyfenſtein & Przin alienarentur. Henrico quarto, Probo cognominato, delegata eſt prouincia, exemendi ea tam a ducibꝰ Conrado Glogouieñ & Boleſlao Legniceñ, q̃ a Baronibus & militaribus Sleſiæ. Qui decem milibus aureorũ ab Archiepiſcopo Maydenburgeñ ipſa exemẽs, ſui iuris & proprietatis ea fecit, ſtatimq; inuidia ducũ Conradi Glogouieñ, & Boleſlai Legniceñ ſequuta eſt, incrementis rerum Henrici Probi uehementer inuidentibus. Viſoq; tẽpore oportuno Boleſlaus Legniceñ, Henricum quartũ Probũ ducem Wratiſla: nepotẽ ſuũ nullas inſidias patrui uerentẽ. In curia & uilla ſua Ielcze quieſcentem, miſſis ſatellitibus & latrũculis feria quinta ãte dominicam Reminiſcere, duodecimo kalendas Marcii, in nocte ſoporatũ capit, & in caſtrũ ſuum Lethen deductum, in dira uincula conicit. Pro cauſa obiciens, ꝙ portionem Wratiſla: ducatus ex morte Wladiſlai Archiepiſcopi Salczburgeñ, æque ad ſe, & ad Conradũ Glogouieñ ſpectãtem, teneret. Mouent itaq; graue bellum Boleſlao duci Legniceñ, nobiles & milites Wratiſla: Et obtentis auxiliis a quinq; ducibus Poloniæ. Boleſlao pudico Gracco: & Sando: Boleſlao pio Kaliſſieñ, Przemiſlao Poſna: & Gnezne: Cõrado Glogo: & Wladiſlao Oppoli: Cum præfato Boleſlao Legniceñ uarias gentes ære conductas ex Miſneñ, Saxonibus, Sueuis, & cæteris habente, conflixerunt. Neutraq; parte pedem referente, cœde ingenti ſuorum Boleſlaus Legnicẽ: cõſpecta, cum uno tantum comite fugit. Filius autẽ eius maior natu Henricus, pugnam labentẽ reſtituit, & animo pertinaci, aduerſarios debellauit. Captuſq; eſt in eo prælio Przemiſlaus dux Poſnanię & plures milites auxiliares. Wratiſlauieñ autẽ ea clade territi, ad Premiſlaum, qui & Ottocarus dicebatur regem Bohemiæ confugiunt. Et ut fidior eſſet, parti eorum caſtrũ & oppidũ Cloczko ei tradunt. Cuius interpoſitione & opera inter Boleſlaum Legni: & Henricum Probum Wratiſla:, pax eſt compoſita ſub his condicionibus, ut Boleſlaus Legnicẽ: nepotem ſuum Henricum Wratiſla: a captiuitate ſoluat, ut Przemiſlaum Poſnanię & milites in prælio captos dimittat. Vt Hẽricus Probus Boleſlao Legniceñ de caſtris & oppidis Strzegom, Stroſza, Nouoforo, Greyfenbergk, Przin, & Geſwindorff perpetuo cœdat. Quibus ab utraq; parte acceptatis, Hẽricus Probus dimiſſus eſt. Ex eo tempore arx & oppidum

Fratres Cruciferi clade a barbaris affecti.

Omen futuri mali.

Henricus Probus captus.

Bellum inteſtinum Sleſianorum.

Przemiſlaus dux Poſnanieñ captus.

& oppidum Cloczko in poteſtatem regis Bohemiæ deuenit, quo ad tempo/rale. Quo ad dioceſim uero ad Wratiſ: in dioceſim Prageñ per nephas & uiolentiam conceſſit. Thoma ſecundo Wratiſla: Epiſcopo huiuſcemodi notabilem mutilationē non reſcindente. Croſnam uero a Baronibus Wratiſlauiēſibus, Ioanni Brandenburgeñ Marchioni, ne arma contra eos pro Boleſlao Legnicē: ferret, obligatam. Henricus Probus redimens, præfato Ioāni Marchioni, damna, ſumptus, & expenſas iniuſtas computanti, ſex milia marcarum perſoluere, cū tantum in quatuor milibus extiterat pignorata, coactus eſt. Anno domini. 1277. Lithuani gentiles terram Lanciciēñ, quæ tūc a duce Kazimiro germano Leſtkonis nigri, ducis Siradieñ tenebatur: In feſto ſācti Lucæ ſubito ingredientes, cœde, ſpoliis, & tectorum exuſtione uaſtauerunt, ſenes & impuberes occiderunt. Et quaſi quadraginta milia animatorum, ſimul cum pecoribus eſtimando, nemine reſiſtente, in miſerabilem ſeruitutem abduxerunt. Eodem anno ſeptuageſimo ſupra mille ducentos: Nonus magiſter Pruſſiæ Conradus de Tirborg electus eſt, abſumpto Theodrico de Gatirſlewe octauo magiſtro. Tunc duo duces Prutenorum, Hēricus de Noctaga, & Cappe de Sczenawa, a Cruciferis capti fuerunt: & in patibulum acti Diwan autē tercius dux Prutenorū de Barthena, duorū necem miſerabilem ulciſcendo, terrā Culmenſem cum copiis ſubintrans, graui exterminio eā afflixit. Conradumq; magiſtrum Pruſſiæ, qui eum inuaſerat, & cum Cruciferis pro triumpho obtinendo fortiter pugnātem, in fugam uertit, quingentis chriſtianis & duodecim Cruciferis occiſis. Pauloq; poſt Barbari Pruteni, caſtrum nouum quod inter Culmeñ & Pomezanieñ oppida, a magiſtro Cōrado magnis ſumptibus erectū: Item caſtrū Radzin: Itē caſtrū Vartembergk: fortiſſima impugnatione cōquiſierunt. Et omnes Cruciferos & chriſtianos in præfatis caſtris repertos, rabie barbarica interfecerunt: Caſtra uero igne cōſumpſerunt. Boleſlaus caluus Legniceñ dux, parum uoluptatis & utilitatis ex uictoria & poſſeſſionibus Hērici Probi, nepotis ſui ducis Wratiſ: nactus ex ſenio & languore mortuus eſt, anno domini: 1278. Et in monaſterio fratrum prædicatorum, a ſe fundato ſepultus. Homo uiolentus in proprios & exteros: Adeo uelocis & corrupti ſermonis, ut plerūq; audiētes in cachinnum & riſum ſolueret. In factis & moribus tortuoſus: in iudicio & cauſis ſanguinis præceps & iniuſtus: Merito ſeuus & Rogatka (quod in latino cornutus ſonat) uocatus: Fœdo pellicis amore uſq; ad mortem uinctus. Ob quam pellicem & graues moleſtias, altera coniunx eius Adleyda, filia Samborii ducis Pomeraniæ, deſerto Boleſlao Rogatka marito ſuo adhuc in uita ipſius, dū aliter nequiret, in domum paternam pedes remeauit. Reliquit autem Boleſlaus tres filios ſuperſtites, ex prima coniuge Heduigi, filia Comitis Henrici de Hanhalt, uidelicet Henricum Legniceñ, qui craſſus & uētroſus eſt appellatus. Boleſlaū Sweidniceñ, & Bernardum agilē, tanta ſiquidem illi agilitas inerat, ut quattuordecim robora in aliquo edificio ſupne ordinatim erecta, prepeti curſu aſcenderet, & reſiliens in pedibus fixus ſtaret. Reliquit & quatuor filias ex eadem Heduigi conſorte ſua, Agnetem, quā Comiti de Vartēberg tradiderat. Alterā Heduigim, quā Cōrado duci Mazouiæ filio Semouiti deſpōſauerat

[Margin: Lanciciēñ terra vaſtatur.]

[Margin: Nonus Pruſſię magiſter.]

[Margin: Boleſlaus caluus moritur]

[Margin: Proles eius derelicta ſexus utriuſq;.]

uiti deſpóſauerat. Terciam Annã in monaſterio Trzebniceñ profeſſam, & tandem Abbatiſſam. Quartã Katharinã in iuuentute defunctam. Anno domini. 1278. Boleſlaus Mazouiæ dux, intulit bellum in æſtate, Conrado duci Glogouiæ, & circa caſtrũ Cziruin cum ipſo confligens, omnem potentiam eius proſtrauit. Martino autẽ Abbati Lubenſi & Ieſzouieñ cum ſuis monaſteriis pro denunciatione clandeſtinę hoſtium irruptionis (beneficii memor) multas libertates & priuilegia, etiã de conſenſu Semouiti & Troideni, idem dux Boleſlaus conceſſit. Eodem anno 1278. Trinote filius ducis Lithuaniæ

Culmenſis regio vaſtatur.

coadunatis Lithuanorũ & Prutenorũ copiis, quæ ad triginta milia pugnatorum explebãt, eas trifarie diuidens, unã partẽ in Mazouiã: Duas uero in terram Culmeñ tranſmiſit, & omni terra Culmeñ peruaſtata. Caſtroq; Bergelow ſub Cruciferis conquiſito & incenſo, multas gentes in ſeruitutem abduxerunt. Eodem anno Skomand dux cũ Prutenis Sandouitis repetendo, in terram Culmeñ aduenit, & duo oppida Lubaw & Chelm obſeſſa, & machinis expugnata cõquiſiuit. Et terram Cuyauieñ circa oppidũ Kouale prædatus eſt. Eodem ãno ciuitas Lancicieñ a Lithuanis ſubita incurſione ſpoliata eſt.

CAPVT LVIII.

Leſtko niger.

LEſtko niger, ſublato & tumulato Boleſlao pudico. Succeſſit ei in terris Graccoui: Sãdomirieñ & Lublineñ, anno domini 1279. Per cõcordem omnium Baronũ & Pauli Epiſcopi Graccouieñ electionem. Quoniam ducem Boleſlaũ pudicum ſtrictiori conſanguinitate contingeret Ab eoq; adoptatus & deſignatus ſucceſſor foret. Et ꝙ princeps Frugi & Comis, principatu ꝙ; dignus uideretur. Statimq; nouam ſucceſſionem ducis Leſtkonis nigri, noui motus, nouiq; ſtridores bellorum inſectati ſunt. Nã Leo princeps Ruſſorũ, filius Danielis regis Ruſſiæ, uolẽs ſibi ap ꝓpriare terras Leſtkõis nigri. Primũ terra Lublinẽ: ꝑuaſtata, in terrã Sãdomi: deſcẽdit, & a caſtro ſimul & oppido Sando: cũ ignominia repulſ9. Ad uillã Goſlicze duobus a Sandomiria miliaribus poſita ueniens, ſtatiua tenuit, ubi ordinatione ducis Leſtkonis nigri. Occurrerunt ei Varſius Caſtellanus Gracco:

Ruthenſ a Polonis victi.

Petrus filius Alberti Gracco: & Ianuſſius Sandomirieñ Palatini, certamineq; inito die Veneris, tercia Februarii, ãno Chriſti 1280 conflixerũt, & Rutheni plurimi numero, a paucis polonis uicti ſunt. Primis ſiquidẽ ductorib9 & ordinibus cœſis, reliqui trepidãtes, armis proiectis tanꝗ limphatici fugã inierunt. Thartari uero qui cũ Ruthenis aduenerãt, breui oppoſitione facta mox & ipſi fugierunt, Leoq; principalis dux cũ paucis confuſus euaſit. Occiſa ſunt eo prælio octõ milia, duo capta: Signa militaria ſeptem intercepta.

Leſtko nig. Ruſſiã graſſat.

Leſtko niger parum ratus bellum repellere, niſi iniuriantibus bella inferret. Poſt quindecim dies cum exercitibus quaſi triginta milibus equitum, & duobus milibus

obus milibus peditum, terras Leonis inuadens, multa caſtra occupat, expugnat, & euertit. Et uſq; ad Leopolim terra depopulata, prædã frequentem hominum & pecoꝝ in Poloniam intulit. In ea uaſtatione quinq; milia cœſa, quattuor uero milia in captiuitatẽ abducta, ſcribuntur. Sequenti quoq; anno 1281. Leſtko niger cum omnibus terrarũ ſuarũ copiis in terrã Wratiſla: deſcendit. Et aduenientibus ei in præſidium Mſczugio Pomeraniæ duce: Itẽ omnibus maioris Poloniæ militibus, triplici agmine terram Wratiſlauieñ ſpoliis & incendiis confecit. Cauſa erat quia Henricus quartus Probus, potius uero facinoribus atteſtãtibus, improbus, dux Wratiſlauieñ corrogando principes, ad tractandum pro bono pacis & ordinis principatuũ: Dominica Septuageſimæ in uilla Baricz, nullam fraudẽ ſuſpicantes, Przemiſlaũ maioris Poloniæ, Henricum Legniceñ, & Henricum Glogouieñ duces, iure diuino & humano prophanato captiuauit, & in Wratiſlauiã deductos, uinculis ſingillatim incluſit. Præcantibusq; Wratiſlauienſibus ut dux eorum Henricus quartus aut captiuos dimitteret, aut cũ duce Leſtkone nigro componeret. Saxeum pectus ducis Henrici Wratiſlauieñ lachrymis, contumeliis, & increpationibus ad compaſſionem flecti non potuit, quin uniuerſo ducatu Wratiſ: in fauillam redacto, & præda ingenti in Poloniã abacta: Nec cũ hoſtibus decerneret, neq; captiuatos duces a uinculis emanciparet. Duces itaq; captiui, moleſtias diuturnæ captiuationis euaſuri, cũ illo per pacta conuenerũt, ut Przemiſlaus dux Poſnanieñ frater ipſius amitalis, terrã Rudeñ, quæ nunc Vieluneñ dicitur (aſſerens illam ſui iuris eſſe) ei reſignaret. Ab Henrico uero Legniceñ, & Hẽrico Glogouieñ fratribus patruelibus, quum nullas terrarum ſortes ab eis exigere poſſet, ſeruituros ſe ſibi per quinquennium cum triginta lanceis, contra quẽlibet hoſtem obligauit. Sicq; a captiuitate laxatos in ſuos principatus remiſit. Anno aũt dñi 1282. Irruentibus Lithuanis & Iaczwingis uigeſima quarta die Septẽbris in terrã Lublineñ, & quindecim diebus eam uaſtãtibus, magnũ numerũ prædarum in Lithuania referebãt. Leſtko aũt niger illico accepto nũcio, de Graccouia ſe recepit, & celeri curſu in itinere milites colligens, in terram Lublineñ deuenit, hoſteſq; abiiſſe reperiẽs, turbatus, cogitabat, an perſequi Barbaros deberet, cum eſſent plures numero, quia quattuordecim milia. Ipſe uero ultra ſex milia militum haud cõtemnendoꝝ non collegiſſet. Inter cogitandum uiſio angelica, quæ ſe archangelum Michaelem profitebatur, per ſoporem mõſtrata, monuit, ut omni cũctatione abiectã, hoſtes perſequeretur, certam illi futurã uictoriam promittens, uocat Leſtko in contionem milites, & ea uiſione narrata, meticuloſos militum animos exhilarat. Et inſequuti Barbaros repererũt, & eos tredecima die mẽſis Octobris, præda onuſtos, inter flumina Narew & Niemyen conſequuti ſunt. Et dux Leſtko niger, adhortatus ſuos, ut pro fide chriſtiana, & pro patria uiriliter pugnarent: Inſiliit in Barbaros, cõſpectu Polonorum & latratu canum captiuos ſequentium, attonitos, & cum primi & ſecũdi ordines obtriti ſunt, reliqui uerſi ſunt in fugam, cœdeſq; in omnes fugientes ædebatur, quã captiui ex terra Lublineñ operoſe promouebant. Caneſq; diris morſibus quaſi noſſent quos inſectari deberent, laceſſebãt: Mirabile dictu,

Wratiſlauienſibus merito bellum infligitur.

Leſtkoni nigro viſio diuinitus facta.

Prodigiũ perrarum.

dictu, recenſito excercitu polonorū nemo repertus eſt in eo prælio cecidiſſe, ut oraculum Leſtkoni duci per quietem factū, non fantaſticum, ſed diuinum ueri ficaretur. Ab eoq; tempore Leſtko niger beatū Michaelem ſingulari ueneratione proſequebatur. Et in Lublin reuerſus, Baſilicam parrochialem in hāc diē permanentem, tituli ſancti Michaelis fundauit. Quæ beneficia Archāgeli & cladem Barbarorū Polonis demonſtrat. Redeūte Leſtkone nigro ex Lithuanica expeditione in Graccouiā, Conradus dux Mazouiæ, patruus Leſtkonis, in terram Sandomiriæ per rebelles Ianuſſiū Palatinū, Criſtinum Caſtellanū Sādomirieñ inductus eſt, quibuſcū Paulus Epiſcopus Graccouieñ aſtruebatur ſenſiſſe, qui Sādomirieñ, Zauichoſteñ, & cætera caſtra in realem poſſeſſionē ei tradiderunt. Leſtko autē niger, nil territus, cum curienſibus & armigeris terræ Gracco: propere uerſus Sādomiriam proceſſit. Conradus autē de Sandomirieſibus ambiguus, non exſpectato duce Leſtkone nigro, in Mazouiam diſceſſit, copias ampliores ut aiebat comparaturus. Superueniens autem Leſtko, ſingula caſtra recuperauit, & auctores defectionis Ianuſſiū Palatinum, Criſtinū Caſtellanum, cæteroſq; milites ſibi reconciliauit ac omnem rebellionē extinxit. Sādomirieñ rebellione ſuppræſſa, Lithuanicum nouū bellum ſurrexit, qui anno domini 1283, quarta Octobris maioribus copiis q̄ ante, per diſtrictum Lukouieñ, & ſiluas in eo conſiſtentes, in terram Sandomirieñ improuiſe irruperunt, & multa cœde patrata, ſenibuſq;, & impuberibus interfectis, ſex milia Polonorū & iumenta abducebāt. Dux autem Leſtko niger armis correptis, de Graccouia triſtis exiliit, & tam die q̄ noctu celeri greſſu iter conficiens, per nuncios nobiles & agreſtes occurrere iuſſit, q̄buſcū i Lukouieñ ꝓuincia Lithuanos graues præda, cōſequut⁹ eſt, q̄ ne cū Leſtkone & captiuis pugnare cogerētur, ad ſiluas ꝓximiores denſas & limoſas receſſerunt: Vbi a Polonis obſeſſi, alligatis captiuis, & ſarcinis ſub cuſtodia imbecillium relictis, e ſilua glomerati, aciebus ordinatis proceſſerunt, & uoces inconditas emittentes, ad ſtationes Polonorū in loco qui Rowne appellatur, peruenerunt. Dux Leſtko niger animatis ſuis, exercitum in duas alas diuiſit, quarū unā Zegothe Palatino Gracco: Alterā Ianuſſio palatino Sādomirieñ commiſit, & in hoſtes inſiliit: Primaq; ala Zegothe palatini Gracco: in qua Curienſes ducis erāt, cœpit uincere. A qua tandem ad aliam eadē ſors peruenit, fuſiq; ſunt Lithuani, & eorum plura milia occiſa, q̄uis & de Polonis aliquot inſignes milites ciciderint, uictoria obtēta, captiui in ſilua ſoluti ſūt, ſarcinæ Lithuanorum in milites diuiſæ, & præda erepta in terrā Sandomirieñ reducta eſt. Paulus Epiſcopus Gracco: hāc Lithuanorum inuaſionē procuraſſe inſimulatus eſt, quapropter dux Leſtko niger per milites eum in oppido Lagow captiuauit, & altera uice in caſtrum Siradieñ deportatus fuit. Vnde poſt aliquātum tempus honeſte dimiſſus eſt.

Ianuſſi⁹ & Criſtinus deficiūt.

Auctores defectionis pœnas pendunt.

Lithuanorum ſtrages.

Paul⁹ Graccouieñ Epiſcop⁹ captus.

CAPVT LIX.

POſt bella Barbarica contra Leſtkonem nigrū, magna procella, magnaq; inſurrexit rebellio. Nam anno domini 1285. Paulus Epiſcopus Graccoui: Varſius Caſtellanus, Zegotha palatinus Gracco: Ianuſſius Palatinus, Criſtinus Caſtellanus Sandomirieñ, cæteriq;

Bellum grāde indicitur Leſtkoni.

teñ, cæteriq; Barones terrarum Gracco: Sandomirieñ, & Lublineñ. Vno uoto Conradum Mazouiæ & Czirneñ ducem, in Sandomiriam inducentes, & conuentũ generalem celebrãtes, ei obedientiã iurauerunt, & omnia caſtra, ciuitates & munitiones ei ſubiecerũt, præter arcem & urbem Gracco: in qua ſe Leſtko niger continebat. Ad eamq; expugnandam Conrado Mazouiæ & Czirneñ duce procedẽte. Leſtko mœſtus & conſilii inops, quum militũ præſidio careret, Graccouienſibus ciuibus Theutonicis arcem, & Griffinam ſuã conſortem commiſit, pollicitus fidem eorũ abunde ſe præmiaturum. Ipſe uero celeri curſu, quartadecima die Iulii e Graccouia egreſſus, in Hungariam auxilia quæſiturus diuertit. Ciues autẽ Graccouię ciuitatem & arcem eodem tempore tueri non ualentes, deſerta Graccouia, cum uxoribus & pignoribꝰ in arcem ſe receperunt. Veniente autẽ duce Conrado, & urbem uacuã inueniente, in eam intrauit, & Barones ad ciues Gracco: familiares & eis notos miſit, ut a communi uoluntate militariũ non deſiperent, ſed arcem traderent habituri Conradum pluſq̃ Leſtkonẽ nigrum propiciũ. Qui poſt paruam deliberationem reſponderunt. Non licere illis Leſtkone nigro uiuente, iuramẽtum quod cum omnibus Baronibus Graccouienſibus & Sandomirieñ præſtiterunt, etiam ſi extrema ſors ipſos impeteret, uiolare. Exacerbatus Conradus dux Mazouiæ & Czirneñ, una cũ omnibus Baronibus reſpõſione Graccouienſium, urbem Gracco: igne conflagrauit. Interimq; Leſtko niger cum Hungaris & Cumanis, quos Ladiſlaus rex Hungariæ in præſidium ei dederat, ex Hungaria redibat. Cui Conradus dux cum multitudine militũ occurrit, & in campis uillæ Boguczicze haud procul a flumine Raba ſecũda Auguſti cum eo conflixit. Et Conradus dux Mazouiæ ſtrage magna ſuperatꝰ quoniã iniuſta arma induerat, in Mazouiam fugit. Nec amplius in minorem Poloniam redire auſus fuit. Dux uero Leſtko niger Graccouiã ingreſſus, Hũgaros & Cumanos pro opera conductionis & prælii magnifice remuneratos in Pannoniam remiſit. Captos Barones in libertatem reſtituit, alios ueniam depræcantes in gratiam & priorẽ ſtatum admiſit, Graccouiẽſibus qui ab illius fidelitate nullo modo euelli potuerunt, multas libertates conceſſit. Et ciuitatem eorum muris, foſſatis, ac uallis muniuit. Gubernationẽq; illius loci, ſolis Theutonicis cõmiſit. Et Theutonicos Graccouieñ intimi coluit & extulit, ut in moribus, habitu & coma (indignantibus nobilibus) eis ſe conformaret. Poſt aliquantũ tempus, conceſſe quietis, Leſtko niger ſimulans ſe tranſactas iniurias & inuaſiones Lithuanorũ ultum iri. Anno Chriſti 1287. generalem expeditionẽ omnium ſuorũ principatuũ indixit, & cruce ab Apoſtolica ſede, cõtra Lithuanos & Prutenos tunc conceſſa & prædicata, ſe & ſuos milites ſignauit. Omiſſiſq; Barbaris, in Mazouiã, terram Cõradi ſui aduerſarii triplici agmine intrauit, & crudeli ferocitate, cedibus, igne, & ſpoliis eã uehementer uaſtauit. Conrado duce Mazouiæ nullam reſiſtentiam faciente. Eiuſdem anni undecima die Decembris, ſub intenſiſſimis frigoribus & denſiſſimis niuibus, ferociſſima gens Thartarorũ famẽ ſedatura, ducibus Nogay, & Thelebuga: Primũ in Lublineñ & Mazouiæ, expoſt in Sandomirieñ Siradieñ, & Graccouieñ oras, in numero locuſtarum uenit. A caſtro & ciuitate Sandomirieñ, cum ignominia & ſtrage, militibus qui in præſidio erãt ſtrẽnue tutantibus,

Leſtkonis fuga in Hungariam.

Leſtkonis ſpes in Theutones.

Conſtantia fidei ciuiũ Grac. in ſuum principem

Leſtko Conradum uicit.

Leſtkõis remuneratio Grac.

Magiſtratus & libertates Theutonicis Gracco. darę.

Leſtkõis in Mazouiam expeditio.

Thartari Poloniam uaſtarũt.

nue tutantibus, repulſi: Plures eccleſias, monaſteria, & munitiones obtinuerũt & incenderunt, tamen a monaſterio ſanctæ Crucis, Calui montis, ſuaſu Ruthenorũ abſtinuerunt, ad Graccouiam in uigilia Natiuitatis Chriſti applicantes, & eam expugnare adorſi, aliquot inſignes eorum ãmiſerunt, ululatuq; ædito, ab ea diſceſſerunt, & depopulationẽ cum ſpoliis longius extenderunt. Dux Leſtko niger, de uiribus ſuorum militũ diffidens, in Hungariã cum Griffina ſua coniuge ſeceſſit. Et Thartari graſſantes ad Alpes pannonicas peruenerunt. Sub quo tempore Kinga Boleſlai pudici olim relicta, cũ ſeptuaginta ſãctimonialibus & duabus germanis ſuis: Iolentha Boleſlai pii Kaliſſieñ, & Cõſtãtia Danielis Ruſſiæ regis relictis, multiſq; ſacerdotibus & militibus, in caſtrũ Pienini, quod ſupra Dunaiecz prope oppidum Croſczenko ſitum habet, natura & arte munitiſſimum: Vno tantũ anguſto trãſitu adibile, ſe contulit, & illic per tempus uaſtationis Thartaricæ permanſit Monaſterio quod dereliquerũt Sãdeceñ, a Barbaris illeſo permanẽte, prece & meritis fœlicis Kingæ reſtringẽtibus, terris itaq; prædictis ſpoliatis, ſacerdotibus, lactantibus, & ſenibus trucidatis, cum ingenti præda hominũ ac pecorum abſceſſerunt, quã apud Wladimiriam parciẽtes, uiginti unum milia de uirginibus nondum nuptis computarunt. Ex quo multitudo cæterorũ uirorum & fœminarũ poterat eſtimari. Anno immediate ſuccedente 1288: Dux Leſtko niger, Matheum Palatinum Siradieñ, cũ militibus terræ Siradieñ tantum (Gracco: eñ & Sandomirieñ clade Thartarorũ plurimũ attriti, munus expeditionis obire ſe excuſarunt) contra Conradum Mazouiæ ducem, fratrem patruelem altera uice deſtinauit, qui uniuerſam fere Mazouiã incendiis & ſpoliis peruaſtauit. Conrado duce Mazouiæ, nullam repræſſionem faciente. Et cum confinia Mazouiæ Matheus Palatinus Siradieñ cum ſuo exercitu, tum præda onuſto, tũ incompoſito agmine incedente, redeũdo attigiſſet. Dux Conradus Mazouiæ, cũ militibus & agreſtibus per inuia & abdita loca accurrens, ſecuros & quieſcentes in diluculo, ſeptimo kalendas Iulii inuaſit, & territos ac uelut limphaticos diſcurrentes diſperſit. Matheꝰ uero dux exercitus cum paucis militibus conſtãter pugnãs, occiſus eſt. Hãc cladem & præcedentẽ Thartarorũ, cũ peſte & fame, quæ his annis in regno Poloniæ acciderãt, aliq ſcriptorum uindice Chriſto eueniſſe ꝓtulerũt. Ex eo ꝙ Leſtko niger, arma, cruce ſignatoꝝ, a Barbaris in fideles cõuerterat, quod deus melius nouit & iudicat. Senſim etiã poſt præfata mala Leſtko niger in uiribus defluere cœpit, & acerbiori morbo correptus, ultima Septẽbris anno domini 1289 in caſtro Gracco: ſacro percepto uiatico animam exalauit. In monaſterio ſanctæ Trinitatis ordinis prædicatorũ Graccoui: in parte ſiniſtra chori, quem locum uiuens delegerat, ducali honore ſepultus.

Beata kunegũdis.

xx. millia virginum innuptarum abacta.

Altera in Mazouiam expeditio.

Leſko niger moritur.

CAPVT LX.

Lithuani gentiles, anno domini 1279. In quodam particulari prælio Cruciferos de Pruſſia ſuperãtes: Duos ex eis captos, horribiliori morte affecerunt. Vnum equo inſidentẽ igne ingenti extructo cremarunt. Equus qdem illico igne couſumptus, ſuper Cruciferũ autẽ aperto cœlo ſplendor cœleſtis demiſſus eſt, ignem in partes diſiecit, tandem

Grande miraculum.

cit, tãdem ſplendor in cœlum cum corpore Cruciferi (ſic ꝙ nullum illius ue-ſtigium relinqueretur) in ſimilitudinem pulcherrimæ uirginis, mirantibus & ſtupentibus Barbaris conſcendit. Lithuani incantatione procuratũ fuiſſe aſſerentes. Alterum Cruciferũ ſuperſtitem in rimã arboris, cuneis, & clauis eſſis uiolenter incluſum & compræſſum exurebãt. Hunc auis quædam candida, nunq̃ alias cõſpecta, de flammæ medio ereptum, Barbaris ſupra modũ attonitis & mirãtibus, in cœlum detulit. Eodem anno Prutenis Barbaris ad expugnandum caſtrũ & oppidum Elbing uenietibus. Molendinũ quod principaliores ciues Elbingeñ defendebant, obſederunt. Dumq; Cruciferi præſidium quod promiſerãt non attulerũt. Ex pacto uigintiquinq; obſides, ut cæteri eſſent liberi, dederũt. At Barbari quorum fides fluxa eſt ac modica: Obſidibus crudeliter enecatis uniuerſos in molendino, etiam uario carnificio extinxerunt. In quorum ultionẽ Conradus magiſter Pruſſiæ regiones Prutenorũ, aliquot hebdomadis ferro, & igne uaſtauit, & caſtrũ Heidlſbergk cõquiſiuit. Anno domini 1 2 8 0. Cõrado de Tirberg e uita ſecedente: Decimus magiſter Pruſſiæ Popo de Oſtiria ſucceſſit. Quo breui moriente Haymo ſubſtituitur. Sed quum is quoq; abſumptus eſſet, Herthmannus de Hederũge duodecimus in officiũ aſſumptus. Conradum de Vuchtewãge ſucceſſorem habuit. Quo libere cedente Manegolde Konigſbergeñ cõmẽdator quartuſdecimus magiſter ſuffectus eſt. Sub cuiꝰ regimine in loco caſtri & oppidi Czãthir ueteri nomine abrogato, caſtrum Mariemburg erectum eſt. Anno domini 1 2 8 1. Quidam animoſiores Prutenorũ milites, caſtrum Ploceñ expugnare, & terrã Mazouiæ affligere nitebãtur, quos Boleſlaus dux Mazouiæ cũ gentibus ſuis inuadens, paucis fugientibus conflixit. Eodem ãno, exercitus Prutenorum terrã Culmeñ ingreſſus, tantis flammis & ſpoliis in ea graſſatus eſt, Magiſtro & Cruciferis decernere non audentibus, ut quinq; caſtris, uidelicet Grudzancz, Mariouerder, Czanthir, Criſtburg, & Clementh expugnatis & conquiſitis, ſingulos homines quos in eis repererant, miſerabiliter trucidarunt. Ab anno domini 1 2 8 2. Per biennium horrẽda fames in polonia, Bohemia, & Germania uiguit. Poloni perniciẽ famis uitaturi, relictis laribus, uxoribus, & pignoribus, aliqui in Hungariam diffugerũt, & ab Hũgaris Cumanis tunc gentilibus uenundabãtur. Alii in Ruſſiã, & hi a Ruthenis pro tributo Thartaris tradebãtur. In Bohemia uero ſeuior fames uigebat, adeo ut matres oblite pietatis, fœtus ſuos famem excluſuræ manderent. Poſt horrendam famem, ſeuiſſima peſtis ex perniciosis & nociuis herbis & cibis emerſit. Cuius ſimile Romanis Galienus accidiſſe in principio libri, de Euchimia & Cacochimia meminit. Philippus Epiſcopus Firmanus, apoſtolicæ ſedis legatus, a Ladiſlao Kunlaczlo cognominato, rege Hungariæ, ignominioſe tractatus, & de regno hungariæ turpiter eductus, cum intermi natione ne in Hũngariã rediret, quoniã relicta legittima uxore, mulieres Cumanorũ, Ayduam, Cupchek, Mandulam. & alias plures ſectabatur, & pro cõcubinis tenuit. Pro quibus ipſũ corripuit & excõmunicauit. Binos quoq; Epiſcopos Ladiſlao regi Hungariæ blandientes, depoſuerat, & Epiſcopatu priuauerat. Is ergo Epiſcopus Firmanus, anno domini octuageſimo ſecũdo ſupra mille ducẽtos, in Poloniam uenit, & magno honore exceptus eſt ab

Barbarorum Prutenorũ facinus peſſimum

Decimus Pruſſiæ magiſter et ſequaces.

Caſtrum Mariemburgk erigitur.

Fames Poloniæ, Bohemiæ, Germaniæ.

Peſtis ualida.

Legatꝰ apoſtolicus Hungaria pulſus.

uniuerſis eccleſiis & procuratus. Ob quod Romam reuerſus, Polonicã nati
onem maximis laudibus celebrauit & extulit. Anno domini octuageſimo
ſecundo ſupra mille ducentos, duodecima menſis Auguſti, Thomas Abbas
Thiniceñ, ad inſtãtiam ducis Leſtkonis nigri, monaſterium fratrũ prædica/
torum in oppido Opatouyecz fundauit, & nonnullos agros, fratribus pro
prædio & cultura dedit. Anno quo ſupra 1283, pridie kalen: Ianuarii, Przẽ
miſlaus ſecundus dux maioris Poloniæ, hoſpitale infirmorum ante portam
ciuitatis Kaliſſieñ fundauit, regimenq; illius fratribus Ioannitis tradidit, &
ipſum cũ dote ei collata libertauit. Idem Przemiſlaus ſecũdus, dux maioris
Poloniæ, ſexto kalendas Ianuarii, clauſtrum monialiũ ordinis prædicatorũ
in Poſnania fundauit. Cui in dotem tres uillas, uidelicet Pyanthkow, Rudni
cze, & Zaparczicze dedit, Item lacus Boſtinyno. Coronatus autẽ in regem
Poloniæ, confirmauit donationem Vincencii Vicecancellarii, & fratrũ eius
Nicolai palatini, & Miroſlai de uillis Donathowo & Grzmiſlawe. Item Ni
colai palatini Kaliſſieñ de uillis Roſczinino, Bialekozi, Sokolniki, & molẽ
dino ãte Poſnaniam. Item Ioannis Scolaſtici de uilla Popowo, prædictas he
reditates libertando. Anno domini octuageſimo tercio ſupra mille ducẽtos
die quartadecima Decembris, Lukerdis Przemiſlai ſecũdi ducis maioris Po
loniæ coniunx, in caſtro Poſnanieñ diem clauſit extremum, ut fertur iugula
tã a familiaribus & ancillis propriis, ordinatione uel inſimulatione præfati
ducis Przemiſlai ſecundi, quoniã ſterilis erat, duciq; deſideratam prolem ui/
rilem non produxerat. Auxit quoq; ſuſpicionẽ, diſſimulata ultio, & indigne
necis præſtita impunitas. Sed & carmina, atq; cantilenæ prope & quaſi ad
ætatem noſtram decantatæ, flebiles Lukerdis præces depromebant, quibus
ſe a marito in unius camiſiæ tegumento, ad lares patrios deduci exorabat,
dummodo uita non eriperetur ei poſtulata. Et q̃uis ſterilitatem præfatæ cõ
ſortis Lukerdis, dux Przemiſlaus una cum uita, ut eſt inſimulatus, abſtulerit
tamen altera conſorte, uirgine Richſza, filia regis Sweciæ ſuperaccepta, &
anno domini 1285, undecima Octobris in Poſnaniam adducta, prolem uiri
lem habere non potuit, ſed fœmineam dumtaxat obtinuit.

Polonia ex hoſpitalitate cõmendabilis.

Duo clauſtra a Przemiſlao erecta.

Lukerdis moritur.

Suſpectio cœdis eius.

CAPVT LXI.

ANno præfato 1283. Varcziſlaus germanus Mſczugii ducis Po
meraniæ ordinem Cruciferorum de Pruſſia aſſumpſit, & ſortẽ
ſui principatus, licet tenuem, eis contulit. Similiter alii duo fra/
tres, Sãborius, & Rathibor ſortes ſuas donauerunt, ut eis in ha
bitu laicali permanentibus, & ſeruitoribus ipſorũ, ordo Cruciferorũ expen
ſas & ſumptus decentes procuraret. Mſczugius aũt maior natu, omnes ſor
tes trium germanorum in ſuam ditionẽ redigens, apud Martinum quartum
ſummũ Pontificem, de ambitione Cruciferorũ quæſtus. Philippum Firma/
num Epiſcopũ, ad rẽ introſpiciendã obtinuit. Qui utriuſq; partis auditis ꝓ/
poſitionibus & reſpõſis, donationem Varcziſlai, Samborii, & Ratiborii or
dini factã, tanq̃ inualidã & iniuſtã infirmauit & reſcidit. Ducẽ uero Mſczu/
gium, ad donãdum, donatione perpetua Magiſtro & ordini, oppidum & di
ſtrictum Gnyew, cum quindecim tantũmodo uillis induxit. Quo facto, Ma
giſter & ordo

Tres fratres Cruciferorũ ordinẽ aſſumũt.

giſter & ordo caſtro Puterberg demolito, caſtrum & oppidum Gnyew muro cinxerunt. Anno domini 1284, ultima Septembris, caſtrũ Kaliſſieñ (ciuitas namq; ante puta ſeptimo kalendas Septembris proprio incendio conflagrauerat) tradidit Henrico quarto duci Wratiſlauieñ, Sandiwogius, Ioãnis Poſnanieñ palatini filius, ab ipſo duce ineſcatus & corruptus. Przemiſlaus autẽ dux maioris poloniæ, ad recuperandũ ſuum caſtrum Kaliſſ: cum omnium ſuorum principatuũ militibus adueniens, ordinatis propius caſtris, magno conatu & impetu, expugnationi toto die, caſſos labores impendit: Interpoſitiſq; per communes Barones tractatibus, ſub his condicionibus pax cõpoſita eſt. Vt Hẽricus dux Wratiſla: de caſtro Kaliſz occupato, duci Przemiſlao cœdat. Przemiſlaus uero in oppido Olobok, propriis ſumptibus caſtrum edificet, & illud cum toto diſtrictu Oloboceñ, Henrico Wratiſla: conſignet, & per hunc modũ obſidio ſoluta eſt. Anno aũt domini 1287. Milites maioris poloniæ abſq; iuſſu ducis ſui Przemiſlai, coadunati prexerũt, & caſtrũ Olobok (aliquot de ſuis deſideratis) cõquiſierunt, milites Sleſiæ in præſidio caſtri repertos, aliquos trucidantes, alios uero in uincula conicientes, tam caſtrũ Olobok, q̃ diſtrictum eius, principatui maioris Poloniæ reſtituerũt. Et q̃uis dux Henricus Wratiſla: miſſis nunciis ad Przemiſlaum, caſtrũ & diſtrictum Olobok repetebat, reſtitutionẽ tamen non eſt aſſequutus. Anno præexpræſſo 1284. Henricus quartus dux Wratiſ: non cõſequutus prout imperauerat, contributionem & notabiles ſummas pecuniarũ, a Thoma Epiſcopo, & clero Wratiſlauieñ, cum magna furia caſtrum epiſcopale Othmuchow, & oppidũ Niſſa occupauit. Deinde omnes poſſeſſiones tam Epiſcopi q̃ cleri, oppidorum & uillarum: Caſtrũq; Eldenſtein eccleſiæ Wratiſlauienſi, in certa ſumma pecuniarum obligatũ, per ſuos ſatellites appræhẽdit decimas inſuper uniuerſas in ſuo ducatu, ſibi præſtari iuſſit, rogatuſq; tam ſubmiſſe q̃ humiliter, iterum & iterũ per nũcios & prælatos, adextremũq; per Thomã Epiſcopum Wratiſ: non remiſit ſpiritum furoris & ſuperbiæ, nec bona eccleſiæ reddidit, tãdem Archiepiſcopus Gnezneñ, Iacobus Swinka, ad ſupplicationem & inſtãtiam præfati Thomæ Epiſcopi Wratiſl: in ſinodo generali Lanicieñ, de conſilio & aſſenſu omnium Epiſcoporũ ac Prælatorum, Henricum quartũ ducem Wratiſla: & omnes ſatellites, familiares & adherentes, præbentes ei auxilium aut conſilium excõmunicauit. Dioceſim autẽ Wratiſla: interdicto ſuppoſuit, quod uniuerſæ eccleſiæ Wratiſlauieñ ſæculares & regulares obſeruarunt, præter fratres minores ordinis ſancti Franciſci, in monaſterio ſancti Iacobi Wratiſla: Qui coram duce Henrico & Wratiſlauienſibus, ad ignominiam eorum, nepharie & publice diuina officia celebrauerunt. Cæteri ergo clerici omnes, Epiſcopus, Prælati, & fratres prædicatorũ expulſi ſunt, & in exilium acti. Abiitq; perſonaliter Thomas Epiſcopus Wratiſ: in Lugdunum, & quum reperiſſet Hẽricum ducem Wratiſla: per ſuos nũcios obtinuiſſe abſolutionem a cenſuris Metropolitani Gnezneñ, abſq; ſatiſſactione damnorum ei illatorum, in Poloniam rediit, & per Kazimirum ducem Oppolieñ recollectus, in Rathiborz fere p quinquennium commoratus eſt. Hẽrico quarto duce Wratiſlaui: terroribus &

Caſtrũ kaliſz Henrico wratiſla: traditur.

Olobock edificatur.

Bona Epiſcopi ab Henrico occupantur.

Henricus cum ſuis complicibus excomunicatur.

Clerici omnes exploſi.

cominationibus Kazimiru ducem Oppolieñ afficiente & ſollicitante, ne hoſtem ſuum Epiſcopum Wratiſla: una cum clero eius ſeruaret, quo irridéte cominationes ipſius, uenit cum exercitu dux Henricus quartus Wratiſ: anno dñi 1287, & Rathiborieñ obſedit atq; coartauit, ut præ fame & maceratione, Thomam ãtiſtitem Wratiſla: execrationibus & improperiis impeterent. Quibus compatiens Epiſcopus, melius eſt inquit, me in manus tyranni incidere, q̃ hos fame perire. Et indutus ueſtibus ſacris & thiara pontificali, cum clero ſuo, ex quibus nõnulli ſimiliter ueſtibus ſacris induti fuerunt, in caſtra ducis extra ciuitatem proceſſit. Quo a longe uiſo dux Henricus diuinitus territus, ocius de tabernaculo ſuo exiliit, & accurrens pronus in terrã ante Præſulem procidit, ueniam præcatus. Quem Thomas Epiſcopus ſubleuans, ueniã contrito promiſit. Et ſecedentes ambo in proximã ædem ſancti Nicolai abſq; arbitris pacem inter ſe in hunc modum concluſerũt, ut caſtra oppida, uillas, decimas, & pcepta, redderet dux Epiſcopo & clero. Pro culpa uero expiãda, plures libertates eccleſiæ Wratiſlauiẽſi ut donaret. Ea reconciliatione ſequuta, interdictum Archiepiſcopi Gnezneñ, Iacobi Swinka ſublatum eſt. In memoriam uero beneficii ac hoſpitalitatis, Thomas Epiſcopus Wratiſla: poſtulante Kazimiro duce Opolieñ, eccleſiam ſancti Thomæ Cantuarieñ in caſtro Rathiborieñ fundauit, & de menſa Epiſcopali dotauit. Poſtea tranſlatione eccleſiæ ex arce in oppidum Rathiborz facta, plures præbendæ largitione ducũ Rathiborieñ addite ſunt. Anno domini 1284 Przemiſlaus Sprotauieñ dux in oppido ſuo Zegano, ad inſtantiam Alberi plebani Zeganeñ. quartodecimo kalendas Iunii, fundauit monaſteriũ N. & dotem de bonis ducalibus illi largitus eſt: Eodem ãno Manegoldus magiſter Cruciferorum Pruſſiæ mortuus eſt, & Burgardus de Swaden pro ipſo ſuffectus, qui ciuitatem Accon in terra ſancta ab obſidione Sarracenoꝝ liberãuerat, ſed breui ceſſit officio magiſterii, fratribus reclamantibus, & ne reſignaret flexis genibus rogantibus. Cum autem in ordine Ioannitarum quem aſſumpſerat parum reputaretur, officium magiſterii in Pruſſia repetebat, in quo repulſam paſſus eſt, & in locũ eius Momor de Querinworth Saxo genere electus eſt.

Epiſcopus vltro hoſtes acceſſit.

Fœdus ineunt.

Manegoldus magiſter Pruſ: Burgardus magiſter Pruſſiæ.

CAPVT LXII.

ANno autem ſequenti uidelicet 1285. In Pruſſia circa finem Iunii nociui uermes, caudas uelut cancri habentes, multiplicati ſunt, & quoſcũq; pupugerunt, altero, aut tercio die extinguebantur. Eodẽ anno 1285. Boleſlaus dux Mazouiæ Semouiti filius Ruſſiam cum potentiis & gentibus ſuis ingreſſus, eam uaſtauit, & ſpolia multa in Mazouiam intulit. Quem Rutheni inſequuti, Mazouiã repente irrumpentes, uiciſſim illam uaſtauerunt, & frequẽtia ſpolia in Ruſſiam, duce Boleſlao nequicq̃ prohibente, retulerũt. Eodem anno Thartari, per Cumanos inducti, Hungariam cœdibus & ſpoliis uſq; ad Peſt uaſtauerunt. Et in ea ab octaua Epiphaniarũ, uſq; ad feſtũ Paſchæ cõmorati ſunt, tandem ſubſequuta fuit grandis mortalitas. Item eodem anno Thartari, imperium Conſtãtinopolitanum inuaſerũt, & plurimis hominibus trucidatis, multa loca occupauerunt

Prodigiũ vermium.

Mutua ſpolia Mazouitarum & Ruthenorũ.

Thartari Hungariam vaſtauerunt.

Thartari Græciam inuaſerunt

pauerunt: Anno domini 1286. Conradus dux Mazouiæ & Czirneñ adeptu rus caſtrũ & diſtrictum Goſtinin, ſubordinauit traditores in caſtro Goſtineñ & Lithuanos cum Ruthenis cōcitauit, quibus uenietibus & caſtrum oppu gnātibus, ut erat condictatū caſtrum Lithuanis & Ruthenis per traditores datum eſt, & homines q̃ſi ſexcēti, partim necati, partim in ſeruitutē abducti ſūt, caſtro ergo Goſtineñ per ducem Conradū occupato. Wladiſlaus tandē Lokethek, dux Breſteñ & Cuyauiæ cuius erat caſtrū & diſtrictus Goſtinin, iuſtam iram ut par erat contra Conradum ducem Mazouiæ & Czirneñ cō cipiēs, collecto exercitu ſilenti agmine ueniēs ſub intempeſte noctis quiete, caſtrũ Ploceñ, trucidatis uigilibus, compræhendit & conquiſiuit, Nec prius duci Conrado reſtituit, donec per cōmunes Barones concordia interpoſita, & dāna illata, & caſtrũ Goſtinin, ſibi ſūt reddita. Deo autē uindice, Lithuani & Rutheni qui Conradū ad conquirendum caſtrū Goſtinin adiuuerāt, eodē anno Mazouiam ingreſſi, caſtrum Szochaczow, & caſtrum Ploczko inter ceperunt & exuſſerunt, trucidatis hominibus utriuſq; ſexus, & quibuſdā in ſeruitutem abductis. Anno prædicto 1286. Peluſza dux Lithuaniæ, ſuas in iurias ulturus, ad Albertum de Myſzen cōmendatorem in Konigſbergk ſe creto ueniēs, uiginti uiros militares ſibi dari petiit, quorum principales erāt Martinus de Golin, & Conradus Tuuil, & cum complicibus ſuis ad locum ubi principes Lithuaniæ nuptias celebrabāt perueniens, irruit in eos nocte, in ſoporatos & dormiētes, & ſeptuaginta duces ſeu principales, plurimãq; multitudinem utriuſq; ſexus occidit. Spōſum uero & ſponſam cū matronis & uirginibus, cū ſpoliis & clenodiis inſignibus in Konigſbergk deduxit. An no domini 1287. Lithuani, Pruteni, & Samagittæ, furtiuo & ſilenti agmine in terrā Dobrzineñ uenietes, principalem ciuitatē Dobrzin, die dominico ci uibus diuinis officiis occupatis compræhenderūt, & trucidatis ſenibus atq; lactātibus, cæteros in ciuitate & rure compræhenſos, ſpoliata & incenſa ci uitate, in miſerabilem ſeruitutē abduxerunt. Occiſorũ numerus, ad tria milia hominum utriuſq; ſexus computatus eſt. Zemomiſl Cuyauiæ, alias Wla diſlauieñ dux, filius Kazimiri ducis Cuyauiæ, Lanciciæ, & Siradiæ: In exilio quod duodecim annis paſſus eſt (quia Polonos eliminare, & externos foue re nitebatur) prima die Octobris: anno domini 1287 mortuus eſt. Et q̃a nul los liberos reliquerat, ducatus eius ad fratres peruenit. Anno domini 1288. Ingens peſtis & ſeua mortalitas in partibus Ruſſiæ inualuit, & plurimos ex tinxit, ex infectione ut aiunt aquarum, quas Thartari pluſq̃ centum corda Polonorũ occiſorum, fortiſſimis uenenis inebriantes, in uerubus & longis cō tis in aquis poſitis, infecerunt, ut omnes illas contingentes intoxicarentur. Anno quo ſupra octuageſimo octauo ſupra mille ducētos, quarto kalendas Maii, alias in die ſancti Vitalis martyris, Viſlaus Epiſcopus Wladiſlauieñ monaſterium Biſchouieñ de Biſchouia, in uillam Smeyſze tranſtulit, quam uocauit fœlicem uallem, hodie autē Coronow dicitur. Hoc monaſterium pri mum locū in hoſpitali uilla ſupra Iſtulam, e regione ciuitatis antiquæ Wla diſlauieñ habuit. Inde Biſchouiam, ubi ſeptuaginta annis durauit. Poſtea in Coronow uelut locum magis oportunū ob fluuium Brda, qui præterfluit,

Ob caſtrũ Goſtinin altercatõ

Peluſza ſpon ſum & ſponſã capit.

Dux wladiſlaũ mortuus.

tranſlatum eſt. Anno domini 1 2 8 8. Henricus quartus dux Wratiſla: eccle/
Eccleſia ſanctæ Crucis wratiſl: fundata.
ſiam collegiatam ſanctæ Crucis in ſummo Wratiſlauieñ fūdauit & erexit,
certum Prælatorū, Canonicorum, & Vicariorū numerum inſtituens, & uni
cuiq; munifice de ſuis introitibus largiens. Per hoc diuinæ maieſtatis iram
placaturus, quam exiliãdo Thomam Epiſcopum, & clerum Wratiſlauieñ
incurrerat, & uehemēter offenderat. In craſtino uero huiuſce fundationis fra
tres ſuos patrueles, Henricum Legniceñ uocitatum Craſſum, & Boleſlaum
Sweidniceñ, balteo militari cinxit.

CAPVT LXIII.

Henricus Probus.

POſt mortem Leſtkonis nigri, Du/
catus Siradieñ, in ditionem Wla/
diſlai Loketek ducis Cuyauiæ tan/
q̄ germani, ac legittimi Leſtkonis
nigri ſucceſſoris, conceſſit. Paulus autē Epiſco
pus Gracco: cum nobilibus terrarum Gracco:
Sandomirieñ, & Lublineñ conuentionē genera
lem circa Sandomiriã agētes, pro principe Bo
leſlaum ducem Mazoniæ elegerunt & aſſum/
pſerunt. Et tam arcis q̄ ciuitatis Graccoui: aſſi
gnarunt ei poſſeſſionem. Ciues uero Graccoui
enſes metuentes, ne ſuaſu Baronum nouus prin
ceps Boleſlaus, pro Conradi fratris ſui repulſa
aliquicpiam durius contra eos animaduerteret
Ad Henricum quartū Wratiſlauieñ ducem miſerunt, tam caſtrum q̄ ciuita
tem Gracco: ei tradere promittentes, aliaſq; munitiones ſi aduenirет, conq
rere. Cui confeſtim cum exercitu uenienti, ciues Gracco: magis tamen lanii
portis apertis, quas dux Boleſlaus clauſerat, ciuitatem tradiderūt. Boleſla
us itaq; dux Mazouiæ ex caſtro Graccoui: prorumpens, & militibus acies
inſtruentibus, ac ne ſeſe deſereret præcantibus. Furore plenus & increpatio
Henricus quartus Graccouiæ: principatū acceptat.
nibus, q; ad bellum & non ad principatum eum euocaſſent, in Mazouiã diſ
ceſſit. Et Henricus quartus Wratiſlauieñ, accepto caſtro Gracco: a Sulco/
ne milite de Miedzirzecz, huius ſiquidem cuſtodiæ Boleſlaus dux Maz o/
uiæ caſtrum conſignauerat, & proceres ac nobiles Graco: Sandomirieñ, &
Lublineñ ad eum uenientes, & homagia præſtantes, acceptauit, rebuſq; a/
pud Graccouiam compoſitis, in Wratiſlauiã abiit. Cuius præſidia excluſu
rus Wladiſlaus Loketek, corpe exiguus, natura uero ferox, & manu prom/
ptus, legittimuſq; Leſtkonis nigri ſucceſſor, quia propinquior ipſius ac ger/
manus. Primo Veris tempore anno domini 1 2 9 0 cum exercitu notabili uer/
ſus Graccouiam proceſſit, Kazimiro Lancicieñ, Boleſlao & Cōrado Mazo
uiæ ducib9 in ꝓpriis perſonis: Przemiſlao uero maioris Poloniæ, & Mſczu
gio Pomeraniæ, per milites illi ſuffragia ferētibus. De hac hoſtilitate Henri/
cus quartus Wratiſ: certior factus, cum eſſet ualitudinarius, Henricū Legni
ceñ, & Przemiſlaum Sprotauieñ duces, cū ſuarum gentium copiis, ad tuen/
dum Graccouiã tranſmiſit. Quos rebus apud Graccouiam bene ordinatis,
in Sleſiam

in Sleſiam reuertentes. Wladiſlaus Loketek dux Cuyauieñ cum ducibus ſi/bi adherentibus apud oppidum Szieuyor ſtatiua agentes, quarto kalendas Marcii inuaſit, & utrimq; magna ſtrage facta, ceſſit uictoria, licet non incruenta Wladiſlao Loketek, milites Sleſiani plurimi capti fuerunt. Przemiſlaus autẽ dux Sprottauieñ, filius Conradi ducis Glogouieñ, uix adoleſcentiã attingens, occiſus eſt, & in Sleſiã relatus, in monaſterio Lubeñ ſepultus. Cui ad hoc bellum iturus duas uillas uidelicet Liſzoſzkouicze, & Zirkow teſtamento donauerat. Boleſlaus Oppolieñ dux uulneratus, captus eſt. Duo in/ſuper certamina & duas ſtrages in Sleſitanis, milites Loketkonis effecerũt unã apud Skalam, alterã apud Swetnicz. Itaq; Wladiſlao Loketek Graccouiam uenienti tanq̃ uictori, arx & ciuitas tradita eſt, & princeps Graccoꝛ declaratus eſt: Nihil clade ſuorum Henricus dux Wratiſ: perfractus, nouas copias fiduciã illi ciuibus Graccoꝛ afferẽtibus, ſub ducatu Hẽrici Legniceñ tranſmiſit, & nocte exercitu deueniente Graccouiã (a ciuibus partes Henri/ci ſectantibus) exceptus eſt, parũq; abſuit, ut Wladiſlaũ Loketek inter præſidia militum obuerſantem uiuum non caperet. Qui tarde perſentiẽs hoſtes pedeſter in monaſterium ſãcti Franciſci fugit, & depoſt in habitu monachali per murum demiſſus, egre manus hoſtium euaſit. Pluresq; ex militib9 qui aut cœſi, aut capti, a Sleſitis fuerunt ãmiſit. Sed & Paulus Epiſcopus Graccoꝛ tanq̃ præcipuus Henrici Wratiſ: aduerſarius, omnibus rebus exutus, captus eſt. Et iam tercio captiuitatẽ ſuſtinuit. Bona deinde militum rebellium, ædes & agri uaſtati ſunt, & curiæ incenſæ, ut his malis cõfecti militares rurſum Henrico Wratiſ: ſe ſubicerẽt. Qui forti præſidio militum in Graccouia poſito, Paulum Epiſcopũ, & militares a captiuitate relaxauit. Ipſeq; Henri/cus quartus, Probus cognomento, ſentiens ægritudinẽ ex ueneno per Sleſi/tas ſubminiſtrato indies augeri, Thoma Wratiſ: præſule & Baronibus ac/cerſitis, cum nullum ſuperſtitem relinqueret, Wratiſlauieñ ducatum Conrado Glogouieñ patruo ſuo, Graccoui: uero & Sandomirieñ, Premiſlao maioris poloniæ ducibus teſtamentaliter conſignauit. Et undecimo kalendas Auguſti, anno domini 1290 in caſtro Wratiſ: decedẽs, in eccleſia ſanctæ Crucis per eum nouiter erecta, ſepulturam accepit. Conradus Glogouiæ dux, ſciẽs Wratiſlauieñ ducatum ſibi ab Henrico quarto conſignatũ, Wratiſlauiã ue/nit, & poſſeſſionem illius, una cum ducatu requiſiuit. Wratiſ: autem tã pro/ceres q̃ ciues pro ludibrio Conradum ducem habẽtes, eo q, in ſermone parũ fidus, ad rixaſq; pronus eſſet, Henricum quintum Legniceñ ducem, filium Boleſlai ſeui qui & Rogatka in principatum Wratiſ: accerſiuerũt. Et ipſo per unam portam Wratiſlauiam ingrediente, Cõradus Glogouieñ dux per alteram diſceſſit & abiit, totoq; conamine & uigilantia principatum Wra/tiſ: repetendo, Henricum quintum impetebat. In bona eius inſultum faciẽdo & prædas abigendo. Fecitq; cũ Boleſlao Sweidniceñ duce, germano Henrici quinti Wratiſ: ac Legniceñ ducis, ligam & cõſpirationẽ, ut quibuſuis mo/dis Henricum quintum opprimerent. Sed Henricus quintus conſpiraſſe fratrem ſuum Boleſlaum aduerſum ſe ignorans, facta conuentione cum eo, de ſorte ſua duas ciuitates Iawor & Strzegom ei aſſignauit. Pro quorum donatione aſtrinxit

Wladiſlaus Loktek victor.

Princeps Graccoꝛ declaratus.

Henricus moritur.

Boleſla9 Schweidniceñ in fratrem conſpirat

tione aſtrinxit ſe iureiurando, contra Conradũ Glogouieñ aſſiſtentiam præſtiturum, Non tamen præſtitit, ſed nunc intemperiẽ aeris, nunc ægritudinẽ, nonnunq̃ militum renitentiã, pro excuſatione oppoſuit. Ideo altera conuentione cũ eo facta, & excuſatione q̊ ei tenuem ſortem largitus eſſet, audita. Ad priora Henricus quintus adiecit præfato Boleſlao Sweidniceñ duci, tria oppida, uidelicet Reichenbach, Frãkenſtein, & Strzelin, nouumq; iuramentũ appoſitum eſt, omnibus potentiis auxilia aduerſus Conradũ ducem Glogouiæ, Boleſlaum Sweidniceñ præſtiturũ. Parem tamẽ priori iuramento præuaricationẽ fecit, & auxilia non præſtitit. Cernens autẽ Conradus Boleſlaũ Sweidniceñ bona ſua impinguare, oppidaq; pro ſe callide acceptare, & ſecum contra Henricum quintum bella non agitare, deſerto eo Luthkonem aggreſſus eſt, & eum in necem aut captiuitatem ſui principis Henrici quinti pellexit. Fuit autẽ Luthko adoleſcens quaſi annorũ uiginti, cuius patrẽ Pacoſlaum nomine de ſtirpe Habdank, primum quidem Henrico quinto benemeritum, ac induſtria & factiuitate charum. Poſtea uero cum per homicidium, quẽdam militem occidiſſet, amiciſq; & conſanguineis inſtãtibus, Henrico quinto in throno ſedente, iudicialiter cum ſuperbia & in fauore principis confidens, homicidium patraſſe recognouiſſet, monituſq; per ducem Henricum ſecundo & tercio, ut ſecedens deliberaret & melius reſponderet, ipſe iterum & iterũ reueniens, ampulloſe, gloriabũdus, fatebatur ſe occidiſſe cognatum accuſãtium. Iuſticiaq; efflagitante, ex propria confeſſione condẽnatus eſt, & per ſcalas deductus in caſtro Legniceñ capite truncatus eſt. Plures ergo conſiliarii fideliter duci Henrico quinto conſuluerunt, ut Luthkonẽ filiũ Pacoſlai a ſe & ſeruicio ſuo ammoueret. Quem cum Henricus quintus in cõſpectu conſiliariorũ aduocaſſet, & ſuper his interrogaret, fideliſſimum ſe famulum profitebatur, parentemq; ſuum iuſte pœnam capitis ſumpſiſſe confirmabat, & hanc dudũ a ſe obliteratam reſpondit. Itaq; hunc Luthkonem fauore pſequẽs, multis beneficiis & poſſeſſionibus liberaliter donauit. Sed dura pectora, donaria non reconciliant. Luthko ſiquidem Henricum quintũ ducem Wratiſ: & Legniceñ dominum ſuum in balneo ad fluenta Odræ prope caſtrum Wratiſ: repertum, die nona Octobris, anno domini 1293 captiuauit, & ex balneo ignominioſe nudo corpe tractũ, equo impoſuit. Cunctis familiaribus nudis ſugiẽtibus, unico q ducẽ corpe ſuo tutabat̃, uariis uulneribus confoſſo & interfecto. Captum itaq; ducẽ Henricũ ſuperiecto pallio, lo, uehemẽti curſu in Santhwoth abduxit, & Conrado duci Glogouieñ præſentauit. Conradus uero in Glogouiã perductũ, in carcere tetro in uas ferreũ anguſtum incluſit, ubi non ſedendi, nõ iacẽdi, ſed ægre herendi facultas erat Duo foramina & hæc parua & breuia. Vnum ad inſpirandũ & cibum capiendum. Aliud ad egerendum in uaſe erãt, hinc per tempus ſemeſtre quo detinebatur incluſus, ſcapule & fœmora eius ſanie & uermibus ſcaturientia defluebãt. Mortem ergo & crudeles paſſiones euaſurus, triginta milia marcarum in medio pontis ſupra flumen Czarna, qui Legniczam circumfluit ex cõpoſito primum ſoluit, deinde ſubſcriptos diſtrictus caſtra & oppida Namiſlouiam, Berolthow, Cruczbork, Biczinam, Cuncześtad, Roſembergk, Haynouiam

Henricus quintus in balneo captus:

Magnis bonis redemptus.

Haynóuiam,& Boleſlauiã,cum finibus & terminis ſuis Conrado duci Glogouieñ donauit perpetuoq; inſcripſit. Dimiſſus autẽ nunq̃ ad priſtinam ſanitatẽ uſq; ad mortem reſtaurari potuit. Et ipſe tercius ex ducibus Poloniæ fuit. Alii autẽ duo Leſtko albus,& Henricus cũ barba,quibus balnea cum pernicie & iactura obuenerũt. Reuertamur nunc ad alios duces Poloniæ.

CAPVT LXIIII.

MOrtuo Henrico quarto Wratiſlauieñ, ducatus Graccou: a Premiſlao maioris Poloniæ duce, cedentibus ſibi de illo militibus Henrici quarti Wratiſ: obtentus eſt. Sandomirieñ uero Wladiſlaus Loketek, fauore militum Sandomirieñ aſſequutus eſt. Et Przemiſlaum maioris Poloniæ ducem,multipharie pro Graccoui: ducatus ceſſione armis,& bello laceſſiuit. Acceſſit autem his grandius malum. Nam Griffina Leſtkonis nigri relicta, Venceſlao Bohemiæ duci litteris demandauit & cõmiſit Graccou: & Sandomirieñ ducatus accipere, quoniã ius prædictarum terrarũ,quod ſibi Leſtko niger maritus ipſius hereditarie cõmiſit,& litteris publicis inſcripſit, in Venceſlaum ducẽ Bohemiæ tanq̃ Conſobrinũ & nepotẽ ſuum ex ſorore germana Kunegunde progenitum tranſfunderet. Hanc donationẽ cachinno & ludidrio ſimilem, a muliere nihil iuris in regno Poloniæ habente Venceſlaus acceptauit. Et inſtructum exercitũ cum Thobia Prageñ Epiſcopo Graccouiã miſit. Potuiſſet Premiſlaus maioris Poloniæ dux Thobiam Epiſcopũ & exercitum Bohemicũ,cũ eſſet ſuperior & inſtructior copiis,milite & apparatu bellico a Graccou: ducatu excludere, liuore tamẽ quo in Wladiſlaum Loketek agebatur, Thobiæ Epiſcopo Prageñ de arce & urbe Graccou: ceſſit, & poſſeſſionẽ ipſius tradidit. Pro conſequendo autẽ principatu Sandomirieñ,exercitus Bohemicus de Graccouia egreſſus, Viſliczam oppidũ natura munitũ cœpit,& caſtrũ Oblekom prope Iſtulam ſitum expugnauit, a Sandomirieñ autẽ caſtro & oppido per Wladiſlaum Loketek turpi ſtrage & repulſa in Graccouiã,& deinde in Bohemiã,relicto præſidio in Graccouia diſceſſit, Griffinã Leſtkonis nigri relictã ſecum ducens,quæ apud Bohemos Prage aliquot annis cõtemptui ac ludibrio habita,mortua eſt. Et in monaſterio minorũ ſancti Iacobi iuxta ſororẽ ſuam Kunegundim,matrem Venceſlai ducis Bohemiæ, ſepulta. Wladiſlaus Loketek diſcedẽte Thobia cum exercitu, ex ora Graccoui: Viſliczam oppidum & omnes munitiones in ſuam poteſtatẽ redegit, & uſq; ad ſuburbana Graccou: ciuitatis cuncta uaſtãdo, ſibi tributis ſeruire coegit, propter quod militibus & ciuibus Graccou: Venceſlaum Bohemiæ ducem, pro ſubſidio fatigantibus,Thobiam Prageñ Epiſcopũ,cum nouo exercitu miſit,& re infecta, in Pragam reuerſus, maioribus copiis opus fore ad reſiſtendum potẽtiis ducis Wladiſlai Loketek denũciauit. Anno ergo dñi 1292 maiorib9 copiis ex Bohemis & Morauis acceptis. Et Othone longo Brandenburgeñ Marchione in puericia ſuo curatore, in ſubſidium uocato & conducto, bipartito exercitu, p Oppolieñ ducatũ, Graccouiã, poſt feſtum aſſumptiõis Mariæ uenit Et a Graccouienſibus,militibus,& ciuibus, iuſto honore exceptus, aliquot heddomadis illic de ordine belli contra Wladiſlaum Loketek gerendi conſultando

Griffina Venceſlao Bohemię duci ducatus cõmiſit.

Viſlicza capta a Bohemis.

Griffina mortua.

ſultando peregit, tandem contra Siradiā exercitum mouit, agros duntaxat oppidorū & uillarum depopulando & exurēdo. Wladiſlao Loketek in uniuerſam dimicationē non ueniente, ſed pabulantes & ab exercitu oberrantes laceſſente. Et de nocte in ſtatiuas Bohemorū ac Almanorū irruēte, ad oppidum aūt Siradieñ nec natura, nec arte munitum, Venceſlaus dux Bohemiæ cum Othone longo Brandenburgeñ Marchione perueniens, obſidione ipſū cinxit, & in die ſancti Venceſlai conquiſiuit. Arce uero Siradieñ quæ paludibus eſt ſepta, non conquiſita, in Bohemiam re parū proſpere geſta diſceſſit. Et Wladiſlaus Loketek poſt eius diſceſſum, & occupationes quas in Miſzna cum Adulpho rege Romanorū affinitatē iungendo, gerebat, pertinatius & acerrime in Bohemos & rebelles graſſādo, plures ex Bohemis referebat triūphos: Superueniēte autē ingenti Thartaroꝝ agmine, anno domini 1293 & circa Sandomiriā magnam multitudinem hominū utriuſq; ſexus captiuante & abducente, uires ducis Wladiſlai Loketkonis, circa oram Sādomirieñ plurimum debilitatæ ſunt.

Thartarorum incurſio.

CAPVT LXV.

Anno domini 1289. Kazimirus Oppolieñ & Bithomieñ dux, filius ducis Wladiſlai Oppolieñ, nō bello uictus, nec aliqua neceſſitate proſtratus. Prolapiæ nobiliſſimæ quam a regibus Polonorū ducebat, oblitus, dominio & ditioni Venceſlai ducis Bohemiæ nodū in regem euecti & coronati, temerarie ſe ſubiecit, & Vaſallum ſe Bohemorum effecit. Eodem āno 1289 octaua Maii, Mſczugius dux Pomeraniæ, agens in ſuo caſtro Swyecze, monaſterium ordinis prædicatorū, in Tſhczow alias in Derſow, in honorem glorioſiſſimæ uirginis Mariæ fūdauit. Concedens fratribus in toto ſuo principatu licētiam ligna recipiendi, & lapides ſcindendi. In Iſtula quoq; & qbuſuis aqs circū circa Tſhczow piſcandi, & Naulum per Iſtulam eundo non ſoluēdi. Anno quo ſupra. Exercitus Lithuanorum in numero octo milium armatorū, in terram Sambieñ deſcēdens, flammis, ſpoliis, & cœdibus eam uaſtauit. Et ſpoliis onuſtus in propria rediit. Cruciferi decernere cū hoſtibus non audentes, quinquaginta dūtaxat Lithuanos interceperunt. Anno domini 1290. Mſczugius dux Pomeraniæ, Przemiſlao ſecūdo duci maioris Poloniæ, de ducatu Pomeraniæ ceſſit, & eum ſucceſſorem deſignauit. Iubēdo milites iuramentum fidelitatis & homagii ſibi præſtare. Hic Mſczugius caruit prole, lubrice eñ & incontinēter uixit. Et pro cōcubina monialem Sulkam nomine de cenobio Stolpiczē ſi tenuit. Anno eodē Andreas germanus Ladiſlai regis hungariæ, metu præfati Ladiſlai regis fugit, & in Poloniam uenit, a Premiſlao maioris Poloniæ, ac Graccouiæ duce recollectus. De cuius prouiſione accepit Chroberz, ꝑ manſione & introitibus. Accepit & quoſdam Hungaros aduenas, in necem ipſius a germano ſuo rege Ladiſlao corruptos. Qui fugientes ſe propter fidelitatem & aſſiſtentiam, Andreæ a Ladiſlao rege pulſos, benigne ſuſcepti, cum eo permāſerunt, uiſoq; tempore oportuno, in flumine Nida qui Chroberz circumfluit. Ducē Andream ſubmerſerūt, & de regno Poloniæ propere exceſſerunt. Funus aūt Andreæ de flumine extractum. Primū in Corczin in monaſterio

Dux Oppolieñ ad Bohem⁹ deſciuit.

Monaſterium in Tſhczow fundatur.

Lithuanorum incurſio.

Andreas Ladiſlai Hūgariæ regis german⁹ interemptus.

in monaſterio minorū. Poſtea ordinatione Kunegundis matertera eius Bo/leſlai pudici relictæ in Cenobio Sandeceñ profeſſæ, ducta eſt, decimaoctaua die Nouembris, in prædictū monaſterium Sandeceñ, & illic ſepultum. Anno autē ſequenti ſcilicet 1291. Frater eius Ladiſlaus rex Hungariæ, a Cumanis in tabernaculo quieſcēs, nona die Iulii occiſus eſt. Et Andreas alter de Veneciis, ex proſapia regū Hūgariæ, in regem ſubſtitutus & coronatus eſt. Anno domini 1291. Cruciferi de Pruſſia, duce fratre Bertoldo de Brunhauim, Cōmendatore Konigſbergeñ uſi, caſtrum Koleyn in Lithuania conquirunt, & exurunt, multiſq; Lithuanis peremptis, & ſeptingentis captis, in Pruſſiæ oram reuertuntur. Inuaſionē autē Cruciferorum Lithuani in terras ſuas prohibituri, caſtrū Mingedin extruere cœperunt. Cuius erectionem Cōmendator Konigſbergeñ Bertoldus auerſurus, nouo comparato exercitu, illuc pergit. Sed multitudine Lithuanorū, quæ edificantes obſeruabat, deterritus, in alia loca diuertens, caſtrū Lithuanicum Mederabe conquiſiuit. Vbi omnes catholicorū captiuos ſoluit, Barbaros obtruncauit, aut captiuitati reſeruauit. Vixq; Bertoldus Cōmendator Konigſbergeñ ex Lithuania redierat. Et magiſter Pruſſiæ Memer, continuo cum forti exercitu Lithuaniā aggreſſus, duos diſtrictus Paſtonow & Gerſzow in cinerem redegit, & cū multa præda captiuorū & pecorū reuerſus eſt. Egit & terciam, magiſtro reuerſo, Henricus Cōmendator de Balga in Lithuanos expeditionē, & mille quingētis ac uiginti militibus aſſūptis, duos diſtrict⁹, Onkaim, & Menegedin igne & cœdibus uaſtauit. Poſt paucos deinde dies, Vithenen Lithuanorum dux, terrā Cuyauiæ hoſtiliter ingreſſus, cœdib⁹ & ſpoliis circa oppidum Brzeſcze patratis, hominum & rerū prædam non paruam ſecū abduxit. Et licet Wladiſla⁹ Loktek, & Kazimirus Cuyauiæ & Lanciciæ duces cum militibus ſuis, Magiſter quoq; Pruſſiæ Mēhardus, tempeſtiue eos fuiſſent inſequuti. Re tamē nulla memorabili ædita, omnes abiere retrorſum. Mire deuotionis & ſanctitatis beata fœmina & uirgo Kunegūndis, Belæ regis Hungariæ filia, & Boleſlai pudici Graccouieñ & Sandomirieñ ducis relicta, quū tredecim annos ſuæ profeſſionis in Cenobio Sandeceñ peregit, & uno fere anno graui ægritudine uexaretur, deuotiſſime uigeſima quarta mēſis Iulii, āno domini 1292 mortua eſt, & in monaſterio Sandeceñ ſepulta, horam mortis ſuæ dudū ante nutu diuino præſciens. Criſtānus Canonicus Viſlicieñ, uir deuotus in oratione poſitus, eam in cœlum niueo candore progredientem, uidit, agminibus angelicis canentibus, Regnum mundi &c. quod quum admiraretur, dictum eſt illi. Beatam Kunegūdim, in illa hora ab ergaſtulo corporis ſolutam. Ab anno autē ſuprascripto in quo mortua eſt, ad annum domini milleſimum tricenteſimum uigeſimum nonum, octuaginta mortui, meritis ipſius, uitæ priſtinæ ſunt reſtituti. Sexaginta cœci illuminati, quindecim captiui a uinculis ſoluti. Septingenti autē homines utriuſq; ſexus a uariis egritudinibus curati. Et tñ principes & prælati illius ætatis Canoniſationē eius prochdolor nō procurauerūt. Anno eodem Mēhardus magiſter Pruſſiæ, cū exercitu ad fines Lithuaniæ perueniēs, celerrime die noctuq; ad Konigſbergk reuerſus, cōiurationem ad eum perlatam oppræſſit, & ingens periculum euaſit, quoniam per

Andreas Ladiſlai regis Hūgariæ germanus ſubmergitur.

Ladiſla⁹ a Cumanis occidit.

Lithuanorum clades.

Kunegūdis moritur.

Miraculis claret.

niam per Lithuanos a fronte, & per Prutenos proprios qui ad gentilitatis errorem relabi ſtatuerant, a tergo inuadi debebat. Anno domini 1293. Conradus Stāge Cōmendator de Ragneta, circa feſtum ſancti Iacobi, caſtrū Mingede in Lithuania expugnauit & compræhēdit. Et magnam multitudinem Lithuanorū occidit; alios uero cœpit. Quorum ueſtigia ſequutus Vithenen, Lithuaniæ dux, cum multitudine Lithuanorū & Ruthenorum, Prutenicam oram octuaginta diebus uaſtauit. A Cruciferis aūt inuaſus, & uictus, uix cū paucis fugit. Anno domini 1294. Vithenen Lithuaniæ dux cum mille octīn gētis equitibus, per ſiluas & nemora ſilenti agmine in terram Lācicieñ poſt feſtum Pēthecoſtes ingreſſus. Primum in eccleſiam Collegiatam Lancicieñ impetum fecit, & frequentiam populi quæ illuc cōfluxerat, trucidauit, alios captiuauit. Prælatos, Canonicos & ſacerdotes in ſeruitutē accepit, ueſtes ſacras & uaſa diripuit. Et qui ſupra eccleſiam confugerāt, & ſe uiriliter defendebāt, domibus eccleſiā circumſtantibus accenſis, ſuffocauit. Ad rura deinde & uicos diſcurrendo, præda plurima ex hominibus & pecore accepta, citato curſu redibat. Quem Kazimirus Lancicieñ dux, cum ſuis militibus in uilla Zuchow, prope oppidum Szochaczow, ſupra fluuium Bſura ſita, ſecundum alios in uilla Troyanow conſequens, hoſtili multitudine minime penſata, in Barbaros irruēs, inter cōfertiſſimos hoſtes audaciſſime pugnās nobilem effudit animā, multis captiuis feruente prælio fuga elapſis, multis ex bello fugiētibus in flumine Bſura ſubmerſis. Peracta pugna cuilibet Barbaro uiginti chriſtiani Poloni in ſortē ceſſerūt. Ex tunc aūt Wladiſlaus Loktek Cuyauieñ dux, germanus Kazimiri terram Lancicieñ cœpit, quoniā Kazimirus dux Lancicieñ aliquem ſuperſtitē de lumbis ſuis non reliquit. Eodē anno duodecimo kalendas Nouembris. Conradus Mazouiæ dux, & dominus Czirneñ filius Semouiti in Iaſdow a Lithuanis occiſi, mortu9 eſt, In monaſterio Canonicorū regulariū in Czirwienſko, & in eodem monaſterio ſepultus. Hic conſtruxit & dotauit monaſteriū in Blonye. In fine hyemis eiuſdem anni domini 1294. Menhardus Pruſſiæ magiſter, binos diſtrictus Lithuanorum, Paſtow & Gerſchow uaſtauit. Duobuſq; caſtris conquiſitis & exuſtis, dum tercii expugnatio difficilior uideretur, remiſſis captiuis Lithuanorum in caſtra Pruſſiæ, ad caſtrum Viſzen Boleſlai ducis Mazouiæ diuertit & illud conquirens exuſſit. Pro eo quia in ipſo Lithuani comorantes, frequentius ex illo terras Poloniæ & Pruſſiæ infeſtabant. Ideo nec Boleſlaus dux Mazouiæ obſeſſis ſuccurrere curauit. Eodem tēpore Ludouicus Commendator de Ragneta Lithuanorum caſtrum Kymel conquiſiuit & ſuccendit.

Caſtrum Mingede Lith: expugnatur.

Lithuani Poloniam vaſtant.

kazimirus Lācicienſis bello moritur.

Monaſterium in Blonye.

Lithuanorum diſtrictus duo capti.

CAPVT I. Przemiſlaus ſecundus.

CVm Proceres & Prælati regni Poloniæ, præclaras ſuorum regum imagines, tū res a ſe pace belloq; geſtas, tum deniq; ſciſſionē, & in plures ducatus regni diſtractionē contemplati ſunt. Deo propiciante par uiſū eſt, cunctis unū ſibi ex multis Poloniæ deligere principibus, & in regem cōſtituere, qui in unum corpus diſtracta regni colligeret, ſalutem & pacem ſubditorum procuraret, & a ſingulis coleretur atq; ueneraretur. Anno itaq; ſaluatoris 1295, die Solis uigeſima ſexta menſis Iunii, in feſto Ioannis & Pauli martyrum: Principē præclariſſimū, moribus & inſtitutis Heroicū, Przemiſlaum ſecundum maioris Poloniæ & Pomeraniæ ducem (iam ſiquidē poſt mortem Mſczugii, & ipſius in monaſterio Oliua ſepulturā, Pomeraniæ receperat plenam & pacificam poſſeſſionē) in regem. Cōſortem uero ſuā Richſzam in reginam poloniæ, inunxit, & diademate regio, quod diligenti ſtudio uirorum eccleſiaſticorū in illum diem cuſtoditū, cōſeruatumq; erat, coronauit, Reuerēdiſſimus pater Iacobus Swinka de familia porcaria, Gnezneñ Archiepiſcopus, in eccleſia Gnezneñ Metropolitana, Aſſiſtentibus Ioanne Gerbiſz Poſnanieñ, Ioāne Romka Wratiſla: Goſlao Ploceñ, Conrado Lubuceñ, Epiſcopis, Palatinis & Baronibus, ac plebis multitudine copioſa. Cœpitq; rex Przemiſlaus cogitare, & cū ſuis ſatrapis curare, quomodo molle corpus regni Poloniæ coaleſceret, & in uirile robur perueniret, utq; maieſtas regia reluceret, in ſigillo litteris capitalibus in girū circūcirca aquilam, hunc textum in una parte inſcribi iuſſit. Reddidit ipſe ſolus uictricia ſigna polonis. In altera autem parte ſedebat in throno regio, imago regalis, tenens in manu dextra ſceptrum: In ſiniſtra uero pomum cruce ſignatum tenebat, cum titulo litteris capitalibus inſcripto. Sigillum Przemiſlai Polonorū regis & Pomeraniæ ducis. Verū ipſius in regale ſoliū ſublimatio, inuiſa ac moleſta, & ad reſcindendū parata fuit ducibus poloniæ, qui fremebant regali gloria Przemiſlaum ſe anteire. Finitimis uero tyrannis & nationibus terribilis & ſuſpecta eſſe cœpit. Præcipue Marchionibus Brandenburgeñ, alias de Sgorzelecz, in necem itaq; Premiſlai, Otho longus, & alter Otho ac Ioānes Marchiones Brandenburgeñ conſpirarunt, & rege in carniſpriuio abſq; cuſtodia in Rogoſzno ſolaciis dedito, per noctium tenebras & ſiluarum abdita, feria quarta cinerum ſexto idus Februarii, quæ fuit dies ſanctæ Dorotheæ, præfati Marchiones uenerunt, & nullis nunciis aut litteris diffidētes, in Przemiſlaum & ſuos milites uariis hoſpiciis diſiūctos, ac heſterna crapula grauatos & ſoporatos, inſiluerunt. Rex autē Przemiſlaus ſuos animādo, in hoſtes inſiliit, & multos ſternendo, alios uero uulnerādo, ad extremum multitudine ſagittarum & iaculorum obrutus dimicās cecidit.

Przemiſlaus in regem vnctus.

Przemiſlaus a Marchionibus necatur.

cidit. Quem rapientes in iumentũ imponebãt, ſatagentes uiuum abducere, ſed præ debilitate moribundus in terram defluebat. Nec ſpes erat eum uno die uiuere, pugionibus ergo confoſſum crudeliſſima morte extinxerunt & abierunt. Corpus eius exanime ex Rogoſzno, in Poſnaniam ductũ, in eccleſia cathedrali Poſnanieñ in ſepulcro patrum ſuorũ regum Poloniæ, debita cum magnificentia ſepultum eſt. Vixit autẽ Przemiſlaus ãnis trigintaocto menſibus tribus, diebus uero uigintiquattuor. Regnauit uero mẽſibus ſeptẽ diebus undecim. Ecce qui Lukerdam conſortem ſuam, ut nonnulli eſtimant occidi procurauit, crudeliter occiſus eſt. Aſſerũt quidam, ꝙ adiutores & participes occiſionis regis Przemiſlai, fuerunt Barones & nobiles de armis Nalencz, & Zarabi, & pro ſigno adducunt, ꝙ ob eam cauſam nobiles prædictarum familiarum, uſq; ad tempora Kazimiri ſecũdi, prohibiti fuerunt inter uiros equeſtris ordinis numerari & aſſumi, rubeoq; colore prohibiti fuerunt uti & ueſtiri, quod tandem rege Kazimiro ſecundo cũ ducibus Ruſſiæ pugnante, ſublatum & abolitum erat. Et q̃uis rex Przemiſlaus reliquiſſet filiam Octennem Richſzam nomine tanq̃ heredem, tamẽ periculorum ingẽs moles ne regnum peſſundaretur, coegit Prælatos & Barones regni poloniæ & ducatus Pomeraniæ, in conuentione generali pro feſto ſancti Adalberti Poſnaniæ, anno domini 1296 congregatos, matura deliberatione & conſilio Wladiſlaum Loktek cognomento, ducem Cuyauiæ, Kazimiri ducis Cuyauieñ filiũ, cuius auus erat, Conradus Mazouiæ & Cuyauiæ princeps. & Cõradus frater erat Leſtkonis albi, ſextum a Boleſlao Poloniæ rege ſancti Staniſlai interfectore, conſanguineitatis ducentẽ gradum. Inter fratres ſuos Leſtkonẽ nigrum Graccouieñ Sandomirieñ, & Siradieñ Zemomiſl, Kazimirũ & Semouitum, Lanciciæ, Cuyauiæ, & Dobrznieñ, duces, tercio natum, In regẽ poloniæ, eligere & aſſumere, quia princeps magnæ prudẽtiæ, & ſingularis animoſitatis eſſet, tũ ꝙ illi poſt mortem germani ſui Leſtkonis nigri Gracco: Sandomirieñ, & Siradieñ, & ratione conſortis ſuæ Heduigis filiæ olim Boleſlai pii Kaliſſieñ & Poſnani: ducis dictorum Poſnanieñ ac Kaliſſieñ, ducatuum iuſta & legittima debebatur ſucceſſio. Hic quoq; unus credebatur, qui diſtractum regnũ Poloniæ, ad unius corporis reduceret compaginem. Auctoritate igitur electionis omnes ducatus, caſtra & ciuitates in ipſius obedientiam & ditionẽ conceſſerunt, præter quædam caſtra Graccouieñ & Sandomi: diſtrictuum, quæ Vẽceſlaus Bohemiæ rex occupauerat. Et ratione illorum non ſolum Bohemiæ, regem, & Gracco: & Sandomirieñ ducem, ac Morauiæ Marchionem ſe titulabat. Ob quorum diſtrictuum inaſſequutionem diademate regio Wladiſlaus Loktek diſtulit coronari. Nec ſe regem, ſed ducem & heredem Poloniæ ſcribebat, Præfectoſq; Bohemos, & q partes Venceſlai Bohemiæ regis ſectabantur, Polonos continuis inuaſionibus per ſe & gentes ſuas laceſſebat. Sleſiæq; principes de eius in regem poloniæ electione iocantes & deridentes inuaſit. Et illic maiorem partem æſtatis anni dñi 1297 conſũpſit. Oras tunc Sleſiæ igne & ſpoliis, magis tñ ducatum Wratiſ: Henrici mortui uaſtauit, iniuriam ulciſcens, quam ſibi Henricus Wratiſla: dux, Graccouieſem ducatum & ciuitatem occupando irrogauerat. Inde

Wladiſlaus Loktek cenſetur inaſſumendus:

Diſtulit coronationem ducẽ non regem ſe appellando.

uerat. Inde in maiorem Poloniã ueniens, cum exercitu quieuit. Milites autẽ ſui, ſpolio & rapto uiuere ſoliti, externis deficiẽtibus, in proprios manus cõuerterunt. Pauperes & locupletes opprimentes, & bona eccleſiaſtica diripientes, Saxones, & uicini hoſtes in Pomerania graſſati, ſpoliis & prædiis eã ad uaſtitatem fere redegerant. Sed & ipſe Wladiſlaus Loktek, in uicia militum prolapſus, uirginum & ingenuarũ matronarum pudicitiã uiolenter proſtituebat. Nec reformationem promiſſam, hortatus per Pontifices & Magnificos exequi curauit. Quapropter Andreas Epiſcopus Poſnanieñ eccleſiæ ſuæ, cleroq́ꝫ, & populi ſuæ dioceſis iniurias amplius non tollerãs. Dioceſim ſuam Poſnanieñ in qua dux Wladiſlaus cũ ſuis cõmorabatur, generali ſuppoſuit interdicto. Quæ res Wladiſlaum Loktek in penitudinem & ſatiſfactionẽ induxit. Vnde per certas eccleſiaſticas & ſæculares perſonas reconciliari eccleſiæ, & Andreæ Epiſcopo Poſnanieñ, eccleſiaſticũq́ꝫ tolli interdictũ obtinuit, & pro hyemis tempore in oras Gracco: tranſiuit. Quo diſcedente, Prælati & Barones contra ipſum frementes, quum maioribus trãſgreſſionibus & tyrannide præſumebatur uſurus. wladiſlai vicia

Venceſlaus.

CAPVT II.

ANno domini. M. tricenteſimo circa Poſnaniam facta conuentione electionẽ de Wladiſlao Loktek nondũ coronato, tanq̃ perniciosam, abrogarunt. Et Venceſlaum regẽ Bohemiæ, qui ſe Gracco: & Sandomirieñ ducem gerebat, in regem poloniæ elegerunt. Qui per ſolennes nũcios ad Pragam miſſos, rogatus eſt, ut regnũ ſuſciperet. Et Richſzam quæ & Elizabeth, filiam olim Przemiſlai regis poloniæ unicam heredem deſponſaret. Iam etenĩ Gutta cõiunx eius regina Bohemiæ, Rudolphi regis Romanorũ filia, & Alberti ducis Auſtriæ ſoror, uita fũcta obierat. Is Venceſlaus electioni de ſe factæ conſentiens, per Kaliſſ in apparatu regio Gneznã uenit, & per Iacobũ Swinkam Archiepiſcopũ Gneznen̄, in eccleſia Gneznen̄, aſſiſtẽtibus ſibi Voyſlao Wladiſlauieñ, Andrea Poſnanieñ, Ioanne Romka Wratiſl Epiſcopis, Palatinorũq́ꝫ Baronum, & nobiliũ multitudine copioſa in regem Poloniæ inunctus & coronatus eſt. Exinde in Poſnaniã diuertens, uirginem excellentis formæ Richſzam, quæ & Elizabeth, unicã regni Poloniæ heredem, in facie eccleſiæ in uxorẽ accepit, & matrimonium conſumauit. Nupciiſq́ꝫ more regio celebratis, omnium terrarũ Poloniæ & Pomeraniæ plenam adeptus eſt poſſeſſionẽ. Collectoq́ꝫ notabili Polonorũ exercitu, ducem Wladiſlaum Loktek omnibus caſtris &

Loketek repulſo Venceſlaus Bohemus ſuffectus eſt.

Venceſlaus coronatus in regem.

ſtris & præſidiis, quæ pro ipſo tenebātur priuauit. Sed & de ducātu Cuyauiæ atq; Lāciciæ patrimonio eius ipſum exuit, & exutum de regno Poloniæ expulit. Et ut ſolidius regnum ipſius permaneret, Barones Bohemorū locauit, Hinkonem de Duba in capitaneum regni poloniæ. Quo deſtituto Nicolaum Oppauiæ ducem Capitaneum regni poloniæ in terris Graccouienſibus adiecit. Friczonē uero Sleſitam genere, in terris maioris poloniæ & Pomeraniæ. Thaſſam de Viſſemburg in terris Cuyauiæ. Sicq; rex Veceſlaus ordinato regno poloniæ, quod ſibi de cætero uidere non contigit, cum Richſza alias Elizabeth noua ſponſa in Bohemiā tranſiuit. Dux uero Wladiſlaus Loketek ab eo tempore, quo rex Venceſlaus in regem poloniæ coronatus eſt, nūq̃ in uno loco permāſit, ſed per inuia & abdita uagus diſcurrebat, & in ſiluis denſis aut paludibus inacceſſibilibus pernoctabat, rariſſime ſub tecto quieſcens, Bohemos ſimul & Polonos perhorreſcens & ſuſpectos habēs. Et ne in manus eorꝫ quādoq;, præſertim in manus Vlrici de Boſkouicz Bohemi, Graccoꝛ & Sandomirieñ Capitanei, cui ſingularis captiuatio eius fuit commiſſa, incideret, in Hungariā perrexit. Ex inde autē Romā in priuato habitu, q̃m eo tempore Iubileus ſub Bonifacio octauo uiguit, adiit. Reuertenſq;, & ſuarum erumnarū uiciſſitudines deplorās, ad Amadeū Hungariæ palatinum ſupplex & calamitoſus aduenit. Qui eū hoſpicio recolligens benigne proſequutus eſt, fouit, & tractauit, liberalem ſe in eū & munificum gerens. Anno uero domini. M. tricenteſimo primo. Andrea Hungariæ rege Budæ mortuo, quidam Prælatorꝫ & procerum elegerunt ad coronam Hungariæ Karolum Marcelli regis Siciliæ in Hungaria præſentē, alii uero Venceſlaum regem Bohemiæ & Poloniæ. Et hi Pragam ingreſſi, regem Venceſlaum de acceptanda corona Hungariæ ſollicitarūt. Qui ſenectuti ſuæ indulgens, filium eius unicū Venceſlaum nomine, ex Gutta priore uxore genitū annum duodecimū agentem, inſigni militum robore ſtipatum cum eis miſit. Et coronatus eſt in alba regali. Verum quū rixæ & diſcidia quottidie inter Hungaros creſcerēt. Pluresq; ad Karolum propter uenuſtatē morum deficerēt, & Venceſlaum deſidē atq; ſuperbū peroſi relinquerēt, Pater ipſius Venceſlaus rex Bohemiæ & Poloniæ, numeroſo comparato exercitu, Hungariā ingreſſus, filium ſuum de faucibus mortis eripuit, & certa loca in Pannonia diripiendo, in Bohemiā reduxit. Rege autē Venceſlao & filio ſuo bello hungarico implicato, Wladiſlaus Loketek, Amadei hoſpitis ſui fretus ſuffragiis, in poloniā peruenit. Et caſtrū eccleſiæ Graccoꝛ Pelcziſka oppido Viſlicieñ imminens occupauit, & ex inde præſidium Bohemorꝫ de Viſlicza diſturbauit & expulit. Caſtrum quoq; & oppidū Lelow, in ſuam deditionem & tributum redegit. Tempore autē quo Albertus Romanorū rex, cum filio ſuo Rudolpho Morauiā & Bohemiam hoſtiliter depopulatus eſt, uſq; ad montes Cuthnos, ubi in diebus præfati Venceſlai primum fodinæ argenti repertæ ſūt, rex Venceſlaus in egritudinē aduerſam Prage incidit, morboq; graſſante, nono kalendas Iulii anno domini 1305 ut aiunt ex ptiſi, Prage mortuus eſt. Et in monaſterio Aulæ regiæ Ciſtercieñ ordinis, quod ipſe uiuens erexerat & dotauerat, magnifice ſepultus. Anno coronationis regni Bohemiæ ſexto

Regno ordinato in Bohemiam migrat.

Loketek fugit in Hungariā.

Andreas rex Hungariæ moritur.

Venceſlaus iunior in regem Hūgariæ coronatur.

Venceſlai regis mors.

ſexto, Poloniæ uero quinto, in ſolium eius filius ipſius ųnicus Vẽceſlaus ſuc
ceſſit coronatus.

CAPVT III.

AT Wladiſlaus Loktek audita morte Venceſlai ſecundi, cum ex
ercitu plus agreſtium q̃ militariũ in terram Sandomirieñ contẽ
dit, & eam ſine reſiſtentia cœpit. Sic & Graccouieñ in obedien/
tiam & regimen eius, iam eñ illos Bohemorũ ſacietas & faſtidi
um oppleuerat, cõceſſerunt, in urbemq; Gracco: prima Septembris admiſ/
ſus, caſtrum Graccouiẽ: quod per Bohemos tenebatur, Bohemis nequicq̃ re
ſiſtentibus accepit. Rex itaq; Bohemiæ Venceſlaus tercius, qui ſe regẽ Bo/
hemiæ & Poloniæ titulabat, q̃q̃ de regno poloniæ non foret inueſtitus, audi
tis continuis quærelis ab his, qui de caſtris Poloniæ turpiter eiecti fuerunt,
expeditionẽ in poloniam parauit, ſed fatum ineuitabile quod incidit, inſanas
eius mentes illuſit. Nam dum in Olomuncz in domo Decani Olomuceñ cõ
ſiſteret, propter aeris cauma in camiſia dumtaxat uelatus, in meridie ſopori
deditus, a quodam milite, tercia die Auguſti confoſſus & obtrũcatus eſt, cu/

Venceſlai. ter/
cij interfectio
truculenta.

ſtodibus regiis minime ſentientibus, & quis auctor necis extiterit, ignoranti/
bus. Miles tamen quidã Conradus de Potenſtein natione Duringus, q̧ a qui
buſdam de domo Decani Olomuceñ currere, & gladiũ cruore aſperſum fer
re, uiſus eſt, correptus repentina rabie, cauſa non digeſta nec audita, trucida/
tus eſt. Cadauerq; ſuũ canibus proiectum eſt, aſſeruerunt nonnulli Albertũ
Romanorũ regẽ, tres milites Sueuos ad curiã regis Venceſlai miſiſſe, & hu
iuſmodi necẽ procuraſſe. Aſſeruerũt & alii quoſdam Bohemos ipſum pro/
pter facinora eius occidiſſe occulte. Vno autẽ anno plus minusue parumper
regnauit. In quo ſoboles maſculina regũ Bohemiæ prorſus extincta eſt. Et
Bohemia ab externis & alienigenis principib9 in hodiernum diem ſubiecta

Regnũ Bohe/
miæ ab aliis gu
bernatur.

regitur. Anno domini 1295. Premiſlaus Rathiborieñ dux, in uigilia natali/
cii ſancti Staniſlai moritur. Et in die feſto ſancti Staniſlai, in monaſterio ſan/

Przemiſlaus
Ratiborienſis
dux moritur.

ctimonialiũ ordinis prædicatorũ in Rathibor, quod ipſe uiuens fundauerat
& dotauerat, ſepelitur, q̃uis fratres ſui & Barones, in aliũ diẽ ſepeliendum aſ
ſeruari uoluiſſent. Is ut fertur deuotiſſimus in beatũ Staniſlaum epiſcopum

Sancti Staniſ/
lai miraculum

Gracco:. Cui in extremis laboranti apparuit, monẽs ipſum ut ſe ad feſtum
eius celebrandum, & cereum altum, excedentem ſtaturã eius, prout quottã/
nis conſueuerat, a caſtro in monaſterium deferret. Et illo interrogante, quo/
modo id faciã quũ ſim ualitudinarius. Sanctus dei reſpõdit. Ego te inquit ad
iuuabo, & mortuus in profeſto eius creditur apud altiſſimũ adiutus. Anno
quo ſupra Boleſlao Mazouiæ duce caſtrũ ſuũ Viſzna, per magiſtrum Cru/
ciferorum deſtructũ reſtaurãti. Expeditionẽ cõtra eum Menhardi magiſtri
Pruſſiæ prædicti, deficientes a fide Prutenorũ Zambieñ & Noctageñ, ac
occiſionẽ per eos fratrꝝ Cruciferorꝝ in Barthenſtein & aliis locis auertit. Cõ
mendator eñ Konigſbergeñ obmiſſo duce Boleſlao, in Pruſſiam reuerſus,
ſediciosos oppræſſit atq; puniuit. In Lithuaniam deinde traducto exercitu,
quãdam munitionẽ exuſſit, & caſtrum Kymel occiſis multis Lithuanis con/

Caſtrum ky:
mel captum.

quiſiuit. Anno domini 1296. Prepoſituram ſancti Andreæ Santhoceñ, ha/

bentem iuriſditionē in ſingulis eccleſiis, clero & populo, infra fluuios Odrā, luam, Drawam, Vartham, & Notheſz. Ad ordinariam diſpoſitionē Epiſcopi Poſnanieñ pertinentem, Marchiones Brandenburgeñ abſtraxerunt, Capitulo eccleſiæ Soldineñ attribuendo. Pro qua rehabēda, Andreas Szimonouicz, & Domācus Poſnanieñ Antiſtites, in cōſiſtorio apoſtolico litigarūt. Sed Ioannes Lodza in Epiſcopatū ſuccedens, rem multis fatigis prope finē uictoriæ perductam proſequi deſtitit, quod in negligentiā eius & iacturā ecclesiæ Poſnanieñ ceſſit. Similis, & maior iactura eodem anno in eccleſia metropolitana Gnezneñ accidit. Nam magiſter & Cruciferi ſanctæ Mariæ de Pruſſia, Culmeñ eccleſiam ſub Gnezneñ ditione pluſq̄ tricentis annis conſiſtentem auulſerūt, & eccleſiæ Rigeñ, eiuſq; Archiepiſcopo in Liuonia, adulterino more ſubiecerunt. Eam iniuriam Iacobus Swinka Archiepiſcopus Gnezneñ moleſtius ferēs, Epiſcopo Culmeñ litem auctoritate reſcripti apoſtolici nil proficiēdo mouit. Tenor reſcripti apoſtolici ſic incipit. Bonifacius Epiſcopus ſeruus ſeruorū dei, Dilectis filiis Decano & Prepoſito, ac Scolaſtico eccleſiæ Wladiſlauieñ, ſalutem & apoſtolicam bene: Sua nobis uenerabilis frater noſter Iacobus Archiepiſco: Gnezneñ petitione mōſtrauit &c.

Eccleſie Gnezneñ iactura.

Culmeñ eccleſię alienatio.

Anno prædicto 1296, decimoſeptimo kalēdas Nouēbris. Ioannes Gerbiſz epiſcopus Poſnanieñ, de eccleſia parrochiali in Gluſſin ſuæ dioceſis fundauit eccleſiam collegiatā, Prepoſitum & tres Canonicos in eam inſtituendo, & certas decimas, redditus, & prouentus eiſdem aſſignando. Anno præfato 1296. Vithenē dux Lithua:, ingreſſ9 terrā Culmeñ & diſtrictum Golubieñ ſpoliis & cœdib9 ea afflixit. Deinde in Liuoniā ſuas duxit copias. Siffridus autē Cōmendator de Balga, & alius Cōmendator de Konigſbergk Lithuaniam ingreſſi, caſtrum Garthin obſederūt, quo dimiſſo & comperto, q; dux Lithuaniæ Liuonia non uaſtata rediret, q̄ celerrime mille pſonas ſecum ferētes, in propria redierunt. Eodem anno Henricus dux Wratiſ: & Legniceñ: filius Boleſlai, intelligens ſe tormētis tranſactæ captiuitatis debilitatum ac cōfractum, propeq; moriturum. Accerſito germano ſuo Boleſlao Sweidniceñ, curam & tutelam filiorum ſuoꝝ ei commendauit. Qui tutoriā ſubire detrectabat, niſi ſibi de caſtro Sobotha ppetuo cœderet. Henrico aūt duce uehementius excandeſcente, & maledicente, q; non contētus prioribus, reſidua auferre conaretur. Dux Boleſlaus Sweidniceñ diſcedebat. Aſtātes autē duci Henrico perſuaſerūt, ut de caſtro Sobotha etiā ratione tutoriæ cœderet, ne ex orphanitate plura filii ammittere cogerentur. Quo reuocato & caſtrum Sobotha ei reſignando filios, nobiles, atq; Vaſallos, ei in tutoriam tradidit. Et dux Henricus poſt triduum octauo uidelicet kalendas Marcii mortuus eſt. Ac in monaſterio monialium ſanctæ Claræ ſepultus, tres filios, Boleſlaum, Henricum, & Wladiſlaum relinquens. Et quinq; filias, Heduigim, quæ Marchioni Brandenburgeñ deſponſata fuit, quo mortuo, relligionem ſanctæ Claræ Wratiſ: intrauit. Annam in uirginitate mortuā. Helenam & Elizabeth ordinem ſanctæ Claræ in Gnezna profeſſas, & Euſemiam alias Offkam Othoni Marchioni Carinthiæ deſponſatam.

Henricus dux wratiſlauienſis mortuus.

Proles relicta.

Anno domini 1297. Boleſlaus Sweidniceñ, moleſte ferēs germanum ſuum Hēricum Wratiſ: & Legniceñ ducem captiuitatem paſſum, & notabili portione ducatus Wratiſ: exutū fuiſſe, contra Conradum Glogouieñ bellum cœpit, interpoſitiſq; tractatibus pacis, duo oppida illum reſtituere compulit, uidelicet Boleſlaw, quod pro ſe & filiis ſuis, & in diſtrictu eius caſtrum Cliczdorff erexit. Et Haynow quod pueris ducis Henrici Wratiſ: fratris ſui reſeruauit. In cuius limitib9 caſtrum Kroczonow conſtruxit. Idem Boleſlaus caſtra & ciuitates Bregam, Nyēpcz, Grotkow muris cinxit. Duciq; Bohemiæ Veceſlao uaſtationē ei minitāti, cum exercitu occurrit & decernere paratus fuit. Ad ciuitatē quoq; Wratiſlauieñ tanq̄ puerorum tutor, nō admiſſus, obſidione eam ſtrinxit, & ſupplicibus ignoſcere, ac ciuitatē Wratiſ: ingredi noluit, donec altitudo murorum ciuitatis quattuor cubitis ſuit detruncata. Eodem āno, quarto nonas Iunii, dominico die in feſto Penthecoſtes. Venceſlaus Bohemiæ dux, ſe in regem & Gutham coniugem ſuam in reginam, in eccleſia Prageñ per Archiepiſcopum Maydēburgeñ coronari procurauit, & poſt triduum Gutha noua regina, ſed uetus coniunx mortua eſt. Anno domini 1308. Venceſlaus rex Bohemiæ, & dux Gracco: atq; Sandomirieñ. Graccouiā ex integro muro cinxit, deducēdo muros, a conuentu ſancti Franciſci iuxta domos Canonicorum in caſtrū Graccoui: Et ex altera parte depoſt eccleſiam ſancti Andreæ uſq; ad Stradomya. Item caſtrum Graccoui: āterius muris arcuatis, & turribus altis obduxit & cinxit. Sub regimine huius Venceſlai regis Bohemiæ, groſſi Bohemicales & denarii argentei in Poloniam inducti ſunt. Prius ſiquidem argento nigro, & pelliculis capitū aut extremitatū aſperiolorum fœnerabanur, & mercantias poloni exercebant. Anno domini 1298. Conradus dux Glogouieñ, gradu diaconatus ſpe conſequendæ eccleſiæ Bambergeñ inſignitus, a nōnullis ſuis militibus uenenatus, mortuus eſt. Et in eccleſia Glogouieñ collegiata, quam cū Thoma Epiſcopo Wratiſ: cōmuniter fundauerat, ſepult9, reliquit ex Salomea filia Wladiſlai Othonis ducis maioris Poloniæ, duos filios ſuperſtites, Henricum Glogouieñ, & Conradū Stinauieñ, qui & Krokeleñ dux, ob gibboſitatem corporis appellatus eſt, poſtea in Prepoſitum Wratiſ: promotus. Tercius filius Przemiſlaus Sprotauieñ dux, in bello āte Sieuyor occiderat. Reliqt & tres filias, Annam, Eufemiā, & Heduigim. Eodē anno, 16. kalendas Marcii, monaſterium minorū in Radzeyow Wladiſlauieñ diocefis, Wladiſlaus Loketek, Poloniæ & Pomeraniæ dux fundauit. Anno præfato Lithuani oppidū Straſburg nouæ fundationis in terra Chelmeñ uaſtauerunt, & uaſa ſacra contaminarunt. Quos Conradus de Szak cōmendator, cum militibus Culmenſibus, in nemoribus conſequutus, proſtrauit, & omnem prædā hominum, pecoꝝ, & aliarum rerū reduxit. Anno domini 1299. Vaſtantibus terram Pruſſiæ ſexingentis Lithuanis, Cōmendator de Brandenburg cum multitudine ſuorū, apud Noctageñ regionem eos expectabat, Lithuaniſq; illuc uenire tardantibus, gētes Crucifericæ ad propria dilapſe ſunt. Et Lithuani interim ſuperuenientes, Noctageñ diſtrictum prædabātur. Ducentos & quinquaginta captiuando, alios uero

Caſtrum kroczonow: Brega, Nyempcz, Grotkaw muro cingunt.

wenceſla9 dux Bohemię in regē coronatus.

Prima argentę monetę inductio Polo: Conrad9 Glogouieñ intoxicatus.

Noctageñ diſtrictus a Lithuanis vaſtatus.

Ioãnes Querin captiuatus.

occidendo. Eodem anno Ioannes Querin Archiepiſcopus Rigeñ, per magiſtrum Liuoniæ & fratres Cruciferos domus Theutonicorũ ſanctæ Mariæ, captiuatus eſt, quia ſubiciendam aut penitus delendam ciuitatẽ Rigeñ, ipſis fratribus conſentire noluit, quod aliis duobus Archiepiſ: ãteceſſoribus ſuis, Ioãni Vochta, & Alberto, terribili mẽte intulerant. Superioribus quoq; annis, Fridericũ de Hãzeldappe epiſcopum Dabatzeñ a ſuo epiſcopatu proiectum excluſerãt.

Ruſſię principes Sandomiriam irruunt.

Anno domini 1300. Principes Ruſſiæ ſcientes digladiationes & diſcidia in regno Poloniæ, inter Venceſlaum regem Bohemiæ & poloniæ, ac inter Wladiſlaum Loketek excluſum, uigere, Cũ robore ſuo terrã Sandomirieñ repente & torrenter percurrentes, plurimis damnis illatis, predã ex hominibus & pecoribꝰ agẽtes, in ſuã regionẽ redierũt.

Elwigus Goltbach magiſter Pruſſię. Conradus de Szak ma: pru: Victoria Cruciferorum.

Eodẽ ãno abſũpto Lodouico de Szippen magiſtro Pruſſiæ, Elwigus de Goltbach natione Duringus ſubſtitutus eſt, qui parũ uiuens, Conradum de Szak habuit ſucceſſorem. Item Lithuani ſpolia ex Pruſſia ducentes, in redeundo a Cõmendatore de Brãdenburgk, in anguſtiis ſiluarũ quas præterire non poterant, occiſi ſunt, tribus dumtaxat ex illa cohorte euadentibus. Item Draycolitus prodito caſtro Onkaym in Lithuania Cruciferis, cum omnibus Lithuanis qui in illo erant fidem Chriſti ſuſcepit.

Cometes.

Anno domini 1301. Stella crinita quæ Cometes dicitur tempore autumni in ſigno Scorpiõis apparuit, uirgam ſeu radios, aliquando ad orientem, aliquãdo in meridiem mittendo, durauitq; per unum menſem.

Boleſlaꝰ Sweidniceñ morit. Seruicium bellicum primum inſtitutum.

Eodem anno Boleſlaus dux Sweidniceñ, filius Boleſlai Legniceñ ducis mortuus eſt. Et in monaſterio Griſzow ordinis Ciſtercieñ quod fundauit & dotauit, ſepultus. Hic primus exactiones principatibus ſuis, & nepotum ſuorũ impoſuit. Nobiliumq; ſeruicia, & numerũ armatorũ ad bellum expediendorũ per reſpectũ ad bona hereditaria deſcripſit. Hic reliquit tres filios Bernhardum Sweidnicenſem, Hẽricum Iauorienſem, & Boleſlaũ Sambicenſem, alias Monſterbergenſem.

CAPVT V.

ANno ſupra expræſſo. Exercitus Lithuanoꝝ, ad ſex milia eſtimatus, terram Dobrzineñ uaſtauit, quẽ poloni perſequuti ſunt, tamen predam in abdita ſiluarũ conditam nõ excuſſerũt. Idem exercitus Lithuanorum auiditate maioris predæ ſtimulatus, terrã Culmeñ depredare cœpit, quem fratres Cruciferi inuadentes fuderunt, & ſeptuaginta occiſis, alios fugauerunt, uirgineſq; & matronas Dobrzineñ eripientes, ſoluerunt.

Poloni in Ruthenis victores

Ruthenis caſtrum & terram Lublineñ aliquot ãnis occupantibus, Proceres & nobiles terraꝝ Gracco: & Sandomi: ãno dñi 1302 cõgregato exercitu, ad Lublin peruenerũt. Quibus Rutheni cum robore Lithuanorũ & Thartarorum occurrentes conflixerũt. Iuſtoq; dei iudicio, Rutheni numero & multitudine ſuperiores, uicti ſuccubuerunt, & in fugã uerſi ſũt Qui autẽ in caſtrum Lublineñ ſeſe receperant, obſeſſi tabe & fame conſumpti, caſtrum & ſe ipſos Polonis tradiderunt.

Noua Sãdecz erigitur.

Anno domini 1303 Ciuitatẽ nouam Sandecz Venceſlaus rex Bohemiæ & poloniæ erexit, inter duos fluuios, in confiniis Hungariæ ſitam, in loco uillæ Kamyenyeza, ad epiſcopatum Gracco: pertinentis, loco cuius caſtrũ & ciuitatem Biecz per cambiũ, Ioãni

Muſcata

Muſcatã epiſcopo Gracco: donauit, iure patronatus ſancti Adalberti eccleſiæ martyris, & ſanctæ Margarethæ tanq̃ filiæ epiſcopo Gracco: reſeruato. Eodem anno Venceſlaus rex Poloniæ & Bohemiæ, illuſtriſſimam conſortẽ ſuam Richſzam, quæ & Elizabeth Przemiſlai regis Poloniæ filiã. De ſpeciali cõſenſu Maguntineñ & Gnezneñ Archiepiſcoporũ, in eccleſia Prageñ per Henricum de Virbna Wratiſ: epiſcopum coronari & inungi in reginam procurauit. Anno quo ſupra. Cõradus dux Stinauieñ, qui & Korkerleñ, ob gibboſitatem appellatus eſt, Prepoſitus Wratiſ: in Archiepiſcopũ Salczburgeñ electus, poſſeſſionẽ eiuſdem accepturus, dum ad Viennam ueniens, Salczburgam uinum tantummodo, & nõ ceruiſiã triticeã habere cognouiſſet. Ex Vienna in ſuum ducatũ Stinauieñ, iam a fratre ſuo Henrico occupatum, reuerſus eſt. Quem quum armis repeteret, a duce Henrico captus, in Glogouiãq; deportatus, in turrim proiectus eſt. Vaſallorũq; & nobiliũ ſuorum cura, de ergaſtulo noctis tempore ereptus, ducatum ſuũ plene repetens anno ſequenti, quinto idus Octobris mortuus. In Lubenſi monaſterio ſepultus, & uniuerſus Glogouieñ ducatus ad Henricum deuolutus eſt. Potuiſſet iſte Conradus, ſi fuiſſet rationis compos, ex frumento cuius copia ubiq; reperitur, ceruiſiam ſibi ordinare, & decus pontificale non contemnere. Sub anno domini 1304. Leſtko Michalouieñ & Gnyewkouieñ dux, filius Zemomiſl ducis Cuyauiæ Wladiſlai Loketek nepos germanus, ſectatus ptes Karoli Marcelli in Hungaria, captiuitatẽ apud Venceſlaum regẽ Bohemiæ & Poloniæ incidit. Pro liberatione igitur ſua ducatũ Michalouieñ, reclamantibus fratribus Premiſlao & Kazimiro, obligauit. Conrado Szak, magiſtro Pruſſiæ in centum & octuaginta marcis Thoruneñ, ſub hac cõditione, ꝙ infra biennũ reddito mutuo haberet, poteſtatẽ terrã ſuam eliberandi, alias lapſo biennio & pecunia non ſoluta, apud magiſtꝝ & ordinem eius remaneret ducatus, amplius non redimendus. Quãuis autẽ ante decurſum prædictorũ annoꝝ, dux Leſtko & fratres eius Michalouieñ, per Ioannem de Plomikow palatinum Wladiſlauieñ integrã mutuatę pecuniæ magiſtro & ordini obtuliſſent ſolutionem. Nullatenus tamen mutuũ recipere, & terram Michalouieñ reddere uoluit. Nam carior erat ꝓuincia Michalo: q̃ pecuniæ. Chirographus magiſtri Pruſſiæ, de hac obligatione ſic incipit. Vniuerſis præſentium litteris inſpecturis. Nos frater Cõradus Szalkus magiſter domus Theutonicorũ per Pruſſiã, notum eſſe uolumus &c. Eodem ãno Vernerus Comes de Hohenberg, Adolphus cum germano ſuo de Vinthimel, & Theodricus Elner, pluresq; alii Rineñ milites, in Pruſſiam: Cruciferis contra Lithuanos auxiliaturi aduenerunt. Magiſter autẽ Pruſſiæ Conradus Szak exercitu bipartito Lithuaniã hyemis tẽpore ingreſſus, illam circa territorium Garthin cædibus & flammis uaſtauit, ſpoliaq; in hominibus & pecoribus ſecum retulit. Deinde ſub tempore quadrageſimæ, Cõmẽdator de Konigſberk in amplio ri gentium turma, uenit in Onkaym, ubi Lithuanus uocatus Swirtil, iuxta clandeſtinã pollicitationẽ Cruciferis factam, caſtꝝ præfatũ, cuius erat Burgrabius Cruciferis apperuit. Qui illud nocte ingreſſi, omnes paſſim matres & fœminas, ſenes & paruulos interimerunt. Caſtrũ flammis tradiderunt, &

Richſza Venceſlai conſors in reginam coronata.

Conradꝰ Steynauieñ mortuus.

Cõradꝰ Szak Pruſſię magiſter cũ cõplicibus Lithuaniã vaſtat.

diſcurrẽdo in uicinas regiones, congeſta præda, eam in Pruſſiã deduxerũt. Anno prædicto ſcilicet 1304 Lithuanorũ exercitus terram Lancicieñ, in die ſancto Pen.hecoſtes furtiue ingreſſus, eam cœdibus & ſpoliis deuaſtauit. Ciuitatem quoq; Lancicieñ ſine reſiſtentia capiẽs, ſuccendit. Cui reuertenti & præda grauato, Kazimirus Dobrzineñ dux, Wladiſlai Loktek germanus, occurrẽs, durum certamen in uilla Troyanow commiſit. Et licet fugiẽtibus Lithuanis, Polonis ceſſiſſet uictoria, omniſq; præda fuiſſet erepta, tamẽ dux

kazimiri generoſus interitus

Kazimirus in ala quæ debilitari cœperat fortiter pugnans, multitudine telorum & lancearum confoſſus, generoſum ſpiritum fudit.

CAPVT VI.

Wladiſla: Loktek.

VEnceſlao rege utroq; patre & filio mortis debitum ſoluẽte Poloni bipartiti, quidam, ut maioris poloniæ nobiles Poſnanieñ & Kaliſſieñ, exacerbati contra Wladiſlaũ Loktek, ſibi in principem Henricum ducem Glogouieñ, Cõradi ducis Glogouiẽ filium elegerũt. Eo ꝙ ex Salomea ſorore germana Premiſlai regis poloniæ eſſet natus, qui q̃diu uixit, heredem & dominũ Poloniæ ducemq; Sleſiæ Poſnanieñ & Kaliſſieñ ſe titulabat.

Diſſenſio electionis:

Reliqui uero poloni, ut Gracco: Sandomirieñ, Siradieñ, Lancicieñ, Cuyauieñ, Dobrzineñ, & Pomerani, Wladiſlao Loktek regnũ innouauerunt. Non enim pro ea tempeſtate, uir in armis melior, & regnum poloniæ adunaturus reperiri credebatur. Qui anno Chriſti 1306 collecto exercitu ex omnibus ſuis terris, Henricum ducem Glogouiẽ inuaſit, & longum æſtatis tempus depopulando, ipſius dominia conſumpſit. Henrico prædicto duce nullam opponente reſiſtentiam. Peracta expeditione dux Wladiſlaus Loktek, in terram Pomeraniæ deſcendit, & publica negocia tractãdo, uniuerſo tempore hyemis in ea permanſit. Quumq; diſceſſiſſet, Petrus Swancza, Cãcellarius Pomeraniæ, Swancze Gedaneñ palatini filius, dolens ſe negligẽtius tractari, dolenſq; ſe a ſolutione pecuniaꝝ, quas in tuenda Pomerania expendiſſe aſſerebat repulſum iri, nouare res cœpit, Marchionibuſq; Brandenburgẽſibus adherẽs, tradere illis Pomeraniam, quum eſſet adminiſtrator eius, & nouem caſtrorum poſſeſſor ſpopondit. Wladiſlaus autẽ Loktek, hac nouitate ad ſe perlata, celerrime in frequẽti exercitu Pomeraniam ueniẽs, præfatum Petrũ Cancellarium compræhendens, in caſtro Graccouiẽ captiuitati incluſit.

Petrus Szwancza Cancellarius Pomeraiẽ captus:

Duobuſq; germanis dicti Petri Cancellarii, Nicolao & Ioãne cum aliis Baronibus pro liberatione ipſius laborantibus, & loco fratris captiuitatem ſubeuntibus, Petrum Cancellarium a uinculis liberauerunt. Sed captiuitatem corruptis cuſtodibus euadentes, & in Pomeraniam ouanter peruenientes,

Liberatꝰ rebellauit.

cum Petro Cancellario mox in rebellionẽ uerſi, Voldemarũ & Ioannem nepotem eius Marchiones Brãdenburgẽ in Pomeraniã exercitualiter induxerunt, &

xerunt, & certa municipia expugnarunt. Ad Gedanũ quoq; applicantes, & ipſam uallantes, ciuibus Gedaneñ, quoꝝ maior pars ex Almanis erat, aſſentientibus, in obedientiã Marchionũ uenerũt, caſtrũq; expugnare conati ſunt. Boguſza aũt iudex Pomeraniæ, & Capitane9 Gedaneñ, cõmiſſo caſtro fidelibus Baronibus, cum uno Barone præſtantis conditionis, Niemyerza uocato, ad Wladiſlaũ Loketek in Sandomiria agẽtem, celeriori quo potuit curſu peruenit. Et facta narratione de caſtri impugnatione, ciuitatis Gedaneñ amiſſione, & cæteris ex ordine anxietatibus, Wladiſlaum Loketek celerrime auxilium ferre (quũ eſſet uir ad ſingula agẽda, animo & manu impiger) ꝓmittentẽ. Boguſſius & Niemyerza ſalubriori eum conſilio uſurum deducebãt, ut magiſtrum Pruſſiæ & ordinem Cruciferorũ, tanq̃ ſuos elemoſinarios & pluribus beneficiis obligatos, pro ſuffragio ac repulſa hoſtiũ, poſtularet, quod acceptatũ eſt, & ordinatio huius negocii Boguſze ad plenum cõmiſſa Is magiſtrum Pruſſiæ Henricũ de Ploczko, natione Saxonem conueniẽs, & pluribus beneficiis per Conradum ducem Mazouiæ, auum ducis Wladiſlai Loketek, ordini Cruciferorũ impenſis cõmemorans, ſuffragium per gentes & uictualia obtinuit. Nõ ipſi9 ducis Wladiſlai, ſed propriis magiſter Pruſſiæ conſulturus profectibus, quẽadmodum proceſſu temporis liquidiſſime apparuit. Ex compoſito ergo unã partem caſtri Gedaneñ, gẽtes magiſtri tutate ſunt. Alteram Boguſza cum Pomeranis defenſabãt, & cõiunctim Brãdenburgeñ a caſtro repellebãt, quãdoq; trucidabant, & crebrius in eorũ caſtra incurſus faciebant. Intantum ut Marchiones Brandenburgẽ: omni ſpe acquiſitionis caſtri deſtituti, ad propria remearunt. Poſt quorũ exceſſum ciuitas Gedaneñ, ꝑ Polonos & Cruciferos expugnata eſt. Et milites præſidii, a Marchionibus conſtituti, plurimi occiſi, quorũ corpora Budgerus Abbas de Oliua, ad monaſterium ſuũ deducta, in cimiterio ſancti Iacobi ante clauſtrum ſepeliuit. Ciues quoq; Gedaneñ defectiõis anctores, capite ſunt cæſi. Dux autẽ Wladiſlaus, Petrum Swanczam & fratres eius caſtris Trczel & Sbaſſin, ac duobus oppidis Babimoſt & Sbaſſin exuit, ducali fiſco applicãdo. Gẽtes autem Henrici magiſtri Pruſſiæ, adhoc ſtudioſe directe, cum Boguſza Iudice Pomeraniæ in caſtro Gedaneñ, ad lites & controuerſias ſuperbe factæ, intantum creuerunt & uerſæ ſunt, ut præfatum Boguſzam, & Barones Pomeraniæ principales in captiuitatẽ conicerẽt. Boguſza autẽ ſuæ & ſuorum libertati cõſulturus, facto fœdere cũ magiſtro & ordine, ut caſtꝝ Gedaneñ ad requiſitionẽ Wladiſlai Loketek pure reſignarẽt & reſtituerẽt. Habita expenſarũ de media caſtri cuſtodia, plena ſolutione. Exceſſit de altera caſtri medietate, magis tamen eiectus abiit, q̃ libere ceſſit.

Brandeburgeñ Marchio a Gedano repulſus

CAPVT VII.

QVo comperto Wladiſlaus Loketek, magna cœpit cum ſuis conſiliariis anxietate torqueri. Intelligens Cruciferorũ fidem dolis uelatam in perfidiam uerſam fore, uehementiq; tunc prim. cœpit pœnitudine urgeri, q̃ Marchionũ Brandenbur: impetus, nõ ſuis repuliſſet armis, requirenſq; magiſtrũ Pruſſiæ per nũcios. In Kray, alias Kroyeuicze uilla ꝓpe Radzieiow in terra Cuyauieñ, pſonaliter dux Wladiſlaus &

Conuentus ob concordiam in Cuyauia celebratus.

diſlaus & magiſter cum aliquot Cōmendatoribus, conuenerūnt, Vbi in præſentia Gerwardi Epiſcopi Wladiſlauieñ, & Baronum poloniæ dux Wladiſlaus quærimoniā eiectionis militum ſuorum de caſtro Gedaneñ lōga oratione diſſeruit. Petēs & requirens eam reſcindi, & caſtrum Gedaneñ reſtitui, iniquum & acerbum nimis conteſtans. Si ex auxiliatoribus hoſtes, ex elemoſinariis perſequutores, ex amicis & ſociis infeſtos ſuos, & ſuarum terrarū impugnatores debeat experiri. Magiſter autē Pruſſiæ Henricus, uerbis competentibus uſus, excluſionē Boguſze & militum Pomeraniæ, ut ſedicio rixantium euitaretur, egiſſe, reſpōdit, offerēs ſe de caſtro Gedaneñ excedere, dum impenſæ ei refunderentur. Et quum dux Wladiſlaus, quotta eſſet huiuſmodi impenſaꝝ de uno anno quātitas requireret. Magiſter Hēricus latens uirus euomuit, centum inquit milia marcarum latorum groſſorū, ſine quorū ſolutione caſtrū Gedaneñ, nullo colore, nullaq; diminutione taxe reſignare uellet, re itaq; infecta & animis irritatis diſceſſum eſt. Magiſter ergo & Cruciferi ualido exercitu ex partib9 Almaniæ coadunato, in die ſancti Dominici, & eſt dies nundinarū, quādo frequentior concurſus populi adeſſe conſueuit, anno domini 1310 ciuitatem Gdanenſem obſidione cinxit. Et poſt aliquot

Gedanū obſeſſum & dolo captum.

dies quibuſdam ciuibus Gedanenſibus, tempore noctis per tradimentum portam ciuitatis aperientibus, hoſtes ciuitatem compræhenderunt, & omnes quos inuenerunt, nobiles & plebeios uario genere mortis occiderunt. Et quod his crudelius eſt, puberes & impuberes infantes & lactātes, more barbarico extinxerunt, ut fama tātæ crudelitatis diffuſa, cæteræ ciuitates metu perculſe ſine reſiſtentia occuparentur. Exinde ad caſtꝝ Tſczow, Karolus de Luczemburgk magiſter Pruſſiæ exercitum promouit. Ad quem nō longe ſtatiua tenentem, Kazimirus dux Michalouieñ & Gnyewkouieñ, e caſtro Tſczow deſcendens, cum Vincentio Decano Gnezneñ, & aliis Baronibus proceſſit, præcatus humiliter, etiā genu flexo, ut arma deponeret, & terram Pomeraniæ non uaſtaret, ſuæ, germaniq; ſui ducis Przemiſlai a Wladiſlao Loketek gubernationi cōmiſſæ. Sed nō eſt exauditus, in tabernaculo eñ cū magiſtro Pruſſiæ prædicto duce Kazimiro prandente, exercit9 Cruciſericus Tſczow obſedit. Vixq; dux Kazimirus obtinuit, ut ſaluis perſonis & rebus

Tſczow captum.

e Tſczow excederet. Eoq; abſcedente, & ad germanum ſuum ducem Przemiſlaum in caſtrū Swyecze tendente, Magiſter Pruſſiæ caſtrum Tſczow incinerauit. Et uerſus Swyecze procedens, quæq; obuia aut diripuit, aut igne conflagrauit, Choynicza Nowæ & alios ignobiles uicos. Ad caſtrū tandem Swiecze perueniēs, quod bini fratres principes, Przemiſlaus & Kazimirus

Swyecze obſeſſum.

Gnyewkouiē: Pro duce Wladiſlao Loktek tenebāt q̄ttuor ualidis tormētis bellicis caſtri ſtructuras humiles interdiu & nocte ualidiſſime quatiendo cōcutiebāt. Duobuſq; patibulis cōtra faciem caſtri erectis, Przemiſlao & Kazimiro ducibus, aliiſq; caſtri defenſoribus denunciabat, niſi caſtrū dederent, caſtro expugnato, patibulo ſuſpenderentur. Et ut maiori percellerentur terrore, ſingulis dieb9 duos tres ue aut plures hoīes agreſtes in rure captos ſuſpendebāt. Ziffridus quoq;, quē Cōmendatorē oppidi Gnyew uocabant, po-

Ziffrid9 Polonis infeſtus.

lonis infeſtiſſimus, mane e caſtris exiens, & funibus equo cui inſidebat alligatis, deuouebat

gatis, deuouebat ſe ea die non pranſurũ, donec omnes cordas in ſuſpendẽdis polonis cõſumeret; quod & faciebat. Cumq; una dierũ ad focũ ſtaret corpus calefaciẽs, & ſua flagicia efferret, ſubito a demone correptus, iugulatus eſt, & tandem in ignem proiectus, ut qui alios ſuſpenſione iugulabat, ipſe iugulatus, in igne, non in terra, incendio abſumeretur. Sed cõtinuemus narrationem de Magiſtro Pruſſiæ. Qui uidẽs oppugnationem caſtri Swiecze ultra ſpem protrahi, ad dolos animũ conuertit, & quẽdam ex militibus caſtri Andream Cedrouicz, de armis Griffonũ auro corrupit. Qui ſub intempeſte noctis ſilentio, omnia inſtrumenta bellica fregit & præcidit. Ad magiſtrũq; fugiẽs, quod præſtitit miniſteriũ patefecit. Caſtrẽſes ergo ſolis oppoſitis corporibus repugnabãt, Et ne in periculum extremũ incideret, cũ Magiſtro & Cruciferis paciſcuntur, ut dominũ ſuũ Wladiſlaũ Loktek, pro ſubſidio reqrerent, quod ſi infra mẽſem non proueniret, ſaluis omnibus rebus & perſonis excederent. Cumq; nullum ſubſidium & repulſam cernerent (Andreas eñ Caſtellanus Roſpergeñ iuſſus ad Swiecze cũ gentibus ſuis accedere, retrorſum etiam non uiſo hoſte abiit) Caſtrum Swiecza poſt decẽ hebdomadas, ex quo obſideri cœpit, Magiſtro & ordini deditum eſt. Et ambo duces germani, Przemiſlaus & Kazimirus, Bogumil Capitaneus caſtri. Otho Lexik inter Barones præcipuus, aliaq; multitudo Baronũ Pomeraniæ, fortunã ſuã increpantes, & fraudem Andreæ Cedrouicz deteſtantes, cũ rebus omnibus exceſſerunt. Sic tota Pomerania, a regno poloniæ abſtracta, & a Cruciferis per iniuriã uſq; in annũ dñi milleſimũ quadringente: ſexage: ſextum tẽta eſt Donec Kazimiro rege tercio Poloniæ, aſſiſtẽtibus ei militibus & ciuibus Pomeraniæ, quindecim annis aſſidue ordinẽ bello præmẽte, regno Poloniæ reunita eſt. Eodem anno 1310. Henricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, ad comprimendũ ſeditionem maiorum polonum, miſit Ianuſſium Comitem Beberſzein cum forti exercitu, qui quum caſtrũ Kloczko obſidere cœpiſſet, Dobrogoſtius de Szamotuli cognominatus paruus, de domo Nalancz, filius olim Thomiſlai palatini Poſnanieñ, congregato notabili exercitu ex polonis, præfatum Ianuſſium Berbeſzeyn conflixit, & omnibus ſpoliis priuauit. Et idem Hẽricus maioris Poloniæ & Glogouiæ dux, quinto idus Decẽbris, anni præfati 1310 Glogouiæ mortuus, & in monaſterio Lubẽſi ſepultus eſt. Hic in adminiſtranda iuſticia nimis ſeuerus fuit, Polonis infeſtus, mores & conditiones illorũ plurimum faſtidiebat, furum, prædonum, & maleficorum maximus perſequutor. Propter quod ſub regimine ſuo terra maioris poloniæ ſecuritate & pace abundabat. Mechildim filiã Alberti ducis Brunſwiceñ acceperat in uxorem, & ex ea quattuor filios, Henricum cui Zegan Conradum cui Olſna, Ioãnem cui Stinauia & Gora, & Przemiſlaũ cui Glogouia in diuiſione ceſſit, reliquit. Prælati ergo & Barones maioris poloniæ, morte ducis Henrici audita, Cõuentione generali Gneznæ facta, duci Wladiſlao Loktek adheſerunt, principatum filiorũ Henrici in toto abrogantes. Quidam tamẽ ciuis Poſnanieñ, Przemek nomine, decreto dominorũ cõtrauenieñdo; ciuitatem Poſnanieñ ducibus Glogouieñ tradidit, & eccleſiam maiorem Poſnanieñ præſidio militum incaſtellauit, quoq; domus prælatorum & Canonicorum

Mors ziffridi turpiſſima.

Caſtrum Swyecze occupatũ.

Pomerania recuperata.

Henric⁹ poloniæ & Glogouiæ dux mortuus.

Canonicorum exuſſit. Et Nicolaum Archidiaconū Poſnanieñ dictum Szamotula interfecit, Præſidio autē huiuſmodi per milites poloniæ depulſo, in pœnam Przemkonis ciuis Poſnanieñ ſacitum eſt, ꝙ nemo ex filiis ciuiū Poſnanieñ ad dignitates & præbendas eccleſiarū Cathedralium regni poloniæ promoueretur. Et de Henrico hactenus.

CAPVT VIII.

Decernitur cōuentus in Brzeſcze ſuper terram Pomeraniç.

Magiſter deinde Pruſſiæ Karolus & ordo eius, Pomerania dolo & armis expugnata, per nuncios & litteras præcatus eſt, anno domini 1311, ut ſecum Wladiſlaus Loketek in loco competenti conueniret, ſuper terra Pomeraniæ & eius occupatione tractaturus. Et conuenientibus duce Wladiſlao cum Magiſtro & ordine in Brzeſczeoppido Cuyauieñ, cœpit Magiſter Karolus ſupplicare duci Wladiſlao & Baronibus poloniæ, ut terram Pomeraniæ, circa eum & ordinem conſiſtere ſinerent. Vtq; refuſione in auro & argento accepta per patentes litteras ſe in perpetuum terram Pomeraniæ uendidiſſe profiterentur. Ad hæc offerebat ſe magiſter & ordo conſtructurū cenobiū cuiuſcūq; ordinis, cum dote ſufficiēti, ꝓ q̄draginta pſonis, ꝓ ſalute ducis & ſuoꝝ progenitorū, Caſtrūq; Nyeſzow, cum uillis Orlow & Murzinow reſtituturum. Et in qualibet neceſſitate regni poloniæ in q̄draginta lanceis, expenſis ſuis & dānis ꝑpetuo ſeruiturū. Hæc ſupplicatio & oblatio ducē Wladiſlaū in bilem & indignationem mouit, ꝙ pro terra Pomeraniæ, quædā indigna & leuia offerrentur. Datoq; reſponſo, ꝙ nulla oblatione ad uendendum Pomeraniā peruinceretur, triſtis & furibundus diſceſſit.

Magiſtri oblatę conditiões ꝑ wladiſlaum reſciuntur.

Magiſter aūt Pruſſiæ Karolus, uidens ſe in petitione ſua ſpretum, ad Voldemarum Brandenburgeñ Marchionē & nepotem eius Ioannē nuncios miſit, ut ſibi terram Pomeraniæ pro decem marcarū milibus latorū groſſorū uenderet, inſcriberet & reſignaret. Non ueritus ab eo terram Pomeraniæ petere, quem non longo tempore ſuis & polonoꝝ armis fugauerat. Voldemarus autē Brandenburgeñ pecuniā oblatam, pro lucro inſperato, per Pleczkonē de Leſſow, & Luthkonē de Voel in Slupſk ut autē alii aſſerunt in Nowa Kaliſſ accipiens, litteras fantaſticas de re non ſui iuris (ꝙ uidelicet uendiderit terram Pomeraniæ, pro decem milibus marcarum latorum groſſorum) tradidit, quarū tenor ſic incipit.

Pomerania falſo vendita.

Venditionis litteræ.

In nomine domini amen. Quoniā iuxta uerbum uiri ſapientis generatio præterit, & generatio aduenit. Nihil ſtabile, nihilq; permanēs eſt ſub ſole, ſed uanitati atq; mutabilitati ſubiacent uniuerſa, & ne cum labentibus annis, rerū magnifice geſtarum & perutiliter, labatur & aboleatur memoria: Munificentias & libertates, præſertim in pias cauſas & loca relligioſa collatas, ſcriptura conuenit perpetuari. Nos igitur Voldemarus dei gratia Brandenburgeñ & Luſacieñ Marchio, tutorq; illuſtris Ioannis Brandenburgeñ Marchionis. Ad uniuerſorum noticiam, præſentium & futurorum cupimus deuenire. Finis earundem. Actū & Datū in curia Breden. Anno domini 1311. in uigilia beati Iacobi apoſtoli, quæ uenditio quātæ fuit ualoris, uel ab imperitis facile cognoſcitur. Sequenti anno uidelicet āno Chriſti 1312. Albertus aduocatus Graccouienſis, cum magiſtratibus Graccouieñ, moleſte ferens ꝙ oneribus exactionibuſq;

onibuſq; grauibus pro adminiſtrãdis bellis quibus impetebatur Wladiſlaus Loktek Gracco: præmebat, furumq; & prædonũ flagicia nõ cõherceret, cum Boleſlao Opolieñ. duce de Cracouieñ ciuitate illi dedenda componit. Qui Opolieñ. congeſto exercitu apertas ciuitatis portas ingreditur, arce loci eiuſdem in fide Regia manente. Ad cuius preſidia & ciuitatis recuperationẽ Vladiſlaus aſſurgit, obſidioneq; urbẽ premendam decreuit. Sed legatis mediantibus, Boleſlaus Alberto aduocato, & ceteris qui ſe nouerãt, ciuibus parũ fidens motus cõminationibus Cubitalinis adhortationibuſq; legatorũ eius, preſertim uero proſpiciens Kazimirũ Cubitalis filiũ uerũ atq; iuſtũ eius ſucceſſorem, cauſas aduentus ſui coram legatis in Aduocatũ retorquet ſic ſub cõditionibus regreditur Opoliã, Aduocato & ceteris factiõis auctoribus ſecũ receptis, Vladiſlaus hoſte per condiuões uicto, Cracouiã uictor ingreditur. Ampliſſimas aduocaciæ poſſeſſiões, & ſuppellectilem ciuiũ ſceleris conſciorũ confiſcat, plures uero obtruncat, nonnullos aliis pœnis uitæ damnat. Ex domo uero Aduocati, arcẽ erigit, & in ualua ſancti Nicolai turrim extollit in quibus preſidia locat, ſic feliciter regnat. Sic quoq; Ius eligẽdorum Cõſulum quondam in cõmunitate perhenne in Palatinũ loci mittit. aliquid tamen reſtrictionis & limitationis, per priuilegium regis Sigiſmundi moderni patiens, ut cum conſenſu aliquorum de conſulatu ſeniorũ, & ex his qui ius publicum dicunt, quos Scabinos appellant, & non ex ſe Palatinus Gracco: electionẽ conſulum proſequeretur. Ne paſſim inualidi reip: ad magiſtratum eueherentur. Villam optimã Lanthkouicze, non longe a flumine Srenyawa ſitam, per uxorem Gnyeuomiri, & filium eius monaſterio Miechouieñ in primordio fundationis donatam, non interueniẽte aliquo demerito. Niſi quia Albertus aduocatus Gracco: a Præpoſito Miechouieñ germano ſuo, donatiõe eius ad tẽpus utebatur, uiolenti & iniuſto brachio a monaſterio Miechouieñ abſtulit, & ſuo fiſco ducali appropriauit. Ioãnem Muſcatam Epiſcopum Gracco: inſimulatum licet falſe, eo q Ecleſia eſſet, tradimẽti prædicti conſcium fuiſſe, odio & intentatione captiuitatis perſequutus eſt. Nec eum ad poſſeſſionem caſtri & diſtrictus Biecz, ab Hungaris iã reſignati, admiſit. Interceptum eñ fuit olim caſtrum Biecz per Hungaros, regẽte illud Abbate Thinieceñ, & eius poſſeſſio per regẽ Venceſlaum, pro loco ciuitatis nouæ Sandecz Epiſcopo Gracco: inſcripta. Acceſſit tandem pax in regno Poloniæ domeſticis & externis ſedatis bellis, uerum fames omni bello atrotior, regiones Poloniæ & Bohemiæ inuaſit. Et dictim augmentata, tribus annis durauit, & plures mortales abſumpſit, parentes filios, & filii parentes pro excludenda fame occiderũt. Nonnulli cadauera in patibulum actorũ rapuerunt, ut rugientẽ implerẽt uẽtrẽ. Lupi in obuios quoſq;, etiã tenſas baliſtas portantes, inſiluerunt, & peruictos edaciſſime deuorarũt.

Aduocati Craco: in Wladiſla. Loktek reſiſtentia.

Wladiſlaus aduocaciam confiſcat.

Palatio electio n grãtus data.

Ioannes Muſcata Epiſcop⁹ Gracc: captus.

Fames ualida.

wladiſlaus Loketek coronari cupit.

INterim maiori polonia in unam Monarchiã & dominiũ Wladiſlai Loktek per mortem Hẽrici Sleſiæ & Glogouiæ ducis redeũte. Cœpit dux Wladiſla9 Loktek de coronatione ſua, ſimul & recuperatione terræ Pomeraniæ cogitare. Ad quæ cõſequenda, Gerwardum Wladiſlauieñ Pontificem, uirum ſingularis prudentiæ, & patriæ feruentiſſimũ amatorem. Ad ſummum Pontificem Ioannem uigeſimũ ſecundum, in Auinione tunc ſedem tenentem, ãno domini 1316 miſit, Cũ inſtructionibus & litteris tã a duce Wladiſlao, q̃ a Prælatis regni poloniæ, ad ſummum pontificem & Cardinales datis, Quo cognito Magiſter Pruſſiæ, & ordo Cruciferorũ, nuncios in Auinionem qui propoſitiones & querelas regni Poloniæ ſiniſtris reſponſis eliderent, miſerunt. Alios quoq; nuncios ad Ioannem Bohemiæ regem tranſmiſerunt, donis & precibus eum ſollicitantes, ut Wladiſlaum Loktek ſuum & illorum hoſtem, in regẽ erigi non pateretur. Quum ipſũ ius regni poloniæ iuſtius ratione ſuæ cõſortis Elizabeth filiæ Venceſlai regis Bohemiæ & poloniæ cõtingeret. Quemadmodũ ex inſtigatione Bohemorum, regem poloniæ idem Ioannes rex, nulla poſſeſſione in Polonia habita, ſe titulabat. Summus igitur pontifex Ioannes 22. ex Gerwardi Epiſcopi Wladiſlauieñ & aliorum multorũ inſtructione, graue odiũ in Crucifericũ ordinem concepit, & cauſam ſuper occupatione terræ Pomeraniæ Ianiſlao Archiepiſcopo Gnezneñ, Damaratho Epiſcopo Poſnanieñ & fratri Nicolao de Mogilno, per reſcriptum cõmiſit audiendam, & fine debito decidendam. Super iure uero & titulo regni poloniæ, Ioanne rege Bohemorum impediẽte, qui cũ Philippo Francoꝝ rege, affinitatem illo tempore iunxerat, filiã eius ſuo filio Vẽceſlao, qui mutato nomine, Karolus nomen ſortitus eſt iungendo, decretũ nõ dedit. Prelatis tñ & Baronibus regni poloniæ, ſubtilibus celaturis quid agendũ eſſet ſcripſit. Super quo Gerwardus Epiſcopus Wladiſlauieñ ſchemate largiori & expreſſo, Apoſtolicã habẽs exploratam uoluntatem, Prelatos & Barones cõmonefecit, quatinus ſine aliqua cunctatione coronationẽ regiã proſequerẽtur. Anno itaq; domini .M. tricenteſi: uigeſimo, die dominico ſanctorũ Fabiani & Sebaſtiani, dux Wladiſlaus Loketek in regem, Heduigis uero conſors ſua, ducis Boleſlai Kaliſſieñ filia in reginam Poloniæ, in eccleſia Gracco: per Ianiſlaum Gnezneñ Archiepiſcopum, aſſiſtentibus ſibi Ioanne Muſcata Gracco: Damaratho Poſnanieñ Epiſcopis. Et Thiniceñ, Mogilneñ, Andrzeouieñ, Breſzeñ, Abbatibus infulatis: Et multitudine proceꝝ & nobilium copioſa, inũcti, & coronati ſunt, diadematibus regiis ex Gnezna cum pomo & ſceptro in Graccouiã tranſlatis. Ab eoq; tempore Gracco: eccleſia iure coronandi Poloniæ reges primum dotata & priuilegiata eſt, perpetuis temporibus eo fruitura. Communiq; edicto ſancitum eſt, ut in caſtro Gracco: uelut arce firmiſſima, corona aliaq; deponantur, & obſeruentur regalia, quæ in Gneznenſi rure hoſtilem inuaſionẽ nequicq̃ prohibere ualente, tute ſeruari nõ poterant. Peractis coronationis ſolenniis, Wladiſlaus rex poloniæ rebuſq: præſertim de uiarũ pacificatione, furum exterminio, & Pomeraniæ recuperatione. De cui9 amiſſione uehementer angebatur, prouidebat, & iuxta cõmiſſionẽ Apoſtolicam Archiepiſcopo

Cruciferi coronationẽ impedire conantur.

wladiſla: Loketek coronatur vna cũ cõiuge

Gracco: eccleſia, regum poloniç coronandi locus.

cam Archiepiſcopo Gnezneñ, Epiſcopo Poſnanieñ, & Abbati Mogilneñ, reſcriptum exhiberi iuſſit. In procuratores huiuſce cauſæ Philippũ Cancellarium, Sbigneũ Vicecancellariũ regni poloniæ, & Ioannẽ Canonicum Rudeñ, capellanos ſuos conſtituens, quæ integro ãno cum obſeruatione terminorũ eſſentialium, teſtiumq; notabiliũ inductione, uſq; ad ſentenciæ diffinitiue prolationem, pro reddẽda terra Pomeraniæ, pro ſolutione triginta miliũ marcarum monetæ polonicalis, ratione fructuum perceptorũ, & pro ſoluendis centũ quinquaginta marcis groſſoꝝ latoꝝ Prageñ ratione expenſarũ, perfecta & deducta eſt. Primus aũt terminus in Brzeſcze, alii uero tranſlata ſede iudicum in Iuniwladiſlauia continuabantur. Pro Magiſtro Friderico & ordine Cruciferorum citatis per Ziffridum de Papow preſ biterũ, mandatũ ſufficiens ad cauſam producentem, contra iuriſditionem iudicum exceptum eſt & appellatum a grauamine in primo & ultimo termino, tamen iudices apoſtolici, proceſſus exequutoriales cũ cenſurarũ fulminatione tradiderunt. Interdicto etiã eccleſiaſtico, in terras, & loca, in quibus Magiſter & Cõmendatores demorarentur adiecto. Et licet uigore appellationis a ſentencia diffinitiua, multis uariiſq; fatigis, apud ſedem Apoſtolicam etiam promotionibus principum pro abſolutione Cruciferi deſudaſſent. Nullatenus tamen regiis procuratoribus impedientibus, donec in totum parerent rei iudicatæ, eam impetrare potuerũt. Præterea perpendens rex Wladiſlaus, terras regni poloniæ clandeſtinis & furtiuis Lithuanorũ inuaſionibus deſertatas, crebra deliberatione ac conſiliis, cum prelatis & ſuis Baronibus habitis. A Gedimino Lithuanorum ſupremo principe, miſſis procis, filiam in coniugium filio ſuo Kazimiro, anno domini 1325 accepit. Et quum Lithuania auꝝ & argentum non haberet, omnium captiuorũ annis ſuperioribus ex polonia abductorũ, cuiuſcũq; ſexus, ſtatus, & conditionis fuerunt, reſtitutionẽ pro dotalibus accepit. Sponſa ad Graccouiã perueniens, a Nankero Epiſcopo Gracco: de fide inſtructa, in uigilia ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorũ, in eccleſia Graccο: baptiſata eſt, & Anna nominata, Kazimiroq; filio regis ſedecimũ ãnum attingẽti, ſolenniter deſponſata. Pax quoq; per huiuſmodi affinitatem inter polonos & Lithuanos compoſita eſt. Et hi qui ex Lithuanica captiuitate relaxati redierant, terram colere adorſi, non ueteres ſolum, ſed & nouas uillas in cruda radice locatas, habitabiles, arabiles, & frugiferas fecerũt. Deinceps reuocatis pluribus iniuriis rex poloniæ Wladiſlaus quib⁹ regnum Poloniæ per Marchiões Brãdenburgeñ ſuperiori tẽpore, in interfectione regis Przemiſlai, in uaſtatione Pomeraniæ, & eiuſdem iniuſta uenditione, laceſſitũ fuit cum copiis ſuarum gẽtium, & auxiliis Lithuanorum, Ruthenorum, atq; Valachorũ, anno domini 1326 Marchiã Brandenburgeñ & Voldemarum eius Marchionẽ, tempore æſtatis, poſt feſtum ſancti Ioannis Baptiſtæ inuaſit, & citra & ultra Odram, a Brãdenburgk uſq; ad Frãkfordiam quãto latius potuit, depopulationẽ, per predas, exuſtioneſq;, expugnationi caſtroꝝ & urbium nõ intẽdens extẽdit. Vniuerſaq; Marchia prædata, & omni genere ſpoliorũ ditatus, abſq; aliqua reſiſtentia Brãdenburgenſiũ, cum uniuerſo exercitu ſanus & incolumis in poloniam rediit. Multa fœda ea expeditione in Ec-

Actio ſup terra Pomeraniæ

Filia Gedimini kazimiro deſponſata.

Optima dos

Wladiſlaus Pomeraniã ingreditur & vincit.

cleſias dei, & matronas, a Barbaris cum polonis militantibus, Wladiſlao re-
ge poloniæ nequiq̃ inhibente, cõmiſſa ſunt. Cẽtum quadraginta uillæ, & to-
tidem eccleſiæ, igne conſumpte, duo monaſteria Griſeoꝝ, & duo monialium
exuſta ſunt. Impuberes & ſenes cœſi, & pluſq̃ ſex milia animarũ in miſerabi
lem captiuitatem abducta ſunt. Quædam ſanctimonialis ne ſtupraretur a
Relligioſa cal-liditas. Barbaro, ſpopondit ſe inſtructurã illũ, quo pacto nunq̃ ferro uiolaretur, ex
perimentũ primũ, ceruicẽ eius fortiter feriendo, ſumpturus. Id dũ Barbarus
exequitur, uirgine occiſa, ludificatus, magis pudicitiam illi curæ fuiſſe q̃ ui-
tã didicit. Quidã miles polonus Andreas ex Mazouia, iniurias ſuas & ſuæ
gẽtis a Dauid Lithuano Capitaneo ĩ Garthin illatas ultũ iri eſtuãs. In Lith
uanicum exercitum iam tunc a rege poloniæ deſtitutum uenit. Et præfatũ
Dauid, in omniũ conſpectu obtrũcans, perſequentium illum manus Lithua
norum effugit. Sequenti anno ſcilicet 1327. Princeps Lithuanorũ collecto
Lithuani Mar-chiam depopu lati. exercitu, ſecretis & inuiis itineribus, nona die Marcii Marchiam ingreſſus,
Et circa Frankfordiam ſupra Odram ſtatiua ponẽs, reſiduitates & relliqui-
as uniuerſæ terræ, more barbarico abrãdẽs, incolas trucidando, aut captiuã
do, nemine aduerſãte, feſtina fuga cũ rapta preda in Lithuaniã reuerſus eſt.

CAPVT X.

DEinde perpendens Wladiſlaus rex Poloniæ Magiſtrũ & ordinẽ
Crucifericum de Pruſſia obſtinatos, & cenſuras apoſtolicas cõ-
temnẽtes, patrimoniumq; ſuum, terrã Pomeraniæ, occupatũ,
muris fortiſſimis cingentes, anno domini 1328 cum propriis gẽ
tibus, & auxiliis Karoli Hungariæ regis generi ſui, aliorumq; auxiliatorum
in grandi numero terram Chelmeñ ingreſſus, eam uaſtauit, uillas omnes &
curias exurendo. Vrbes tamen & caſtra non expugnando, nullamq; reſiſtẽ-
tiam paſſus, cum omni preda & uniuerſis illic queſitis, in Poloniam, poſtea
Vanko dux Mazouię ſuſpectus mole ſtatur. in Graccouiam ſanus rediit. In ducem autẽ Mazouiæ, Vankonẽ alias Ven-
ceſlaum, ꝙ Cruciferos clandeſtine & publice gentibus ſuis & uictualibus in
eo bello iuuerat, miſit exercitum, & omnem ducatum ipſius ſpoliis & igne
uaſtauit. Et Vanko dux Mazouiæ cum Cruciferis & gentibus ſuis uiciſſitu
dinaria ultione, terram Cuyauiæ graſſabat. Militibus autẽ poloniæ accurrẽ
Victoria Polonorum. tibus, duro certamine commiſſo, acies Cruciferica & Mazouica fracta eſt.
Vankone aũt duce Mazouiæ fuga ſibi conſulente, Cõmendator Thoruneñ
Rex Bohemiæ cum ordine. cum omnibus ſuis occiſus eſt. Ioannes tandẽ rex Bohemiæ, & Comes de Lu
czemburgk, multis largitionibus & promiſſis Cruciferorũ euocatus, cũ ex
Vernerus magiſter Pruſſię. ercitu ſuo & Vernero de Orzela magiſtro Pruſſiæ, ordineq; Cruciferorum
terram Dobrzineñ in quadrageſima anno domini 1329 ingreſſus, caſtꝝ Do
brzineñ machinarum proiectionibus contriuit. Et per deditionem Pauli de
Spiczmir dicti Ogon, palatini Lanciciẽñ, qui in illo erat Capitaneus, defen
Caſtrum Dobrzineñ capit. ſionẽ caſtri ãplius tueri non ualentis, caſtrum Dobrzineñ accepit. Exinde to
tam terram Dobrzineñ in Magiſtri poſſeſſionem redigendo. Kerſtrãnus au
tem Crucifer, qui caſtrum Dobrzineñ tenebat, cũ multitudine exercitus ec-
cleſiam Cathedralem & ciuitatem Wladiſlauieñ cum domibus Canonicoꝝ
& uillis proximis ſpoliauit, & igne ſuppoſito, cum relliquiis ſanctorum &
ornatu earum

ornatu earum conſumpſit. Mathiæq; Epiſcopo Wladiſlauienſi, Canoni/
cis, clericis, laicis, & ciuibus, ſub pœna capitis, ne quouiſmodo edificare præ
ſumerent inhibuit. Diſtrictum inſuper Czechoczin, ad menſam Epiſcopi
pertinentem occupans. Nulli alteri niſi Magiſtro & ordini oblationes ac tri/
buta perſolui mandauit. Poſt hæc Ioãnes Bohemiæ rex, cum Vernero Ma/
giſtro Pruſſiæ ciuitatem Plocenſem obſedit, Mazouiamq; ſpoliis & incen/
diis affecit, Sed duce Mazouiæ obedientiam ei preſtante, obſidio ſoluta eſt.
Magiſter autẽ & ordo, ſciens uenditionẽ & inſcriptionem Voldemari Mar/
chionis Brandenburgenſis ſuper terra Pomeraniæ factam, eſſe inanem &
nihil iuris habentem, ſacra auri oblatione porrecta, a Ioanne rege Bohe: in
ſcriptionem & reſignationem eius obtinuit. Ioannes enim rex Bohemiæ (a/
pud poſteros merito ridendus, ꝙ aliena iniuſte uenderet. Et noſtris diebus
deus iudex æquitate perſpecta eam immutauit) litteras reſignationis & in/
ſcriptionis dedit tales. Nos Ioannes dei gratia Bohemiæ & Poloniæ rex, ac
Luczemburgenſis Comes, & Elizabeth per eandem gratiam eorum regno
rum regina, ac Comitiſſa Luczemburgeñ, cõthoralis ſua. Ad uniuerſorum
noticiam, tam preſentium q̃ futurorum, uolumus tenore præſentium in per/ Ioannis Bo: re
petuum peruenire. Quod quũ inter ſingula pietatis opera, quibus ad æter/ gis inſcriptio.
ni regis peruenitur ſolium &c. Finis. Datum & actũ Thoruniæ, anno domi/
ni 1329, dominica Inuocauit. Preſentibus ſpectabilibus & nobilibus uiris fi/
delibus noſtris &c. Ex aſſiſtentia itaq; & inſtigatione Ioannis Bohemiæ re/
gis, Vernerus Magiſter Pruſſiæ, conducto numeroſo exercitu in æſtate anni
ſequentis, caſtra Nakel & Viſſegrod intercepit, & ea exuſſit. Caſtrum autẽ Nakel & Viſſe
Radzieyow, præſidium regium adhibito igne conſumpſit. Ne Magiſter grod caſtra ex/
eo potiretur, ad caſtrũ quoq; Raczanſz Epiſcopi Wladiſ: applicãs, crebra uſta.
machinarũ proiectione ipſum confregit. Cumq; puteum aquæ, ex quo mul/
titudo defendentium cum coniugibus & pignoribus reficiebãtur, ademiſſet Raczanſz ca/
caſtrũ conquiſiuit, multis theſauris hominum & ſpoliis potitus, multos no/ ptum.
biles & plebeios illic captiuando, quos Mathias Epiſcopus Wladiſla: com
paſſus eorũ calamitatibus, quadringentis marcis polonicalibus a Magiſtro
redemit, & in priſtinam libertatem reſtituit, tandem quintadecima Septem/
bris caſtrum Gnyewkouieñ, per eoſdem Cruciferos conquiſitũ, flammis cõ Caſtrũ Gnyew
ſumptum eſt. Mathias etiam Preſul Wladiſla: ſiue id puſillanimitate, ſiue kouieñ exuſtũ.
alio affectu ægit, habito conuentu cum Vernero Magiſtro Pruſſiæ, in Tho
run in die ſancti Bartholomei, abſq; conſilio regis ac Metropolitani, & ſui
Capituli, omnes decimas terræ Pomeraniæ manipulares, in ſex tantummo/
do groſſos cõmutauit. Obligando ſe primum metropoliticã, deinde apoſto
licam confirmationẽ infra unũ annum, ſuper hoc expedire. Diuertẽtibus tã/
dem Cruciferis in Pruſſiam, Wladiſlaus rex Poloniæ, qui toto illo tempore
cum magna diligentia exercitum comparabat, cum ſuis gentibus, cum auxi/ Wladiſlaus rex
lio Hungarorum, a Karolo rege Hungariæ miſſo: Cui Vilhelmus dux Au/ reſtitit.
ſtriæ preerat. Cum exercitu Lithuanorũ & Samagittarũ, cui princeps Ge/
dimin perſonaliter præerat, terram Culmẽſem ingreſſus, ſingula quæq; paſ
ſim uaſtauit & exuſſit. Ad fluuiũ autẽ Drwanczaperueniẽs, aliquot diebus

illic conſiſtere coactus eſt. Magiſter enī Pruſſiæ cū Magiſtro Liuoniæ, ripas fluminis per aliquot miliaria, trūcis Oxigonis & cōpaginibus lignorū precluſerant, proiectione machinarum tranſitum regis prohibentes. Rex uero ab uno agreſti, uado fluminis monſtrato & cognito, relictis aliquot militibꝰ armatoꝝ in ſiluis occultatis, q̄primum hoſtes ſecederent fluuium ſuperare, fumoq; ſignum præſtare iuſſit. Ipſe autē cū exercitu retrorſum uerſus Brodniczam iter per tria miliaria conficiebat. Et quum omnis exercitus Cruciferícus ad Brodniczam diuertiſſet, Milites regii ex ſtatione prodeūtes, fluuiū Drwancza abſq; impedimento ſuperarunt, & ſignū fumo oſtēderunt. Quo rex uiſo, concito gradu ad heſterna ſtatiua reflexo itinere perueniens, circa molendinum Lubicz fluuium facile ſuperauit, & acies ordinauit. Cruciferi autē, preter opinionem ſuam, exercitum regium, ſuo multo ſuperiorē uidentes, diſſoluto campeſtri exercitu, in munitiones ſe receperunt. Rex autē deſiderio pugnæ fraudatus, latius uaſtationem iuſſit extendi, prædas coactas in poloniam aliquotiens mittendo. Dumq; ad ulteriora exercitum ꝓmoueret, Caduceatores a Magiſtro & Cruciferis circa Grudzancz aduenientes, pacē cum rege ad feſtum ſanctæ trinitatis, ſequentis anni compoſuerunt. Ea condicione, ut ſuper occupatione terræ Pomeraniæ, & damnis inde ſequutis, Karolus rex Hungariæ, pro parte Wladiſlai regis Poloniæ, & Ioannes rex Bohe: ꝑ pte Cruciferorū induciis durantibus, iuſtum pronunciarent decretum, & poteſtatem cōpellendi utramq; partē ad ſue ſentēciæ obſeruationem haberent. Verum Cruciferis Ioannem regem Bohe: ad concordiam non adducentibus, pacis cōditio neglecta, & bellum periculoſiſſimum denuo ortū eſt.

Pacis pactum neglectum.

Wladiſlao etenī rege Poloniæ āno domini 1331 in die ſanctæ Trinitatis q̄ fuit quartadecima menſis Iunii, agente conuentum omnium ſuarū terrarū generalem in oppido Chaczini, abrogato & deſtituto Vincentio, de Pomorzani palatino Poſnanieñ, de familia Nalancz, a Capitaneatu maioris Poloniæ: Filium ſuum ducem Kazimirum uiginti & unum annum natū, prefecit, ut eo adminiſtrante longinqora regni, ipſe rex Wladiſlaus quietior Graccouiæ conſiſteret.

Vincencius Palatinus de Capitaneatu deponitur.

CAPVT XI.

Ad Magiſtrū Pruſſię defecit.

VIncentius autem de Pomorzani, ademptū ſibi maioris poloniæ capitaneatum dolens, ad Magiſtrum Pruſſiæ Lutherū, ſpe nouandarū rerum tranſiuit, & pluribus promiſſionibus, ut inuaderet maiorem Poloniam eum pellexit & induxit. Magiſter autē & ordo oportunitatem benegerendi belli non negligens, cum potenti exercitu, cui Theodricum de Aldemborg Marſalcum, & Othonem de Luterberg præfecit, Vincentium palatinum in Poloniam tranſmiſit. Qui pertranſiēs Brzeſcze & Iuniwladiſlauiā, occultis itineribus perueniēs. Slupczam oppidum epiſcopi Poſnanieñ cœpit & incendit. Exinde ad Piſdri, ubi Kazimirus filius regis cōmorabatur, propere aduenit. Sed duce Kazimiro præmonito, & cum ſuis militibus in loca ſiluestria tempeſtiue ſe recipiēte, ſpeſq; hoſtiles fallente, Cruciferi furore repleti, in oppidanos Piſdrenſes debachati ſunt, & ſuccenſo oppido cum eccleſiis, omnem oram citra & ultra Vartham, ſpoliis & incendiis

is & incendiis complentes. In Thorun ad Magiſtrũ Pruſſiæ, cum preda Vincentio palatino Poſnanieñ comitãte, reuerſi ſunt. Luderus aũt de Brunſwig magiſter Pruſſiæ, cõmendato Vincentio de Szamotuli palatino Poſnanieñ, q̃ fidem promiſſam ſincere cuſtodiret: multo maiorẽ exercitum ex Almania conductum, tum ex propriis gentibus, & magiſtri Liuoniæ militibus copioſa multitudine refertum. Cum comendatoribus ſingulaꝶ terrarum ad uaſtãdum uniuerſum regnũ poloniæ, ducente Vincentio palatino Poſnanieñ trãſmiſit. Qui terra Cuyauiæ abſq; uaſtatione pertranſita, in ciuitatem Lanciciẽñ peruenientes, ipſam in girum ſuccenderunt. Caſtro Lancicieñ per milites regios ſtrennue defenſo, uillis autẽ & oppidis omnibus in girum diſcurrendo ſuccenſis. Exinde in Kaliſz ducente Vincentio palatino iter uerterunt, & caſtro cõquiſito, ab oppido cum ſtrage eorũ repulſi ſunt. Illicq; ſtatiua quinq; diebus, Ioannem regem Bohe: expectantes, qui ſe in auxilium eorũ cum exercitu uenturum ſpoponderat, tenuerũt, Sed rege Bohemiæ non adueniẽte moto exercitu, Zneynam, Gneznã, Nakel, Pobiedziſka, Sroda, Koſtrzin Kleczow, & uillas in girum exuſſerunt. De eccleſia Gnezneñ haud ſecus q̃ Barbari uaſa ſacra & ornamenta diripuerunt, corpus tamen ſancti Adalberti non reperiẽtes. A Gnezna eorum exercitũ dirigente Vincẽtio palatino, ad Vnyeow mouerunt, & caſtra Vnyeouieñ atq; Siradieñ, cum oppidis eorum Item Vartham, Staw, Szadek, igne demoliti ſunt. In monaſterio Siradieñ, Nicolaus Prior ordinis predicatorũ prouolutis genibus, Hermannum Commendatorẽ Elbingeñ præcatus eſt. Cuius noticiam bonam, quũ eſſet in conuentu Elbingeñ, contraxerat, ut a ſpolio & incendio monaſterii eorum abſtineret, qui ſuperbe reſpondens in uulgari Prutenico, ſe non intelligere ait, cum aliis in monaſterium irruit, & calices, cruces, ornamenta fortunas diuerſorum hominum illic cum bonis ſuis cauſa conſeruationis fugientium abſtulerunt, Monachos cappis, hoĩes uero utriuſq; ſexus induuiis, uſq; ad extremam denudationẽ exuẽtes. Et quum per oppidũ Konin uerſus Pruſſiam redirẽt, tria milia equeſtriũ, ad lacũ Niſzamiſl miſerunt. Ilic eñ nobiles & agreſtes cũ pecoribus cõgregati, iuxta præfatũ lacũ aggerẽ & foſſata, ſeptẽ miliaribus in longũ, a Zuola & Kampa uillis uſq; ad oppidũ Gluſſino extruxerũt, & ſeſe abdiderũt, certioreſq; facti de hoſtiũ aduentu, Wladiſlao regi poloniæ, qui haud longe diſtabat, pro ſubſidio ſupplicarunt. Qui illis Marſalcum cũ aliquot centenis ſuoꝶ aulicorum tranſmiſit, quibuſcũ aduenientes, hoſtes tanta cœde cõflixerunt, ut pauci admodũ mortẽ euaderẽt, quod oſſa occiſorum in eodem loco monſtrãt. Wladiſlaus autẽ rex poloniæ quis ſtridores bellicos refugeret, & in ætate pene decrepita deficeret, tamen iuſta ira uiuacitatem ſubminiſtrante. In altero Cruciferoꝶ ingreſſu, exercitu ex ſuis dumtaxat terris collecto, in diſcrimen uniuerſæ dimicationis non uenit, quum hoſtiles copias, multo ſupiores cerneret, ex abditis tamen & inſidioſis locis, data oportunitate, crebra ſtrage ipſas afficiebat. Anxiuſq; & dolens de ſui regni uaſtatione quũ uires deficerent, ad dolos ſe conuertit. Nunciosq; ſecreto ad Vincentium palatinum Poſnanieñ miſit, ut patriam hoſti ꝓditam, poſt tot fauillas & cineres cõmiſeratus releuaret. Habiturus perpetuam

Luderus de Brunſwig magiſter Pruſſiæ.

Vincenti⁹ dux Prutenorum factus.

Grande ſacrilegium.

wladiſlaus ſuis auxilia mittit.

Vincencius do lum machinat.

Inſignis cōfli ctus vtrimq;.

Polonorum vi ctoria.

tuam impunitatē ſi ſcelus ſcelere cōpenſaret. Vincētiꝰ ergo palatinus ad omnia pro ſalute patriæ ſufferēda ſeſe obtulit. Et nocte tanq̄ exploratū iret, ad ſecreta colloquia regis uenit, Primumq; obtenta uenia de male perpetratis, hoſtilem exercitum magnum numero fore docuit, onere uero ſarcinarum ac ſpoliorū, & ſibiipſi grauem & ad fugam magis q̄ ad pugnam procliuem, & ut fidelior cognoſceretur, ad inuadendum hoſtem a fronte pollicetur, regreſſoq; Vincētio palatino ad Cruciferos, rex in magnos auſus erectus, filio ſuo duce Kazimiro ad tutiora loca cum Gregorio Nekanda (miles hic de genere bipennium erat) ſecedere iuſſo, aciebus ordinatis, uigeſima ſeptima Septembris, quæ eſt dies tranſlationis ſancti Staniſlai patroni Polonorum, in uillagio Plowcze, quod alio nomine Blewo dicitur, prope oppidū Radzieyow ſito, ſole oriente, ad pugnam paratum ſe oſtendit. Cruciferiſq; tantā turbationem iniecit, ut abiectis cathenis ferreis, tumultuarie acies conſtituerent, & obuiam regi ꝓcederēt. Wladiſlaus uero rex, ut interim nebula reſolueretur, quæ adeo denſa erat, ut uir uirum uix cerneret. Milites adhortatus eſt, ut ferotiore quo poſſent animo pugnarēt, & pœnas debitas ex hoſte exigerent. Iubenſq; ſigna canere, primam cohortem ex curiēſibus & ueteranis, in medios hoſtes induxit. Vincentiuſq; de Szamotuli palatinus Poſnanieñ, ad purgandum ſuæ infidelitatis infamiam, inſpectāte rege & uniuerſo exercitu, in hoſtes cum ſuis armigeris irruit. Sic & cæteri exercitus polonorū in præliū gradum promouebāt. Donec Cruciferi fugientes terga darent, plenamq; uictoriam rege Wladiſlao ſe conſequutū fuiſſe autumante. Nouus exercitus quem magnus Cōmendator & Ruſſer de Plawen ducebāt, ſuperuenit. Prælium ex integro reſumptū eſt, obſtinatius autē utriſq; pugnantibus, Cōmendator magnus Otho de Brunſdorff (qui quaſi certam in ſuis manibus teneret uictoriam, mandauerat ſuis ne quempiā polonum ſeruarent uiuum) Hermannus in Elbing, Albertus in Gedano Cōmendatores, & plurimi alii occiſi ſunt. Cruciferiſq; in fugam conuerſis, maxima cœdes fugiētium ædita eſt, rege Wladiſlao magna uoce hortante, ut fugientes cœdere milites non deſiſterent. Durauit hæc pugna ad horam diei nonam cū in ortu ſolis incepiſſet In ea quadraginta milia hoſtium cœſa feruntur. Polonis (ſuffragiis ut creditur ſancti Staniſlai, cui illa dies fuit dicata) nō admodū cruenta uictoria, inſignioribus paucis occiſis ceſſit. Inter quos hi præcipui fuerūt. Zegotha de Morauicza uexillifer Gracco: Criſtinus de Oſtrow uexillifer Sandomirieñ, filius Prandothæ Caſtellani Gracco: & Iacobus de Szumſko Caſtellanus Zarnouieñ. Caſtris hoſtium exercitus Polonicus potitus uehemēter ditatus eſt. Captiui inſigniores in Graccouiam cum ſignis perducti ſunt.

CAPVT XII.

POſtero die rex in certaminis locum deſcendens, & ſuorum cœſa cadauera recognoſcens. Vnum ex ſuis militibus, Florianum Szari dictum multis ſpiculis confoſſum, inter mortuos ſupino corpore iacentem, utraq; manu uentrem & inteſtina attrectantem, offendit. Quem diligentius intuitus ad comitantes, q̄ acerba, inquit, eſt huius noſtri militis pœna, tū ille reſumpto ſpiritu, acerbior eſt reſpondit,

ſi quis

ſi quis durum uicinum, in una uilla conſiſtentem, qualem ego ſum expertus, tulerit. Tũ rex, bono animo inquit eſto, ſi incolumis euaſeris, ſcito te liberalitate mea duri uicini ſocietate cariturum. Sublatus inde & curatus regia largitione in fœliciorem gradum euectus eſt. Et ſtirpi ſuæ, quæ tres lanceas pro inſigni defert ab euentu rei: Nouum inſigne lelita, abrogato uetuſto Koſlirogy indidit, acerui oſſium humanorum in uilla Plowcze, magnitudinem cladis teſtantur. Quæ Mathias Epiſcopus Wladiſlauienſis erecto illic oratorio contexit. Nec profecerunt hoſtibus longæ cathenæ, quibus per balthe os connexi, ut fertur, dimicabãt, quin iuſta polonorum ira diſſoluerentur, & proſtrati in Polowcze cernuntur. Ioannes rex Bohemiæ tunc Wratiſlauiæ commorans, audita ſtrage Prutenorum, ueritus ne rex poloniæ quicquam durius de recuperãdis terris, & de euertendo ordine Cruciferorũ nouarẽt, celeritate nimia cum copiis undecũq; contractis, ciuitatem Poſnanieñ obſidiõe cinxit. Qua nouitate rex Wladiſlaus accepta, Pruſſia in quã uaſtãdam proceſſerat ob miſſa, uerſus Poſnaniam diuertit. Quem rex Bohemiæ & copias eius, ſuis multo fortiores pertimeſcens, citato curſu in Wratiſlauiam redijt, De ſuis quingentos milites ammittens, & machinas relinquens, contentus a uertiſſe Pruſſiæ uaſtationem quam intendebat. Hæc facta ſunt anno præexpreſſo 1331. Anno uero ſequenti 1332. Cruciferi ne eorũ potentia diminuta uideretur, miſſis in inferiorẽ Almaniam & Bohemiam nũciis, nouos milites cõduxerunt, & totam terram Cuyauiæ & Dobrzmeñ, caſtris expugnatis occupauerunt. Oppidumq; Brzeſcze demolientes, in alio loco aptiori, arcem & ciuitatem muris coctilibus cõmuniuerũt. Wladiſlaus autẽ rex poloniæ, ad recuperandum terras occupatas, cũ propriis gentibus & auxiliaribus, a Karolo rege Hungariæ illi miſſis, circa feſtum aſſumptionis Mariæ, habens ſecum filiũ ſuum ducem Kazimirum per terras Mazouiæ deſcendit, & terrã Chelmeñ uaſtauit, ac exuſſit. Magiſtroq; & ordine per legatos pacem petẽte, & occupata reddere promittente, induciæ pacis ad feſtum ſanctæ trinitatis alterius ãni datæ ſunt. Exinde rex cum uniuerſis copiis, ad maiorẽ poloniam remeans, Duces qui ad Ioannem regẽ Bohemiæ defecerant, terraſq; regni ſui inuaſionibus laceſſebãt, expugnauit, & munitiones eorũ ſuccendit ad caſtrũq; & oppidum Koſczan, quod pro rege Bohemiæ tenebatur, peruenjens, illud obſidione cinxit. Bohemis autẽ & Sleſitis qui caſtrum tuebãtur, obſidentes polonos irridentibus. Dux Kazimirus filius regis cohortatus milites ſuos ad impugnandum caſtrũ, iniuſſu patris proceſſit, quo uiſo uniuerſus exercitus mira celeritate accurrẽs, caſtrum per uiolentiã conſcẽſis mœnibus recepit, oppidumq;, capto caſtro, abſq; mora in poteſtatẽ regis inſperato uenit. Kazimirus tãdem parẽtando mortem ſuorũ, in expugnatione caſtri occiſorum, hoſtes qui caſtrum defendebant, omnes gladio percuti iuſſit. Hoc ultimũ bellum Wladiſlai regis fuit, poſt quod Graccouiam remeando langueſcere cœpit, & in grabatũ decidens, deficiẽtibus uiribus, fratre Helia ordinis prædicatorũ doctrina perſpicuo uocato, confeſſione facta, ſingulari auctoritate Apoſtolica pro mortis articulo ei cõceſſa abſolutus eſt, ſacramentoq; eucharistiæ procuratus. Commendato filio ſuo Kazimiro Baronibus, in

Familia lelitarum.

Ioãnes rex Bohemiæ Poſnaniam obſedit.

Fuga eius.

Brzeſcze tranſlatum

Ordo Cuyauiam vaſtat. Rex vltionem parat.

kazimirus caſtrum korſcze capit.

Wladiſlaus Graccouiæ mortuus.

bus, in caſtro Gracco: ſecũda die Marcii, quæ in dominicam Reminiſcere ca/
debat, uel ut aliæ hiſtoriæ tradunt, quarto idus Marcii, & eſt dies ſancti Gre
gorii, ãno dñi 1333 in domino obdormiuit, in maiori eccleſia Graccouieñ, in
parte ſiniſtra chori uerſus ſacrariũ, ante aram ſancti Wladiſlai regis, quam
ipſe erexerat, dotaueratq;, ſepultus. Sepulchrũ eius alba petra, per ſculptu
ras & teſtudinem adornatum eſt. Fuit autẽ iſte rex Wladiſlaus, fortis manu,
animo ferox, & uſq; ad decrepitam ætatem robuſtus. Habitu uero corporis
exiguus, & iccirco Loktek quaſi cubitalis ob breuiorẽ ſtaturam cognomina
tus. Regnauit autem poſt coronationem duodecim annis, menſe uno, diebus
ſedecim, tempore regiminis ſui, ante coronationem non computato.

CAPVT XIII.

Lithuani Poloniã deprędati.

ANno domini 1306. Audientes Lithuani gentiles, ſciſſiones in re
gno Poloniæ, per nemora & inuia in terras maioris Poloniæ ir/
ruperunt. Et oppida Kaliſſ & Stauiſſino, uillaſq; in uiciniis eo(rum)
depredati ſũt, ſenes & impuberes trucidarũt, pluraq; milia per/
miſcui ſexus, abſq; ulla reſiſtentia, in ſeruitutem abduxerunt. Eodem tempo

Henricus de Pleczko magiſter Pruſſię. Caſtrum Garthin deprædatum.

re Henricus de Pleczko genere Saxo, eo anno in Magiſtrum Pruſſiæ aſſum
ptus, miſſo exercitu in Lithuaniam, caſtr(um) Garthin, forti præſidio Lithuano
rum munitum, tempore nebulæ apertũ reperiens, omnes Lithuanos aut tru
cidauit, aut captiuauit, ſpoliatoq; caſtro & incẽſo ad ꝓpria regreſſus eſt. Cõ
mendator autẽ de Konigſbergk, caſtrum Garthin nõ fuiſſe locatum mole/
ſte ferẽs, cum eodem exercitu illuc perrexit, ſed præoccupatum a Lithuanis

Cruciferorum in Lithuanos victoria.

offendẽs, nouis irrogatis ſpoliis diſceſſit. Multis deinde militibus peregrinis
Pruſſiam aduenientibus nouũ bellum Lithuanis illatũ eſt, & diſtrictu Kar/
ſzowin ſpoliis & igne uaſtato, in Pruſſiam redierunt. Anno quo ſupra 1306
Ciuitate Graccouieñ prope eccleſiam parrochialẽ omnium ſanctorũ arden

Ignis Gracco:

te. Carbo ignitus flatu uenti ſupra tectum eccleſiæ Cathedralis laminibus
plũbeis coopertũ ꝓiect9, octaua die Mai, tectũ conſũpſit, & muros cũ pari
etibus eccleſiæ debilitauit. Vniuerſo caſtro Gracco: cũ turribus & domibus
ex lignis fabrefactis totaliter exuſto. Graccouia uero huiuſcemodi iacturã
incendii, in pluribus domibus & in hoſpitali perpeſſa eſt. Anno domini 1307

Lithuanorum incurſio.

in die ſancti Galli. Lithuani terras Siradiæ & Kaliſſieñ ſubito irrumpentes
plurimã rapientes predã, cœdeq; & igne plurima loca uaſtãtes, concito greſ
ſu in Lithuaniã redierunt. Eodem anno Henrico duce Bauariæ cum ſuis gen

Theodricus de Aldemburgk.

tibus adueniente, Theodricus de Aldemburg magiſter Pruſſiæ, facta expe/
ditione in Lithuanos. In uicinio caſtri Lithuanorũ Vyelunya appellati, duo

Fridburg, Beyer caſtra erecta

caſtra noua erexit. Nomen uni imponens Fridburg, id eſt mõs pacificus. Al/
teri Beyer, id eſt Bauariæ. In eiſq; freqũti præſidio uictualibus & machinis
ducis Henrici Bauariæ derelictis, ut caſtrũ Vyelunya in deditionẽ cogeretur
diſceſſit. Gediminus autem ſupræmus dux Lithuaniæ imminens periculum
depulſurus, noua caſtra forti exercitu circũdedit, & cum uiginti duobus die/
bus ad eorũ conquiſitionẽ intẽderet, quidam Crucifer ſagittandi peritus, ob
id ſagittariorũ magiſter uocatus, præfatum ducem Gediminũ ignea ſagitta

Dux Lithuanię ſagitta ignea interceptus

per dorſum trãſfixit, q illico animã exalauit. Cuius morte ſequuta exercit9

Lithuanorum

Lithuanorum obſidionē ſoluit. Magiſter uero Pruſſiæ Theodricus eodē anno, miſſo Henrico Pruſſiæ Marſalco cū exercitu, diſtrictum Lithuaniæ Viedulki cœdibus & flammis uaſtauit, & plures captiuos in Pruſſiam induxit. Sequenti autē anno Olgerth Lithuanoꝝ dux, necem Gedimini patris ſui & patriæ uaſtationem ulturus, in forti exercitu Pruſſiam ingreſſus, eā cœdib9 & ignibus uaſtauit, depopulatione latius exterſa, prædā hominū & pecorū in Lithuaniam ducebat. Quem Henricus Pruſſiæ Marſalcus quartadecima die Auguſti, apud nemus quod Galebonke nominatur cōſequutus, q̄uis hoſti impar uidebatur, conflixit, & utriſq; acriter pugnantibus tāta cœdes ædita eſt, ut utraq; ps pro uicta diſceſſerat. Maior tamē clades in Lithuanis uidebatur, qui mille ducentos & uiginti ex ſuis perdiderunt. Captiuoſq; & pecus relinquere coacti ſunt. Anno domini 1310 pridie kalendas Maii, in oppido Kowale terræ Cuyauieñ, natus eſt Kazimirus filius Wladiſlai Loketek, & Heduigis conſortis eius, qui regnum Poloniæ prudentia, fabrica murorū, & legibus decorauit & adornauit. Eo anno maxime tempeſtates & aq̄rum inūdationes in Italia, Almania, Bohemia & Polonia fuerūt. Sol quoq; ultima Ianuarii eclipſim paſſus eſt. Ex his magna ſterilitas ſubſequuta, qualem nemo meminerat, nec a prædeceſſoribus audierat. Deficiēteq; pane, herbas homines manducarunt. Eodem anno Boleſlaus dux Wratiſlauieñ, filius Henrici quinti, ulturus iniurias patris, terram Henrici filii Conradi Glogouieñ uaſtauit, factoq; conflictu, Henricus Glogouieñ ſuccubuit. Et Boleſlaus dux Wratiſ: in ſuperbiā elatus, multa bona procaciter conſumpſit, ut poſtea ære alieno uiueret. Inter filios autē huius Henrici Glogouii: Przemiſlaus quum eſſet uegetioris ingenii, nunq̄ Ioanni regi Bohemiæ ſubici uoluit. Hic ueneno a propriis uaſallis intoxicat9 interiit, & apud monaſterium Lubenſe ſepultus quieſcit. Et quia nullam prolē reliquerat, Hērico Zeganeñ & Ioanni Stinauieñ fratribus eius Glogouia ceſſit in commune, Conrado p̄ Stinauiā contētato. Sed poſtea Ioannes Stinauieñ, mediam partem Glogouiæ, Ioanni regi Bohemiæ uendidit, qui rex exercitualiter in Glogouiam ueniens, alteram partem Glogouiæ in ſuam redegit ditionē. Et ob hoc grauamen, Henricus Zeganeñ mortuus eſt, in monaſterio Lubeñ ſepultus. Filius autē eius unicus, eiuſdem nominis Henricus, adeo Ioānem regem Bohemiæ & filiū eius in regno ſucceſſorē Karolum inuaſionibus turbauerat, ut Karolus rex Bohemiæ, alteram partē Glogouiæ quæ fuit patris eius, ipſi reſtitueret, ſuam ditionē tamen & ſubiectionem ex cōpoſito profitenti. Anno Chriſti 1311. Victenen ſupræmus dux Lithuaniæ, cū omnibus ſuis copiis terras Pruſſiæ ſub carniſpriuio ingreſſus, per cœdes & flāmas, magnam partē terræ in fauillam & deſolationem redegit. In Lithuaniamq; cum quingentis captiuis reuerſus, diis ſuis libamina obtulit. Commendator interim de Konigſbergk, uno agmine, & quinq; alii Commendatores altero agmine, diuerſoq; itinere Lithuaniam furentes ingreſſi, ſingula quæ occurrebant, aut captiuarunt, aut occiderunt. Et Lithuanorū ducem Victenen epulantē perturbauerunt, in Pruſſiamq; magno cum captiuorum numero regreſſi ſunt. Eam uaſtationē dux Victenē ultur9, quattuor milibus ex cæteris delectis, in uigilia

Ramiſpalmarū

Magiſter Pruſſię Lithuaniā vaſtat.

kazimirus fili9 Loketek natus in kowale.

Eclipſis.

Fames.

Henricus zegañ neñ mortuus.

Victenen Lithuanię dux Pruſſiam vaſtat.

Cōmendator konigſbergeñ Lithuaniam regreditur.

Ramiſpalmarũ in Pruſſiam intrans, cuncta ferro & igne uſq; ad Brūſberg uaſtauit. Eccleſias uaſis & clenodiis ſpoliauit, & eas incendit. Diuiniſſimum euchariſtiæ ſacramentū, in terram cū ignominia proiectum, ore conſpuit, & pedibus conculcauit. In Lithuaniaq; magnam captiuorū multitudinem pel/lens, dum in limitibus in una ſiluarū captiuos inter ſuos diuiſurus ſtaret & coram uirginibus (quæ abſq; uiris & cæteris mulieribus mille quadringēta numerū explebebāt) ſacramentum euchariſtiæ ex terris Pruſſiæ in ſacrario allatum, prophana manu exertum, ante pedes uirginū proiiciens, ſpurciciſſimo ore conſpuēs, & pedibus conculcans. Interrogabat, ubi eſſet deus earū, qui ei reſiſtere non ualeret, neq; ſuis cultoribus auxiliari. Non autem diui/na maieſtas blaſphemiam tulit. Altera ſiqdem die in diluculo, quæ fuit dies Martis, octauo idus Aprilis, Henricus de Ploczk magiſter Pruſſiæ, cū octu agintā fratribus Cruciferis, & forti aliarum gentium exercitu, ducem & ex/ercitum Lithuanicū in eiſdem ſtatiuis conſequutū, conflixit, & ad extremū uicit, ſingulos uictos in patibulum agens, aut undis ſuffocans. Ex tanto autē Lithuanorū exercitu, nemo præter ducē, & duos eius comites, qui & ipſe in capite uulneratus aufugit. In memoriam tam famoſi triumphi, Cruciferi in domū reuerſi, monaſterium ſanctimonialiū in Thorun fabricarunt & dota/runt. Alteram expeditionem Commendator de Brandenburg in Lithuanos ægit, & uaſtato diſtrictu Pōgrodne, citato agmine diſceſſit. Terciam expedi tionem eo anno magiſter Henricus de Ploczk ægit in Lithuanos, & ſecunda Iulii Lithuaniā ingreſſus, diſtrictum Salſemken ferro & igne uaſtauit. Etiā tria caſtra illic conquirēs incendit, multiſq; militibus Lithuanorū occiſis, ſe/ptingentos in captiuitatem duxit. Anno domini 1312 Hērico de Ploczk, de officio magiſterii cedente, Henricus de Trir, qui & Karolus appellatus eſt, ſucceſſit. Eo anno due expeditiones in Lithuaniam actæ ſunt. Vna per magi ſtrū contra caſtrum Biſen itinere terreſtri. Altera per Vernerū Cōmendato/rē de Ragneta, nauali claſſe per fluuiū Memel, cōtra caſtrū Mergiſt, ābe pa/rum profect9, præter paucos captiuos attulere. Terciam expeditionē ægit Henricus Marſalcus, cum ingenti ſui exercitus pernicie. Nam caſtro Biſen incōquiſito, in tres diſtrictus, uidelicet Miedniki, Crinuiczin, & Trziuicza/ny deſcendit. In quibus nuſq̄ uictualia reperiens, fame indies inualeſcente, p ſpacium centū & amplius miliarium rediens, multos de ſuis inedia conſum/ptos ammiſit. Miſerat & dux Lithuaniæ ſuū præfectum Surminum, uirum callidum cum claſſe centū nauium, cōtra caſtrū Triſtmemel, qui naues Cru ciferorū in flumine Memel reperiens, incēdit, tandem a Cruciferis uictus, tri centis quadraginta de ſuis ammiſſis, cum reliquis eadem claſſe in Lithuaniā refugit. Anno dñi 1313. Boleſlaus dux Mazouiæ, filius Semouiti filii Cōra/di Mazouiæ, frater patruelis ducis Wladiſlai Loktek, in Viſſegrod octauo kalendas Maii mortuus eſt, in eccleſia Plocen̄ ſepultus. Hic ſeuiſſimus per/ſequutor furū & malefactorum fuit. Hic tres filios ſuperſtites, Semouitum Troydenum ex prima coniuge Lithuana multū honeſta, & Venceſlaum ſeu Vankonē ex altera cōiuge Bohema, & unicam filiam ex eadem Bohema re liquit. Anno domini 1314. Magiſter Pruſſiæ Karolus, & ordo Cruciferorū,

a quolibet

Victenen Pruſſiam repetit.

Dehoneſtatio ſacramenti Euchariſtię.

Cruciferorū de Lithuanis uictoria.

Cōmendator Brādenburgen̄ ſecundam expeditionē in Lithuanos peragit.

Hēricus de Treuiri magiſter Pruſſię.

Boleſlaus dux Mazouię moritur.

a quolibet manſo culto in Pomerania, & terris occupatis de quibus decima manipularis reddebatur, duos ſcotos uſuales colonis ſoluere iuſſit. Sua uero & omnium Cōmendatorū atq; terrigenarū prædia, a ſolutione cuiuſlibet decimæ penitus libera eſſe decreuit. Propter hoc Epiſcopus Wladiſlauieñ, in cuius dioceſi fere tota Pomerania cōſiſtit, cū aſſiſtētia Archiepiſcopi Gnezneñ, & Epiſcopi Poſnanieñ, monaſteriorū quoq; & aliorū beneficiatorum, Magiſtrū & ordinem, ac uillarū ruſticos cenſuris eccleſiaſticis percelluit, & loca eorum interdicto ſuppoſuit. Verum Magiſter & ordo appellationibus ad ſedem apoſtolicam ſe tuebātur, & rigorem cenſuraꝝ eludebant. Eodem anno circa Natalē domini. Cometes cum longa coma circa polum apparuit durauitq; uſq; ad finem menſis Februarii. Et paulopoſt, alter Cometes in parte orientali apparuit, qui ſicut quantitate minor erat priore, ita & minor duratione. Tres etiam lunæ ſimul eo anno apparuerunt

Cometes duorum menſium.

Tres lunę.

CAPVT XIIII.

ANno dñi 1315. Hēricus & Wladiſlaus filii ducis Hērici quinti Wratiſlauieñ, ānos pubertatis trangreſſi, fratrem ſuum ſeniorē Boleſlaum magna importunitate ad partiendū patrimonium coegerunt. Ne ipſius prodigalitate partes hereditatis illorū cōſumeret, & Boleſlaus qdem Bregā accepit, aſpirans ad pecunias a fratrib9 addendas. Henricus uero Wratiſlauiā ſorte accipiens, quadraginta octo milia marcarū Boleſlao exſoluit. Wladiſlaus autē iunior fratrū Legniczā ſortitus, in ſubdiaconi gradum promotus, in triginta duobus milibus marcarū quæ non potuit pro additamento ſoluere, Legniceñ ciuitatem Boleſlao Bregeñ fratri ſuo obligauit. Sed idem dux Wladiſlaus ægeſtate ductus, contra Boleſlaum ducem Bregeñ bellare cœpit, ut ſibi de Legniceñ: ducatu cœderet, quem ſæpius fuſum & fugatum tandē compræhendit, & in Legnicē: caſtro in carcere dimidio āno alligauit, quo reconciliātibus amicis, ut ſingulis annis quingentas marcas quibus ſtatum ſuum ducere poſſit, dux Boleſlaus ſibi daret, dimiſſo, ꝑpter graues moleſtias freneſim incidit, & delirās cuidā militi qui caſtrū Hornſberg in montibus habebat, ſe adiunxit, & prædas in Bregeñ ac Legniceñ ducatibus agere cœpit. Dūq; in uillas Iankow, & Virbin in terra Bregeñ impetum feciſſet, a ruſticis qui pro ſua ſecuritate centū armatos conduxerant, cum uiginti complicibus captus eſt, & Boleſlao Bregeñ duci præſentatus, in uincula truſus, in caſtro Legnicē: integro anno detinebatur, ubi tantam freneſim incidit, ut ſingulos ſibi miniſtrantes conaretur occidere. Mitigata tandem freneſi, a uinculis dimiſſus, nunq̄ ſtabilem tenuit gradum, ſed in modum delirantis ambulabat. Anno quo ſupra 1315 Samagittæ numeroſo exercitu Ragnetam cinxerunt, & quū longum tēpus in obſidendo caſtro non expugnato conſumpſerunt, conculcatis ſegetibus, & omnibus in circuitu uaſtatis atq; exuſtis, in Samagittiam reuerſi ſunt. Vitenen autē dux Lithuaniæ ceptum Samagitticū continuās, cum frequenti exercitu caſtrū Triſtmemel obſidione uallauit, proiectioneq; machinarū decemſeptem diebus expugnabat. Ducentos milites ab Henrico magiſtro Pruſſiæ miſſos, ad obſeſſos ingredi contendentes, ad unum omnes contriuit. Magiſtrumq;

Patrimonij inter fratres diuiſio.

Wladiſlaus natu minor frenéticus.

Ragneta a Samagittis cincta.

ſtrumq; Pruſſiæ cū ſex milibus armatorū uenientem, qum ab exploratoribus cognouit, in Lithuaniā ſe recepit. Quem magiſter Henricus non ualens conſequi, terras hoſtiles nihilominus intrauit, & plures ex Lithuanis aut occidit, aut captiuauit. Eodem anno Henricus de Ploczk Saxo genere, & Marſalcus Pruſſiæ, cum proprio milite Lithuaniā ingreſſus. Diſtrictum Paſtow

Diſtrictus Paſtow vaſtatur.

uaſtauit & exuſſit, & quingētis Lithuanis captis, Pruſſiam reuerſus. Plures milites ex Rheno in Konigſbergk gratia exercende militiæ offendens, alteram illico expeditionē in Lithuanos ægit. Caſtroq; Biſen conquiſito, octuaginta Lithuanis, qui illic reperti erant, necatis, diſtrictum Medniceñ cōtinua uaſtatione in fauillā redegit. Magiſter deinde Pruſſiæ Henricus cum maioribus copiis Lithuaniā repetens, exercitu quadrifariā diuiſo, & populatione latius extenſa, plures diſtrictus Lithuanorū ad eā diem intactos, deuaſtauit,

Cruciferorum victoria

& magnū captiuorū ordinem ex Lithuania duxit. Frugibus autē ad maturitatem pertingentibus, iterū Marſalcus in Lithuaniā ingreſſus, & duobus caſtris Ingedin & Piſtin expugnatis & exuſtis, ſata omnia conculcauit, aut exuſſit.

Ingedin & Piſtin caſtra expugnata.

Eam moleſtiam Dauid Præfectus caſtri Lithuanorū Garthin ulturus, cum octingētis armatis Pruſſiam inuadēs, diſtrictum Vunſdorff deuaſtauit Quem Cōmendator de Capyow dum rediret conſequutus, certamine inito, captiuos liberauit, & quinquagintaquinq; occiſis, cæteros in fugam uertit.

Inſtitutio denarij ſancti Petri immutatur.

Ab exordio inſtitutionis denarii ſancti Petri pro lampadibus, de qualibet domo & familia tres tantummodo obuli uſuales, & auenæ cribrū ſoluebatur. Hac autē priſca conſuetudine anno domini 1318 per collectores apoſtolicos abrogata, ſancitum eſt ut de quolibet capite ruſticani hominis, unum obulū uſualem annuatim ſoluāt, quod uſq; in hanc noſtrā ætatem cōtinuatur. Anno domini 1319 Boleſlaus Bregeñ & Legniceñ dux, Conrado filio ducis Hērici Glogouieñ cui Olſzna obtigerat, propter Hērici quinti patris ſui captiuitatem & depactationem bellū mouit. Olim per auum eius Conradū Glogouieñ factam, & aliquot certaminibus ſuperatū, ad tantā ægeſtatē ipſum ducem Cōradum redegit, ut unū tantūmodo equum, & pallium lineum quo amiciebatur poſſideret. Ictoq; fœdere, ex ſentēcia Baronum cōmunium, Cōradus Oleſzneñ, Namiſlauiā, Beroltow, Cruczbork, Piczczen, & Cunczeſtad duci Boleſlao Bregeñ reſtituere coactus eſt.

Reſtitutio Boleſlao Bregeñ facta.

Volauiam uero & Lubeus compaſſus ægeſtati Conradi Oleſzneñ ei dimiſit. Acceſſione autē tot bonorum Boleſlaus ſumptus prodigos iterū facere cœpit, intantū ut debitis uariis inuolutus, oppidum Nyempcz cum ſuo diſtrictu, duci Bernardo Sweidniceñ, Item Haynouiā & aureū montē creditoribus ciuib9 Wratiſl: obligaret.

CAPVT XV.

Elizabeth regi Hungariæ nupta.

ANno domini 1320 Wladiſlaus Loketek rex poloniæ, filiam ſuam Elizabeth nomine, die dominica infra octauas Petri & Pauli apoſtolorū, Karolo regi Hungariæ matrimonialiter copulauit. Hæc fœlicius duabus morte abſumptis coniugibus regi Karolo nupſit & cōmanſit, filioſq; inſignes ei genuit. Eodem anno 1320 Nankerus nobilis de domo Oxa, ex prouincia Oppolieñ ortus, in Epiſcopū Gracouieñ electus, eccleſia Cracco: ueterē, anguſtū ſitum habentē, & humilibus

ſtructuris

ſtructuris edificatam, recentiq; incendio deformatã, deiecit, & nouam opere ſumptuoſo ex alba & quadrata petra iniciauit, latitudinẽ atq; lõgitudinem eius quãtum ſpacia loci patiebantur extendens, quæ & qualis in hanc diem cernitur & permanet, hinc factum eſt ut multa inſignia ſepulchra Principũ & Pontificum, noua edificatione ſuperueniente, obtuta perierint. In edificatione autẽ tam ſumptuoſam eccleſiæ Cathedralis Gracco: Nankerus Epiſcopus Gracco: duas partes, Capitulares uero terciam, & clerus totius dioceſis Gracco: ſubuentionẽ caritatiuam contulit. Cuiuſlibet etiam beneficii & parrochialis eccleſiæ decollationẽ, ſiue ſpirituali, ſiue regia & laicali, uacantis, primi anni fructus pro fabrica eccleſiæ exigebãtur & reddebãtur. Eodẽ anno Henricus de Ploczk Marſalcus Pruſſiæ, habens ſecum quadraginta fratres ordinis cum exercitu bene inſtructo, Lithuaniã ingrediẽs, diſtrictum Mednicenſ q latius potuit uaſtauit. Interim Lithuani & Samagittæ, nihil ea uaſtatione deterriti, anguſtias unius ſaltus, quem Cruciferi in redeundo tranſituri erãt, occupant, & maioribus arboribus circumquaq; ſuccisis, inſidias parant, dumq; Marſalcus Pruſſiæ & exercitus eius inſidiarum ignarus ſaltum eſſet ingreſſus, a Lithuanis circumuentus, imprimis ipſe, deinde alii ad unũ omnes aut deleti, aut capti ſunt. Lithuani pro uictoria & ſpoliis hoſtiũ, diis thura litãtes, unum ex Cruciferis uocatum Gerardum Rudde de Samlenth, cũ equo & armis in pira extructa incenderunt, & conflagrarũt. Anno quo ſupra, in feſto exaltationis ſanctæ Crucis, Lithuani terram Dobrzinenſ quæ tunc a relicta ducis Semouiti tenebatur, improuiſe uaſtauerũt & oppido Dobrzinenſ exuſto, cum captiuis utriuſq; ſexus, ueloci fuga regreſſi ſunt. Ioãnes rex Bohemiæ, & Comes de Luczemburgk, ſciens duces Sleſiæ uiros ſimplices, calliditate ſua eos ad ſe trahere cœpit. Primum itaq; anno domini 1322 Boleſlaum ducem Zambicenſ alias Monſterbergenſ, Bernardi ducis Sweidnicẽ: germanum, ampliſſimis promiſſionibus inẽſcatũ, induxit, q caſtrũ & oppidum Cloczko pro tenui pecunia ei uẽdidit & reſignauit. In quo homines & præda & rapinis uiuentes locauit, ut cæteros duces Sleſiæ ſpoliis uexarẽt & diſcordiarum ſemen iacerent. Wratiſlauienſis inſuper ciuitatis ambiens poſſeſſionem, Boleſlaum Bregenſ & Legni: ducem, profuſis donationibus contra germanum eius Henricum ſextum ducem Wratiſla: ſubordinauit, qui dum bellis præmeretur, quum eſſet princeps pacificus, ad Wladiſlaum Loktek regem poloniæ ſe conuertit, & Wratiſlauienſ ciuitatem ſibi cum ducatu perpetuo reſignauit. Wladiſlaus autẽ rex appræhenſa poſſeſſione ciuitatis & ducatus Wratiſ: aliquãto tẽpore ipſam gubernãs, compaſſus paupertati ducis Henrici, Wratiſlauiã ſibi reſtituit. Quo audito Ioãnes rex Bohemiæ exhilaratus, callidis blandiciis & iam non bello, ſed liberalitate & aſtucia. Ad reſignandum ſibi ducatum & ciuitatem Wratiſlauienſem ducem Henricũ induxit, receptoq; oppido Cloczko in adminiſtrationẽ ſolũ ad tempora uitæ Wratiſlauiam perpetuo reſignauit, cum graui iactura regni poloniæ, de cuius corpore ducatus Wratiſla: erat, & cum iniuria fratrũ Boleſlai Bregenſ & Wladiſlai Legnicenſ ducum, filiarumq; eius trium nubilium Offcze, Grithe, & Elizabeth, ad quos & ad quas ſpectabat ſucceſſio

Eccleſia Gracouienſ extruit.

Marſalc⁹ Pruſſiæ Lithuaniã vaſtaturus ingreditur.

Ordinis milites victi.

Variæ altercationes p ducatu wratiſlauienſ.

wratiſlauia ad Bohemos ceſſit.

hereditaria. Ab eo ergo tempore ducum Wratiſla: ceſſauit ſucceſſio, ciuitate Wratiſlauienſi obedientiam regis Bohemiæ profitēte. Tandem Wladiſlao duce Legniceñ ducatum ſuum Legniceñ, quē Boleſlao Bregeñ in triginta duobus milibus marcarum obligauerat, uenalem exhibente. Ioannes rex Bohemiæ ſolita uafricia uſus, cominatus eſt auferre ducatū Legniceñ Boleſlao, niſi in ſuam & regni Bohemiæ ditionem concederet, qua denunciatione Boleſlaus Bregeñ territus, ſe & ſua Ioanni regi Bohemiæ ſubiecit. Eodē anno domini 1322. Bernardus dux Sweidniceñ cum ſua gente. Item dominus de Sueuia, Item duo Comites de Rheno, Item aliorum chriſtianoꝝ exercit⁹ Cruciferis de Pruſſia illum dirigentibus, in terras Samagittiæ & Lithuaniæ deſcendens, tres diſtrictus Varken, Ruſſigē, & Klogen uaſtauit, & caſtrum Piſten conquiſiuit. Barbariſq; prædictorum diſtrictuum, callide obedientiā promittentibus, a cœde & captiuitate temperatū eſt. Sub idem tēpus Lithuaniæ dux, in Liuonia uaſtato epiſcopatu Darbatenſi & aliis diſtrictibus, quinq; milia captiuorū & multitudinem ſpoliorum in Lithuaniam deduxit. Eam uaſtationem chriſtianorū exercitus uindicaturus, iam inſtante hyeme in Lithuaniam expeditionē ægit, nullo tamen opere memorabili, aſperitate hyemis præmente, ædito, in Pruſſiam remeauit.

Dauid Capitaneus Rewel uaſtat.

Dauid uero Capitaneus caſtri Lithuanorū Garthin frigore non torpens, cū frequentibus copiis, diſtrictum Reuel in Liuonia uaſtauit, eccleſias incendit, ſacra uaſa recepit, ſacerdotes aut occidit, aut cœpit. Et quinq; milia captiuorū cum ingenti præda in Lithuaniā intulit. Deinde ſub eadem hyeme Lithuani & Samagittæ ciuitatem Memel, & tria caſtra in eius uicinio expuguauerunt, & cōquiſierunt. multiſq; chriſtianis illic aut cœſis aut captis, tam ciuitatem q̄ caſtra exuſſerunt. Poſt hæc diſtrictum Vilow adeuntes, ſtrage magna ædita, Commendatorem de Capyow, cum ſuo exercitu occiderunt. Et in multitudine captiuorum atq; ſpoliorū Lithuaniam reuerſi ſunt. Mazouiæ etiam ducatum uaſtauit. Dauid Capitaneus Lithuanorum de Garthin, & pluribus uillagiis ac eccleſiis ſpoliatis & incenſis, plures agreſtes in Lithuaniā captiuos duxit.

karolus magiſter Pruſſię mortuus. Verner⁹ de Orzele magiſter Pruſſię.

Sub eo tēpore Karolus magiſter Pruſſiæ mortuus eſt, & pro eo Vernerus de Orzele ſubſtitutus eſt

CAPVT XVI.

Lithuanorum excurſio.

ANno domini 1323 Lithuani clandeſtinis itineribus ſubito inſiliētes, oppidū Dobrzineñ ipſum deprædati ſunt, & conflagrarūt. In terramq; Dobrzineñ ſenes & impuberes occidēdo, feſtine cū captiuis ad nouem milia eſtimatis, in Lithuaniam redierunt. Eaꝓpter Wladiſlaus Dobrzineñ dux, & Wladiſlai Loktek regis Poloniæ germanus nepos, perſonaliter ad eundem regē Wladiſlaum Graccouiā ueniēs terram Dobrzineñ cum ſuis municipiis ei perpetuo reſignauit, quia ad ipſius defenſionē & incurſionem, tam a Cruciferis q̄ Lithuanis factam & futurā intendere non potuit. Præcibuſq; porrectis pro ſe & ſua genitrice Anaſtaſia relicta olim Semouiti ducis Dobrzineñ, terrā Lancicieñ obtinuit, terra Dobrzineñ gleba & introitibus multo ſuperiorem, dumtaxat ad tempora uitæ, quia orbus & ſine prole fuit. Anno domini 1324 Dauid Capitaneus in Garthin, iuſſu

thin, iuſſu Gedimini ducis Lithuaniæ oppidũ Poltowſko epiſcopi Plocen̄, & centum triginta uillas in circuitu, in die ſanctæ Elizabeth inuadens, cœdibus, flammis, & ſpoliis uaſtauit, & triginta eccleſias parrochiales igne deleuit, ac quattuor milia animarũ in captiuitatem duxit. Alius quoq; exercitus Lithuanorum in Liuoniã deſcendẽs, in aliquot locis eam uaſtauit, & prædã cum captiuis reduxit. Sequenti autẽ anno uidelicet 1325 Anna filia Gedimini principis Lithuanorum in coniugem duci Kazimiro filio Wladiſlai regis Poloniæ, cum omnium captiuorũ ex regionibus Polonorum per Lithuanos receptorũ redditione pro dotalibus, adducta eſt. Et pax deſiderabilis, ex hac affinitate inter Polonos & Lithuanos ſequuta eſt. Anno præexpreſſo 1325 Iuſſu Wladiſlai regis Poloniæ, milites Graccor & Sãdomirien̄ Mazouiam hoſtiliter depopulati ſunt, & ciuitate Plocen̄ conquiſita, flammis ipſam exuſſerunt. Venceſlaus enĩ alias Vanyek dux Mazouiæ, conditionis ſuæ oblitus, hoſtilitatem infeſtam cum Cruciferis Pruſſiæ regno Poloniæ inferebat. Anno domini 1327. Principes Sleſiæ, Oppolien̄, Teſſnen̄, Glogouien̄, Zeganen̄, Oleſznicen̄, Stinauien̄, & Falkembergen̄, ſuæ illuſtriſſimæ conditionis ex regibus Poloniæ tracte obliti. Obliti libertatis, qua in illam diem perfuncti ſunt, ad Ioannem regem Bohemiæ infeſtum hoſtem regis Wladiſlai Poloniæ, defecerunt, iugo & feudo Bohemico ſeſe ſupponẽtes. Cauſa nõ alia extitit, niſi liuor & acerba inuidia, ꝙ Wladiſlaus Loktek ſibi impoſuerit regni Poloniæ diadema, ipſis inconſultis, unde illum non Poloniæ, ſed Gracouien̄ regem uocitabant, & a ſuis ſubditis uocitari mandabant. In quorum ignominiã, quia abſq; legittima cauſa a regno ſeceſſerũt, factũ eſt laudum in regno Poloniæ, ꝙ nullus illorum principum, q̃diu alienum iugũ non excuſſerit, in regem, gubernatorem, aut Capitaneũ in Polonia aſſumatur. Hinc factũ eſt, ſathana zizania ſuperſeminante, ꝙ principes & nobiles Sleſiæ, adeo Polonos exoſos & contemptos habere cœperunt, ut in caſibus & infortuniis eorum, detractionibus & morſibus magnopere pic[illegible]itentur. Ex hoc egritudinẽ ſuã declarãtes, quæ uterum ſuum a quo excidit, corrodit. Licet Polonia pietatis maternæ ubera, in eorum neceſſitatibus nõ auertit, ſed ſolatur & reficit. Hinc etiã factum eſt, ut aquilam cãdidam uniuerſale ſignum principũ Poloniæ, duces Sleſiæ, hi quidem in nigram, alii in glaucam, nõnulli in camporum uariationem & colorũ permixtionẽ permutarunt. Ne quid cõmune cum regno poloniæ habere uiderentur. Cenſus tamen & denarius ſancti Petri, qui ex uniuerſa Sleſia ſummo Põtifici præſtatur. Sic & eccleſiæ Cathedralis Wratiſlauien̄ per Boleſlaum primũ regem Poloniæ & patrem ſuum Myeſzkonẽ fundatio & dotatio. Cæteraq; inſignia clamant & demonſtrant Sleſiam & Wratiſlauiã regni Poloniæ prouinciam fuiſſe. Propiciatione diuina ad corpus & unitatem regni Poloniæ poſtea reuerſuram. Anno domini 1330 æſtas nimium calida erat, ex nimioq; feruore ſolis, ultra ſolitum curſũ in polonia ſegetes in debitam maturitatem ante feſtum ſancti Ioannis baptiſtæ perducte erant, & undis deſiccatis, flumina ſuos alueos deſeruerant. Anno eodem. Ciuitatem Rigen̄ cum omni dominio ad Rigen̄ eccleſiam pertinentem, expugnauerunt & occupauerũt, fratres Theutonici ſanctæ Mariæ

Poltowſko oppidum uaſtatur.

Pax cum Lithuanis.

Principes Sleſiæ ad Bohemiæ regem deficiũt

Eſtas calida.

de nigra cruce, In Archiepiſcopum Rigeñ fundatorẽ ſuum uſi officio. Quo
Cruciferi de Pruſſia in reges & principes Poloniæ in occupanda Pomerania

Wenceſlaus fili/us Boleſlai Mazouię ducis moritur.

& aliis terris uſi ſunt. Anno quo ſupra ſedecimo kalendas Iunii, Venceſlaus
alias Vonyek filius iunior Boleſlai ducis Mazouiæ crudelis & ſeuer9 in mi
lites & ſubiectos, in Viſſegrod mortuus eſt, & in eccleſia Ploceñ ſepultus, re
liquit unicum filiũ Boleſlaum ex filia Gedimini ducis Lithuaniæ. Anno pre

Verneri mors.

fato die decimanona Octobris, Vernerus de Orzela magiſter Pruſſiæ mul/
tis uulneribus, in caſtro Mariemburg, ab uno fratre Crucifero Ioãne de Gin

Lutherus ma/giſter Pruſſię.

dorff confoſſus occubuit, in locum eius Lutherus de Brunſuigk ſucceſſit.
Anno prædicto poſtulante rege Wladiſlao Loktek a ſummo Pontifice peſ
ſagium cruce ſignatorũ & aliquot milia florenorũ, contra Barbaros, Thar/
taros, ac Lithuanos, accepit ratiões & excuſationes ſummi Pontificis, & nõ
ea quæ poſtulauit, tamen ne nuncii regii uacui redirent, gratiam anni Iubilei
cõceſſit, ea cõditione, ut quilibet illam meriturus, duos aureos in capſam im/
poneret. Agebatur itaq; Graccouiæ annus Iubileus, pro feſto ſancti Staniſ/
lai in Maiio tribus diebus, & in autumno feſti eiuſdẽ ſancti Staniſlai aliis tri
bus diebus, magna multitudine ex uniuerſo regno Poloniæ, ſed & ex Hũga
ria atq; Sleſia concurrente. Exinde non mediocris ſumma auri collecta fuit.

Vincencius de/ Pomorzani mortuus.

Anno domini 1332 in feſto natalis ſancti Ioannis baptiſtæ. Vincẽtius de Po/
morzani palatinus Poſnanieñ, cuius ductu & proditione Polonia fere perie
rat, q̃uis regio ædicto in patria tutus conſiſteret, tamen eorum qui uaſtati &
incommodis confecti erant conſpiratione, telis confoſſus & obtritus, teterri
mæ proditionis pœnas ſoluit.

Kazimirus ſecundus

CAPVT XVII.

AD ſurrogandum
nouum regẽ in lo
cum regis Wla/
diſlai nuper abſũ
pti. Prælati & Barones Polo
niæ conuentu omnium terra/
rũ apud Gracco: agẽtes una/
nimi uoto ac uocatiõe ducem
Kazimirũ, filiũ præfati regis
Wladiſlai in regem Poloniæ
elegerũt. Diemq; ſãcti Mar
ci pro coronatione eius deſi/
gnarũt, regina autẽ Heduigis
regis Wladiſlai relicta, & du
cis Kazimiri mater, quæſtio/
nem iniecit. Ne ipſa uiuente,
Anna conſors Kazimiri in re/
ginam coronaret', affirmãſq;
ꝙ unius regni una regina dia/
mate ſit inſigniẽda. Expugna
ta tandem

ta tandem præcibus ducis Kazimiri, quē tenerrime diligebat, in coronationē Annæ coniugis Kazimiri conſenſit. Ipſa autē in cenobium ſanctimonialium monaſterii in antiqua Sandecz ſe recepit, & profeſſa regulam ſancti Frãciſci, ieiuniis, orationibus reliquũ ætatis ſuæ expleuit. Anno itaq; domini 1333 in feſto ſancti Marci, quod in diem dominicũ cadebat. Dux Kazimirus in regem, Anna uero cõſors ipſius in reginã Poloniæ, in eccleſia cathedrali Gracouieñ, per Ianiſlaum Archiepiſcopũ Gnezneñ, aſſiſtẽtibus ei Ioanne Gracco: Ioãne Poſnanieñ, Mathia Wladiſlauieñ, Stephano Lubuceñ, Epiſcopis & Baronum ac nobiliũ Poloniæ magna copia, inuncti & coronati ſunt. Adiũctuſq; eſt regi Kazimiro in gubernatorẽ (quoniã nondũ ad maturã ætatẽ peruenerat) Iaſzko de Melſtein Caſtellanus Gracco: uir induſtrius, & in temp: magni zeli. Cœpit autẽ rex Kazimirus poſt coronationẽ, pacẽ regno ordinare, & bellum cum Cruciferis de Pruſſia, p ulteriores inducias ad feſtũ Ioãnis baptiſtæ anni ſequentis ſuſpendit. Cœpit & prædonum atq; furũ frequentiam exterminare, & publicas ſtratas purgare. Multoſq; nobiles & uulgares furtis ac rapinis uiuere conſuetos, neminem reueritus, ſuſpendere, mutilare, partire, aut exilio damnare iuſſit. Anno uero domini 1335 ex compromiſſo occaſione terrarũ regni Poloniæ, per Cruciferos occupatarum, Karolus rex Hungariæ, pro parte regis Kazimiri, & Ioannes rex Bohemiæ pro Cruciferis, in die ſanctæ Elizabeth in Hungaria, in caſtro Viſſegrad conuenerunt. Rex etiam Poloniæ Kazimirus ad ſollicitandũ in ſua cauſa. A magiſtro & ordine Cruciferorũ, Henricus Ruthenus Prouincialis Culmeñ, Marquardus de Spanebergk Thoruneñ, & Conradus de Bruneſtein Swieczeñ, Cõmendatores, aduenerunt. Habita autẽ deliberatione regum arbitrantiũ, terras Cuyauiæ & Dobrzineñ regi poloniæ Kazimiro adiudicarunt. Terrã autẽ Pomeraniæ, quæ feratior eſt predictis, Magiſtro & ordini Cruciferorũ appropriarunt, quod rex Poloniæ Kazimirus, præuaricando paternũ mandatũ, quo moriturus interminando præcepit. Ne unq̃ ſuper patrimonio ſuo terra Pomeraniæ cum Cruciferis paciſceretur, amaro corde, ne recrudeſcente bello ampliora perderet ſuſcepit. Caſtro nihilominus Nyeſzkow, q̃uis de ſorte terræ Cuyauiæ eſſet, circa Magiſtrum & ordinem manẽte, ut facultas utriuſq; ripæ fluminis Iſtulæ apud eos remaneret. Sentencia regum Hungariæ & Bohemiæ ſic incipit. In nomine domini amen. Nos Karolus & Ioãnes dei gratia, Hũgariæ & Bohe: reges, ꝑpetuæ memoriæ tenore preſentiũ notum facimus quibus expedit uniuerſis. Cum magnificus princeps dominus Kazimirus eadem rex Poloniæ ex una, & relligioſi uiri generales preceptores & fratres uniuerſi ordinis Cruciferorũ de domo Theutonica parte ab altera, ſuper terris & diſtrictibus Culmeñ, Dobrzineñ, Cuyauiæ, Pomeraniæ & Thoruneñ &c. Finis. Actum & datum in Viſſegrad in Hungaria, preſentibus &c. Anno domini 1335 dominica proxima poſt feſtum ſanctæ Elizabeth. Legitur in chronica Hungarorũ, ꝙ rex poloniæ eo tempore homagiarius & ſubiugalis regi Bohe: fuiſſet, ꝙ qa nuſq̃ alibi uel a pud Bohe: uel Polonos reperitur, errori hiſtorici aſcribendum eſt. Poſt ſentenciam pronunciatam, requirente rege Kazimiro Magiſtrũ & ordinem Cruciferorũ, ſuper re-

Kazimirus coronatus.

Pacem regno afferre nititur.

Sentencia Hungariæ & Bohemiæ regum.

ſignatione terrarum Cuyauieñ & Dobrzineñ, non aliter deciſioni arbitrali ſeſe parituros reſponderunt. Niſi rex cum Prelatis, Baronibus, nobilibus, ac ciuibus regni poloniæ, per patentes litteras terris Pomeraniæ, Chelmeñ, & Michalouieñ, corporali etiam preſtito iuramento, renuncient & ſe obligent Quo reſponſo in deliberationẽ & conuentum omnium Prelatorũ ac Baronum uniuerſi regni poloniæ perducto. Noluerunt ullo pacto in ipſas condiciones conſentire, ſed ſi bellum inferretur repellere conſultabãt, & ſedi apoſtolice quæſtum iri, eiuſq; ſuffragium implorari. Ad quod opus proſequendum Ioannes Grothonis de Slupcza Gracco: Epiſcopus, uir preſtãtis ingenii & experientiæ, in Auinionem ad ſedem apoſtolicam miſſus eſt. Summus uero Pontifex Benedictus duodecimus, regni poloniæ querela audita, & ueritate comperta, Sedis apoſtolice nuncios uidelicet Galhardum de carceribus, Tituleñ Prepoſitum, Coloceñ diioceſis, & Petrum Geruaſii Canonicũ Anicieñ, in Poloniam cum cõmiſſionibus & largis prerogatiuis miſit. Qui apoſtolici nuncii tribunali in Varſzouia poſito, Theodricũ de Aldembergk, Magiſtrũ Pruſſiæ & ordinem Cruciferorũ, ad quartã Februarii diẽ, per Nicolaũ Prepoſitum ſanctæ Crucis Oppolieñ. dioceſis Wratiſlauieñ, per ædictũ citauerunt. Et quarta die Februarii, magiſtro Bartholdo, Alberti de Rathibor ſindicoKazimiri regis Poloniæ, petitionem regis inſcripto Iudicibus offerente Magiſter Iacobus, Plebanus de Arnoldi uilla, Culmeñ dioceſis, pro pte Magiſtri & Cruciferorũ, appellationẽ a iuriſditione iudicum interponens, eãq; relinquens diſceſſit. Iudices autẽ datis refutatoriis pronunciauerunt ſe iudices cõpetentes, & cauſam fere per unũ ãnum cum dimidio cõtinuantes. Anno Chriſti 1339, quintadecima Septembris, in eccleſia ſancti Ioannis baptiſtæ Varſzouiæ, regi Kazimiro terras Pomeraniæ, Culmeñ, Michalouieñ, Cuyauieñ, & Dobrzineñ adiudicauerũt. Copia ſententiæ ſic incipit. In nomine dñi amẽ. Nouerint uniuerſi, q; nos Galhardus de Carceribus, Prepoſitus Tituleñ, Coloceñ dioceſis, & Petr9 Geruaſii Canonicus Anicieñ eccleſiaꝝ, Apoſtolicæ ſedis nũcii & exequutores ac iudices. In cauſa q̃ uertit̃ &c.

Epiſcop9 Graccouieñ ad ſedẽ apoſtolicam.

Legati in Poloniam.

Sentencia legatorũ Sedis apoſtolice.

CAPVT XVIII.

ANno 1339 rex Kazimirus facto generali conuentu omnium terrarum regni, in Graccouia pro feſto ſãcti Staniſlai in Maio, eo q; filium ſucceſſorem non haberet, Ludouicũ Karoli regis Hungariæ filium, & nepotem ſuum ex ſorore germana regnaturum poſt ſe nominauit. Quum eñ militum auxilia pro ſubſidio regni poloniæ a Karolo rege Hũgariæ, rex Kazimirus poſtularet. Interrogauit quid præmii pro talibus beneficiis rex Karolus habiturus eſſet. Kazimirus rex poloniæ, Lodouicum filium eius tanq̃ nepotem ſuum poſt ſe regnaturum renũciauit. Ob hoc Karolus rex Hungariæ filios ſuos, Andreã in Sicilia, Stephanũ in Hungaria, & Lodouicũ in Polonia regnare in aïo deſtinauit, quod ſic euenerat ſed aliis mòrte præoccupatis, Lodouic9 in Hũgaria & Polonia regnauit. Anna autẽ regina conſorte ſua, & filia Gedimini principis Lithuaniæ, eiuſdẽ anni decimaoctaua mẽſis Iunii in caſtro Graccoui: mortua atq; ſepulta, & unicam filiam Elizabeth relinquente. Kazimirus rex cum certis Epiſcopis

Lodouic9 Hũgariæ deſignatur in regẽ Poloniæ.

et magnificis perſonaliter ſeptima menſis Iulii in Viſſegrod Hungariæ per/ueniens, præfatum Lodouicum regem poloniæ ſe abſumpto, ſub certis fœderibus ac conditionibus ſucceſſurum oretenus deſignauit. Et nõ duces Mazouiæ nec Oppolieñ. Anno uero domini 1340. Boleſlao filio Troideni ducis Mazouiæ (qui Leopolieñ ducatũ, & cæteras terras Ruſſiæ iure propinquitatis ex morte ducis Leopolieñ & Wladimirieñ nactus fuerat) nono kalẽdas Aprilis, alias in die anunciationis Mariæ, ueneno per Ruthenos extincto, quoniã ſectã eorum immutare conabatur, rex Kazimirus contractis copiis, concito curſu poſt octauas Paſchæ, Leopolim obſedit, & per deditionẽ accepit. Clenodiaq; magni ualoris illic reperiẽs, ſcilicet duas cruces aureas, notabili portione ligni dominici inſignes, duo diademata, uniones, & lapides præcioſos habẽtia, tunicam, & ſellam auro & gemmis ſuperba, in ſuum redegit ærarium, tandem Wladimiriã, tam arcem q̃ oppidum in ſuam ditionẽ redegit. Caſtriſq; Leopolieñ & Wladimirieñ ligneis exuſtis, ne ad rebellionẽ ſpectarẽt, in Graccouiam rediit, & theſauro depoſito ac ſpoliis, cum maiori potentia & exercitu ex omnibus terris contracto, in Ruſſiam reuerſus, terras Przemiſlieñ, Halicieñ, Luceñ, Wladimirieñ, Sanoceñ, Lubaczow, Trebowla, Cuſtan, aliaq; caſtra & ciuitates Ruſſiæ, per uim aut ultro ſe dedẽtibus ſub una expeditione, unaq; æſtate accepit. Nec ab illo tempore a regis & regni Poloniæ obedientia Ruſſia deſciuit. Miſſiſq; nunciis rex Kazimirus, ad Henricũ Haſſiæ Lantgrauiũ, filiã eius Adleydã uirginẽ in coniugem, anno Chriſti 1341 pro feſto ſancti Michaelis accepit. Henricus autẽ Haſſiæ Lãtgrauius, qui ſua præſentia perſonali Adleydam in Graccouiam adduxerat, duo milia marcarũ tantũmõ groſſoꝝ Pragenſiũ pro dote ſe daturũ inſcripſit. Breuiq; rex Kazimirus Adleydam a facie ſua, habens eam deſpectam relegauit. Et in curia regia oppidi Zarnouicz tanq̃ uiduam eam abunde in omnibus neceſſariis prouidebat. Ipſe uero concubinis ſecundam peſtiferam cõſuetudinem, aut incantationem utebatur. Propterea Henricus Lantgrauius Haſſiæ, precibus ſuæ filiæ uictus, anno domini 1356, decimoctauo kalendas Octobris, Adleydam reginam cum omni ſuppellectili ad eam pertinẽte, ex curia Zarnouieñ, per regem Kazimirum latere cocto murata, accepit, & in Haſſiam rege Kazimiro & ſuis Capitaneis non prohibẽtibus deduxit. Vbi predicta regina non poſt longum tẽpus diem obiit extremum. Magiſtro autem Pruſſiæ & ordine Cruciferorũ cenſuras eccleſiaſticas per Galhardũ, & Petrum iudices Apoſtolicos, uſq; ad ſentenciam interdicti incluſiue latas nõ curantibus, & ſola appellatione illudentibus, rex Kazimirus cum Magiſtro & ordine in Iuniwladiſlauia in die Mariæ Magdalenæ, anno domini 1343 p utramq; partem preſtito iuramento, exceptis Epiſcopis Poloniæ qui iurare noluerunt, ſub iniquis conditionibus pacem compoſuit, ceſſitq; de iure proprietate & titulo terrarum Pomeraniæ, Culmeñ & Michalouieñ, & de ſigillo Maieſtatis illum eradere ſe obligauit. Et terras Cuyauieñ, & Dobrzineñ, cum plenaria poſſeſſione accepit. Et pace cum Magiſtro cõfecta, eadẽ æſtate contra ducem Henricum Zeganeñ, & fratres eius expeditionẽ cum pluri mo apparatu ægit. Primumq; oppidũ Wſchowa obſidione cingens, demolitis ruptiſq;

Boleſlaus ueneno a Ruthenis extinctus.

kazimirus Leopoli obſedit.

Expeditio kazimiri in Ruſſiam.

Ruſſię vltima dedicio.

kazimirus Adleydam Lantgrauij Thoringię duxit vxorem.

Adleyda regina moritur.

Pax cũ ordine.

litis ruptiſq; muris conquiſiuit, & ipſam cum territorio regno Poloniæ reſtituit, prerogatiuam cudendi monetam eidem non abrogando. Deinde in ducatum Zeganeñ copias producens, caſtrum & oppidum Stinauiam in polonico Stzymawa appellatũ, ſatis munitũ expugnauit, & muros ſolo æquauit. Inſuper populationem in agros & uicos latius extendens, ad ciuitatẽ & caſtrum Zeganeñ exercitum promouit. Seroq; dux Zeganeñ Henricus temeritatem ſuam perpendens, pacem per caduceatores petiuit, rex autẽ humiliatione hoſtiũ pacem fecit, & eam litteris confirmauit. Sequenti antẽ anno imperator Thartarorũ ſecretis nunciis Daſzkonis, quem rex Kazimirus capitaneum Przemiſlieñ fecerat, & Danielis de Oſtrow inuitatus, ualidum exercitũ ad uaſtãdum Ruſſiam & Poloniã, & ad reſcindẽdum imperium regis Kazimiri miſit. Rex autẽ raptim collectis copiis, in una fluminis Iſtulæ ripa, alteram Thartaris tenẽtibus, ne hoſtis fluuium ſuperaret locauit. Aliquot igitur diebus hinc inde proiectiones ex arcubus & baliſtis facientes diſceſſerunt Thartari, unico Alberto Czeleyo de Wrzaui & Sepnicza, palatino Sandomirieñ de domo Habdangk Thartarico telo percuſſo occumbẽte Predaſq; agentes, ad caſtrũ Lublin uenerunt, quod tunc ligneũ erat, non tamen expugnare ipſum ualuerunt. Ioannes cœcus rex Bohemiæ ſenio confectus, etiam duodecima menſis Iulii, anno domini 1345 in Czirzin ãte Graccouiã uenit, & poſt duos dies repulſus. Alia hiſtoria habet poſt octo dies, a Graccouia uerſus Bohemiã cum paucis diſcedens, reliquũ exercitum ſuum bifarie diuiſit, unũq; uerſus Lelow, alterum uerſus Ilkuſz uaſtatum ire Poloniam miſit, quos milites regis Kazimiri, qui uerſus Lelow in uilla Biala, & q uerſus Ilkuſz in uilla Pogonya conſequentes, diſiecerunt & proſtrauerunt. Pluresq; ex eis captiuantes, inter quos erat Hinek de Damb, Zaiecz, Ptaczek, Alſzo de Strambergk & cæteros uinctos regi Kazimiro preſentarunt Cauſa aũt ingreſſionis Ioãnis regis Bohe: uerſus Graccouiã, ablatio territorii Wſchowa, & incineratio ducatus Zeganeñ fuit. Bohemi autẽ referũt nõ diſceſſiſſe regem eorum Ioãnem cœcũ, niſi manu tacta porta ciuitatis Graccouieñ ſecundum compactata.

Stinauia expugnatur.

Thartarorum incurſio.

Ioanni ceci Bohemię regis expedicio in poloniam.

CAPVT XIX.

POſtea ſãctiones pragmaticas, ſeu iura regni municipialia, quæ in hãc diem Poloni colunt & obſeruant, cõfecta & ordinata rex Kazimirus in conuentione generali, apud Viſliczam oppidum Sandomir. p dominica Letare tenta, anno domini 1347 pronunciauit, publicauit, & teneri precepit, quantũ autẽ ſint uiciata, quantumue in certis paſſibus legi diuinæ & humanæ contraueniãt, rectores polonorũ ratione & intellectui uigentes, uideant, iudicent, & corrigãt. Anno item domini 1349. Comparato numeroſo exercitu rex Kazimirus, terras Ruſſiæ, caſtra & ciuitates, quæ nondum ſuo imperio parebãt, expugnauit, & ſubiugauit. Luczko, Brzeſcze, Chelm, & eorum uicinia in ſuam ditionẽ redegit. Hiſq; ſecũdis ſucceſſibus elatus, ad incõtinentiæ impacientiæq; peſtes diuertit. Et regina Adleyda cõſorte ſua, moribus honeſta, ſpreta cõcubinarũ ãplexibus publice utebatur, quarum greges in Opoczno, in Czchow, in Crzeczow & alias locis

kazimirus iura dedit.

kazimir⁹ Ruſſiã expugnat & imperio ſubiugat.

aliis locis quaſi quaſdam turpitudinis officinas locauerat. Pontificumq; & Baronum ſuorum monita negligebat. Summi ergo Pontificis Clementis ſexti pape, ſeuero proceſſu, ſuggeſtione eccleſiæ polonice Preſulum, monitus eſt, ut omnibus concubinis relictis, in thoro continentiaq; coniugali permaneret. Sed & uillas Epiſcopales, Zloteñ poteſtatis prope Sãdomiriam, uiolando libertates eccleſiaſticas per Ottonem de Pilcza, Palatinum & Capitaneum Sandomirieñ: de domo bipennium, tributis & laboribus ſeruire cogebat. Quam iniuriam Bodzantha Epiſcopus Graccouien: reſcindẽs, primũ Ottam de Pilcza, deinde regem Kazimirũ cenſuris eccleſiaſticis percelluit. Ad quas exequendas Martinus Bariczka Vicarius eccleſiæ Graccouieñ: per Bodzantham Epiſcopum Gracco: miſſus erat. Tametſi rex Kazimirus iratus manus tunc a Bariczka contineret, expoſt tamen ſatellitum ſuorũ ſuggeſtione inflammatus, prefatum Martinum Bariczka in die ſanctæ Luciæ comprehendi, & ſequenti nocte in flumine Iſtula per Cochanum familiarẽ ſuum ſuffocari mandauit. Poſt hoc deo puniente omnis proſperitas a rege Kazimiro & populo ſuo abſceſſit, & ſtirpem eius uindex iuſtus de regno poloniæ eiecit. Lithuani etenĩ in terram Lukouieñ & Radomieñ, poſtea quoq; in Sandomirieñ: impetum fecerunt, & eas affligentes, raptam predam hominum & pecorũ abduxerunt. Deinde uidentes ſibi impune Poloniæ uaſtationem prouenisſe, Lithuani cum Ruthenis & Thartaris ãno Chriſti 1351 omnes uillas in circuitu Leopoli, ſpoliarunt, ac incendiis conſumpſerunt. Et q̃tuor terras notabiles uidelicet Belzeñ, Wladimirieñ, Chelmeñ, & Breſten, a regno poloniæ abſtraxerũt. Ob hoc rex Kazimirus habẽs auxiliũ & copias Lodouici regis Hũgariæ, grãdem in Lithuanos ægit expeditionẽ, & Wladimirieñ: terram, caſtrũq; conquirẽs, etiã Keyſtutonem ducem Lithuaniæ in quodam particulari certamine, cœſis Lithuanis, cœpit. Qui cum omnibus fratribus Lithuaniæ ducibꝰ & ſuis terris fidem ſe Chriſti ſuſcepturum iureiurando promittens, a regibus comiter & honeſte detẽtus eſt, ſed reges deludens, nocte effugit. Fraterq; eius ſenior Olgerdus dux Lithuaniæ ſequẽti anno promiſſionibus Thartaros euocauit, qui magna multitudine glomerati, terram Podoliæ regno poloniæ ſubiectam, uaria cœde & ſpoliis uaſtauerũt. Fuit autẽ Olgerdus pater & genitor Iagellonis, q factus rex Poloniæ, Wladiſlaus ſecundus fuit nuncupatus. Inſuper Lubardus dux Lithuaniæ ſecrete ad ciuitatem Haliciẽſem, quæ per Kazimirum tenebatur, ſeptima die Iulii, anno domini 1353 peruenie̾s, induciis, inter regem Kazimirum & Lithuanos iureiurando firmatis, inique uiolatis, eam impugnauit, & magna multitudine ciuium atq; mercatorum occiſa, ciuitatẽ ſuccendens, cum ſpoliis ueloci fuga in Lithuaniam rediit. Predaq; in tuguriis depoſita, cũ maioribus copiis uerſus Zauichoſt, nona die Septembris uenit, & uillas atq; rura in quattuor miliaribus a ſingulis partibus conſiſtentes, ſpoliis, cœde, & igne uaſtauit. Et anteq̃ milites Polonorum arma ſumerent, raptam predam in latibula Lithuanorum deduxit. Hæc mala propter ſcelera regis Kazimiri eſtimãtur prouenisſe, maxime propter culpã in chriſtos domini Bodzãtham Epiſcopum Gracco: & Martinum Bariczkam patratã, ad quam delendam ãno præcedenti

Delictum Kazimiri.

Lithuanorum incurſio in Poloniam.

Keyſtut dux Lithuaniæ.

Olgerdꝰ Lithuaniæ dux pater Iagellonis.

præcedenti ſcilicet 1352 Albricum Cancellarium Dobrzinen̄, & Plebanum Bochnen̄, rex Kazimirus ad Clemētem ſextū in Auinionē miſit, ſimulq; ne Wratiſla: eccleſia a ſuo Gneznen̄ metropolitano alienaretur. Karolus em̄ Romanorum & Bohemiæ rex, miſſis ſolennibus nūciis ad papam, Pragen̄ Archiepiſcopo eam ſubici depoſcebat, Suſcepitq;, ſuſtulit, ac deuote rex Kazimirus omnes conditiones pœnitentiæ iniunctas peregit. Primum em̄ ius libertatis uniuerſis uillis eccleſiæ Graccouiē: reddidit. Eccleſiamq; Viſlicien̄ quadra & pollita petra ſumptuoſo opere, priori eccleſia humiles muros habente, demolita. Item eccleſiam ſanctæ Mariæ Sandomiriē: Item Stobnicē: Szidlouien̄, in Zagoſcz, & in Gargow eccleſias, in ſatiſfactionem ſceleris, & ſupplementū pœnitentiæ pulchris muris formauit. Obtinuit etiā prefatus Albricus a ſummo Pontifice, ut per decimam quadriennalem uniuerſus poloniæ clerus, contra ſubitos Lithuanorū inſultus ſubueniret. Obtinuit etiam ne eccleſia Wratiſ: a corpe Gneznen̄ metropolitico ſcinderetur. Deducendo in conſiſtorio Apoſtolico euidentibus probationibus a regibus & ducibus poloniæ eam fundatam & dotatam prout ſuperius dictum eſt. Sub eo quoq; tempore Kazimirus rex Poloniæ certo priuilegio, eccleſiæ & dioceſi Gracco: conceſſo, omnes colonos & ruſticos ad ducendum manipularem decimam, ad loca per dominos decimarū electa, perpetuo eſſe aſtrictos decreuit. Conſiderās quoq; rex Kazimirus pernicioſas in Maydenburg ex regno poloniæ appellationes, fortunas atq; ſubſtātias ſubditorum deuorantes. Ius ſupremum theutonicale in caſtro Gracco: annodomini 1356 conſtituit, aduocatum per ſolum regem eligendum. Septem uero Scabinos ex certis ciuitatibus Gracco: urbi uicinis, per procuratorem generalem Gracco: legēdos cōmiſit, & prouocationes ad Maydenburg peramplius fieri per patentes literas prohibuit, quarū tenor ſic incipit. In nomine domini amen. Quoniā humana conditio &c. Et quia eo anno 1356 regina Adleyda (per Henricū Haſſiæ Lantgrauium genitorem ipſius ex Zarnouiecz in Haſſiam reducta) rebus humanis exceſſerat. Ideo anno ſequēti uidelicet 1357 rex Kazimirus terciam uxorem Heduigim uirginem, Henrici Glogouienſis ducis filiam, moribus & forma ſpectabilem ſibi matrimonio collocauit.

Pœnitencia kazimiri.

Ius Theutonicum in caſtro Graccouien̄ inſtitutum.

Appellatiões in Maydeburg prohibite.

CAPVT XX.

PRæterea orta contētione de principatu & ſucceſſione in locum Stephani Moldauie Voyeuode, inter duos fratres Stephanum & Petrū prefati Voyeuode filios. Petrus minor natu eo q; liberalioris eſſet ingenii, fauore maioris partis Valachorū & ſubſidio Hungarorum, Stephanū maiorem natu expulit. Is ad Kazimirū regem poloniæ confugiens, ſe per illum in principatum reſtitui petiuit. Rex autem Kazimirus anno domini 1359 poſt diem apoſtolorū Petri & Pauli cū eo exercitum militum ex terris Gracco: Sandomiriē: Lublinen̄, & Ruſſiæ miſit. Hi poſt aliquot fœlices particulares triūphos, ſiluā uaſtam, Plonini, a ſolitudine (eo q; profectum nō ferat) dictam, in terra Sepenicen̄ ſitā, ingreſſi, arboribus ſucciſis & ſubſerratis ordinatiōe Petri minoris natu obruti ſunt. Valachi ſiquidē arbores ſucciſas impellentes, alia in aliā cadente, atq; uiciniorē

Poloni a Valachis cœſi.

præcipitante

præcipitãte, uiros, equos, armaq; ſine bello attriuerũt & deuicerũt. Pluribꝰ exanimatis aliis in manibus pedibus ue aut alia pte corpis mutilatis. Cætera multitudo inopinato caſu perculſa, in deditionem & captiuationẽ uenit. Ea clade Kazimiro nunciata, illico miſit, qui omnes captiuos milites & uulgares redimerent, & facili ære redimerunt. Captus fuit in ea clade Sbigneꝰ de Oleſznicza de domo Dębno, Sbignei Cardinalis & Epiſcopi Graccouiẽ auus, qui in diem mortis propter tibiarum uiolationem claudicauit. Nauogius de Tanczin, filius Andreæ de Tanczin palatini Graccoẽ, quum inter tumultus manus Valachoꝶ effugiſſet, ex loco cladis Romam adiit, & ſe preſbiterum ordinari diſpoſuit. Et poſt in patriã reuerſus, in decanum Graccouiẽ fuit promotus. Ea quoq; clade undecim ſigna capta fuere, regia ſeu terreſtria tria Graccoẽ Sandomirieñ, & Leopolieñ. Militaria nouem uidelicet Bipennium, quod prefatus Nauogius erexerat. Alterum de Leliua. Tercium Vulpium, quartum Rauitarũ, quintum Griffonũ, ſextum Srenieuitarũ, ſeptimum Habdankonũ, octauum Volukoſſaꝶ, nonum Streparum, tandem cariſtia & atroci fame in regno Poloniæ & uiciniis eius exorta. Anno domini 1362 rex Kazimirus horrea ſua in ſingulis terris regni ſui frugibus abundantia aperiri, & moderato precio uendi iuſſit. Proprii autẽ homines pecunias ad emendum non habentes, rerum cõmutatione aut labore, preſtitum frumentum merebãtur. Caſtrorum & ciuitatum fabricas & muros, piſcinarum & foſſatorum aggeres & alueos, tum aquæ ductus & edificiorũ uariorũ ſtructuras extendendo. Ex quibus illud memorabile foſſatũ, quod a Graccouia uerſus Bochnyã tendit, & flumine Iſtula in id immiſſo, ligna per id & ſal traduci deſtinabat, adhuc eminet & apparet. Anno autẽ domini 1363 bella parantes, Karolum imperatorem Romanorũ & regem Bohemorũ Lodouicũ Hungariæ, Kazimirũ Poloniæ, & Sigiſmundum Daciæ, reges. Eo ꝙ imperator Karolus coram nunciis Lodouici regis Hũgariæ dixerat eius matrem parum pudicam. Vrbanus papa quintus, per religioſum fratrẽ Ioãnem ordinis minorum, prudentia ac eloquentia pollentem compoſuit. Is namq; pro ſtabilieñda inter reges pace pſuaſit & induxit, ut illuſtrẽ uirginem Elizabeth Boguſlai ducis Stolpeñ filiã, Kazimiri uero regis Poloniẽ ex filia Elizabeth neptem, ac Lodouici regis Hungariæ cõſobrinã, ex amitali ſorore ſuſceptã Karolo regi Romanorum & Bohemorum, cui tres coniuges Blanka, & Anna, atq; Mecellina breui diſceſſerant, in uxorẽ deſpõſarent. Ad quod apoſtolicus nũcius (ita eñ per Karolum imperatorẽ rogatus erat) pro carniſpriuii diebus nuptias conſtituit. Ad futuram itaq; nuptiarum ſolennitatem, auus uirginis Kazimirus rex Poloniæ, uicinos reges & principes uidelicet Lodouicum Hungariæ nepotem ſuum Sigiſmũdum Daciæ & Petrum Cipri reges Othonem Bauariæ, Semouitum Mazouiæ, Boleſlaum Sweidniceñ, filium ſororis ſuæ, Wladiſlaum Oppolieñ, & cæteros principes corrogauit ac inuitauit. Rex Cipri per mare in Valachiam uectus, tandem in terras Ruſſiæ Sigiſmũdus uero rex Daciæ in Stolpeñ ducatũ mari adueniẽs, cũ duce Stolpeñ affine ſuo & uirgine Elizabeth, ſumptibus regis Kazimiri. Lodouicꝰ autem rex Hungariæ per Sandecz in Gracconiã aduenerunt. Tandem Karo/

u tolo regi

Clades Polonorum.

Fames ualida.

Liberalitas regis.

Pax Heroum ſuſcepta.

Nuptię in ſignes Graccouię Hoſpites. Imperator. Rex Hungarię Rex Dacię. Rex Cipri.

rolo regi Bohemiæ & imperatori, quattuor reges, Hungariæ, Poloniæ, Daciæ, Cipri, cum principibus & multitudine copioſa ad unũ miliare egredientes, accurrerunt, ipſum cum omni honore benigne excipientes. Dumq; urbi appropinquaret, uirgo Elizabeth cum patre duce Stolpenſi in regio apparatu multis comitata uirginibus, Karolum futurum maritum excepit. Proceſſiões deinde omnium eccleſiarum & ſtatuum Graccoꝛ ciuitatis ſubſequute, exceptione ſua diem in ueſperum prorogarunt. Regibus omnibus ſpeciales thalami & habitationes purpuris & cortinis, auro, gemmis, & oſtro, ſuperbe in caſtro Graccoꝛ decoratæ. Cæteriſq; principibus & Baronibus honeſta hoſpicia, omnib9 neceſſariis ad uſum, uoluptatemq; hominum plenæ diſtributa, ſingulis nõ ſolum uictualia largiſſima, ſed etiã quæ cuiuſq; poſtulaſſet priuata neceſſitas, in abundantia ultro largita ſunt, & ultra neceſſaria omnium rerum in hoſpicia importata. In circo ciuitatis Graccoꝛ in certis locis, dolia, uaſaq; plena uino, & alia grano auenæ locata fuere. Ex quibus ſinguli hoſpites & inuitati pro libidine hauriebant. Tercia die aduentus Karoli imperatoris in Graccouiam, uirgo Elizabeth ducis Boguſlai filia, in eccleſia maiori Graccoꝛ præſentibus regibus, Iaroſlao Archiepiſcopo Gneznen͂ uerba dicente, Karolo imperatori deſponſata, & in matrimonium tradita eſt Cui Kazimirus rex Poloniæ centum milia florenorũ in dotem dedit. Inſtaurati ſunt poſtea chorearum, haſtarum, & plauſuum ludi, reges principeſq; rex Kazimirus delicatis cibis, opipare tractãs, reficiebat, & poſt ſingula fercula omnibus diebus ſingulis regibus & hoſpitibus magni præcii munera miſit. Vierzinek cõſul Graccoꝛ genere nobilis, & natiõe Renen͂ de domo & armis Lyagoda, omnium officiorum in curia regis gubernator. Introituũq; & pecuniarum regalium receptor ac diſpẽſator, quinq; regibus & uniuerſis principibus, in domum ſuam ad prandium inuitatis. Impetrata a regibus licentia, ut iuxta proprium arbitrium, loca regibus diſtribueret. Kazimirũ regem poloniæ primum, ſecundum Karolum Romanoꝝ & Bohemiæ regem, tercium Hungariæ, quartum Cipri, & ultimum Daciæ, reges locauit, ratione reddita, ꝙ nulli magis q̃ domino ſuo Kazimiro pro immẽſis beneficiis, ad fauẽdum ampliſſimum honorẽ obligaretur, quos cibariis delicatis reficiẽs etiam unicuiq; excellentia munera inter prandendum obtulit. Verum Kazimiro regi poloniæ, aliis regibus inſpectantibus quæ obtulit, tanta fuiſſe perhibentur, ut ſummam centum milium florenorũ excederent. Diebus conuiuii (qui uſq; in uigeſimum diem differebãtur) peractis. Firmata inter reges & principes amicitia, & icto perpetuæ pacis fœdere, ſacramenti iuramento firmato, miſſis inter ſe muneribus, in regna principatus & dominia ſua, Kazimiro per præfectos & prouiſores ſuos, uſq; quo proprias regiones contingerent neceſſaria adminiſtrante, diſgreſſi ſunt

Virzineck theutonici magnificencia & liberalitas.

CAPVT XXI.

kazimiri in Lithuania bellum.

DEinde rex Kazimir9 ualido exercitu ex uniuerſo regno Poloniæ generali expeditione contracto, anno domini 1366 poſt feſtum Ioannis baptiſtæ, terras per Lithuanos quindecim annis occupatas, recupauit, Breſten͂, Lucen͂, Chelmen͂, & Belſen͂. Sed dux

Georgius

Georgius qui Belſeñ terram occupabat, eam blandiciis, non hoſtem, ſed feudalem ſe aſſeuerando, ementitus & ſub fraude obtinuit. Et eidē rex Kazimirus terram Chelmē: cum caſtro in adminiſtrationem dedit. Portionem uero terræ Wladimirieñ Alexādro duci Lithuaniæ, filio Keyſtutonis, & Olgerdi nepoti uiro expertæ ſinceræq; fidei, in gubernationē commiſit, & in Poloniā exercitum reduxit. Dum autē altera die poſt feſtum Natiuitatis Mariæ anno domini 1370 ceruum fugientem circa Przedborz uenando, auidius ſequeretur colliſus, adeo uehementer concuſſus, in tibia ſiniſtra uulneratus, & febre correptus eſt, ut nō niſi in curru ueheretur, ſed cura medicorum a febre liberatus, in Sādomiriam tranſiuit, & ſpretis medicorum, præſertim magiſtri Henrici de Colonia uiri conſcientioſiſſimi conſiliis, inordinate utendo fructibus, crapula, & balneo, in grauem recidiuam (iuxta quod præfatus Henricus medicus prænunciauerat) incidit. Sentiēſq; morbum inualeſcere, uerſus Graccouiam proceſſit, dum quoq; in Oſſek perueniret, magiſtri Mathei alterius medici aſſenſu, cæteris medicis improbātibus, medonem bibēs, in fortiores febres deuenit. Cumq; penultima Octobris in Graccouiā adductus, ualidius ab ægritudine premeretur, medicis lōgam uitam dilatatis ſermonibus portendentibus, rex ſe debiliorem intelligens, tercia die Nouembris acerſitis in cubiculum Floriano Epiſcopo Graccou: & Wladiſlao duce Oppolieñ nepote ſuo, ex Elizabeth filia ſororis ſuæ, per Lodouicum Hungariæ regem ad uiſitandum regem Kazimirum miſſo, teſtamentū condidit. Duabus filiabus ſuis uirginibus Annæ & Heduigi, ex Heduigi filia Henrici Glogouieñ ſuſceptis, omnia ornamenta lectorum, cortinas, & uelamenta de biſſo, purpura, gemmis, margaritis, & lapidibus precioſis. Item omnes ſcultellas ex puro auro fabricatas. Item omnium uaſorū iocaliū & clenodiorum de argento medietatem, reliquam uero medietatem Heduigi conſorti ſuæ. Itē nepoti ex filia Elizabeth primi matrimonii Kazimiro filio Boguſlai ducis Stetineñ, Siradieñ, Lancicieñ, & Dobrzineñ ducatus, & quattuor caſtra Cruſuiciā, Bidgoſtiā, Balathow, & Valcz. Item eccleſiæ Graccou: crucem magnā aureā, plurib9 gēmis & lapidibus ornatā, q̄ decē milibus florenoꝝ penſabatur. Item eccleſiæ Gnezneñ delatorium ſacramenti uulgo monſtrantiam dictū argenteū, deauratū, reliqiis ſanctoꝝ refertū, & bibliā decorā. Itē brachiū ſancti Coſme in reſeruaculo argenteo deaurato, eccleſiæ Poſnanieñ. Item Sbigneo Przedborio & Paccoſſio filiis, Sbignei de Brzeze, oppidum regium Wlodziſlaw cum aliquot uillis. Item duobus filiis ſuis naturalibus, Niemyerze quem ex iudea ſuſceperat, & Ioāni Bogucze. uillas Cuthaw, Iurznicz, & Drugnia, & alias uillas. Item Ioāni Zaclika caſtrum Miedzigorze in terra Sandomirieñ, Iaſzkoni Zarowſki Podgaye, Paulo Zlodzey Nyeklay, Et pluribus aliis aulicis & ſeruitoribus uillas, aduocatias, pecunias dedit & legauit. Exequutorē huiuſmodi teſtamenti Ioannem de Strzelcze, Szuchiuilk cognominatum, Grzimalitam Decanum Graccou: & Cancellarium regni Poloniæ cōſtituens. His itaq; cōpoſitis, ſacramētis euchariſtiæ & ſacræ unctionis perceptis. In palacio inferiori amplo caſtri Graccoui: ad meridiē ſito, feria tertia proxima ante feſtum ſācti Leonardi, quæ fuit qnta Nouembris, anno

Egritudo Kazimiri.

Teſtamentum pro ſua p role

Kazimiri mors.

bris, ãno ætatis ſuæ ſexageſimo completo, circa ortũ ſolis, ſpiritũ deo red/
didit, tercia autẽ die mortis ſuæ quæ fuit ſeptima Nouembris, a tribus Pon
tificibus Iaroſlao Gneznẽ, Floriano Gracco: & Petro Lubucẽ, a Wladiſ/
lao duce Oppoliẽ, & Baronum ac popularium frequẽti numero, in latere
dextro prope maius altare in eccleſia Gracco: ſepultus. Sepulchrũ ſucceſ
ſu temporis tabulis imaginibuſq; marmoreis poſtea extructum ornatumq;
eſt. At Semouitus Mazouiæ dux, morte Kazimiri audita, caſtra illico Plo/
czko, Rawa, Goſtinin, Viſſegrad, & Szochaczow accepit, & ea ſibi appro
priauit. Fuit autẽ rex Kazimirus, craſſus & medius corpore, fronte uenerabi
lis, crine plurimo & criſpo, barba promiſſa, uoce aliquãtulum balba, ſed ſo
nora. In comeſſatiões & uenerẽ, cæteraſq; uoluptates præceps, in patriã clẽ
mens, in ſubditos modeſtus, in mulieres intemperatus. Regnauit annis qua/
draginta, hic ex omnibus regibus & principibus, quos unq̃ Polonia habuit,
regnum Poloniæ magnificauit, templorum, caſtrorũ, ciuitatum, & curiatũ

Benegeſta eius memoratu digna.

uaria ſtructura. Caſtrum Gracco: palaciis, turribus, tectis, & picturis orna/
uit. Item ciuitatem Kazimiriam, Graccouiæ iunctam erexit, muro cinxit, &
de ſuo nomine Kazimiriã uocauit. Item Vieliczkam, Skauinam, Ilkuſſ, Bãd
zin, Lelow, Sandomiriã, Viſliczam, Opoczno, Szidlow, Radom, Vauelni
cza, Lublin, Stauiſſin, Caliſſ, Piſdri, Vielun, Konin, Lanciciã, Piotrkow, Plo
czko, Iuniwlodz, Leopolim, Sanok, Croſnam, Czchow muris cinxit. Itẽ ca/

Extructiones Ciuitatum, caſtrorum, templorum, hoſpitalium.

ſtra & curias Poſnaniẽ, Kaliſſiẽ, Sãdomiriẽ: Lubliẽ: Leopoliẽ altius &
inferius, Piſdrẽ, Vielunẽ, Siradiẽ: Lanciciẽ: Plocẽ, quod murum habuit
ipſe aliũ addidit. In Kolo, Nyepolomicze, Szidlow, Boleſczauicz, Oſtrzeſ
ſow, Przemiſliẽ Lanczkoronã, Lelow, Bandzin, Ocecz, Crzepicze, Czor/
ſten, Szczzechow, Solecz, Zauichoſt, nouæ ciuitatis dictũ Korcin, Konin,
Nakel, Vielen, Miedzirzecz, Cruſwicza, Zlothoria, Przedecz, Bidgoſtiæ
Lubaczow, Trebowla, Halicz, Cuſtan, Opoczno, Przisow, Rauenſe, Viſ/
ſegrad, Przedborz, Brzeſnicza. Item ſacras ædes & templa, duas eccleſias
in caſtro Gracco: uidelicet ſancti Michaelis & ſancti Georgii. Item hoſpita/
le in Stradomya. Item Sandomiriẽ: & Viſliciẽ collegiatas. In Stobnicza,
Szidlow, Lapſzicze, Kargow, Niepolomicze, Solecz, Opoczno, Korczin,
ſancti Staniſlai in rupella. Item teſtudinem eccleſiæ Graccoui: Cathedralis
ſtellis deauratis decorauit, & chorum eius plumbo texit, In eadẽ cathedrali
ſacellũ aſſũptionis beatæ Mariæ, & alid' apd' prædicatores cõſtruxit & ex
ornauit. Item monaſteria in Piotrkow, Lancicia, Noua ciuitate Korczin & a
lia conſtruxit, picturis tectiſq; decorauit. Ac eiſdem eccleſiis & monaſteriis,
calices, cruces, & libros, iuxta magnificẽtiam regiam donauit. Item in circõ

Emporium.

Gracco: palacium cum officinis ad uendendum pannos & mercantias, uul/
gariter pannicidiũ nũcupatũ. Et hortũ ferarum uulgo ferale alias terithro
phium appellatum hodie demolitum, cuius ruinas & portiones cum altiſſi

Ferale.

mis arboribus ante ingreſſum adoleſcentiæ meæ præueni & perſpexi, nunc
indiciis eorum non apparentibus, cõdidit ac muro extruxit. Et quicquid po/
lonia in caſtris, ciuitatibus, eccleſiis, curiis, muratum continet, id pro maiori
parte ab ipſo Kazimiro, & ſuis ſumptibus eſt perfectum. Et licet ipſe incon

tinens fuerit

tinens fuerit. Clericos tamen bonæ conuerſationis & caſtos plurimũ dilexit. Eiſq; prælaturas ac beneficia eccleſiarũ, de infima plebe exiſtentibus, ultra nobiles & ſeruitores ſuos conferebat. Omnes peculiari cura ſpirituales adhortando, ut circa ſuas eccleſias reſidentiam faceret perſonalem. Colonis & ſubditis agreſtibus, a nobilibus & militaribus ne fierent oppræſſiones & iniuriæ, ſumme prouidebat. Fures & prædones etiam quãtumcunq; fuiſſent nobiles, ſuſpendi, decollari, uel alia nece interimere iubebat, humanas minitationes non metuens. Calumniatores uero ſi quoſpiam reperit, ferro ignito in facie aduri mandauit. Exempto quãdoq; maiori nummo, homini uillano de ſuo heroa querenti monuit, ut ignili comparato & ſilice in campo reperto, ſi aliter non daretur, incẽdio ſe ultum iret, tradidit. Eaq; licentia multorum militariũ, ſubſtãtias ſuorũ ſubiectorũ per iniuriã expilantiũ, refrenauit.

Canonica Prælatorũ electio.

CAPVT XXII.

Anno domini 1355 ingens multitudo locuſtarum per turmas & turmas diuiſa, in Poloniam ſpicis luxuriantibus uenit. In ea frequentia & ſpiſſitudine, ut radios ſolis obumbraret, & tanta altitudine, ut ungulas equorum excederet. Abraſerunt ubicunq; deſcenderunt ſuo morſu, frumenta, herbas & gramina. Poſt locuſtas, ualidiſſimus uentus, uniuerſum poloniæ regnũ concutiens, domus & arbores euertẽs, incepit & ſuperuenit, uigeſimanona Septembris, & pluribus diebus durauit. Eodem anno tredecima menſis Iulii. Boleſlaus dux Bregeñ, monaſterium ordinis fratrum minorum in oppido ſuo Brega fũdauit, quod Nankerus Epiſcopus Wratiſlaũ auctoritate Ioannis papæ uigeſimi ſecundi, in anno ſequenti uigeſimanona menſis Iulii confirmauit. Eodem anno mortuo Luthero de Brũſwigk magiſtro Pruſſiæ, Theodricus de Aldemburgk Marſalcus, Saxo genere, a captiuitate polonica liberat9, in Magiſtrũm ſucceſſit. Anno domini 1356. Przemiſlaus Rathiborieñ & Oppauieñ dux, monaſteriũ ſanctimonialium ordinis prædicatorum in eccleſia ſanctiſpiritus in Rathibor fundauit, deditq; illi pro dote uillas ducales, molendina, & plures libertates. Proceſſu autem tẽporis Eufemia alias Offka princeps Mazouiæ pro eodẽ monaſterio oppidum Iauorow cum ſeptem uillis coemit, quod & quas Nicolaus dux Rathibořeñ filius Ianuſſii uiolenter occupauit, & ſibi appropriauit. Filiiq; ſui Venceſlaus & Ianuſſius haud ſecus q̃ hereditaria ſpretis apoſtolicis cenſuris inter ſe diuiſerunt. Boleſlaus Bregeñ & Legniceñ dux ꝓdige uiuendo fere omnia conſumpſit, ut decætero unde ſe aleret nõ haberet. Mortua interim ſua conſorte Margaretha, filia Venceſlai regis Bohemiæ, aliam de Graccouia Katherinam anno domini 1336 ſuperduxit. Doteq; per eam allata, Bregam & Olauiam redemit, & in Brega ſuũ domicilium cõſtituit, terram autẽ Legniceñ uariis pecuniarum ſummis grauatã, filiis ſuis Vẽceſlao & Lodouico dedit, ut ſibi quantum ſcirẽt conſulerent. Qui ſuffragio a militaribus & agreſtibus petito & obtẽto, Legniceñ terram a creditoribus liberauerunt. Nonnullis creditoribus conditionem eorũ miſerantibus, ſuarũ pecuniarum portionẽ remittentibus. Anno quo ſupra triceſimoſexto ſupra mille tricentos, ſedecimo kalendas Nouembris duces Lithuaniæ, filii Gedimini,

Locuſtę in Polonia.

Monaſterium Bregeñ erigit.

Theodricus de Aldemburgk magiſter Pruſſ.

Monaſterium in Ratibor fundatur.

mini, Olgerth, Keyſtūt, Koributh, Patrikyg, Lubardus, Szoriwil, Būtha
Mazouiam ingreſſi (q̄uis affinitatem & pacem cum ducibus Mazouiæ iū/
xerant & firmauerant) eam hoſtiliter prædati ſunt, & exuſſerunt. Et pluſq̄

Lithuania ua/ſtata.

mille ducentos chriſtianos & pecora in Lithuaniā abduxerunt. Eodem anno
adueniente exercitu ex Almania in Pruſſiam, in quo erant Margrabius Brā
denburgeñ, Comes de Namē, & Comes de Hennēbergk, in terras Lithuano
rum ingreſſi ſunt, & caſtꝝ Pullen oppugnauerūt, in quod Lithuani ad quat
tuor milia hominum, cū coniugibus, pignoribus, & fortunis confluxerāt. Et
q̄q̄ Lithuani probe reſtitiſſent, tamen caſtrū ex frequenti proiectione ma/

Cruciferorum uictoria.

chinarū dirutū & expugnatū iri uidentes, in caſtri medio rogo extructo, om
nes fortunas ſuas & ſubſtantias incenderunt. Coniugibuſq; & paruulis truci
datis, iugulum præfecto caſtri omnes præbuerūt, ne uiui in hoſtium manus
uenirent. Et chriſtiani caſtrum irrumpentes, paucos ex tanto numero ſu/
perſtites reperierunt, & hos aut necarunt aut captiuarunt. Caſtro incenſo &
funditus demolito, regioneq; in circuitu uaſtata, in Pruſſiam redierunt. An/

Caſtrum Mielicz obſidione cingitur.

no domini 1337. Ioannes rex Bohemiæ, caſtrum Mielicz ſibi dari mandauit
quod Nankerus Epiſcopus Wratiſ: tanq̄ uir Heroicus denegauit. Ob hoc
Ioānes rex Bohemiæ miſſo exercitu, caſtꝝ Mielicz obſidione cinxit, & quū
eius expugnatio difficilior uideretur, uafricie ſolita uſus, ad Hēricū de Virb
na Archidiaconū & Canonicū Wratiſla: adminiſtratorem caſtri, familiares
& notos cum lagenis uini meri, ſciens eum ad potationes uinorū auidum &
inclinatum, miſit. Quūq; inebriatum tum blandiciis, tum terroribus, de reſi
gnatione caſtri requirerent, Hēricus Archidiaconus uir pauidus nulla eum
neceſſitate ſtringente, caſtrum Mielicz reſignauit, & de ipſo exceſſit. Nanke
rus ergo per litteras, ablatum caſtrum reſtitui eccleſiæ, apud Ioānem regem
laborauit. Quo abnuente totam diœceſim Wratiſla: interdicto ſuppoſuit.
At ubi Ioannes rex Bohemiæ Wratiſlauiam aduenıſſet, plures ſuper caſtri
Mielicz reſtitutione interponebātur tractatus, quos dum uideret Nankerus
in irritum cedere. Cum quattuor tantummodo Prælatis & Canonicis, cæte
ris metu ſe ſubtrahētibus, uidelicet Apeczkone Scolaſtico, qui poſtea in Lu
buceñ Epiſcopum fuit promotus, Othone de Domy, Cunczkone de Szal/
kow, & Petro de Bitkow, in monaſterio minorū ſancti Iacobi regem in par/
ua ſtubella refectorio proxima ſe continentem, geſtans in collo ſtolam, & in
pectore crucem, intrepide acceſſit. Inquiēs, moneo te dominē rex primo, itē
ſecundo, item tercio & peremptorie, ut caſtrum Mielicz a te uiolenter occu
patum, mihi & eccleſiæ meæ Wratiſla: reddas. Denegāte autē rege reſtitu/

Nancker9 Epiſcopus Caſtrū repetit.

tionem, tum Nankerus cruce in manu cum ligno dominico accepta. Aucto/
ritate inquit omnipotentis dei, te uelut eccleſiaſticorum bonoꝝ inuaſorē ex/
cōmunico, excōmunicatumq; denūcio, in nomine patris & filii & ſpirituſſan
cti amen. Ioannes rex in furorem uerſus, q̄ temerarius eſt inquit iſte Pop, id
eſt ſacerdos, querit ſui interfectorem. At ego a ſanguine ſuo me continebo.
Egredientem a conſpectu regis Epiſcopum, Conſules Wratiſlauiēſes carpe
bant, q; aliis uiis neglectis regem excōmunicauerit. At ille ego uos conſilia/
rios & adiutores ſuos, eadē auctoritate dei omnipotentis qua & regē ueſtrū

excommunico, & excommunicatos decerno. Sed neq; rex ueſter glorietur ſe fore regem, quũ magis regulus q̃ rex ſit extimãdus. His uerbis rex, durius q̃ cenſuris ſe leſum exiſtimãs, nuncios ad Epiſcopũ Nankerũ miſit, utqua ex cauſa regem Bohemiæ putaret regulum, non regẽ appellandum ediſſereret Quibus Epiſcopus, qui in ſuo regno Metropolitano caret, & in coronatione ſua, præce & præcio aliarum nationũ Archiepiſcopos cõducit, regulus eſt, & inter omnes Catholicos reges minimus. Sugillatio huiuſmodi Ioãnem regem Bohemiæ adeo mouit irritauitq;, ut ex Pragẽ eccleſia metropolitanã creari temporis proceſſu procurauit. Poſt triduum diſcedens Nankerus in Niſſam cum omni clero ſæculari & regulari, quem rex quia appellationi à ſe factæ non adherebat eiciendum mandauit, Et omnes eccleſias obſerari iuſſit. Rege autem mandante & ciuibus Wratiſlauien: eccleſiis per uiolẽtiã patefactis, celebrare diuina præſbiteri uagi & diſcoli cœperũt, populo autẽ cõmuni faſtidiente eccleſias ingredi, compellebatur a lictoribus & recuſantibus ueſtes detrahebãtur. Poſt alias tandem maiores cenſuras, tam in regem Ioãnem q̃ conſiliarios eius & ciues Wratiſla: latas, rex furore plenus, bona temporalia Epiſcopi, ac omnium eccleſiarũ & monaſteriorũ ducibus Sleſiæ occupare iuſſit, ſed omnibus aliis iuſſionem deteſtantibus. Boleſlaus Bregenſis dux, inopiæ ſuæ ſuccurſurus, oppida, uillas, decimas & introitus omnium eccleſiarum in ſuo ducatu Bregẽ inuaſit & diripuit. Pro quo ipſe & terra ſua, quod longo tempore pertulit, ſuppoſita interdicto fuit. Sũmus Pontifex Benedictus duodecimus etiã confirmauit & aggrauauit ſentẽcias Nankeri Epiſcopi. Nec prius reſpondit ſe Ioanni regi requirẽti & petenti abſolutionem impẽſurum, donec de caſtro Mielicz cœderet, & bonorum eccleſiæ plenam faceret reſtitutionẽ. Sed rege aliquot annis cum ciuibus Wratiſlauiẽ anathema tollerante, eccleſia Wratiſla: direptionẽ eccleſiaſticorum introituum pertulit.

Eccleſia Pragẽ Metropolitana facta.

Bona Epiſcopi occupata.

CAPVT XXIIII.

ANnõ quo ſupra in feſto ſanctæ Heduigis. Lithuani furtiuis itinẽribus Mazouiã ingreſſi, Polthowſk & Czechanow oppida cũ uiciniis eorum uaſtauerunt. Et plures mortales in Lithuaniã abducebãt, quos milites Mazouiæ inſequentes, prædam & captiuos excuſſerũt, & Lithuani fugierũt, pluribus ex eis in flumine Narew, preſertim qui ſarcinas non abiecerant, ſuffocatis. Anno Chriſti 1337. Thartari cum Ruthenis caſtrũ Lublin, duodecim diebus obſidẽtes impugnabãt. Sed principe Thartarorum ſagitta ex caſtro miſſa, occiſo, ſtatim cũ magno clamore receſſerũt. Anno domini 1339. Monaſterium fratrũ minorum ſub titulo ſancti Staniſlai Kazimirus rex Poloniæ in ſuo regio oppido Kaliſz fundauit, & muro coctili erexit. Eodem anno Theodricus de Aldemburgk magiſter Pruſſiæ habens in ſuo comitatu Comitẽ, Palatinum Rheni, & fortẽ exercitum ex Almanis congregatum, Lithuaniam hyeme ingreſſus, caſtrũ Vielunya cinxit. Verum quum omnes ſuos conatus in irritum recidere uideret, in Pruſſiam redire coactus eſt. Et in æſtate cum multis forenſibus Lithuaniã ingrediẽs, eam uaſtauit, & multos captiuos duxit. Tres quoq; aggeres & to

Ingreſſus Lithuanorum in Mazouiam

Caſtrum Lublin impugnat.

Monaſterium in kaliſz fundatur.

Lithuania vaſtatur.

tidem alueos ſeu aquæ ductus, quibus Barbarorũ clandeſtina in terras Pruſſiæ arceretur inuaſio diſpoſuit. Anno domini 1340 die uigeſimaquinta Marcii. In antiqua Wladiſlauia in monte, nouus chorus per Mathiã epiſcopum Wladiſlauieñ iactus & iniciatus eſt. Cui proceſſu tẽporis & corpus ſuperaddidit pulchro opere. Anno quo ſupra octaua die Septẽbris. Lithuani cũ ſuis ducibus in magna multitudine terras Mazouiæ uaſtarunt, nulloq; reſiſtentiam opponente, captiuos abduxerunt. Eodem anno relicta Wladiſlai Loktek, Heduigis & genitrix Kazimiri ſecundi in Sandeceñ monaſterio tumulatur, Kazimiro rege iuſta funeri magnifico ſumptu perſoluente. Anno domini 1341 decima menſis Aprilis, quæ in paraſceue cadebat, mortuus eſt in oppido Niſſa Nankerus Epiſcopus Wratiſla: plenus bonis operibus, & in eccleſia Wratiſ: ſepultus. In morte eius quædam relligioſa fœmina ſuauiſſimũ audiuit cantum. Cui reuelatum eſt, animam Nãkeri Epiſcopi Wratiſlauieñ ab ãgelis in cœlum deferri, fertur ſub ordinatione Ioãnis regis & Comitis de Luczembergk ueneno propinato mortem uiolentã incidiſſe. Fertur quoq; hic Epiſcopus miræ deuotionis ac magnæ abſtinentiæ fuiſſe. Et miſſas quotquot legi poterant, in eccleſia in qua aderat audiuiſſe, & ad quamlibet earũ ſpecialẽ oblationẽ obtuliſſe. Fertur etiã ſingulis ãnis, certam ſũmã pecuniæ uicariis eccleſiæ Gracco: pro annua ſtrena (uulgo colũbatione) de Wratiſla: miſiſſe. Eodẽ anno qndecima menſis Iunii, Theodricus de Aldẽburg Magiſter Pruſſiæ in Thorun, in præſentia Karoli Marchionis Morauiæ filii Ioannis regis Bohemiæ mortuus eſt. Cui Lutherus Commendator maior alias Ludolfus Konigk natiõe Saxo ſucceſſit. Anno domini 1342 decimoſeptimo kalendas Auguſti, alias feria tercia poſt Margarethæ. Karolo rege Hũgariæ in caſtro Viſſegrod rebus humanis exempto, & in alba regali condito. Lodouicus filius eius, ætatis agens ãnum decimumſeptimũ, in regem Hungariæ, dominico die ante feſtũ ſancti Iacobi, alias duodecimo kalendas Auguſti per Chanadinum Archiepiſcopum Strigonieñ, aſſiſtentibus ei Wladiſlao, Quinq; eccleſieñ, Nicolao Agrieñ, Mieczlauo Veſpimeñ, Colomãno Iaurieñ, Petro Sermieñ, Vito Nitrieñ, & Laurentio Boſneñ, Epiſcopis, & Baronum ac nobiliũ multitudine copioſa coronatus eſt. Eodem anno Przeczlaus de Pogorzelecz ſucceſſor Nãkeri in epiſcopatu Wratiſla: per Benedictũ papam 12. confirmatus & cõſecratus, ex curia Romana reuerſus in Niſſam uenit, ubi ad illum Karolo Marchione Morauiæ, filio Ioannis de Luczemburgk regis Bohemiæ ueniente, reconciliationẽ cum eo æquis cõditionibus ſuper interdicto compoſuit. Eoq; ex Niſſa in Wratiſlauiã diuertente & Karolo Marchione eũ cõcomitante, conſules ac iurati Wratiſla: pedibus nudati ac capitibus, palliis quoq; & cingulis ammotis, ex prætorio uſq; ad monaſterium ſancti Adalberti uenerunt, & proſtrati, culpaq; ſimpliciter recognita, ueniã ſuppliciter depoſcebãt, p plures execrationes aſtringẽtes ſe nunq̃ ſimili rebellione eccleſiam Wratiſla: moleſtaturos, unde & interdictũ ſuſtulit. Verum digna plaga, indignam expulſionẽ Epiſcopi ac cleri & cœdem Ioãnis inquiſitoris Wratiſ: ultura, repente ſuperuenit. Caſuali eñ igne octaua die Maii alias in octaua ſancti Staniſlai in Wratiſlauia exorto, tota

Nankerus Epiſcopus Niſſe mortuus.

Mors Theodrici de Aldenburgk. Ludolfus konig mag: Pruſ: karolus rex Hungariæ mortuus.

Ludouicus in Regem coronatus.

wratiſlauia cõflagrata.

ciuitas

ciuitas conflagrata eſt. Viſuſq; eſt tempore incendii a quadã relligioſa fœmina, apud ſanctum Mauricium extra muros Wratiſla: incluſa, angelus contra ciuitatem exertũ geſtãs gladium, & ardentibus carbonibus ciuitatem feriens & incendens. Eodem anno Lithuani in numeroſo exercitu Pruſſiam ingreſſi, fere uniuerſam ſpoliis, cœdibuſq; & captiuitatibus impleruut. Magiſtro Luthero in expeditione contra nouam Marchiã, quã ſibi geſtiebat ſubiicere occupato, & ſuis defenſionẽ non ferente, Qui reuerſus tanta cõſternatione de ſuorum cœde & captiuitate ãguſtiatus eſt, ut ſenſu ammiſſo, delirus & amens fieret. In cuius locum Henricus Duſemer ſuffectus eſt. Anno domini 1343 in feſto ſancti Mathiæ quod in carniſpriuium cadebat, nuptiæ per Kazimirũ regẽ Poloniæ in ciuitate Poſnanieñ cum magna ſolennitate celebratæ ſunt. Boguſlao duci Stetineñ filiã ſuam uirginem Elizabeth, ex Anna prima cõiuge, Gedimini ducis Lithuaniæ filia, deſponſando. Eidẽ uiginti milia marcarum latorũ groſſorum Prageñ, & ſupellectilẽ in uaſis aureis & argenteis, equis & ueſtibus pro dotalibus aſſignando. Et uiciſſim contra quoſcuq; hoſtes & ſignanter contra fratres Cruciferos de Pruſſia, quadringentis galeis armatorum regi & regno poloniæ perſonali auxilio Boguſlaum & germanos eius Baruin & Varciſlaum obligando. Eodem anno Lodouicus Hungariæ, Ioannes Luczemburgeñ Bohemiæ reges, Karolus filius eius Marchio Morauiæ. Item Comes de Halles, & alii q̃plures illuſtres uiri, in Pruſſiam cũ eorũ potentiis aduenerunt. Atq; cũ Magiſtro Pruſſiæ in Lithuaniã deſcẽderunt. Lithuani autẽ interim quo eoꝝ terra uaſtabatur, cum omni potentia in terrã Zambiẽſem & in Liuoniã perrexerũt, & eas graſſabant. Magiſtro Liuoniæ abſente et Samagittas oppugnante, Quæ uarietas adeo reges afflixit, ut Magiſtrũ conuiciarentur tanq̃ huius peſſimi euentus auctorem. Anno domini 1344. Hacten⁹ eccleſiam Prageñ Epiſcopalem & ſuffraganeam Maguntineñ Archiepiſcopo, in Archiepiſcopalem & metropoliticã Luthomiſlieñ uero quæ Abbacialis ſeu conuentualis ſancti Benedicti fuerat, excluſis monachis in Cathedralem Ioãnes cœcus Bohemiæ rex Philippo Frãciæ rege enixius factum adiuuante, per Clementem papam ſextum, ultima die Aprilis in Auinione permutari procurauit. Et Arneſtum Prageñ tunc Epiſcopũ Archiepiſcopali & pallii honore inſigniri, Olomũnceñq; in ſuffraganeam adiici obtinuit. Sed Wratiſla: quam ſucceſſu temporis Karolus Romanorũ & Bohemiæ rex, Prageñ Archiepiſcopo ſubiici depoſcebat, Impediente uero Kazimiro rege Poloniæ, tanq̃ a regibus Poloniæ fundatam & dotatam obtinere non potuit.

Lithuani Pruſſiam vaſtant.

Henricus Duſemer magiſter Pruſſię.

Nuptię Boguſlai ducis Stetinenſis.

Viciſſitudo ſpoliorum.

CAPVT XXIIII.

ANno domini 1345. Hẽricus Duſemer magiſter Pruſſiæ, habẽs in ſuo comitatu milites Hungariæ & Bohemiæ, item Marchionem Holandiæ, kalendis Marciis expeditionem in Lithuanos ægit, ſed parum proficiens, tũ quia Lithuani in caſtris & nemoribus delitescebãt, tum quia lubricitas terræ ex reſolutione & glaciebus acciderat, in Pruſſiã redire coactus eſt. Anno domini 1346 Ioannes Lodza Epiſcopus Poſnanieñ uita exceſſit mortali, in eccleſia Poſnanieñ ſepultus. Is cõpoſuit

Ioannes Lodza Epiſcop⁹ Poſnanieñ mortuus.

poſuit antiphonam Lux clareſcit in uia. Sequentiã de aſſumptione quæ inci pit, Salue ſalutis ianua. Item ſequentiam de ſancto Adalberto, in laudem ſa cri Præſulis, Item ſequentiã de ſancto Petro, Tu es petrus, Item ſequentiam de ſancto Paulo, hæ ſequentiæ in eccleſia Poſnanieñ decantantur. Eodẽ an no Ioannes cœcus Bohemiæ rex, Philippo Francorũ regi affini ſuo. Contra Eduardum Anglorũ regem Franciæ regnum oppugnantẽ, forti congeſto ex ercitu auxilia ferens, in hoſtes denſiores inductus & inſiliens, occiſus eſt, Phi lippo rege Franciæ cum filio & rege Nauarre terga uertentibus. Relatuſq; Ioannes rex Bohemiæ in Luczẽburgk in eccleſia maiori ſepultus eſt. Et Ka rolus filius eius in regem Bohemiæ eſt ſuffectus. Eodem anno in hyeme Hẽ ricus Duſemer magiſter Pruſſiæ Lithuaniam ingreſſus, cum agmine ad qua draginta milia eſtimato, eam crudeliter uaſtauit. Olgerdus autẽ Lithuaniæ dux, habẽs ſecum copias Smolnenſiũ, Polocenſium, & Ruthenorum, in die Purificatiõis cũ magiſtro & exercitu eius cõflixit. Et maxima cœde utrimq; ædita, Lithuani & Rutheni ſuccubuerunt. Duo de uiginti milia Lithuanorũ & Ruthenorum cœſa referuntur. Magiſter & Cruciferi ſpoliis potiti, in pro pria reuerſi, in ſignũ obtẽtæ uictoriæ monaſterium uirginũ in Konigſbergk dotarunt. Eſtate uero adueniente, nouo inſtaurato exercitu, alteram in Lith uanos Henricus Duſemer expeditionẽ ægit, & caſtrum Vielunya obſidione cingẽns & conquirẽs conflagrauit. Populatiſq; uicis & uillis incenſis, ſpolia ferens & captiuos, in Pruſſiam rediit. Olgerdus uero dux Lithuaniæ, ualido cõgregato exercitu, in terram Zambieñ ex improuiſo irruit, & aliquot mi lia chriſtianorũ promiſcui ſexus captiua abduxit. Quidam nequã & f[illegible] neli ci latrunculi, ſub octauis corporis Chriſti, anno domini 1347 de eccleſia par rochiali omniũ ſanctorũ in Graccouia delatoriũ diuiniſſimi ſacramẽti (uul go monſtrantiã) furati ſũt. Compertoq; ꝙ eſſet ærea, illam in paludem Mo the arbuſtis plenam, ab eccleſia ſancti Laurencii nunc in Kazimiria extan tẽ proiecerunt, tunc aũt eccleſia parrochiali in uilla Bauol, ad proprietatẽ Capituli Graccoꝫ pertinente nec longe diſtãtem. Et quum plures mortales luminaria die noctuq; in palude relucentia uiderent, ad Pontificem Graccoꝫ eiuſq; uenerabile Capitulum, ac deinde ad regẽ Kazimirũ, rem tanq̃ prodigi oſam pertulere. Qui proceſſionibus totius urbis ordinatis, triduano prius ie iunio indicto & exacto. Cum hymnis & uexillis paludem adeũtes, delatori um cum ſacramento diuiniſſimo acceperunt, & illud ad eccleſiam omnium ſanctorũ unde erat ablatũ retulerunt. Excellentiſſimus autẽ rex Kazimirus in loco inuentionis tam ineffabilis ſacramẽti, q̃uis ſcenoſo & paludinoſo, ec cleſiam in honorem & titulum corporis Chriſti ſe fundaturũ uouit. Nec mo ra ãno altero nobilẽ chorum & ſacrarium cocto latere iniciauit & conſuma uit. Parrochia quam ex antiquo eccleſia ſancti Laurencii habebat ei adiun cta, calicibuſq; ac apparatib9, crucib9, cæteriſq; clenodiis munificẽtia regia adornauit. Et titulum corporis Chriſti, quo eccleſia ſancti Frãciſci a prime ua ſui fundatione illuſtrata fuerat, fratribus minoribus præcio præcibuſq; contentatis, ut ſolidior ſua fundatio permaneret, abrogari & extingui procu rauit. Villa quoq; Bauol in ſuam ditionẽ & proprietatem traducta. Oppi dum de ſuo

Ioannes rex Bohemię mortuus.

Lithuaniã uaſtata.

Cruciferorum uictoria.

Fũdatio Eccleſię corpis Chriſti in kazimiria.

ctum de ſuo nomine Kazimiria nuncupatũ, proceſſu temporis muris cõmuni
uit. Amplius monaſterium inſigne, in decus ſanctarũ Margarhæ & Cathari
næ, in quo ſunt fratres heremitæ ordinis ſancti Auguſtini conſtituit. Chorũ
Eccleſia. ſ. Catherinę.
eccleſiæ eiuſdem monaſterii magnifico & liberali ſumptu uſq; ad integrum
cum ſacrario muro coctili & excelſo locauit. Et profũdato annulos quos fe
rebat, in iactu fundationis & primi lapidis poſuit. Expoſt autẽ deuotio fide-
lium corpus eccleſiæ cum ſacellis adiecit. Anno domini 1348 Henricus Du-
Henricus Duſemer mortu9.
ſemer, uno luſtro in magiſterio Pruſſiæ exacto, mortu9 eſt. Et in die Epipha-
niarũ Venrich de Kniprode, Cõmendator generalis in magiſtrũ ſubſtituitur
Venrich de kniprode magiſter Pruſſię.
Qui in Lithuaniã cum exercitu copioſo ingreſſus, diſtrictum Paſtrim cœde,
ſpoliis, ac flamma uaſtauit, & cum captiuis ac ſpoliis in Pruſſiã rediit. Cui9
Lithuania vaſtatur.
ueſtigia Lithuaniæ dux Olgerdus, cum fratribus Keyſtut, Patrikyg, & aliis
ſequut9, exercitu catholico diſperſo, in Pruſſiam irrupit. Et crudeli cœde in
chriſtianos, nullo ferente ſubſidium, debachatus, ſpoliis onuſtus, & ſeptingẽ
Pruſſia vaſtatę
tos homines ducens, in Lithuaniã reuerſus eſt. Nec multopoſt, dux de Smo
lenſko cum nouis Ruthenorũ & Lithuanorũ copiis Pruſſiam circa Labiow
ingreſſus, ſingula in circuitu igne, ferro, & uaſtitate compleuit. Cõmendator
Cruciferorum victoria.
autẽ de Labiow, copiis ſuis longe imparibus cum ipſo conflixit, & uictoria
Cruciferis ceſſit. Lithuani autẽ & Rutheni cum ſuo duce in fugam acti, dum
flumen ad quod pugnabatur more tumultuario ſuperare contenderunt, plu
res illic ab undis q̃ ab hoſtibus ſuffocati ſunt. Sed & ipſe Smolnenſis dux in
eodẽ flumine ſubmerſus, celebriorem uictoriam apud chriſtianos effecit.

CAPVT XXV.

ANno domini 1349 Venrich magiſter Pruſſiæ cum quadraginta
milibus armatorũ, qui de Francia & Anglia uenerant, Lithuani
am ingreſſus, omnem ſexũ paſſim occidẽs uaſtauit. Et dum ſpo
liis onuſtus rediret, dux Lithuanicus Keyſtut, uigeſimaquarta
Ianuarii pugnam cũ eo conſeruit. In qua de Lithuanis & Ruthenis decemo-
Cruciferorum victoria.
cto milia ceciderunt. De Cruciferis Gerardus de Stegin Cõmendator Geda
neñ. Item Cõmendator Gobienſis, item ſex fratres de ordine, quinquaginta
milites & plures alii equeſtris & pedeſtris ordinis pugnatores. Eiuſdem anni
æſtate Kazmirus rex monaſterium Mogila a ſuo fundatore Iwone de Kon
Monaſterium Mogila conſũmatum eſt.
ſke, Epiſcopo Gracco: inconſumatũ conſumauit. Murum meridiem uerſus
conſumãs, tectum ſuperimponens, & teſtudines a turri uſq; in occidentẽ, &
tranſuerſales perficiens. Hic annus peſtifer apud Polonos erat. Anno domi
Peſtis.
ni 1353 Kazimirus rex Poloniæ, propter furtiuas incurſiones Lithuanorũ,
ciuitatẽ Plocen̄ coctili muro & caſtrũ altero ſuperaddito eo anno muro mu
niuit. Eodem anno Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg duces Lithuaniæ, congeſto
exercitu, cladem circa Labiow acceptam ulturi, terram Pruſſiæ circa Reſil
Pruſſia vaſtat.
ingredientes feritate barbarica ſeuiẽdo, ſingula uaſtauerunt, populationeq;
latius extenſa, multis trucidatis mortalibus & plurimis captis, nullam reſi-
ſtentiam paſſi, Lithuaniam redierunt. Anno quo ſupra uigeſima die menſis
Iunii, uirginem Elizabeth filiam Stephani regis Boſnæ, quem Huſupuſban
uocabant, ſummo Pontifice permittente, Lodouicus rex Hungariæ, matri-
monialiter

moniahter accepit. Genuerat ſiquidē præfatā Ludouici nuptam, Elizabeth filia Kazimiri ducis Gniewkouieñ, ſoror patruelis germana Elizabeth antiquioris reginæ Hungariæ, Karoli relictæ, unde Lodouicū regem quarta cō/ſanguineitatis linea contingebat. Eodem anno ſabbato in uigilia Penthecoſtes, ſubito immenſis frigoribus coortis, nix ualida duorū cubitorum inſperate decidit & deſcendit, uſq; in diem ſextam ſine reſolutione durans, pauentibus agricolis frumentorū deſtructionē ſexta die niuoſus imber reſolutus, terram rore ſuauiſſimo rigauit & fœcūdauit. Anno domini 1354 Lithuaniæ duces Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Skirgello, in Pruſſiam circa Vartemberk ingreſſi, tectis & uicis incenſis, ſenibus & impuberibus necatis. Vinricho de Kniprode magiſtro Pruſſiæ, cum multitudine Barbarorū, decernere non audente, in Lithuaniā cū captiuis & pecoribus reuerſi ſunt. Anno domini 1355 in die Ioannis apoſtoli & euangeliſtæ, tercio die poſt natiuitatis Chriſti, dux Mazouiæ Semouitus, homagium & obligationem feudi in oppido Kaliſſz perſonaliter præſtitit. Cū Nicolao Epiſcopo Ploceñ & omnibus Baronibus Mazouiæ, regi Kazimiro regalibus ueſtito & diademate ornato. Litteræ homagii habentur in theſauro Gracco: quæ incipiūt. Nos Semouitus dei gratia dux Mazouiæ &c. Eodē anno in uigilia purificationis Mariæ, Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, diſtrictum Miedniki & uniuerſam Samagitiam depopulatus eſt & deuaſtauit. Incēſiſq; uillis & tectis, ac impuberibus & ſenibus cœſis, cum multitudine captiuorum, & ſpoliis Ragnetam rediit, ubi caſtrū Ragnetha fortuito igne cōflagrauit. Et magiſter Vinricus equo prolapſus in dextra manu contractus eſt. Anno domini 1356 In uigilia ſanctæ Agnetis Lithuanorum duces Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg in magno & forti exercitu terram Pruſſiæ ingreſſi, pluribus diebus tam in lōgum q̄ in latum eam cœdibus & ſpoliis depopulati ſunt. Adeo ut fere uniuerſam Pruſſiam hoſtiliter peruagaſſe crediti ſunt. Magiſtro & Cruciferis in aciem non prodeuntibus, & cum plurimis & pene innumerabilibus tam captiuis q̄ ſpoliis in Lithuaniam rediere. Anno domini 1357 turrim & manſiunculas rex Kazimirus in uillagio Lobzow iuxta Graccouiā ad occidentē conſtruxit. In ea ut fertur cum omnium rerū abundantia tenuit Bohemā quandam nobilē Rokiczianā nomine, forma pulchra & præſtāti. Ex Praga in quā ſæpe deſcendere cōſueuerat adductam, quam, per deſponſationē Abbatis Thiniceñ pontificalibus induti, mulier Epiſcopum Gracco: exiſtimans, in ſuos amplexus tranſire pellexerat, & ardēti amore dilexit. Relatione tādem unius ſui cubicularii edoct9, quod & oculis propriis poſtea comperit, quia in capite calua & ſcabioſa foret, eam illico repudiauit. Et Iudaici generis fœminā Heſter nomine propter formæ elegantiam in concubinam aſciuit. Ex qua duos filios Nyemyerzam & Pelkam ſuſcepit. Et Pelka quidē immatura morte obiit Niemyerza uero poſtea in obſequiis Wladiſlai regis Poloniæ, Lithuani obuerſatus, orta contentione propter Podwodorū exactionem, in Coprziwnicza occiſus eſt. Filiæ autē ex eadē iudea Heſter ſuſcepte, in ritum Iudaicū ut aſſeritur tranſierunt, quoniā cum matre permanſerant. Eodem āno Almanorū principes & milites de Franconia, Sueuia, & Anglia cōtra Lithuanos gentiles

Nix in vigilia Penthecoſtes.

Pruſſia vaſtat.

Semouit9 Mazouiç dux kazimiro prebet homagium.

Pruſſia vaſtatur.

Lobzow caſtrum erigitur.

gentiles laturi auxilium aduenerunt. Et Vinricus magiſter Pruſſiæ expeditionē ſuis contra Lithuaniā indicens Ziffridum de Dauelth Pruſſiæ Marſalcum cōſtituit ductorem. Qui, Barbaris Lithuanis dimicationis copiā non facientibus, in agreſtes, tecta & rura omnē genus ſeuiciæ iuſſit depromi. Cum captiuorū & ſpoliorū magno numero, nullam reſiſtentiā expertus, Pruſſiā rediens. Anno domini 1358 rex Kazimirus Maczkonē Borkouicz Palatinū Poſnanieñ captiuatū, in caſtro Holſtein fame extinxit. Et caſtra eius ac fratris ipſius Koſzmin, Czacz, & uniuerſa quæ habebāt, abſtulit. Cauſa erat, quia furū & latronum in illis oris fuerat conſeruator. Eiuſdem anni feria tercia infra octauas apoſtolorū Petri & Pauli, Kazimirus rex Poloniæ, monaſterium uel potius cellam fratrū Canonicorū regularium ſancti Auguſtini, in uilla Manka medio miliari a Siradieñ oppido fundatam, de conſenſu Cōradi Abbatis ſanctæ Mariæ Wratiſla: in arena, ſub cuius obedientia conſiſtebat, Ad eccleſiā parrochialem ſancti Nicolai in Kaliſz trāſtulit. quæ tūc per fugā ſui rectoris immediati Martini uacabat, præfatus eñ plebanus parum modeſte iniuriam ſuæ cocæ, quā nonnulli adoleſcētes filii ciuitatis in dolium aqua ſordida plenum, iocādo proiecerāt, uindicans, Vnū ex illis gladio tranſfoſſum occidit, & ex Kaliſz fugerat. Tulit autē rex Kazimirus a præfato monaſterio quattuor uillas, uidelicet Mankam, Polkowo, Vanglowo, & Luboradzice, & eas mēſæ regiæ applicuit. In quarum recōpenſam monaſterio Kaliſſieñ, uillam bonam Kuchari cum prædio. Item duas uineas circa Kaliſz contulit. Huius quoq; monaſterii ſic tranſlati primus Prepoſitus frater Mathias fuit. Priuilegiū & mandatū Bodzāthæ epiſcopi Gracco: ad inſtātiā regis Kazimiri de decimis & colūbatione ut præſbiteri cito poſt meſſem, ſine aliq̃ tēpoꝝ ꝓrogatione decimarent, ſtrenāq; (uulgo colandā) quæ datur reciperent, non extorquerent neq; extraherent. Habetur in eccleſia Graccouieñ de data anno domini 1359. Cuius inicium eſt. In nomine domini amen. Nouerint uniuerſi præſentium noticiam habituri &c.

Maczko Borkouicz fame extinctus.

CAPVT XXVI.

ANno domini 1360 Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, aduentu Marchionis Brādenburgeñ animatus, in Lithuanos expeditionē egit, & exercitui Schindekop Marſalcum Pruſſiæ præficiens, terras Lithuaniæ uaſtauit, ſpoliaq; & captiuos in Pruſſiam reduxit. Alteram expeditionē hyeme inſtāte in Lithuanos reſumpſit, & terciam eadem hyeme peregit. Quibus quidem tribus expeditionibus Lithuaniam adeo uehementer afflixit, ut pro maiori parte deſertam reliquerit. Expeditio tercia reliquis duabus, ducis Keyſtut captiuitate uiſa inſignior. Qui datis pluribus catholicorū captiuis apud Pruſſiam captis, eodem anno a captiuitate ſolutus fuit. Anno domini 1361. Quidam lector ordinis prędicatorū in Graccouia, frater Paulus nomine, coram clero & populo in maiori eccleſia Gracco: beatam Mariam uirginem non abſq; originali peccato fuiſſe, in Polonico declamans & prædicans, cecidit & expirauit. Eodem āno uniuerſitatem Prageñ Karolus Romanorū & Bohemiæ rex inſtituit & dotauit, quam Innocentius papa ſextus ad inſtātiam eiuſdem Karoli regis confirmauit,

Triplex expedicio in Lithuanos.

Subita mors in contaminatorem cōceptionis beatę virginis.

firmauit, hæc uix quinquaginta annis durauit. Cũ hereſi infecta exterminari cæpit, tamen reliquiæ ſuppoſitorũ, heretica peſte deprauatorũ, præfatæ uniuerſitatis exigue numero in hãc diẽ Pragæ cernũt & ſupſunt. Anno prædicto 1361 Kazimirus rex Poloniæ, in uilla Bawol alias in oppido Kazimirieñ, ſecus murũ & eccleſiã ſancti Laurencii, domos, cameras, lectoria, lapideo muro pro habitatione & lectionibus Doctorũ atq; Magiſtrorum nouæ uniuerſitatis, pro decore regni Poloniæ erigende, edificauit. Miſſiſq; notabilibus nunciis in Auinionem ad Vrbanũ papam quintum, huiuſmodi fundationem a ſede apoſtolica admitti obtinuit. Iacobus enĩ ſecundus, Swinka cognominatus Archiepiſcopus Gnezneñ, per litteras apoſtolicas Cõmiſſari9 & exequutor deſignatus, præfatum ſtudiũ Kazimirieñ ſeu Gracco: confirmauit. Quod tamen morte Kazimiri interueniẽte, non fuit ſortitum effectũ nec ipſa fundatio atq; dotatio progreſſum habuit. Priuilegiũ Vrbani papæ ſic incipit. Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei Chariſſimo in Chriſto filio Kazimiro regi Poloniæ illuſtri, ſalutem & apoſtolicam benedictionẽ. Decet regiam celſitudinem &c. ut in dicta ciuitate huiuſmodi ſtudium exiſteret generale. Illudq; perpetuis temporib9 inibi uigeret, tam in iuris Canonici & Ciuilis, q̃ alia quacũq; licita, præterq̃ in theologica facultate. Et q̄ legentes & ſtudentes ibidem omnibus priuilegiis gaudeãt &c. Datũ Auinione kalendis Septembris, Pontificatus noſtri anno ſecũdo. Priuilegium autẽ regis Kazimiri de libertatibus ſtudii Gracco: poſtea conceſſum, ſic incipit. In nomine domini amen. Ea quæ ex regalis magnificentiæ beneplacito &c. Actum Graccouiæ in die Penthecoſtes anno domini 1364. Conſulum uero Gracco: qui ad uota regis Kazimiri omnes libertates per regem cõceſſas, ſe cuſtodire & obſeruare ſubmiſerũt, priuilegium ſic incipit. In nomine domini amen. Expedit reipublicæ perpetuo &c. Actum Gracco: in die Penthecoſtes, ſub anno domini 1364. Prædicta priuilegia habentur in maiori Collegio artiſtarum uniuerſitatis Gracco: Item rex Kazimirus per eoſdem oratores in Auinionem miſſos, eccleſiã metropolitanam in ciuitate Leopolieñ, per Vrbanũ quintum octauo idus Aprilis, ad dotationẽ ſufficientem erigi & fundari obtinuit, quod & factum eſt. Præfatus enim Archiepiſcopus Gnezneñ Iacobus Swinka litteris ſibi præſentatis, perſonaliter Leopolim tranſiit, & ex parrochiali eccleſia Leopolieñ, inſpectãte Kazimiro rege & uniuerſa eius militia Archiepiſcopatum erexit. Primumq; Archiepiſcopũ dictæ ſedis Criſtinum uirum nobilem inſtituit & conſecrauit. Anno quo ſupra 1361 uigeſimaquinta die menſis Iulii Wratiſlauia eſt conflagrata, & iudei expulſi ſunt. Eodem anno domini 1361. Vinricus magiſter Pruſſiæ, præficiẽs ſuo exercitui Henricum Cramfelt generalem Cõmendatorem in ducem, ad uaſtandum terras Ruſſiæ miſit. Sed propoſitum ſuum aſſiduus imbriũ deſcenſus impediuit. Ne ergo fruſtra arma induiſſet, in Lithuaniam deſcendit, & eam uaſtare cœpit. Lithuanorũ autẽ principes Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg clandeſtine cũ copiis ſuis aduenientes, Prutenicum exercitum nihil aduerſi ſuſpicantem inuaſerunt, duroq; marte cõmiſſo, Cruciferis uictoria ceſſit, eo quidem gratior quo inſperatior. Auxit autẽ triumphi gratitudinem Keyſtuthi ducis captiuitas, qui

kazimiri fundatio uniuerſitatis in kazimirſa.

Studiũ Graccouienſe confirmatum.

Priuilegia pro uniuerſitate Graccouieñ.

Eccleſia metropolitana Leopoli fundatur.

wratiſlauia cõflagrata.

Cruciferorum uictoria.

uitas, qui ab Henrico de Eckerſberg Crucifero equo deiectus, uiuus in manus hoſtiles uenerat. Alter uero ducum Lithuaniæ Patrikyg, ex equo & ipſe a Cõrado de Hoberk præcipitatus, a ſuis defenſus, periculum euaſerat. Cruciferorũ uero exercitus cum uictoria & ſpoliis in propria rediit. Dux autem Keyſtut in caſtrũ Mariemburk delatus, illic in teſtudine forti uinctus, catenatus & cõcluſus, moleſtias captiuitatis biduo tantũmodo perferens, unius Lithuani Neophiti, apud Mariemburk demorãtis adiutus ſuffragio euaſit. pallio ſiquidem albo cum cruce nigra ſe amiciẽs, omnes Cruciferos & ciues equo uectus fefellit. In ſiluam deinde denſiorẽ & uaſtiorem perueniẽs, equo relicto in palude, diebus aliquot, perſequutores euaſurus, latuit. Noctibus tandem pedeſtri itinere gradum promouens, dum ſe uerſus Lithuaniam ire credidit, in Mazouiã peruenit, ubi a filia germana Anna alias Danuta principe, conſorte Ianuſſii Mazouiæ ducis cognitus, & ab ea cum magno gaudio exceptus. In Lithuaniam datis equis & armigeris deductus, magno ſolatio tam fratribus q̃ genti fuit. Congeſto autẽ exercitu, captiuitatem ſuam ulturus, in Pruſſiã irrupit, & caſtrũ ſancti Ioannis primum oppugnans conquiſiuit & incendit. Ab inde ad caſtrũ Danczik uenit, & id quoq; conquirens, & Cõmendatorem Ioãnem Collin cum multis aliis capiens, exuſſit. Applicauit poſt hæc ad caſtr℞ Eckerſberg, & conquiſitum incendit, multiſq; ſpoliis oneratus redibat. Quem duo Commẽdatores de Roſtemberg & Barthenſtein cum exercitu perſequuti confixerunt, ſpoliaq; & captiuos excuſſerũt. Dux ipſe Keyſtut, equo a Vernero de Vindeken deiectus, pedibus audaciſſime pugnans, deiectoris ſui equo interfecto, per Cõmendatorem de Nieſzoẘa uulneratus, a Commendatore de Barthẽſtein capitur, ſed parũ prouide aſſeruatus. Iterũ Cruciferos fallens, de quo apud eos magni morſus habebãtur, captiuitatem euadẽs, & in Lithuaniã peruenit.

Cruciferorum uictoria.

keyſtuch capt⁹

keyſtuch uinculis exutus.

keyſtuch iterũ captus.

CAPVT XXVII.

ANno domini 1 3 2 Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, congeſto numeroſo exercitu ex domeſticis & peregrinis primo Veris tempore caſtrum Kowno obſidione cinxit. Duces antẽ Lithuaniæ Olgerd, Keyſtut, & Patrikyg, obſidionem huiuſmodi repulſuri, cum ſuis copiis aduenientes, feria quinta ante dominicam Reminiſcere cum magiſtro Pruſſiæ certamine inito, uicti refugerũt. Quibus fugatis magiſter Vinricus ſtrictiori obſidione caſtr℞ Kowno coartauit, machinarũq; crebra contuſione & telorum ignitorũ proiectione debilitauit, tandẽ ſabato in uigilia Paſchæ, muro ſuffoſſo & caſtro accenſo, ipſum cœpit, tamen murus ſuffoſſus ruẽns, plures mortalium de Cruciferorũ exercitu oppræſſit, & in caſtro ſucceſo magna multitudo Lithuanorũ ab incẽdio periit. Tria milia Lithuano℞ in ea obſidione cœſa & mortua referuntur, Voydath Keyſtuthi filius, cum trigintaſex potioribus captiuitati reſeruatus fuit. Dies reſurrectionis dominicœ celebratus eſt, & miſſa per Bartholomeum Sambiẽſem Epiſcopum expleta fuit. Subſequenti uero die murorũ parietibus dirutis, & omnibus foſſatis ſolo æquatis, ad caſtum Piſten exercitum Magiſter applicauit, quod a Lithuanis deſertum reperiens, incendit. Et ad caſtrum Vielunya ueniens

Caſtrum kowno obſeſſum expugnatur.

lunya ueniens, quarta die per impugnatione illud conquiſiuit, euerſoq; fun/ditus caſtro Vielunya, cum multitudine captiuorum & ſpoliorũ in Mariem burgk rediit. Anno præfato undecima die Marcii & poſt, pluribꝰ diebꝰ apparuit Cometes in fine Aquarii prope Venerem. Caudam in piſcibus uerſus orientem in locum Mercurii retorquens. Durauit ad quinq; hebdomadas. Vinricus magiſter Pruſſiæ, adueniente Comite Bauariæ Volffgango, anno domini 1 3 6 3 in die Agnetis motis caſtris, Lithuaniã grauiſſime in multis lo/cis, præſertim in diſtrictibus Parnrey, Eroglem, Labima, cœdibus, flammis, & ſpoliis afflixit. Cui magiſter de Liuonia cum altero exercitu, in duo agmi/na, quorũ alterum magiſter, alterũ Marſalcus regebat, diſpartito, in auxiliũ aduenit, iunctiſq; potentiis ſimul. In uniuerſam Lithuaniæ regionẽ, Lithua/nis decernere non audentibus graſſabãtur. Et multis captiuis onuſti, in Pruſ ſiam alter, alter in Liuoniã, nulla hoſtilitate laceſſiti, redierũt. Reſumpſit & alterã in Lithuanos Marſalcus Pruſſiæ Henyk Schindekop expeditionem Et a caſtro Garthin per ducem Lithuanorũ Patrikyg, qui illud probe tuebatur repulſus, ſpoliato diſtrictu Garthin, Pruſſiam cũ captiuis remeauit. Anno domini 1 3 6 4. Kazimirus rex Poloniæ, in terra & diœceſi Gracco: nouum oppidum Crzepicze iuxta fluuium Iſthwarta fundauit. Caſtrũq; forte in loco paluſtri ac limoſo ex muro coctili, non longe ab oppido fabricauit. Cuius quidẽ oppidi eccleſiam parrochialem Iaroſlaus Gneznẽ Archiepiſcopus de domo Bogoria, interpellationibus regiis acquieſcens (hoc cũ Bodzãtha Epiſcopus Gracco: petitus facere noluit) duas decimas manipulares menſæ ſuæ in uillis regiis Zayanczki, & in Crzepicze in dotem contulit. Et Kazimiro rege Poloniæ conſentiente, limites diœceſum confundens, præfati oppidi iuriſditionẽ occupauit, quum Iſthwarta fluuiꝰ utriuſq; diœceſis limes perpetuus erat. Mathias epiſcopus Wladiſla: dum annos duos & quadraginta pontificatus ſui exegiſſet, ſenio confectus, Epiſcopatũ Wladiſlauiẽ nepoti ſuo Sbilutho de Golancza, Præpoſito Wladiſlauiẽ: anno domini 1 3 6 4 reſignauit. Is Mathias Epiſcopus eccleſiam in loco ciuitatis, quoniam prima eccleſia ante caſtrũ ſita anguſta, parum celebris habebatur, a fundamentis ad conſumationem. Item caſtrũ Wladiſlauiẽ. Item caſtrũ Raczanſz. Item eccleſiã ſancti Vitalis in Wladiſlauia, pulchro opere & muro coctili cõſtruxit, & muro cinxit. Eodem anno principes Lithuaniæ caſtrũ Kowno demolitũ, lignis & roboribus reficiebãt. Et pontem maximũ in flumine Niemyen pro tuendo caſtro conſtituerãt. Quam edificationẽ Cõmendator de Ragneta cũ exercitu ueniens, Lithuanis caſtrũ reficientibus diffugiẽtibus, exuſſit & funditus euertit. Interim Vinricus magiſter Pruſſiæ, cum maiori exercitu ad caſtrũ Piſtow aduenit, quod uacuum Lithuanis fugientibus reperiens, incẽdit Deinde ad caſtrũ Vielunya admoto exercitu, inter pugnandum congeſta li/gnorũ ſtrue & incenſa, ualidiſſimo uento adiuuante incendium, caſtrũ Vielunya conquiſiuit, multis Lithuanis in eo flamma pereuntibus, Capitaneus caſtri Gaſtawdus captus, inter ducentium manus ad tabernaculum Marſalci, ab Almanis occiſus eſt. Cruciferorũ autẽ exercitu ad propria redeunte. Dux Lithuaniæ Keyſtut, clandeſtinis itineribus cũ exercitu ingreſſus, omnẽ regi/onem circa

Apparicio Cometes.

Lithuania per Vinricum graſſata.

Oppidũ Crzepicze extructũ

Caſtrum kowno dirutum reedificatur.

onem circa Iurgembork uaſtauit, & multa præda capta, in Lithuaniā reuer
ſus eſt. Cōmendatore de Iurgembork, paucos quoſdam ex Lithuanis, qui tar
dius agmē ſequebantur in deſerto captiuante. Deinde Marſalco Pruſſiæ Sa
magittiā uaſtante, Keyſtut dux Lithuaniæ occurrens, extremum ſui exerci-
tus inuaſit & proſtrauit, prædaq; recuperata & ſtrage aliquāta ædita, Mar
ſalcum cū reliqua parte in fugam ægit. Hyems huius āni. M. tricēteſimi ſe-
xageſimi quarti intenſione frigoris in Polonia animalia domeſtica, & ſilue-
ſtria, aues, & frugiferas arbores occauerat.

CAPVT XXVIII.

ANno domini 1365 Zemomiſlao duce Gnyewkouieñ, fratre ger
mano Wladiſlai Loktek obeūte. Ducatus ſuus Gnyewkoweñ
inter tres filios quos reliquerat Przemiſlaum, Leſtkonē, & Ka-
zimirum in hunc modum partitus eſt. Przemiſlao ſiquidē ceſſit
Bidgoſtia, Leſtkoni Iuniwladiſlauia, & Kazimiro Gnyewkow. Verū Prze-
miſlao & Leſtkone non relinquentibus heredes, quum ſolus Kazimirus na-
tu minor, in ſortes fratrum ſucceſſiſſet, & plures filios ac filias procreaſſet,
fere ſingulis morte abſumptis, unicus tantummodo ſuus filius Wladiſlaus
á cādida ceſarie albus cognominatus, & unica filia Elizabeth, ſuperſtites re
licti ſūt. Et filiam quidem Elizabeth præfati Kazimiri ducis, quum formæ
præcellentis eſſet, Elizabeth regina Hungariæ, conſors Karoli regis Hūga-
riæ, uelut cōſobrinam tercio affinitatis gradu ſibi iunctam, in regiā aſſumēs
Eam regi Boſzne Stephano Hiſubuſban deſponſauit. A qua pulcherrima
filia Elizabeth ædita. A Lodouico rege Hungariæ & Poloniæ in cōiugium
acceptata eſt, prima uxore eius filia Karoli regis Bohemiæ & Romanorum
obeūte. Ex qua Lodouicus rex duas filias Mariam & Heduigim ſuſceperat
Wladiſlaus uero albus inconſtantia laborans, & uaria fortuna iactatus, ad
ultimū monachus factus eſt. Primum in Ciſtercio, poſtea alteram profeſſio
nē faciens in Dwione ciuitate Burgundiæ, annis quattuordecim pro mona-
cho & profeſſo illic manſit. Anno præfato Iaroſlaus de Bogoria Gnezneñ
Eccleſiæ Archiepiſ: caſtro Vnyeiow ad flumen Varta coctili muro pfecto,
Eccleſiam collegiatā ſāctæ Mariæ in oppido Vnyeiow ſimili muro ſunda-
uit & cōſumauit. Duoſq; Prælatos uidelicet Præpoſitum & Archidiaconū
Item quinq; Canonicos, ſeptem quoq; Vicarios in ea creās, dotem ſufficien
tem cuilibet adiunxit. In eodem etiā oppido Vnyeiow monaſterium & eccle
ſiam ſub titulo ſancti Nicolai, ordinis ſancti Benedicti, ſubiciens illud Thi-
niceñ monaſterio, Cracco: dioceſis edificauit. Cui in dotē cōtulit, uillam By
eldrzikow cum omni iure ſupra fluuium Noteſz ſitam, ubi Ownya fluuius
ſibi commiſcetur. Anno quo ſupra Keyſtut dux Lithuaniæ, copiis Lithuano
rum & Samagittarum collectis, per ſiluarū inuia & latebras Pruſſiā ingreſ-
ſus, caſtrū Angerbork per uim expugnauit, uaſtataq; uicina regione, in Lith
uaniā prædam duxit. Sequutus illum Aduocatus Sameñ, & aliqui ex Com
mendatoribus dum prædam raptam excutere nequiuerunt, diſtrictum Ero
glen uaſtarunt, ſpoliaq; in Pruſſiam retulerūt. Deinde quattuor duces Lith-
uaniæ uidelicet Olgerd, Keyſtut, Patrikyg, & Alexander, magnis potentiis

Zemomiſlaus Gnyewkouieñ mortuus.

Ducatus diuiſio.

Proles Kazimiri.

Proles Lodouici regis.

Eccleſia in Vnyeiow fundata.

Caſtrum Angerborgk expugnatum.

colle̅ctis, quadripartito agmine Pruſſiam ingreſſi ſunt, eamq; crudeli & barbarica uaſtatione afflixerunt. Expugnatoq; caſtro Ragnetha, & aliis multis quoq; uicis incenſis, illic diis ſuis patrio ritu, uictimas de pecorū ſanguine immolarunt. Nulla tandem reſiſtentia reperta, octingētos captiuos ex chriſtianis, Itē ſeptuaginta equos maiores quos ſpadones uocāt referentes, Lithuaniam remearunt. Præterea magiſter Pruſſiæ Vinricus, barbaricam uaſtationē ulturus, proprio milite contentus, Lithuaniā in multis locis prædatus eſt, & multis damnis patratis, Lithuanis in ſiluis & munitionibus ſe continētibus, ducens non paruum numerū captiuorum, in Pruſſiā rediit. Sub eo tēpore Szuriuil & Buthaw germani Olgerdi & Keyſtuthi ducum, cū nonnullis Lithuanorum Boyariis & nobilibus Pruſſiam uenientes, fidem chriſtianā baptiſmo apud Konigſbergk ſuſcepto, profeſſi ſunt. Magiſter autē Pruſſiæ Vinricus alteram expeditionē in Lithuanos agens, aliquot eorū munitiões cœpit ac incendit, & cum præda in Pruſſiam regreſſus eſt. Quo regrediente Lithuani per itinera occulta, Pruſſiam circa Nordembork ingreſſi, maxima damna hominibus incautius ſe gerentibus intulerunt, & cœde multa ædita, cum ſpoliis & captiuis euaſerunt. Keyſtuth quoq; Lithuaniæ dux, etiam expeditionem contra Pruſſiam reſumens, caſtrum ſancti Ioānis impugnauit & cōquiſiuit, ac ſpoliatū incendit, necatiſq; plurimis fidelibus, cæteros ligatos in Lithuaniam traxit. Anno domini 1 5 6 2 Vinricus magiſter Pruſſiæ, peregrinorū & forenſium militum motus aduentu, binam eo anno in Lithuanos expeditionē ægit. Et magna uaſtatione facta, captiuatis pluribus Lithuanorum, in Pruſſiā rediit. Quem dux Lithuaniæ Keyſtuth inſequutus, tam ſecreto & ſilenti agmine Pruſſiam ingreſſus eſt, ut parū abfuit, quin caſtrū Iuſterbork interciperet, & Cōmendatorem prādio ſe reficientem captiuaret. Egre itaq; & caſtrum defenſum, & Cōmēdator ſaluatus eſt. Omnibus tamē equis & rebus quæ ad Cōmendatorē pertinebāt receptis, duobus diſtrictibus ſpoliatis & incenſis, cum præda pecorū & captiuorum, in Lithuaniā euaſit. Propter quod magiſter Pruſſiæ Vinricus terciam in Lithuanos expeditionē mouit, & longius progreſſus uaſtauit ſingula. Ac ſupra fluuium Memen caſtrū & pontem edificauit, clandeſtinas Lithuanorū irruptiones reſtricturus. Eam edificationem Keyſtuth impedire bina uice conatus eſt, ſed abinde fugatus & repulſus eſt. Eodem anno Bodzantha de Iankowo nobilis de domo Roſarū Epiſcopus Graccouiſu perdito, obiit, hic oppido Bodzanczin, ſitum & nomen indidit. Anno domini 1 3 6 7 Bithomien̄ ciues furore acti, Plebanum & Prædicatorem ſubmerſerunt. Et ex hoc uenæ argenti & plumbi ceſſauerūt. Eodem āno ex propriis militibus Pruſſiæ magiſter Vinricus cōparato exercitu, & tradito Hērico Schindekop Marſalco generali, in terras Lithuaniæ miſit. Qui nullam reſiſtentiam reperiens, ferociter & gradu concito quinq; diſtrictus uaſtauit, uſq; ad Kowno graſſatus. Octingētoſq; captiuos & plures equorū & pecorum greges abduxit. Anno domini 1 3 6 8 Lithuani cū duce Keyſtuth ad Poltowſko caſtrum & oppidum Epiſcopi Plocen̄ inſperate peruenerunt. Et oppido quia munitum non fuerat illico potiti, Caſtrū, quum crebris lignorū pinnatorum ſtruibus defenderetur, menibus in propinquo ap-

poſitis

Pruſſia vaſtat.

Lithuania vaſtatur.

Lithuania vaſtatur.

Pruſſia uaſtat.

Bodzantha Epiſcopus Graccouien̄ mortuus.

Lithuania uaſtatur.

poſitis incenderunt. Ex quo incendio ſerpente flamma caſtrũ & homines in eo concluſi cõburebãtur. In uicinas deinde uillas populatione extenſa, cum multa præda celeri curſu diffugerunt. Anno dñi 1369. Lodouicus dux Bregeñ ad honorem ſancti Ioannis baptiſtæ & ſanctæ Heduigis, Collegiatã eccleſiam & certum Canonicorũ numerum in Brega inſtituit. Impetrato a ſede apoſtolica priuilegio, ut Decanus illius, ſolẽnibus diebus mitra utatur Põtificali & baculo. Item fundauit Manſionarios qui horas beatæ uirgini pſallerent. Reliquit duos filios, Venceſlaum & Henricũ. Venceſlao autẽ immatura morte obeunte, Henricus ſolus paternam ſortem poſſedit. Eodem ãno Vinricus magiſter Pruſſiæ in Lithuaniam lapides, cementum, & lateres, caſtrum conſtructurus ſecum uehens. Ad fluuiũq; Niemyen peruueniens, multam materiam pro erigendo muro a Lithuanis reperiens, caſtrum a fundamentis nomen ei Gotiſuerder. i. inſula dei imponens iniciauit, & infra tẽpus ſemeſtre conſumauit, præſidioq; militum forti ei impoſito, pro die Pẽtheco ſtes terram Lithuaniæ circum circa depopulatam exuſſit. Lithuanorum autẽ duces Olgerd & Keyſtuth ſuper extructione caſtri furore & indignatiõne pleni, magiſtro Pruſſiæ diſcedente, contra caſtrum Gotiſuerder aduenerunt. Et quinq; heddomadis illud aſſidue nocte & interdiu expugnando conquiſierunt. Maioriq; parte præſidii trucidata, cæteros in uincula coniecerunt. Deinde Henricus Marſalcus Pruſſiæ in magno exercitu Lithuaniã intrauit. Et caſtrum Beyery circumdedit, ac uehementi impetu expugnatum conquiſiuit. Requiſitus autẽ per nuncios ducis Keyſtuthi, ut caſtrum exquiſitum, anteq̃ in eum graſſetur, redderet. In indignationẽ uerſus, & caſtrum cũ noningentis Lithuanis ſimul conflagrauit, cæteros uincit. Dux Keyſtuth manſuetiori uſus animo, colloquium petiuit, ubi captiuorũ permutatio hinc inde ſequuta eſt. Sed tunc dux Keyſtuth cõminatus eſt Pruſſiã ſe pro ãno futuro aduenturũ. Ea cõminatione Vinricus magiſter Pruſſiæ motus, duplicem iterum eo anno in hyeme, in Lithuanos expeditionẽ per Marſalcum Henricũ Schindekop ægit. Et in utraq; feroci cœde & flamma in Lithuanos debacchatus eſt. Anno domini 1370. Cõminationes ſuas cõtra Cruciferos de Pruſſia, ãno ſuperiore prolatas Keyſtuth Lithuaniæ dux impleturus, Thartarorum, Ruthenorum, & cæterorũ Barbarorum quæſitis præſidiis, ingenti equitatu peditatuq;, una cum Olgerdo germano ſuo aduenit. Et diſtrictum Sãbieñ bipartito exercitu uaſtauit, & incendit. Deinde ad caſtrũ Ortelſbergk duxit exercitum, & illud conquirens incendit. Ab inde uerſus Rudow alias Rowdin caſtra metatus eſt, ubi Pruſſiæ magiſter Vinricus cũ omnibus potentiis etiam ultra peregrinos milites, ciues, & agreſtes armãdo aduenit. Et Barbaros in dominica Exurge quare obdormis, inuaſit. Et atroci pugna cõmiſſa, Henrico Schindekop Marſalco Pruſſiæ, & uiginti fratribus de ordine. Centumq; armigeris de parte Cruciferorum, mille uero Barbaris, cadentibus. Duces Lithuaniæ dato ſigno receptui, pro uictis abierũt, & proximis ſiluis ſe commiſerũt. Aduenit poſt hæc Lupoldus Auſtriæ dux, ordini in auxilium. Cuius ſuffragio Magiſter & ordo freti, in Samagittiã quadripartito agmine deſcendens, fere uniuerſam Samagittiam incendiis ſubiecit. Cœſiſq;

Eccleſia Collegiata Bregeñ inſtituta.

Gotiſwerder. caſtrũ erectum

Lithuania vaſtatur.

Pruſſia vaſtat.

Cruciferorum victoria.

ſenibus & impuberibus, puberes in magno numero captiuos Pruſſiam reduxit. Quem abeuntē dux Lithuaniæ Keyſtuth ſequutus, caſtrum & diſtrictũ Gogelanken inuaſit & expugnauit. Et multis utriuſq; ſexus hominibus cæſis aut captis, propere in Lithuaniam refugit. Commendator uero de Iuſterbork Vigandus de Belderſheim eo diſcedente, in Lithuaniã ingreſſus, uillas nondũ uaſtatas inuaſit. Et multis captiuis atq; ſpoliis potitus, in Iuſterbork regreſſus eſt.

Lodouicus

keyſtuth cum Lithuaniç ducibus caſtrũ wladimirienſe obſidet.

CAPVT XXIX.

AVdita morte Kazimiri regis Poloniæ, dux Lithuaniæ Keyſtuth cũ Lubardo cæteriſq; Lithuaniæ ducibus, caſtrũ Wladimirieñ obſidione ſtrinxerunt. Petraſſius uero Turſ ki lancicita, Capitaneus caſtri, comminationibus eorũ territus, ſaluis rebus ipſius quas ſecum eduxit, caſtrum utrũq; Lithuanis tradidit. Illi autē caſtro ligneo contenti, caſtrum nobile muratũ iam prope perfectũ, quod impenſis præfati regis Kazimiri tricenti homines, & multa iuga boũ atq; equorũ integro biēnio cõſũmauerãt, euerterũt, Et uſq; ad fundamenta in perpetuã ruinam redegerũt. Amplius per terram Lublinen Olgerth & Keyſtuth duces Lithuaniæ ingredientes, terram Sandomirieñ uaſtauerunt, & prædam citato agmine abegerunt Inter alias prædas lignum Crucis uiuificũ, ex Caluo monte receptum abducebant. Et quũ eſſent in finibus Poloniæ, currus in quo uehebatur lignũ crucis, repente ſubſtitit, nec ullo modo moueri potuit. Flamē autē Lithuanicus dixit, currum moueri non poſſe, niſi crux in locum ſuum redderetur. Moxq; in Caluum montē per unum nobilem captiuũ, Polonum, Karabolam dictũ ob id libertate donatum, remiſſa eſt. Inſuper Haſſo miles de Huchtenhayn, filius Haſſonis de Vedel, Capitaneus Othonis Marchiõis Brandenburgeñ filii Lodouici olim regis Romanorũ, caſtrũ Santhok cũ paucis & fere agreſtibus obſidione cinxit, & per deditionē accepit. Lodouicus autē rex Hungariæ, per oratores Polonorum, Florianũ Epiſcopum Gracco: & Ianuſſium regni Poloniæ Cancellariũ, ut regnum Poloniæ ſuſciperet, ſollicitatus. Impugnantibus aliquibus Hungarorũ conſiliariis recuſauit, ad extremum tamen petitione uictus, ſuſcepit. Cui Sandecz adueniente, multitudo Prælatorũ & Baronum

Miraculum.

Lodouicus regnum Poloniç ſuſcipit.

Baronũm Poloniæ occurrit, & Graccouiam perduxit. Proceſſiones autẽ ec
cleſiarum & omnes ordines ciuitatis Lodouico ad montẽ Laſſotinum obuiã
exiuerunt. Et uexillo urbis Graccoui: in quo arma ciuitatis cum clauibus pi
cta erant, præcedente, omnium artificum cũ eorũ picturis uexilla ſubſeque-
bãtur. Quibus ordinatim regi oblatis, ipſe cum maxima pompa Graccoui-
am ingreſſus, & caſtrum aſcendit. Altera autẽ die perquirente Ianuſſio Szu
chiuilk Decano Graccouieñ, & Cãcellario regni Poloniæ. An teſtamẽtum
regis Kazimiri, rite & ex integro exequẽdum foret. Lodouicus rex legittime Kazimiri teſta-
& integro exequendũ reſpondit. Reiecta tandem ad cõſiliarios huiuſcemo mentum con-
di percunctatione. Decreuerunt Prælati & Barones Poloniæ, omnes donati firmat.
ones regis Kazimiri robur habere, præter donata duci Kazimiro Stetineñ,
& Niemyerza ac Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri. Kazimiro eñ du
ci Stetineñ, propter unitatem regni, terras Siradieñ, Lancicieñ cum earũ ca
ſtris detrahendas cenſuerunt, & in ſolo ducatu Dobrzineñ & caſtris ac oppi
dis Bidgoſtieñ, Velathow, & Valcz contentari debere. Sic & Niemyerze,
atq; Ioanni filiis naturalibus regis Kazimiri in toto donata reſciſſa ſunt. Cæ
teræ uero omnes donationes ſecundũ teſtamentum effectum ſortite ſunt. In-
iecta tãdem per Iaroſlaum Archiepiſcopum Gnezneñ & Barones maioris
Poloniæ difficultate, ut in Gnezna coronaretur. Floriano præſule & Baro-
nibus Graccouienſibus refellentibus, Lodouicus rex ſecundũ reges immedia
te ſeſe antecedentes, Auum & Auũculum uidelicet Wladiſlaũ Loketkonẽ,
& Kazimirũ ſecundũ, coronatus eſt in eccleſia Graccoꝛ dominica poſt Mar- Lodouicus co
tini, quæ fuit decimaſeptima menſis Nouembris, per præfatum Iaroſlaum ronatus.
Gnezneñ Archiepiſcopũ, aſſiſtentibus ei Floriano Graccoꝛ & Petro Lubu-
ceñ epiſcopis. Præſentibus & inſpectãtibus Elizabeth Hũgariæ regina an-
tiquiore, genitrice regis, cum Heduigi regina Kazimiri regis Poloniæ relicta
Et duabus filiabus regis Kazimiri Anna & Heduigi, præſentibus Kazimi-
ro Stetineñ & Dobrzineñ, ac Wladiſlao Oppolieñ ducibus. In ipſis autem
primiciis regni, mox Wladiſlao Oppolieñ duci terram Vieluneñ cũ uniuer
ſis caſtris. Item caſtris & oppidis Holſtein, Crzepicze, Bobolicze in terra
Graccouieñ: Item caſtro & oppido Brzeſnicza in terra Siradieñ, Prælatis &
Baronibus Poloniæ improbãtibus, rex Lodouicus contulit. Et feudum tam
a duce Stetineñ Kazimiro, q̃ a duce Wladiſlao duce Oppolieñ accepit. Ex-
equiis deinde regis Kazimiri in eam diem obmiſſis, die Martis decimanona
Nouembris, per regẽ Lodouicum & officiales regis Kazimiri per eccleſias
ſolitas, cum cerimoniis ac oblationibus pompoſe celebratis ac peractis, rex
Lodouicus in maiorem Poloniã proceſſit, & in eccleſia Gnezneñ ſolium &
thronum regium præparatum, conſcendere negauit. Ne ad ſui ludibriũ uer-
teretur, ſed cito euoluens ſe de Gnezna in Poſnaniam tranſiuit, poſtea Grac
couiã redeunte. Elizabeth regina genitrice ſua inſtante, Heduigis regina Ka
zimiri regis relicta portionẽ ſuam accepit, quæ ſolum ad tricentas triginta
tres marcas & dimidiam argenti, & mille marcas latorũ groſſorum tendeba
tur. Ad paternamq; domũ reuerſa, Ruperto ducis Legniceñ Venceſlai filio
nupſit. Filiæ uero regiæ, Anna & Heduigis cum omni theſauro, auro argen

to, unionibus, cortinis, & ſuppellectili a patre eis largita, per Elizabeth regi
nam in Hungariã tranſlatæ ſunt. Vbi a Lodouico rege locato iudicio, quaſi
non de legittimo thoro natæ forent, abiudicatum eſt illis ius, ſucceſſio, & he
reditas regni Poloniæ. Ne potentes maritos ſortitæ, nouarent res pro regno
Poloniæ conſequendo. Ha ſcelus abhominabile propter regnũ quod & tede
ſocios habere nolunt, filiæ regis Kazimiri, nedũ regno ſpoliatæ, ſed & tanq̃
de thoro ſpurciſſimo ac illegittimo inhoneſtatæ & infames redditæ ſunt. De
ſponſatæ tandem fuerunt, maior natu Anna Comiti Ciliæ Vilhelmo. Alte/
ra Heduigis Romero duci. Rex inſuper Lodouicus genitrice ſua ut fertur E
lizabeth inſtigante, Ne alius rex a Polonis ſubſtitueretur, coronam regni po
loniæ materialem, ſceptrum, pomum, gladium, & cætera inſignia regia in
Hungariam accepit.

CAPVT XXX.

Wladiſlaus Albus monaſterium egreditur

ANno autem domini 1373 pcepta Kazimiri regis Poloniæ mor/
te Wladiſlaus alb9 dux Gniewkouieñ, ut erat præceps & inſta
bilis de relligione ex Diuione Burgundiæ monaſterio ſancti Be/
nigni, ubi prope quattuordecim annis moratus eſt, exceſſit. Et
ſpe diſpenſationis apud papam in Auinione fruſtratus, Lodouicũ Hũga: &
Poloniæ regem in Buda adiit, inſtãdo ut regis promotione diſpenſationẽ cõ
ſequeretur, ſed uix aſſiduis obſecrationibus reginæ Hungariæ Elizabeth iu/
nioris Wladiſlai albi neptis, rex Lodouicus expugnatus (minus ſiquidẽ gra
te ducem Wladiſlaum albũ intuebatur) ſecum oratores ſuos in Auinionem
ad Gregorium papam undecimũ miſit, ut diſpenſatus ducatũ phas illi eſſet
repetere, repulſam autẽ paſſus, in Poloniam diuertit. Et die Veneris in craſti
no natiuitatis Mariæ, tria caſtra Wladiſlauieñ, Gniewkouieñ, & Zlotho/
rieñ, uno eodem die ſine armis inuaſit & conquiſiuit. Altera autẽ die, & erat
ſabbati, caſtrũ Sarlen oppugnauit, & in craſtino die dominico per deditionẽ
accepit. Sãdiuogius autem de Subino, Capitaneus maioris Poloniæ, ueloci
nuncio in Hungariã miſſo, regi Lodouico caſtroꝝ occupationem ſignificauit
exercituq; maioris Poloniæ propere collecto, Wladiſlauiam uallauit, regiis
autẽ litteris aduenietibus. Dux Wladiſlaus albus, metu regis a nobilibus de
ſertatus, caſtra ſingula quæ occupauerat, Sãdiuogio de Subino Capitaneo
maioris Poloniæ reſignauit. Et gratiam regis quæſiturus in Hungariã perre
xit, ubi nullam gratiam conſequutus. Caſtra Zlothoriã & Gniewkow an/
no domini 1375 per quoſdam exploratores intercepit, & aſſiduis oppugna/
tionibus ac captiuitatibus maiorẽ Poloniam moleſtauit. Sandiuogio autem
de Subino inuaſiones prohibere nequeunte Iaſzko Kmitha, de domo Sreni
euitarum, Capitaneus Siradieñ cum gentibus Siradieſibus uerſus Zlotho
riam proceſſit. Curruſq; ſui ab exercitu ſemoti, per gentes Wladiſlai albi ca
pti ſũt. Iaſzko uero cum Bartholſſio de Viſſemburk. Capitaneo Breſteñ po/
tentiis coniunctis, prope Gniewkow ducem Wladiſlaum albũ cõflixerunt
& fugarũt, & gẽtes eius ſtrage deletæ aut captæ, cæteræ diſpſæ ſunt. Ipſo
duce uix per nauem in alteram partem Iſtulæ euadente. In ſequenti autẽ ãno
præfatũ Wladiſlaum albũ Gniewkouieñ ducem, Sandiuogius de Subino,
Capitaneus

Vna die tria caſtra occupat.

Iaſzko kmitha.

Sandiuogius de Subino.

Capitaneus maioris Poloniæ, dux Kazimirus Stetineñ & Dobrzineñ, Bar-
thoſſius de Viſſeburk Capitaneus Cuyauiæ, & Barthoſſius de Szokolow
in caſtro Zlothoria obſederunt, caſtriq; proditionē quodam Hankone Bre-
ſleñ molendinatore pollicente, dux Wladiſlaus albus præſciens ex cruciatu
& candelarū incendio Hankoni inflicto, ſubordinauit generū Hankonis mo
lendinatoris, ut milites Sandiuogii caſtrū quaſi per traditionē accepturi in- *Proditionis merces.*
grederētur. Et quum nocte uigintiſex ingreſſi fuerunt per demiſſionē cratis
ſupra portam compræhenſi ac interfecti fuerūt. Eiectoq; Hankone molen-
dinatore cum genero ipſius extra portam caſtri, iuſſu ducis Wladiſlai albi
conflagrati & incenſi ſunt. A mane autē incipiendo per totam diem caſtrum
ab uniuerſo exercitu obpugnatū eſt, ubi Kazimirus dux Stetineñ & Dobr-
zineñ ictu lapidis uehementer leſus, in breui uita functus eſt, uidelicet ãno
Chriſti 1377 in menſe Ianuario. Hic dux Kazimirus fuit prodigus & inſtabi *Kazimirus ictu lapidis leſus: tandē mortuus.*
lis, corpore debilis, ſed uehemens & animoſus, in curiis plurium regum enu-
tritus. Facta autem compoſitione inter ducem Wladiſlaum albū & obſiden
tes, deditoq; caſtro, & omnibus captiuis manumiſſis. In expenſis Barthoſſii
de Viſſemburk, & Barthoſſii de Sokolow ad regem Lodouicū in Hungariã
dux Wladiſlaus deductus, poſt plures tractatus regi Lodouico ducatu Gni
ewkouieñ pro decem milibus florenorū uendito, & Abbacia inſigni in Hun
garia ordinis Ciſtercienſis, in qua uitam degeret, accepta, reconciliatus illic
conſtitit, habitationē deinde Pannonior͡q pertæſus, relicta Abbacia, in Diuio
ne monaſterium tranſiit, ibi moriendum ſalubrius ratus. Eodem anno 1376
Elizabeth regina Hūgariæ antiquior regnū Poloniæ, quod anno præceden-
ti filio ſuo regi Lodouico reſignauerat, denuo regendum cum importuna in- *Lodouici aduentus in Poloniam.*
ſtantia extorquendo reaſſumpſit. Et ingredieti per Sandecz Poloniã, occur
rentes nobiles Sandomirieñ & Cracco: retulerunt ei in Bochnya totam po
tentiam Lithuanorū paraſſe arma contra Poloniã. Quæ reſpondit non eos
debere curare, quoniã filius ſuus rex Lodouicus tam longã ualidamq; habe
ret manum, ut Lithuani, & omnes in circuitu nationes tremerēt ad ipſius no
minationem. Duces autē Lithuanorū Keyſtuth, Iagello, Vithowdus, quem
Vitoldum uulgariter appellãt ex Troki, ex Vilno, & Grodno. Item Lubar
dus ex Luczko, & Georgi9 ex Belſz, per uaſtas ſolitudines terræ Lublineñ
ſilenti & citato agmine uſq; ad fluuium Szan, ſecūda die Nouembris perue
nerunt, uniuerſamq; orã inter Iſtulam & Szan, uſq; ad Tarnow uaſtauerūt *Polonia a Lithuanis vaſtata.*
Homines utriuſq; ſexus in ſeruitutem abduxerūt, ſacerdotes, impuberes, &
ſenes trucidarunt, eccleſiaſq; exuſſerunt. Quorū concurſus Petraſſius filius
Cztani, germani Ianuſſii Archiepiſcopi Gnezneñ, arrepta coniuge & infan
te nouiter ædito, nondum baptiſato, de uilla Baranow, per medios hoſtes in
equo exiliēs, uix per fluuiū Iſtulæ euaſit. Relicta domini Michaelis de Tar-
now Caſtellani Viſlicieñ eodem die, cum grandi apparatu ad reginalem ma
ieſtatē Graccouiam ibat, ſentiens Lithuanorū aduentum, relictis curribus,
equis, & omni apparatu, per famulos citiſſime in nauigium Iſtulæ inducta,
uix manus Lithuanorum euaſit. Elizabeth uero regina Hūgariæ, moleſtias *Elizabeth regina Hungariæ.*
ex uaſtatione Lithuanorum lenitura. Coreas dominica in craſtino ſancti Ni-
colai, quis

colai, quis octuagenaria foret, inſtaurãdo aſpiciebat, uiditq; ex caſtro Graccouieñ Hungaros cum familia Przedbory de Brzeze propter fœnũ contendere (pleroſq; nam currus in forum Graccoꝛ cum blado & fœno uenientes, Hungari ex animi maliuolentia occupabant. Ad quorũ repræſſionẽ præfatus Przedborius miles de Brzeze, ne ſuis curribus rapinam intuliſſent, familiam iuxta domũ ſuam ad portam Bochnenſem quæ in Kazimiriã ducit, poſuit) miſſoq; Iaſzkone Kmitha de domo Srenieuitarũ, Capitaneo Graccoꝛ ut litem dirimeret, illico equo uectus ſuperuenit, ſeditionẽq; molitus iuſſu reginæ extinguere. Ab uno Hũgaro, cuius ſors ignota erat, telo Hungarico in collum percuſſus, ex equo defluens expirauit. Cuiꝰ morte uulgata, fratres, cognati, & familiares ſui in magna multitudine cõcurrerunt, in furiãq; uerſi, uniuerſos Hungaros, parentando morti ſui affinis, nemini parcendo occiderũt. Quidam miles Slauus Michael Pogan, de ueſtibulo, ſeu de cellario ſui hoſpicii extractus, miſerabiliter occiſus eſt. Duo adoleſcentes ingenui Hungari, a Przedborio ad cuius domũ cõfugerãt, cameræ potiore incluſi, Przedborio in caſtrum diſcedente, fracto oſtio, argenteis cingulis & ueſtibus nudatos, familiares Przedborii perimerunt, & peremptorũ corpora intra muros proiecerunt. Centum ſexaginta Hũgari eo die cœſi ſunt. In ſacello ambitus eccleſiæ ſancti Frãciſci ſepulti, quod ex bonis Hungarorum dotatum, ab eo die ſacellum Hungarorum nuncupationem accepit.

Iaſzko kmitha interẽptus

Hungari cœſi 160 numero.

CAPVT XXXI.

REgina poſt paucos dies e Graccouia in Hungariam triſtis rediẽs filio ſuo regnum Poloniæ iterũ gubernandũ reſignauit. Lodouicus autẽ Hungariæ & Poloniæ rex, uaſtationem terræ Sãdomirieñ ulturus in Lithuanis, anno ſequenti per alpes Sanoceñ cũ copiis Hungarorum uerſus Sãdomiriã uenit, & confluentibus ad illum Baronibus Poloniæ, uidens copias ualidas, Graccoꝛ & Sãdomirieñ milites ſub ducatu Sandiuogii de Subino, tunc Graccoꝛ Capitanei, ad expugnãdum caſtrũ Chelmeñ tranſmiſit. Ipſe uero cũ reſiduis uerſus Belſ perrexit. Et Graccouieñ quidem ac Sandomirieñ exercitus, expugnato infra octo dies caſtro Chelmeñ, inſup & aliis caſtris uidelicet Grabouiecz, Hrodlo, Scuoloſz expugnatis, ad regem Lodouicum in obſidione caſtri Belſ cõmorantis peruenerunt. Vbi Keyſtuth dux Lithuaniæ, ſub ſaluo conductu introductus, pacem his conditionibus compoſuit. Vt captiuis quos Lithuani cœperãt reſtitutis, Georgius dux caſtrũ Belſ regi daret, & gratiæ illius ſe deuoueret. Deditione itaq; caſtri facta, Lodouicus rex duci Georgio, caſtrum Belſ obligauit. Aliudq; caſtrum Lubaczow adiecit, & centum marcas ãnui cenſus in Bochnya ad tempora uitæ inſcripſit, ut regi regnoq; Poloniæ fideliter inſeruiret. Orta autẽ inter Hungaros & Polonos contẽtione, Petrus Zaffraniecz miles de Lucziecze, in facie uulneratꝰ fuit, & ne res in grandem procederet ſeditionẽ, rex Lodouicus Petro Zaffraniecz caſtꝝ regium Pieſkoua, ſkala, ꝑpetua donatione dedit, creſcentem ſeditionẽ extinxit. Et quia Wladiſlao duci Opolieñ rex Lodouicus plures diſtrictus & caſtra in terris Ruſſiæ ꝑpetua largitione donauerat. Ideo ut eorum acceſſio ad regnum Hungariæ facilior foret, ducatum

Sedítio Hũgarorum & Polonorum.

ret, ducatum Dobrzineſem cum caſtris & oppidis Bidgoſtia, Wlathow, & Valcz, ex morte Kazimiri ducis Stetineñ deuoluti. Item ducatum Gniewkouieñ decem milibus florenorũ, a duce Wladiſlao albo comparatũ, illi perpetuo donauit. Diſtrictus uero caſtra, oppida, & uillas Ruſſiæ, Hungaris (Polonis nequicq̃ improbãtibus) partitus eſt. Horrentibus autẽ Polonicã aurã, rege Lodouico & regina Elizabeth antiquiore, rex Lodouicus Wladiſlao duci Oppolieñ regnum Poloniæ gubernandum cõmiſit. Anno tandẽ domini 1381. Elizabeth regina Hungariæ, regis Karoli relicta, filia Wladiſlai Loktek, & ſoror Kazimiri Poloniæ, genitrix uero Lodouici Hũgariæ & Poloniæ regũm, uigeſimanona Decembris in ætate grandeua, in caſtro Budeñ mortua. Et in monaſterio in inſula Budenſi ſepulta, rex Lodouicus in medio quadrageſimæ uocatis Prælatis, & Baronibus Poloniæ in Budam. Gubernatores regni Poloniæ, Zauiſſium epiſcopum Gracco: Dobeſlaum de Curoſwanki patrem eius Caſtellanum Gracco: & Sandiuogiũ de Subino Palatinum Kaliſſieñ, & Capitaneũ Gracco: conſtituit, qui regnum Poloniæ pertranſeũtes, largas expenſas fecerunt, bona pauperum diminuentes. Iudicia & terminos proclamarunt, & cauſas non audierunt, nec ullam iuſticiam adminiſtrarunt. Sentienſq; rex Lodouicus uiribus ſe deſtitui, ãno domini 1382 filiam ſuam natu maiorẽ Mariam. Sigiſmundo Marchioni Brandenburgeñ quartumdecimũ ætatis ãnum agẽti, filio Karoli olim imperatoris Romanorum & regis Bohemorũ ex Elizabeth Boguſlai ducis Stolpeñ ꝓgenito, copulauit, uocatiſq; pro die ſancti Iacobi Polonis ad Solium alias Swolen, oppidum & caſtrum Hungariæ prope Cremniciam, Prælatos & Barones Poloniæ ad ſuſcipiendum in regem Poloniæ Sigiſmundum Marchionẽ præfatum Brandenbũrgeñ, & præſtandum ei homagium per iuramentũ fidelitatis, compulit. Miſſoq; Sigiſmundo ad ſuſcipiendum regni Poloniæ poſſeſſionem, pleraſq; in regno Poloniæ inſolentias amputare & exterminare præcepit. Qui caſtrum & oppidum Koſzmin. Item duo fortalicia Nabiſzicze, & Koſzminiecz, breui expugnauit. Caſtrũ uero Nodolanow, Barthoſſio pacta ſecum inita nõ ſeruante, circũſedit. Sed quũ illius expugnatio difficilior cenſeretur, copias Polonicas & Hungaricas in Mazouiã traducens, ducatũ tantummodo Semowiti, præſtare Lodouico ut poloniæ regi homagium detractanti. Ianuſſius eñ alter dux Mazouiæ, dudum in ditionẽ regiam cõceſſerat, uaſtare ſpoliis & incendiis cœperat. Interim uero Lodouicus rex Hungariæ & Poloniæ apud oppidũ Hungariæ Tirnaua tredecima Septembris fatis interceptus eſt, ad Albamq; regalem relatus, in ſacello ab eo dotato, ſepultus. Quum apud Polonos annis duodecim, apud Hũngaros uero annis quadraginta regnaſſet. Cuius exceſſu Sigiſmundus Marchio per feſtinũ nũcium ſibi denunciato, de agro Mazouico exceſſit, uerſuſq; Poſnaniã pertexit. Et a Poſnanienſibus ciuibus congruo honore ſuſceptus, fidelitatis iuramenta exegit. Temporibus iſtius regis Lodouici, nulla ſtabilitas, nullaue iuſticia in regno Poloniæ fuit, bona pauperũ rapiebãtur, negociatores ac uiatores deprædabantur. Prælati ac nobiles cum eorum rebus, equis, & ſuppellectili de regno captiuati educebãtur. Exactiones ſæpenumero, cõtra pacta & promiſſa

Wladiſla⁹ dux Oppolieñ regni Poloniæ gubernator.

Mors Elizabet

Sigiſmundus Marchio Brandenburgeñ.

Lodouicus rex Hũgariæ & Poloniæ mortuus.

cta & promiſſa regis, tem pore coro nationis facta, exigebantur. Sed prælatis reſiſtentibus raro ſoluebantur. Iniuriam paſſi pro complemento iuſticiæ in Hungariam currebāt, quos rex ad reginam genitricem ſuam, & uiceuerſa regina ad filium regem Lodouicum remittebat. Litteris apportatis, quæ ex Cancellaria regis graui pecunia redimebantur. Capitanei minime parebant propriis dumtaxat commodis incumbendo.

CAPVT XXXII.

POſt mortē regis caſtra Ruſſiæ Crzemienyecz, Oleſzko, Hrodlo, Lopatin, Snyatin, duci Lubardo tunc caſtrum Luczko obtinenti, Hūgarorum milites quibus Lodouicus rex caſtra commiſerat, prodiderunt & uendiderūt. Et regina Hūgariæ Elizabeth pleroſq; eorū in carceres coniecit, alios capite mulctauit. Eodem anno apud Radomſke oppidum, pro die ſanctæ Katharinæ conuentu habito, regnicolæ Poloniæ alteri ex filiabus regis Lodouici præſtare homagium concluſerūt. Prudentem principem perſonalem reſidentiam facturū eidē iungēdum & Sigiſmundum abiciendū, clandeſtina decoctione includendo, ſcripto & ſigillorum appenſione roborarunt. Bodzantha Archiepiſcopo Gneznēn, & Damaratho Caſtellano Poſnaniēn ac Capitaneo maioris Poloniæ contrauenientibus, ſancti Nicolai uero luceſcente die magnus Viſliciæ conuentus haberi cœptus eſt. Cui Sigiſmundus Marchio interfuit. Duo etiā Epiſcopi Stephanus Agriēn, & Ioannes Cenadiēn, totidemq; Barones ab Elibabeth Hungariæ regina uenerunt, præcati ſunt, ne cui alteri, ſed nec Sigiſmundo Marchioni, fidem & ſubiectionem præſtarēt, donec per reginā de utraq; filia certior ordinatio fieret. Quapropter concluſio apud Radomſke habita ratificata eſt. Cui Archiepiſcopus Gneznēn Bodzātha, & Capitaneus maioris Poloniæ Damarathus, aſſētire coacti ſunt. Ex Viſliciēn dieta Sigiſmūdus Marchio Graccouiā uenire deſiderauit, ſed Dobeſlao de Curoſwanki, Caſtellano Graccoū diſſuadente, non eſt admiſſus. Sed in Niepolomicze exinde in Bochnya & in nouam Sandecz deductus, & ſumptu Polonico procuratus, in Hungariam rediit. Deinde Elizabeth regina Hungariæ fatigata & ſæpenumero adhortata eſt per proceres Poloniæ, ut unam ex filiabus ſuis ad Poloniam regnaturam mitteret, quos in conuētione Siradiēn ante penultima Februarii, 1383 celebrata per Nicolaum Veſperimēn Epiſcopum, & duos Barones Hungariæ patentibus litteris a iuramētis & fide, qua filiæ Mariæ & Sigiſmundo Marchioni ſponſo eius ſe deuinxerāt abſoluit. Et alteram filiam natu minorem Heduigim pro feſto Paſchæ in Poloniam mittere promiſit. Poſt hoc uigeſimaoctaua die Marcii predicti anni in conuentione Siradiēn, Semouitus dux Mazouiæ, rex Poloniæ decernebatur, tamē totum negocium dilatū & ſuſpenſum eſt ad Heduigis filiæ regis Lodouici aduentū. Quare prefatus Semouitꝰ dux Mazouiæ, uolens decretum de ſe factum exequutioni demandare, perſonam ſuam occultādo cum Bodzantha Archiepiſcopo Gneznēn in Graccouiam proceſſit, ſed aduentu ſuo publicato, ſeptima Marcii Graccouiam ingredi non eſt permiſſus. Declinauit ergo cū Bodzātha Archiepiſcopo Gneznēn in curiā ſancti Floriani extra muros

Conuentus in Radomſzke

Graccouiēn

Graccouieñ, quam idē Bodzantha Archiepiſco: exiſtens Prepoſitus ſancti Floriani muris inſigniuerat & conſtruxerat. Ibiq; latitare non ualens, a cōſu libus Graccouiēſibus & quibuſdam nobilibus legationem accepit, q̄ niſi ab ſcederet, uariis modis eū uexaturi, propter imminens ciuitati periculū. Qui quum circa curiam ſancti Floriani, in nocte feſti Pēthecoſtes cuſtodiam ad hiberet, tandem die ſequenti ſole oriente Graccouiam reliquit, & per Proſſo uicze in Nouam ciuitatem Corczin perrexit, ubi quindecim diebus immora ratus, Heduigim filiā regis opperiebatur & expectabat, uolens eam ſuaſu & ſuggeſtione plurium, ſi ſponte nō daretur, rapere, & per eam regnum Po loniæ obtinere. Prelati autē & proceres Poloniæ ad excipiendam & inducen dam Heduigim filiam regis Lodouici in nouam Sandecz, pro feſto Penthe coſtes iuerant, quos regina ad ſe in Caſſouiā trahens & uocans promiſſa im mutauit & concluſit, pro feſto Martini proxime futuro Heduigim filiam re giam in Graccouiā miſſuram. Semouitus ergo ſpe ſua fruſtratus, Conuenti onem generalem apud Siradiam pro die ſancti Viti omnibus Polonis indi xit. Illi autē pleriq; ſinguli, Semouiti ducis ædicta & comminationes aſper nati ſunt. Solus Bodzantha Archiepiſcopus Gnezneñ, cum nonnullis ma ioris poloniæ iuuenibus militibus Siradiam adueniēns. In monaſterio fra trum predicatorum Semouitum ducem Mazouiæ, regem poloniæ, eū in altū cum aliis leuando, pronunciauit. Propter quod exercitus Hungarorum duo decim milia armatorum, duce Sigiſmundo Marchione Brandenburgeñ, ha bente in ſuo comitatu Demetrium Archiepiſcopum Strigonieñ, poſt feſtū ſancti Iacobi per nouam Sandecz adueniens, & per terram Radomieñ, au cto exercitu Graccouienſibus & Sandomirieñ militibus, Mazouiā intrauit Et ſingula quæ ad Semouitum ducem pertinebāt, uaſtauit & crudeliter incē dit. Deinde uigeſimaquinta Septembris Brzeſcze ciuitatem Cuyauiæ obſi dione cinxit, quoniā ipſa duci Semouito parebat, & ſub undecim diebus qui bus obſidio continuabatur, Cuiauieñ terra perinde ac hoſtilis a Polonico & hungarico exercitu uaſtata eſt. Donec Wladiſlaus dux Oppolieñ, Vieluneñ & Dobrzineñ mediatorem ſe ponens, inducias pacis in feſtum paſchæ dura turas inter Sigiſmundū Marchionem, & Semouitū Mazouiæ ducem ordi nauit, Damaratho etiā de Pirzchno Caſtellano Poſnanieñ, in fauorē Sigiſ mundi Marchionis & Elizabeth reginæ hungariæ, Saxonibus & Pomera nis conductis Cuyauieñ terram, ſub diebus quibus a Sigiſmundo Marchio ne Mazouia uaſtabatur, ſpoliorum ingeminatione ex oppido Zneineñ ob terente. Wladiſlaus dux Oppolieñ apud Iuniwladiſlauiā cōmorans, gentes eius, qa in terra ſua prædas agebāt, magna ſtrage cū excuſſione predæ quā abigebant, obruit. Elizabeth autē regina Hungariæ, pacta quæ cum pro ceribus Poloniæ in Caſſouia pepigerat temerante, anno domini 1384. Miſ ſus Sandiuogius de Subino Kaliſſieñ palatinus, & Graccouieñ Capitaneus apud Iadram eam reperiens, hortatus eſt ut filiā regiam Heduigim in Polo niam mitteret. Videſq; ſuas & Polonorum ſpes in irritum recidere, & ſe a re gina detineri, nec abire permittēte, donec Graccouiam hungaris reſignaret irritatus & ipſe equis permutatis, prout antea ordinauerat, ex Iadra euolās

Spes Semouiti de Heduigi conſequenda.

Semouitus rex pronunciatus.

Sigiſmundus Marchio huic reſtitit.

Oppolieñ dux mediator horum.

in una die naturali, quod uix credibile dictu eſt, ſexaginta miliaria confecit Graccouiamq́; defatigatus, omnes nuncios præuolans, peruenit. Et conuentu uno in Lelow, altero ſecunda Marcii in Radomſke conſtituto, leui nuncio Przeczlao Vanuelſki, reginæ apud Budam mandata proceres Polonorum miſerunt, rogaret imprimis, ut filiam Heduigim mitteret pro feſto ſancti Staniſlai, abſtineretq́; ludibriis, quibus tantopere uſa eſt Polonos afficere, Polonos decætero nec legatos mittere, nec miſſionem Heduigis expectare. Mouit tam aſpera legatio Elizabeth reginam, propter hoc Sigiſmundū Marchionem Brādenburgeñ generum ſuū ad regendū regnum poloniæ miſit, quoad filia Heduigis adoleſceret. Quod quū apud Graccoꝛ percrebruiſſet, irritati iuſto exercitu collecto in Sandecz proceſſerunt, miſſiſq́; ad Sigiſmundum Marchionem, qui iā apud Lobowla hoſpitabatur, nunciis, monuerunt, ne regnum eis inuitis introeat. Illum nec pro rege, neq́; pro gubernatore ullo pacto ſe accepturos, quin etiam ingreſſum illi non ſecus atq́; hoſti armis interdicturos. Qui hac denunciatione territus, gradum repræſſit. At regina promiſſiones ſuas impletura, Heduigim filiā cum magno Baronū præcipue Demetrii tituli ſanctorum q̄ttuor Coronatoꝝ Præſbiteri Cardinalis, ac Archiepiſcopi Strigonieñ, & Ioannis Cenadieñ Epiſcopi, comitatu, ferētem ſecum in auro, argento, in uaſis, pannis, clenodiis, gemmis, & cortinis, inſignem & regiā ſuppellectilem, pro feſto ſancti Michaelis tranſmiſit. Ad quam excipiendam Prælati & Barones Poloniæ certatim occurrentes, cum ingenti alacritate Graccouiam, omnium eccleſiaꝝ proceſſionibus, omniūq́; ſtatuum ordinibus, obuiā illi effuſis, perduxerunt. Et die Solis quindecima Octobris, ipſam in Graccoꝛ eccleſia, quo die apud Polonos ſanctæ Heduigis agitur celebritas, per Bodzantham Gnezneñ Archiepiſcopum, Ioānem Graccoꝛ Ioānem Wladiſlauieñ, Dobrogoſtium Poſnanieñ, Epiſcopos, ſub præſētia Strigonieñ Cardinalis & Baronum atq́; militarium utriuſq́; regni Polonici & Hungarici copioſa frequentia, in reginam Poloniæ inungi, conſecrari, & diademate reginali coronari procurarunt, tributa ei plena facultate regnum Poloniæ adminiſtrandi, donec quiſpiam principum in regem Poloniæ coronandus ipſi adiungeretur.

Graccouienſium minę.

Heduigis, filia Elizabeth mittitur.

CAPVT XXXIII.

ANno domini 1370 Keyſtuth dux Lithuaniæ, cum tumultuario exercitu Pruſſiam ſubintrans, diſtrictum Stiſten uaſtauit & exuſſit. Celerrime ſe de Pruſſia cū captiuis recipiēdo. Quam uaſtationem Vinricus magiſter Pruſſiæ ulciſcens, in Lithuaniā intrauit, & exercitu in quattuor partes partito, captiuos plurimos in Pruſſiā deduxit. Quo redeunte Elner Cōmendator de Balga, partes Ruſſiæ ingrediēs caſtrum Dreuik impugnauit, quod quum conquirere nequiret, ſpoliata regione in Pruſſiam cum captiuis rediit. Deinde concurrētibus multis foreſibus terciam expeditionē Cōmendator de Iuſterbork ægit, qui caſtrum Dirſeme expugnatum incēdit, & multos Lithuanos aut occidit aut captiuauit. In anno autem ſequenti ſcilicet 1371 Keyſtuth dux Lithuaniæ uiciſſim in Pruſſiam cum exercitu ueniens, diſtrictum Stiſten uaſtauit, & multis chriſtianorū

Lithuanorum & Ruthenorū clades.

occiſis

occiſis, ſpolia in Lithuaniã duxit, ꝑpter quod Vinricus Magiſter Pruſſiæ, Lithuaniã & Samagittiam uaſtauit& ſuccẽdit,ac cum ſpolis rediit. Poſtea alterum exercitum frater Elner Commendator de Balga in Ruſſiam duxit Caſtrumq; Dreuik expugnare non ualens,ſpolia tantũmodo cœpit, & onuſtus in Pruſſiam rediit. Egit & terciam expeditionẽ in Lithuanos Cõmendator de Iuſterbork, & expugnato atq; incẽſo caſtro Dirſeme, multos ex Lithuanis aut cœpit aut necauit. Anno domini 1371 die quindecima Aprilis in dominica Iudica, fulmen uerticem dextræ turris eccleſiæ Poſnanienſis percuſſit, & extremitatem angularem abrumpẽdo, exiguo teſtudinis foramine in ſacellum regium penetrãs, imagines Przemiſlai regis Poloniæ & ſuæ cõſortis Richſzæ nomine in parietibus ſacelli ſculptas fregit & decuſſit. Eo anno & ſequenti grãdis peſtis, depredationes, & ſpolia in maiori polonia fuere. Peſtis.

Anno domini 1372 Lodouicus Hungariæ & Poloniæ rex, filiam ſuam natu maiorem Mariam, Sigiſmundo filio Karoli imperatoris ac regis Bohemiæ, Marchioni Brandenburgeñ deſponſauit. Eodem ãno bina a Prutenis in Lithuanos expeditio facta eſt, quarum unã frater Vigandus de Belderſtein, alteram Commẽndator de Iuſterbork adminiſtrauit, nihil memorabile in utraq; geſtum eſt. Filia Lodouici Maria Sigiſmundo imperatori deſponſata.

Anno domini 1373 Elner Cõmendator de Balga Ruſſiæ bellum intulit. Et terram Volniſka uaſtans, uſq; ad Kamienyecz prædatus eſt. Cõgeſtiſq; captiuis & pecoribus Balgã rediit. Quadrageſimali uero tpe Keyſtuth Lithuaniæ dux, omnes cuſtodes Cruciferorũ fallens, per deſerta & nemora Pruſſiã ingreſſus, circa uillam Biberſtein hoſtilitate facta, plures aut occidit aut cœpit, ab exploratorib9 uero certior factus de Cruciferorũ exercitu, in ſiluas & deſerta illic refugit, relictis inſidiis in locis oportunis, ſi Cruciferi fugientem inſequerentur. Cõmendator igitur de Brãdenburk qui ducebat exercitum, inſidias incidere ueritus, perſequi Keyſtuth deſtitit. Anno domini 1374 Commendator de Iuſterbork cum equeſtri & pedeſtri agmine Lithuaniam ingreſſus, diſtrictum Veygow uaſtauit, & cũ captiuis ſpoliſq; Iuſterbork regreſſus. Conſurrexerunt poſt hoc omnes Cõmendatores & terras Dirſinigen & Veygow, duce Gothfrido de Thilia Marſalco Pruſſiæ ferro & igne uaſtarunt, ſeptingentoſq; captiuos in Pruſſiam deduxerũt. Anno domini 1375 Lodouicus hungariæ & poloniæ rex, Heduigim filiam natu minorem Vilhelmo, Lupoldi ducis Auſtriæ filio, qui in aula ſoceri nutriebatur, deſponſauit. Filia Lodouici Heduigis Vilhelmo deſponſata.

Et eodẽ ãno præfatus rex Lodouicus ad Gregoriũ papam undecimũ, miſſis nũciis in Auinionẽ, Halicieñ oppidũ archiepiſcopali, Przemiſlieñ uero Chelmeñ & Wladimirieñ epiſcopali honore inſigniri obtinuit ad metropoliticam Halicieñ eccleſiam Iacobus polonus fuit conſecratus, & ſedi ſuæ eccleſia græci ritus fuit aſſignata. Ad Przemiſlieñ uero Henricus frater minorum natione Almanus, genere nobilis, primus Epiſcopus fuit cõſecratus. Eodem anno Ioannes Poſnanieñ epiſcopus de domo Doliwa, idropiſi in Sbicouo mortuus eſt, & Poſnaniã relatus, in die Cathedræ. ſ. Petri añ altare beatæ Mariæ ſepultus eſt, hic oppidum Dolſzko fundauit, multaſq; uillas circa Crobya & Bugk erexit & locauit. Ioannes Epiſcopus Poſnanieñ mortuus.

Anno quo ſupra. Gemina expeditione in Lithuanos Cruciferi uſi. Maior exercitus in quo erant omnes

Cōmēdatores, in Lithuaniã, Cōmēdator uero de Ragnetha cũ rariori agmi ne in Ruſſiam diuertunt. Vterq; autē exercitus cœdi & uaſtationi intentus, ſpoliis refertus rediit. Interim Lithuaniæ duces Olgerd⁹, Keyſtuth, & Swerderko cum propriis & auxiliaribus gentibus Pruſſiam triphariе diuiſi intrauerũt, Olgerd diſtrictum Velow, Keyſtuth Caplanken, Swerderko Iuſterbork, igne, cœdibus & ſpoliis uaſtarunt. Occiſiſq; noningentis chriſtianis & caſtro Iuſterbork expugnato & exuſto, magnum numerũ ſpoliorũ, nullam reſiſtentiam experti, retulerunt. Secunda die Iulii Berardus Cōmendator de Ragnetha, p unã partē, frater uero Theodric⁹ p alterã Lithuaniã ingreſſi, cœdibus & ſpoliis per aliquot dies, nullam reſiſtētiam experti, uacabãt. Cōpræhenſiſq; cētum quinquaginta captiuis, Pruſſiam regreſſi ſunt. Anno domini ſeptuageſimo ſexto ſupra mille ducentos. Przeczlaus de Pogorzala Epiſcopus Wratiſlauieñ, quum annis trigintaquinq; eccleſiæ Wratiſ. utiliter præſediſſet, in medio quadrageſimæ mortu⁹ eſt. Et in eccleſia Wratiſlauieñ in ſacello Manſionariorum ſepultus. Hic a Boleſlao Legniceñ & Bregē: duce, caſtrum & ciuitatem Grotkow cum ſuo diſtrictu in ſortem Wratiſla: eccleſiæ coemit. Hic Manſionarios in eccleſia Wratiſla: & Cōuentum duodecim pauperũ laicorum, ſingulis diebus ſtipem & annuũ amictũ ſumētium, in Niſſa fundauit & dotauit. Hic eccleſiam Wratiſla: murorum edificiis, piſcinarũ ſtructuris, uillarum emptionibus & locationibus, uaſis aureis, & argenteis, ornamentiſq; uariæ ſuppellectilis, adeo extulit, adornauit & magnificauit, ut uulgari fama aureus Epiſcopat⁹ appellaretur. Prælati autem & Canonici eccleſiæ Wratiſlauieñ Polonis uiris idoneis de ſuo gremio contemptis, in die electionis Theodricum Bohemũ Decanum Wratiſ: qui uicioſe in Decanatũ intrauerat, in Epiſcopum elegerunt. Cui Gregorius undecimus in Auinione permanens reſpondit, non prius de eccleſia Wratiſla: prouidere, donec ex Auinione Romam trãſmigraret. Interim uero ad Wratiſla: eccleſiam fratrem Nicolaum ordinis prædicatorũ epiſcopum Mayorienſem miſit, ut fructus & redditus eccleſiæ Wratiſla: tanq̃ eius procurator perciperet, & omnia per Przeczlaum derelicta, cameræ Apoſtolicæ ad plenum reddi mandaret & procuraret. Qui ueniens Wratiſlauiã publicato mãdato apoſtolico, in hunc modum cum Capitulo Wratiſla: conuenit. Vt ſingulis annis quo Wratiſ: eccleſiam uacare contigerit, octo milia florenorum apoſtolicæ redderent cameræ, Pro derelictis uero Przeczlai Epiſcopi triginta milia. Pro collecta & contributione biennali eccleſiæ polonicæ impoſita, pro ſorte eccleſiam Wratiſla: contingente, duo milia, & pro expenſa ac fatiga in pecunia huiuſmodi Romam ferenda, unum mille, reddere tenerentur. Eo igitur pacto Capitulum Wratiſla: nũcio apoſtolico Nicolao Epiſcopo Mayorieñ triginta tria milia florenorum, ſub uno tempore & die perſoluit. Et papa Gregorius a tempore uacationis fructus percipiens, Wratiſlauienſem ſedem uacare permiſit.

Prutenorũ & Lithuanorum vaſtatio mutua.

Przeczlaí wratiſlauieñ Epiſcopí mors.

Electio alteri⁹

CAPVT XXXIIII.

IAroſlaus de Skotniki, qui excœcatus fuerat, & de Archiepiſcopatu Gnezneñ ceſſerat, plenus dierum, quia centenarius, in Kaliſſ ueniens

liſſ ueniens, in Archiepiſcopali domo anno domini 1376 die ſedecima Septẽbris mortuus eſt, & uigeſima eiuſdem mẽſis in eccleſia Gnezneñ in ſacello ab eo fundato & dotato ſepultus. Hic oppidum Kamien in metis Pomeraniæ ſitum fundauit, & Zneinam inſtaurauit, hic ad ornãdum patriam & eccleſiam Gnezneñ caſtra Louicz, Opathow, Vnieyow, Kamien. Item eccleſias in Gnezna, Curzelow, Oppathow, Kaliſz ſanctæ Mariæ. Item Curias in Gnezna, in Lancicia, in Vielun, in Kaliſſ, in Graccouia extra muros Graccouiẽ: ſub caſtro, muro conſtruxit. Curiam tamen ſub caſtro Gracco: deſertam Ioannes Albertus rex poloniæ, tempore quo Thurci, Thartari, & Valachi in diebus noſtris, Ruſſiam uſq; ad Kanczugam anno domini 1498 uaſtarunt, deiicere præcepit, ne ipſius occupatione caſtro Gracco: immineret periculum. Is Iaroſlaus Archiepiſcopus diſtrictum Louiceñ pene deſertum, utpote qui non niſi duas marcas in cenſibus habebat reperiens, locatum & populatum octingentas marcas fundentẽ, de ſuo cenſu annuo ultra cenſum frumentorum reliquit. Anno præfato in ſinodo Vnieyouieñ contributionẽ biennalem a ſingulis polonicæ eccleſiæ Diœceſibus modeſtam quantitatem de quali bet marca uidelicet taxe papalis, duos groſſos, Nicolaus epiſcopus Mayorieñ nuncius apoſtolicus dari conſenſit. Eodem anno ſciens Vinricus magiſter Pruſſiæ Lithuanos in regni poloniæ inuaſione occupatos, in Samagittiam proprium dumtaxat militem traduxit, ubi nullo prohibente diſtrictus ſex uidelicet Miedniki, Eroglen, Aruiſten, Roſgein, Geſſow & Paſtow cœde & flammis uaſtauit. Caſtrum poſt hoc Kowno pugnare adorſus, dum in eius expugnatione pleriq; notabiles milites de ordine cecidiſſent, caſtro inexpugnato relicto, Marſalcum cum decem milibus armatorũ miſit, qui uniuerſam regionem ad Niemien fluuium ſitam, demolitus eſt, & cum multitudine captiuorum Pruſſiam remeauit. Anno præexpreſſo inſtãte Karolo imperatore Romanorum, & rege Bohemorũ, magnis conatibus & muneribus Venceſlaus filius eius ſedecimũ ætatis agens annum, electus eſt in die Barnabæ apoſtoli in Frankfordia in regem Romanorum, coronatus Aquiſgrani in octaua apoſtolorum Petri & Pauli. Anno domini 1377 Dolis magis q̃ uiribus Keyſtuth Lithuaniæ dux, copias ſuas per Mazouiæ terras in Pruſſiã traduxit, & omnem orã circa Dzoldow & Nidbork uigeſimanona Septẽbris graui cœde, & igne, cum multorũ hominum captiuatione uaſtauit. Circa feſtũ uero ſancti Iacobi filius Keyſtuthi, adoleſcens manu & animo promptus, nomine Vitowdus, primam expeditionem in Pruſſiam ægit. Et circa Taynow & Iuſterbork populationem & conflagrationem peragens, ſpoliis onuſtus, illeſus ad patrẽ rediit. Magiſter itaq; Pruſſiæ Vinricus cum frequẽti militum ſuorum armatura, primum in Ruſſiæ oram deſcendit, & circa caſtrum Byelyagi aliquot diebus ſtatiua tenuit, deinde in Kamienyecz: applicuit. Ab inde uero in terras Lithuanorum & Samagittarũ deſcendit. Quas quum ferociter peruaſtaſſet, cum ſpoliis & captiuis Pruſſiã redeunti, Lithuani inſidias, ſilua uaſta, qua iturus erat, in pleriſq; locis ſucciſa, tetenderũt Prutenicum exercitum, iniquitate loci uehementer adiuti, in primario congreſſu uiginti milites qui ordinum ductores extiterãt, ſtrauerunt. Cæteri ſil-

Iaroſlaus de Skotniki mortuus.

Taxa papalis marca 2 gr.

Vinricus magiſter Pruſſię Samagittiam ingreſſus.

Keyſtuth cum filio Pruſſiam vaſtant.

Vinricus repugnat.

uarum latebris tecti, manus Barbaricas effugerunt. Fecerũt poſt hæc duo Lithuanorũ principes Olgerd & Keyſtuth in terris Pruſſiæ, habentes fortẽ exercitũ triphariè diuiſum, irruptionẽ.

Lithuanorum exercitus trifariȩ diuiſus.

Et terra circa Iuſterbork & Velow exuſta & in ſolitudinem redacta, in terrã Salow, quam Canonici de Konigſbergk obtinent, aduenientes, eam funditus cœdibus, ſpoliis, & flãmis euerterũt, & per Iuſterbork cum cœtu magno captiuorum Lithuaniã reuerſi ſunt Commendator deinde de Ragnetha uno agmine, & Cõmendator de Belga altero. Item frater Kune de Hattẽſtein tercio, ſeorſum in Lithuaniã ingreſſi, quilibet populatione latius q̃ poterat extenſa, multa ſpolia atq; incendia ꝑegerunt, & Pruſſiam uinctos deduxerunt. Congeſſit poſt hæc omnia, Magiſter Vinricus exercitum copioſum, cum quo Lithuaniã ingreſſus, duo caſtra in eius confiniis erexit atq; edificauit, uidelicet Bartemburk & Demrin.

Bartemburgk & Demrin caſtra eriguntur.

Interim uero quo perficiebatur opus, Gothfridum de Linda Marſalcũ, cum expeditiori milite Lithuaniã miſit. Qui plures captiuos cum ſpoliis incolumis reduxit. Sed neq; ea expeditione magiſter Pruſſiæ Vinricus contentus, aduenĩtibus in ſui ſubſidium Auſtralibus, in Samagittiã tranſiuit. Et duabus regionib9 uidelicet Kalthaneuen & Veduke per dies decem uaſtatis, ſpoliatis & incenſis, ſpolia in Pruſſiam in quadrigis reduxit. Anno domini 1378 Marſalcus Pruſſiæ Gothfridus de Linda, habens in ſuo comitatu duodecim milia pugnatorũ, Lithuaniam ingreſſus, uſq; ad caſtrũ Troki aduenit. Troceñ autem diſtrictu uaſtato, etiam Vilneñ ſimili ſubiecit clade. Cuius potentiã Keyſtuth plurimum perhorreſcens, colloquium petiuit, & tractatibus mutuis factis, rogatus a Keyſtutho, Marſalcus a cœde temperauit, & partis tã tummodo contentus, in Pruſſiã exercitum reduxit. Incontinẽti uero Cõmendator de Ragnetha frater Kune de Hattẽſtein cum nouo exercitu in die ſancti Ioannis baptiſtæ Samagittiam & Lithuaniam ingreſſus, diſtrictus Przeuan, Labyow, Aruiſch, Paſterin, Eroglen, & Pernarey, cœdib9, ſpoliis, & flãmis uaſtauit, ac cum multitudine ſpoliorum in Ragnetham rediit.

Diſtrict9 Lithuanici vaſtant.

Præterea cum noua militia, quæ ex Almania aduenerat, Gothfridus de Linda Marſalcus Pruſſiæ terciam in Lithuanos expeditionẽ ægit, habens in ſuo comitatu omnes Cõmẽdatores & quintis ſtatiuis ad Vilno peruenit, omnia igni & ferro ſubiciẽdo. Dux aũt Keyſtuth, qui tunc in Vilno agebat, induciis in unum diem obtentis, ab exuſtione ciuitatis Vilneñ abſtinere petebat, quod etſi ſibi fuerit per Gothfridum Marſalcum promiſſum, media tamen ciuitatis pars igne conflagrata, altera ægre defenſa eſt, induciis ceſſantibus, caſtri Vilneñ expugnatio eſt tentata, quam quum Marſalcus prouenire nõ poſſe animaduerteret, obſidione ſoluta, Pruſſiam remeabat.

Vilneñ Ciuitas exuſta:

Interim uero Vitowdus Keyſtuthi filius, cum quingentis Lithuanis, Prutenicũ exercitũ antecedens, commeatus quos Cruciferi in ſolitudine pro reditu reliquerãt, occupauit, recepit & diſtraxit. Quapropter exercitus Prutenicus illic ueniens, & uictualia occupata offendẽs, ſex diebus atrocem famẽ perpeti coactus eſt. Eiuſdem anni penultima Nouembris Karolus Romanorum imperator, & Bohemiæ rex, quum annis uno & triginta imperaſſet, mortuus eſt, apud Pragam & in maiori Prageñ eccleſia ſepultus.

karoli Romanorum imperatoris mors.

ANno domini 1380. Florianus Graccouieñ Epiſcopus, dum tredecim ãnos in Epiſcopatu exegiſſet, ſexta Februarii mortu9 eſt In eccleſia Graccoui: in ſacello ſancti Thomæ per eum dotato ſub tabula ærea ſepultus. Hic in oppido Bodzanczin caſtrum muro erexit, & oppida Bodzãczin & Iſlza muro & turribus cinxit. Item eccleſiam in Dobrauoda & alterã in Vangleſzin uilla patrimonii ſui muro cõſtruxit. Huic Zauiſſi9 de Curozuanki Archidiacon9 Gracco: nobilis de domo Roſæ ſucceſſit. Anno domini 1381 decimaſeptima menſis Iunii. Semouitus filius Troideni, toti9 Mazouiæ dux, in caſtro Ploceñ mortuus, & in eccleſia eiuſdem tumulatus. Reliquit tres filios, duos ex prima uxore, filia Nicolai ducis Oppauiæ, uidelicet Ianuſſiũ & Semouitum. Tercium Henricũ ex altera cõiuge filia Wladiſlai ducis Zambieñ, uenuſtiſſima corpore, quã de adulterio ſuſpectam habens ſuffocari præcepit. Et dum ex lineamẽtis & & phiſonomia filium Henricum præfatum ſibi ſimilem comperit, de morte ſuffocatæ matris perpetuo doluit. Itẽ reliquit duas filias, quarũ unam Wladiſlao Oppolieñ, Vieluneñ, & Dobrzineñ duci. Alterã Kazimiro Stetineñ, quo abſumpto, Henrico Lodouici filio Bregeñ ducibus in coniuges trãdidit Is Semouitus oneroſus & grauis omnibus, præſertim ſuis ſubditis fuit. Ducatum Mazouiæ in duos tantummõ filios partitus eſt. Ianuſſio Varſzouiẽ: Semouito uero Ploceñ ducatũ conſignando. Henrico reaſſumpto, de Lancicieñ præpoſitura prouidit. Anno quo ſupra die octaua menſis Auguſti, monaſterium Carthuſiẽſium in dioceſi Wladiſlauiẽ: inter duos lacus, quattuor miliaribus a ciuitate Gedaneñ diſtans, per Ioannem Ruſcinki militẽ natione polonum, pro inſigni nobilitatis, leonem cum capite ſturionis deferentẽ, fundatũ eſt. Qui ꝓ dote præfato monaſterio, tres uillas ſuas hereditarias, Kolplen, Czaple, & Gdinya prope fluuium Radunya in terra Pomeraniæ conſiſtentes donauit. Ad incolendũq; fratres Carthuſieñ ex monaſterio Prageñ uocauit. Et extunc locus ille paradiſus Mariæ uocari cœpit. Eodẽ anno noua moleſtia ad moleſtiam uacantiæ ſedis Pontificis acceſſit, eccleſiæ Wratiſlauieñ. Ceruiſia ſiquidẽ Sweidniceñ Henrico Decano Wratiſlaui: ad celebritatem inſtantis natiuitatis Chriſti, a Ruperto Legniceñ duce & germano miſſa, mandato conſulum Wratiſla: ablata eſt, & uector captus ac incarceratus eſt, quia contra conſtitutionẽ conſulum Wratiſlauieñ ceruiſiam extraneam adduxerat. Propter quod Venceſlaus Lubuceñ Epiſcopus, & Wratiſlauiẽ: ſede uacante adminiſtrator, Wratiſlauiẽſem ciuitatẽ interdicto ſuppoſuit. Venceſlaus autẽ rex Bohemiæ litẽ inter clerum & populum Wratiſlauiẽ: ſedaturus uigeſimaſeptima Iunii, & eſt quarta dies poſt Ioãnis baptiſtæ Wratiſlauiã aduenit. Et diuina ob reuerentiam ſui reſumi peciit. Clero autẽ abnuente, ut ſcelus prophanationis nõ incurreret, rex Venceſlaus iratus, oppida & uillas eccleſiæ & monaſteriorũ ſpoliare iuſſit. Et tam ingens gregũ pecudũq; numerus Wratiſlauiã inductus eſt, ut tricente oues ꝓ tribus marcis uſualibus, bos uero pro fertone uenderẽtur, & propter emptorũ penuriã maior pars ad Bohemiã pulſa eſt. Iuſſit deinde Abbatem ſanctæ Mariæ in arena, penultima die Iunii, quæ eſt dies Petri & Pauli apoſtolorũ captiuare,

Florianus epiſcopus Graccouieñ mortuus

Zauiſſius eius ſucceſſor.

Semouiti mors.

Monaſterium Carthuſianorum.

Seuicia Venceſlai regis Bohemię in clerũ wratiſlauiẽſem

& pluſq̃

& pluſq̃ octo diebus in prætorio Wratiſlæ captiuitatẽ ꝑtulit. Frater uero Marcus Abbas ſancti Vincentii extra muros Wratiſlæ ſe altera die inſulatum coram rege diuina celebraturũ ficte promiſit. Nocte autẽ ſequenti cum ſingulis fratribus ſuis, ad monaſteriũ Strzelneñ in regno poloniæ fugit. Seuitum eſt præterea in curias Epiſcopi, Canonicoꝝ, Monaſteriorum & Vicariorũ, de ablatis theſauris, clenodiis, & argentariis rege ſorte cum militibus diuidente atq; accipiente, oppidis inſuper & uillis eccleſiæ, ſibi obediẽtiam & tributa præſtare iuſſit. Eodem ãno uigeſima Decembris Nicolaus Stroſberk, Præpoſitus Gnezneñ Collector fructuũ ſedis apoſtolicæ in regno poloniæ, a Thoma Epiſcopo Lucerino nuncio apoſtolico, camerã apoſtolicam primum in mille quingentis florenis quos reſtituere cogebatur. Deinde ſuſpitione aucta ex quittationibus & regiſtris ſuccollectorũ, coram ſe per compulſoriã productis, in duodecim milibus florenorum decepiſſe conuictus, capitur, & Wratiſlauiæ ꝑpetuis carceribus deputatus eſt. Anno domini 1382. Ianuarii duodecima Zauiſſius de domo Roſarum, Epiſcopus Graccouiẽ in uillagio eccleſiæ Graccoꝛ Dobrauoda, ꝑpe Viſliczã æger fact9, uel ut alii tradunt, dum aceruum per ſcalam ad corrumpendũ uirginẽ ruſticanam aſcenderet, cum ſcala deiectus, colliſus mortuus eſt. Et in eccleſia Graccouieñ in ſacello corpis Chriſti tumulatus. Patre eius Dobeſlao Caſtellano Graccouieñ & germano eius Creſlao Caſtellano Sandomirieñ pompam funeris more uulgi, equis purpuratis & curribus, ſuperbe adornantibus. Vnde nocte ſequenti ſtrepitus uelut equorũ p eccleſiã diſcurrentiũ, & uociferatio demonũ dicentiũ. Poiedzmi na hops, quod ſonat equitemus meretricatum, a ſanctuariis eccleſiæ audita eſt. Hic anno pontificatus ſui ſecũdo, collegium Mãſionariorum ſeptẽ perſonarũ, qui officium beatæ Mariæ in ſacello poſt chorum eccleſiæ Graccoꝛ cantarent. Duodecim decimas & unum hortum in nigra uilla, menſæ Epiſcopalis donando, fundauit. Hic in Chodow uilla ſui patrimonii prope oppidum Michow eccleſiã parrochialem fundauit. Largiens ei pro dote in uilla Poramba, & alibi decimas manipulares. Hic a rege Lodouico pro domo Epiſcopali, quæ nunc granariũ regium dicitur in caſtro Graccouiẽ obtinuit, & uillam Pyſtrzecz cum allodio dicto Cruſſicze, & domũ ligneam cum turri lapidea in caſtro Graccoꝛ recepit. In locũ eius Ioãnes Radlicza medicinæ Doctor, Canonicus Graccouieñ, & regni poloniæ Cancellarius ſucceſſit, affectuoſiſſimis præcibus apud Capitulum Graccoꝛ per regem Lodouicũ promotus. Hic Ioãnes Epiſcopus ex maiori polonia de uilla Radlicze prope Kaliſſ fuit, de nobilibus parentibus, qui galeã ſeu nauem alias Korab ꝑ inſigni deferebãt. Is poſt ſtudia liberalia, dedit operã medicinæ, & in monte Peſſulano pluribus annis cõmoratus, doctor factus, Lodouico regi Hũgariæ & Poloniæ, a rege Franciæ expertum medicũ petenti, miſſus, Facile pro doctrina artis ſuæ fauorem regis Lodouici & Baronum Poloniæ fuit conſequutus.

Præpoſitus Gnezneñſis capitur.

Zauiſſius Graccouieñ Epiſcopus moritur.

Ioannes Radlicza ſucceſſor.

CAPVT XXXVI.

EOdem annõ Semouitus Mazouiæ & Ploceñ dux, audita morte Ioãnis Szuchiuilk Archiepiſcopi Gnezneñ, caſtrum Archiepiſcopale

epiſcopale Louicz feria ſecũda paſchæ obſedit & expugnabat, requiſitusq; per nũcium Suffraganeum Gneznen̄, qua ex cauſa obſidionẽ intuliſſet. Reſpondit q; propter hoſtem ſuũ præcipuũ Derſlaum Caſtellanum Gneznen̄ qui ſe gubernatorem caſtri Louicz gereret, propter hoc accelerata electiõe Archiepiſcopali, ſedecima die Aprilis Dobrogoſtius de Nouidwor decretorum Doctor Decanus Gracco: & Cantor Gneznen̄, de familia Nalancz electus, ſuo & Capituli Gneznen̄ nomine Bronislaum Cãcellariũ, Boguſlaum Canonicũ Gneznen̄, Sãdiuogiũ de Kazimirz, Ioannem de Czarnkow iudicem Poſnanien̄ ac Caſtellanum Naclen̄, & Oſzeponem de Grodziſko ad ducem Semouitũ deſtinauit. Quibus petentibus obſidionẽ ſolui, deſtitutionemq; de gubernatoria Louicen̄ Derſlai Caſtellani Gneznen̄ pollicentibus, Semouitus dux grauib9 damnis irrogatis de agro & obſidione Louicen̄ abſceſſit. Anno præfato Vrbanus papa ſextus Wratiſla: eccleſiæ ſeptẽnalem uacationẽ reſpiciens, Venceſlaum Lubucen̄ Epiſcopũ, filium Boleſlai ducis Legnicen̄, ad poſtulationẽ nunciorum Capituli Wratiſla: de eccleſia Wratiſla: prouidit. In Lubucen̄ eccleſiam Adam de Kretlicz, Canonicũ Lubucẽ: ſubſtituens. Hanc prouiſionẽ peroſus Venceſlaus rex Bohemiæ multipliciter impediebat, tandem ſub iniquis cõditionibus huiuſmodi diſcordia ſic ſedata eſt, ut omnia damna eccleſiæ Wratiſla: per regem Venceſlaũ irrogata & quinq; milia marcaꝝ Karolo patri ſuo per Capitulum Wratiſ: mutuata remiſſa forent, & ut ad placandum regẽ, noua pecunia adduceretur. Id unicũ pro ſui doloris lenimine Wratiſlaui: eccleſia ſolamen retulit. Vt conſulares Wratiſla: denuo creandi, ex prætorii loco, creatione celebrata, proprios lares non introirent. Niſi primũ eccleſia Wratiſ: adita corporale iuramentum de defendendis & manutenendis iuribus ac libertatibus eccleſiæ in manibus Canonicorũ præſtarent. Eodem ãno octauo kalendas Iulii Vinricus de Kniprode magiſter Pruſſiæ, dum unũ & triginta annos in magiſterio exegiſſet, mortuus eſt. Cui Cõradus Czolner de Getteſtein ſucceſſit. Anno quo ſupra octuageſimoſecundo, ſupra mille tricentos, nona die Auguſti. Wladiſlaus Oppolien̄ & tunc Vielunen̄ & Dobrzinen̄ dux, monaſterium fratrũ heremitarũ ſancti Pauli primi heremitæ in Czanſtochowa fundauit. Et in eo imaginem beatæ Mariæ ut fertur de pictura ſancti Lucæ, quã de Ruſſia per eum olim gubernata, apportauerat, quæ in hodiernũ diem ibidem permanet, collocauit. Huic monaſterio præfatus dux uillas antiquã Czãſtochow, & Kroiuodrzã cum fabrica ferraria, molendino & prædio perpetuo donauit. Item decimas frumẽtales in uillis Gayãczicze, Dworziſzouicze, Dupicze, Kruplin, & antiqua Brzeſnicza. Item decimas frumentorũ & braſeorum, de molendinis conſtructis & conſtruẽdis, oppidorũ Czanſtochowa & Zari. Item decimas mellis, uillarum Przemikouicze, Przeuodziſſouicze, Bobrowniki, Nadalicze, Koſzanczin, Biſkupicze, in diſtrictu Holſtinen̄, Bobrowniki & Kamien in diſtrictu Vielunen̄. Libertãdo bona monaſterii prædicti ab omnib9 oneribus, tributis, exactionibus ordinariis & extraordinariis. Anno domini præexpreſſo 1382 Iagello magnus dux Lithuaniæ, una cum matre p Keyſtuthũ ducem Lithuaniæ & patruũ captiuatus eſt. Pro cõpletiori autẽ cognitione

Prouiſio Epiſcopatus wratiſlauien̄.

Mors Vinrici de kniprode. Cõrad9 Czolner Magiſter Pruſſiæ.

Monaſterium Czanſthochowien̄ fundatur.

cognitione originis præfatorũ Lithuaniæ principum. Animaduertẽdum eſt digreſſiue, q; Gedimino (qui dominatione rapta, iuſto principe apud quem ſtabulatus officio fungebatur occiſo, imperiũ in Lithuanis exercuit) erãt ſeptem filii, quibus pater dum adhuc uiueret, terras a Ruthenis abſtractas diuiſit. Montiuido ſiquidem natu maiori Kernow & Slonim cõſignauit. Narimuntho Pienſk, Olgerdo Kreuam, cui dux Ruſſiæ de Vitewſko unica quã reliquerat filia, in matrimonium tradita, ducatus ſui ſucceſſionẽ tradiderat, Iawnuthe Vilnã caput gentis. Keyſtutho Troki, Koriatho Nouogrod, Septimus & ultimus Lubardus, ſortem inter fratres non accepit, matrimoniũ filiæ unicæ ducis Wladimirieñ ſortitus, cum qua illi ducatus Leopolieñ & Wladimirieñ obueniebãt. Inter prædictos autẽ ſeptẽ germanos duces, Olgerd & Keyſtuth uegetiora ſortiti ingenia, etiam ſtrictiori ſe complexi ſunt charitate. Indignumq; rati parere Iawnuthe, deicere illum ex Vilna & ducatu magno, diemq; quo deſtinata exequantur, conſtituunt. Serius aũt Olgerdo ex Vitewſko, propter itineris longitudinẽ ueniẽte, Keyſtuth die qua inter eos conuenerant, cum gentibus armatis Vilnam occupat, parumq; abfuit quin & Iawnutham ducem occupaſſet, qui ſub tumultus tempore, de Vilna exiliens, in ſiluaſq; & montes tranſmigrãs, pedibus præ frigore rigeſcentibus, a pſequutoribꝰ captus, Vilnã relatus eſt. Miſit itaq; Keyſtuth, in fratris ſui Olgerdi ducis occurſũ, nunciũ, ſignificãs ſe ducẽ Iawnuthã & Vilnã cœpiſſe, Olgerdum Vilnam celerius uenire cogens. Quo ueniẽte, quis eorũ præſideret in ducatu magno, aliquanto tẽpore, uno alteri deferẽte honorem imperii, certamen habitum eſt, tandem ea concluſio capta eſt. Vt aliquibus diſtrictibus inter ſe partitis, duci Iawnũthe, quẽ eiecerant, Zaſſaw cum ſuis pertinentiis conſignaretur. Olgerdus Vilnã & magnum ducatũ poſſidẽs in omnes fratres exerceret imperium. Si alicuius terrarũ obueniret occupatio, ex æquo inter Olgerdum & Keyſtuthum partiretur, & unus alterius fide in iuramento interpoſito, non necem aũt dominia ambiret, ſed pro poſſe commoda & profectus procuraret. Amplius erant Olgerdo duodecim filii ex eadẽ matre Ruthena, ducis Twereñ filia ſuſcepti, ſcilicet Iagello, Skirgello, Switrigello, Borziſzh, Koributh, Vigunth, Korigal, Narimunt, Lãgwin Lubarth, Andreas, Buthaw, omnes adoleſcentes ſpectabiles, quos genitrix eorum, ad mores formabat græcos, ritum græcum illis inſtillans. Dux præterea Keyſtuth hos filios ex una coniuge generauit, uidelicet Vithowdũ, Patrikyg, Thotuil, Sigiſdũ, Voydath, & Vithowdus mores patrios, formãq; & indolem ſingillatius expræſſerat. Eodemq; Iagellonis apdꝰ Olgerdũ ſors & conditio, qui cæteris neglectis adamabãt & iunxerãt inter ſe ſocietatem, & ex aſſiduo contubernio, germanitatis ſe proſequebãtur amore. Abſumit interim Olgerdus anno uidelicet domini 1381. Et Keyſtutho ſeruante fidem Iagello patri in ducatu magno ſucceſſit. Quem Keyſtuth patruus ſuus, eadem, qua patrem ſuũ Olgerdum ſolitus erat, ſubiectione & reuerentia coluit, eius ſolium & conſilia frequentando. Sed puritati fidei ſuæ, teterrimo genere premii reſponſum eſt. Erat quidam uir apud Olgerdũ Voydilo uocitatus, ſortis ruſticanæ, Primum piſtrine, deinde cubicularii, poſtremum pincernæ munus

Gedimini proles.

Partitio dominij in pleros.

Contentio exorta.

Olgerdi proles duodenaria

Keyſtuthi ples

næ munus agens, qui ad hoc pуenerat, ut maior inter omnes ſuos haberetur. Nec Iagellonis minor fauor erga illum erat, ſic ut ſororem ſuam germanam Mariã, duce Keyſtutho non cõſulto, Voydiloni coniunxerat. Voydilo cõtra ſe Keyſtuthi prudentiam & potentiam habens ſuſpectam, apud Iagellonẽ uehementiſſime odioſum & ſuſpecto effecit. Voydilonis quoq; perſuaſione cum Magiſtro & ordine Cruciferorũ de Pruſſia Iagello cõtra Keyſtuthum patruum ſuũ clandeſtinum inſcripſit fœdus. De quo Keyſtuth per Sũditein Oſterodeñ Cõmendatorem ex affinitate ſecum iuncta, filiã eñ Keyſtuthi Ia nuſſio duci Mazouiæ deſponſatam de ſacro fonte leuauerat, auiſatus, uocato Vithowdo in quanto ſint periculo edixit. Mittenteq; Iagellone Lithuanicum & Ruthenicum exercitum contra Polocenſes, germanum ſuũ Skirgellonem detractantes ſuſcipere, & Magiſtro Liuoniæ cum ſuo exercitu auxilium perſonale ferente. Keyſtuth ſilenti agmine ad Vilnam ueniẽs, & Iagellonem ducem & caſtrum Vilneñ, ut a principio propoſitum eſt compræhẽdit. Singuliſq; in ſuam ditionem redactis, dum & inſcriptionũ fœdera, quib9 Iagello cum Magiſtro & ordine Cruciferorũ contra ſe obligauerat, depræhendiſſet, Vitowdo filio per celerem nuncium in Vilnam ex Grodno uocato. Inſcriptiones cum hoſtibus ictas, depræhenſas monſtrauit. Sortem ſuã paternam Vitewſko & Crewa Iagelloni reddendo, magnum ducatũ Lithuaniæ ei abſtulit. Miſit & Keyſtuth ad exercitum Lithuanicũ Poloceñ obſidentem & eius iuſſioni eſt paritũ, ſolutaq; eſt obſidio. Voydiloneq; ducis Iagellonis genero in patibulum acto, dux Keyſtuth expeditionẽ cõtra Szeuierſki Nouogrodek, & ducem eius Koributh indixit, ſuæ ditioni parere detractantem. Et quis dux Iagello auxilium cum gẽtibus Keyſtutho promiſerit, uiolato tamen promiſſo, conceptos dolos nectẽs, Hanulonẽ & ciues Vilneñ primores promiſſis pellexit, qui caſtrum Vilneñ obſederunt, uenienteq; Iagellone caſtrum ei Vilneñ traditum eſt. Duxit deinde Iagello copias contra Troki, in cuius ſubſidium Marſalcus cũ exercitu Prutenico ueniebat. Vitowdus itaq; obſeſſionẽ a Lithuanico & Prutenico exercitu timens, de Troki cum matre in Grodno fugit, & patri Keyſtutho quæ fierent intimauit. Troceñ autẽ paucis diebus obſidione tollerata ſe dederunt. Keyſtuth igitur obmiſſa obſidione Nouogrodek, ad Samagittiam tranſiens, exercitum collegit, ueniẽſq; ad flumen Vilia, & iunctis copiis Vithowdi, obſedit Troki. Iagello uero certitudinem ſubſidii Prutenorum ſentiens, & Prutenos ac Liuoneñ ad prope cognoſcẽs, uerſus Troki proceſſit, utroq; exercitu ad pugnam inſtructo. Iagello caduceatores ad Vithowdum, ũt eſſet inter Iagellonem & patrem ſuum Keyſtuthum pacis arbiter, miſit. Et duce Skirgellone fidem faciente, Vithowdus ad ducem Iagellonem utroq; exercitu inducias agente, aduenit. Placuit autẽ ducem Keyſtuthum ad tractatum pacis acciri, ſuadẽte Vithowdo & duce Skirgal ſecuritatem promittente, dux Keyſtuth in exercitũ Iagellonis aduenit. Vbi circũdante illos in coronæ modum, Iagellonis & Prutenico exercitu, ſe in laqueum incidiſſe depræhenderunt. Aſtruente autẽ Iagellone duce, neq; loci, neq; tẽporis, qualitati de pace tractanda conuenire, redeundũq; Vilnam, & illic de pace agendum, ab utroq; exercitu quaſi ſigno dato diſceſſum eſt.

Inſidiæ fraternæ

Iagello & Vilneñ caſtrum capitur.

Troceñ obſeſſi & victi.

ſum eſt. Verum quum ad Vilnam uentum eſſet, duce Vithowdo ſub cuſto/dia Vilnæ reſeruato, dux Keyſtuth ferreis cathenis uinctus, Creuamq; deductus, ad fundum turris obſcuræ & ſordidæ proiectus eſt uinculatus, quinta deniq; nocte a Proxa Iagellonis ducis pincerna. Item fratre ſuo Bilgeny. Itē Moſtew, Getkone, Crewlanin, Cuczuk, Kiſzicza qui Zibinthe focum & lucernas accendentis gerebat officium. Cæteriſq; quibus a Iagellone impera/tum erat, uiolato iure gētium, iugulatus eſt. Et funus ſuum a Skirgellone in Vilnam relatum, ritu ueteri additis armis, equis, ueſtimentis, canibus potioribus crematum eſt. Ducem inſuper Vithowdum cum ſua cōiuge Anna, Iagello in Creuam ſub honeſta, arcta tamē obſeruandum cuſtodia tranſmiſit, ubi conſorti ſuæ principi Annæ, cum duabus fœminis ad maritū ingrediēdi pro nocte, & egrediendi de mane, conceſſa fuit poteſtas. Cōſilio uxorino Vi/thowdus unius fœminæ induto habitu, habitationē cū principe cōiuge ſua egreditur, relicta altera fœmina in cubili, quæ Vithowdum repræſentaret. Et de nocte ſequenti, per funem ex caſtro ſe demittens, ad Ianuſſium Mazouiæ ducem primum uenit. A quo recollectus, & ſecundū aliquos baptiſma/te lotus, Conradiq; nomen ſortitus, poſſeſſione inſuper aliquarū uillarum donatus, conſiſtere illic, ne a duce Iagellone opprimeretur, parū auſus, in Pruſ/ſiam Magiſtro Pruſſiæ Conrado eum colligente tranſiit.

Keyſtuth capt⁹ Vilnę.

Mors keyſtuth

CAPVT XXXVII.

Bellum inteſti/num Damarathi & nobiliū.

ANno domini 1383 In maiori polonia deteſtabile bellum ciuile inter Damarathum de Pirzchno, genere Grzimalitā, Capitaneū maioris poloniæ, & militares ac nobiles eiuſdem maioris Polo/niæ ortum eſt. Barones ſiquidem Damarathum pro Capitaneo habere nolentes, duce Vincētio de Campa Palatino Poſnanieñ, Barthoſſio de Koſzmin & Mazouitarum gente adiuti, dominico die infra octauas Epi/phaniarū dñi, oppidum & caſtrū Piſdri expugnauerunt. Deinde ad Kaliſz uigeſima Ianuarii uenientes, ciuitatē illico acceperunt, caſtrum uero reſiſtēs obſederunt. Interim Damarathus Capitaneus cum ſuis ex caſtris & fortalicüs Myedzirzecz, Vielē, Sbanſzino, Myedzicholt, Kepilow, Grzimala de Oleſznyza Coſtrzineñ, Andreas de Sweradowo Camienenſis Caſtellani, Virzbantha de Smogulecz, & Theodricus de Margonino, fratres ſui & cōſanguinei, ex caſtro Nakel, quod in eorum ditionē Damarathus cōmondauerat. Item reliq̄ præſidia ex caſtro Labiſſino, Alberti Palatini Cuyauieñ, & fortalicio Pakoſcz Hectoris olim iudicis Cuyauiēſis, aſſiduis & crudelibus ſpoliis, omnem terram circa Gneznā, Cloczko, Swanow, Zneinam, Kiſkowo, Wronki, Szamotuli, Buk, & Grodziſzko conſiſtentem, nulli parcēdo cōditioni immaniter uaſtabant. Aduocatiſq; p Damarathū Saxonibus, Pomeranis, & Kaſſubitis in ſui auxilium, uaſtato oppido Wronki & uillis in circuitu eius, oppidum Szamotuli diripuit. Sanctiuogius autē Swidua Na/clenſis Caſtellanus, quem nobiles cum certis copiis de Kaliſz ad Poſnaniam cuſtodiendam deſtinarant. Bartholomeum de Odolanow. Item Caſtellanū Sremeñ, & plures alios per nuncios ſecretos Poſnaniam aduocauit, quibus ſabatto ante dominicam Reminiſcere cum tricentis lanceis Poſnaniā uenientibus, eadem

Inſignis vaſtatio maioris poloniæ.

tibus, eadem nocte cum ipſis citato agmine ad Damarathi caſtra peruenit. Illuceſcêteq; dominico die Reminiſcere, quæ fuit quindecima die Februarii in caſtris Damarathi trepidatũ eſt, & hoſtibus ſubito irruentibus, uix media pte exercitu Damarathi tumultuarie armata, de caſtris exiliit, & cũ exercitu Sandiuogii dimicauit, ſed inermes in fugã facile uerſi ſunt, quos Sandiuogio Swidwa ad plura miliaria perſequête. Virzbantha de Smogulecz partium Damarathi cum centum lanceis equitũ, & quingentis peditũ ueniens, gentes Sandiuogii per agros palantes, & profligatos capientes, atq; ſpolia legentes, inuaſit & proſtrauit. Pauloq; ante uictores, uictor debellauit, & ex gente Damarathi uinctos ac captos diſſoluit, & arma eorum atq; ſpolia abſtulit. Sandiuogius Swidwa a perſequutione fugientiũ reuerſus, conſpecta cominus inimicorum multitudine, mente conſternatus, equo uectus diffugit, & cum paucis ad fortalicium Derſzkonis Grochale Caſtellani Santhoceñ nomine Oſtrorog uix euaſit. Cætera autẽ ſui exercitus multitudo a Damaratho & Virzbantho, tam equis q̃ armis exuta, capta eſt. Quumq; fortalicium & Swiduam ſubito expugnare non ualuerunt, nocte oppidum Oborniki ingredientes, plurimas cõmiſerunt rapinas. Tandem legati reginæ fœdera pacis, inter Damarathum Capitaneum ac Nobiles, a dominica Iudica, uſq; ad feſtum Ioannis baptiſtæ confecerunt. Et tamen Damarathus cum Grzimala, & Virzbãtha ac ſocietate ſua, multa oppida, uillas, nobiles, & plebeos, ſpoliis & inuaſionibus affecerunt. Sed & bona Archiepiſcopi Gneznen & Canonicorum circa Gneznam & Zneinam ſpoliarunt. Et Zneinam ſibi dandam ex confictis perſuaſerunt, ac eã poſſidebant, quã Bodzãtha Archiepiſcopus cum magiſtro & ciuibus Zneineñ re ſecreto cõmunicata, & portis ſibi apertis, cum notabili numero gentiũ ingreſſus nona Octobris, Saxonibus ac Pomeranis eiectis, recepit. Ammoto autẽ Damaratho a Capitaneatu maioris Poloniæ, & peregrino de Vangleſſin filiaſtro olim Floriani Epiſcopi Gracco: ſurrogato, non fuerunt ſedatæ lites & ſpolia, tam per Capineum peregrinum, q̃ alios nobiles ſe inuicem captiuantes. Eodem anno ſed tempore præcedenti oppidum Brzeſcze cum terra Cuyauiæ & caſtro Cruſwicza, per Petrum Malocham Capitaneum Cuyauiæ & alios proditores Semouito duci Mazouiæ fuit traditum. Attentauitq; præfatus dux cum ſuis complicibus & Barthoſſio de Odolanow expugnationem Kaliſſz & oppida atq; uillas ſpoliauit, & regnare in Polonia concupiuit. Et ideo exercitus Hungaricus cum minoribus Polonis, ducatum ipſius & terram Cuyauieñ ut eſt præmiſſum in altum afflixerunt. Quia principibus Lithuaniæ inter ſe ut præmiſſũ eſt altercantibus, duces Mazouiæ caſtrũ Drohiczin interceperant & tenebãt. Anno igitur præfato 1383 Iagello dux Lithuaniæ, caſtrum expugnaturus aduenit. Szaſſin aũt Marſalcus ducis Mazouiæ ſucceſſor caſtri, quum abſens intellexiſſet periculum imminere obſeſſis, per media caſtra hoſtium cum triginta lãceis & ſexaginta baliſtariis intrepidus ad caſtrum uelociter peruenit. A ſuis illico cognitus intromiſſus, uirilem hoſtibus defenſionẽ oppoſuit. Interim tamen a Ruthenis in caſtro conſiſtentibus prœcio corruptis, in aliquot locis caſtrum ingeſum eſt, qui in ſtationes hoſtium per

Interuentu Reginę pax inter Damarathum & Nobiles facta.

Oppidũ Brzeſcze Caſtrum Cruſzwijcza prodita.

Caſtrum Drohiczin interceptum.

um per funes ſe demittentes effugerunt. Quapropter Szaſzinus ſtrenuiſſime decertans, ad extremum ſe principi Iagelloni dedere coactus eſt. Cæteri uero plurimi igne ac gladio conſumpti ſunt. Eandem ſortẽ eodem anno Cruciferoꝝ de Pruſſia exercitus in Lithuania pertulit. Nam quũ Magiſter Pruſ-

Caſtrum Troky obſeſſum.

ſiæ Conradus Czolner, caſtrum Troki obſidione aſſidua & machinarum frequenti proiectione pro maiori parte confractum conquiſiſſet, & forti militũ atq; uictualium præſidio impoſito abſceſſiſſet. Iagello magnus dux Lithuaniæ illico caſtrum anteq̃ ruinæ illius refici poſſent, noua obſidione uallauit, omnibusq; conatibus ad illius conquiſitionem inſiſtens, Cruciferos & Almanos ut cum rebus uniuerſis abſcedere liceret pactos, quæſitum paulo ãte ca-

Peſtis ualida.

ſtrum, reddere coegit. Anno præfato in terris Gracco: Sandomirieñ, in Sleſia, Bohemia, Pomerania, atq; Italia atrox peſtilentia ſeuiebat.

Wladiſlaus Iagello.

CAPVT XXXVIII.

EXploratũ habens Iagello dux magnus Lithuaniæ, uirginẽ Heduigim ex Hũgaria adductam, regnũ Poloniæ adminiſtrare & poſſidere. Ad procandum eam ſuo connubio, quum ſpecie foret ue-

Proci Iagellonis ducis Lithuaniæ ad Heduigim Poloniæ reginam.

nuſtiſſima, ãno dñi 1375 binos fratres ſuos Skirgellonem & Borziſh miſit. Hanulonẽq; Capitaneum Vilneñ eis adiungendo. Qui ad reginam Heduigim & conſilium introducti, nomine Iagellonis muneribus magnæ extimationis reginæ oblatis, per uerba ducis Skirgellonis, deſpõſationem præfatæ uirginis poſtulauerãt. Si inquiunt, dominũ noſtrum Iagellonem magnum ducem Lithuaniæ in ſponſum accipere dignaberis, ſpõdit ſe fidem Catholicam Romanã cum omnibus fratribus ſuis Lithuanorũ ducibus, cum proceribus & uniuerſa Lithuania atq; Samagittia ſuſcepturum. Omnes & ſingulos captiuos ex Polonia ſublatos dimittere, terras ſuas Lithuaniæ, Samagittiæ, atq; nonnullas Ruſſiæ armis quæſitas, regno Poloniæ perpetuo unire promittit. Offert ſe terras Pomeraniæ, Culmẽ: Sleſiæ, & alias quaſcũq; a regno Poloniæ alienatas, recupare. Offert & omnes auitos theſauros in Poloniã inducere, & ꝑ cõmodis regni Poloniæ cõuertere. Ea legatio reginæ Heduigi paꝝ gra-

Legatio in Hũgariam.

ta. Prælatis uero & Baronibus poloniæ accepta fuit. Ad arbitrium tamẽ reginæ Hungariæ Elizabeth reiecta eſt. Iuſſi ſunt itaq; nuncii Hungariam ire,

adiunctis

adiunctis eis tribus Baronibus poloniæ, uidelicet Wlodkone de Ogrodze/
nyecz ſubpincerna Gracco: Nicolao de N. Caſtellano Zauichoſteñ. & Cri
ſtino de Oſtrow poſſeſſore Kazimirieñ. Hi regina in Buda offeſa pro reſpõ
ſo retulerunt. Contentã fore reginam Elizabeth, ut Prælati & Barones Po
loniæ pro republica fidei chriſtianæ & regni Poloniæ quæ meliora ſunt am
plectãtur. Extemplo igitur nuncii ſcilicet Wlodko de Ogrodzenyecz ſub/
pincerna Gracco: Criſtin9 de Oſtrow poſſeſſor Kazimirieñ. Petrus Zaffra
nyecz de Luczicze, Hinczka de Roſkouicze ad Lithuaniam, ut Iagellonẽ
ducem Lithuaniæ de implendis oblatis conditionibus denuo obligatum in
Graccouiã adducerent, decreti & miſſi ſunt.

Regreſſus legatorum cum reſpõſo ad Iagellonem miſſo.

Quod perſentiens dux Auſtriæ
Gwilhelmus, cui Lodouicus Hungariæ & Poloniæ rex, filiam ſuam Hedui
gim minorẽnẽ, dandã in cõiugẽ deuouerat, Cũ comitatu, clenodiis & theſau
ris Graccouiã uenit, longoq; tempore mãſionem in ea, congratulante regi/
na Heduigi, fixit. Quumq; ſucceſſu tẽporis ingreſſus in arcem, qui antea il/
li patuit, prohiberetur, Heduigis regina ad cenobium ſancti Frãciſci cum ſu
is uirginibus e caſtro frequenter deſcendebat, & in refectorio cum Gwilhel/
mo duce Auſtriæ choreas & equidem parce & honeſtiſſime ducebat. Explo
rata tandem eorum uoluntate Nobiles & Barones Poloniæ, quibus talis co
pulatio ſumme diſplicebat, Gwilhelmum ad arcem & thalamũ reginæ ad
copulandum perduxerunt, & anteq̃ carnali cõmertio potiretur, ſequeſtratũ
cum iniuria & dedecore excluſerunt. Regina autẽ Heduigis excluſionem ei/
us moleſte ferens, ad illum in ciuitatẽ deſcẽſum parabat. Inuenta autẽ porta
caſtri, mãdato Baronũ clauſa, accepta ſecuri manu ꝓpria ſeracula uiolare
nitebatur, ſed præcibus Demetrii de Goray expugnata, cœptum obmiſit.

Dux Auſtriæ competitor.

Gwilhelmus autem ſe uiolari timens, clam ex Graccouia in Auſtriam cum
paucis refugit.

Receſſus eius.

Anno autẽ domini 1386 Iagello magnus dux Lithuaniæ, cũ
fratribus ſuis, atq; grãdi comitatu, cum quadrigis & plurima ſuppellectili,
die Martis duodecima Februarii, Graccouiam ingreſſus, ad arcemq; perdu
ctus, reginã Heduigim adiit & inuitauit. Altero uero die illi munera magnæ
eſtimationis per Vitowdum, Borziſh, & Switrigellonẽ obtulit, iam enĩ Vi/
towdus alias Vitoldus Iagelloni reconciliatus ex Pruſſia redierat. Deinde
multiplici ſollicitudine Prelatorum & Baronum Poloniæ, regina Heduigis
expugnata eſt, ut priori fœdere cũ Gwilhelmo abiecto, Iagelloni duci Lith/
uaniæ nuberet.

Iagellonis aduentus.

Præterea die Iouis quartadecima Februarii, quæ fuit ſancti
Valentini, Iagello cum fratribus ſuis, in articulis fidei Catholicæ edocti, in
eccleſia Gracco: per Bodzantham Archiepiſcopũ Gneznẽ baptiſati ſunt
Et duci Iagelloni nomen Wladiſlaus, Viguntho Alexãder, Corigalloni Ka
zimirus, Switrigelloni Boleſlaus, nomina impoſita ſunt.

Iagello cũ fratribus baptiſatus.

Rurſus eadem die
in eadẽ eccleſia Gracco: ſacramẽtum matrimonii, cum uirgine uenuſta regi/
na Heduigi, per miniſterium præfati Bodzanthæ Archiepiſcopi Gnezneñ
contraxit, terraſq; Lithuaniæ, Samagittiæ, & Ruſſiæ regno Poloniæ perpẽ
tuo inſcripſit ac incorporauit. Et populum earum ad fidem Orthodoxã re/
ducturum, & baptiſaturum iureiurando ſe adſcripſit.

Lithuania & Samagittia poloniæ regno inſcripta.

Deinceps die Solis ui
delicet decimaſeptima Februarii, quæ fuit dominica Quinquageſimæ, nouo

diademate,quũ uetus & priſcũ Lodouicus Hũgariæ & Poloniæ rex in Hun
gariam tranſtuliſſet,per Bodzantham Gneznẽ Archiepiſcopum. Aſſiſtẽ/
tibus ei Ioanne Gracco: & Dobrogoſtio Poſnanieñ Epiſcopis,in regem Po/
loniæ in eccleſia Graccoui:unctus,& coronatus eſt. Qui ex gente Lithuano
rum primus diadema regni Poloniæ aſſequutus eſt. Dum hæc fierent Cõra
dus Czolner Magiſter Pruſſiæ (qui per ducem Iagellonem ad baptiſma, &
nuptias fuit inuitatus,ſpreta uocatione) Lithuaniam ingreſſus, eã uaſtauit,
caſtrũq; Lithuanicum Lubomlya expugnauit. Poloceñ uero ab obedientia
Iagellonis deſciuerunt,& dux Andreas per Prutenos in poſſeſſionẽ eorum
ſurrogatus. Quo cognito rex Wladiſlaus Skirgellonem & Vitowdum fra/
tres, adiunctis eis polonis in Lithuaniam direxit. Qui caſtrũ Lubomlya ex/
pugnauerũt ac recuperarũt. Et Poloceñ, defectionis auctoribus gladio per/
cuſſis,in gratiam receperunt. Tandem circa mediũ quadrageſimæ,rex Wla
diſlaus ex Graccouia cum noua ſponſa regina Heduigi,in maiorem Poloni/
am ad reſcindendum & componendum diſſenſiones Baronum, proceſſit. Et
dum in Gnezna largas expenſas, uulgo ſtationẽ, ruſtici nõ dediſſent. Iuſſit
more Lithuanorum gregẽ & pecudes recipere, Spirituales uero Gneznẽ
eccleſiæ,de quorum uillis depulſa fuerunt pecora,interdictũ promulgarũt,
Quod ſentiens regina Heduigis, ad regẽ cucurrit, & eum corripiendo inſtru
xit,ſubiectorum bona non eſſe rapienda. Qui pecora nõdum uiolata reſpõ/
dit,& ea ruſticis recipienda conceſſit. At illa,boues quidem tollent, lachry/
mas uero eorum quis reſartiet & ſoluet, tantæ etẽ commiſerationis riuu/
lus,in benigniſſima regina apparuit.

Iagello primus ex Lithuanorũ gente rex Poloniæ.

Nouus rex maiorẽ ingreſſus Poloniam.

CAPVT XXXIX.

PRæterea rex Wladiſlaus gentem Lithuanicã ab idolatria reuo
caturus,anno domini 1387 in Lithuaniã perrexit. Aſſumptiſq;
ſecum Bodzantha Archiepiſcopo Gneznẽ, & pluribus uiris
eccleſiaſticis atq; relligioſis. Item aſſumpſit ſecũ reginam Hed/
uigim,Semouitum & Ioannẽ Mazouiæ,Cõradum Oleſzniceñ,duces,Bar/
tholomeum de Viſſemburk palatinum Poſnanieñ, Criſtinum de Kozeglo/
wi Sandeceñ,Nicolaũ de Oſſolni Viſlicieñ,Caſtellanos,Zaclikam de Mi/
edzigorze Cãcellariũ,Nicolaũ de Moſkorzow Vicecãcellariũ regni Polo/
niæ, Wlotkonẽ de Carbimouicze pincernã,Spitkonẽ de Tarnow Succame
rarium,& Tomkonẽ ſubpincernam Graccoui: pluresq; alios. Pro ampliori
autem cognitione animaduertendum eſt,q̃ uetuſtioribus referentibus. Qui/
dam Itali deſerentes Italiã, terras Lithuaniæ ingreſſi ſunt, & nomen patriæ
Italia,genti uero Itali indiderunt,quæ per poſteros terra Litalia,& gens,Li/
tali.l littera prepoſita,nuncupari cœpit. Rutheni autẽ & Poloni eorum uici
ni maiorem immutationẽ facientes,uſq; in hodiernã diem,terram Lithuani/
am,gentem uero Lithuanos appellant. Hi primum condiderunt oppidum
Vilno,eleuationis poli 57 graduum. Et ex nomine ducis Vilii quo cum illas
regiones ingreſſi fuerant, Vilno uocarunt. Fluminibus quoq; circa ipſum flu
entibus Vilia & Vilna,ex eiuſdem ducis nomine indiderunt nomina. Sama/
gittiam autẽ de ſuo ſermone ſic nominarunt,quod lingua eorum, terra inferi
or ſonat.

Lithuaniam ingreſſus.

Vilno ab Italis condita.

or ſonat. Aliqui aūt hiſtoriæ ignari, a lituo quod eſt cornū & uenatorū tuba. Eo ꝙ regio illa plures uenationes exerceat, Lithuaniā appellare uoluerunt, quod ad effectum, nō ad hiſtoriæ originem ſpectat. Hæc gens Lithuanorū, annis ſuperioribus adeo obſcura, contempta, & uilis apud Ruthenos fuit, ut Principes Kiouieñ ab ea ſola perizomata & ſubera, ob ægeſtatem & ſoli ſterilitatem, in ſignum tantummodo ſubiectionis exigerent. Donec Vithenē dux Lithuanorum rebellionē primū contra Ruthenos indicens, & ſeipſum ducem inter populares conſtituens, aſtu Ruſſiæ principes aggreſſus, confli xit, ſenſimq; adeo creuit uiribus, ut iugo principibus Ruſſiæ iniecto, etiā in tributa eos redigeret ſibi pendenda, quæ per plures ætates Ruthenis ipſe penderat. Colebant autē ab origine Lithuani numina, Ignem, Siluas, Aſpides & ſerpētes. Ignem qui per ſacerdotem lingua eorum Zincz nūcupatū, ſubiectis lignis adorabatur. Siluas autem & lucos ſacroſanctos & habitacula domorum putabāt. Aſpides uero atq; ſerpētes in ſingulis domibus uelut deos penates nutriebant & uenerabantur. Rex itaq; Wladiſlaus, ignem, ſacrum putatum in ciuitate Vilneñ, barbaris inſpectātibus extingui, templum & aram in quibus fiebat hoſtiarum immolatio, deſtrui. Siluas uero ſuccidi, & confringi, ſerpentes quoq; necari præcepit, Barbaris flentibus deorum ſuorum falſorum exterminium. Aduerſus tamen regem nec muſſitare audentibus, mirantibus quoq;, ꝙ Poloni ſacrorum uiolatores, ignis, ſiluarum & ſerpentium, intacti, illeſiq; a diis eorum, ſecus ꝗ ipſimet quotiens uiolabāt, fuerunt. Exterminatis itaq; idolis, gens Lithuanorum per aliquot dies de articulis fidei, & oratione dominica per ſacerdotes polonos, magis tamen per regem Wladiſlaum, qui linguam gentis nouerat, edocebatur, & ſacra baptiſmatis unda renaſcebatur. Largiente pio rege Wladiſlao ſingulis ex popularium numero, poſt ſuſceptū baptiſma, ex panno de Polonia adducto, nouas ueſtes, qua prouida liberalitate effecit, ut natio illa rudis & pānoſa, lineis in eam diem contenta, fama huiuſmodi liberalitatis uulgata, pro conſequēdis laneis, cateruatim ad ſuſcipiendum baptiſma, ex omni regione accurrebat. Et quoniā unūquemq; credentium baptiſare ſingillatim imenſus labor uidebat, mandāte rege, multitudo in turmas & cuneos ſequeſtrabatur, & uniuerſis, cuiuſlibet turmarum benedicta aqua ſufficienter conſperſis, cuilibet turmæ, & uniuerſis qui ea conſtiterant, nomen uſitatum Petrus, ſecūde Paulus terciæ Ioānes &c. fœminis per turmas diuiſis, Katherinā, Margarethā &c. iuxta turmarū numerū imponebatur. Militaribus tamen ſpecialis impendebatur baptiſmus. Fundauit inſuper rex Wladiſlaus in Vilna eccleſiam cathedralem ſub titulo ſancti Staniſlai patroni Polonorū. Principalemq; arā in loco ubi ignis (qui falſo perpetuus credebatur) conſtituit. Vt error gentilis cunctis patentior fieret, etiā in prædicta eccleſia Vilneñ, Epiſcopum, uirū ſpectatæ uirtutis Andream Vazilo, natione Polonū, genere nobilem, de domo accipitrū, profeſſione fratrem ordinis minorum, olim Elizabeth reginæ Hūgariæ confeſſorem & prædicatorē inſignē, Epiſcopū Ceretheñ conſtituit. Huic ut ſtatū pontificalē inter Neophitas poſſit ducere honeſtū, eccleſiā parrochialē i Clodawa Gnezneñ dioceſis eo ꝙ notabiles haberet introitus, adiunxit.

Lithuania unde dicta ſit.

Lithuanorum idola.

Idola Lithuaniç per regem deleta.

Fidei Chriſtianç ſuſceptio.

Copia baptiſatorum.

Fundatio Eccleſiç Vilneñ & Epiſcopatus.

adiunxit. Conſtituit & quattuor prelatos, octoq; prebendarios, in prædicta Vilneñ eccleſia, ſufficientem dotem, uillas, prædia, lacus, & poſſeſſiones eis largiendo. Fundauit præterea ſepte parrochiales eccleſias, uidelicet in Volkomaria, Miſzohola, Nyemczam, Myedniki, Crewa, Obolcze & Hayna. Item prebendam ſancti Martini in caſtro Vilneñ altiori, & his bona dotalia aſſignauit & inſcripſit. Terram quoq; Lithuaniæ germano ſuo Skirgelloni, tanq̃ ſupremo duci Lithuaniæ regendam commiſit. Cuius ferocitatem dux Vitowdus fugiens ad Ianuſſiũ ducem Mazouiæ primum, deinde ad Semouitum Mazouiæ ducem cõceſſit, a quibus parũ benigne tractatus, ad Conradum Czolner Magiſtrum Pruſſiæ tranſiit. Tãdem a rege Wladiſlao ſpe nanciſcendi magnum ducatũ Lithuaniæ certificatus, tria caſtra Cruciferorũ uidelicet Iurgemburk, Mergemburk, & Nauandz comprehendit & conflagrauit. Fratribus & adminiſtratoribus ordinis occiſis, & in foſſata proiectis Quumq; in Lithuania conſiſtens, ſpes ſuas differri uideret, caſtrum Vilneñ aſtu intercipere molitus eſt. Ordinatis ſiquidẽ pluribus uehiculis, armatos incluſit, carneſq; ferarũ deſuper poſuit, & in caſtrum Vilneñ miſit, fingẽs ſe nuptias ſorori celebraturum. Fraude autẽ detecta, metuẽs ſibi Vitowdus cũ uxore & amicis in Pruſſiam refugit, & nouo fœdere cum Cruciferis icto, bienio illic mãſit, ac Lithuaniam cũ Prutenis ſæpius afflixit. Cui rex Wladiſlaus reſiſtens, ãno domini 1390 caſtra eiuſdem ducis Vitowdi Brzeſcze Grodno, & paruum Kamienyecz expugnauit, ex quibus in regiones Lithuanorũ incurſiones fiebant.

Dux Vitowd⁹ a Vladiſlao reuocatus.

Vitowdi aſtutia.

CAPVT XL.

Lithuanica itaq; expeditione rege Wladiſlao occupato, Heduigis regina Poloniæ, cõgregato altero exercitu ex militibus Poloniæ, Przemiſl, Iaroſlaw, Grodek, Halicz, Leopolim ciuitatẽ, & caſtrũ in monte, Trebowla, & cæteras munitiones, expugnatione aut deditione conquiſiuit. Vitowdus uero ſuoꝝ caſtrorum expugnationẽ ulturus, triplici agmine Lithuaniã aduenit. Vnum Conradus Vokerod Magiſter Pruſſiæ rexit, in quo erant Almani, Anglici, & Francigene. Aliud Magiſter Liuoniæ. Tercium dux Vitowdus, oppidoq; & caſtro Troki ſuccenſo, caſtra Vilnenſia graui obſidione afflixerunt, & toto obſidionis tẽpore, quod a feſto Ioãnis baptiſtæ uſq; ad feriam ſextam poſt Michaelis durauit, pro uictoria operam nauarunt. Poloni uiciſſim caſtrum Vilneñ incunctãter defenderunt. Dux Korigal alias Kazimirus germanus regis Wladiſlai, ex caſtro ſuccẽſo fugiẽs, ab hoſtibus captus eueſtigio decollatus eſt. Dux Narimũth arces regias tuendo, in duello captus, & in prato in arbore Vlmi, uulgo Vyaſz per pedes inter machinas Prutenicas ſuſpenſus, a Vitowdo crudelius q̃ conueniebat ſagittis proiectus, necatuſq; eſt. Sequẽti anno primo æſtatis tẽpore Vitowdus cum Magiſtro Pruſſiæ ad caſtra Vilnẽſia regreſſi neutiquã profecerunt, nam Iaſzko de Oleſnicza Capitaneus Lithuanicus, caſtra tuendo plurimos uulnerabat & occidebat. Diſceſſerunt ergo & caſtra Volkomiriã & Nouogrodek a duce Skirgellone ſupra fluuium Vilia conſtructa, expugnarunt & conquiſierũt. Tẽpore quoq; hyemis Lithuaniã reuerſi, ſupra

Vitowdi repugnatio.

korigal occiſ⁹.

Narimunth captus.

fluuium

fluuiũ Niemyen in circuitu caſtri Kowno, tria caſtra de lignis erexerunt. No
men uni caſtro Kowno uiciniori Nauwerder, quod noua inſula ſonat, alteri
Ritteruerder, quod inſula militum ſonat. Tercio Metemburk, quod caſtrũ
metarũ interpretatur, frequentibus incurſionibus ex eis oram Lithuanicam
inuadendo. Miſit ergo rex Wladiſlaus ad Alexandrum Vitowdum in Pruſ
ſiam Hẽricum filium Semouiti ſenioris mortui, & germanum Semouiti ui/
uentis ducis Mazouiæ. Et reconciliatione inter regẽ Wladiſlaum, ac ducem
Vitowdum ordinata, germanam Vitowdi Ringalam nomine, in ordine ſub
diaconatus conſtitutus, & in Epiſcopum Plocẽ electus, atq; per Bonifaciũ
nonum confirmatus, in uxorem præfatus Henricus dux Mazouiæ accepit,
& nuptias de more celebrauit. Poſt paucoſq; dies ueneno toxicatus interiit.
Inter duces Mazouiæ in eccleſia Plocẽ tumulatus. Vitowdus autẽ regi re/
cõciliatus, tria caſtra Ritteruerder, Nauwerder & Metemburk ſpoliauit &
ſuccendit, occurrenteſq; Prutenos proſtrauit. Et in Lithuaniam ueniens, ãno
domini 1392 in magnum ducem totius Lithuaniæ per regem Wladiſlaum,
ammoto Iaſzkone de Oleſnicza Capitaneo, prefectus eſt, ſub hac conditio/
ne. Vt prefatas terras Lithuaniæ ꝓ rege, & regno Poloniæ fideliter teneret
& regnum Poloniæ in proſperis & aduerſis nunq̃ deſereret. Cruciferi autem
de Pruſſia Vitowdi diſceſſum, & trium caſtrorũ demolitionem ulciſcentes,
in Lithuaniam deſcenderũt, & caſtra Schuraſz, Barthen & Stramel conqui
ſierunt, captiuorũq; tria milia utriuſq; ſexus Pruſſiam deduxerunt. Introni/
ſato quoq; Alexandro Vitowdo in ducatũ Lithuaniæ, Suitrigello qui & Bo
leſlaus, a facie eius in Pruſſiam fugit. Dux uero Skirgello alter frater manu
& lingua promptior, contra Vitowdum ſeditionem intentauit. Quo cogni/
to rex Wladiſlaus anno domini 1393 cum Heduigi regina celeriter in Lith/
uaniam perrexit, & ad uinculum charitatis binos fratres reduxit, utq; ingen
tẽ & concitum ſpiritum dux Skirgello miteſceret, ſupra ducatum Kiouiẽ
rex Wladiſlaus ei Starodub, Starotroki & Crzemyenyecz in poſſeſſionem
adiecit, precipiens ut Alexandro Vitowdo in ſingulis pareret. Boleſlaus au/
tem Suitrigello cum Conrado de Iunigen Magiſtro Pruſſiæ, cum Almanis,
& Frãcigenis, anno domini 1394 caſtra Vilnenſia bimeſtri tempore obſedit
Vitowdo eis reſiſtere non ſufficienti ſolum ex inſidiis eos laceſſente & impe
tente. In hyeme Vernerus Tetingar Marſalcus, altera uice Vlricus de Iuni
gen Aduocatus Sambiẽ, & Magiſtri germanus, in Lithuaniã deſcenderũt,
& predas abegerunt. Dux quoq; Vitowdus in Pruſſiam deſcendit, & circa
Iuſterbork omnẽ regionem igne & cœde uaſtauit. Dehinc Conradus de Ko
bork Cõmendator in Balga terram Drohicẽ ſpoliauit. Sub ea autẽ tempe
ſtate dux Skirgello (ut fertur) toxico mortuꝰ eſt. Intulit deinde rex Wladiſ/
laus, anno domini 1396 duci Wladiſlao Oppoliẽ bellum, ſuper quo inte/
gro anno decoquebat, & conſilia ſecreto captabat. Et cum regnicolis expu/
gnauit, alia uero ꝑ præfectos aut deditionem recepit, caſtra & ciuitates, Hol
ſtein, Crzepicze, Vielun, Bobolicze, Brzeſnicza, Oſtrzeſſow, & Grabow,
quæ omnia infra ſeptem dies recuperauit. Caſtrũ aũt Boleſczauicz ſeptem
ãnis obſeſſum, ſiti, fameq; maceratũ, per Euſemiã alias Offkam Wladiſlai
Oppoliẽ

Caſtra Nauwerder, Ritterwerder Metemburgk erecta.

Henrici ducis Mazouię mors.

Tria caſtra ſuccenſa.

Fratrum cõcordia.

Mors Skirgelli.

wladiſlao Oppoliẽ bellum illatum.

Oppolieñ relictam deditũ eſt. Criſtinus quoq; de Oſtrow Caſtellanus Sandomirieñ ex mandato regis, terram Dobrzineñ occupabat, & quom obſideret caſtrũ Bobrowniki, Cõradus de Iunigen Magiſter Pruſſiæ cum exercitu copioſo aduenit, & eum ab obſidione fugauit. Huic igitur Cõrado magiſtro Pruſſiæ, Wladiſlaus dux Oppolieñ, p Polonos exacerbatus, in quadraginta milibus florenorũ caſtra Dobrzin, Bobrowniki, Rippini, Zlotoria, & Lipno obligauit, ueritus ne uelut cætera ſibi eriperent. Præterea idẽ dux Wladiſlaꝰ Oppolieñ, mercatores Graccouieñ in medio quadrageſimæ ex Wratiſ: redeũtes, ſpoliauit, & nobiles quos captiuabat, pecuniis mulctabat. Ob hoc Wladiſlaus rex Poloniæ, terram ipſius uaſtauit, & caſtra Strzelcze, & Lublinyecz expugnauit. Dumq; ciuitatẽ & caſtrũ Oppolieñ obſideret, Cõradus Oleſzniceñ, & Bernardus Nemodlimyeñ alias Falkenbergeñ duces Sleſiæ regi ſupplicauerunt, & inter eos concordiam fecerũt, rex itaq; omnium ſpoliorum ſatiſfactione percœpta, obſidionem ſoluit.

CAPVT XLI.

Vitowdi in Thartaros expedicio.

SEquenti uero anno recõciliatum Boleſlaum Switrigello germanum ſuum in Polonia & non Lithuania (ne ſeditiones, ut conſuerat, concitaret) locauit. Tunc pacificata Lithuania. Alexãder Vitowdus Lithuaniæ dux anno domini 1397 cum notabili exercitu in Thartaros expeditionẽ ægit, & tranſito flumine Tanais, quem Thartari Don appellant, repertaq; Thartarorum multitudine, in ipſam irruit, & plura milia Thartarorũ cum uxoribus, paruulis, & pecoribus cœpit, & uſq; in Lithuaniã deduxit, quorũ mediã ptem regi Wladiſlao in Poloniam miſit, & hi fidem Chriſti profeſſi, unus populus cum Polonis effecti ſũt. Reliquã uero mediã ptem in Lithuaniã locauit, & hi in ſecta Machometi, uſq; in hãc diem permanent. Thartari tamen Lithuanici, & Abram modernus iudex & ſcriba eorũ, nõ per captiuationẽ nec debellationẽ ſe Lithuaniam intrauiſſe aſſerũt, ſed quom bella dux Vitowdus cõtra Cruciferos agitaret, eos in ſubſidium uocauit, & ſponte uenientes, in Lithuania locauit, uillas & libertates oportunas eis donando. Alteram dehinc expeditionẽ contra Thartaros Vitowdus magnus dux Lithuaniæ duxit, Wladiſlao rege, & Heduigi regina Poloniæ improbante & diſſuadente. Et dum ſuperatis fluminibus, in planiciem diffuſe porrectã, circa fluuium Vorzſkla, quartadecima die Auguſti, uidelicet feria tercia poſt Laurẽtii perueniſſet. Apparuit acies Thartarica maxima, cuius numerus ad liquidum eſtimari non potuit. In cuius comparatione exercitus ducis Lithuaniæ uidebatur puſillus. Concuſſus igitur timore exercitus Catholicus, Spitkone de Melſtem Palatino Gracco: conſulente duce quoq; Lithuaniæ approbante, de pace tractãdum perſuaſit. Neq; Ediga dux exercitus a Cæſare Thartarorũ Themerlin conſtitutus, pacem aſpernabatur. Verum conditiones ab eo propoſite, parũ honeſte uidebantur, quibuſdam autẽ Polonis, Almanis, Lithuanis, & Ruthenis conflictum optantibꝰ, infeſtiſſimis ſignis cõcurſum eſt. Abundante tandẽ multitudine Thartarica, Chriſtianorũ res deteriori loco eſſe cœpit. Vitowdus hortantibus militibus ad cuſtodiã ſui corporis cõſtitutis, Sãdiuogio de Oſtrorog, & Dobrogoſtio de Szamotuli, equos mutando effugit. Exercitus uero ſuus a multitudine Thartarica

Magna Thartarorum ſtrages.

Secunda expedicio Vitowdi in Thartaros.

Chriſtianorũ clades.

dine Thartarica fuſus atq; uictꝰ eſt. Occiſi ſunt in eo bello ex Polonis Spit
ko de Melſtein Palati: Gracco: Szocha Palati: Ploce: Pylik palatinus Var
ſzauieñ, Vocaſſius alias Varſius de Michalow, Ioãnes Glouacz, dominus
Boguſſius & plures alii. Iſte Temerlanes in thartarico Temir Kutho uoca
tur, quod ſonat fœlix ferrum, in cuius conſpectu terra ſiluit. Quamuis hoc
Thartari tribuant principi ab ipſo miſſo, Akſak themir, quem latini ſcripto
res Temerlanẽ appellant, Akſak. i. claudus uel claudicãs Themir. Sub idẽ
tempus anno uidelicet 1399 duodecima Iulii Heduigis regina Poloniæ in
caſtro Graccoui: mortua eſt. Enixa fuit ſiquidem duodecima Iunii filiam bi
nomiã Elizabeth Bonifaciam uocatã, quæ in triduo obiit. Regina uero Hed
uigis ex partu egrotare cœpit, & deuotiſſime ſacramentis perceptis, duode
cima Iulii hora meridiei defuncta eſt. In eccleſia Graccouie: in ſiniſtra parte
chori ante ſacrariũ, per regem Wladiſlaum quartadecima Auguſti ſepulta
Epitaphio appoſito, Sidus Polonorũ iacet hic Heduigis eorum. Regina no
bilis generoſa &c. Vide appenſum ad eius ſarcophagum. Hæc fuit facie &
moribus uenuſtiſſima. Hæc in diebus quadrageſimæ & aduẽtus domini, cor
pus aſpo ieiunio, & cilicio domabat. Hæc in ægenos profuſiſſima, hæc ſua
inſtantia & cura regẽ Wladiſlaum, ad cõficiendum collegium pſalteriſtarũ
in eccleſia Graccouieñ induxit, pſalmos cantantium. Et ad inſtaurandũ atq;
complendum generale gymnaſium per Kazimirum ſecundũ olim regem po
loniæ inceptũ. Hæc duo altaria in eccleſia Gracco: unum ſub titulo uiſitati
onis ſanctæ Mariæ, aliud ſub titulo ſanctæ Annæ erexit. Hæc monaſterium
uiſitationis Mariæ in arena extra muros Graccouienſes ſua uigilia & indu/
ctione ſui coniugis fundauit. Hæc monaſterium fratrum Slauorum, ſub titu
lo paſſionis & crucis Chriſti de poſt Cleparz erigere cœperat. Hæc pecuni
as, ueſtes, clenodia & uniuerſam ſuppellectilem regiam in fundationem uni
uerſitatis ſtudii Graccouienſis, & in releuamen miſerabilium perſonarum
exequutoribus teſtamenti uidelicet Petro Viſſh Epiſcopo Graccouienſi &
Iaſzkoni de Thanczin Caſtellano Graccouieñ commendauit. Hæc plures a
doleſcentes ingenuoſos in gymnaſiis tenuit & aluit. Legebat autem conſue/
te teſtamentum uetus & nouum, Vitaſpatrum, homelias quattuor docto/
rum, Libros ſermonum, & paſſionalia ſanctorum, libros meditationũ & ora
tionum ſancti Bernardi, & ſancti Ambroſii, libros reuelationũ ſanctæ Brigit/
tæ, & q̃plures alios de latino in Polonicum tranſlatos. Poſt mortem autẽ re
ginæ Heduigis, nulla prole extante, rex Wladiſlaus eiectionẽ metuens, to/
tus ad regreſſum in Lithuaniã ſpectabat. Prælati autẽ & Barones regni Po/
loniæ, regem fluctuantem, aliam heredem regni Poloniæ, Annam Comitis
Ciliæ Vilhelmi filiam ſupereſſe docuerunt, quã illi Anna Kazimiri ſecundi
Poloniæ regis filia pepererat. Ad quam procandũ, extemplo ad Ciliam Io/
annem alias Iwan de Obichow Caſtellanum Sremeñ de domo Vyenyaua,
Hinczka de Rogow de domo Dzaloſza, & Ioãnem de Oſtrowcze de do/
mo bipennium miſit. Quam ſedecima Iulii anno domini 1400 Graccouiam
adduxerunt. Et quoniã præfata uirgo nullam linguam præter alẽmanicam
nouerat, ordinatione regis prope octo menſibus polonico idiomate Gracco
uiæ imbuebatur

Vitowdus ui/ctus.

Heduigis regi/na Poloniç mortua.

Commẽdatio ſuç uitæ.

Pia opera eius

Fundatio mo/naſterij in Are/na.

Wladiſlaus ꝓ alia cõiuge ꝓcos miſit.

uiæ imbuebatur, quod poſtq̄ intelligere didiciſſet, regio thoro coniuncta eſt, q̄uis rex Wladiſlaus moliebatur reſcindere & eam abicere, eo ꝙ parū præſtantis formæ ſibi appareret. Inde & in procos prouocabatˀ. Coronatio aūt eius ad annum domini 1 4 0 2 dilata erat, & prædicto anno in dominica quinquageſimæ in reginā Poloniæ Graccouiæ coronata & inuncta fuit. Amplius āno ſupraexpreſſo uidelicet 1 4 0 0 Wladiſlaus rex Poloniæ, ad honorem

Erectio uniuerſitatis ſtudij Graccouieñ.

omnipotentis dei & gentis Polonicæ ac Lithuanicæ profectum, ſtudium generale in ciuitate Graccouieñ feria ſecunda poſt Iacobi apoſtoli, de cōſenſu Bonifacii papæ noni erexit. Cuius fundationē Heduigis regina dum uiueret maxima inſtantia procurabat. Accerſitiſq; Doctoribus & magiſtris Poloni‑

Doctores Graccouiā accerſiti.

ci, Bohemici & Almanici idiomatis ex uniuerſitate Prageñ, aſſignauit eis cēſus in exactionib9, theloneis, & aliis introitib9, aſſignauit & prelaturas atq; prebendas omnes collationis regiæ. S. Floriani in Cleparz, ſola prepoſitura ſibi reſeruata. Aſſignauit & lapideam Akerſdorff in platea ſanctæ Annæ ꝓ Artiſtarum & Theologorum. Domum uero Sādiuogii de Subino Palatini Poſnanieñ in platea Caſtreñ pro Canoniſtarū & Medicorū collegiis, quarū utraq; pecuniis Heduigis reginæ, in huiuſmodi opus derelictis, per exequutores extructa eſt. Confirmatoq; prefato gymnaſio Graccouieñ generali, ꝑ Ioannem papam 23. & expoſt per Martinum quintū, in uariis ſcientiis & ſuppoſitis uehementer creſcere & florere, ac uiros doctos & induſtrios producere, in regni Poloniæ dilatationē, diffuſionem, & gloriā immortalem, cœpit. Cuius etſi plura numerentur, extentq; opera decora, nullum tamē æque magnificum ac neceſſariū pro confutandis opprimendiſq; hereſibus, erroribus & uiciis, pro ferendis uirtutibus, pro defendenda iuſticia, & ꝓ illuſtranda ueritate, cernitur ac inuenitur. Sobrietatē em̄, ſapientiam, iuſticiam, & uirtutē docet, quibus nihil utilius eſt hominibus in uita. Quod ſtudiū etſi per Kazimirū ſecundum regem Poloniæ orditum, priuilegiiſq; Vrbani papæ quarti regis Kazimiri præfati & ciuitatis Graccouieñ munitum & dotatū, Collegiumq; in Kazimiria muro erectum fuit, ut præfatum eſt. Nō tamen fuit cōſumatū in hanc diem, unde in hac die feria ſecunda poſt Iacobi apoſtoli, prima lectio in Iure Canonico per reuerendiſſimū dominum Petrū Viſzh utriuſq; iuris Doctorem, ac Epiſcopum Gracco: & Cancellarium uniuerſitatis nouæ, fœliciter incœpta eſt. Data autē, & inſtitutio eius, in die Mariæ Magdalenæ præceſſerat.

CAPVT XLII.

ANno deinceps domini 1 4 0 3 Cōradus de Iunigen Magiſter Pruſſiæ, habens in ſuo comitatu Boleſlaum Switrigel cum notabili

Conradus de Iunigen Lithuaniam vaſtat

exercitu terras Lithuaniæ circa feſtū ſanctæ Dorotheæ ſpoliis & igne uaſtauit, & in terras ſuas circa Ragnetham rediit. Quo egreſſo, repēte nouus exercitus Magiſtri Liuoniæ ingreſſus eſt, & multis dānis atq; ſpoliis illatis, cum pluribus captiuatis in Liuoniā exceſſit. Propter quod Wladiſlaus rex Poloniæ miſſis nunciis, ex Pruſſia Switrigellonem reuocauit, & ei terrā Podoliæ, Item terram Zidaczouieñ, Itē diſtrictus Stry, Szidlow, Stobniczam, Drugnyam, Vſcze, Item mille quadringentas mar‑

cas annui

cas annui cenſus in Zuppis regijs aſſignauit. Ea tamen largitionis magnitudo leuem Switrigelli animum, ſtabilire non potuit, quin ad Cruciferos perfugeret & Lithuaniam perturbaret. Itaq; ad pacem conficiendam, anno domini 1404 pro feſto Penthecoſtes dieta generalis in Raczanſz celebrata eſt ſub præſentia Wladiſlai regis Poloniæ, Vitowdi magni ducis Lithuaniæ, Conradi de Iunigen Magiſtri Pruſſiæ cū ſuis Commendatoribus. Et pax ſub his tunc conditionibus confecta, ut Wladiſlaus & Vitowdus de terra Samagittiæ Magiſtro & ordini Cruciferorū excederent, & ꝙ Wladiſlaus terram Dobrzineñ quadraginta milibus florenorū redimeret. Itē ꝙ relegatos hinc inde nō fouerent, & ꝙ captiuos ſoluerēt ac manumitterent. Præterea ſequenti anno dux Lithuaniæ Vitowdus, alterum conuentū cū Magiſtro & ordine Cruciferorū celebrans, pacem neceſſariam, magis q̄ honeſtā compoſuit, de terraq; Samagittiæ cœdere, & armis Samagittas in ditionem Magiſtri & ordinis impellere, Wladiſlao rege nequicq̄ abnuente conſenſit, terramq; præfatam Samagittiæ per litteras publicas geminato idiomate, Latino ſcilicet & Almanico ſcriptas, Magiſtro & ordini Pruſſiæ, donatione perpetua, etiā a rege poloniæ Wladiſlao prochdolor confirmandas donauit & inſcripſit. Anno autem domini 1406 Vitowdus magnus dux Lithuaniæ prima expeditione in Moſkouiam contra generum ſuum Vaſilonem, ſeu Baſiliū ducem Moſkouiæ (cui filiam ſuam Anaſtaſiam deſponſatam locauerat mota, eam predis & ſpolijs uaſtauit. Altera deinde expeditione anno domini 1408 contra eūdem ducem Vaſilonem, cum auxilio mille lancearum a rege Poloniæ, & Magiſtro Pruſſiæ Vlrico de Iunigen uno uexillo expeditarum gentium, habito in Moſkouiam irrupit, & eam uaſtabat. Quo cognito Switrigal uir inſtabilis, caſtra ſua Branſko & Starodub exuſſit, & ad Baſilium ducem Moſkouiæ fugiens, in contumeliam Vitowdi, exercitum ipſius die noctuq; pro Moſkouitis laceſſijt & turbauit. Tandem reſtitutis poſſeſſioībus, quas dux Moſkouiæ uſurpauerat: pax ſub æquis conditionibus firmata fuit. Verū frumenta a rege Poloniæ Wladiſlao per Iſtulam duci Alexandro Vitowdo uſq; in Ragnetham miſſa, per magiſtrum Pruſſiæ Vlricum de Iunigen, allegantem ꝙ Barbaris arma contra chriſtianos mitterentur, recepta ſunt. Propter quod rex Wladiſlaus per ſuos oratores, reſtitutionem eorum poſtulauit, & in bellum aſpirare cœpit. Vitowdus uero dux Lithuaniæ, Samagittiam ordini Cruciferorum donatam abſtulit & recepit. Vlricus quoq; Magiſter Pruſſiæ, bello moto, caſtrum & oppidum Dobrzin, Item Ripin, & Lipno anno domini 1409 in uigilia aſſumptionis Mariæ expugnauit. Et Iacobum de Plonini, nobilem de domo Pruſſi, Capitaneū Dobrzineñ capite truncauit. Deinde caſtra Bobrowniki, Zlatoria, & Bidgoſcza expugnauit & accepit. Wladiſlaus ergo rex Poloniæ uocata totius regni expeditiōe in octaua Natiuitatis Mariæ, in Volborz, ad quam Vitowdus minime uenire potuit, Bidgoſtiam obſidiōe cinxit, & in octo diebus expugnauit. Oratoribuſq; a Venceſlao Romanorū & Bohemiæ rege, uidelicet duce Conrado antiquo Oleſznicześ, & Ienkone Wratiſlaueñ ac Swidnicieñ Capitaneo, aduenientibus. Pax cum Magiſtro Pruſſiæ, uſq; ad feſtum Ioannis baptiſtæ incluſiue, compoſita eſt, & Venceſ-

Vitowdus contra Moſkū Vaſilonem.

Commeatus Vitowdo ſurreptus.

Venceſlaus Romanorum rex partiū ſedator.

laus rex Romanorum, dominica Iudica inter regem & magiſtrum iuſte arbitraturum ſe obtulit, qua dominica ueniente, ſuaſu Iodoci Marchionis Moraviæ ſententiam protulit, ꝙ terra Dobrzinenſis in manus ſuas traderetur. Cuius poſſeſſione infra unum annum tenta deliberaret & decerneret, ad quem eius dominium pertineret. Item ꝙ regnum Poloniæ peramplius ex Lithuania & partibus orientis nunq̃ ſibi regẽ eligeret, ſed ex partibus occidẽtis. Ex qua ſententia, liquidiſſima apparuit iniquitas, quoniam ſuper re iuridico proceſſu non deducta, ſententiam tulit.

CAPVT XLIIII.

Thartarorum Imperator in auxilium acerſitus.

VLadiſlaus autẽ rex non expectato arbitramento, iudicioq; Venceſlai Romanorum & Bohemiæ regis, pro die ſancti Andreæ precedentis anni, cum duce Vitowdo in Brzeſczie Ruthenica conuentum tenuit, & illic progreſſum belli futuri contra Cruciferos gerendi ſecretiſſime cum eo confecit. Imperatoriſq; Thartarorũ Zavolhenſium auxiliũ cum ſua multitudine & copiis, ibidem præſentis, perſuaſionibus & promiſſis obtinuit. Hunc imperatorem Thartarorũ toto tempore hyemis, & uſq; prope feſtũ Ioannis baptiſtæ cum gente & uxoribus Alexander Vitowdus in ſuis terris tenuit & aluit. Dominica uero Miſericordia domini anno Chriſti 1410 rex Wladiſlaus cum duce Lithuaniæ Vitowdo in nouam Sandecz ueniens, eum ad Sigiſmundũ regem Hungariæ in Keſmark miſit, ut ſinceriter inducias pacis, ad ſedecim annos cõfectas, quorum adhuc quattuor reſtabant, obſeruaret. Rex autem Sigiſmundus reſpondit, huiuſmodi inducias non eſſe licite ſeruandas, ſi Cruciferi in Pruſſia bello impeterentur. Et ſecreto Vitowdum magnũ ducem Lithuaniæ, ad defectionem & noui diadematis aſſumptionem pellicere conabatur. Interim rex Wladiſlaus in

Monaſteriũ in noua Sandex fundatum.

noua Sandecz commorans, anno præfato 1410 monaſteriũ ſeu hoſpitale ſanctiſpiritus ordinis Premonſtrateñ cum Abate infulato fundauit, pro dote uillam ſuam Dambrowka, inſuper uiginti marcas annui cenſus in Zupis Vieliczeñ ei aſſignando. Die aũt Lunæ, in craſtino ſanctorum Petri & Pauli, per eũ cõſtituta rex Wladiſlaus ad Iſtulam ſupra monaſteriũ Cziruenſko uenit, ad locũ ubi põs ex nauibus apud Cozmice applicatus fuerat, & ipſe & totus exercitus Polonorum cum quadrigis & machinis ordine compoſito tranſiit. Eodem quoq; die magnus dux Lithuaniæ Alexander Vitowdus cum imperatore Thartarorũ, & gentibus ſuis aduenit, & feria quarta nona Iulii in terras hoſtiles intrauerũt. Illicq; primum ſigna militaria, rex & dux Lithuaniæ, duceſq; Maſouiæ Semouitus & Ianuſſius, atq; Barones omnium terrarũ extenderunt, & patrium carmen Bogarodzicza Poloni uociferare cœperunt.

Lithuanorum & Thartarorũ facinus.

Illo die Lithuani & Thartari quandam eccleſiam ſpoliarunt, & ſacramentũ diuiniſſimũ ex ſacrario eiecerũt, quo facto Poloni uehementi dolore tacti, ad regem contra Barbaricas crudelitates clamauerunt. Quũq; ex commiſſo regis duo Lithuani magis culpabiles oblati fuiſſent, iuſſu magni ducis Lithuaniæ, more illius gentis ſeipſos in patibulũ ægerũt ac ſuſpenderũt. Et de cætero nemo in eccleſias manus rapaces intulit. Et quia fluuius Drwancza, quo peruentũ erat, altis tignis in utraq; ripa cũ exercitu hoſtili machinis bellicis

& ſagittis

ſagittis munitus erat, rex cum exercitu ad ortum fluuii feria ſexta ante Margarethæ undecima Iulii retroceſſit. Et die dominico ſanctæ Margarethæ tredecima Iulii ipſe rex & uniuerſus exercit⁹ in uilla Viſſoka prope Dzoldow uiatico corporis Chriſti procuratus eſt. In feriã autẽ terciam diuiſionis apoſtolorum de nocte ualidus uentus, fulgura & pluuia exercitum moleſtarunt In caſtris uero Cruciferorũ etiam tentoria diſiecerunt, ut carmen Claudiani futuræ cladis preſagum ueriſſime adaptaretur hoc. O nimiũ dilecte deo, cui militat æther. Et cõiurati ueniũt ad claſſica uenti. Motis caſtris mane a Dãbrowno ſpacio duorum miliarium, uniuerſus exercitus regius inter arbuſta uillarum Thanenbrik & Grimuald uenit, & in loco editiori extenſis tentorii telis, iniuriã aeris repellentibus, rex miſſã audire accelerabat. Venerũtq; nũcii alius poſt aliũ, hoſtilem adeſſe exercitũ nũciãdo. Rex aũt repẽtino hoſtiũ aduẽtu nihil motus, duas miſſas p Bartholomeũ plebanũ in Clobuczko, & Iaroſlaum Prepoſitũ Kaliſſieñ ſacellanos ſuos lectas, deuotiſſime audiuit. Et flexis genibus in oratione procumbẽs, deum præcabatur, ut ſibi fœlix pugna & uictoria proueniret. Interim dux magnus Lithuaniæ ſuũ exercitum, Zindramus uero de Maſzkouicze macherophorus ſeu gladifer Graccor: Polonicũ exercitũ in ordines & ſigna, mira celeritate ordinauerũt. Quinquaginta ſigna ſeu uexilla inſignibus militibus referta Polonica, Lithuanica uero quadraginta erant. Prutenicus autẽ exercitus & milite & robore inferior, quinquaginta unũ uexillum habuit. Alexander aũt Vitowdus moræ & tarditatis impatiens, ad regem per frequẽtes nũcios, tandẽ per ſeipſum ingenti uociferatione inſtabat, ut neglectis orationibus conſurgẽns, in bellum properaret, qui non, niſi complemẽto orationis ad integrum perfecto, abduci potuit. Tandem armatus, equum aſcendit, & ad uidendũ hoſtilem exercitum, in editiorem collem, unde utrũq; exercitum perſpexit & contemplatus eſt, proceſſit, & ad ſuos rediens, eos breuiter admonuit. Mutatoq; canterio, equum forte aſcẽdit, ſubruffi coloris ſeu taxei alias Cziſſaui, tenuem in fronte habẽtem caluiciem, galeaq; accepta, ſingulos præſbiteros & notarios ad currus ire iuſſit. Sub hoc tẽpore Magiſter Crucifericus Vlricus de Iunigen duos caduceatores, quoꝝ unus regis Romanoꝝ aquilã nigrã in aureo cãpo alter ducis Stetineñ rubeum Griffonẽ in albo campo deferebat, miſit, duos enſes nudos in manibus deferentes. Qui aliquali reuerẽtia regi facta, Theutonico idiomate Ioãne Manſzik interpræt ãte dixerunt. Illuſtriſſime rex, Magiſter Pruſſiæ Vlricus, tibi & fratri tuo Vitowdo duos gladios in ſuffragiũ pugnæ miſit, quatin⁹ minus cunctãter, & magis audaci q̃ præ te fers animo cum eo cõgrediaris. Siq; arctũ campum habere exiſtimas, ad certamẽ te alliciendo, de planicie campi quantum uoles tibi cœdit, en ſuperbum nuncium Et in eo pũcto retroceſſionẽ Prutenicus exercitus haud exiguam fecit. Rex autẽ Wladiſlaus acceptatis gladiis, qui in hanc diẽ in theſauro caſtri Graccouieñ ſeruantur, nõ in bilem ſed lachrymas reſolutus, ait. Quamuis inquit ſufficientes gladios habeam, pro maiori tamen ſuffragio etiam hos duos gladios accipio. Cãpi uero electionẽ propiciatiõi diuinæ cõmitto. Sic fatus, ſigna canere iuſſit, & uniuerſus exercitus Bogarodzicza uociferãdo cecinit.

Tempeſtatum inerudeſcentia

Proteruitas nuncii.

Duo gladii Vladiſlao & Vitowdo miſſi.

REfert Aeneas de Piculominibus Poeta, poſtea Cardinalis & papa, & alii ſeqces. Primū cōgreſſum Lithuanos & Thartaros inermes feciſſe. Et his ſuperatis, Polonos rigido ferro armatos ſucceſſiſſe. Noſtri uero tū ātiquiores milites, tum ſcriptores, ſimul iunctos proceſſiſſe narrāt. Polonoſq; leuum cornu, Lithuanos uero & Thartaros dextrū tenuiſſe, Verū exercitus Lithuanicus ducis Vitoldi iuſſu prior a parte ſua ad congreſſum uenit. Tantuſq; fragor & ſonitus aciebus cōgreſſis, quaſi moles immēſa ruinam pateretur, æditus eſt. Vtriſq; ſibi quadā connexione coherentibus, & quaſi ad unius horæ ancipiti prælio dimicantibus, Donec acies Lithuanica impetū hoſtilem ferre nō ualens, pedem referre cœpit, Cruciferiſq; eam prementibus, in fugā, duce magno Lithuaniæ nequicq̄ fugam clamore & uerbere ſiſtēte, coacta eſt uerti. Nec prius niſi Lithuaniā perueniens, fugam ſtabiliuit, & regem Wladiſlaū cœſum, cœſumq; magnū ducem Lithuaniæ, & eorū exercitum uſq; ad internitionē nunciauit. Milites tamen Ruthenorū Smolnenſium, ad tria propria conſiſtētes ſigna, pertinaciter pugnarunt, & inſignem laudem reportarunt. Fugerat & uexillum ſancti Georgii, ſub quo Bohemi & Moraui mercenarii militabāt, quod Ioānes Zarnowſki Bohemus regebat, & ideo poſtea honore priuat9, infamis permāſit. Duro itaq; certamine, & q̄ſi nouo fugatis Lithuanis, Polonis & Cruciferis pugnantibus, grandis iactura in acie Crucifera facta eſt. Succeſſerunt interim ſedecim agmina hoſtium, ſub totidem ſignis nondum belli fortunā expertis, locata. Ex quibus miles quidam Almanus genere, Dipoldus Kikerzicz appellatus de Deeber de Luſacia, cingulo aureo, alba Diploide in polonico Iakla uocata, & armis per totum ueſtitus, in equo ruffo exiliens uſq; ad regem decurrebat. Quem rex dum haſta uibrata excipere niteretur, a Sbigneo de Oleſznicza regio notario, poſtea Epiſcopo & Cardinali Craccouieñ inermi, regis ictum præueniente, ſua manu de equo deiecit, quem ſupinum rex Wladiſlaus haſta feriendo reliquit, attamen illico a militibus, regem obſeruantibus, occiſus, a pedeſtribus uero armis exutus eſt. Agmen uero Cruciferorum ſub ſedecim ſignis conſtitutum, ducente uno Crucifero, albo inſidenti equo, exercitumq; clamans conuertit in dextram partem in qua uexillum maius regium conſtiterat, & aciebus irruētibus, aliquamdiu durum conficiebatur certamē. Ad extremumq; tamen multitudine Polonorū undiq; eos circūdante, obtriti ſunt, fereq; ſinguli ſub ſedecim ſignis cœſi aut capti. In eo agmine Magiſter Pruſſiæ Vlricus & Cōmendatores ceciderunt cætera multitudo quæ potuit euadere fugam iniit. Tunc capti ſunt duo duces, Kazimirus Stetineñ, per Skarbkonē de Gori, & Conradus albus Oleſniceñ, per Ioannem Bohemum de Zalcz, qui Cruciferorum partem adiuuerant. Captus eſt & Georgius Kerczdorff cum quadraginta commilitonibus Capti ſunt & diuerſarū nationum milites, currus Prutenici oppugnati & dirupti ſūt, reperteq; ſūt aliquæ quadrigæ cathenis & uinculis onuſtæ, ad uinciendum Polonos paratæ. In aliis repte ſunt faces de pino, ſepo & pice, oblitæ, ſic & tela, ſepo, & pice pfuſa, cum quibus debellatos Polonos perſequerentur. Vaſa uini, iuſſu regis ſciſſa fractaq; ſunt, ne exercitus fatigatus bibēs languidus &

Prutenorum et Polonoꝝ grādis conflictus.

Ruthenorum palma.

Polonoꝝ bellicoſitas.

Conflictus mutuus.

Strages Prutenorum.

languidus & inutilis redderetur: Tunc perſequutio fugientium ad plura mi‑liaria eſt extenſa. In eo cōflictu quinquaginta milia hoſtium occiſa ſunt. Ae‑neas uero Siluius, & hiſtoriæ Almanorum, quadraginta milia ſupputant. Polonis quoq; non incruenta uictoriria ceſſit, duodecim tamen inſigniori‑bus dumtaxat cæſis. In craſtino diuiſiōis apoſtolorū quæ fuit feria quarta ſedecima Iulii, miſſæ & Te deum laudamus decantabantur. Cadauera illu ſtrium ſepeliebantur, & captiui preſentabantur atq; inſcribebātur. Seor‑ſum Cruciferi, ſeorſum Culmenſes, Liuonitæ, Bohemi, & Moraui, ſeorſum Sleſitæ, Bauari, Miſznenſes, Rinenſes, Sueui, Auſtrales, Friſones, Veſtfa‑li, Luſacenſes, Pomerani, Kaſſubitæ, Saxones, Francones. Bohemi tamen & Sleſitæ numero excedebant, milites noua ſponſione obligati dimittebantur. Duces uero exercituū & Cruciferi cuſtodiæ tradebantur. Poſtea rex Wla‑diſlaus feria ſexta in die Iacobi apoſtoli, uigeſima quinta Iulii caſtrum Mari emburk uallauit. Et quia Vitowdus dux Lithuaniæ obtenta licētia regis ab obſidione Mariemburgeñ, feria quinta infra octauas Natiuitatis Mariæ diſ ceſſit, ducesq; Semouitus & Ianuſſius paulopoſt cum gentibus ſuis diſceſſe runt. Ideo rex Wladiſlaus, ſoluta obſidione, die Veneris āte Mathei decima nona Septembris a Mariemburk etiam diſceſſit. Cruciferi autē numeroſum exercitum congeſſerunt, Grzimala antiquior ſubiudex caſtri Graccouieñ ꝙ pugnæ aderat, decem milium fuiſſe referebat, inter quos multi aulici Sigiſ‑mundi regis Hungariæ erant. Principalis autem Capitaneus eorū Michael Kochmaiſter, nouæ Marchiæ aduocatus fuit. Die itaq; Veneris ſancti Gere onis acies regis Wladiſlai, ad ſex milia pugnatorum ex aulicis & ex reliqui‑is ſtipendiarioꝝ, iunctis nobilibus maioris Poloniæ conflata, eis circa Coro‑now occurrit, & cum maximo clamore concurrerūt, fortiſſime æquo marte diutine decertantes, laſſatiq; de utroq; exercitu acclamarunt, ut pugnādi pa rumper obſeruarentur induciæ, quibus utrimq; acceptatis, diſgreſſe acies re ſpirarunt, pauſarunt, & ſudores abſterſerunt. Deinde ſublatis induciis, acies itidem congreſſæ ſunt, eadem in utriſq; animoſitate permanente, & multis hinc inde mortalibꝰ cadētibus, laſſitudineq; accedente, uice altera ab utroq; exercitu, reſumēdas eſſe inducias acceleratum eſt. Quibus conceſſis & acce‑ptatis, ſtrennuiſſimi milites, noua requie potiti, uulnera ligauerūt, captiuos commutarūt, equos hinc inde intercæptos uiciſſim reſtituerūt, uina ad ſitim repellendam inter ſe miſerunt. Poſt hoc tercio, fortius quo poterant decerta rūt. Interimq; miles regis Poloniæ Ioānes Naſhion de Oſtrowcze de domo bipennium, hoſtilem primipilariū ex equo ſtrauit, & uexillo adempto, ſellæ ſuæ contorquens appoſuit, Illicoq; hoſtilis exercitus ammiſſo ſigno, pauore perculſus, deteriori loco eſſe cœpit, & in fugam ſpectabat. In quos Poloni in uecti, graui cæde eos āguſtiabāt, & ſingulis manipulis hoſtilibus diſperſis plena uictoria potiti ſunt. Vix autē ātea ullū certamē tam claꝝ fuit, in quod ueterani exercitati, & ſūmo conatu ꝓ uictoria adnitētes milites, cōueniſſent

Caſtrum Mariemburgk uallatum.

Triplex congreſſus cum tēporis interpolatione.

Victoria Polonorum.

CAPVT XLV.

SVb idem tempus Stiborius de Stiborzicze Polonus ſed palati tinus Tranſſiluanus, cum duodecim uexillis gentium Sigiſ‑mundi regis

mundi regis Hungariæ, oppidum ueteris Sandecz, cum ſuburbiis nouæ Sãdecz, & aliquot uillis exuſtis, citato agmine regrediebatur. Quem nobiles illorũ diſtrictuum, ad tuẽdum fines regni per regem relicti, præcipiti curſu inſequẽtes, prope Bardeyow alias Bartpham cõſequuti ſunt. Factaq; pugna acerrima, hoſtilis exercitus numero ſuperior, cõflictus & debellatus eſt, Stiboriuſq; in Bardeyow refugit. Is ergo ãnus notabilis & uictorioſus Polonis fuit. Sequenti uero anno ſcilicet 1 4 1 1 pax perpetua inter regem Wladiſlaũ magnumq; ducem Lithuaniæ Vitowdum ex una, & Henricum Magiſtrum Pruſſiæ ex altera partibus, ſub conditionibus parũ regno Poloniæ utilibus, eſt concluſa. Prima conditio fuit, ut rex Poloniæ omnia caſtra in terris Pruſſiæ iure belli quæſita, Magiſtro & ordini reſtituat. Altera ut omnes captiui Magiſtri & ordinis, in quibuſcũq; conflictibus capti relaxentur. Item ꝙ Magiſter & ordo regi Wladiſlao & ſuo regno pro tribus terminis, feſto uidelicet Ioannis baptiſtæ, feſto ſancti Michaelis, & feſto ſancti Martini anni currentis, centum milia ſexagenarum latorũ groſſorum Pragenſium exſolueret Item ꝙ terra Samagittarum ducatui Lithuaniæ relinqueretur. Poſt mortẽ Wladiſlai, & Alexandri Vitowdi, ad Magiſtrum Pruſſiæ & ordinem Cruferorũ reuerſura. Eodem anno in die Katharinæ ex Niepolomicze rex Wladiſlaus pedeſter ad limina ſanctorũ Craccouiam uenit. Precedentibus eum uexillis Cruciferorũ, quæ in eccleſia maiori Craccouiẽ in ſignum uictoriæ depoſuit. In anno domini 1 4 1 2 Hungariã iniit, & ex Buda in regnum ſuũ reuerſus, die dominico ante Laurencii Craccouiam ingreſſus, coronam materialem regni Poloniæ, gladium, pomũ, & ſceptrum, per regem Sigiſmundum ſibi reddita, attulit, quæ omnia Elizabeth regina Hungariæ, germana Kazimiri Poloniæ, & mater Lodouici Hungariæ & Poloniæ regum, in Hungariã detulerat. Attulit & reliquarũ delatoriũ argenteũ, deauratũ, cũ incluſis uariis oſſibus ſanctoꝝ per regem Sigiſmundũ ei datum, anulo regis Lodouici olim ſignatũ. Et quũ eſſet in Ruſſia, uenietes ad eum in die ſanctæ Heduigis Sigiſmundi Romanorum & Hungariæ regis legati, Ioãnes Strigoniẽ Archiepiſcopus, & Michael Kochmeiſter, nouæ Marchiæ Aduocat⁹, præcati ſunt, ut ad proſequutionem imperialis faſtigii, Sigiſmundo quadraginta milia latorũ groſſorum Pragenſiũ mutuaret, quæ iuxta cõdemnationem iudiciariam, pro pœna damnis & intereſſe (quia in conſtitutis diebus ſummã capitalem centum milia ſexagenarum ſoluere neglexerat) Magiſter & ordo Pruſſiæ regi Poloniæ dare tenebatur, offerentes in ſũma predicta terræ Scepuſiẽ obligationem. Rex autẽ Wladiſlaus cum ſuo cõſilio, prefata quadraginta milia ſexagenarũ latorum groſſorum mutuauit, & terram Scepuſiẽ, octo ſcilicet oppida ſeu uillagia, ac duo caſtra ſub forma Riczolt in pignus accepit, ut ſi uno anno mutuum nõ ſolueretur, ſequenti anno duplaretur, tercio triplaretur, & ſic in immẽſum creſceret fœnus. Michaeliq; Kochmeiſter demandauit, ut prefatam pecuniã manibus regis Sigiſmũdi conſignaret. Et Magiſtrum ac ordinem Cruciferorũ Pruſſiæ, ſpecialibus litteris regis Wladiſlai de eiſdẽ abſolueret. Anno dñi 1 4 1 3 Lithuania denuo Poloniæ incorporata & aſcripta eſt. Et ſicut fidẽ Orthodoxã chriſtianã ex Polonis prius aſſumpſit

Vladiſlai regis triumphus.

Coronationis inſignia Craccouiam reportata.

Lithuaniæ cũ regno Poloniæ vnio.

aſſumpſit, ita & ſigna nobilitatis eo anno percepit. Ordinatione ſiquidē regis Wladiſlai ducisq; Vitowdi, pro maiori adherentia prouinciarum, clenodia nobilitatis Polonorū, Lithuanis diſtributa & cōſignata ſunt, pro ut latius in litteris deſuper confectis ſic incipientibus patet. In nomine domini amē. Ad perpetuam rei memoriam, debitores ſumus ſpiritualis alimoniæ ſalutaria illis pocula adminiſtrare, quibus preſidentes temporaliū commodorū preſtitimus ſuffragia &c. Eo quoq; anno Samagittia fidē Chriſti & baptiſma, opera regis Wladiſlai ſuſcepit. Ad cognoſcendum autē naturam prouinciæ & gentis illius, animaduerte q; regio Samagittia eſt Septemtrionalis & gelida Lithuaniæ Liuoniæ & Pruſſiæ contermina, ſiluis, collibus, & fluminibus circūſepta. In hos diſtrictus diſtincta, ſcilicet Iragola, Miedniki, Chroſze, Roſzena, Vidulki, Vielunya, Kolthini, Czethra. Gētes regionis proceræ & altæ ſtaturæ, agreſtes & inculte, parco & modeſto uictu uiuentes, ſitim aqua ſedare ſolite, raro ceruiſia aut medone. Auri, argēti, æris, ferri, uini in illa tēpeſtate expertes & ignaræ. Apud quos licitum erat, uni uiro plures habere uxores, & patre mortuo nouercam, fratreq; glotem in uxorē accipere. Nullus illic ſtubarum aut edeficiorū nobilium, ſed tantummō tugurii, uſus, uentrem diſtenſum & porrectū, extrema uero habens coartata. Ex ligno & culmo ſtructura, largius ab imo ſenſim operis incremento, edificiū in arctius cogitur, in carine maxime ſimilitudinē elaborata. In cacumine feneſtra uno ſuperne lumen reddens, ſubter quā focus, & cibos parabiles coquēs, & frigus quo regio pro maiori anni parte prædita eſt repellens. In ea domo, ſe, uxores, pignora, ſeruos, ancillas, pecus, armentum, frumentū, & omnem ſuppellectilem, condunt, gens ad diuinationes & auguria procliuis. Precipuum numen Samagitticū erat ignis, quem ſacroſanctum & perpetuū putabāt, qui in montis altiſſimi iugo, ſuper fluuium Nieuyaſza ſito, aſſidua lignorū appoſitione a ſacrorum ſacerdote alebatur. Accedēs itaq; Wladiſlaus turrim in qua conſiſtebat, incendit, & ignem diſiecit & extinxit. Succidit deinde per milites ſuos Polonos ſiluas, quas non ſecus q̄ ſanctas & deorū ſuorum habitacula, Samagittiæ iuxta illud poeticum, habitarūt dii quoq; ſiluas, uenerabantur. In eam caliginem mentis prolapſi, q; & ſiluæ prefatæ & aues, fereq; in illis conſiſtentes ſanctæ forent, & quicquid in illas ingrederetur, ut ſanctū cenſeri deberet, uiolanti quoq; nemus, feras uel alites, manus aut pedes, demonum arte curuabātur. Maxima itaq; Barbaros tenebat admiratio, q; Polonorū milites, nemus ritu eorū ſanctum, excidentes, nulla leſio, qualem ipſi in ſe, frequētius experti erant, ſequeretur. Habebāt preterea in ſiluis præfatis focos, in familias & domos diſtinctos. In quibus omnibus charorum & familiarium cadauera, cum equis, ſellis, & ueſtimentis potioribus incendebāt Locabant etiam ad focos huiuſmodi, ex ſubere facta ſedilia, in quibus eſcas ex farre, in caſei modum preparatas, deponebāt, medonemq; focis infundebant, ea credulitate illuſi, q; mortuorum ſuorū animæ, quorū illic combuſta fuerant corpora, nocte ueniret, eſcaq; ſe reficerent. Inſuper prima Octobris die, maxima per Samagittas in ſiluis præfatis celebritas agebatur, ex omni regione uniuerſus utriuſq; ſexus, populus illuc conueniens, cibos & potus,

Samagittię deſcriptio.

Gentis conditio.

Ignis numen Samagittarū.

Superſtitio idolatrię Samagittarum.

quilibet iuxta ſuæ conditionis qualitatem deferebat, quibus aliquot diebus epulati, diis ſuis falſis, præcipue deo, lingua eorū appellato Perkuno, id eſt Tonitru, ad focos quiſq; ſuos libamina offerebat.

CAPVT XLVI.

Rex itaq; Wladiſlaus, primum eos orationē dominicam, deinde ſimbolum docuit, quoniā nullus ſacerdotum linguam Samagitticā nouerat, & undis baptiſmatis ablui iuſſit. Vnus autē ex maioribus Samagittarū pro omnibus reſpondit. Ex quo inquit ſereniſſime rex, dii noſtri ueluti inermes & languidi a deo Polonoꝝ deleti ſunt deos noſtros & ſacra eorum deſerimus, & deo tuo atq; Polonorū fortiori adheremus. Sicq; baptiſati ſunt. Rex autē in Miedniki Cathedralem eccleſiā ſub honore & titulo ſanctorum martyrū Alexandri, Theodori, Euancii. In aliis autē locis eccleſias parrochiales fundauit, & illis dotem ſufficientē conſignauit & inſcripſit. Medniceñ eccleſiæ ſucceſſu tēporis, primus Epiſcopus Mathias origine Almanus, in Vilno tamē natus, eo ꝙ linguam Lithuanicā & Samagiticam norat, præfectus & conſecratus eſt. Cōtigit autē in prima plantatione, dum Samagittæ per Magiſtrū Nicolaum Vanzik, fratrem ordinis predicatorū, regium predicatorem, per interprætē inſtruerentur, de fide, creatione mundi, & lapſu primi hominis Adæ, unus Samagittarū ſufferre ſermonē predicantis non ualens, in hæc uerba prorupit. Mentitur, inquit, illuſtriſſime rex ſacerdos iſte. Aſſerit mundum creatum fore, quom ſit homo non longeuæ ætatis. Sunt etenī inter nos plures, annorū numero ſeniores eo centenarium numerum ſupergreſſi, qui creationem nullam recordantur, ſed ſolem & lunā, cæteraq; ſydera, ſemper eiſdem motibus luxiſſe referūt. Rex autē Wladiſlaus eum ſilere iubēs, magiſtrū Vanzik, creationem mundi nō aſſeruiſſe in diebus ſuis incepiſſe, ſed longe ante declarauit. Puta ante ſex milia annorū & pauloposſt ordinatione diuina proueniſſe. Præterea anno domini 1414 rex Wladiſlaus cum duce Vitowdo, iterum Pruſſiam in numeroſo exercitu, qualem & quantum antea nunq̄ habuit, ingreſſus eſt, pluribuſq; caſtris conquiſitis, quom in obſidione Brodniceñ eſſet, uenit nuncius Apoſtolicus Ioannis papæ 23. Ioannes Epiſcopus Lanſaneñ, & obtinuit, ꝙ rex bello per inducias ad biennium ſuſpenſo, deciſionē ſuæ cauſæ per Conciliū generale Conſtancieñ iā tunc indictum expectaret. Eo ſiquidē anno Concilium Cōſtancieñ in kalendis Nouembris iniciatum fuit, & quattuor ānis durauit. In quo ſciſma Eccleſiæ trium ſummorū Pontificum, ſimul papatū gerentium extinctum eſt. Et Ioannes Huſz, Hieronymuſq; diſcipulus eius, tanq̄ heretici damnati & cōbuſti ſūt. Dum aūt mortua fuiſſet Anna regina Poloniæ, in die ſancti Benedicti āno domini 1416 rex Wladiſlaus die dominico in die ſācti Sigiſmundi eo anno, cum tercia uxore Elizabeth Granowſka ex familia Ottonis de Pilcza, in eccleſia parrochiali in Szanok, per Ioannē Rzeſzowſki Archiepiſcopū Leopolieñ per uerba de præſenti matrimonium cōtraxit. Quom fœmina ætate marcida, ptiſi cōſumpta, iam trium uirorum ſcilicet Villonis & Ioannis filii Laczek de Morauia, tercii Vincencii Granowſki, cōnubia experta, in die Elizabeth eiuſdem anni coronata, quod omnibus Polonis diſplicuit.

Conuerſio Samagittarum.

Epiſcopat⁹ in Miedniki fundata.

Vladiſlaus, Vitowdus Prutenis bella mouent.

Incineratio Ioannis Huſz & Hieronymi diſcipuli.

niſ diſplicuit. Diſplicuit & importunitas ipſius qua apud regem Wladiſlaum obtinuerat, ut Ioãnes de Pilcza filius eius, ex Vincentio Granowſki ſuſceptus, in Comitem crearetur, & quoſdam nobiles circa Iarcſlaw ſubiectos ac infeudatos acciperet, quæ creatio per magnificos regni, præcipue tamen per Albertum Iaſtrzabiecz Epiſcopum Graccouieñ & Cancellariũ regni Poloniæ, infecta & abrogata fuit. Ipſa aũt Elizabeth regina Graccouiæ dominico die ante Aſcenſionẽ domini ãno 1419 defũncta eſt, quæ nouitas mortis, totã Poloniam exhilarauit, ſepulta in ſacello Manſionariorũ in eccleſia Graccouieñ. Sollicitarunt tandẽ plures regem Wladiſlaum de deſpõſanda Eufemia alias Offka filia Venceſlai regis Bohemiæ mortui, quorum conatus Alexãder Vitowdus magnus dux Lithuaniæ diſſoluit, & neptem ſuam uirginem principem Szoncam, filiã Andreæ filii Iwonis ducis Kiouieñ, nullam ſecum deferentem dotem, in matrimonium accipiendã induxit. Hanc anno domini 1422 in diebus carniſpriuii in Nouogrodek, tercio & quarto affinitatis gradu illum contingentẽ, fonte baptiſmatis, Græci eñ ritus erat, per prius lotam, & pro Szonca mutato nomine, Sophia appellatam, in quartã uxorem accepit. Mathia Epiſcopo Vilneñ, inter diſpares ætate, Wladiſlaum decrepitũ, & Sophiã uirẽtem ac forma uenuſtam, uerba pronunciante, & matrimoniũ conferẽte. Sollicitabãt interim Bohemi, & requirebãt Wladiſlaum, ut regnum Bohemiæ ſuſciperet, quibus poſt plures requiſitiones reſpondit in Niepolomicze, de regno Poloniæ contentari, regnum autẽ Bohemiæ ab eccleſia propter hereſim damnatum, nequaq̃ ſuſcepturũ. Poſt cuius reſponſum Alexãder Vitowdus Lithuaniæ dux, in regem Bohemiæ poſtulatus, poſt conductum paſchæ ãno domini 1422 Sigiſmundũ Koributh Lithuaniæ ducem, nepotem regium germanũ, rege Wladiſlao conſentiẽte & approbãte, ad acceptandum regnum Bohemiæ nomine Vitowdi, cum frequẽti & ualido exercitu, impenſis Alexandri Vitowdi expeditam, miſit. Quo ꝓgrediente, Sigiſmundus Romanorũ & Hungariæ rex, conquiſitione caſtri & ciuitatis Oſtrog in Morauia occupatus, ſingulos apparatus bellicos concremauit, & obſidionem ſoluit, ne in ipſum irruiſſet pertimeſcens. Ille uero dux Sigiſmundus Koributh per Morauiã tranſiens, oppidum munitũ Vinczow, quia ipſum nõ ſuſcipiebat, expugnauit, & militibus in predam dedit. In Bohemiã contendens, Pragam aduenit, & a pleriſq; nobilibus Bohemiæ a Pragenſibus uero ciuibus uniuerſis poſſeſſionẽ ciuitatis & caſtri utriuſq;, cum clauibus ei aſſignantibus exceptus eſt. Tunc Sigiſmundus rex Hũgariæ & Romanoꝝ, in Wladiſlaum regẽ Poloniæ, & Vitowdum ducem Lithuaniæ cõmot9 fremuit. Et pacẽ perpetuã, quam rex Wladiſlaus cum duce Vitowdo & copiis ſuis Pruſſiã in æſtate eiuſdem ãni depopulati, in die trãſlationis ſancti Staniſlai circa lacum Melno cum Cruciferis confecerant, diſturbauit, & eam tenere Magiſtro & Cruciferis prohibuit. Donec anno domini 1423 Cõcordia inter reges Hũgariæ & Poloniæ Sigiſmundũ & Wladiſlaum ſtabilita ac innouata eſt in Keſmark in hunc modum, ut rex Wladiſlaus ducem Sigiſmũdum Koributh ex Bohemia & per nũcios & litteras reuocaret, & ut Magiſter ac ordo Cruciferorũ de Pruſſia, pacem perpetuam apud Melno

Mors Elizabeth.

Vladiſlaus Szonkam virginem matrimonio copulat.

Bohemorum requiſitio.

Sigiſmundus koributh Bohemiam miſſus

Vinczow expugnatum.

Suſceptio koributh.

apud Melno firmatam impleret, ſignanter in caſtri Nyeſzoua demolitionē

Sophia regina coronata.

Poſt quam concordiam, rex Wladiſlaus ſolennitatem coronationis reginæ Sophiæ, pro dominica Eſto mihi in āno Chriſti 1424 indixit. Ad quam per

Hoſpites coronationis plurimi & celebres

agendam, Sigiſmundum Romanoꝝ & Hungariæ regē, & Ericum Daciæ regem, multoſq; principes inuitauit. Exceperat reges ex Miſlimicze, per Vieliczkam in Graccouiam procedētes. uenit & Branda tituli ſancti Clementis præſbiter, Cardinalis Placentinus, in ſolennitatem coronationis, a Martino papa quinto miſſus. Item dux Sigiſmundus Koributh ex Bohemia reuocatus, in quingentorū equorū numero, reges & reginam Hungariæ excepit. Aderat & Lodouicus Bauariæ dux, frater germanus reginæ Franciæ, qui et ſi inuitatus non fuerit, ſola fama pellectus aduenerat. Item duces Mazouiæ Item Bernardus Oppolieñ, Boleſlaus Teſſneñ, Ianuſſius Rathiborieñ, Kazimirus Oſſwancimieñ, Venceſlaus Oppauieñ, Conradus niger, & Conradus albus Koſlenſes, Venceſlaus Zeganeñ. Item Lithuaniæ & Ruſſiæ principes. Item duo Cōmendatores Elbingeñ & Toruneñ nomine Magiſtri Pruſſiæ Pauli de Ruſzdorff. Ex ſpiritualibus uero Branda Cardinalis, Albertus Archiepiſcopus Gnezneñ, Ioannes Archiepiſcopus Leopolieñ, Sbigneus Graccouieñ, Andreas Poſnanieñ, Ioannes de Valdow Lubuceñ, Epiſcopi,

Ordo Conuiuarum.

Ioannes de Ceſarinis Auditor cameræ apoſtolicæ. Prandebāt in ſtuba Laſkouiecz, ad unā tabulam diſcumbentes, Sigiſmundo in medio ſedente Wladiſlao rege dextrum, Erico Daciæ ſiniſtrum latus ambiēte. Proximus Wladiſlao regi Brāda Cardinalis, deinde cæteri Pontifices. Leua principibus ſæcularibus ceſſerat. Quindecim diebus reges apud Graccouiam commorati & firmata inter ſe amicitia diſgreſſi ſunt.

CAPVT XLVII.

Sigiſmundi koributh in Bohemiā reditus.

DVx autē Sigiſmundus Koributh Bohemorū uanis promiſſionibus illectus, eodem anno Bohemiam rediit. Wladiſlai regis Poloniæ & conſiliarioꝝ ſpreta prohibitione, ſperans ſe Bohemiæ regnum facili negocio obtenturū. Rex uero Wladiſlaus Bohemiā progreſſus cum duce Koributh, confiſcatione bonorū ſi extabant, ſi minus, ꝑpetuo exilio dānauit. Ad finem anni puta ultima Octobris, die Mar

Vladiſlai ex Sophia primo genitus.

tis in uigilia omnium ſanctoꝝ Graccouiæ primogenitus filius ex Sophia regina nat⁹ eſt, dominica Eſto mihi āni domini 1425. quæ fuit decimaſeptima Februarii, ꝑ Albertum Iaſtrzambiecz Archiepiſ: Sbigneū Graccoꝛ & Andream Poſnanieñ. Epiſcopos baptiſatus, eiq; paternum nomen Wladiſlaus adaptatum eſt. Aderant baptiſmalibus Martini papæ quinti, & Sigiſmūdi Romanorū ac Hungariæ regis, multorumq; aliorū Regum & Principum

Secundo genitus.

Oratores & nuncii. Secundus filius Wladiſlai regis, anno Chriſti 1426 die ſextadecima menſis Maii in ortu ſolis natus eſt, baptiſatus ſecunda Iunii &

Mors eiuſdem

Kazimirus nominatus. Is ſecunda die Marcii āno domini 1427 mortuus eſt Graccouiæ ante altare ſancti Eraſmi ſepultus. Tercium filium regina Sophia prefato anno conceperat grauida proficiſcendo. Cuius fœcunditatem Vitowdus magnus dux Lithuaniæ ꝑ inuidiam ſuſpectā habēs, conuentū cū rege Wladiſlao pro die Exaltationis ſanctæ Crucis in oppido Hrodlo ægit

et propter

Et propter Regiam iam ſuſceptã prolem timẽs futurũ eſſe,quod dominiorũ lithuaniæ etiam ſuceſſio a ſe & poſteris ſuis,in Regiam ſucceſſionem transfer retur,& ita ipſe omnino excluderetur. Quare miris modis querebat primũ occulte etiã a Sigiſmundo Romanorũ & Hungarorum Rege,quibus modis poſſet Lithuaniam ſibi perpetuo aſcire & ex eodem Ducatu,Regnum etiã facere,eundem etiã Sigiſmundũ Regem cum Vladiſlao Poloniæ Rege in diſſenſionẽ inducere,maximis etiã bellis Regem poloniæ implicare ut tanto facilius,ipſe interim Lithuania potiretur,idq; primũ ſub ſpeciæ boni occulte,deinde dum aliquantulũ res firmaſſet,apud Sigiſmundum Romanorũ & Hungarorum Regem. Eo uentũ eſt quod Sigiſmundus Romanorũ & Hungariæ Rex. Vladiſlaum Poloniæ Regem cũ Vitowdo Duce Lithuaniæ ad conuentionem poſtulauit,eam cõuentionem,utrinq; ex omniũ uſu & comodo reipublice chriſtianæ docens,plura bona ſe expediturũ promittens. Annuit Rex Vladiſlaus amore pacis. Vitowdus item nõ inuitus huic ſententiæ acceſſit,quod antea ſibi non nihil rerum gerendarum conſtaret,& quod conceptæ inuidiæ propter Regiam prolem,iam effectum præſtare ſperaret certo ſibi perſuadens quod Sigiſmundi opera uoluntatis ſuæ deſiderium obtineret,quo obtento facile ipſo in Lithuania ſolus principatum obtineret,harum rerum Vladiſlaus & conſiliarij ignari,in conuentionem annuerunt. Anno igitur domini 1429 in Luczka pro feſto Epiphaniæ,conuentionem Sigiſmundus rex Hungarorum & Romanorum. Wladiſlaus rex Poloniæ,& Vitowdus dux Lithuaniæ,cum principibus eorũ tenuerunt. Proponebatq; rex Sigiſmundus,gentem Valachiæ cum eorũ Voieuodis exterminandam,quia nemini fida foret,& furto ac ſpolijs uiueret. Rex uero Wladiſlaus reſpondebat,non eſſe æquum Valachos regno Poloniæ ſubiectos exterminandos fore,qui ſi aliqui furto uiuerent,id tamẽ in omnes nõ poſſe retorqueri. Interim ut nuper ſecrete conuentum erat Sigiſmundus rex Romanorum & Hungarorũ. Vitowdo magno duci Lithuaniæ quaſi ex ſe ipſo ſuggerebat,ut quom eſſet princeps immenſæ famæ,ſe in regem,Lithuaniam uero in nouum regnũ creari permitteret. Facilem dux Vitowdus huic perſuaſioni dabat conſenſum,eo q; princeps alti pectoris foret,& honoris regij auidiſſimus,& plurimum Wladiſlai proles cum angeret,ſimiliter ipſe prius hoc queſierat. Poloni inficiendo negociũ,ueneno regis Sigiſmundi reſtiterunt,& mox diſceſſerunt,regiq; Wladiſlao extemplo locum linquendum conſuluerunt,qui nocte ſequenti diſceſſit. Sigiſmũdo rege in Luczka cum duce Vitowdo quinq; diebus manente. Sollicitarunt itaq; Poloni apud Martinum papam quintũ, ne coronatio ducis Vitowdi admitteretur,qui ad inſtantiam eorum,bullam regi Romanorũ Sigiſmundo unã,alterã duci Vitowdo de nõ creando eũ in regẽ miſit. Miſit & tertiã bullam regi Wladiſlao & Vitowdo,ut contra Bohemos arma ſumerent & eos exterminarẽt. Ioannes ergo Czarnkowſki Succamerarius Poſnanieñ. de mandato regis,Baptiſtã Czigalla utriuſq; iuris doctorem,Militem Italicum Ianuenſem,& Sigiſmundũ Roth almanum Sleſitam litteras ferentes & nuncios coronas apportantes precedentes captiuauit. In quibus litteris quia legebatur proceſſus coronationis Vitowdi in regem,& Iulianæ

Conuentus in Luczka.

Decretum contra Valachos.

Vitowdus Lithuaniæ rex fieri cupit.

Poloni adiutorio papæ reſiſtunt.

gem, & Iulianæ ſuæ conſortis in reginam, & liga perpetua regnorum Hungariæ, Bohemiæ cum Lithuania, Cruciferis de Pruſſia & Liuonia. Legebatur & nunciorū regis Sigiſmundi cum coronis tranſitus per Saxoniam Pruſſiam uerſus. Ideo Barones maioris Poloniæ, Sandiuogius de Oſterok palatinus & Capitaneus Poſnanienſis, Dobrogoſtius de Szamotuli Caſtellanus Poſnanienſis, Iarandus de Brudzewo palatinus Wladiſlauienſis, clara patriæ ſydera, uelut ex compoſito nullo mandante arma ſumpſerunt, & exercitu ualido ſtationes in ſolitudine, in loco qui Turzagora uocatur, poſuerunt. Quo intellecto nuncij cum coronis, qui iam ex Nuremberga in Frankfordiam ſupra Odram, & uſq; in Koſſem peruenerant duobus menſibus immorati, pauore nimio conſternati, ad Sigiſmundum regem regreſſi ſunt. His auditis dux Vitowdus, antrace inter ſcapulas nato correptus ex melancolia, feria ſexta in uigilia Simonis & Iudæ, quæ fuit uigeſima ſeptima Octobris, anno domini 1430. dum iam terris aurora illuceſceret, in preſentia regis Wladiſlai ſpiritum deo tradidit. Profecto nullus in illa ætate princeps Vitowdo comparandus fuit, quia liberalitate & factiuitate nullus eo præſtantior erat.

Vitowdi laus.

CAPVT XLVIII.

MOrtuo Vitowdo, rex Wladiſlaus non requiſitis conſiliarijs magnum ducatum Lithuaniæ, germano ſuo Suitrigello contulit, & ipſum annulo ſibi miſſo de eodem inueſtiuit. Hominem ebrioſum, inconſtantem, ac uehementem. Nondum autem mors Vitowdi diuulgata erat, quom Paulus Epiſcopus Kamyenicen̄ & Barones Podoliæ omnes poloni uidelicet Hriczko Kierdeouicz, Theodricus, Michael, & muſilo germani de Buczacz, Cruſſina de Galow, cognito obitu ducis Vitowdi, de caſtro Kamyeniecz ad conſilium ſuum Doygerth palatinum Vilnen̄, & Capitaneū caſtri Kamyeniecz ignarū mortis Vitowdi euocauerūt. Et quum eſſent robore & numero hominum plures, eum comprehenderūt, & prædictum caſtrum Kamyeniecz & alia caſtra Podoliæ in ſuam poteſtatem redegerunt. Ab illoq; tempore Podolia regno Poloniæ reunita eſt. Dux ergo Switrigello de tali nouitate fremendo, regem Wladiſlaū non uenerabatur, ſed improperijs afficiebat. Tu inquit rex, cū duce Vitowdo me captiuabas & ligabas annis nouem. Ecce aduenit tempus, in quo tibi par reddere poſſum, & niſi mihi Podoliam & Kamyeniecz reddideris, uincula non euades. Sic contumelijs regem afficiebat. Barones uero & aulicos eius Polonos, carceribus & morte omnes perdere machinabatur. In Polonia ergo & longe diſtantibus regionibus, regē Wladiſlaū per fratrem in Lithuania captiuatū detineri percrebruit. Quod recens factum uſq; ad ſummū Pontificem Martinū quintū peruenit, qui litteras ad Suitrigal ſuper emancipatione, & fratris dimiſſione miſit. Poloni aūt in arma conſurrexerūt, & bella Suitrigelloni pararūt, niſi rex dimiſſus, in Poloniam rediſſet. Dum hæc in Lithuania fierent, ad ſummouēdum materiam litis, rex Wladiſlaus terram Podoliæ cū caſtro Kamyeniecz Suitrigelloni reſtituit. Et miſit Zaclikam, Tarlo de Szczekarzouice militem

Switrigello in ducatū Lithuaniæ inueſtitus.

Switrigello Vladiſlao aduerſatur.

Litteræ papales

zouicze milité de armis Topor, ad Michaelem Buczaczki, diſtricte impe/ rãs, ut caſtrum Kamyeniecz cum terra Podoliæ in manus ducis Michaelis Baba (Ruthenus hic erat) pro duce Suitrigal reſignaret. Andreas auté de Tanczin, & Nicolaus Drzeuiczki, qui ſigillum regium ferebat, litteras ad Buczaczki & conſules Kamyenicen̄ ſcripſerunt, & in ceram includẽtes, pu/ ero Zaclicze dederunt. Adiicientes mandata uerbalia, quatinus ne erraret, in cera lumen quærerent. Buczaczki itaq; litteris repertis & lectis, ꝙ rex ni hil ex arbitrio, ſed captiuitate ſtrictus, fecerit, tã Tarlonem q̄ ducem Baba/ in uincula coniecit, nec caſtra reſignauit. Ob hoc dux Suitrigal contra Po/ doliam proceſſit, & rex Wladiſlaus cum toto exercitu Podoliæ, anno domi/ ni 1431 pro feſto Margarethæ cõtra eum ad Luczko perrexit, & aliquæ cõ greſſiones ac interfectiones fuerunt. Caſtrum tamen Luczko non expugna/ tum fuit, ſed concordia ad feſtum purificationis interpoſita, diſceſſum fuit. Sub eo tẽpore Alexander Voieuoda Valachiæ, qui homagialis regis puta/ batur, caſtra & terras Podoliæ uaſtauit. Sed illico Theodricus, Michael, & Muſilo fratres de Buczacz cum Ruſſiæ & Podoliæ terrigenis, ex Luczko p regem tranſmiſſi, exercitum Voieuode ſparſum proſtrauerunt, prædam eri puerunt, & fugientes perſequuti ſunt. Magiſter quoq; Pruſſiæ Paulus de Ruſzdorff cum Cõmendatoribus, rege Wladiſlao circa Luczko occupato, rupta pace circa lacum Melno cõcluſa, inſurrexit, & terras Cuyauiæ & Do brzinen̄ poſt feſtum aſſumptionis Mariæ crudeliter uaſtauit, uigintiquattu or oppida, & uillas pluſq̄ mille exurẽs. Liuoniæ tamẽ exercitus, Prutenicis in auxilium ueniens, totus per agreſtes Polonos fuit contritus, quos Ioannes Iarogniewſki, Barthoſſius Viſſemburk, & Dobrogoſtius Colinſki, milites feroces & ſtrẽnui, duxere. Poſt cõflictũ, quattuor uexilla in ſignum rei bel/ licæ Graccouiam relata ſunt, & aliis in Cathedrali eccleſia appoſita. Anno autẽ domini 1432 circa purificationem Mariæ, Cometes exiguæ quãtitatis in ſeptemtrionẽ caudam facis ſuæ porrigens, apparuit, ex quo, omnes duci Suitrigal mortem aut expulſionem iudicabãt. Nec eos fefellit opinio. Nam dux Sigiſmundus Starodubſki rege Wladiſlao conſentiente & ordinante, cum principib⁹ & Boyariis Lithuaniæ, Boleſlaum Suitrigal de Lithuania expulit. Et quom prædictus Sigiſmundus in magnum ducem Lithuaniæ in ſtitueretur, denuo incorporatio Lithuaniæ ad Poloniam cũ iuramento ducis & Lithuanorũ introducta eſt. Eodem anno Noua Marchia per maiores Po lonos, & p Bohemos quos Czapko ducebat, uaſtata eſt. Et quom in Pome/ ranĩã deſcendiſſent, Graccouien̄ aduenerunt, & cũ eis iuncti, Nicolao de Mi chalow Caſtellano Graccouien̄ dirigente, totam Pomeranĩã uaſtauerũt, in/ tãtum, ut ſolum quattuordecim uillæ in tota Pomerania intactæ remanerẽt Rex autem Wladiſlaus de Polonia non exiuerat, quia oculi eius præ ſene/ ctute caligauerant, intantum ut corpus Chriſti tempore eleuationis non ui/ deret. Ideo ſacerdos ad eũ conuerſus, corpus Chriſti oculis ut uideret appro ximabat. Et quũ eſſet idem rex Wladiſlaus in Przíſſow ãno dñi 1433 uenit ad eum in die ſanctæ Heduigis nuncius Magiſtri Criſtanni de Praga aſtro/ nomi magni nominis, quidã ſacerdos ſecta hereſis Bohemicæ infectus, refe

Bellum fraternum.

Alexãder Voieuoda Valachiæ.

paulus Ruſzdordff magiſter Pruſſiæ.

Cometes.

Expulſio Switrigal.

Marchia uaſtata.

Pomerania quoq; vaſtata

Aſtronomus Pragen̄ Vladiſlao ꝓgnoſticans Cometes.

rens ꝙ ipſo ãnõ plures coniũctiões planetaꝝ, & eclipſis ſub terra fieret, uarietates & mortes Principum ſignificantes. Monuitq; ut & ipſe domui ſuæ diſponeret. Apparuit & tunc Cometes notabilis & lucidus, a ueſpera ad auroram rutilans, quaſi tribus menſibus apparẽs, ſingulorum preſumptione regis Wladiſlai mortem portendens. Vnde prefatus rex minus præcauens frigus, feria ſexta poſt ſancti Adalberti, anno Chriſti 1434 audiendo cantũ Philomenæ in ſiluas proceſſit, & illic ad mediam noctẽ permanſit, frigoreq; irrumpente læſus eſt, & uiribus deſtitui cœpit. Et quom in Grodek perueniſſet, ſabato in uigilia Penthecoſtes ad tabulam reſidens, preſentibus Stephani Voieuode Moldauiæ nunciis, inter prãdendum febribus correptus, quas decemſeptem diebus patiens, ſacramenta confeſſionis, euchariſtiæ, & extremæ unctionis deuotiſſime percœpit, & teſtamento confecto, feria ſecunda q̃ fuit ultima Maii, hora noctis tercia, in dño obdormiuit.

Vladiſlai mors alias Iagellonis.

Feria ſexta in die ſãctorũ Marci & Marcellini, quæ fuit decimaoctaua menſis Iunii, in ſepulchro marmoreo dudum pro illo preparato, uerſus dextrã partẽ in eccleſia Gracouien̄ ſatis pompoſe ſepultus. Additũ eſt & Epitaphiũ per Magiſtrũ Gregorium de Szanok, qui expoſt fuit Archiepiſcopus Leopolien̄, æditum, huiuſcemodi. Hãc tibi nimbiferam quondam pie ſceptriger odam· Gratior illibuit, pingitur iſta tibi &c. quod longa ſerie in tabula appẽſum legitur. Hic Iagello dum fuiſſet dux Lithuaniæ, pluribus incurſionibus, ſubitis quidẽ & lupinis cũ fratribus ſuis, quos .11. habuiſſe memoratur, finitimos & ſignãter regnum poloniæ affligebat. Miſeratione tamen diuina illum reſpiciente, ad fidem conuerſus Wladiſlaus in baptiſmo nominatus.

Delibatio vitæ eius.

Cõſortem nobiſſimã Heduigim Lodouici regis Hũgariæ & Poloniæ filiam ſortitus eſt. Qua mortua tres alias uidelicet Annã, Elizabeth, & Sophiã ſupduxit. Venator ab infãtia ſua, uſq; ad diem mortis, uir ſtaturæ mediocris, faciei oblonge, auribus groſſis, uoce tubali & cita, oculis nigris & paruis, nunq̃ ſtabilibus, ſed continue in ſuo orbe curſum quendam & uolubilitatem habentibus.

Corporis lineamenta.

Corporis nitidi & gracilis, ceruice longa, laboris, & frigoris, æſtus, uentoꝝ, fumi pacientiſſimus. Tam inceſſu q̃ in ueſtibus humilis. Sabellinis, marduriniſq; contemptis, pellibus agnellinis utebatur. Commeſſationi longe intentus, ſopore & quiete ut ſæpe uſq; ad meridiem uacans, in adminiſtrandis bellis remiſſus & tardus, omnem ſollicitudinem in alios deferebat. Balneoꝝ fomentis alternatis diebus crebrius utebatur. Ad effundendũ ſanguinem humanũ continẽtiſſime ſe geſſit, ut etiã ſæpe nocentiſſimis parceret. Clemẽtiæ in ſubditos, & uictos ſingularis, per ſingulas hebdomadas diem Veneris mira abſtinentia in pane & aqua ieiunabat. Homo ſemper ſobrius, nec uinum, nec ſiceram aliquando guſtãs, poma & odorẽ eoꝝ magna nauſea execrabatur. In moribus grauis & ſingularis, in orationibꝰ & poplitũ flectionibus prolixus in pretereundis eccleſiis multum deuotus, in promiſſo & concluſo conſtans & fidelis. Tam ſua q̃ Baronum decreta, abrogare aut uariare, niſi neceſſitate aut utilitate magna præueniente, paſſus nõ eſt. Pauperum, orphanorum, & uiduarum cauſas, etſi per ſe expedire & audire nõ poterat. Aliis tamẽ bonis uiris expediendas cõmitebat. Certarũ ſuperſtitionũ, quas cum aſſerunt,

ex bona

Superſtitiones eius a matre exortę.

ex bona cauſa continuaſſe, & quas illum mater ſua, ritu Græcorum fœmina aſſerebatur inſtruxiſſe, ſectator, utſi prius ſiniſtrum inopinate calceum accepiſſet, infauſtum ei diem ominabatur, quaſdam etiã girationes in uno pede uerſando, anteq̃ de habitaculo progrederetur interdum faciebat. Sub eleuatione diuiniſſimi ſacramenti, qcqd iuxta ſe inueniebat, puluerẽ, ſtramen, aut feſtucas, digitis cõminuebat, & proiciẽdo, expuebat. Super quo, dum a Preſulibus prouinciæ Polonicalis redargueretur, excandeſcẽs in bilem proſiliit & non ominatione, incãtationeue prout putabãt uti reſpondit. Verum ſtramen, aut alia minuta atterendo, & in puluerem redigendo, ſeipſum in cõſpectu diuino puluerem, & abiectiſſimum eſtimatũ iri, docebat. In reddẽdo mutuo gratus & uerax, prodigus magis q̃ largus. Singula quæ habere poterat immo & regni ſui ãpliſſima dominia, militib9 ſuis erogabat, multoplura largiens, q̃ ſibi reſeruans, paruam in largiendo ad merita & conditionẽ hominũ conſideratiõnẽ habendo. Vniuerſitatis Graccouieñ & Pſalteriſtarũ in eccleſia Graccouieñ cum Heduigi regina. Item monaſterium ſanctæ Brigittæ in Lublin. Et ſanctiſpiritus Premõltrateñ ordinis in Sandecz. Item ſanctæ Mariæ in arena ante Graccouiam ordinis Carmelitarum, Itẽ eccleſiæ parrochialis corporis Chriſti in Kazimiria, in conditionẽ Canonicoꝝ regularium permutator, & fundator. Caſtroꝝ & ciuitatũ ſuarũ, aliorũq; edificiorũ paꝝ diligens prouiſor, ut pleraq; in dieb9 ſuis prolabi & ruinari permitteret. In Lithuaniam patriam ſuam, conſanguineoſq; & fratres adeo charitate affectioneq; procliuus, ut regnum ſuum Poloniæ bellis periculiſq; plurimis miſcere nõ horruerit, omnes theſauros & prouẽtus regios, aut pro defendenda Lithuania, aut pro locupletanda, effundens. Gentem aũt Lithuanicam & Samagitticam, opera ſua ad fidem Catholicam conuertit, ut merito gentium illarum conuerſor & apoſtolus appellari poſſit. Cordis erat ſimplicis, ſed magnifici, intellectus tenuis, ſed uafri. Eccleſiarum Vilneñ & Medniceñ ſeu Samagitieñ in Lithuania, Chelmeñ, Kiouieñ, in Ruſſia, fundator & dotator. In uenerem, non permiſſam modo, ſed etiã prohibitam procliuus. In relligionem Catholicam piiſſimus, in pauperes munificus. Pro ſuis meritis, ſignanter pro fidei Orthodoxæ dilatatione, gaudiis cœleſtibus ꝑpetuo fruiturus.

Pia opera eius

Eccleſiarũ fundator.

CAPVT XLIX.

Marchio Brã denburgeñ in Hũgarię regẽ coronatur.

ANno domini 1387 dominica Ramiſpalmarũ. Sigiſmundus Brãdenburgeñ Marchio, in regẽ Hungariæ, in Alba regali per Dioniſium Archiepiſcopum Strigonieñ, in preſentia Mariæ reginæ Hungariæ filiæ Lodouici cõiugis ſuæ, matre eius Elizabeth regina Hungariæ, ꝑ Ioannẽ Horwath Banũ Croaciæ, aqs añ hoc ſuffocata coronatus eſt. Anno domini 1389 Conradus Czolner Magiſter Pruſſiæ obiit. Et pro eo Cõradus Vallerode ſuffectus eſt. Anno domini 1390 feria quinta poſt feſtum ſancti Iacobi apoſtoli, rex Wladiſlaus cum ſua conſorte regina Heduigi, monaſterium Slauorum ordinis ſancti Benedicti ex Praga ſumptorũ, tituli ſanctæ Crucis, extra muros Graccouieñ, in oppido Cleparz fũdauerunt, Chorumq; eccleſiæ cum ſacrario perficiendo ut cernitur. Corporis eccleſiæ fundamenta ſolum iecerũt, quæ ſub terra deliteſcunt. Et domum

Mors Conradi Czolner Cõradus Vallerode Magiſter Pruſſię.

Fũdatio eccleſię ſ. Crucis in klepardia.

ligneam cum horto pro monachis, dotemq; uiginti marcarum de theloneo Graccouień aſſignarunt, ut uoce ſonora, tam horas Canonicas, q̃ miſſas in idiomate Slauonico celebrarent & explerēt. Heduigi autē regina defuncta, ulterior prouiſio & fabrica ſunt intermiſſa. Verum in diebus puericiæ meæ preſbiter Slauus, miſſas idiomate Slauonico continuabat. Succeſſit tādem ſermo latinus, reiecto Slauonico, primum Nicolao Lithwos Archidiacono Lublineń, deinde Alberto diſpenſatore regio, hanc ipſam eccleſiā conceſſione regum uſurpantibus. Donec a rege Alexandro, Prelati & Prebēdarii ſancti Floriani in Cleparz, per medium doctoris Ioannis de Oſſwanczim Canonici Graccouień, collationē prefatæ eccleſiæ pro ſe perpetuam obtinuerūt.

Fratrū Theutonicorum ex Bohemia expulſio.

Anno domini 1393 Venceſlaus Romanorū & Bohemiæ rex de uniuerſo regno Bohemiæ, fratres Theutonicos ordinis ſanctæ Mariæ cum nigra cruce eiecit, eos inutiles fore aſſerens, bonaq;, caſtra, & ciuitates ipſis abſtulit. Eodem anno Cōradus de Vallerod Magiſter Pruſſiæ mortuus eſt.

Conradus de Iunigen magiſter Pruſſię.

Et Cōradus de Iunigen pro eo concorditer electus. Anno quo ſupra duodecima menſis Februarii, Elizabeth Romanorum imperatrix, Karoli imperatoris relicta, filia ducis Stolpeń, & Sigiſmundi regis Hungariæ genitrix e uita exceſſit, in eccleſia Prageń ſepulta. Anno prefato 1393 uigeſima quarta Februarii, rex Wladiſlaus fundationē monaſterii ſancti Nicolai, ordinis ſancti Pauli, extra muros Vieluneń innouauit. Et uillam regiā Derſniki in terra Vieluneń, decimaſq; frumentorum in uillis Trumbaczow, Ianuſſowa, Szithi, Niuiſzka. Item duas urnas mellis in uilla regia Sokolniki eidē donauit.

Innouatio Czanſtochouień monaſterij.

Idem rex Wladiſlaus & eodem anno die uigeſimaſecūda Februarii, erectionem monaſterii Czanſthochouień denuo fundauit. Et dotem incertā reſcindens, quam illi Wladiſlans dux Oppolień in braſcis & decimis conſignauerat, nouam dotationem cōtulit. Anno prelibato 1393 Caſtri Graccouień humilem murum & mænia, in altum cocto muro rex Wladiſlaus erexit. Burgrabiiſq; ſingulis caſtrenſibus, ad ſolarium quinquaginta marcarum, per Kazimirū ſecundum conſignatū, decem marcas ex Zuppis adiecit. Eo tamē pacto ut quilibet eorum, unum equum & ſagittarium pro omni tempore Graccouiæ ad quamlibet neceſſitatem teneret, in defenſionem oræ Graccouiē: Capitaneo aut Vicecapitaneo Graccouień, ad repellendum hoſtilia illum adiuturus.

Monaſterium in Arena fundatum

Anno domini 1395. Eccleſiæ & monaſterii ſanctæ Mariæ in arena extra muros Graccouień, Wladiſlaus rex & Heduigis regina Poloniæ, in honorē uiſitationis Mariæ feſti nouiter inſtituti, regio ſumptu inicia fecerūt. Et eam cum cenobio ordini fratrum Carmelitarū, quem Albertus Patriarcha Hieroſolimitanus, anno domini 1204 in monte Carmeli inſtituerat, conſignauerūt.

Marie reginę interitus.

Eodē anno die Lunæ. 17. menſis Maii. Maria regina Hungariæ, conſors regis Sigiſmundi, & germana Heduigis reginæ Poloniæ, Budæ mortua eſt.

Pſalterij in arce fundatio.

Anno quo ſupra nonageſimoquinto ſupra mille tricentos. Collegium pſalteriſtarum in eccleſia Gracco: de ſedecim preſbiteris manualibus, ad cantandum pſalmos Dauidicos, ceſſante cantu ordinario, Wladiſlaus rex Poloniæ cum Heduigi ſua conſorte inſtituit & fundauit. Cuilibet decemocto marcas ex Zuppis donatione perpetua largiendo. Collationē uero & omnimodam ipſorum

dam ipſorum diſpoſitionē Epiſcopo & Capitulo Craccouieñ concedendo & tranſfundendo. Anno domini 1397 die decima Decembris, Heduigis regina Poloniæ pro neophitis Lithuanoꝝ & fidei Orthodoxæ in terris Lithuaniæ plantatione, domum muratam in antiqua Praga coemit. Cuius poſticus in foſſam uerſus nouam Pragam tendit. Et certis uillis pro notabili ſumma cō paratis, de ſpeciali conſenſu Venceſlai regis Bohemiæ, cenſum perpetuū du centarū ſexagenarum latorū groſſorum Pragēſium, pro prefatis Lithuanis inſtituit. Et Collegium reginæ uocatur, quod in hanc diem, ſed inmanib9 he reticorū perſeuerat. Quidam autē hiſtoriæ ignari, Elizabeth reginam Hungariæ tale Collegium poſuiſſe putant, quod propter obliterationem euenit. Sigiſmundus rex Hungariæ eodem anno nulla inuitatione uocatus, in Graccouiā uenit, & ampliſſima humanitate a Wladiſlao rege Poloniæ, & Heduigi regina exceptus, plures dies in leticia & ſplēdida abūdantia deduxit, haſtiludiis publicis p Wladiſlaum inſtitutis ipſe interfuit. Doniſq; regiis acceptis & conſimili liberalitate remiſſis, Hungariā letus rediit. Anno dñi 1399 ſacramētū diuiniſſimæ euchariſtiæ in pratis ciuitatis Poſnanieñ eſt repertū quod mulier quædam, die Veneris quindecima Auguſti, in monaſterio fratrum predicatorum, poſt procurationē ex ore ſumens, iudeis uendere uoluit Ob cuius rei deuotionē Wladiſlaus rex poloniæ in eodē loco prati, eccleſiā corporis Chriſti iniciando, chorū de latere cocto in altum extruxit. Et cenobium fratrum Carmelitarū, apud prefatam eccleſiā fundauit. Dans eidem in dotem ſuſtentationēq; molendinum regium. Corpus uero eccleſiæ expoſt de beneficiis chriſtifidelium adiectum & completum eſt. Anno domini 1400 Petrus Viſzh Epiſcopus Graccouieñ, ad petitionem magnifici Ioannis Palatini Sandomirieñ, in oppido eiuſdem magnifici Ioannis Tarnow, ex eccleſia parrochiali beatiſſimæ Mariæ uirginis, Collegiatam erexit. De prouentibus eccleſiæ tres prelatos creando. Prepoſitum cui curam animarū & Vicariorū commiſit. Cuſtodem & Cantorē, Item duos Canonicatus & prebendas, quorū uni prouentus prebendæ in caſtro Tarnow. Alteri prouentus altaris ſancti Bartholomei attribuēdo, erexit. Et collationē tam dignitatum, q̄ prebendarū, prefato Ioanni Tarnowſki, Palatino Sandomirieñ, & poſteritati ſuæ, ſexus dumtaxat maſculini reſeruauit. Item quinq; Vicarios horas Canonicas cantaturos, per Prelatos & Canonicos ſoluendos inſtituit. Proceſſu autē temporis ſub pontificatu Alberti Iaſtrzembiecz, ad petitionē Ioānis de Tarnow Palatini Graccouieñ, filii predicti Ioannis palatini Sandomirieñ, alii duo Canonicatus prebendati in eadē Tarnouieñ eccleſia fuere inſtituti. Eodem anno in principio quadrageſimæ Cometes apparuit. Et in æſtate commiſſo conflictu Temerlanes Thartarorū imperator, uictum Peſaitē, ſeu Bayzetum imperatorem Thurcorū captiuauit. Hungari quoq; in ſequēti āno ſcilicet 1401 Sigiſmūdum regē ſuū in die ſancti Vitalis captiuauerūt

Sigiſmundus rex Hungariæ Graccouię hoſpes.

Eccleſia Collegiata in Tharnow fundata.

Thartarorum Imperator captus.

CAPVT L.

ANno domini 1401 Magiſter Liuoniæ Lithuaniam hoſtiliter ingreſſus, eam multipharie uaſtauit. Vitowdo, quia inferiorem ſe ſenſit, reſiſtentiā non faciente, ſed Liuonitis diſcedentibus, clam eos inſequutus,

Liuonia vaſtata.

eos inſequutus, Liuoniã ferro & igne uaſtauit, oppidumq; munitum Dwina
cœpit & caſtrum expugnauit. Anno domini 1403 Coadunato exercitu Vi-

Smolenſko expugnatum.

towdus, terram Smolnẽſem, quam decem ãnis bellis turbauit, & aſſidue ua-
ſtauit, poſſedit. Caſtrumq; Smolenſzko obſidione uallando, cum ſuorũ diſ-
pendio cœpit. Vaſzilo autẽ dux Smolneñ, ammiſſo ducatu ſuo, in Hungari-
am fugit, et annis pluribus in obſequiis Sigiſmundi regis Hungariæ uerſa-

Vaſilo Smolneñ interiit.

tus, in cuiuſdam caſtri conquiſitione interiit. Eodem ãno Cometes inter oriẽ-
tem & ſeptemtrionem, in fine Marcii, & principio Aprilis in ueſpera appa-
ruit, caudamq; in Septemtrionem porrexit. Anno quo ſupra tredecima No-
uembris Albertus Iaſtrzembiecz, Epiſcopus Poſnanieñ, collegium Manſio-
nariorum, pro decantandis horis beatæ Mariæ, in eccleſia Poſnanieñ funda-
uit. Conferens pro dote eidẽ aliquot altarium Poſnanieñ eccleſiæ introitus.
Item duas decimas menſæ Epiſcopalis, circa Kaliſz & Odolanow, in uillis
Glogowã, Bandeſzino, Crapa, Sczuri, utrumq; Galanſki, Iankow &c. Or-
dinans ut Vicarii Poſnanieñ huiuſmodi manſionarias habeãt, & tercia pars
eorum horas, miſſas, & officia mãſionariorum expleãt. Anno domini 1404

Conuentus regum.

Conuentio inter Wladiſlaum Poloniæ, & Venceſlaum Bohemiæ, reges,
in Wratiſlauia pro feſto ſancti Iacobi celebrata, & fœdus perpetuum in-
ter reges & regna ſancitum, utq; pro qualibet neceſſitate, regi Bohemiæ
quadraginta lanceis rex Poloniæ auxilium præſtaret cõpromiſſum eſt. An-
no domini 1406 die Mercurii quinta menſis Ianuarii, Ianuſſius dux Mazo-
uiæ, & dominus Czirneñ, de conſenſu Alberti Iaſtrzembiecz Epiſcopi Poſ-

Collegiata eccleſia in Varſouia.

nanieñ in eccleſia parrochiali ſancti Ioannis in Varſzouia, Collegiatam ec-
cleſiam fundauit, & tres prebendas de ſacello ſanctorũ Petri & Pauli caſtri
Czirſzko in illam trãſtulit. Item de eccleſia parrochiali Tharczin fundauit
prepoſituram, de eccleſia in Varka Cuſtodiam, de eccleſia Varſzouieñ De-
canatum. Item ſeptem alias prebendas Canonicales ſuper uillis, cenſibus &
decimis manipularibus fundauit, quas & quos, prefatus dux Ioãnes cuilibet
deputauit prebendarum. Item quattuordecim Vicarios perpetuos, horas in
eadem eccleſia Varſzouieñ expleturos, fundauit. Anno domini 1407 feria
tercia Paſchæ, quæ erat uigeſimaſeptima dies Marcii. Concionante & predi-
cante ad populum in eccleſia ſanctæ Barbaræ Graccouiæ. Magiſtro Budek
Canonico Viſlicieñ & exponente, q nocte precedenti iudei infantem chriſti-
anum necauerunt, & abhominabilia in ſanguine eius peregerũt. Item q in ſa-
cerdotem ad egrotũ ſacramentũ deferentem lapides iniecerũt. Vniuerſus po-

Graccouianus tumultus in ſcœleſtes Iudeos.

pulus quaſi ſigno dato, in iudeos irruebat, & pluribus interfectis, ſpolia ex
eis retulerũt. Clemẽs autẽ de Moſkorzow, Caſtellanus Viſlicieñ, & Capita-
neus Graccouieñ, & Nicolaus Lithwos procurator generalis cum militibus
armatis accurrentes, ſeditionem & ſpolia reſtrinxerunt. Factaq; tranquilli-
tate, & militibus pro cuſtodia iudeorum relictis, diſceſſerunt. Maximo dein-
de omniũ conſenſu ex uniuerſa ciuitate concurſum, & ſpoliatio, direptioq;
atq; ſtrages iudeorũ, quã nemo inhibere poterat, ex integro inſtaurata eſt, &
domus iudeorũ incenſæ. Et dũ nemo reſtringeret, aliquot plateæ circũ Col-
legium artiſtarũ, ubi pro tunc iudei commorati ſunt, ſed & ædes ſanctæ An-
næ conflagratæ

næ conflagrãte ſunt. Collegium uero artiſtarũ, maximo conatu a ſtudẽtibus
uix defenſum eſt. Aliqui autẽ iudeorum diſcrimẽ mortis euitaturi, in turrim
ſupra ianuam ſanctæ Annæ uicinam, ſe receperunt. Et quum uſq; prope cre
puſculum ueſpertinum ſe defenderent, igne adhibito ſuccenſi, ſe ultro dede/
runt. Durauit autẽ huiuſcemodi ſtrages ab hora ſexta diei uſq; ad crepuſcu/
lum, ſub qua plures iudei fuerunt cœſi, nonnulli uero cum pueris baptiſati.
Anno quo ſupra duodecima Octobris. Iacobus de Cobilani, miles de domo
Grzimalitarum, a Wladiſlao rege Poloniæ quaſi ſtupri cum regina Anna
reus captiuatus, cõpedib9 in caſtro Leopolieñ ſuperiori incluſus eſt. Et An/
dreas Tanczinſki de domo bipennium, ſimiliter inſimulatus in caſtro Grac
couieñ, Nicola9 uero Chrzanſtowſki de domo Strzegomia eodem probro
inſimulatus, exulauit. Circa hæc tempora heresis Viclephiſtarum in regno
Bohemiæ & urbe Pragenſi inicium cœpit, per Ioannem Huſz ſuſcitata, in — *Sectæ Ioannis*
Anglia olim per Ioannem Vicleph ſeminata. Ioãnes ſiquidẽ Huſz de pre/ — *Huſz origo &*
bẽda Prageñ per quoſdã impetrãtes ſpoliatus, quũ eſſet ingenio acer & lin — *fomes.*
gua facũdus, dialecticis & peregrinis q̃ſtionibus multũ oblectatus, adepta
doctrina Viclephiſtaꝝ turbauit Magiſtros Theutonicos, qbus admodũ in
feſtus erat cupiẽs eos ſtudiũ Pragẽ: relinqre, quod quũ nõ ſuccederet. A Vẽ
ceſlao rege Bohemiæ impetratũ eſt, ut Theutonicis excluſis, gymnaſiũ Pra
geñ ꝑ Bohemos regeret̃. Qua ignominia Magiſtri & ſcolares Theutonici
cõmoti, Praga relicta, apud Lipſko ciuitatem Miſznæ uniuerſale ſtudium — *Exordium ru/*
erexerunt. Tunc Ioannes Huſz ſcientia magnus, lingua promptus & potẽs — *inæ Pragenſis*
propter uitam mundam & exemplarem, actuſq; claros, ex predicatione a/ — *uniuerſitatis.*
pud ſcolares uulguſq; facile dilectus, hereſis uirus plantauit. Venceſlao re/
ge diſſimulante, & Sophia regina Bohemiæ de Bauaria eam nutriẽte. Ad/
uenit tandem alia noua peſtis. Petrus namq; Dreſnenſis in Pragam e patria — *Petrus Dreſnẽ*
Miſzna pulſus uenit. Ex cuius ſuggeſtione Iacobellus etiã patria Miſzneñ — *ſis hereſis mul*
populum publice cõmonere cœpit, ut cõmunionem calicis non negligerent. — *tiplicator.*
Cui heretici conſenſere, haud modica geſtientes leticia, q; articulum inueniſ/
ſent, in euangelica ueritate fundatum, per quẽ Romanæ ſedis ignorantia &
negligentia, ut putabãt, redargui poſſit. Vidẽs Sbinco alias Sbigneus Pra/
genſis Archiepiſcopus Venceſlao rege inertia torpente, hereticos impune
multiplicari, & in regno Bohemiæ debachari. Ad Sigiſmundũ regem Ro/ — *Archiepiſcopi*
manorum & Hungariæ ſe contulit, obſecrans, ut Pragam perſonaliter ueni — *reſiſtentia.*
ret, & hereſim fratris negligentia inductã extingueret, quo pollicẽte & diffe
rente, Sbinco apud Poſonium in Hungaria expectans, mortuus eſt. Eiq; Al
bicus natione Bohemus, Sigiſmundo propter peritiam medicinæ charus,
ſuffectus eſt, qui ſuæ auaritiæ conſulens, fomentum ſurgentis hereſis negle/
xit, quæ intantum proceſſit, ut heretici ſpiritualium bona occuparent. Diffe
rente igitur Sigiſmũdo rege Hũgariæ aduentũ, Albicus ſedẽ Archiepiſco
palem refutauit. Et Cõrado de Veſtphalia pro eo in Archiepiſcopũ electo
in præfatam hereſim lapſo, grex fere uniuerſus, paſtore errante, ſcandaliſa/
tus, in precipitium actus eſt. In aliam quoq; fœdam inſaniam, quæ Picardo
rũ hereſis appellatur Bohemia poſtea, circa ãnum domini 1420 incidit. Nã

Ecce picardorꝶ inſana origo.

Adamitæ.

Picardus quidam ex Gallia Belgica in Bohemiã penetrans, & plebem ſibi conciliãs, nudos utroſq;, mares ſcilicet & fœminas incedere pſuaſit, Adamitaſq; uocauit. Se uero quãdoq; filium dei, quãdoq; Adam aſſeruit, nonnũq̃ Otecz id eſt patrem uocari iuſſit. Prodigia & miracula fecit, & præſtigiis q buſdam plebem decepit, aueſq; & beſtias iuſſu ipſius obedientes, aduocatas cœpit, & cõnubia ſuis pmiſcua (allegãdo ſcripturã, Creſcite & multiplicamini) permiſit. Atq; cũ his inſulam Amne Liſzmicio cinctam incolens, uicinos agreſtes cœdib9 & ſpoliis laceſſiit. In quos Ziſzka, q̃uis ſceleratus & Huſſita hereticus, tamen ſcelus ſpurciſſimum abhorrens, exercitũ duxit, inſulaq; expugnata, Adamitas om̃es gladio & igne deleuit. Duobus tm̃ reſeruatis, ex quibus ſuperſtitionẽ gentis cognoſceret, & hi dum mactarentur & incenderentur, ridentes cantanteſq; occiſionẽ & incendia pertulere. Fuit & alia in Bohemia hereticorũ factio Orebitaꝶ appellata, quæ territorium Gretenſe uicinaſq; fidelium gentes magnis affecit cladibus. Verum his temporibus binæ dumtaxat ſuperſunt in Bohemia ſectæ hereticæ, Huſſitarũ, & cõmunionis calicis, ſeu ſub utraq; ſpecie, pro una. Et fratrum ſeu Valdenſium pro altera computatæ.

Orebitæ.

Hereticorum ſectæ

CAPVT LI.

Interdictũ ob captiuitatẽ ducis Oppolieñ.

ANno autẽ domini 1411 die ſexta Decembris. Ioannes Cropidlo Epiſcopus Wladiſlauieñ & dux Oppolieñ in pretorio Wratiſlauieñ captus eſt. Ob quod Venceſlaus Epiſcopus Wratiſlauieñ, ciuitatem Wratiſlauieñ interdicto eccleſiaſtico ſubiecit. Anno præfato 1411 Ioannes papa 23. ad inſtantiam Wladiſlai regis poloniæ ex Halicz in Leopolim metropoliticam dignitatem tranſtulit. Anno domini 1412 Arneſtus dux Auſtriæ Graccouiam ueniens, in coniugem Cimbarcam filiã Semouiti ducis Mazouiæ, neptem regis Wladiſlai, ex ſorore germana, accepit, de qua Fridericus tercius Imperator Romanorum natus eſt, qui pluribus annis imperauit. Eodem ãno Petrus Viſzh Epiſcopus Graccouieñ, allegante aduerſam eius ualetudinem, Alberto Iaſtrzembiecz per potentiã regis Wladiſlai, obtinẽte conſenſum Ioannis papæ uigeſimi tercii, in Epiſcopu Poſnaniẽ: tranſlatus eſt, & econtra Albertus Iaſtrzembiecz Epiſcopus Poſnanieñ, in Epiſcopum Graccouieñ oblatus eſt. Et depoſt cito Petrus Viſzh in Czanſzim predio epiſcopatus Poſnanieñ mortuus eſt. Anno domini 1413 Henricus de Plawen Magiſter Pruſſiæ per Cõmendatores captus, depoſitus, & incarceratus eſt. Et pro eo Michael Kochmeiſter, nouæ Marchiæ Aduocatus, ſurrogatus. Anno domini 1415 Alexãder Moldauiæ Voieuoda, cum ſua conſorte, & militum multitudine, ad regẽ Wladiſlaum pro feſto Penthecoſtes in Sniathin uenit. Et cum omnibus ſuis Boyariis terræ Valachiæ ſolenne fidelitatis homagium regi in maieſtate ſedenti, præſtitit. Sub eodem tpe, nuncii Patriarchæ & Imperatoris Græcorũ, cũ litteris & bullis blũbeis ad regem uenerant, petentes, ut eis a Thurcis multipharie laceſſitis & oppreſſis, frumenti tantummõ largitione ſubuenire dignaretur. Rex autẽ petitam quãtitatem frumẽti in portu ſuo regio Kaczubrzeow recipiẽdam conſignauit. Anno quo ſupra, feria ſexta poſt corporis Chriſti, hora terciarum

Petrus Viſzh Epiſcop9 mortuus.

Michael kochmeiſter Magiſter Pruſſię.

Valachorum homagium

Imperatoris Gręcorum & Patriarchæ legatio.

ra terciarum, adeo notabilis eclipſis ſolis fuit, ut alites ſubita caligine deterri tæ, in terram deciderent. Et ſydera non ſecus q̃ nocte collucerent. Eodem an no Ioannes Huſz, in Concilio Conſtancien̄, ut hereticus dãnatus, a brachio ſæculari igne crematus eſt, & cineres ſui in lacum, qui Cõſtantiam preterflu it, proiecti ſunt. Tanta tamen caligo Bohemorum animos obduxit, ut ſuum Natalē, ſexta die Iulii, perinde atq; ſancti ac martyris ueneranda celebritate in hanc diem colunt. Anno domini 1416 feria quarta proxima poſt feſtũ ſan ctæ Katharinæ, Ioãnes Rathiborie: & Oppauien̄ dux, in eccleſia. ſ. Mariæ in Rathibor, de conſenſu Venceſlai Epiſcopi Wratiſlauien̄, eccleſiam Col/ legiatam fundauit, de duobus Prelatis uidelicet Prepoſito & Decano, & de duodecim Canonicis totidemq; uicariis. Eodem anno Nicolaus Archiepiſ/ copus Gnezneñ, a Concilio Conſtantien̄ Primatem ſe Polonicæ eccleſiæ de clarari per ſpeciale priuilegium obtinuit. Ab eoq; tẽpore ipſe & ſui ſucceſſo res Archiepiſcopum & primatem eccleſiæ Gnezneñ ſeſe inſcribunt. Anno dñi 1418. Dux magnus Lithuaniæ Vitowdus, ſuſpitione duct9, ducē Boleſ laũ Switrigal captiuauit & in caſtro Crzemyenyecz detinuit. Suitrigal aũt cõſpiratione cum Ruthenis facta, in nocte Paraſcheue dñi ſolutus, Cõrado polono caſtri Prefecto obtruncato, ad Sigiſmũdum Romanorũ & Hunga/ riæ regem fugit. Poſtea interuẽtu Wladiſlai regis poloniæ germani ſui, per Vitowdum admiſſus & ſuſceptus, Branſk, & Nouogrodek, Szeuiorſki in poſſeſſionē uſq; ad obitum ducis Vitowdi tenuit. Sub eodem anno, mortuo Zoldan Zeledin Thartarorum imperatore, qui Wladiſlaum regem polo/ niæ & Vitowdum magnum ducem Lithuaniæ in Prutenicis expeditionibus iuuerat, Keremberden filius eius in paternum ſolium euectus, Alexãdro Vi towdo hoſtilia intentauit. Contra quem Vitowdus alium principem Thar/ tarorum Bethſubulan, quē moderni Thartari Tachtamiſz Czar appellant in imperatorē a pud Vilnã Trabea, de purpura aurea ueſtitũ creauit & con ſtituit; & gentes ſuas Thartaricas gentibus illius adiungens. Ad dimicandũ contra Keremberden tranſmiſit; qui in pugna atroci a Keremberden uictus, capite truncatus eſt. Non poſt multos dies & ipſe Keremberden a germano ſuo Ieremferden occiſus. Is autē ducem Vitowdum non ſecus q̃ ſuus genitor coluit. Et fere ſingulas expeditiones cum Alexandro Vitowdo obibat. An/ no domini 1419 Venceſlaus rex Bohemiæ, paraliſi correptus, aſſidue decē/ octo diebus fratrem & principes in auxilium uocans, die Mercurii ſedecima menſis Auguſti, quom annis quinquagintaquinq; regnaſſet, e uita exceſſit, nocte tumulatus, omni pompa funebrali omiſſa, ꝑpter Viclephiſtarũ me/ tũ. Ioannes Ziſzka bellis exercitatus, Huſſitarũq; ueneno infectus, coadu/ natis ſibi quadraginta milibus pugnatorum hereticorũ, arcem Viſſegradeñ inuaſit, Pilſznamq; ciuitatem Bohemiæ oppugnauit. A qua repulſus, locũ tutum & munitum non habens, ad Liſzmicium amnem ſub hoc tempore cõ ſedit & ciuitatem conſtruxit. Imperando ſuis, ut quiſq; prout tẽtoria fixerat domos ſibi edificaret, nomenq; ciuitati Thabor impoſuit. Cuius maiorē par tem fluuius Luſzmicius abluit, reliquum torrens non modicus ambit. Anno domini 1420 Sigiſmundus Romanorũ & Hungariæ rex, cum forti exercitu de Wratiſlauia

Inſignis Eclip ſis ſolis.

Iohãnis Huſz combuſtio.

Gnezneñ pri mas.

Switrigal cap tus.

Mutuus con flictus princi pũ Thartaro rum.

Vẽceſlai regis Bohemię inte ritus.

Ziſka Vyſſe grad Caſtrum occupat.

Tabor ciuitas erigitur.

Praga abſq; periculo obſeſſa.

de Wratiſlauia circa feſtum Ioānis baptiſtæ egreſſus, Pragām obſedit. Pragenſibus portas die noctuq; non claudentibus, ſed continuis ac ſecundis eruptionib9 obſidētes moleſtātibus. Quod uidēs rex Sigiſmūdus, dimiſſa Praga, in caſtrum ſancti Venceſlai ſe recepit, & coronationem atq; inunctionem in regem Bohemiæ, dominica in die ſancti Iacobi a Conrado Veſtphalo Pragē Archiepiſcopo percepit. Obſidioneq;, quam ſex hebdomadis cōtinuauit, ſoluta, & corona materiali regni Bohemiæ, lancea dn̄i, & clauo, aliiſq; relliquiis & theſauris receptis, in Hungariam nulla memorabili re in rebelles Bohemos peracta, migrauit. Anno domini 1422 Nicola9 Gneznē Archiepiſcopus, Māſionariā Gneznæ pro decem perſonis, ad explendum officiū de aſſumptione beatæ Mariæ uirginis, inſtituit. Decimas ſuæ menſæ ꝓ dote in uillis Czeſlauicze, Borowo, Zorawa, Lippini, Luthowo, Viſzniewa, & Maldratas in Mirczew aſſignando. Iſte Nicolaus Archiepiſcopus eccleſiam Collegiatā ſanctæ Mariæ in Ruda, in eccleſiam ſancti Michaelis in Vielun tranſtulit. Anno domini 1425 domū & ordinem Carthuſienſium in nemore prope Legniczā, Lodouicus Bregē & Legnicē dux in die ſanctorum Felicis & Adaucti fundauit.

Relliquiæ ex Bohemia Hūgariam delatæ.

Manſionaria Gneznē inſtituta.

Carthuſiani apud Legnicz a Lodouico fundati.

CAPVT LII.

Clauus domini Graccouiā donatus.

Anno domini 1425 penultima menſis Iunii. Clauus unus crucifixionis domini noſtri Ieſu, Wladiſlao regi, & Sophiæ reginæ, per Latinum Cardinalem de Vrſinis, Epiſcopum Hoſtiē miſſus eſt. Omnium proceſſionū urbis Graccouiē debito honore exceptus, & eccleſiæ Graccouiē perpetuo donatus. Item eodem anno peſtis in Polonia uiguit. Anno domini 1428. Electores imperii cum magno exercitu Hērico Cardinali Angliæ, Epiſcopo Vinthoniē cum mille Anglicorum arcubus illis auxilium pſonale ferente, in Bohemiā intrauerunt. Erat exercitus ingens ualde, ad euertendum Bohemiā ſatis uirium habere creditus Contra quem Procopius Bohemus, & Biedrzich ſortis obſcuræ & ignotæ præſbiter, Orobitarum ductor, collecto exercitu, proceſſerūt. Ad quorum aſpectum dumtaxat aduenientium, omnis ille Almanoꝝ & Anglicorum numeroſus exercitus, fugam ꝓ prelio circa Taczow iniit, caſtra omni opulentia referta predanda hoſti relinquens. Veniebāt & Sleſiæ principes electoribus in ſubſidium. Cognitaq; Almanorū fuga, quiſq; ſibi conſulens, præcipiti feſtinatione domum reuertebatur. Verum Bohemi pulſis Almanis & Anglicis, Sleſiam ingreſſi, ipſam crudeli cœde & incendio, nemine reſiſtente, depopulati ſunt, & ciuitates uaſtauerunt, Glogouiā maiorem, Czygenhalſz, Veydnā, Falkenberk, Paczkow, Camyencz, Hērichow, Opol, Bregam, Frankenſtein, Kanthi, Nouūforum, Heynow, & ſuburbia Wratiſlauiæ, monaſteria diruendo. Anno quo ſupra. Sigiſmundus Hungariæ & Romanorū rex, caſtrum Golubiecz expugnabat. Venienteq; imperatore Thurcorum Omarath, alias Calapino, Sigiſmundus obſidione ſoluta, in Tranſſiluaniā ſuperato Danubio trāſiit, minorē partem ſui exercitus, propter paucitatem nauium deſerēs. Inter quos Zauiſſza niger de Garbow, Capitaneus Scepuſiē erat. Cui, quom rex Sigiſmūdus ſcapham miſiſſet, eam rennuit, nolens

Electores imperij Bohemiam ingreſſi.

Bohemorū reſiſtentia.

Sleſia a Bohemis vaſtata.

CaſtrumGolubiecz inuaſum.

deſerere

deſerere ſuos comites, & obuiam Thurcis proceſſit. Illicoq; a Thurcis circũ fuſus comprehenſus eſt. Et galea depoſita, imperatori Thurcorũ præſentan dus ducebatur. Duobuſq; Thurcis ſuper eo contendẽtibus, inter ducendum caput eius amputatũ eſt. Huius Epitaphium Adam Swinka nobilis de domo Porcariorũ, notarius regius & Canonicus Graccouieñ dictauit, quod in eccleſia ſancti Franciſci Gracco: & alibi appenſum cernitur hoc. Arma tua fulgent ſed non hic oſſa quieſcunt. Diuæ memoriæ miles o Zauiſza niger. Eodem anno circa feſtum natiuitatis Mariæ, Semouitus, Kazimirus, & Boleſlaus duces Mazouiæ, cum omnib⁹ ſuis Vaſallis, fidelitatis homagium regi Wladiſlao in ornamentis regiis, in thalamo caſtri Sandomirieñ iuxta turrim ſedenti, præſtiterunt. Anno domini 1430 Wladiſlaus rex Poloniæ relaxauit & abrogauit ſtationes in regno Poloniæ quomodocũq; introductas, p priuilegium de data in Iedlna quod incipit. Wladiſlaus dei gratia rex Poloniæ. Necnon terrarum Graccouiæ Sãdomiriæ &c. ſignificamus tenore preſentium quibus expedit uniuerſis. Quomodo libramine ueræ rationis penſañ. Intemeratæ fidei & inſuperabilis uirtutis conſtantiã &c. Anno domini 1431 Iuliano Cardinali tituli ſancti angeli de latere precedẽte, Electores imperii in multitudine magna tam equeſtrium q̃ pedeſtrium, exercitu ualido congeſto, Bohemiam ingreſſi ſũt. Bohemi etiam exercitum eorum tenuem Sigiſmũdo Koributh, & Procopio ſacerdote ducentibus, contra eos proceſſerunt. Vixq; uiginti milibus ſtadiorum aberant, quãdo ingens pauor, cuius cauſa non ſuberat, Almanorũ animos adeo concuſſit, ut ex denũciatione aduenientium hoſtiũ. Primũ Marchione Brandenburgeñ fugiente, omnes terrore concuſſi, in fugam uerſi ſunt. Caſtris, curribus omni genere diuiciarũ & epularum plenis relictis, & per Bohemos captis. Capta fuit & crux legationis, ac ueſtes Cardinalis, & ludibrio a Bohemis habitæ ſunt. Eodem ãno ſabbato in die conceptionis Mariæ, Heduigis uirgo filia regis Wladiſlai ex Anna regina, Kazimiri regis nepte progenita, Friderico Marchioni Brãdenburgeñ deſpõſata, mortua eſt. In ſepulchro matris ſuæ reginæ Annæ ſepulta. Cauſam mortis ſuæ nonnulli reginæ Sophiæ nouercæ ſuæ aſſignabant, quaſi eam ueneno e uita ſuſtuliſſet. Anno domini 1432 Baldwin⁹ de Noris regni Cipri Marſalcus, cum ducentis equitibus, ac duobus filiis ſuis adoleſcẽtibus, & Petro de Bnin a Iano rege Cipri, Hieruſalẽ, & Armeniæ, miſſus ad regem Wladiſlaum in Viſliczam uenit. Petebat, ut rex Wladiſlaus Iano regi Cipri ducenta aureorum milia mutuaret, ad excutiendum tributum quod Zoldano pendebat, quinquaginta milia florenorum in anno. Poſtulabatq; ut filiã ſuam Heduigim, quam uiuere eſtimabat, filio Iani regis Cipri unico in coniugem deſponſaret. Horum occaſio Petrus de Bnin miles, natione Polonus, celebris & factiuus fuit, qui in Cipro incolatum ſuũ figẽns, talia regi Cipri perſuaſerat. Eodem anno, duodecim ſigna ſeu uexilla, deuicto duce Fetkone, per regium exercitũ aliis in caſtro Graccouieñ addita ſunt. Anno domini 1433 in æſtate, Alexander Voieuoda Moldauiæ morte abſumptus eſt, duos filios e diuerſis matribus genitos, Heliam & Stephanum alias Steczkonem relinquens. Helias maior natu per patrem dum uiueret ad Voieuodatum

Zauiſza niger captus.

Mortuus.

Duces Mazouię homagiũ prębent.

Heduigis filia mortua.

Legatus a rege Cipri.

Alexander Moldauiæ Palatin⁹ mortu⁹

Voieuodatum & dominium Valachiæ deſignatus & ſublimatũs,Steczko/
nem fratrem eiecit,& matrem ipſius aquis ſuffocauit.Steczko uero faciem
fratris fugiens,quom montanos ſibi conciliaret,& a Cæſare Thurcorũ ſub/
ſidium obtineret,Heliam expulit,qui in Poloniã ueniens.Primum poſſeſſio
nibus dotatus,expoſt de fuga quam inierat per nobilem Cola reportatus,in
cuſtodiam caſtri Siradieñ in fauorem Stephani fratris eius eſt traditus. An
Sigiſmũdi coronatio. no preſato ad faſtigium imperiale Sigiſmũdus Hungariæ & Bohemiæ rex
per Eugenium papam quartũ fuit coronatus. Et e Roma ueniens conciliũ
Baſilieñ, ne Eugenium papam quartũ deponeret, impediebat. In Bohemia
Thaborithe & orphani a nobilitate fuſi ſunt,maxima ſtrage utrimq; ædita.
Procopij interitus. Procopius ubi ſuos ex ordinibus dilapſos, in fugã ſpectare uidiſſet,hoſtilem
impetum aliquãto ſuſtinuit. Sed multitudine equitatus circumuentus, telo
iaculatus tranſfoſſus eſt.Procopius minor in eodem globo pugnans occiſus
eſt.Ioãnes Czapko Thaboritarũ ductor in Coloniam fugit,Haliſz & Men
hardũs publico edicto iuſſerunt, ut omnes heretici qui ſtipendia mereri uel/
lent,in horrea proxima agreſtibus excluſis,ſe reciperẽt. Intrauerantq; Tha/
boritarum & orphanorũ pleraq; milia,& illico clauſis horreis,& igne adhi/
bito uniuerſum illud nephariorum hominum & cædibus madẽtium agmen
conflagratione interiit.

CAPVT LIII.

Wladiſlaus.

Vladiſlai Iagellonis filij coronatio. ANno quo Wladiſ
laus Iagello e ui/
ta exceſſit 1434.
Indicta eſt dies co
ronationis alterius Wladiſlai
filii ei9 natu maioris , ad feſtũ
ſancti Iacobi apoſtoli.Et gran
dis multitudo Prelatorũ, Prin
cipum,Baronum,& Cõmuni/
tatum in Graccouiã aduenit.
Dux autẽ magnus Lithuaniæ
Sigiſmundus quom eſſet uale
tudinarius,nuncios cum plena
autoritate nomine ſuo & Lith
uaniæ miſit. Idem Voicuoda
Moldauiæ Stephan9, duceſq;
Mazouiæ Semouitus, Kazi/
mirus, & Boleſlaus fecerunt.
Spithko autẽ de Melſtein,A/
brahã de Sbanſzin Iudex Poſ
nanieñ, & Ioannes Straſz de
Koſczelniki,difficultatem iniitiendo,mouerunt quæſtionẽ. An liceret puerꝝ
in regem coronari,Et conſiliarii rationabiliter coronandum reſponderũt, de
ducentes & confirmantes hoc ex libro decretorum regis Kazimiri,eccleſiæ

Graccouieñ

Graccouień donato. Sicq; tractando, uſq; poſt meridiem tempus protraxe runt. Et poſt meridiem miſſa incepta, Albertus Iaſtrzembiecz Archiepiſco pus Gneznen̄, Wladiſlaum primogenitū (quom omnibus lineamentis cor/ poris ad figuram patris accederet) in regem unxit & coronauit. Anno aūt ſe quenti cōuentione in Siradia facta, ut Stephanus Palatinus Moldauiæ in fide & obedientia contineretur concluſum eſt. Nullatenus Heliam dimitten dum, uerum conuentione ſoluta, Helias ex caſtro Siradienſi, quod per Petr. Zaffraniecz palatinum Graccouiē: tenebatur, clandeſtine, ut ferunt, euaſit & in Valachiam diuertens, bellis & cœdibus eam impleuit. Donec anno do mini 1436 rege Wladiſlao inſtāte, diuiſio terræ Valachiæ inter fratres He liam & Stephanum facta eſt. Et Helias partem Valachiæ cum Szoczawa & theloneis, Stephanus uero alteram cū Albo caſtro & portu maris poſſe/ dit. Veniteq; Helias in feſto ſancti Michaelis in Leopolim, & homagium re/ gi Wladiſlao præſtitit, obligās ſe ducentos currus de piſcibus Huſonum, quadringentos boues pro coquina regis, & quadringētas purpuras, centūq; equos ſingulis annis pro tributo ſoluturum. Rex uero Wladiſlaus caſtrum Halicz eidē in poſſeſſionem, ut illic theſauros ſuos reconderet, conſignauit. Tādem Sigiſmundo Imperatore ex Praga egreſſo, & in Znoima āno domi ni 1437, die ſeptima Decēbris mortuo, & in Varadino ſepulto. Bohemi in/ ter eligendum bifarie diuiſi, quidam Albertum Hūgariæ regē. Alii uero Ka zimirū germanum Wladiſlai regis Poloniæ tredecim annos natum ſibi in re gē elegerunt, & per notabiles nuncios ſuis electis, electionem intimarunt, in ſtātiſſime rogitantes ut acceptarent, & cum ſubſidio exercituali aduenirent. Rex ergo Albertus rectiori qua potuit uia properauit. Et Pragam (illa em̄ partes ſuas ſequebatur) ſabato āte Iacobi apoſtoli, ingreſſus. In craſtino die dominico per Philibertum Epiſcopum Conſtātien̄, qui legationis officio no mine concilii Baſilien̄ in Bohemia fungebatur, coronatus eſt. Bini uero Pala tini Poloniæ, Sandiuogius de Oſtrorog Poſnanien̄, & Ioannes de Tanczin Sandomirien̄, cum exercitu notabili per regem Wladiſlaum ad proſequen dum electionem germani ſui miſſi. Bohemiam quotidie affligebāt, & rebel les ad obedientiam Kazimiri coartabāt. Rex ergo Albertus electoribus ac principibus Almaniæ & Hungariæ inuitatis & conuenientibus cum trigin/ ta milibus armatorum, ad exercitum Polonorum ex quattuordecim milibus conflatū, circa Thabor (Thaborithæ em̄ Kazimirū ſequebantur) peruenit Et utriq; curribus & foſſatis muniti, non longe diſtātes ſtabant, & particula ria certamina quottidie intentabant. Ciuitas tamen Thabor, a dorſo caſtris Polonorum iuncta, magno erat adiumento. Quomq; utriq; exercitui anno/ na defeciſſet, Poloni in ciuitatem Thabor ſe receperunt. Albertus uero exer citu dimiſſo, Pragam deſcendit. Wladiſlaus autē rex Poloniæ, litteris ſuorū Palatinorum de fortitudine regis Alberti certificatus, cum exercitu per Sle/ ſiam proceſſit. Et quom prope Opauiā eſſet, uenit ad eum Ioannes de Thā czin Palatinus cum pluribus Polonis & Bohemis. Nuncians exercitus abin uicem diſceſſiſſe, quare ad regnum Poloniæ per Rathibor, Sleſiam igne & ſpoliis uaſtando, diuertit & redit. Anno autē ſequenti ſcilicet 1439 dieta ge

Territoriū Valachię diuiſum.

Heliæ homagium.

Sigiſmundus Impator mortuus.

Electio regis Bohemię.

Alberti coronatio.

Vladiſlai exercitus.

Bohemorū pugna circa Thabor.

nerali pro pace inter Albertũ Romanorũ, & Wladiſlaum Poloniæ, eiuſq; germanum Kazimirum, reges, pro die Epiphaniæ in ciuitate Wratiſlauiẽ: conſtituta. Eugenius papa quartus Ioannem Epiſcopum Segineñ, Conciliũ uero Baſilieñ Alfonſum Epiſcopum Burgeñ de regno Hiſpaniæ tranſmiſe/runt. Vbi quom opera legatorum pax perpetua firmari non potuit, fœdus in aliquot annos confectũ fuit. Sub eodem ãno Imperator Thurcorũ Amurates, caſtrũ Smiderow in Raſcia, ſupra Danubium uigintiquinq; turribus munitum obſidebat. Ad quem repellendum Albertus Romanorũ & Hungariæ rex, precibus & lachrymis Stephani Raſciæ diſpoti uictus, cum exercitu proceſſit. Auditaq; caſtri fortiſſimi per pacta receptione, domum redibat, & peponibus nimium delectatus, diſſinteriã cõtraxit. Ex qua in uigilia Simonis & Iudæ e uita deceſſit, in Alba regali ſepultus. Prelati ergo & Barones regni Hungariæ, quom Elizabeth regina eorum eſtimante ſe filiã parituram. Ad Wladiſlaum regem Poloniæ, legatos Ioannem Segniceñ Epiſcopum, Mathkonẽ de Taloncz Slauoniæ & Dalmaciæ Banum, Emericũ de Machaly magiſtrũ Curiæ, Ioannem de Peren maiorem, & Ladiſlaum de Paloncz, miſerunt, quibus anno domini 1440 in die ſeptuageſimæ Graccouiam uenientibus. Kazimirus germanus Wladiſlai regis cum pluribus Prelatis & Baronibus in obuium exiuit. Hi in dominica Reminiſcere in eccleſia Graccouieñ miſſa ſolenniter celebrata, regem Wladiſlaum in regem Hungariæ ſecundum electionem de eo factã poſtularunt, qua acceptata, Te deũ laudamus decantarunt. Omnibuſq; preparatis, de Sandecz feria quinta ante Adalberti in Hungariã exiuit, & ſabbato in uigilia Trinitatis, ſuperato in nauibus Danubio, Budam per portam, quæ ducit ad Eczelburk, intrauit. Elizabeth aũt regina Hungariæ, quũ filiũ Ladiſlaum peperiſſet, infantulum die dominico Penthecoſtes in Alba Regali, per Dioniſium Cardinalem Archiepiſcopũ Strigonieñ, in preſentia Mathiæ Veſperimeñ, & Benedicti Iaurieñ Epiſcoporũ. Vlrici Comitis Ciliæ, Stephani de Roſgon &c. coronari procurauit. Moxq; infantem Ladiſlaum, cũ corona regni Hũgariæ clandeſtine ablata, in Auſtriam deducendo, Friderico tercio regi Romanorũ, tanq̃ conſanguineo nutriendum & conſeruandũ tradidit. Baronibus uero Hungariæ ad regem Wladiſlaum in Budam confluentibus. Aduenerunt etiam ſub treuga pacis Dioniſius Strigonieñ Cardinalis & Archiepiſcopꝰ cum Ladiſlao de Gara Bano Machouieñ, qui in caſtro Budeñ cõcluſi, nec dimiſſi ſunt Donec prefatus Ladiſlaus de Gara, caſtrum Viſſegradeñ & coronam regni Hũgariæ, quæ ſuæ cuſtodiæ deputata habebatur, regi Wladiſlao reſtitueret, quo, quom pergeret, obligatus cũ aliis, coronam nõ repperit, quoniam per reginam occulte fuit ſublata. Alia itaq; corona relliquiarum capitis ſancti Stephani regis Hũgariæ olim preparata, Wladiſlaum die dominico ſancti Alexii in regem Hungariæ in Alba regali coronarunt, & fomes multorum bellorum inter regem Wladiſlaum ac reginam Elizabeth & ſequaces eorum concitabatur.

Caſtrum Smiderow obſeſſũ

Alberti mors.

kazimirus in Hungariæ regem poſtulatꝰ

Elizabeth filius infans coronatus

Cum corona Auſtriã ductꝰ

CAPVT LIIII.

DIſcedenre rege Wladiſlao de Polonia. Kazimirũ germanũ eius

de Graccouia

de Graccouia feria. 6. añ Penthecoſtes exeuntes, duces Mazouiæ Kazimirꝰ & Boleſlaus, Ioannes de Czizow Caſtellanus & Capitaneus Graccouieñ, Dobeſlaus de Oleſznicza Palatinus Sandomirieñ, & cæteri milites electi, habentes in comitatu pluſq̃ duo milia lancearum, in Vilnam Lithuaniæ de/duxerunt. Et quom Lithuani Kazimirum in magnum ducem Lithuaniæ (iã eñ Sigiſmundus magnus dux Lithuaniæ, per ducem Iwan Czartorziczki Ruthenum genere interfectus occubuerat) poſtularet, Poloni tanq̃ rei incō miſſæ, & eis per regē Wladiſlaum prohibitæ non adquieſcebant. Mane autem Lithuani ſumentes Kazimirum, Polonis interim dormitantibus, in ma/gnum ducem Lithuaniæ eum ſublimauerūt, & uoce ſonora publicantes, Te deum laudamus cum pulſu campanarū decantauerunt. Lithuaniſq;, ut lin/guam & mores eorum diſceret adiunxerunt. Sed redeamus unde digreſſi ſumus ad Hungaros. Exercitus Hungarorum & Polonorū Vlricum Comitē Ciliæ, omnium ſeditionū & bellorum ſeminatorē in caſtro Iaurino obſedit, qui clam de caſtro fugiens, ad Elizabeth reginam Poſonium uerſus properabat, ſed eum milites regis Wladiſlai inſequentes, in ſiluis denſiſſimis latitantem in die Geruaſii & Prothaſii comprehenderūt, & captiuū in Budam de/duxerūt. Ladiſlaum etiam de Gara, cum ipſius ſodalibus bellum regi Wla/diſlao intentantibus, conflixerunt & confregerunt. Nicolaus Friſtaczki ali/as de Vlak, & Ioānes de Huniad, ubi Andream Bothos hominem ſeuerum & Erricum filium Palatini Thamaſii occiderunt, & caſtra hoſtium circa oppidum Batta diripuerunt. Ob hoc utrumq;, tā Nicolaū de Vlak, q̃ Ioan/nem de Huniad Palatinum Tranſſiluanieñ rex Wladiſlaus creauit. Inſuper Ioannem Huniad propter dexteritatem, animoſitatēq; ipſius, contra Thur/cas Capitaneum ordinauit. Et caſtra omnia in confinibꝰ Thurcorum ſibi in poſſeſſionē & adminiſtrationē aſſignauit. Regina uero Elizabeth, Ioannem Iſkra Bohemum de Brandis, in Kaſſouia, Bartpha, Cremnicia, Leutſcha, in caſtro ueteris Zolii, & fere in tota altiori parte Hungariæ in Capitaneū præfecit. Qui ſtipēdiariis accerſitis, fideles & regi Wladiſlao obediētes ab ipſo auertebat. Ciuitatē Aperiaſz abſtraxit, caſtrū Szariſz fraude interce/pit, & caſtꝝ Kyſzik fūditus euertit, deinde oppidū Keſmark ſub polonis occupauit. Nicolaum Czaika de Iauor, & Petrum Komorowſki in Podolino poſſeſſores, qui ſcalis appoſitis, oppidum Aperiaſz aſcenderāt, ſpoliarant, & incenderant, ac regrediebātur, cum ſuo exercitū celeriter conſequutos, ca/ptiuauit. Alios uero cum preda dilapſos perturbauit, & caſtra eorum obſe/dit, quorum unum poſtea ex pulueribus pixidarum conflagratū eſt. Alterū uero Brzoſowicza traditum eſt. Telephus inſuper ciuitatem Agrienſem regi Wladiſlao parentem inuadens prædatus eſt, & Polonos ac hungaros ca/ptiuauit. Sed Poloni & hungari collecti, Telephum perſequentes proſtra/uerunt, genteſq; eius occiderunt, ipſummet uero cū aliquot Bohemis & Auſtralibus, Simoni Epiſcopo Agrieñ tradiderunt. At Wladiſlaus hungariæ & Poloniæ rex, caſtra & ciuitates quæ Auſtrales in confiniis hungariæ occupauerant, expugnauit & conquiſiuit. Iulianus de Cæſarinis Cardinalis ſan/cti angeli, ad cōponendum præfata mala, ab Eugenio papa quarto in hun/

Vladiſlaus in Lithuaniã conductus.

Kazimirus clã deſtine ſubli/matur.

Vlricus Co/mes vallatus in caſtro Iauri no.

Vlricus captꝰ

Ioannes Iſkra Capitaneus creatus.

Molitio Ioan/nis Iſzkrę.

Iulianꝰ de Ceſarinis Cardi/nalis.

gariam miſſus. Pluribus uicibus de Buda in Iaurinum & econtra diſcurrens & conditiones unionis cōportans, pacem inter regē Wladiſlaum & reginā Elizabeth cōpoſuit, quam ſubitus mœror conſequutus eſt. Elizabeth eñ regina dolore matricis & diſſinteria tercia die extincta, in alba regali, in ſepulchro Alberti mariti ſui tumulata eſt. Tunc rex Wladiſlaus, caſtra, ciuitates thelonea, in polonia obligans & arendans, ſingulis quæ cōtra Thurcas neceſſaria uidebantur cōparatis. Anno domini 1443 in die Mariæ Magdalenæ, cum magna militū caterua, cum Iuliano Cardinali legato, & cruce ſignatis e Buda egreſſus. Ad Albam Nandor contendit, & circa Salſum lapidem Danubio ſuperato, terras hoſtium ingreſſus, oppidum Sophia expugnans, conquiſiuit. Sic & alia caſtra, ciuitateſq; in Raſcia per Thurcas occupata, comprehendit. Et quom ab exploratoribus thurcorū exercitum in propinquo fore didiciſſet, plura milia pugnatorū cum Ioanne Huniad miſit, qui ex improuiſo eos inuaſit & proſtrauit. Ex eoq; prelio quattuor milia captiuorum, & ſigna militaria nouem comprehenſa reduxit. Pertranſierat rex Wladiſlaus totam Romaniā, ad Macedoniāq; peruenerat, quom Thurcorū Cæſar magnum exercitum cum affine ſuo Palatino Nathuliæ trāſmiſit. Vt alpes & ſtrictiſſimos meatus Romaniā & Macedoniam diſterminātes, tuerētur, & regem Wladiſlaum, ne montes tranſiret, prohiberet. Verū Baſſa cernens Thurcas ſuperiores & plures fore, exercitum regiū aliquotiens inuaſit ſed adeo magna clade fuſus eſt, ut & ipſe Palatinꝰ Nathuliæ dux exercitus aliiq; Thurci principales caperētur. Reliqui uero ad mōtes fugierunt, quos rex Wladiſlaus uſq; ad radices montiū inſequens, in uigilia natiuitatis Chriſti, tota die a mane uſq; ad ueſperā, durum ſibi & ſuo exercitui a denſiſſimis ſagittis & iactis ſuperne iaculis, Thurcorum certamen ſuſtinuit, treſq; ſagittas rex exceperat, tamen armis protegentibus innocuas. Ex aduerſo autem machinarū ictibus certos thurcorū globos proſternebat. Sed inædia premēte, leſioneq; plurium a ſagittis thurcorū creſcente, a clauſuris montium diſceſſit. Et Thurcas inſequentes, illico conuerſus, magna ſtrage cōfregit, ut de cætero nullus ſuum exercitum auderet laceſſere. Narrat hiſtoricus Hungarorū, Ioānem de Huniad, & non regem Wladiſlaum hunc triumphū in ordine ſextum, & alios priores quinq; conflictus uictorioſos cū gentibus regiis perægiſſe, tandem poſt quinq; menſes cum ingenti præda exercitū ad caſtra regia reduxiſſe, & uexilla uictoriæ regi obtuliſſe. Sicq; rex & Ioānes de Huniad promouendo greſſum, ad Albam Nandor, deinde per Hungariam Budam nudis pedibus cū ſignis hoſtium captis, clero & populo obuiā proceſſionaliter egreſſo glorioſos intrauiſſe. Et ſigna hoſtium in eccleſia uirginis Mariæ ciuitatis Budeñ futura pro memoria appendiſſe, ſed iā uetuſtate cōſumpta defluxerunt. Sed tu Philippum Calimachum lege.

Elizabeth reginæ mors.

Vladiſlai expeditio in Thurcas.

Multiplices caſus hominum

Opinio triumphi.

CAPVT LV.

CVmq; reges & Principes Catholici regem Budam aduenisse cōperiſſent. Vniuerſi, legatos aut litteras diſertiſſimas ad eum miſerunt, & in alteram contra Thurcas expeditionē animauerunt pollicentes ſe auxilia terra mariq; ei prebituros. Polonorum uero nuncii

Auxilium Catholicorum Principum.

ro nūncii aduenientes, ut paternum regnum reuideret, præcati ſunt, quoniā eo abſente, Thartari Poloniam uaſtaſſent, & Sleſitæ furtis ac ſpoliis eā attriuiſſent. Et adiunxerunt, ut una expeditione contra thurcos contentus, alteram nō obiret. Superuenerūt & Amuratis Thurcorū Imperatoris legati, rege Wladiſlao cum Iuliano Cardinali, & nobilibus Hungariæ, in Segedino agente, pacem temporalem aut perpetuā cum eo & regno hungariæ firmare poſtulantes, & conditiones adiungentes. Vt omnibus caſtris in Raſcia conquiſitis, uidelicet Golubiecz, Zarnow, Smiderow, Cruſſouiecz, Kouin, Seuerin, Srebrnik, Oſtrwicza, Nouobardo, Szurin, Koſznik, Koperhan, Procopia, Laſkouiecz, Zelenigrod, & toti Raſciæ atq; pti Albaniæ, quas Diſpotus tenebat, Thurcus ppetuo cœdat, Baſſa Nathuliæ, duoq; filii Diſpoti ex captiuitate ſoluātur. Bulgaria tota ſub thurco permanente. Hæc legati thurcorum. Qua legatione in conſilium reiecta, pax in decennium ſub conditionibus appoſitis compoſita eſt, & iuramentū parte ab utraq; præſtitum eſt, quod utinam nunq̄ depoſitū fuiſſet. Superuenientibus autē litteris a Franciſco tituli ſancti Clementis Cardinali, claſſis apoſtolicæ Capitaneo. Item a prefectis galearum ducis Burgūdiæ, Venetorū & Ianuenſiū, forti exercitu ſtrictum mare, ne Thurci ex Nathulia in Romaniā traiicerēt, ſufficienter prouidiſſe. Imperatoreq; Conſtātinopolitano Ioanne Paleologi maximā ſpem uictoriæ promittente. Et Iuliano Cardinali autoritate apoſtolica iuramētum caſſante atq; diſſoluente. Rex Wladiſlaus cum nouo exercitu circa uigeſimam Septembris, anni Chriſti 1444, A Segedino caſtris motis, iam tūc caſtra Smiderow, Golubiecz, & alias omnes in Raſcia munitiones, Diſpotiq; geminos filios thurcis conditionibus fœderū ſatiſfacientibus, reſtituēbus immo reſtitutis, non per Raſciam, ut prius, ſed per regnum Bulgariæ iuxta flumen Danubii tranſiit, obmiſſis ad latus dextrū uerſus meridiem urbidus Philopoli & Andronopoli, donec quattuor de triginta diebus ad urbem Nicopolim peruenit. Humilis ſiquidē eſt ciuitas Nicopolis, & cuius præſentia famam diminuit, licet ſit Metropolis in Bulgaria, ubi rege ſtatiua tenēte Palatinus trāſalpinæ Valachiæ, qui & Dracula dicitur ad eum uenit. Et adorato rege, atq; paucitate exercitus ipſius cōſpecta, regi perſuaſiſſe fertur ut in hungariam obmiſſo ceptæ expeditionis itinere rediret. Debilem nimis & paruum numero ac robore, regium exercitum aſſerēs (qui uix quindecim milia equitum continebat, Currus uero onuſti uictualibus, auro, & ſuppellectilibus, ultra q̄ bis mille aderant) Quom Cæſar Thurcorū maioribus potentiis uenationes ferarum exercere conſueſſet. Sed ſuperioris anni fortuna & maritimæ claſſis adiutoria hungaros animabāt. Interea Iulianus Cardinalis legatus, qui ipſo in bello regi ſemper aſtitit, litteras a Franciſco Cardinali Venetiarum, maritimæ claſſis apoſtolicæ Capitaneo, tranſitum thurcorū in magna multitudine, ex Aſia in Europā, cuſtodia nequicq̄ prohibente, trāſfretaſſe, nunciantes, accepit, & q, claſſis maritima apoſtolica prohibere nequiuerit, quin thurci furtim noctu in paruis cimbis, per inferiorē partē Phari Galiopolis traieciſſent. Hæc tamen denunciatio neq; regem terruit, neq; animum ſuum a futuro periculo auertit, & deſcēſum cum exercitu a caſtello

Thurcus pacē poſtulat.

Legatio alia Conditionalis adiuncta.

Rex Vladiſlaus in Thurcū agit expeditionem.

Nicopolis Bulgariæ Metropolis.

Dracula prędibus ānexis diſſuadet.

Potētia Thurci.

Petrzecz iam exuſto faciens, & ab ipſa Nicopoli uſq; ad mare Galatũ, qua Meſſembriã itur, intra montes penes lacũ qui apud caſtellum Petrzecz cœpit originem tranſiuit, donec Varnam peruenit. Varneñ, Galateñ, & Szuniẽñ metuentes, ſeſe in regis poteſtatem feria ſecũda, nona die Nouembris, dederunt. Eadem autẽ nocte qua Varnam & alia caſtella rex muniuit, conſpecta ſunt caſtra Thurcorum, quorũ ignibus cœlum quoq; coruſcabat. Mane autẽ facto feria tercia in uigilia ſancti Martini, una dumtaxat hora poſt ortũ ſolis, Thurcos aduentare, & pariter adeſſe totus ecce cõclamat exercitus Capiunt arma milites, bellorumq; auidi, cœlum & mare uocibus opplent, & tentoriis leuatis acies inſtruunt. Sed ſtatim uexillis auro micantibus extẽſis, impetuoſus turbo cõſurgens, ea ſcidit & dilaniauit, ut altũ per aerem uolarent, Thurci uero magno ordine magniſq; copiis, dextrum cornu aggreſſi ſunt, cui Varadieñ Epiſcopus præfectus erat. Ibi primum pugna iniciũ cœpit, Hungari primarũ acierum & quattuor uexillorum, Varadieñ Epiſcopi Iuliani Legati, Franconis Bani, & Preſulis Agrieñ, primum impetũ thurcorum non ſuſtinentes, ſtatim uerſus Galatã & montes uerſus Romaniã fugierunt, quos thurci ferientes inſequuti ſunt. Valachi pari exemplo hinc inde diſperſi. Reſtitit autẽ ex quattuor uexillis, uexillum ſãcti Ladiſlai. Ad quod defendendum Iulianus legatus, & Franco Banus uix cũ equitibus ducentis accurrerunt, rex uero Wladiſlaus ubi Hungaros a dextro cornu terga uertẽtes uidit, ubi plus aduertebat interponi diſcriminis, uelut alter Cæſar inuaſit, & omnes quotquot offendit, aut morte afflixit, aut in errorem fugamq; cõuertit. Regis exemplum Palatinus Ioannes Capitaneus exercitus ſequutus eſt, magnoq; in thurcos animo irruens, quattuor milibus paſſuum rex cũ Palatino thurcos perſequebatur.

Tháitarorũ & Hungarorum conflictus.

Hungarorum fuga.

Vladiſlai animoſitas.

Thurci cæſi & fugati.

CAPVT LVI.

Reuerſus poſtea Rex, poſtq̃ uexillum ſancti Ladiſlai acriter expugnari uidit, pro liberatione accurrit. Cuius preſentia thurci terrore conſternati, partim cœſi, partim in fugam conuerſi ſunt Tria milia Thurcorum in illo dumtaxat loco corruiſſe uiſa ſunt Exigua tamen ſtrages in Thurcis apparuit, propter nimiã eorum multitudinem, dum recentes & nouæ acies uictis & proſtratis ſuccederẽt. Inuaſit præterea rex, & quaſdam copias Thartarorũ electiſſimorũ proſtrauit. Fluxerat & conſũpta iã fuit maxima pars diei, & campus cadaueribus ſcatens, utriq; hoſti terrori fuit. Itaq; cuncto Thurcorũ equitatu nutante, & ad fugam ſpectante, ſola Cæſaris Amuratis caſtra innumerabilibus peditũ Ianczaronum agminibus munita, ſuo in loco cum timore ſtabãt. Rex ergo Wladiſlaus cũ agmine pro cuſtodia ſui capitis deputato, in pedeſtres Iãczaros appellatos diuertit, nec ſine damno ingenti ac leſione ſuorũ militum & equorum. Nam Ianczarones in uno loco firmati, & longis ſcutis, ne lederentur in terram defixis, protecti. Adeo frequẽtes emittebãt ſagittas, ut aer quaſi grãdine e cœlo cadente oppleretur. Dũq; terribilis eſſet, tũ multitudine, tum ſagittarum miſſione. pedeſtrium Iãczaronum acies, omnibus diſſimulantibus, regio mãdato, Polonorũ milites in illam irruerunt, Deinde rex ipſe, deſertor ſuorũ militum eſſe

Copiæ Thartarorum victę

Vladiſlai in Iãczaros irruptio.

Ianczaronum reſiſtentia.

Polonorũ milites decertant

ſitum eſſe nolens, pugnæ mediæ ſe ingeſſit, & magnam ſtragem in pedeſtri il
lo exercitu ægit. Adeo ut Ianczarones ipſi nutabūdi & deliberabundi preſ-
ſo gradu ſiſterent, ſed multitudine Ioannes de Huniad territus, e prælio per *Ioannis de Huniad fuga.*
fugam ſe ſubduxit, & regi Wladiſlao, frequētibus nunciis, ut pugna & acie
obmiſſa ſecum una & locorum peritis, fuga ſe ſaluaret, intimauit. Rex uero
animo feroci reſpondens, ſibi & ſanguini ſuo fugam competere negauit, nec
honeſtatis eſſe regiæ & uincere uelle & fugere. Rex itaq; quē Poloni ſui for
tiſſimi nunq̄ deſeruerūt, uſq; ad crepuſculum noctis cū hoſtibus dimicauit. *Conſtātia Polonorum.*
Nocte autē ſuperueniente, utraq; pars uictam ſe credens, abiit. Hungari au
tem tanto terrore perculſi fuerūt, ut quæcūq; opaca & inuia loca, per arbo- *Hungarorum fuga.*
res, per ſaxa, per denſiſſima nemora, uelut in apertos & planos campos, te-
nebroſa nocte cucurrerunt. Pleriq; de exercitu regio nocte tota, atq; die ſe-
quenti pacifice ſteterunt, aſſidue reditum regis & totius exercitus expectan-
tes, & in eadē eſtimatione ipſi quoq; Thurci uerſabātur. Auſi eñ nō fuerūt
ſequēti die, uel ut ferūt alii, tercia die, uſq; iam ueſpere regios currus inua-
dere, metuentes ne chriſtiani milites ad currus reuerſi fuiſſent. Iulianus Car-
dinalis, ut Hungari referunt, inter caſtra & currus, cum aliis relligioſis occi-
ſus eſt. Noſtri uero Poloni eū cum Ioāne de Huniad fugiſſe, atq; a conſortio *Super morte Iuliani Cardinalis opinio.*
ipſius Ioānis diſtractū, dum in rara ſocietate ad Danubiū perueniſſet, a quo
dam Valacho, qui in parua cimba unū dumtaxat ipſum traiiciebat, cognito
auro quod geſtabat, & cuius pondere cimba demonſtrabat molem, occiſum
eſſe, & corpus exanime, ſingulis ueſtimentis & auro ſpoliatum, in Danubiū
proiectum fore, affirmant. In hac pugna octuaginta milia hominum cœſa
ſunt. De qua Hungari pro maiori parte ſalui reuerſi ſunt. Polonorum uero
preter duos nullus euaſit. Saluati eñ ſunt per fugam, Ioannes Rzeſzowſki
de domo Polukoza, expoſt Epiſcopus Graccouiē: qui pugnæ propter uul-
nerationem intereſſe non ualens, in curru regio decūbebat. Et Gregorius de
Szanok, in Archiepiſcopum Leopolieñ promotus, de domo Strepaz. Rex
uero Wladiſlaus, poſtq̄ bellum nocte direptum eſt, nuſq̄ apparuit. Nec eſt *Vladiſlai interitus*
repertus, qui eum aut capi aut interimi uiderit. Sed omnibus teſtātibus uno
ore, magnam ſtragem propria manu in Thurcis commiſit. Fuit autē Wla-
diſlaus regum optimus, homo cōdecentis proceritatis, fuſca facie, nigris cri
nibus, in armis ſtrennuus, in ſuos beniuolus, morū honeſtate preclariſſimus,
mente & animo compoſitus. Periit āno regni Poloniæ decimo, regni autem
Hungariæ quarto, ætatis ſuæ uigeſimoprimo, anno uero domini 1444. An-
no domini 1435 Dux Switrigal conſiliis Sigiſmundi imperatoris Romano-
rum animatus, cum Prutenis, Ruthenis, Liuonitis, Thartaris, & duce Sigiſ-
mundo Koributh ex Bohemia regreſſo, Sigiſmūdum magnum ducem Lith
uaniæ inuaſit, ſed per Lithuanos & præſidia Polonorum, in tutelam ei per *Sigiſmundus dux Lithuaniæ inuaſus.*
Polonos cum ductore exercituum Iacobo Kobilenſki miſſorum cōtritus eſt
Captuſq; fuit in eo cōflictu dux Sigiſmūdus Koributh, & quidam Sigiſmū
dus Roth, regni Poloniæ magnus pſequutor atq; hoſtis. Et ambo aquis ſuf
focati ſunt. Anno domini 1436, In feſto Penthecoſtes, Georgius Stolz cum
nonnullis nobilibus Sleſiæ, oppidum Klobuczko, & uillas circūuicinas ſpo
liauit.

liauit. Dumq; regrederetur per Laurētium Zaramba Capitaneum & om-
nes nobiles Vieluneñ pſequutus, derelictis omnibus ſpoliis, fuga ſe & ſuos
ſaluauit. Et oppidanis in Klobuczko ſpolia ſunt reſtituta. Anno dñi 1437.

Dux Switrigal gratiā petit.

Dux Switrigal, poſtq̃ omnia perdidiſſet, ſero ſe recolligens, Graccouiā tre-
decima Auguſti perſonaliter ueniēs, regi & conſiliariis, ſe in gratiam & pro-
tectionem recipi ſupplicauit. Sed duce magno Lithuaniæ Sigiſmūdo inſtan
te, cū lachrymis Switrigal tanq̃ hoſtis reiectus eſt. Anno domini 1438 Derſ
laus de Rithwiani, cum pluribus equeſtribus & pedeſtribus uerſus Hunga-
riam iuit, ſed eorum caſtrorum, quæ in Hungaria occupare deſtinauerat, ſpe

Zathor oppidum comprehenſum.

fruſtratus. Ad oppidum Zathor feria tercia Carniſpriuii applicuit, & præ
dictum oppidum ſcalis appoſitis nocte, oppidanis nihil tale ſuſpicantibus,
comprehēdit. Et ex inde uniuerſum ducatū Oſwanczimieñ ad homagia cō-
pulit. Verum dum circa medium quadrageſimæ gentes ſuæ ex Toſt, præda
onuſtæ in terra Szeuierieñ, circa uillam Voykouicze inebriatæ proſternerē
tur. Derſlaus hoc caſu debilitatus eſt, oppidum Zathor poteſtati regis tra-
didit, milleq; marcas a rege pro expeditione gētium primum recepit. Et op
pidum quidē rex aliquāto tempore per ſuos præfectos tenuit, tādem tamen
illud duci Venceſlao Oſſuancimieñ ſub hac conditione, ut caſtrū Beruald,
proprietatis regiæ, & dux ipſe perpetuus regni Poloniæ feudalis, deinceps

Cæſar Thartarorum Podoliam ingreſſus.

Vaſallus fieret, reſtituit. Eodem anno Cæſar Thartarorū Szadehmat, ter-
ras Podoliæ cum magno exercitu circa feſtum Penthecoſtes ingreſſus, Polo
nos accurrentes, & iniquitatem loci non ſuſpicantes, in ipſo congreſſu limo-
ſis & paludinoſis locis ſic cōſtrictos, occidit. Et multa milia nobiliū, Baronū
& militum occiſa ſūt. Ab eoq; tempore Thartari, facilitate uictoriæ crebris
inuaſionibus terras Ruſſiæ laceſſere cœperunt. Item eodē āno Cæſar Thur
corum regnū Hungariæ preſertim tranſſiluaniam uaſtauit. Anno præfato
1438 In regno Poloniæ & ptibus uicinis, magna cariſtia frugum erat. Vna

Annonę cariſtia

enim menſura ſiliginis, uno floreno pendebatur, quia Veris & æſtatis tem-
pore, ualidæ deſcendentes pluuiæ, ubertatem frugum extinxerunt. Nec mi-
nor pro eodem tempore prædictum regnum incommoditas, falſificatio ui-
delicet monetæ præmebat.

CAPVT LVII.

Spithko de Melſtin prędatur.

ANno domini 1439 Spithko de Melſtein, collecto ex amicis & fo
renſibus præcio conductis equeſtribus, de ſubditis uero omniū
uillarum ſuarū pedeſtri exercitu, curribuſq; more bellico ordi-
natis, ad conuentionē in nouam ciuitatem uenit. Et hoſpicium
Wladiſlai Epiſcopi Wladiſlauieñ, & Nicolai Laſſoczki Decani Graccoui
eñ, Ioānis de Konyeczpole Cācellarii, & Ioannis Glowacz de Oleſznicza
Marſalci predatus eſt, oppidūq; illico exiēs. Rex aūt maturādo ſibi pugnā
contra eum egreſſus, caſtra eius diſiecit. Et ipſo in multos impetū faciente,

Occiſio eius.

pluribus lanceis & ſagittis baliſtarum trāſfoſſus, equo prolapſus, expirauit

Cometes.

Eodem anno Cometes inter occidentem & meridiē apparuit, caudam ad me
ridiē dirigens. Et ſub eo tempore Eugenius papa quartus, cum concilio Ba-
ſilieñ de præeminentia diſſidebant, reuocatoq; concilio, Eugenius papa in ci
uitatem

uitatem Florentinam, unionem eccleſiæ orientalis cum occidentali tractauit In quo aderant Patriarcha & Imperator Conſtantinopolitanus, & Prælati maiores Græciæ, claſſibus & expenſis Eugenii papæ adducti. Sed qui in cõcilio Baſilieñ permanſerant, Eugeniũ papam excõmunicando, depoſuerũt. Et Amadeum ducem Sabaudiæ, loco eius papam creauerũt, Felicem quintum appellatũ. Inter creandum autẽ Cardinales, uterq; Pontifex Eugenius & Felix Sbigneum Epiſcopum Graccouieñ Cardinalem creauit. Inter alios uero Eugenius papa, binos Cardinales Græcos creauit, Viſſarionem epiſcopum Nicenum, & Iſidorũ Metropolitanũ Kiouieñ de Ruſſia. Anno domini 1440. Dux Iwan Czartorziczki Ruthenus de ritu græco, facta cõſpiratione cũ quibuſdã Ruthenis & Lithuanis, Sigiſmũdum magnum ducem Lithuaniæ, dominica Ramiſpalmarũ in caſtro Troki diuina audientem, multis uulneribus affectum, interfecit. Putabat (ut referũt) præfatus dux Sigiſmũdus urſam domeſticam & manſuefactã, oſtium habitaculi pede agitare. Cui aperiendo, Rutheni qui oſtium nouerant, ſuper ipſum irruerunt & occiderũt. Ac extra caſtrum corpus eius in uehiculo ſine ductore emiſerunt, & caſtrum cum theſauris occupauerũt. Barones uero Lithuaniæ corpus ducis in eccleſia Vilneñ in uno ſepulchro cum duce Vitowdo ſepelierũt. De hoc carmẽ lugubre uſq; in ætatẽ meam Lithuani concinnebãt. Audaces Principes Ruſſiæ occiderunt Sigiſmũdum ducem Lithuaniæ &c. Eodẽ anno in regno Poloniæ & partibus circũuicinis. Erat hyems ualida, mortalitas quadrupedum & cariſtia magna. Nobiles & ruſtici de ſtabulis antiqua ſtramina detrahebant, & utcũq; poterant, eſuriem, boatum, & clamorem gregum atq; pecudum mitigabãt. Nonnulli homines ex herbis, foliis, radicibus, & ex uiſco, panem facientes, uorabãt, qui poſtea æſtate adueniente, peſte infecti moriebãtur. Quoniã malæ frutices, herbæ, & triſtia legumina peſtem, præcipue poſt famem & cariſtiã, adducunt. Prout Galienus in principio de Euchimia & Cachochimia docet. Anno quo ſupra. Iſidorus natione Græc9 Archiepiſcopus Kiouieñ, Cardinalis nouiter creatus, & Eugenii papæ legatus in Ruſſiam miſſus, uir maturus & prudens, ferens ſecum bullas apoſtolicas blumbeas, & Imperatoris Cõſtantinopolitani aureas. Intrauit in Sãdecz feria ſexta Paraſcheue. Vbi per Sbigneũ epiſcopũ Graccouieñ hoſpicio fuit receptus. Et ad celebrãdum diuina more ſuo Græco, tanq̃ Romanæ eccleſiæ reunitus, admiſſus, unio tamen illa eccleſiæ Latinæ & Græcæ breuiuſcule durauit. Græcis & Ruthenis illam irridentibus & contemnẽtibus. Vnde dum præfatus Iſidorus ad ſuos ſuffraganeos in Ruſſiã & Moſquam ueniſſet, & illam unionem eis prædicaret, per principes Moſquæ captus, in carcere recluſus, & omnibus theſauris, quos iã notabiles conquiſierat, ſpoliatus fuit. Expoſt tamen de huiuſmodi captiuitate, fauente deo, per fugam ſaluatus erat. Anno præfato Alberto rege Hungariæ & Bohemiæ mortuo. Bohemi Albertum ducem Bauariæ regem Bohemiæ declarauerũt. Albertus Bauariæ dux, inſigni modeſtia uſus, & a Friderico Romanorũ rege admonitus, oblatum regnum ſpreuit. Bohemi a Bauaro repulſi, ad Fridericũ Romanorum regem miſerunt, Petentes ut tutorio nomine Ladiſlai regnum ſuſciperet, qui

Amadeus dux Sabaudiæ papa creatus.

Iwan Czartorziczki Lithuaniç ducis occiſor.

Sigiſmundi inopina mors.

Inteſio brumç cariſtiæ, ac peſtis in Polonia

Iſidori Archiepiſcopi captiuitas.

Albertus dux Bauariç regnũ Bohemiæ ſpreuit.

Meinhard⁹ & Ptaczko gubernatores eliguntur.

oblationem eorum peroſus, eam reiecit. Gubernatores ergo eligere placuit, Ptaczko & Meinhardus deſignati. Meinhardus Catholicorũ tutor, Ptaczko hereſis peſte infectus, hereticorum fotor erat. Ptaczkone autẽ ui morbi abſumpto, Meinhardi poteſtas ſenſim creuit. Id dum ægre Huſſitarum pars ferret, ad Georgium de Poſdzebrad ſe contulit, eumq; ſibi ducem elegit. Is Pragam inuadens, paſſim trucidauit reſiſtentes. Meinhardus in eo tumultu captus, moleſtia carceris, ſiue ut alii aſtruebant, toxico, diem obiit. Ex illo itaq; tẽpore, non Praga ſolum, uerũ & uniuerſa Bohemia Georgio paruit.

Georgius Huſſitarũ pręſes.

Meinhardi interitus.

Barones Poloniæ Sleſię vaſtatores.

Anno domini 1442 Barones maioris Poloniæ furtis & ſpoliis, per Sleſiæ latrũculos laceſſiti, exercitualiter Sleſiã ingreſſi. Duobus fortaliciis Gorzow & Czeczerzin, ex quibus regno dãna inferebantur, expugnatis & demolitis plurimis dãnis Sleſiæ illatis, in ſua remearũt. Quidã tamen Zaiecz de Auſtria Capitaneus Wratiſlauieñ, Elizabeth reginæ per terram Vieluneñ predas agebat, nec quiſpiã eius conatus reſcindebat. Thartari inſuper eo ãno terras Podoliæ, & Ruſſiæ uſq; ad Leopolim uaſtabant, & homines utriuſq; ſexus abducebãt. Solo Vindica nobili adminiſtratore in Glinyani eis reſiſtẽte, a multitudine Thartarorũ ſuperueniente, uicto & interfecto.

Vindica Nobilis Thartaris reſtitit.

Motus terre in ſignis.

Teſtudo eccleſie S. katherinæ ex eodem ruinam paſſa.

Anno domini 1443 quinta menſis Iunii. Motus terræ generalis in regnis Poloniæ, Hungariæ, & Bohemiæ, partibuſq; uicinis adeo ualidus erat, ut turres, edificiaq; domorum corruerent. Maior tamẽ motus in Hungaria fuit, ubi & plura caſtra euerſa ſunt. In Kazimiria illo motu, teſtudo monaſterii ſanctæ Katharinæ decidit, quæ uſq; ãno dñi 1505 denuo reedificata & locata eſt. Anno domini 1444 Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Craccouieñ, eccleſiæ Craccouieñ poſſeſſiones augere, & terminos regni Poloniæ dilatare cupiẽs, terrã Szeuierieñ a Venceſlao duce Teſſneñ pro ſex milibus marcarum latorum groſſorum emit.

Craccouieñ ꝑ ducem Oppolieñ ſpoliati

Eodem anno Boleſlaus dux Oppolieñ hereſi Huſſitarum infectus. Negociatores Craco: merces ad nundinas Wratiſlauieñ ꝑ feſto Ioannis baptiſtæ uehẽtes, eſtimationis ad minus ducentorum milium aureorum. In oppido Cruczbork quieſcentes ſpoliauit, captiuauit, ac impune conſumpſit.

Altercatio ꝑ terra Drohicienſi.

Anno quo ſupra 1444 Lithuani cum duce ſuo Kazimiro cõtra Boleſlaum ducem Mazouiæ pro terra Drohicieñ recuperanda, arma ſumpſerunt, Sed pax inter partes concluſa fuit, ut Boleſlaus Mazouiæ dux receptis a Kazimiro duce Lithuaniæ ſex milibus ſexagenarum latorum groſſorum Prageñ, tam iuri q̃ poſſeſſione terræ Drohicieñ, reſtitutis litteris cœderet. Diſtrictumq; Vingrow ſuo ducatui appropriatum ꝑpetuo retineret.

CAPVT LVIII

Etſi rumor & fama de caſu regis Wladiſlai, circa lacũ Varneñ, in Poloniam perueniſſet, tamẽ fides non adhibebatur, donec aliqui Poloni & equidem exigui, fuga ſaluati, rem geſtam, redeuntes, plene publicarũt, tunc & credulitas, & ingens mœror regnicolis acceſſit. Alterum attamen regem non elegerunt, quoad Hungari Ladiſlaũ, Alberti regis poſthumum, in regẽ Hungariæ coronarũt, tunc quoq; & Poloni facta conuẽtione, Anno domini 1445 una pro die ſancti Adalberti in Siradia. Altera pro feſto ſancti Bartholomei in Piotrkow, Kazimirum magnum

Kazimirus.

magnum ducem Lithuaniæ, in regem Poloniæ elegerunt, & legationem electionis ei miſerunt. Qui ſuſpitione fraternæ uitæ, perſuaſioneq; Lithuanorum diſſimulabat, & electionem non acceptauit. Anno itaq; domini 1446 facta conuentione pro dominica Letare in Piotrkow, Poloni in regē Poloniæ Boleſlaū ducem Mazouiæ elegerunt, nō tamē poſtularunt. Quo audito Kazimirus dux, & domini Lithuani ăxii parti ſuæ timere cœperunt. Inſtaurato igitur conuentu pro feſto Michaelis in Parczow Kazimirus electioni conſenſit, diemq; coronationis feſtum ſancti Ioānis baptiſtæ anni ſequentis cōſtituit & intimauit. Et ꝓ die coronationis aſſignato, anno domini. 1447, feria ſexta poſt octauas corporis Chriſti Kazimirus Graccouiā poſt meridiem, magnā cum ſolennitate intrauit, omnes proceſſiones urbis & uniuerſitas obuiam illi exiuerant. Ad eccleſiamq; maiorem perueniēns, adoratis relliquiis ſanctorum, quinquaginta aureos ꝓ offertorio poſuit, & in aulam ſe recepit. Sequenti autem die, uidelicet feſto ſancti Ioannis baptiſtæ, Graccouiam dux Boleſlaus, & dux Wladiſlaus Mazouiæ intrauerunt, uterq; in ſua comitiua ſeorſum mille equos habuit. In craſtino uerò ſancti Ioanis baptiſtæ die dominico, præfatus dux Kazimirus in regem Poloniæ per Vincentium Archiepiſcopum Gneznen̄. Aſtantibus ei Epiſcopis Poloniæ, inunctus & coronatus eſt. Et obtulit centū aureos. Aderat huic coronationi Sophia regina Poloniæ mater ipſius, Boleſlaus & Wladiſlaus Mazouiæ, Wladiſlaus & Boleſlaus Teſſnen̄, Venceſlaus Rathiborien̄, & Venceſlaus Oſwancimien̄, duces. Item dux Boleſlaus Switrigal cum aliquot principib⁹ Ruſſiæ, ſcilicet Georgio Szemienouicz, Vaſilone Ololkouicz, & Vaſilone Craſni. Itē duo fratres Cruciferi de Pruſſia, Henricus de Plawen de Elbing, & Lodouicus de Mewe Cōmendatores, per Magiſtrū Cōradum de Erlichſhauſzen miſſi. Itē plures Barones, Lithuaniæ, Bohemiæ, Morauiæ, & Sleſiæ aderant. Anno ſequenti puta 1448. poſt corporis Chriſti in conuentione Lublinen̄, Prælati, Principes, & Boyarii Lithuaniæ, a prelatis & dignitariis Poloniæ optabāt, ut inſcriptiones, fœdera, & uniones terrarū Lithuaniæ, Ruſſiæ, & Samagitiæ, cum regno Poloniæ tollerentur, rogabant deinde & requirebāt, ut eis terra Podoliæ, Item

castrum

Kazimiri ducis Lithuaniæ in regem Poloniæ electio.

Electionem aſſumpſit.

Aduentus eius in Graccouiā.

Coronatio.

Hoſpites.

Inſtantia petitionis Lithuaniæ Primatum.

caſtrū Oleſzko,& diſtrictus Viethli,Lopacin,& Hrodlo redderetur. Super quo Proceres Poloniæ reſponderunt. Non licere eis inſcriptiones predictas corrigere,uel ab eis aliquicpiam detrahere,quoniā caſſe ac uane uiciarentur & redderentur. Ita etem Wladiſlaus Iagello quattuor ſuſcepit conditiones, & cōfirmauit. Primam ut fidem Catholicam cum omni gente ſua acceptaret. Alteram ut omnes terras ſuæ ditionis regno Poloniæ appropriaret,& perpetuo incorporaret. Terciam ut omnes theſauros ſuos in regnum Poloniæ induceret. Quartā ut ſingulos captiuos Catholicos a captiuitate ſolueret. Is tandem uobis fonte baptiſmatis renatis,arma nobilitatis q̄ poloni deferūt uobis dedit,uos regno Poloniæ inuiſcerādo ac glutinando. Sed & multas inſcriptiōes diuerſis temporibus habitas,duce magno Vitowdo,totoq; ducatu Lithuaniæ laudante, conſentiente,& approbāte, dictauit,appropriauit, & rectificauit. Præterea terra Podoliæ,nunq̄ de proprietate ducatus Lithuaniæ fuit. Conſtat em̄ Kazimirum ſecundum regem poloniæ,eam ſub Thartaris conquiſiſſe,& pacifice tenuiſſe. Caſtraq; multa uidelicet Camyeniecz,Chaczen,Chzeczin,Bakotha,Braczlow,Miedziborze,& alia muro aut lignis cōſtruxiſſe. Poſt Kazimirū quoq; Lodouicus rex Poloniæ præfatam terrā tenuit. Quo ſublato, Wladiſlaus Iagello in eius poſſeſſionē, ut rex poloniæ ſucceſſit. Et illā iure ſuo regali Spithkoni de Melſtein ꝓpter ſeruicia eius infeudauit. Deinde eandem eliberādo,Vitowdo primū, tādem Switrigal fratri ſuo ad tempora uitæ ſuæ cōtulit. De quo poloni certiſſima munimenta & teſtimonia ſeruant. Liberalitas ergo regis Wladiſlai tēporali conceſſione,nō uos in uſurpationē predictæ terræ trahat. Et nō ſolum terræ Podoliæ,ſed & predictorum diſtrictuum,Oleſzko,Lopacino,Viethli,& Hrodlo,quos Sigiſmundus magnus dux Lithuaniæ,per ſuas litteras patentes,publice non eſſe iuris aūt proprietatis ducatus Lithuaniæ, ſed regni Poloniæ recognoſcit. His auditis Boyarii Lithuaniæ conticuerunt. Veniēte deinceps rege Kazimiro in Voinicz,nuncius aduenit,referēs Palatinum Moldauiæ,Romanum filium Heliæ Palatini, a quibuſdam ſuis Baronibus toxico propinato,feria tercia in die uiſitationis Mariæ diem obiiſſe,quare rex celerius in terras Ruſſiæ procedens. In Camyenyecz feria ſexta in uigilia ſācti Laurencii uenit. Et Petrum Palatinum Moldauiæ ſuper homagio requiſiuit Eoq; ad regem Kazimirū aduenire non audente. Et a Ioanne de Huniad gubernatore Hungariæ ſuffragia contra Kazimirum habēte, rex ad ipſum cū plenitudine poteſtatis, Ioannem Caſtellanum Graccouieñ, Petrum Odrouanſz palatinum Leopolieñ,Ioannem de Konieczpole regni poloniæ Cācellarium,& Ioannem de Pilcza miſit,qui iuramentum fidelitatis ab eo,& omnibus ſuis nomine regis & regni poloniæ cœperāt, & nouas inſcriptiones,ac fœdera firmauerunt. Et poſtea poſtulante Alexandro Moldauiæ Palatino, rex Kazimirus contra Bogdanum, qui ſe filium naturalem Alexandri olim Palatini Moldauiæ aſſerebat, exercitum ex terris Ruſſiæ & Podoliæ miſit, cuius curam & gubernationem,Ioāni Oleſzki de Semno commiſit. Qui Bogdanum ex Moldauia fugauit,& eiecit, & Ilichnoni alias Alexandro caſtra conſignauit. Eo autem cum exercitu recedente,prefatus Bogdan qui in montanis latitauit

Reſponſum ꝓcerū Poloniæ legitimum

Inſcriptiōes ꝓ terra Lithuaniç & Podoliç corroborañ

Taciturnitas Boyariorum

Romanus Palatinus Moldauiç mortuus.

kazimiri reſiſtentia in Ioannē de Huniad.

tanis latitauit, Ilichnonem cum matre ſua in Podoliam expulit. Contra quē iterum rex Kazimirus exercitum miſit, & pace inter partes confecta, recedebat. Cui Bogdan die dominico ante feſtū natiuitatis Mariæ, ſexta die Septēbris prelium intulit, quod a mane uſq; ad occaſum ſolis durauit. Et quis regio exercitu uictoria prouenerat, tamen ingens multitudo nobilium militum occiſa iacuit, unde plus mœror q̄ leticia obtigerat. De numero autē occiſorū, Petrus Odrowanſz palatinus Leopolieñ in clara tumba, Nicolaus Porawa & Michael Buczaczki in Leopoli cum ingenti mœrore ſepulti ſunt. Ioānes quoq; Odrowanſz Archiepiſcop9 Leopolieñ, audita germani ſui Petri palatini morte, graui dolore oppreſſus extinct9 eſt. Et in eccleſia Leopolieñ poſt duos menſes, obtenta a ſede apoſtolica abſolutione, quoniā in ſententiis auctoritate apoſtolica latis obierat, tumulatus eſt. Strages partis utriuſq;.

CAPVT LIX.

Acceſſit & alius mœror. Imperator thartarorū Szadachmath intelligens nobiles Ruſſiæ & Podoliæ bello Valachico occupatos, ex impulſo terras prefatas inuaſit, & uſq; ad Grodek & ad terminos terræ Belzeñ graſſatus. Homines utriuſq; ſexus cum armentis & pecudibus in magna multitudine abduxit, & addita fuerat regnicolis afflictio & tribulatio. Item āno ſequenti ſcilicet 1451 prefatum Bogdanum ebrium repertum, Petrus qui ſe palatinū Moldauiæ aſſerebat, cuſtodiam ipſius fallens, capite trūcauit. Et Alexādro, cum quo fœdus inierat, hoſtem ſe profeſſus eſt. Anno domini 1452 circa feſtum Ioannis baptiſtæ thartari Podoliam ingreſſi, multa damna intulerūt, urendo & occidendo. Caſtellumq; Row conquiſierunt, & in eo Stogneum Rey, de domo Oxa, cum ipſius uxore captiuauerunt. Circa Bartholomei uero thartari cū Szadachmat imperatore eorum Ruſſiam ingreſſi, uſq; ad Leopolim graſſati ſunt, & aliquotiens ſe cum predis de terra exire finxerunt. Et ſubito redeuntes, aliquos incautos occuparūt. Quomoq; ad terras ſuas reuerterentur, quidā Barones Lithuaniæ, de quibus dicuntur fuiſſe Gaſtowdus & Moniuid nuncium Radwilonem Hoſtikouicz ad imperatorem thartarorū Szadachmat cum uariis muneribus miſerunt, qui gratias pro uaſtatione terrarum Ruſſiæ ageret, & ut maiores oppreſſiones regno poloniæ affatim inferret, rogitaret. Sed quū Radwil ad imperatorē Szadachmat in campeſtribus accederet. Illico Eczigeri imperator thartarorū Przecopeñ contra Szadachmat irruit, & acerrime ac diu pugnando eum contriuit & uicit, ut omnis exercitus illius ad Eczigeri tranſiret. Szadachmat aūt fuga ſaluatus, in Lithuaniam perfugit, & a rege Kazimiro illic preſente, ſuſceptus & neceſſariis prouiſus eſt. Verū quū ſuſpectus eſſet, & etiam ut Eczigeri in fide contineretur, mandato regis & dominorum Lithuaniæ captiuatus, cum omnibus ſuis in Kowno relegatus eſt. Vbi in miſera ſenecta, & perpetua captiuitate uitam finiuit. Et pœnas attritionis Ruſſiæ uelut & Bogdan Moldauieñ, damnabili morte ſoluit Sed nihil ultionis moleſtiæue paſſi ſunt inuaſores & predatores, terram Vieluneñ ſpoliantes & exurentes. Nec ultum eſt in Boleſlao duce Oppolieñ, q plures ſtipendiarios Bohemos conducens, terram Szieuierieñ & Vieluneñ ſpoliabat

Szadacchmat Thartarorum Imperator Podolię, Ruſſię inuaſor.

Bogdan truncatur.

Stogneus Rey captus.

Radwilo Hoſtikouicz nuncius.

Affinitas kazimiri Poloniæ & Ladiſlai Hũgariæ regum iuncta.

ſpoliabat rege Kazimiro in Lithuania immorante, & Poloniã non protegete. Anno autẽ domini 1453 Kazimirus Poloniæ, & Ladiſlaus Hungariæ reges, per ſuos oratores matrimonium, inter præfatum ſereniſſimũ dominum Kazimirũ, & illuſtriſſimam Elizabeth filiam Alberti olim Hũgariæ, Bohemiæ & Romanorum regis in ciuitate Wratiſlauieñ ſanxerũt, & litteris firmauerũt. Super quo Ioannes de Capiſtrano in prætorio Wratiſlauieñ feria ſecunda poſt aſſumptionis Mariæ diſertam fecit orationem. Cuius thema erat. Hæc dies quam fecit dominus exultemus & letemur in ea.

Ioannes Capiſtranus diuini verbi interpres celebratiſſim⁹

Is Ioãnes de Capiſtrano, fere quadraginta annis uerbum dei in Italia predicando ſparſerat. Et de licẽtia Nicolai papæ quinti, de Italia egreſſus, ãno Chriſti 1451. in æſtate ad Olomuncz peruenit, & in monaſterio minorum ſtetit. Poſitaq; Cathedra in circulo Olomunceñ, quottidie diligentiſſime uerbum dei, per duos interpræctes prædicauit, unum Bohemum, alterum Almanũ, rationibus ut ſæpe confutans, nõ eſſe de neceſſitate ſalutis, ut populus laicalis ſub utraq; ſpecie cõmunicaret, & ſermones ſuos prodigiis ac ſtupendis curationibus infirmoꝝ confirmabat. Hũc Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ, tandem & rex Kazimirus per litteras rogauerũt, ut ſi a Bohemis cõtemneretur, ad Poloniam uenire non dedignaretur. Qui per Wratiſlauiam tranſiens, cum legatis ſponſam, ut eſt premiſſum, regi Kazimiro ordinantibus, in poloniã progreſſus,

Capiſtrani in Graccouiam aduentus.

Graccouiam die Martis in feſto ſancti Auguſtini applicuit & intrauit. Cui in obuium tota ciuitate effuſa, ab omnibus ordinibus itum eſt, rex quoq; Kazimirus cum Sophia regina, Sbigneus Cardinalis & Epiſcop⁹ Graccouieñ, cum multitudine cleri & totius militiæ, in campũ ante Cleparz exeuntes, ipſũ exceperunt, & cũ magno honore ciuitatẽ introducẽtes, in domo Georgii Swarcz ſeu nigri in circulo hoſpitauerũt & locauerunt. Qui poſito throno iuxta eccleſiã ſancti Adalberti, quottidie lecta miſſa, uerbum dei in latino duabus horis predicauit. Aliis quoq; duabus horis ipſa predicatio in uulgari per aliquem ſacerdotem Polonum reſumebatur, populo audiente & ſine tedio præſtolante. Vbi uero frigora & niues aduenerunt, locato throno in eccleſia beatæ Mariæ uirginis in circulo prope ſacrariũ, ſingulis diebus predicationes continuauit. Manſit autẽ in urbe Graccouieñ a die ſancti Auguſtini, uſq; ad quartamdecimã diem Maii.

Pia opera eius

Sub quo tempore magnam multitudinem infirmorũ, cœcorum, claudorũ, & aliis languoribus oppreſſorum inſpectante populo curauit. Sub eo centum perſonæ & amplius ſacram relligionem ſancti Franciſci de obſeruantia aſſumpſerunt.

Erectio monaſterij in Stradomia.

Quibus Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ monaſterium pro conuentu & obſeruantia, in Stradomia in area germani ſui Ioannis de Oleſznicza Palatini Sandomirieñ erexit. Cõſtructaq; eccleſia lignea, illam in die natiuitatis Mariæ, in honorẽ ſancti Bernardini (omnibus proceſſionibus totius urbis ipſum Cardinalẽ & fratres ducentibus) conſecrauit. Et poſt biennium ſumptibus eiuſdem Cardinalis, coctili muro eccleſia edificata & adornata eſt. Habitationes monaſterii fratres ex elemoſinis contribuentium & propriis laboribus conſtruxerunt, & in hanc diem conſtruunt, amplificãt & decorant. Et quia illuſtriſſima uirgo Elizabeth ex compoſito & pactis in

Wratiſlauia

Wratiſlauia conditis, pro die purificationis Mariæ in Teſſin conſtitui & adduci debuit. Rex Kazimirus pro tali die purificationis Mariæ anno domini 1454 ad excipiendũ nouã ſponſã duo milia equeſtriũ tranſmiſit, quos uirgo Elizabeth cũ Baronibus Auſtralibus noningentorũ equorum numero, una hora ingreſſu ſuo in Teſſin preceſſit. Exinde per Piſczinam, Oſwanczim, in Skauinam uenit, ubi quom tribus diebus ſtetiſſet, domini Auſtrales eſtimãtes uirginem Elizabeth a rege Kazimiro ſpretum iri, clamãtes accelerabãt, ut in Graccouiam progrederentur. Verum alia cauſa pauſationis in Skauinã fuit, q̃ ſuſpicarentur, ſcilicet inexpeditio ornamentorum regi & ſuis militibus neceſſariorum. Sabato itaq; in die ſanctæ Appoloniæ, rex Kazimirus in ſplẽdore ſuorum apparatuum cum Sophia genitrice ſua in obuium egreſſus, nouam ſponſam hylariter excepit, ſed non fauit cœli diſpoſitio. A mane ſiquidem ad ueſperam largos fudit imbres, & ſuppellectilem nobilium ueſtimentorũ & cooperimẽta equorum de axameto cum puro auro, frena quoq; & ſellas in ualore quadraginta milia ducatorum humectãdo corrupit. Proceſſioneſq; omnium eccleſiarum & omnium ſtatuũ, officia ſua explere non poterant, nec loca debita tenere pluuia inundante. Sequẽti autẽ die dominico ſanctæ Scolaſticæ, altercatiõe inter Barones facta, an Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ, uel Ioãnes Sprowſki Archiepiſcopus Gnezneñ deſponſationem ac matrimonium conferret. Vocatus eſt Ioannes de Capiſtrano, ordinis minorum tã q̃ ſedis apoſtolicæ legatus, qui cum magna humilitate proſtratus, quom licentiam deſponſandi a Cardinali obtinuiſſet, nõ rite deſpõſationẽ peragere potuit, quia ignarus idiomatis polonici & Theutonici erat, Cardinalis ergo Sbigneus, qui utramq; linguam nouerat, matrimonium confecit. Et Archiepiſcopus Gneznen miſſam de ſanctoſpiritu cũ feſtinatione, quoniã adueſperaſcebat, peregit. Præfatamq; Elizabeth in reginam inunxit & coronauit, & octo dies ſequentes in choreis deducti ſunt.

Elizabeth aduentus.

Kazimiri obuiam egreſſus.

Dies ingreſſus pluuioſa.

Diſſenſio ſup deſponſatione

Sbigneus: Archiepiſcopus Gnezneñ corõnatur.

CAPVT LX.

Sub eo tempore ſcilicet feria quarta ante Cathedram ſancti Petri, legati Prutenorum ad regem Kazimirũ aduenerũt, & procidentes rogauerunt, ut eos in ſubditos & protectionẽ contra magiſtrum Lodouicum & Cruciferos Pruſſiæ ſuſciperet. Præcedẽti etem anno Militares nobiles & ciues Pruſſiæ, diſſenſione inter eos ex una & Magiſtrum Lodouicũ, Cõmendatores, & Cruciferos ab altera, partibus ſuborta, ex omnibus caſtris & ciuitatibus Cruciferos eiecerunt, & in ſolo caſtro Mariemburk incluſerunt. Et ſuper hoc prodigia in cœleſtibus, & apparitiones Cometarũ uiſæ. Omnes itaq; Cõſiliarii regis (præter Sbigneũ Cardinalem & Epiſcopũ Graccouieñ, qui ſummopere diſſuadebat) ſuſcipiẽdos conſulebant & approbabant Prutenos. Et accepto homagio, præſtitiſq; iuramentis remiſſum eſt eis prout poſtularũt, tributum Frintczol. Item oblatio annua dicta Porcus alias Naraſz. Itẽ thelonea in terra & in mari & merces naufragio demerſæ, eis in libertates ſunt conceſſæ. Item Gedaneñ ciuitati cenſus ſeptingentarum marcarũ ex ciuitate prouenienſ, & omnia molendina ciuitatis cum inſula & uillis in ea conſiſtẽtibus (tredecim dumtaxat uillis

Prutenorum legatio.

Pruteni homagium præſtant

 et duabus

et duabus curiis, pro rege reſeruatis) donata ſunt. Ea tamen conditione appoſita, ut ſingulis annis ciuitas Gedaneñ duo milia florenorum ſolueret, & quattuor diebus regem & curiam ipſius omnibus neceſſariis procuraret. Et in loco caſtri per eam demoliti, curiam regiā de lateribus coctis ſumptu notabili & magnifico edificaret. Rex ergo Kazimirus, ad tuendum ſibi ſubiectos nobiles & Pruſſiæ ciues, aduerſus Magiſtrū & Cruciferos in Pruſſiam exercitualiter intrauit, uituperabant autē Mathematici horam egreſſus. Et quom oppidum Choynicza obſideret, feria quarta in craſtino Lamperti, anno præfato 1454, circa horam ueſperarum, exercitus hoſtium in tres cuneos tantummō diuiſus apparuit. Aciebuſq; congreſſis, primi hoſtium occurrentes contriti & confracti ſunt, una cum eoꝝ ducibus. Inter quos Baltaſar dux Zeganeñ cœſus eſt, dux uero Bernardus Szumborſki captus. Feruente autē pugna, extremus regius exercitus, ex nouis & inſuetis pugnatoribus compoſitus, quodā ſubito terrore perculſus, terga uertit, & cæteros in ignominioſam fugam traxit. Rex autē pugnam reſtituere, & fugientes reuocare cum magna diligentia tentabat, nec potuit, parumq; abſuit, ꝙ in manus hoſtiū perueniſſet, donec cuſtodes ei adhibiti reluctantē abſtraxerunt, & fugere cum fugiētibus compulerunt. Cœſiq; ſunt de exercitu regio, q̄plures. Capti uero trecēti triginta. Rex interim anxius, nouo exercitu ex Polonia & ſtipēdiariis ex Bohemia, Morauia, & Sleſia cōparatis, ex uilla Oppoki prope Thorun, ubi locus cōſignatus fuit, cōuenietibus. Feria 5. poſt Katharinæ caſtra mouit, & abinde in Pruſſiā tranſitū & bellū cœptū continuauit. Pro cōtentādis quoq; & ſoluēdis ſtipēdiariis Magiſtri Pruſſiæ, ut ſecundū cōpoſitionē e caſtris cœderet. Ad requiſitionē regis, eccleſiæ Gneznen, Wladiſlauienñ, & Poſnanieñ, calices, clenodia, cæteraq; eccleſiaꝝ uaſa dederūt. Sola eccleſia Gracco: cū ſua diœceſi nō cōtribuit, qm̄ Pōtifex eiꝰ Thomas Strzampinſki, cū ſuo Capitulo talem cōcluſionē abhorruit. Itaq; maiores Poloni, Vlrico Cziruoncze & ſuis ſtipendiariis .25. milia florenorū tradiderunt. Cui p Gedaneñ .40. milia aureorū iā fuerunt tradita. De reſiduo autem ſoluēdo de reſignatione caſtrorū, & relaxatione captiuorum, pactum protelādi ad feſtū paſchæ fecerūt. Et poſt feſta paſchæ, anno domini 1457, Czirwonka cū aliis ſtipendiariis recepta ſolutione finali Lodouicum Magiſtꝝ Pruſſiæ (culpantem propter hoc ipſum ſuos ſtipendiarios) ex Mariemburk in Tſczow eduxerunt, & caſtrum polonis tradiderūt, atq; diſceſſerunt. Rex ergo Kazimirus in Gedano commorans, dum talia intellexiſſet, feria tercia Penthecoſtes, cum ſuis gentibus ex Gedano egreſſus, caſtrum Mariēburk, feria quarta Penthecoſtes, quæ fuit octaua Iunii, hora terciarū fœliciter intrauit. Summa pro redemptione & reſignatione caſtrorū, ſex milibus ſtipendarioꝝ equitum data, ad quadringinta ſeptuaginta ſex milia aſcēderat. Agente autē rege Kazimiro bellū Prutenicū, & obſidiōe oppidi Laſzin occupato, Girzik Stoſz de Olbrachczicze, Morauus ſeu Sleſita, & Ioannes Swieborowſki Polonus, circa oppida Ilkuſſ & Slawkow ſpolia ægerunt, & octuaginta equos, quibus in fodinis Ilkuſſēſibus aqua pellebatur, acceperūt. Oppidoq; Slawkow conflagrato, cum præda abierunt. Tādem in terra Vieluneñ fortalicium

Kazimirus eos tuendos egreditur.

Conflictus mutuus.

Fuga Kazimiri.

Exercitum recuperat.

Eccleſiarū clenodia in ſtipendiarios expoſita.

Caſtrum Mariemburgk a Kazimiro adeptū

Ilkuſz & Slawkow ſpoliata.

talicium Campno occupauerunt, quod per obſidionē uix liberatū eſt. Præ-
terea quædā colluuies gētium, ex Bohemis, Polonis, & Sleſitis in ſui ducto
ris improperium Kawki, appellata, quorū ductores erāt Gracculus, uulgo
Kawka & Swieborowſki bini fratres, montem qui dicitur Zebracze prope
Oſwanczim incaſtellauerūt, & plurima damna regno, præcipuē circa Oſ-
wanczim irrogauerūt, quoniā ſtipendium in Pruſſia ipſis non erat ſolutum.
Ad quos frenandos, depoſito Ioanne de Czizow, Caſtellano Graccouieñ a
Capitaneatu Graccouieñ, quem decemſeptē annis tenuit, Nicolaus Pienya
zek de Vithouicze, aucto ſibi ſalario, ut copioſam foueret familiā, Capita-
neus Graccouieñ creatus eſt. Anno autē domini 1459 rege Kazimiro Lanci
ciæ cōmorāte. Venerunt ad eum feria ſexta, in die ſancti Bartholomei, con
ſules & primores ciuitatis Wratiſlauieñ, q ſuo & Namiſlauieñ nomine ro-
garunt. Vt in ſuā poſſeſſionē & defenſā eos ſuſcipere dignaretur, tūc eīm La
diſlao rege Hungariæ & Bohemiæ extincto, Girzik alias Georgius de Poſ
dzebrad Huſſita, regnare in Bohemia cœperat. His autē reſponſum eſt, re-
gem bello Prutenico ſic implicatum fore, ut nullatenus eos ſuſcipere poſſit
In anno autē domini 1460 mortuo Thoma Strampinſki Epiſcopo Gracco
uieñ, duo per Capitulares diuiſos in epiſcopatū Graccouien, Ioannes Luth-
konis de Brzeze utriuſq; iuris doctor, & Ioannes Epiſcopus Wladiſlauieñ,
electi ſunt. Iacobus quoq; de Senno, Prothonotarius apoſtolicus, ad præſtā
dum obedientiam in Concilium Manthuanū, quod Pius papa ſecundus te-
nuit, miſſus, ante electionem Capitularium quindecim diebus, ſibi eundem
Epiſcopatum prouideri obtinuit. De quo rex Kazimirus male contentus, Ia
cobum de Senno, cū ei adherentibus proſcripſit & relegauit. Et Graccouiā
ueniens, Georgium Epiſcopum Laodicieñ & ſuffraganeum Graccouieñ, eo
q Iacobo Szenenſki munus cōſecrationis impendit, de Graccouia propelli
iuſſit. Qui in Oppol ſecedens, in monaſterio minorum ſui ordinis moratus
& illic uita functus eſt. Præterea ex ſtatuis apud Choynicza, rex Petrū Cu
rowſki Lublineñ, & Dobeſlaum Kmitha Voiniceñ, Caſtellanos, ad obſiden
dum Iacobum de Senno in caſtro Piendziczow, & ad occupandū bona mo-
nitorio apoſtolico parentium, & ipſos e ſedibus eorum exturbandū & eiici-
endū miſit. Nicolaus itaq; Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Grac
couieñ, bona præbendarū Pauli Decani, Ioannis Dlugoſz ſenioris & iunio-
ris, & cæterorum occupauit ac diſtraxit. Derſlaumq; Crzizanowſki Prepo
ſitū Viſlicieñ, & Canonicum Graccou: ex æde ſua Canonicali ſuperpellicio
& almucio indutum, ut per familiares ſuos dinoſceretur, de Graccouia ex-
tra portam eduxit & expulit. Item Nicolaum Bogdan, Ioannis Dlugoſſii ſe-
nioris, Ioānem Bialek, Iacobi Lelouieñ Canonicales Vicarios, & Martinum
Rincza Manſionarium, in ſuperpelliciis ex medio circuitu eccleſiæ, idem
Nicolaus Pienyazek Capitaneus extractos, extraq; portā ciuitatis, populo
communi ingemiſcente, eductos, expulit & relegauit.

Nicolaus Pienyazek Graccouieñ Capitaneus creatus.

Vratiſlauieñ: & Namiſlauieñ ad kazimirū ueniunt.

Diſſenſiões ſuper Epiſcopatu Graccouieñ

Nuncii Regii.

Derſlaus Crzizanowſki ignominiam paſſus.

CAPVT LXI.

ACcidit & aliud malum ſub idē tempus. Nā Andreas Tanczin-
ſki die Iouis ſedecima Iulii, anno domini 1461, quendā Clemen

tem armificem alias Platnerza obiurgauit, & uiolenter uerberauit, quia ar/ma parum tempeſtiue illi expediſſet. Qui uiolento clamore ædito, uniuer/ſam plebem concitauit, mox cõſules ad reginam Elizabeth in caſtrum Grac couienſe aſcendentes, quærelas uiolationis contra Andream Tanczinſki de poſuerunt, quæ abſente tunc rege utroſq; pacificos in alteram diem eſſe iuſ ſit. Sed Cõſulibus ad prætoriũ redeuntibus, frequens armatorũ numerus ex omnibus ædibus iã aduenerat. Obſeratis igit' portis ciuitatis, & cãpana ad ſanctã Mariã in unã partẽ pulſata, uehemens ſeditio conſulibus prohibere nõ ualentibus orta eſt. Quod uidens Andreas Tanczinſki, q prius in domo Nicolai Kiſlingk in platea fratrũ ſe cõcluſerat, mœtu correptus, in monaſte rium ſancti Franciſci cum Nicolao Szeczignowſki, Spitkone de Melſtein & Ioanne filio ſuo fugit, & in turrim eccleſiæ ſe recepit. Illicq; parum muni/mẽti ſibi ratus, comitibus in ea remanentibus, in ſacrarium cucurrit, & ſe oc culuit, ſed illic ab irruente, rabida, & furioſa turba repertus, teſta capitis ru/pta & cerebro effuſo, occiſus eſt, & de eccleſia uſq; ad prætorium per plate/am fratrũ, per furioſam plebẽ, mortuus, tractus eſt. Illic quoq; in cadauer ſe uitum eſt, & iuxta prætorium cadauer biduo tentum, tercio demum die ad ſancti Adalberti eccleſiam illatum, & quarto amicis redditum eſt, & tãdem in oppido Xanſz ſepultũ. Citati ergo Graccouieñ ciues anno domini 1462 petebãt feria tercia in uigilia Epiphaniarum, ſe coram Aduocato in urbe iu/re Maydenburgeñ ſecũdum priuilegia eorum iudicari, rege uero & conſilio (q d ipſi Graccouieñ. in hoc caſu iuris Maydeburgeñ. ordinẽ nõ ſeruaſſent) ad pœnam capitis eos damnante, uenerunt ſabbato infra octauas Epiphani arũ ad prætoriũ, Nicolaus Skora de Gay Caſtellanus Kaliſſieñ, & Nicola/us Pienyazek Succamerarius & Capitaneus Graccouieñ: a rege miſſi. Et re/petentes conſules ac communitatem ſimul congregatos, quattuor ex conſu libus uidelicet Conradum Lang, Staniſlaum Lamither, Iaróſlaum Szarley, Martinum Belze. Item ex cõmunitate Ioãnem Teſſnar, Ioãnem Volwram pellificem, Albertum pictorem, Nicolaum Serliang calcarificem, & Nico/laũ magiſtrũ lictorũ, ad pœnã popoſcerũt. Qui ut reliquũ corpus ciuitatis ſaluũ fieret omni culpa uacantes, dediti ſunt, & altera die in caſtrũ deducti, in turris partẽ demiſſiorẽ truſi ſunt. Vbi quinq; diebus cõmorati, ſacra con feſſione, ſacroq; uiatico perfũcti, die Veneris quintadecima Ianuarii, per Pe trum de Vaſzmunthow iudicem Sandomirieñ ſentẽciati, ſex tantummodo uidelicet Conradus Lang, Staniſlaus Lemither, Iaroſlaus Szarley, Alber/tus pictor, Nicolaus Szerlang, & Nicolaus magiſter lictorum, publico gla dio in caſtro Graccouieñ, ſub turri quæ Thinczieñ intitulatur, decollati ſũt & in eccleſia ſanctæ Mariæ in medio eccleſiæ in uno tumulo, nõ ſine uniuer ſæ ciuitatis grãdi comploratu ſepulti. Tres reſidui ſcilicet Martinus Belze, Ioannes Teſſnar, & Ioannes Volwram, Ioanni Rapſcinſki iuxta condemna tionem traditi ſunt, & altera die in Rapſtin deducti, in cuſtodia habiti ſunt. Nicolaus uero Creidlar tanq̃ mente alienatus, in Melſtein ſe cõtulerat. Ac/cidit & tercia plaga in eadem ciuitate Graccouieñ. Nam die Martis, uigeſi/maſeptima Aprilis, anno domini 1462 ignis e monaſterio ſanctæ Trinitatis (certis fratribus

Sedítio Grac/couię orta.

Andreæ Tan/czinſki interi/tus.

Conſules Gra couieñ pœnas pendunt.

(certis fratribus ut fertur alchimiã laborantibus) exiliẽs, tectũm eccleſiæ ſubita celeritate corripiens, late incendium diffudit, & monaſteria & eccleſias ſanctæ Trinitatis, & ſancti Franciſci conſumpſit. Item plateas Caſtrenſem, Fraternitatis, Columbarũ, Argentariorum, Lixarum, Legati, Piſtorũ & Iudeorum. Et fuit plaga ingens, ducentis milibus florenorũ uix reſtaurabilis. Propter hæc mala & miniſtrorum eccleſiæ perſequutionem, teſta beati Staniſlai prodigioſe, a Ioanne Archidiacone & adminiſtratore Graccouieñ in proceſſione portata, ſudauit, & dum abſterſione ſiccaretur, ſudare non deſtitit. Eodem ãno 1462 die Martis, decimaoctaua Maii, rex Kazimirus, gentibus ſuis in ſex agmina partitis, ex Wſchowa in pulcherrimo apparatu, uerſus Glogouiam egreſſus eſt. Et dum Glogouiæ appropinquaret, Georgius rex Bohemiæ, ad unum miliare ei occurrit, & in equis ſeſe mutuo ſalutantes rex Poloniæ in arcem Glogouieñ, Bohemiæ uero in pretorium deducti ſunt. Superatum ſe rex Bohemiæ Georgius a Kazimiro rege poloniæ, tam apparatu q̃ numero & robore gentium, pluſq̃ triplicato numero aſſeruit & miratus eſt. Nouenis diebus conſilio uacabant, & fœdus in mortem utriuſq; regis duraturum ſanxerunt. Et ne ſuper caſtris Oſwanczim, Volek, Zathor, Ziuiecz, & Szeuior regem Poloniæ Bohemus inquietaret, edixerunt. Circa feſtum autẽ Bartholomei eodem ãno Borzny de Skrzin, ex Bithcza & Wlodek filius eius ex caſtro Lethawa, cum mille quingentis hominibus rapto uiuere ſolitis, in terra Oſwanczimieñ Petram ſitu & natura firmiſſimã, quam fluuius Szola abluit occuparunt, & eam ſpolio oppido Zari incaſtellauerunt, & Bukouicz appellarunt. Exinde uniuerſam terram Oſwancimieñ ſpoliis & flammis uaſtabant. Hos feria quarta poſt Mathei, Nicolaus Pienyazek Capitaneus Graccouieñ obſedit, & grauiſſima fame præſſos, ad deditionẽ feria quarta in uigilia Simonis & Iudæ apoſtolorũ compulit. Petrus Donin de domo Agnorum, regii exercitus Capitaneus, ſimili & maiori fortuna uſus, die Veneris, die decimaſeptima Septẽbris, prope oppidum Puczki, exercitum Prutenicum conflixit, cuius duces erant Fridericus Rewnecke & Caſpar Noſtwicz, acerrime pugnabãt, & fatigati obmiſſa pugna omnes quieſcebant, ſuperuenienteq; nouo, q̃uis pauco ſubſidio Polonis, bellum reſumpſerunt, temerarie pluſq̃ ſtrennue decertãtes. In quo Friderico Rewnecka ſauciato, hoſtilis acies in fugam uerſa eſt, & in ore gladii perſequuta. Extunc negocia belli regis Kazimiri in Pruſſia dietim meliora ſuccedebant. In Mazouia uero mortuo Boleſlao duce Ploceñ, iudicialiter rex Kazimirus in Piotrkow cõtra ducem Conradũ proceſſit, q, terrã feudalem regi Kazimiro debitam occupaſſet. Diffinitumq; fuit per iudicem Staniſlaum de Oſtrorog, uigeſima Nouembris, ducatum Ploceñ regno pertinere, & ideo regem in poſſeſſionẽ ipſius mittendum decreuit. Et rex Kazimirus in die ſancti Nicolai Rauam perueniens, a Grothone Czeſznik, deinde in Goſtinin progrediens, a Nicolao Kuczinſki poſſeſſionem ſibi traditam. A militaribus uero utriuſq; diſtrictus, fidelitatis iuramentum accepit.

Ignis ex Caſtro ſanctę Trinitatis exortus.

Prodigium.

kazimiri Poloniæ, Georgij Bohemię regũ cõnuentus & pacta.

Conflictus Polonorũ & Prutenorum.

Proceſſus iudicialis kazimiri in Conradũ p ducatu Plocẽ.

CAPVT LXII.

ANno autẽ domini 1466 oppido Choynicza in Pruſſia per obſidionem &

dionem & emacerationē cōquiſito. Facta eſt pax perpetua, die ſolis decima nona menſis Octobris. Et in priuilegio perpetui fœderis, Rudolphus ſedis apoſtolicæ legat9, manu propria ſe ſubſcripſit, & tres notarii publici. Sigil lis inſuper regis Kazimiri, & Lodouici Magiſtri Pruſſiæ, Prælatorū quoq; & Conſiliariorū partis utriuſq; roboratū eſt. Tūc recuperatæ ſunt, & ad cor pus regni Poloniæ, terra Pomeraniæ, Chelmeñ, & Michalouieñ, redierūt. pro quibus recuperandis centū & quinquaginta ānis pugnatū eſt. Tunc etiā Culmeñ eccleſia metropoli & matrici ſuæ eccleſiæ Gnezneñ reunita eſt, q̄ per annos circiter ducentos, ab eccleſia Polonica abſtracta, Liuonicæ Rigē ſi(in rerū natura dum Chelmeñ fundaretur nondum extāti, & per longa ter rarū, mariſq; ſpacia diſtanti) adiecta erat. Tunc quoq; bellum Prutenicum quattuordecim annis ſub rege Kazimiro agitatum, finitum eſt. Et rex Kazi mirus ad pugnandum & euertendum Bohemos hereticos, per Rudolphum apoſtolicū legatum, Lauantinum Epiſcopum adhortatus eſt. Et anno ſequē ti, Graccouiā feria tercia poſt Iacobi apoſtoli, quæ fuit uigeſimaoctaua Iulii ueniēs, idem Rudolphus omnium proceſſionū & uniuerſitatis honore exce ptus, ſupplicauit. Vt rex Kazimirus unanimi electioni, de eo Iglauiæ p̄ Ba rones Bohemiæ, de mādato ſummi Pontificis factæ, conſentiendo regnum Bohemiæ per ſe uel ſuum filium ſuſciperet, ſed propter fœdus quod cum re ge Girzik in Glogouia pepigerat, nō acquieuit. Aiunt Aſtrologi regi Kazi miro horoſcopaſſe & aſcendiſſe in ſuo natali principiū Capricorni, & ex na turali inimicitia Prutenos ſub ſigno Cancri, quod eſt oppoſitū Capricorno locatos, expugnaſſe. Non autē talis inclinatio contra Bohemos Leoni ſubia centes fuit. In anno item domini 1470 Alexander uir inſignis electus, confir matus Forlinieñ, & Orator apoſtolicus, Graccouiam uenit. Poſtulauit, ut Kazimirus rex Poloniæ, in Georgium regem Bohemiæ hereticum, & eccle ſiæ Romanæ rebellem, cōſurgeret. Item ut affinitatē & fœdus cum Mathia rege Hungariæ, per filiam quam antea per Prothaſiū Epiſcopum Olomun ceñ in coniugem poſtulauit, iungeret. Et q̄ regē Mathiam in eccleſiam Ro manam optime meritum, a iure regni non reſcinderet. Kazimirus uero nun cis ad Imperatorē Romanorum Fridericū miſſis, obtinuit, ut primogenitus ipſius filius Wladiſlaus uiuente & conſentiente eo, in regem Bohemiæ coro naretur. Et ſequenti anno Georgio Poſdzebraczki rege Bohemorū defun cto, eum in Pragam in regem Bohemiæ coronandū miſit. Mortuus eſt autē Georgi9 rex Bohemiæ morbo enormi, & inflatura pedum grauatus, in Pra ga, in curia regia anno dni 1471, die Veneris uigeſimaſecūda Marcii. Quē præceptor ſuus ſceleſtus, & Bohemorū ſeductor erroneus, Ioānes de Rockē czan, quindecim ante diebus fato & morte præceſſerat. Cadauer aūt ipſius Girzikonis altero die exenterādo, epatis medietas corrupta, & in felle lapil lus ouo colūbino ſimilis, & abdomen quātitatis palmæ, reperta ſunt. Quod ſequentibus diebus in eccleſia ſancti Veceſlai, inter buſta regum Bohemiæ debili pompa conditum eſt. Bohemi ergo reiectis cæteris competitoribus re gni, Wladiſlaum Kazimiri regis Poloniæ primogenitū, in regem Bohemiæ feria ſecūda poſt Vrbani, die Lunæ, quæ fuit uigeſimaſeptima Maii, hora

duodecima

Inſcriptio pacis.

Bellum 150 annorum.

Bellum annorum. 14. finitū.

Rudolphus legatus apoſtolicus.

Orator apoſtolicus Graccouiam uenit.

Primogenitus kazimiri in regem Bohemiæ electus.

Georgij mors.

duodecima, concorditer acclamarunt & elegerũt. Præter tres dominos uide licet Ioãnem Roſemberſki, Sdenkonẽ Konopniczki, & Henricũ Hradeczki q parte regis Hungariæ ſequebãtur. Audito Mathias rex Hungariæ Bohemos eius parti non fauere, in furorem uerſus, cœde, igne, & graui crudelitate in Bohemos debachatus, arces & oppida eorũ diruit, & in deuictos deſeuit. Wladiſlaus autẽ in regem Bohemiæ electus, eodem anno die Iouis. 25. die Iulii, quæ eſt dies ſancti Iacobi apoſtoli, de Graccouia egreſſus, habẽs in exercitu ſeptem milia equitum, & duo milia peditum exercitatorũ militum per Skauinam & Oſwanczim, uſq; in Pragam peruenit, quã die Lunæ decimanona Auguſti attingens, ſummo honore omnium proceſſionũ & omniũ ordinum atq; ſtatuum exceptus eſt, & in regiam deductus. Die tãdem Iouis. 21. Auguſti in eccleſia metropolitana Prageñ, per Nicolaum Epiſcopũ Camieneyceñ, alias Podoliæ, aſſiſtẽtibus ſibi Paulo Laodicieñ, & Vincẽtio Eneſienſi Epiſcopis, quindecimo gradu Libræ aſcendente, cũ ingenti leticia omnium coronatus & inunctus, ſacramento euchariſtiæ, ſub una tantummodo ſpecie deuotiſſime procuratus eſt. Auditis his, quæ in Bohemia facta fuere Hungari, regem Poloniæ Kazimirum, frequentibus nunciis & promiſſis fatigarunt, ex quibus præcipui fuerunt Ioannes Archiepiſcopus Strigonieñ, Ioannes Epiſcopus Quinqeccleſieñ, & Rainoldus de Roſgon, ut eis ſecundo genitum filium ſuum Kazimirũ pro rege mitteret, quia Mathias rex eorum exterminium, per ſpolia, & improtectionẽ a Thurco eis ſtrueret. Rex itaq; ſecundogenitũ ſuum cum duodecim milibus equitũ & peditum, inter quos mille Thartari erant, in Hungariã miſit, qui uſq; ad Nitram peruenit & illic conſedit, & nemo ex Hungaris ad eum uenit, nec ſumptus in expeditionem, & bellum ſecũdum promiſſa præbuit, ſed fide uariata, Mathiæ regi in Buda cõmoranti ſubſidia ferebãt. Et quom donatiuũ deficeret, Almanicus exercitus, qui apud principem Kazimirum merebatur, diſceſſit, quẽ plures aulici regis Poloniæ, Kazimiro principe filio eius deſerto, in domos reuerſi ſũt. Poſtea obprobria & aliqui eorum carceres paſſi. Hoc cognito rex Mathias, cum nouo exercitu Kazimirum, in Nitra uallare appropinquãdo diſponebat, qui ex Nitra feria quinta in die ſancti Stephani Prothomartyris, nocte cum aulicis egreſſus, tam præcipiti curſu nullo perſequente in Ilawa caſtrum ſuarũ partium peruenit, ut ſexaginta quadrigas illum ſequẽtes, ab agreſtibus intercipi permiſerit, Paulo Iaſſenſki cum quattuor milibus armatorum pro defenſione Nitræ relicto, quam egregie contra regem Mathiam defendit. Et facto pacto uerſus Turzecz in comitatu quattuor milium armatorum diſceſſit. Hunc rex Mathias rupto pacto, inſequutus eſt, ſed cognito Pauli Iaſſenſki, & ſui exercitus animo obſtinato retrorſum abiit. Et quattuor loca incaſtellata ſcilicet Ilauiam, Turcz, Michalow, & Vbyena expugnauit, quintum uero præſidium in Stropkow, in obſidionẽ non peruenit. Inflatus ea fœlicitate Hũgariæ rex, plura figmẽta de ſuis tropheis, quaſi exercitũ principis Kazimiri, de quindecim milibus acie conflixiſſet, & pluribus clenodiis, & uaſis præcioſis ſpoliatum, de Pannonia turpiter eieciſſet, ſummo Pontifici & pluribus regibus & principib9 orbis, ad potentiã & gloriam ſuæ

Reſiſtentia electionis.

Vladiſlaus Graccouia egreſſus.

Vladiſlai exceptio & coronatio.

Nuncij Hungarorum.

Dolus Hungarorum in Vladiſlaum.

Mathias rex Hungariæ dolos kazimiro ſtruit.

Ficta victoria

riam ſuæ uirtutis perſcripſit. Ioannem Strigonieñ Archiepiſcopũ ex Wratiſlauia oriundum, Ioannẽ Quinqʒeccleſieñ, & alios afflixit. Armigeri qui apud Pannonias militauerant, in Poloniã reuertentes, dum ſtipendia illis tardius ſoluerentur, in bona eccleſiaſtica diœceſis, præſertim Graccouieñ ſeuę accrude, deinde in quoſlibet obuios graſſari libere cœperunt, etiã in ſuburbiis Graccouieñ affuerũt, & apparuerunt. Duo Cometes præfatorũ malorum cauſæ, unus in autumno præcedentis anni, ualde magnus & rubens, ante lucem auroræ oriens, caudam antrorſum & in occaſum porrigens, uno menſe uel circa durans. Ego in puericia mea ad litterarum paleſtram cum pedagogo ante lucanum pergens, ſæpius eum inſpexi, artem aſtrorũ nondum ſcies quam quom conquiſiui. Cometem Mathucam aut militem de natura Martis, per finem ſigni uirginis, & per libram gradientem iudicaui. Alter Cometes in proximo ſcilicet in Ianuario, anno Chriſti 1472 apparuit, ſolem poſt occaſum ſuum ſequens, caudam uerſus orientẽ poſt ſe ſatis longam trahens reſpectu tamen præcedentis multo minor fuit, qui duobus menſibus uel circa perdurauit. Scioqʒ ꝙ talem Aſtronomi dominũ Aſtone, de natura Mercurii & parum Saturni nuncupant, primo ſub Aquario tranſiit, poſtea ſub piſcibus & Ariete, ſemper ſolem ſequens. Subſequutus fuit ingens ardor caliditatis & ſiccitas quaſi per tres æſtates, liteſqʒ & bella in Hũgaria, in minori Polonia, Bohemia, Germania, Burgundia, & Francia emerſerunt.

Duo Cometes notabiles.

Duratio inſignis.

CAPVT LXIII.

IN hoc anno Marcus, natione Venetus tituli ſancti Marci præſbiter Cardinalis Patriarcha Aquilegieñ, ad Kazimirũ Poloniæ regem, a Sixto papa quarto miſſus, Graccouiam die Saturni, quarta menſis Iulii aduenit. Kazimirus Poloniæ rex, obuiã illi pſonaliter Vieliczkam uerſus, cum Kazimiro filio in comitatu inſigni exiuit, Et a proceſſionibus omnium eccleſiarum, ac uniuerſitatis magno honore, a tribus tandem filiis regis, Alberto, Alexandro, & Kazimiro pulchre coram perorantibus, exceptus fuit. Altera die ſplendido prandio refectus, & audientia illi die ſequenti conceſſa, cõmemoratis pernicioſis criminibus Thurci, pacem cum Hungariæ rege multipliciter perſuaſit, obſecrans regẽ, ut quæ armis quæſiturus erat, per conditiones pacis ſuſciperet, & cum cæteris Catholicis regibus contra Thurcum in arma prodiret. Ex Graccouiaqʒ tranſiens, in Niſſam & poſtea in Oppauiam, Cardinalis Marcus pacem inter reges Poloniæ & Hungariæ cõponere nitebatur, nec efficere potuit. Concitauerunt ergo Poloni, & immiſerunt in Hungariã belligeros pedites, qui nationis polonicæ fuerunt omnes, fratres appellati. Hos rex Mathias in duobus montibus, Modragora & Bukouiecz, quos in Hungaria incaſtellauerãt, expugnauit & contriuit. Et in principio ſequẽtis anni 1474, miſſo Tarczithomaſz cum ſex milibus armatorũ, oppidum Smigrod nocte intempeſta, oppidanis nihil ſuſpicantibus, clam conquiſiuit, & arcem machinis expugnauit. Deinde oppida Iaſzel, Brzoſtek, Colaczicze, Friſtath, Dambrowdzal, Dubfia, Pilſno, & uillas prope ducentas incendio conflagrauit. Et oppidũ Croſno uallando, libere in prædis & cœdibus graſſabatur. Donec per conſtitutiones pacis

Legatus papæ ad kazimirũ.

Exercitus Polonorũ a Mathia rege deuictus.

tutiones pacis a rege Hungariæ Mathia, tarde impetratas, gentes ipſius in Hungariã fuerũt reuocatæ. Conuerſusq; contra Petrum Comorowſki Polonum de nobilitate ciphorũ, ſub eo munitiones & caſtra Roſemberk, Hradek, Zabnyecz, Vetus caſtrum & ſancti Nicolai, & Likawa expugnauit. Caſtro uero Horawa in quo ſe concluſerat, octo milibus florenorum redempto, cum omni ſuppellectili in Poloniam ipſum abire permiſit. At Kazimirus rex Poloniæ, in rege Mathia, ſuas & Wladiſlai regis Bohemiæ iniurias ultum iri uolens, die Veneris duodecima Auguſti, anni præfati, ex noua ciuitate in Mſtow proceſſit, & exercitum polonorum, Lithuanis & Thartaris illum augentibus, ac ſexaginta milia pugnatorũ eſtimatum, collectũ, in Sleſiam uigeſimaſexta Septembris promouit, & duobus oppidis Cruczbork & Biczina conquiſitis, cætera obmiſit. Odraq; apud Chrapkouicze ſuperato, ſtatiua prope Olauiã tenuit, ubi pabulatores eius die Mercurii, duodecima Octobris in ortu ſolis, exercitus regis Mathiæ de Wratiſlauia, in qua ſe cõcluſerat, emiſſus, iuxta uillam Swonouicze inuaſit, & facile fudit. Quomq; tumultuarii milites & caterua Thartarorũ accurriſſet, grãdis inſtaurata fuit pugna, regeq; Kazimiro uexillum maius cum aulicis & Lithuanis mittente, ſub ducatu Pauli Iaſſenſki, extemplo hoſtilis exercitus terrore nimio agitatus, terga uertit, fugienteſq; paſſim cœſi & capti ſunt. Numerus deſideratorũ mille, captiuorum uero inſignium ſexaginta erat. De captiuis fuerunt, Vlricus Perſtenſki, Petrus Haugwicz, Paulus Karwath, & cæteri. Venit tãdem die Lunæ. 24. Octobris Wladiſlaus rex Bohemiæ, cum uiginti milibus quoq; maior pars erat peditum, per regem Kazimirum, adhuc ſtatiua circa Olauiã tenentem, hilariter exceptus, & dudum exſpectatus. Ipſius em̃ cauſa bellum gerebatur, exinde ad Wratiſlauiã coniunctis exercitibus itum eſt & ciuitas ex una parte, a longe tamen, eſt obſeſſa, ſed non expugnata, quia abſq; ordine omnia fiebant, populationeq; & pabulationẽ abſq; duce agentes intercipiebãtur. Intãtum ut omnes turres & omnia ergaſcula Wratiſlauieñ captiuis polonorũ impleta fuerũt. Caſualiq; exorto incendio, quod uẽtus augebat uehemens, multi mortales, equi plurimi, & currus cum uictualibus quingenti, tanto exercitu opem non ferente, abſumpti ſunt. Repertæq; fuerũt in ſemiuſtis quadrigis pixides diuiniſſimum ſacramentũ euchariſtiæ continentes, & intellectum eſt, conflagrationẽ ignis, plagam fuiſſe dei. Videns autẽ Mathias rex Hungariæ, utrumq; regem cum tot gentibus nihil agentem, timiditate quæ eum inuaſerat, depoſita, gentes ſuas in terras Vieluneñ & maioris poloniæ miſit, quæ illas oras frequentibus incendiis, rege Poloniæ non obſtante uaſtarunt. Irruerãt & gentes ducis Nicolai Oppolieñ in oppidum Clobuczko, ſed ab oppidanis magna clade deuicti ſunt. Caſpar Szak, & Melcher Leber cæteriq; homines ducis Kozuchouieñ, & terrigenæ Glogouieñ, oppidum Miedzirzecz, negligenter obſeruatũ, nocte intempeſta incenderũt & receperunt, arcem uero Sandiuogius Capitaneus, auro ut fertur illis tradidit. Qui omnem illam oram uſq; ad ciuitatẽ Poſnanieñ in ſpoliis & incendiis afflixerunt. Accidit deinde in exercitu Poloniæ & Bohemiæ regũ, cariſtia, fames, diſſinteria, & æpidimie. Coactiq; ſũt ambo reges

Petrus Comorowſki.

kazimiri ultio

Ingreſſus in Sleſiam eiuſdẽ

Conflictus.

Deſiderati & captiui.

Captiuitas polonorum.

Ignis uehemẽs Vratiſlauiæ

Mathiæ audacia.

Siniſtra fortuna exercitus Polonorum.

ſufferentias, quæ ab illis a rege Mathia Hungariæ expetebãtur, concederẽt & certis habitis tractatibus fœdera in duos annos cũ dimidio concluſa ſunt cum maxima Polonorum & Bohemorũ iactura, qui nulla re memorabili geſta, diſceſſerunt. Rex autẽ Mathias Hungariæ, more ſuo litteras ad ſummũ Pontificem, ad Imperatorẽ Romanoꝝ, & alios Reges ac Principes ſcripſit, ſuam potentiam efferendo, & regum Poloniæ atq; Bohemiæ extenuando. Scripſit & Gabriel frater minorum Epiſcopus Agrieñ, poſtea Cardinalis, carmina inuectiua contra Polonos, quæ incipiunt. Bruma uenit, nix alba ruit, migrate Poloni. O fugite ad proprios algida turba lares &c. Cui ex aduerſo Gregorius Archiepiſcopus Leopolieñ pro Polonis reſcripſit. Garrula lingua tace, nec ſenſu nec ratione, Vlla uales, uerba pudenda uomis &c.

Litteræ Mathiæ.

CAPVT LXIIII.

ANno autẽ domini 1477 inſtigante, ut ferebatur, rege Hungariæ Mathia, Cruciferi Pruſſiæ defectionem parabant, & Nicolaus Comorowſki caſtra quædã incaſtellauit. Miſſo uero Petro Donin Caſtellano Siradieñ, cum ſexingentis equitibus & quadringentis peditibus. Adiuncto ei Ioanne Biali, in Mariemburk Cruciferi cũ quibus duces Mazouiæ pactũ habuerunt a defectione ceſſerunt. Iacobo quoq; Dabienſki Palatino Sandomirieñ & Capitaneo Graccouieñ aduerſus Comorowſki expedito, caſtra Barwald, Szefflari & Ziuiecz, per obſidionem ſub ſeptem ſeptimanis conquiſita ſunt. Et caſtrum Barwald ualde ſpiſſum & forti muro munitum, iubente rege Kazimiro deiectum & ſolo equatum eſt. Ziuiecz uero incendio deletum, Szefflari Marco Ratoldi, eo q; pecunias a rege in eo haberet inſcriptas, eſt reſtitutum. In anno quoq; ſequenti bellum contra regem & regnum Martinus Treſlar Magiſter Pruſſiæ, & Nicolaus Tungen occupator Varmieñ Epiſcopatus reſumebãt, ſed ex tempore deciderunt. In annoq; 1479 Nicolaus Tungen in Piotrkow ueniens, regi Kazimiro reconciliatus, iuramẽtum fidelitatis præſtitit. Tandem & Martinus Treſlar Magiſter Pruſſiæ, omni ꝑtinacia depoſita, die Saturni, nona Octobris eiuſdem anni, iuramentum fidelitatis regi in arce nouæ ciuitatis, in præſentia oratorum regis Hungariæ, Stephani Comitis Scepuſieñ, & Veceſlai Beczkowſki Bohemi, præſtitit. Anno autẽ domini 1485, die Iouis, quindecima Septembris, quæ fuit in craſtino exaltationis ſãctæ Crucis. Stephanus Palatinus Valachiæ iuramentũ fidelitatis cum ſuis Boyariis regi Kazimiro in Kolomya oppido Ruſſiæ præſtitit. Vbi nõnulli ſtipendiarii Bohemi, qui noctu exercitum præfati Stephani Palatini inuadentes deprædati fuerant, rege mandante, capite truncati ſunt. Acceptoq; exercitu mercede cõductoꝝ a rege, Stephanus Palatinus Thurcas graſſãtes, de Valachia expulit, & duces exercitus remuneratos, una cũ exercitu in Poloniã remiſit. Et quia Thartari ſæpenumero terras Ruſſiæ & Lithuaniæ uaſtabãt, rex Kazimirus contra eos Ioannem Albertũ terciogenitum expediuit, quo aduentante, Thartari ad ſua ſe receperunt. In anno quoq; domini 1489 iterum contra eoſdem miſſus, decima die menſis Iulii de Graccouia exiuit, & Thartaros circa ſcenoſa loca compræhenſos fudit, & reliquos diſſipatos e terris Ruſſiæ effugatuit, ad

Caſtrum Barwald demolitum.

Homagia kazimiro pręſtantur.

Ioannis Alberti in Thartaris uictoria.

tit, ad genitricemq; cum triumpho & gloria rediit. Mathia autẽ rege Hungariæ, in Vienna Auſtriæ morte abſumpto. Anno domini 1490, die Lunæ, quinta menſis Aprilis, dominica ſiquidem Palmarũ quom letaretur ex peroratione legatorũ regis Franciæ, inter prandendum ficus afferre ſibi iuſſit, quas quom ab aulicis conſumptas didiciſſet, nimio furore & ira captus, in Apoplexiã incidit, qua oppræſſus mugitus quoſdam ædidit, inſenſibilis tamẽ iacuit. Donec in craſtino poſt palmarũ ſpiritũ exalauit, tũc Ioannẽ Albertũ ab Orſag. i. cõmunitate nobiliũ in Rakoſz electũ, rex Kazimirus in Hũgariam miſit. Qui die ſolis 27. menſis Iunii, cum notabili exercitu ſummo mane diuinis officiis ex mandato feſtinanter peractis, de Graccouia egreſſus, per Sandecz & iuxta Caſſouiã tranſiens, uſq; ad Peſt peruenit. Compertoq; q Wladiſlaus germanus eius ſenior natu, & rex Bohemiæ a põtificibus & potentibus regni Hũgariæ dudum uocatus, & dominica circa exaltationis ſanctæ Crucis, quæ fuit decimanona mẽſis Septembris, in regem Hungariæ in alba regali fuiſſet coronatus, & Budæ reſidentiam tenens, oppidum Peſt & loca uicina gente armata aduerſus Ioãnem Albertũ oppleſſet, a Peſt retrocedens, Caſſouiã obſedit. Caſtrumq; Szariſz & oppida Aperies, & Cibinium cum adiacẽtibus in deditionẽ accepit, ſed & nouam ciuitatem ſeu Riuulum dominaꝝ, per quoſdam ſuos armigeros expugnauit, quod Hungari perpendẽtes, & Caſſouienſibus obſidione laborãtibus ſubuenire cupiẽtes. Pro concordia fratrum inſtabant, & eam circa carniſpriuium in præſentia præfatorum principum & fratrum in campo iuxta Caſſouiam confecerũt. Vt Wladiſlao Hungariam tanq̃ rege legittime coronato poſſidente, Ioannes Albertus ducatum in Sleſia maioris Glogouiæ cum Kozuchow, Wladizſlaw & poſſeſſione oppidorũ olim ducis Zeganeñ acceptaret & teneret, quod & factum eſt. Sub eo tempore puta circa feſtum Epiphaniarum, ſydus crinitum quod Cometẽ uocant, ſubtercia facie piſciũ apparitione emerſit. Ab aſtrologis dominus Aſtone nominatum capite nõ magno, cauda uero prolixiore, ſed tenui & paruæ lucis, de natura Mercurii, ſequebaturq; ſolem poſt occaſum, cauda poſt ſe ad orientem protenſa. Tametſi concordia fratrum cõflata fuiſſet, & decreto firmato, Glogouia cum certis oppidis Sleſiæ duci Ioanni Alberto aſſignata eſſet, ſimul & per Capitaneũ ipſius Ioãnem Polak, in uſufructum & poſſeſſionẽ acceptata fuiſſet. Attamen Ioannes Albertus ꝑſuaſus de Hungaria minime exiuit, quod Hungari moleſte ferentes, Stephanum Comitem Scepuſieñ, & regni Hungariæ Palatinum ac gubernatorem cum duodecim milibus armatorum aduerſus eum deſtinarũt, quo cum in kalendis Ianuarii alias prima Ianuarii ãni Chriſti 1492 circa occaſum ſolis cõgrediens, Ioannes Albertus facile ſuperatus eſt, quoniã dumtaxat bellatorũ duo milia habebat. Nox tamen atra non parum adiumenti ſuperatis & fugientibus præbuit. Dux quoq; Ioãnes Albertus a ſuis in tenebris derelictus in captiuitatẽ Huſſaronum uenerat, quem ex loquela quidam aulici cognoſcentes, ſingillatim unus poſt alterum cum clamore (ut putarentur plures) accurrentes eripuerunt, & in Aperies deduxerunt. Et ſequentibus diebus ꝑ compoſitionẽ facta pace, Hungari uerſus Budam, dux uero Albertus Grac

Mathiæ regis obitus.

Succeſſor ſibi eligitur.

Diſſenſio ꝓpter regnum.

Apparitio Cometes.

Ioannis Alberti permanentia in Hungaria.

Stephan⁹ Comes Scepuſieñ aduerſus eum pugnat. Ioannes Albertus ſuperatus.

couiam diuertit, quem uenientem, Graccouienſes honorifice ſuſcipientes in
arcem Graccouień deduxerunt. Et illic uſq; in diem mortis Kazimiri genito
ris ſui permanſit. Kazimirus ſiquidem genitor ipſius & rex Poloniæ, poſt fe
kazimiri egritudines. ſta paſchæ eodem āno 1492 ſenſim ex profluuio uentris in Lithuania ægro/
tare cœpit, & quom ſui philoſophi reſtringere aut noluerunt aut non potue
runt. Monachorū minorū de obſeruantia, quos uulgariter Bernardinos nun
cupāt, accepto conſilio. Pane groſſiſſimo ac nigerrimo Lithuanico in Grod/
no uentrē conſtrinxit. Et exhilaratus in ſuos medicos inuexit, q; relligioſorū
medicina pluris ualeret q̄ in arte medica doctorum. Cœpit tamen ſtatim ſe/
cūdum pedes tumere, quod quom nec fratres, nec philoſophi curarent, Iaco
bum de Zaleſze ſuum medicū percontādo requiſiuit. An adhuc ſpes eſſet
ſanitatis, qui quom reſpondiſſet minime, tanq̄ fortis athleta imperterritus
ſubiunxit, ergo moriēdum eſt, & medico addente, utiq;. Vadas ergo inquit,
aſtanti, pro confeſſore & pro ſacerdotibus, ut mihi ſalutaria præbeant ſacra
menta. Perceptis itaq; rite ſacramentis, & teſtamēto facto, in priuatis & ab
ditis locis centū milia aureorū oſtendit, quos inter filios partiendo, Ioāni Al
berto minimā ſortem deſignauit, quonia inquit in Hūgarico bello multa ab
kazimiri mors ſorpſit, ſicq; in pace mortuus eſt, in caſtro Grodneń, die Iouis, ſeptima men/
ſis Iunii proxima ante feſtum Penthecoſtes, ut eiuſdem menſis principiū exi
cium mortis eſſet, cuius finis inicium regni & coronæ erat. Regnauit autē in
Polonia quadragintaquinq; annis, abſq; decemocto diebus. Nō computatis
duobus ānis & medio, ab interitu germani ſui Wladiſlai in Thracia, quibus
regnum Poloniæ uacauit. Relatus autē & adductus Graccouiā, eadē die ſci
licet undecima die mēſis Iulii, quæ eſt dies trāſlationis ſancti Benedicti poſt
Pompe funebralis deſcriptio. meridiem, in dextra parte ſacelli noui ſanctæ Crucis, per reginam Elizabeth
conſortem eius conſtructi, ſepulturam accepit. Cuius opera mauſeolum eſt
ſuperpoſitum marmoreum, cum ſupereminentia lignorum rubefactorum.
Erat autē maxima pompa tam in ſepultura q̄ in exequiis, cohoneſtāte & fu
nebria peragente regina Elizabeth, cum filiis, Prælatis, Pontificibus, & Ba/
ronibus regni. Aderant proceſſiones totius urbis, & equites armati cū uexil/
lis ſecundum numerū prouinciarū, quibus dum uiueret imperabat.. Aderat
kazimiri ſtatura, mores, & geſta. & uniuerſitas ſtudii Graccouiē: clerici, & plebis multitudo copioſa. Fuit au
tem rex Kazimirus proceræ ſtaturæ, ſecundū anteriorē capitis partē a uerti
ce per totum caluus, faciei oblongæ & macræ, uocis bleſæ, ab ineunte ætate
uſq; in finem uitæ ſemper uenator & auceps. Canes uenaticos plurimū dili/
gens, quod ex uno exēplo cognoſce. Dū Wladiſlaus dux Ribniceń & Plezi
neń, fatuus agnominatus, donaria Wladiſlao regi Bohemiæ miſſa interce/
piſſet, & parſum iri ſibi præcaretur. Canes inquit uenaticos dumtaxat red/
dat, & cætera poſſideat donaria, tanq̄ canes maioris ualoris fuiſſēt rebus cæ
teris. Fuit homo ſemper ſobrius, aquam bibens, uinum, ſiceram, ceruiſiam,
& pharmacū nunq̄ guſtans, & odorem eorum execrans atq; faſtidiens. In ue
nerem procliuus, balnea & fomentationes crebras amās. Commeſſationi &
Pacientia eius. cōmeſtioni indulgens ac intentus, laboris, frigoris, fumi, uenti, æſtus patien/
tiſſimus. Poſtq̄ ex ducatu Lithuaniæ in regem Poloniæ aſſumptus eſſet, cle

rum perturbauit

rum perturbauit, præcipue pro Epiſcopatu Graccouieñ contendentes. De inceps uero ad tempora uitæ, eum multũ ueneratus, ad prãdia ſæpenumero uocabat, ut quottannis Graccouiã ueniret, Prælatos, Canonicos, Doctores & Magiſtros aleret, & prandiis op̃ pĩpare inſtructis reficeret. A ſubditis ſuis pecunias corrogabat, petebat, & mutuabat, promiſſi memor & uerax. Mutuataq; perſoluens, regios prouentus, caſtra & oppida arendans & inuadiãs. Edificia negligens, ita ut pleraq; caſtra ſui dominii colapſa fuerẽt, aut tectis denudata priuarentur. Coniugis ſuæ reginæ Elizabeth feruidus amator, & ab ea reciprocis adamatus amoribus, ut fœlix coniugium inter eos ore omnium diceretur. Prolem quoq; frequentẽ & numeroſam, mares ſex, fœminas ſeptem procreauit. Ex quibus quattuor reges fuerunt. Wladiſlaus primogenitus rex Hungariæ Bohemiæq;. Ioannes Albertus, & Alexander. Item Sigiſmundus, reges Poloniæ ſucceſſiue regnantes. Kazimirus autẽ ſecundo genitus, ptiſi præfocatus, in Vilna tumulatus requieſcit. Et ut fertur pro ſãctitate uitæ miraculis coruſcat. Vltimus filius Fridericus, Cardinalis tituli ſanctæ Luciæ in ſeptem ſoliis, Archiepiſcopus & primas Gnezneñ, Epiſcopuſq; Gracco: fuit. Septẽ aũt filiæ fuere. Heduigis maior natu Georgio duci Bauariæ deſponſata. Sophia ſecunda filia Ioanni Marchioni Brãdenburgeñ. Anna quinta filia Boguſlao duci Stolpeñ & Stetineñ. Barbara ſexta filia Georgio duci Miſzneñ. Vltima earum Elizabeth Legnicenſi duci nupta. Elizabeth autem tercia inter filias immatura morte præuenta, in ſepulchro Heduigis matereræ Graccouiæ tumulata quieſcit. Similiter Elizabeth inter filias quarta in pueritia occumbens, in dextra parte chori ſepulta eſt. Inſuper rex Kazimirus cum Cruciferis fratribus Theutonicis in Pruſſia longum & periculoſum geſſit bellum, quos tandem poſt quattuordecimum annum ſuperauit ac domuit. Et reſurgentes iterũ & iterum tanq̃ Hercules claua, Idram renaſcentem, & Antheum ẽ terra ſurgentẽ occidit & ſilere coegit. Glorificet ergo deum Polonia, q̃ caſtra & ciuitates munitas, labore alienigenarum conſtructas, per regem Kazimirũ regno Poloniæ contulit, ut cuſtodiret legem domini & iuſtificatiões eius requireret, quẽadmodum in pſalmo centeſimo quarto dicitur. Dedit illis regiones gentium, & labores populorũ poſſederũt, ut cuſtodiãt iuſtificationes eius & legem eius requirant.

Proles kazimiri ſex⁹ utriuſq;

Expreſſio potentiæ ſuæ in Prutenos.

CAPVT LXV.

ANno domini 1447 Sbigneus Epiſcopus Graccouieñ eccleſiam Collegiatam in noua Sandecz cum aliquot Prælaturis & Præbendis fundauit. Eodem anno multa ſpolia & furta in regno poloniæ ſub hyemem per raptores & fures de Sleſia & Hungaria ſuborta fuerunt. Et non erat defenſor, rege Kazimiro in Lithuania manẽte. Anno domini 1448. Veniente ex Lublin a rege Kazimiro in Graccouiã Baptiſta Epiſcopo Camerineñ nuncio apoſtolico. Prælati & Capitulum Graccouieñ, Conſulatuſq; & ciues Graccouieñ in mille quingentis equis, ſplendide obuiam exeuntes, eum ſuſceperunt. Vniuerſitas aũt Graccouieñ nullam ei, etiam monita & rogata, reuerentiam facere uoluit, quoniã concilio Baſilienſi, & non papæ electo, aſſiſtebat. Propter quod præfatus Epiſcopus Ba-

Raptores in Poloniam.

Baptiſta Epiſcopus Cameriñ Craccouieñ uniuerſitatis hoſtis.

ptiſta cõtra uniuerſitatẽ fremebat, & eam beneficiis priuare conabatur. Ac cum conſenſu regis de regno expellere, quem Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ perſuaſionibus ſuis abducebat & mitigabat. Et ut fertur ipſo redeũte Romã, Nicolaus papa qntus, ꝙ arrogãter & minus prudenter ægiſſet, eũ in cõſpectũ ſuũ admittere noluit. Et exinde tabefactus, præ triſtitia in breui uitã finiuit. Eodẽ ãno Ioãnes de Huniad gubernator regni Hungariæ numeroſo & forti exercitu coadunato, Thurciã alias Græciam intrauit, & quom ad campũ Coſſowo perueniſſet. Imperator Thurcorũ cũ tricẽtis milibus equitũ, & ſexaginta milibus peditum ſuperuenit, ubi feria quinta ante Lucæ euangeliſtæ æquo marte pugnatũ eſt. Altero die Hungarorũ exercitus occidebatur, & a multitudine Thurcarũ concludebatur, ita ꝙ confractus in nocte fugam iniit. Sabbato autẽ pauci ex Polonis & Bohemis in caſtris remanentes, a mane ad meridiem machinis & baliſtis ſe tutabantur tandẽ ad extremũ uicti, fere quindecim milia occiſi ſunt. Capti autẽ fuerunt duodecim milia. Ioannes autem de Huniad fugæ ſe cõmittens, ſolitarius in Raſcia in quodam caſtro de mandato diſpoti Raſciæ captus fuit. Et ad iuramenta ac promiſſa Prælatorũ & Baronum Hungariæ, dato filio eius in obſidem, dimiſſus erat, qui liberatus non ſolum caſtra promiſſa non reddidit, ſed & quæ iuris Diſpoti erãt expugnauit. Anno domini 1449. Felix papa quintus, olim Amadeus dux Sabaudiæ nũcupatus ceſſit, & publice papatum reſignauit, & ſublatum eſt ſciſma, quod fere decem annis durauit, ueriſu adagio tene. Lux fulſit mundo ceſſit fœlix Nicolao. Eodem anno Nicolaus papa quintus miſit Capellum Sbigneo Epiſcopo Graccouieñ per Ioannẽ Dlugoſz ſeniorem Canonicũ Graccouieñ. Felix Sbigneus Cardinalis qui trino capello redimitꝰ erat. Ab Eugenio quarto, & Felice quinto, Item a Nicolao quinto, quolibet eorũ ad ſua ſuffragia ipſum Cardinalatu alliciẽte. Anno domini 1451 Dauid Imperatoris Thurcorũ fratris filius Muſtapha nominati a rege Kazimiro optauit, ut ei per terras ſuas in Cõſtantinopolim tranſire liceret, quoniã Omarath imperator Thurcorꝫ diẽ ultimũ obierat. Annuit Kazimirus ſuæ petitioni, & remuneratũ cũ cõductoribus remiſit. Caſſus tamen ſuus fuit labor, Thurci enĩ iam alium imperatorẽ elegerãt. Anno quo ſupra annum Iubileũ Nicolaus papa quintus, pro uniuerſo regno Poloniæ, & magno ducatu Lithuaniæ ad interceſſionẽ Sbignei Cardinalis Graccouieñ conceſſerat, q a menſe Decembri ad finem Auguſti durauit. Eodem anno grãdis peſtis in terris maioris Poloniæ inualuerat. Anno præfato 1451 Iſkra de Brandis cum quattuor milibus militum, Ioãnem de Huniad gubernatorem regni Hungariæ, ſedecim milia ducentem, feria tercia in uigilia natiuitatis Mariæ, circa Luczencze fudit, quia inchoato prælio, magna pars exercitus gubernatoris fugere cœpit, quam gubernator a fuga cohibere non ualuit. Anno domini eodem feria quinta decima menſis Februarii, quæ fuit dies ſanctæ Scolaſticæ, dux Boleſlaus Switrigal in caſtro Luczko mortuus eſt. Anno domini 1453 quoniã duces Ianuſſius Oſzuanczimieñ, & Przemiſlaus Toſſeceñ regionem Polonicã deprædabãtur. Ioannes Sczekoczki Capitaneus, & Ioãnes Kuropatwa Succamerarius Lublineñ, pro Capitaneis electi cum

Ioãnes de Huniad Thurciã ingreſſus.

Poloni & Bohemi uicti.

Sciſma decem annorũ ruptũ.

Dauid Conſtantinopolim petit.

Iubileus cum peſte.

Iſkra uictor in Ioãne Huniad

Switrigal obitus.

cti cum gentibus præcio conductis contra eos miſſi, illico caſtrũ Oſwãczim obſidione cinxerunt, & ipſum in poteſtatẽ regis & regni redegerunt, Et Ioãnes de Czizow Caſtellanus & Capitaneus Graccouieñ in eo locatus eſt, donec Oſwãcimieñ dux pecunias pro ſtipendiariis expoſitas ſolueret, aut ipſe cum terra ſua feudum regi præſtaret.

Ioannes dux Oſwancimieñ victus.

Eodem ãno exercitus Thartarorũ Podoliam uaſtabat. Ioannes uero Laſcz adminiſtrator in Zukouiecz, nobilis de domo Pomiany cum aliis adminiſtratoribus, uidens ſe hoſtibus imparẽ, in campo Kraſnew, nocte omne illud robur Thartarorũ proſtrauit. Deinde interdiu reliquos exercitus Thartarorũ (qui haud longe aberant) aggreſſus ducem Thartarorum, deo fauente occidit, & reliquũ agmen thartarorum in fugam cõuertit, preda de manibus ipſorum erepta.

Ioannes Laſcz Thartarorũ victor.

Anno præfato. 53. ſupra mille quadringẽtos Conſtãtinopolis Græcorũ metropolis, per Mahumeth imperatorẽ Thurcorũ, die. 29. Maii capta eſt. Poſt. 54. diem oppugnationis Imperator Græcorũ Conſtãtinus nomine, pugnans obtruncatus eſt, turba populorum trucidata. Matronæ & uirgines ad libidinem raptæ. Saluatoris noſtri ſimulachrũ in cruce pendẽtis deriſum & cõtemptum præcedentibus qui dicerent. Hic eſt chriſtianoꝝ deus, in caſtra delatum, ſputo, luto, & ſagittis iactatum eſt.

Conſtãtinopolis captiuitas.

Pera Ianuenſium ciuitas, ſimile periculum uerita, miſſis nunciis deditionẽ fecit. Thurco autem mandante, turres & mœnia rupta, & ſolo æquata ſunt. Cãpanæ ſublatæ & in machinas reſolutæ, & 16. milia aureorũ ꝓ tributo impoſita ſunt.

Pera Ianueñ ciuitas capta.

Eodem anno dux Ianuſſius Oſzwancimieñ caſtrũ Oſwanczim obſedit, qui cũ ignominia & iactura ſuorũ repulſus. Antiquum caſtrũ per patrem ſuũ ruinatum Volek nuncupatũ reformauit. Et ex eo nõ ſolum terrã Oſwanczimieñ, ſed & confinia regni ſpoliauit. Barones itaqꝫ regni, rege abſente & in Lithuania cõmorante, Volek obſederũt, & pacem cõcluſerũt. Et quia Polonis ducem Ianuſſiũ patrimonio ſuo uiolenter ſpoliari iniuſtũ uidebatur, ex pacto ei uiginti milia latorũ groſſorum pro terra Oſzwancimieñ dederãt, & de ea perpetuo ceſſit.

Caſtrũ Volek reſtauratum.

Ladiſlaus rex Hũgariæ & dux Auſtriæ, Pragæ in regem Bohemiæ eodem anno ſcilicet 1453 dominico die qui fuit feſtum Simonis & Iudæ, per Dioniſium Cardinalem & Archiepiſcopum Strigonieñ coronatus eſt. Peracta autẽ coronatione, ut quiſqꝫ ſecundũ arbitrium ſub una ſpecie uel duplici cõmunicaret, conceſſit. Ipſe tamen rogatus, hereticorum eccleſias nunq̃ intrauit.

Ladiſlai regis Hungariæ coronatio.

CAPVT LXVI.

ANno domini 1455 feria tercia poſt palmarum, quæ erat prima dies Aprilis. Sbigneus Cardinalis & Epiſcopus Graccouieñ Sãdomiriæ, dum paſſio domini in eccleſia Sãdomirieñ cantaretur mortuus eſt. Ex Sandomiria in Graccouiã delatus, feria quarta paſchæ, quæ fuit nona Aprilis, in medio chori ſub urna erea, per eũ dum uiueret ordinata, ſepultus. Et tres capelli rubei ſuper ſepulchrum ſuſpẽſi ſunt quoꝝ iã nullus apparet, qm̃ a tribus ſũmis Pontificibus Eugenio quarto. Felice. 5. & Nicolao quinto Cardinalis factus erat, quod perraro uni contigit. Exegerat annos uitæ. 66. in pontificatu Graccouieñ annos. 32. in Cardinalatu uero ſedecim. Teſtamentum ſuum eccleſiis, monaſteriis, ſtudentibus,

Sbigneus Cardinalis Epiſcopus Graccouieñ mortuus.

ægenis & miſerabilibus perſonis, & non ſuis propinquis diſtribui iuſſit. An
no præexpreſſo feria ſecunda Penthecoſtes, quæ fuit 26. Maii hora ueſpera

Magna incineratio Graccouię.

rum, dum mechanici in campo auẽ ſagittarent. Ignis de domo Thomæ lori
ficis Conſulis Graccouieñ proxima ædi ſancti Petri erupit, & Caſtrẽſem &
Canonicalem plateas, & quattuor ædes ſacras ſcilicet ſanctorum Petri, An
dreæ, Martini, & Mariæ Magdalenæ cum collegio Canoniſtarũ cõſumpſit.
Duæ dũtaxat domus canonicales magiſtri Nicolai Spiczmeri Cãtoris, &
Ioãnis Dlugoſz Canonici Graccou: egre defenſæ fuerũt. Ab eo ergo tẽpore ſa
gitatio galli ad octauam in diẽ ferialem non feſtiuũ, diem ſcilicet Lunæ poſt

Cariſtia annonę.

trinitatis proximum tranſlata eſt. Eodem anno interierant frumenta & ſe
quuta fuit caritas annonæ. Inſuper prædicto ãno 1455 tercia Octobris mo
naſteria fratrum minorũ de obſeruantia in Poſnania, Coſtẽn, Wſchowa, &
Cobilino per ciues fundata ſunt. Anno domini 1456 Nicolaum de Thurza
præſbiterum, gerentem ſe pro Scolaſtico Graccouieñ, & germanũ eius pa
truelem de Gnoinik clericũ, gerentẽ ſe pro Canonico Graccouieñ (& uterq;
eorũ ſub uiuis beneficia impetrauerat) eculei pœna examinatos, & furtum
quo ordine egerũt confeſſos. Conſulatus Graccouieñ intra muros Graccou:
portæ ſancti Floriani proximos mucrone percuſſit. Et ſuppoſita fuit Grac

Interdictum Graccouię.

couia interdicto, uſq;quo Wladiſlaus primogenitus regis Kazimiri naſcere
tur. Natus autẽ erat feria ſecũda poſt dominicam Oculi, quæ fuit prima mẽ
ſis Marcii, poſt horam terciã noctis, & in octaua paſchæ per Thomã Epiſ
copum Graccouieñ baptiſatus. Is diu in Hungaria & Bohemia rex pacifi
cus quẽ pax uelut umbra corpus ſequebat᷑, fœliciter regnauit. Anno præ
fato Crux auctoritate apoſtolica cõtra Thurcam prædicabatur. Imperator

Cruciferi contra Thurcum

autẽ Thurcarũ Albam regalem Raſciæ, ad fluenta Sawi & Danubii ſitam,
obſedit, tredecimq; hebdomadis continua quaſſatione, turres, & muros ſolo

Ioannes Capiſtranus cum ſuis cruce ſignatis.

proſtrauit. Ioannes autẽ Capiſtranus cum octingentis cruce ſignatis de Bu
da per Danubium in nauibus demiſſus caſtrum introiuit. Ioannes uero Hu
niad cũ gente armata per terrã aduenit, & fortiſſima pugna, ſine ulla pauſa
tam in die q̃ in nocte fuit, donec uictoria ex alto catholicis data, Thurci cũ
ſuo imperatore in fugam uerterentur. Et chriſtiani centum inſignes machi
nas, ſexaginta quattuor galeas & multitudinem captiuorũ conſequuti fue
rũt. Gloriabatur itaq; pater Ioannes Capiſtranus, ꝙ cum bubulcis & rurali
bus. pugnaces Thurcas deo iuuante contriuiſſet. Gloriabatur & Ioannes de
Huniad gubernator regni Hungariæ, ꝙ robore, militia, & perſeuerãtia eius

Mahumetes uulneratus & profligatus

Thurcos ſuperatos, & imperatore eorum Mahumete uulnerato, ad extre
mum profligauit. Sed ambo eodem anno abſumpti, gloriæ finem impoſue
runt. Nam Ioannes de Huniad in menſe Auguſti mortuus eſt, uir in armis &

Ioãnes de Huniad mortuus atq; Capiſtranus.

adminiſtratione bellorum celebris. Ioannes uero de Capiſtrano. 23. in Vlak
oppido Hungariæ Chriſto ſpiritum reddens. In eccleſia conuentuali .ſ. Ma
riæ ordinis ſancti Franciſci eiuſdem oppidi ſepulturã accepit. Eodem anno

Cometes.

poſt Viti Cometes ad ſeptemtrionẽ quãtitatis mediocris apparuit, tota no
cte uſq; ad ortũ ſolis apparens. Duratio autẽ eius uno menſe exacta eſt. An
no domini 1457 Ladiſlaus rex Hungariæ aſſiſtentiam primorum conſiliari

orum

orum Hungariæ nactus. Ladiſlaum filium gubernatoris, interfectorē Vlrici
Comitis Ciliæ capite truncauit, & Mathiā germanū eius cū amicis & comē
ſalibus in carceribus captiuatū obſeruauit. Eodē āno die Mercurii. 21. Septē
bris hora completorii, Elizabeth regina Poloniæ in Craccouia Heduigim
filiam parturiit. Anno quo ſupra Kazimiro rege Poloniæ conuentionē in Pi
otrkow agente, Nuncius eſt allatus Ladiſlaum regem Hungariæ & Bohe-
miæ ac ducem Auſtriæ, cui uirgo Magdalena regis Franciæ filia, fuit deſpō
ſata, in die Ceciliæ ſubito infirmatum, in die ſancti Clementis diem obiiſſe.
Ac in die beatæ Katharinæ in eccleſia Prageñ, in ſepulchro protaui ſui Ka-
roli imperatoris eſſe ſepultum. Et nouam ſponſam ex medio itinere reuerſā
fuiſſe. Varii autē fuerunt rumores de morte eius. Vulgatiori tamē & craſſi-
ori ſermone, Georgius de Poſzdzebrad de morte ſua inſimulabatur, & eo
præſumptuoſius ꝙ ſe in regē Bohemiæ erexit. Inſimulabatur & Ioanna Ge
orgii Poſzdzebrad uxor, ꝙ in pomo regi dato, ueneno interlito mortē pro
curarit. Interiit autē rex Ladiſlaus anno ætatis ſuæ decimonono.

Interfector Vlrici Comitis Ciliæ.

Ladiſlai regis Hungariæ & Bohemiæ mors

CAPUT LXVII.

ANno domini 1458 die dominico. 22. Ianuarii, quæ fuit ſācti Vin
cencii. Mathias Ioannis de Huniad olim gubernatoris Hunga-
riæ filius, tredecimum agens annū. Apud Budam nondum ex
captiuitate, qua per Georgiū de Poſzdzebrad gubernatorē Bo
hemiæ detinebatur ſolutus. Et Michael Szuladin auunculus eius, qui cum
quinqꝫ milibus gētium aduenerat, in gubernatorem regni Hungariæ electus
Et pro liberatione electi regis quinquaginta milia aureorum congeſta ſunt.
Apud Pragam uero in quattuor tēporibus cinerū, Georgius Poſzdzebrad
Gubernator Bohemiæ, in regem Bohemiæ, feria quinta āte dominicā Ocu
li, quæ fuit ſecunda dies Marcii electus eſt. Vir in adminiſtrādis rebus belli-
cis prouidus, ſed erroribus Viclephiſtis plurimum deprauatus. Die autē do
minico poſt ſancti Georgii quæ fuit ultima Aprilis, per Auguſtinum Epiſ-
copū Iaurieñ, aſſiſtentibus ſibi Vincentio Vacieñ Epiſcopo, & Prothaſio
electo Olomuceñ Girzik in regem. Ioanna uero conſors eius in reginā Bo
hemiæ coronati ſunt. Eodem anno Hungari contra Nicolaū Comorowſki,
& Thelephum, uictoria potiti ſunt. Ioannē autē Iſkra, & Petrum Rathko-
uiecz, certis caſtris & munitionibus exuerūt. Die quoqꝫ dominico Pethco-
ſtes circa Pothok oppidum hungariæ cum Thelepho cōgreſſi, omnes eius
copias conflixerunt. Preſſit etiā Georgius Bohemiæ rex Auſtriā bello, nec
prius deſtitit, donec certa fierent pacta, per quæ illi Vlricus Eczinger de ue
nenatione Ladiſlai regis inſimulatus, traderetur. Eodem anno feria quinta,
in uigilia ſancti Franciſci, tercia Octobris in aurora. Elizabeth regina ſecun
dum filium progenuit, cui nomen Kazimirus impoſuit. Anno domini 1459
Quidam Barones, quorum princeps Nicolaus Friſlaczki erat, Mathia rege
electo, Fridericum imperatorē, & Auſtriæ ducem, in regem aſſumpſerūt. Qui
electioni a paucis factæ conſentiens, totam Hungariam bello ciuili inuoluit
exercitibus utriuſqꝫ regis concurrentibus atrox bellum fuit. Ad extremū ta
men Cæſarianis uictoria ceſſit. Tādem pace perpetua compoſita, ſub his cō-

Mathias de huniad e captiuitate liberatus.

Girzik in regē Ioāna vxor in reginam Bohemię inuncti.

Nicolaus Comorowſki & Telephus ab Hūgaris victi

Auſtria oppreſſa.

kazimirus.

Fridericus rex electus.

Fridericus & ſucceſſores titulum regni Hũgariæ habent.

ditionibus, ut Cæſar Fridericus titulo regni Hungariæ, ſibi & ſuis ſucceſſoribus retento, coronam materialem regni hungariæ, per Elizabeth apud illum depoſita, redderet. De adminiſtratione regni hungariæ, ad uitã dumtaxat Mathiæ cœderet, poſt mortem ſibi ſucceſſurus. Pro reſtitutione quoq; coronæ Mathias rex, Friderico octuaginta milia aureorum ſolueret. Dum pax ſub his conditionibus completa eſt, rex Mathias a Cæſare in filiũ ſuſceptus tum primum ſe coronari in regem, in alba regali huiuſmodi corona obtinuit & procurauit. Anno domini 1 4 6 0 die Iouis. 27. menſis Decembris in die Ioannis euangeliſtæ filius tercius Kazimiro, ex Elizabeth in Graccouia hora duodecima natus eſt. Cui nomen binonimũ Ioannes Albertus inditũ eſt. Anno domini 1 4 6 1 die Mercurii, quinta menſis Auguſti, apud Graccouiã Elizabeth regina quartum filiũ enixa eſt. Qui a Ioanne Pniowſki Archidiacono & adminiſtratore Graccouieñ baptiſatus, Alexander uocitatus eſt. Eodẽ anno Sophia Poloniæ regina, Wladiſlai regis Poloniæ relicta, ex nimia faci etate melonum febre acuta cõtracta, ad extremum paraliſi tacta, omnibus ſacramentis procurata, in caſtro Graccouieñ die Lunæ. 21. Septembris, hora ueſperarum mortua eſt. Die uero Lunæ. 27. Septembris, apud maiorem eccleſiã Graccouieñ in ſacello. S. Trinitatis, quod a fundamẽtis quadrata petra erexerat, & octenario numero miniſtrorũ, clenodiiſq; & indumẽtis regiis ſplendide dotauerat, celebri apparatu funeris ſepulta, uno & quadraginta exactis annis, ex quo regi Wladiſlao cõiugio coniuncta, in Poloniæ regnũ aduenerat. Carmine tali celebrata. Sãguine clara ducum Ruſſiæ clariſſima quondam. Laudibus ipſa meis gloria ſummi fui. Iuncta Polonorũ diuino fœdere regi. Contraxi populos in mea uota meos &c. Anno domini 1 4 6 3, Mahumeth imperator Thurcorũ, accepto & expugnato regno Boſnæ. Cœpit regem Boſnæ in caſtro fortiſſimo Iaycze, & eum ſagitis militũ necauit. Rex uero Hungariæ Mathias, aliquas arces & preſidia Thurcarum expugnans Emericum Diak hominem magnæ factiuitatis regem Boſneñ prefecit. Arcemq; Iaycze, quam ſeptem milia Thurcarũ egregie tutabãtur, longa obſidione macerans per deditionẽ cœpit. Sub tempore illo Poloni militares, regis Mathiæ pauci numero, quorũ Felix de Panyow genere Godzaba, & Ioãnes Albus de Sreczkow genere Doliua, ductores erãt, quattuor milia thurcarum noctis tempore inuaſorũ profligarunt. Septingentos autẽ equeſtres Hungaros quorũ Sokolopeter ductor erat, quoniã deſerẽtes ſocios ſuos prefatos Polonos, abſceſſerant, Mathias rex obiurgatos, capitibus eorum braccis impoſitis & uultibus uelatis, extra caſtra non niſi poſt triduum reuerſuros, ut cæteris in exemplum forent, propulit. Anno domini 1 4 6 4 Pius papa ſecundus generale peſſagium cõtra Thurcam inſtituit. Ad quod plura hominum milia crucem apud Graccouiam aſſũmentes, Feria tercia paſchæ, q̃ in terciam Aprilis cadebat, in Iudeos & eorum domos ad ueſperũ irruerunt, et confractis tam domibus q̃ ſinagoga iudaica, uniuerſas ſubſtantias eorum diripuerunt, trigintaq; homines de utroq; ſexu trucidarũt. Cætera uero multitudo iudeorum in æde Ioannis de Tanczin ad portam ſe receperat. In craſtino uero ampliori ſeditione gliſcente, uix caterua iudeorum defenſa, in arcem

Ioãnis Alberti natiuitas.

Alexandri natiuitas.

Sophia Poloniæ regina mortua.

Epitaphiũ ei⁹.

Rex Boſnæ a Mahumeto captus.

Polonorum milites Hungaris Prelati.

Cruciferorum in Iudeos ſeuicia.

Graccouieñ eſt deducta. Eiuſdem ãni ſexta Maii, hora prima noctis regina
Elizabeth filiam genuit, quæ die ſolis quartadecima Iunii per Ioãnem Epiſ Sophia filia. 6
copum Graccouieñ baptiſata, Sophia nomen accepit. Anno domini 1465.
Wladum ſuperioris Moldauiæ principem, Mathias rex Hunga: quaſi cũ
Thurca cõtra illum ſentiret captiuauit. Radul autẽ germanus Wladi Ma wladus captꝰ.
humeti thurcarũ imperatori adherens, tributarium ſe illi preſtitit, & prefa/
tam maiorem Moldauiã ab illo regendam ſub tributo ſuſcepit. Oppidũq;
Kilia, quod Greci Likoſtomos appellant, excluſis hungaris occupauit. Ve/ kilia capta.
ritus Stephanus Palatinus Valachiæ Thurci uicinitatem, & ipſe in tribu/
tum Thurci conceſſit. Habita tandem cõſpiratione cum ciuibus Kiliæ, por/
ta una ſubſerrata, Stephanus Kiliam ſub noctis medio comprehendit. Du
oſq; arcis Capitaneos, qui forte ad nuptiarũ ſolennitatem inuitati, delicatius
epulati fuerãt, in oppido offendens. Vnum cœpit. Alterũ uero in arcem effu
gientem, terrore & ſpe uitæ ac munerum q̃ offerebantur affectũ corrupit, &
arcem in poteſtatẽ Stephani tradidit. Maxima, his auditis thurcarũ Cæſar
frangebatur moleſtia & ira. Sed nuncium Stephani cum tributo & muneri
bus ad ſe miſſum captiuatum quem tenebat, honoratũ remiſit, & excuſatio
nes de interceptione Kiliæ ad ſatiſfactionem accepit. Eodem anno die ſolis,
nona Maii, in feſtum trinitatis cadente, ſub miſſa maiori Elizabeth regina
Poloniæ in caſtro Graccouieñ filiam partu ſeptimo effudit. Quæ altero die
ſolis ſedecima Maii baptiſata, Elizabeth eſt uocata. Eodẽ quo orta fuerat Elizabeth. 7.
die anno ſequenti mortua, Graccouiæ in ſepulchro Heduigis materteræ ſe
pulta. Anno prefato die ſolis. 26. Maii, infra contionem ad populum, Cli/
peus eccleſiæ ſancti Frãciſci Graccoꝛ inter chorum & corpus eccleſiæ conſi
ſtens, decidit. Poſt quem turris altiſſima eiuſdem monaſterii a Boleſlao pu/ Ruina partium eccleſiæ ſancti Franciſci.
dico duce Graccouieñ, cum ambitu circa ſummitatẽ, magnifico ſumptu edi
ficata, quoniam & eidẽ clipeo adherebat, & per incendium debilitata fuerat
ſolotenus decidens, corruit. Et columnas ac teſtudinem in corpore. In choro
uero teſtudinẽ pro aliqua parte concuſſit. Neminẽ tamẽ ex hominibus leſit

CAPVT LXVIII.

ANno domini 1466 Ioannes Rokiczan, Bohemicæ hereſis uer/ Paraliſis Ioannis Rokiczan.
tex, & auriga doloſus, ſubita paraliſi percuſſus, apud Pragã lo/
quendi uſum ammiſit. Iuſtiſſimo dei iudicio, ut qui lingua ſcele/
leratiſſimam hereſim extulit & predicauit, lingua languidata
puniretur. Eodem anno circa medium menſis Auguſti. Ezzigeri impera/
tor Thartarorum Przecopenſiũ abſumptus eſt. Qui ſub omni tempore ſui
imperii pacem optimam cum regno Poloniæ & terris Ruſſiæ cuſtodiuit, &
tenuit. Eodem anno peſtis in regno Poloniæ uiguit. Anno preexpreſſo Ge/
orgium Poſzdzebradſki regem Bohe: tanq̃ hereticum 23 Decembris omni
honore. Paulus papa ſecũdus Romæ priuauit, & omnes ſubditos regni Bo
he: ab eius obedientia & iuriſditione abſoluit. Ipſumq; ac filios ſuos & po/ Inabilitatio Gyrſik cum ꝓle.
ſteros ad conſequendas quaſlibet dignitates & honores inabilitauit. Anno
domini 1467 Rege & regina Poloniæ in uilla Kozmice in Radomieñ diſtri
ctu, ſupra Iſtulam propter peſtem cõmorante, quintus filius ſed octaua pro
les natus eſt

les natus eſt, die Iouis, prima Ianuarii ſub noctis medio in diem ſuccedentem
fonte baptiſmi a Ioanne Epiſcopo Graccouien̄, in eodem loco regeneratus,

Sigiſmūdus. 8

Sigiſmundi nomē ſortitus. Poſt duos germanos reges Poloniæ uita functos,
in Polonia his diebus regnans. Die Saturni quarta menſis Aprilis, ante con/

Lodouicus de Erlichauſzen magiſter Pruſ/ſiæ mortuus.

ductum paſchæ prefati anni. Lodouicus de Erlichauſzen Pruſſiæ Magiſter
uigeſimus nonus, quindecim diebus infirmatus, apud Konigſberk mortuus
eſt, & in eccleſia Zambien̄ tumulatus, quom annos decemocto in Magiſtra
tu exegiſſet. Tribus de Palatinatu Moldauiæ uidelicet Stephano, Petro, &
Berenden aliquot annis contēdentibus, & ſe de proſapia Alexādri Palatini
deſcendere diſſerentibus. Stephanus quoniā aſtu, factiuitate, & ſolertia pre
ſtabat, facile aliis duobus excluſis, apud Valachos principatū obtinuit. An/
no autē predicto 1467 Mathias rex Hungariæ contra eum ueniens, & Berē
den Valachiæ preficiens, ac Palatinum inſtituēs, per Palatinum Stephanū

Conflictus ob Valachię prę/fecturam.

in oppido Banya profligatus eſt, tribuſq; uulneribus rex ſauciatus, de loco
certaminis in lectica elatus eſt, & multa milia Hungarorū occiſa. Hæc eſt rei
ueritas, q̄uis hungari regi Mathiæ blandientes, aliter factum retulerunt. Eo
āno Poloniam peſtis & cariſtia turbauerat. Anno domini 1468 die Iouis. 27
Aprilis, poſt horam ſedecimam. Elizabeth regina in caſtro Graccouien̄ ſe/

Fridericus. 9

xtum filiū, nonam uero prolem parturiit, qui Fridericus appellatus eſt. Hic
Cardinalis tituli. ſ. Luciæ in ſeptem ſoliis fuit. Eodem anno Victorinus filius

Victorinus fi/lius Georgij re gis Bohemię

Girzikonis regis Bohemiæ. Monaſterium Pulger in Auſtria, eiectis monia
libus incaſtellauit, De quo aduenienite exercitū Friderici imperatoris, in Mo
rauiam ad caſtrū Spelberk, quod Brūnæ imminet, fugit. Mathias autē rex
Hungariæ, bellum Bohemiæ & Morauiæ illaturus, exercitū ſuum circa op

Mathię exercitus.

pidum Auſtriæ Lauy, in loco paludinoſo collocauit. Ad quē Georgius Po/
dzebradſki, rex Bohe: cum exercitu haud modico, pedite q̄ equite magis re
ferto, aduenit. Et quattuor heddomadis aut amplius neuter exercitus quom
eſſet ad prope, in dimicationem uenit, ſed de pace tractatus fuere, re aūt infe

Regreſſus Ge/orgij.

cta, & fame premente. Georgius Bohemus campum deſerens, Bohemiam
rediit. Filium tamen Victorinū apud oppidum Morauiæ Trebiczow ſuæ
ditionis reliquit. Mouit & illico Mathias Hunga: caſtra, & illa oppido Tre
biczow applicuit. Pro cuius conquiſitione ſuburbana incendit, ex quo incen
dio oppidum corrupit. Victorinus autem periculum incendii uitaturus. in
monaſteriū ante muros oppidi, expulſis monachis, ſe recepit. Rex uero hun

Victorini ſeceſſus.

gariæ Victorinū in monaſterio obſidere cœpit, fameq; premente, Henricus
Girzikonis alter filius cū nouo Bohemorū exercitu ſuperuenit. Ad quē Vi/
ctorinus nocte diem Penthecoſtes antecedente, quæ fuit quinta Iunii, cū mil
le tricētis peditibus egreſſus, & hoſtilem cuſtodiā dirumpens, in caſtra Hen/
rici deuenit, & magna ſui ſpe hunga: regem fefellit. Arx uero ſeu monaſteri/
um Trebiczow, illis diſcedentibus, regi hūgariæ eo pacto eſt dedita, ut lice/

Trebiczow Mathię cœdit.

ret omnibus incolumibus media parte armorū & equorū relicta, diſcedere.
Anno domini 1469 Thartari Pzrecopen̄ Nardulab expulerūt, qui in Moſ/
kouiam fugiens exulauit, & fratrem eius Mengligeren ſubſtituerūt, quem
egre illis Capheuſes, apud quos hoſpitabatur, imperii Thartarici ingentem
colliſionem

colliſionem ueriti, reſtituerunt. Prefato anno Mathias rex hungariæ Bohe/
miam uerſus montes Cuthne bello preſſit. Ad quem Georgius Poſzdzebra
dſki cum quinq; milibus equitum, & decemocto milibus peditum ſuperue/
niens, inducias pacis uſq; in diem circūciſionis domini duraturas, ſolitarii in
ter ſe concluſerunt. Rex itaq; Mathias primū in Olomunez intrauit. Dein
de Wratiſlauiā die Veneris 26. Maii aduenit. Vbi cū magna pompa & gra/
titudine, ac proceſſionū honore ſuſceptus eſt. Et tercia die a ciuibus homa/
gio accepto, ſequentibus diebus fere omnes duces Sleſiæ homagium preſti/
terunt. Exeunte autē inde rege Mathia, & oppidū Viſztelie obſidente, Vi/
ctorinus Girzikonis filius de accenſo oppido erumpens, non ſine ſuorū cla/
de captiuatus eſt, & in Budam miſſus. Eodem anno Stephanus Palatinus
Moldauiæ cum mille octingentis equitibus tantummō Tranſſiluaniā ſpoli
auit. Et Petrum ſuū aduerſarium, qui patrem eius occiderat, quē rex Mathi
as fouebat, intercepit & capite truncauit. Anno quo ſupra Mamak Impe/
rator Thartarorum Vltrauolhanus, tripartito exercitu, duas turmas in ter/
ras Ruſſiæ & Lithuaniæ, terciam in Valachiā miſit. Hanc Valachi confli/
xerunt, & filium imperatoris Mamak uiuum captiuauerūt. Quem proceſ/
ſu dierum Mamak minis recuperare poſſe ratus. Cētum legatis ad Stepha
num Palatinum miſſis, ſuperbe denunciat, ut filium eius libertati redderet.
Stephanus autē ingentis uir ſpiritus, ea legatione irritatus, filium ſuum ſub
legatorum conſpectu, in quattuor petias diuiſit. Omneſq; legatos, uno dum
taxat excepto, cui naſo abciſo, & ad Mamak remiſſo, ut factum illi nuncia/
ret, in palos ſubfixit. Eodem anno Hēricus de Plawen Magiſter nouus Pruſ
ſiæ cōmiter a rege Kazimiro acceptus, ius ſubiectiōis die ſolis ultima Decē
bris preſtitit. Et ex dieta Piotrkouieñ reuerſus, apud Thorun inter pranden
dum ſubito apoplexia percuſſus, e tabula in terrā prolapſus eſt, & organis
loquendi cōcluſis, die Martis ſecūda Ianuarii mortuus eſt, ac in Konigſberk
reductus. Illic die Veneris quinta Ianuarii ſepultus eſt. Poſt cuius mortē Hē
ricus de Richtemburk, magnus Cōmendator, ad locum tenendū Magiſte/
rii, donec uerus eligeretur Magiſter, ſuffectus eſt.

Mathias Bohemiā affligit

Fœdus initum

Mathiæ aduentus in wratiſlauiam.

Homagium capit.

Victorinus captus.

Thartarorū clades enormis in principe Mamak.

Hēricus de Plawen interitus

Henricus de Richtēburk magiſter Pruſſiæ.

CAPVT LXIX.

ANno domini 1470 die Veneris tredecima Iulii. Mahumet thur
carum imperator, Euboiam inſulam Greciæ tunc a Venetis ten
tam, inuaſit. Et Nigropontum ciuitatem illius inſignem expu/
gnando ſolo equauit. Vndecima uero Octobris exercitus Thur
carum ſatis debilis, per alpes & nemora Hungariam ingreſſus, uſq; ad Za/
grabiam libere graſſatus, decem milia captiuorū utriuſq; ſexus in miſerabi/
lem captiuitatem deduxit. Quo malo ineſcatus geminata uice, circa feſtum
natiuitatis Chriſti Pannonicam orā, nullo reſiſtente, iterum uaſtauit. Anno
domini 1471 ex caſtro Cloczko & cæteris locis preſidiū Girzikonis Wra/
tiſlauiā & uniuerſam Sleſiā, ſpoliis, incendiis, & cœdibꝰ afficiebat. Item du/
ces Przemiſlaus Teſſineñ, Venceſlaus Rathiborieñ, & Ianuſſius Gliuiceñ
ab una. Et Venceſlaus Ribniceñ ab altera, partibus, mutuo & ciuili bello ſe
conſumebant. Item moneta noua & leuis groſſorū in Wratiſlauia cudeba/
tur. Eodem

Mahumetus Euboiæ inuaſor.

Exercitꝰ Thurcorum in Pannoniam.

Inteſtina Sleſiacarum bella.

Mors Stiborij Epiſcopi Plocenſis.

tur. Eodem anno Stiborio Epiſcopo Plocen̄ mortuo, Capitulum Plocen̄ die electionis tripartitum, pro feſto trinitatis, tres ad pontificatū, Stiboriū Archidiaconum Plocen̄, Andream Opporowſki, & Kazimirū ducem Mazouiæ elegit. Sixtus tamē papa ternis litteris, Friderici imperatoris Romanorum, propria manu ſubſcriptis permotus, Kazimiro duci Mazouiæ minorenni, quia decemocto annorū, de Plocen̄ eccleſia die Lunæ, ſextadecima Decembris. Andreæ uero Opporowſki de eccleſia Varmien̄, Nicolao Tūgen dudum ad illam promoto, in Camienen̄ tranſlato, eadem die prouidit. Fuit autē Kazimirus dux & prouiſus Plocen̄, ex patre Boleſlao duce Mazouiæ, matre autē Barbara principe Ruſſiæ progenitus. Item iā anno expreſſo Iſabek alias Iſaac Satrapa imperatoris Thurcarum, Boſnæ regnum tunc detinens, cum quindecim milibus equitū, ex Boſna in Croaciā in Carniolam trāſ greſſus, inopinatam excurſionē ingerens, & omnia ferro & igne uaſtans, tribus illic menſibus abſq; omni repreſſione libere immoratus, uiginti milia hominum pecorum ritu, in perpetuā ſeruitutē detrudēda abegit. Nulla deniq; mora facta captiuis Catholicorū in arces & ciuitates ditionis ſuæ conductis per eandem uiam qua uenerat Carniolam reuerſus, alia rurſus uiginti milia hominū impune abduxit. Quom uero Fridericum imperatorē apud Ratiſbonam agere conuentū ſenſiſſet, cum quindecim milibus equitū mirabili celeritate, per Croaciā in craſtino Penthecoſtes circa occaſum, ad portas & mænia Laybaci uenit. Poſtridie uero copias partitus, partem unam per alpes, qui Carniolam a Stiria diuidunt, tranſmiſit, & triginta milia hominū capta abduxit. Alteram per Sauum in Illiricū. Terciam per Tranſſiluaniā ultra Danubium, cladibus omnia complens ægit. Anno domini 1472 die ſolis, tredecima menſis Maii in meridie, apud Graccouiā Elizabeth regina quintam filiā, decimam uero prolem, effudit. A Ioanne Epiſcopo Graccouien̄ Rrzeſzowſki baptiſata, Elizabeth nomen accepit. Eo anno Huſzakaſſen imperator Perſarū, qui ex homine obſcuro, in uirū maximum frequentibus uictoriis clarus euaſerat. Contra Mahumeth imperatorē thurcarū, & filium eius Baiſſetum uenit, & eos graui clade conflixit. At illi ignominiam abſterſuri, maiori multitudine collecta, iterum contra Huſzacaſſen cum quadringentis milibus equitum, & magna multitudine peditū uenerunt. Huſzacaſſen aūt auxilia Caramanni & Thartarorū Cæſaris conſanguineorū ſuorum habēs, omnem thurcarū exercitum mirabili ſtrage deleuit, & ciuitatem Trapeſundem in Aſia inuadēs, cum toto imperio Trapeſunde cœpit. Exinde mirabili celeritate ciuitatem Sinapolim in Natulia expugnatā, obtinuit, & cōtra thurcas fœlicior indies factus. Nūcios etiā notabiles ad Kazimirū regē Poloniæ circa medium Iulii Graccouiā ingreſſos, fauores & ſubſidia contra Mahumet imperatorē thurcarum expetens, miſit. Qui ſibi denegati non fuerunt. Anno predicto 1472 In die decem miliū militum, quorum feſtū in die Lunæ 22. Iunii cadebat. Ioannes Dlugoſz ſenior Canonicus Graccouien̄, contentato Ioanne de Szebnia plebano duabus prebendis Sandoz: & Kelcen. De eccleſia parrochiali in rupella conuentualem per Ioannem Rzeſowſki Epiſcopum Graccouien̄ creauit, & monaſterium fratrū heremitarū, beati Pauli primi

Captiuitas chriſtianorum a Thurcis

Diuiſio exercitus Thurcorū.

Elizabeth. 10 proles.

Huſzacaſſen Perſarum Imperator fortunatus in Thurcos.

Fundatio fratrū in Rupella

primi heremitæ fundari obtinuit. Vt horis diurnis & nocturnis laudes deo & beato Staniſlao concinerentur. Contentato etiam Staniſlao Bieczki altariſta ſanctæ Crucis eiuſdem eccleſiæ per aliud beneficium. Et medietate cenſus magiſtri montium in Zuppa Vielicienſi apud Spitkonem de Melſtein coempto, perpetuo conſenſu regio accedente. Prouentus pro uictu fratrum præfati loci in Rupella idem Dlugoſz adiecit. Eiuſdē anni æſtate thurcarū exercitus ex Boſna egreſſus, Illiricum & Slauoniam uaſtauit. In menſe Septembri terras Patriarchatus Aquilegieñ, a Venetis occupatas, deſcendens, & uſq; ad caſtellum ſancti Danielis excurſiones in foro Iulij faciens, citra duodecim milia hominum in ſeruitutem abægit. In menſe deinde Nouembri, apud Goriciam & per totam Hiſtriam, terribili clade in ſexum utrunq; ſeuiendo, ferro & igne omnia, nullo principe reſiſtentiā opponente, complebant

Thurcorum ſęuicia bellica.

Anno domini 1475 Mahumeth Cæſar thurcarū contra Huſzacaſſen in Natulia omnes gentes ſuorū principatuum collegit. Preter ſenes, impuberes, & fœminas, prælio tamē cōſerto, uictoria Huſzacaſſen prouenit. Et de exercitu thurcarū quinquaginta ſex milia occidit, & centū quinquaginta ſub baſſas. Item thurcæ ex Boſna Corinthiam & Stiriam fere totā eo anno ſunt depopulati. Eodem anno Ioanne Gruſczinſki Archiepiſcopo Gneſneñ in domo Abbatis Thiniceñ in Graccouia die Veneris, octaua Octobris mortuo, rixa illico & contentio inter germanos eius, Bartholomeū Caſtellanū Caliſſieñ ex una, & Nicolaū Coſmider Pincernam Siradieñ ab altera, partibus, pro oppido Coſzmin & uillis ad illud pertinentibus, exorta eſt, quæ Archiepiſcopus uiuens grandi pecunia apud Hinczam de Rogow, pro Bartholomeo fratre coemerat, Et lis & occiſio pluribus annis etiā inter filios eorū durauit.

Mahumeti cōtra Huſzacaſſen conflictus.

Anno predicto incendia crebra in regno Poloniæ fuerūt. Nam die Martis 26. menſis Iulij, Stradomia cū eccleſijs & monaſterijs ſanctæ Heduigis & ſancti Bernardini arſit. Altera die apud ſanctimoniales ſancti Andreæ igne conſurgente, monaſterium cum eccleſia ſancti Andreæ, platea Canonicalis, Item & platea Caſtreñ conflagrauit. Arſerūt & oppida Vieliczka, Conin, Bels, Chelm, Lubowla. Item clara tumba alias Mogila cum omnibus officinis. Euenerunt talia incendia ex nimia ſiccitate, qua annus iſte in omni Europa, & in uniuerſo regno Poloniæ multū feruidus & ſiccus fuerat. Intantū ut flumina deſiccarentur, propter Cometes precedentes in anno domini 1471 & anno 1472. Alij præſumebāt Mathiam regem Hungariæ immiſſis incenſoribus Polonis huiuſmodi incendia effeciſſe.

Crebra incendia Polonię.

Cauſa eorundem.

Anno quo ſupra 75 ſupra milleſimū quadringen. Celeberrimus ac egregius uir magiſter Ioannes de Canthi, prope Oſwăczim oriundus, Profeſſor & lector ordinarius ſacræ theologiæ in Gymnaſio Graccouieñ. 24. Decembris, in uigilia natiuitatis chriſti mortuus eſt. Et in eccleſia ſanctæ Annæ ſub ambone prefata uigilia ſepultus. Qui eodem anno, ſignis & miraculis coruſcare cæpit, & uſq; in hanc diem uarios languores, diuerſoſq; morbos hominum & iumentorū diuina propiciatione, ad uota & inuocationem nominis ſui releuat, ut aſcriptione Decalogi ſanctorū digniſſimus inueniatur. Verū queadmodū cæteri beati in hoc regno Poloniæ, in factis & prodigijs mirabiles & glorioſi, ſic & ipſe Ioānes Cāthinus canoniſari negligi

Doctoris Canthi interitus.

G tur. Hic

Opera pietatis eius.

tur. Hic operibus miſericordiæ inſudans, pannos, & calciamenta pauperibus quottannis ære ſuo comparando diſtribuebat. Nonnunq̃ diebus frigidioribus uiſo paupere non calciato, ſe exuens de calceis inopi algido dabat, & ipſe nudipes dimiſſo uerſus terram pallio, ne incalciatus notaretur, domum redibat. Romam peregre proficiſcens, a latronibus ſpoliatus, quom ab eis elongaretur ſe mentitũ fore clamare cæpit, dicendo non plures pecunias habere, quoniam in diploide aliquot reperiret inſutos aureos, de quibus immemor fuit, redirent ergo & eos tollerent. Qui ſinceritate ipſius cognita, prius ablata etiam reddiderunt. Interrogatus Romæ a polonis cortiſanis, cur Romam accederet, ex quo cauſas non foueret, & beneficia non impetraret. Reſpondit peregrinationẽ & Romæ uiſitationẽ eſſe purgatorium, & ut a uicijs purgaretur Romã frequentare. Quom pro ueritate in Conuocationibus Doctorum & magiſtrorum uerba fudiſſet. Ad cellam & cellas eorũ accedens, dicebat ſe diuina celebraturũ, & ideo ſi in aliquo uerbo quẽpiam cõmouiſſet, ſibi parſum iri obſecrabat. Quandoq; in conuocatione probra & uerba iniurioſa audiens, in pariete dealbato ſuæ habitationis exterius, uerſus ambitum, carbone lineas in alterutrũ finem ſcripſit. Conturbare caue. Non eſt placare ſuaue. Infamare caue. Nam reuocare graue. Et cuſtodiebatur ſcriptura hæc ne deleretur, donec edificando, paries cũ cæteris habitationibus eiectus fuit.

Vitæ integritas

A die aũt mortis eius, uſq; in annũ domini 1512 uarijs ægritudinibus oppreſſi, uoto facto curati ſunt octuaginta tres homines. Febricitantes uero tredecim, paralitici quinq;. Vere mortui addicti ſunt uitæ priſtinæ ſedecim. Fere aũt mortui & deplorati ſex. Frenetici ſex. Demoniacus unus liberatus. Iumẽta morientia facto pro eis uoto ſanata duo. Laus tibi Chriſte, qui in noſtro Doctore Canthino quottidie gloriaris. Epitaphiũ poſtea ad tumbã eius ſuperadditum incipit. Carmine ne ſileas mecũ mea tibia laudes. Gentis hiperboreæ cuius nũc gloria celſi. Creſcat in immẽſum diuis poſcentibus odas. Atq; tuos titulos extremo tempore cerne &c. Vide in eccleſia ſanctæ Annæ.

CAPVT LXX.

Legatio ad Kazimirum regis Perſarum.

ANno domini 1474 Katherinus Zeno Venetus, uir nobilis & induſtrius, ad Kazimirum regem Poloniæ, ab Huſzacaſſen rege Perſarum cum legatione & litteris in Caldaico ſcriptis uenit. Summa litterarum & legationis hæc erat. Vt Kazimirus contra Mahumeth Thurcam, hoſtem fidei chriſtianæ a ſe aliquotiens uictũ, cũ cæteris Catholicis regibus, primo uere conſurgat, certus exiſtens, ipſum Huſzacaſſen cũ decem centenis milibus pugnatorũ pro Thurcæ exterminatione uenturum. Eo anno circa Pliſczinam Venceſlaus dux Ribniceñ, & Henricus Podebradſki bellum agebant. Mathias autem rex Hungariæ inde occaſione ſumpta, Pliſczinam per Bielik intercepit. Agebat & dux Zeganeñ. bellũ circa VVſchowa. Item Aydor filius Eczigeri Thartari in terras Ruſſiæ & Podoliæ circa feſtũ Ioannis baptiſtæ exercitũ thartarorũ pannoſum quaſi ſeptẽ miliũ induxerat, & cũ præda diſceſſit. Anno domini 1475 die Martis decima ſeptima Ianuarij, Stephanus Palatinus Moldauiæ, exercitum Mahumeth Cæſaris Thurcorum, centum & uiginti milia pugnatorum habentem, cui &

Beſſerabi

Beſſerabi auxilia ferebant, Valachiã populantem, circa palum Rakouiecz & fluuiũ Berliad, proprio marte, quinq; tantũmodo milibus Siculorũ, quorum terram ab hũgariæ rege abſtractam in ſuam ditionẽ redegerat, magna clade, ſed non incruenta ſuorum uictoria mirabili dei potẽtia fudit. Vix quadraginta milia pugnatorum habens, in quibus maior pars agreſtium erat. Nec in ſuperbiam ex hac uictoria elatus, diebus quattuor continuis ieiuniũ in pane & aqua ægit. Per uniuerſam quoq; terram ſuam bannum edixit, ne quis auderet ſibi, ſed ſoli deo uictoriam illam appropriare. Cum iudicio omnium uictoria illa ex uno eo ſtetit, omnem regionẽ Valachiæ, per quã thurcæ ituri erant, longe ante Stephanus Palatinus flammis exuſſerat, quæ res maximi adiumenti ad uictoriam fuit, Thurcis & equis eorũ macie conſumptis. Omnes fere Thurcos captiuos, præter principaliores palis ſuffixit, cadauera interfectorum cremauit, unde oſſium illorum extant aliquot acerui. Quattuor duces Thurcorũ principales, & trigintaſex ſigna militaria, manubiaſq; nobiles Kazimiro regi Poloniæ in Lithuaniã per primores ſuos Stephanus tranſmiſit. Rex autẽ hungariæ Mathias ſcripſit Papæ, Cæſari, & aliis regibus ſublimi iactantia, inſignem Thurcarũ exercitũ per gentes ſuas quorum Stephanus Valachiæ Palatinus ductor erat, deleuiſſe, uanitate ſolita, alienos ſibi titulos uendicãdo. Stephanus tamen palatinus, aliquos captiuos Sixto papæ miſit, & ſcriptis ſuæ ſanctitatis auxilia popoſcit. Miſit & Mathiæ regi hungariæ pares manubias. Nec his legationibus ad amicos Stephanus contentus. Ad ipſum quoq; infeſtiſſimum hoſtem ſuum Mahumeth Cæſarem Thurcorũ, inſignem legatũ, dona non mediocria ferentẽ miſit. Quæſtus eſt ſe a quibuſdam Thurcorũ latrũculis & exulibus temerarie & preter ſcientiam Cæſaris laceſſitum eſſe. Illam omnẽ furum & exiliatorũ manum, in manu dei potenti confeciſſe. Petens ut relliquiæ huiuſmodi latrũculorum, ſi quæ in dominia ſua refugiſſent, ſibi traderẽtur. Pari ſupplicio cũ cæteris pœnas meritas ſoluturæ. At Cæſar legatione huiuſmodi exaſperatus, legatos iure gentiũ uiolato, in ergaſtulis aliqdiu tenuit. Poſtea omni ſubſtãtia ſpoliatos, pedites & pene nudos Valachiam remiſit. O Stephanum uirum admirabilem & uictorioſum, qui ſub noſtra ætate tam magnificã uictoriam inter Principes mundi primus ex Thurca retulit. Iubileus hoc ãno Romæ celebris, ſub Sixto papa quarto, a Paulo anteceſſore eius prius per uniuerſum orbem chriſtianum inſtitutus, agebatur. Eodem anno Mathias rex hungariæ, Ianuſſium Gliuiceñ ducem captiuauit. Et Bitom, Swirkleniccz, Koſle, Oleſznicza, & Volow recepit. Venceſlaum etiam ducem Ribniceñ, qui & fatuus appellatus eſt, fortalicio & oppido Pliſczina, & tandem captiuitate diuturna moleſtauit. Anno quo ſupra duodecima mẽſis Februarii, Conſentiente rege Hungariæ & Bohemiæ, Barones apud Pragam concluſerunt, ut Wladiſlaus Bohemiæ rex uniuerſam Bohemiã, cum utraq; Luſacia & duobus ducatibus Sweidniceñ & Iaworieñ. Mathias uero Hungariæ Morauiã cum reſidua Sleſiæ parte habeant. Quod ſi Hungarus prior obiret, non ſuſcepto pignore, ad regem Wladiſlaum uniuerſa ſimpliciter deuoluerentur. Si uero pignore ſuſcepto obiret, ducenta milia florenorum darentur filiis

Stephan⁹ Voieuoda Moldauiæ victor in Thurcis.

Thartarorum ſtrages.

Laus Stephani.

Iubileus Romę.

Ianuſſius dux Gliuiceñ captus.

Pactũ Mathię Hungarię & Vladiſlai Bohemię regum.

tur filiis ſuis, & de omnibus excedere tenerentur. Et eadẽ uiciſſitudo in rege
Bohemiæ obſeruetur. Stante Kazimiro rege Poloniæ in Lithuania, Iſaac ge-
nere Græcus de Trapeſunda, ſed ſecta Mahumetus, inſignis ab Huſzacaſ-
ſen nũcius in duodecim equis uenit anno eodem, rogans, ut primo Vere cum
cæteris regibus Catholicis contra Thurcũ conſurgere dignaretur. Hunc nũ-
cium quom benigne tractaſſet, ſpe optima præditum, Graccouiã qua cupi-
de uidere deſiderabat, miſit. In qua quũ prope menſe uno immoratus fuiſſet
ad Mathiam Hungariæ regem in Brũnam, deinde ad ſummũ Pontificem, &
ad Venetos tranſiit, ſimilem legationem apud illos obiturus. Anno predicto
die Veneris ultima Marcii, hora octaua noctis, in urbe Graccouieñ ignis a
porta noua uſq; ad portã. ſ. Nicolai omnes domos cõſumpſit.

Legatio ab Huſzacaſſen. — *Ignis notabilis.*

CAPUT LXXI.

Caffa ab Mahumeti exercitu capta.

ANno præexpreſſo 1475 Exercitus Mahumeth Cæſaris Thur-
corum ab Andronopoli ſoluens, ad Caffam inſignem Ianuenſiũ
ciuitatem, quæ ſe ab eius exicio per ãnos tres & uiginti, ex quo
Conſtantinopolis capta erat, muris fortiſſimis & altiſſimis mu-
nire nõ ceſſauerat, manu nauali & terreſtri perueniens. Ipſam ſexta Iunii cũ
Thartarici exercitus auxilio obſidendo & impugnando, ſexta die per frau-
dem primorũ ciuium Italicorũ aliis ignorantibus, cœpit. Et ciuitate potitus,
cõtinuo traditores cum uxoribus, pignoribus, & omni familia in uincula cõ-
iectos, ad claſſem ſuam deportauit. Vulgo autẽ pepercit, & in ciuitate illud
degere permiſit, media parte omnium ſubſtantiarũ ablata. Quodam tamẽ
proceſſu temporis inde remouens, in perpetuã captiuitatem ſuſtulit, & non
niſi Thurcas illic locauit. Thartarorum etiã imperatorẽ Menglikeron, qui
tunc caſualiter apud Caffam cum duobus germanis agebat, cœpit. Et tam
illos q̃ inſigniores Caffenſium in Conſtãtinopolim captiuos duxit. Eodẽ an-
no horrenda Iſtulæ fuit inundatio, intantum q; circa Graccouiã undæ ope-
ruerant Kazimiriã, Stradomiã, & ſuburbia, eccleſias & domos aquæ imple
uerant, Pontem maiorem quo Kazimiria Graccouiæ iungitur, & omnes põ
tes circa Kazimiriã, fregit euertit, & abduxit. Ex imbribus circa feſtũ Iacobi
in mẽſe Iulii cauſatæ. In mẽſe Aug: in terris Lancicieñ, Siradieñ, & Mazo-
uiæ, locuſtæ ad longitudinem unius digiti humani, capita inſtar ueſpertilio-
num habentes apparuerunt. Quæ ex Pannoniis per Morauiã & Sleſiam ꝓ
diiſſe ferebãtur. Longitudo cõgregationis earũ trium miliarium, & latitudo
unius, cum medio miliari fuerat. Volabãt ordinatis aciebus, & preliantium
more cognatæ ille acies mutuo congrediebãtur. Et una quaſi duce ſurgente,
cæteræ ordinibus ſuis ſubſequebãtur. Loca frugum & arborũ in qua cade-
bãt, deuorabant, nil preter terram & fimũ ſordidum relinquentes, denſitatẽ
earũ uix ſol penetrare potuit. Anno quo ſupra, in fine æſtatis, Mathias rex
Hungariæ, in ripa fluuii Sawe munitionẽ a Thurco erectam expugnauit &
rediit. Thurci uero in magna multitudine ingreſſi, regnum Hungariæ, nemi-
ne reſiſtentiam faciẽte, uſq; ad Varadinum graſſati, ciuitatẽ Varadieñ, ſe-
xta die Februarii, & uniuerſam eius regionem uaſtarunt. Locuſtæ etiã eo an
no Hungariam afflixerunt. Anno domini 1476 duodecima menſis Marcii,

Captiuorum primores. — *Aquarum inundatio.* — *Locuſtarum prodigium.* — *Thurcarum in Hungariam ingreſſus.*

hora ueſperarũ,in caſtro Nyeſzoua filiam quintam, prolem uero 11. Elizabeth regina parturiuit. Cui in baptiſmo Anna nomen per Vincentium Kelbaſſa Epiſcopum Culmeñ datũ eſt. Eodem anno poſt feſtum paſchæ, Przemiſlaus dux Teſſineñ,monaſterium fratrũ minorum de obſeruantia ãte portam Teſſineñ ſeptemtrionalem fundauit. Mahumeth thurcorũ Cæſar,contra Stephanum Palatinum Valachiæ fremens,contra illum hoſtiliter ueniebat. Sub idem quoq; tẽpus Thartarorum numeroſus exercitus,thurco laturus auxilia,in Valachiam intrauit, & eam prius q̃ thurcus cladibus & uaſtationibus affligere cœpit. Stephanus autẽ Palatinus omnibus frumentis & uictualibus,ne hoſti in pabulum cederent, igne abſumptis, in thartarorũ exercitũ intrepidus irruit, & magna clade illum contriuit,tãtoq; ardore fugientes perſequutus eſt,ut plures in fuga q̃ pugna occideret. Deinde in thurcum, Danubium nauibus ſuperantem,irrupit,& plures occidit. In particularibus quoq; congreſſibus, dum frumentatũ ex ſiluis ibant,inuadẽs, uictor & ſuperior,ſingulos captiuos thurcorũ aut uiuos excoriabat, aut in palos ſuffigens occidebat. Donec Thurca illum in multitudine abundans, exercitu diſpartito,a fronte & tergo circũdedit, & ſic ſtrennuiſſime cũ ſuis pugnãtem thurcus uicit,& non amplius q̃ ducẽtos de ſuis proſtrauit. De Thurcis uero prope triginta milia cecidiſſe referuntur. Stephanus autẽ cũ ſuis ad futura ſe reſeruans,quo ſors ferebat fugit. Cæſar uero thurcorũ incendiis Valachiam conterens,& exinde ſibi & ſuo exercitui famẽ generans, propter inædiam ex Valachia abſceſſit. Mathias autẽ rex Hungariæ in ſuam laudem traducens,ſcriptis uulgauit,metu ſui proceſſus,thurcum fugiſſe. Quapropter & papa Sixtus quartus,& Ferdinandus Apuliæ rex,principeſq; & cõmunitates Italiæ collatione facta. Ducenta milia aureorũ ad conterendum thurcum illi tranſmiſerunt. Qui ipſis uictoriam & perpetuũ thurci exterminium promittebat. Sed interim copioſus thurci exercitus,ex regno Boſnæ ſubito circa ſedecimã Octobris adueniens,totã Carneolam,Corinthiã,partem Stiriæ,Salczburgeñq; & Bombergeñ Epiſcopatus,grauiter afflixit et uſq; ad montes Italiæ graſſatus eſt. Multas Catholicorũ cateruas in captiuitatem perpetuam abducens. Inſuper quinq; propugnacula fortiſſima ex lignis in littore Hiſtri, in parte inferiori caſtri Smiderow, per regem Mathiã fabricata expugnauit. Quibus papa Sixtus, Principes & cõmunitates Italiæ cognitis,tũ ſe primũ a Mathia rege Hungariæ circũuentos intellexerũt. Anno quo ſupra die Martis trigeſima menſis Iulii, hora duodecima. Fratribus ſub eleuatione Benedictus qui uenit,cãtantibus. Fulmen cũ terribili ſonitu e cœlo ueniens, pinnaculum per modum turris ſupra eccleſiam ſancti Franciſci percuſſit & incendit. Ita ut totum tectũ eiuſdem eccleſiæ exureretur,crucifixum in medio chori pendentem ſcidit & euertit. Lapides ſiniſtri parietis detruncauit & abraſit. Vnum monachum occidit,& aliquot homines propinquos ſuo flatu,non tamen mortaliter,leſit. Eodem anno Mathias Pannoniorũ rex,pro Beatrice filia Ferdinandi regis Apuliæ, Rudolphũ Wratiſlaueñ,Ioãnem Varadieñ Epiſcopos. Itẽ Ioãnem ducem Oppolieñ, & cæteros in comitatu ſexingentorũ equitum miſit. Pro die Galli apud Budam diem

Anna. 11

Monaſterium ad Teſſen fundatum.

Mahumetus et Thartari Valachiã ingreſſi.

Stephani bellicoſitas.

Thurci victoria.

Falſa laus Mathiæ.

Thurci chriſtianos clade affecerunt.

Fulminis ictus notabilis in eccleſia ſancti Franciſci.

Beatricis coronatio.

dam diem nűptiarű conſtituens. Quæ adducta in Albam regalem, feria quinta in die ſancti Lucæ euangeliſtæ coronata eſt. Et die dominica ſequenti thoro regio iuncta eſt. Eodem anno rex Mathias Hungariæ Wladiſlaum Draculam Voieuodam Beſſerabiæ, annis prope duodecim in captiuitate tentű, reſtituit, & in Beſſerabiã remiſit, qui fraude ſerui ſui, currendo in equis uelocibus decapitatus occubuit.

Dracula Beſſerabię Voieuoda occiſus.

CAPVT LXXII.

Przemiſlai Teſſinenſis interitus.

ANno domini 1477 Przemiſlaus Teſſineñ dux, triſtitia & mœrore (ut aiunt) confectus, q̃ Mathias Hungariæ rex, illum de dimittenda arce & ciuitate Teſſineñ, aut de ſoluendis ſumptibus in bellum Sleſiticű in eius liberationẽ impenſis, graui moleſtatione requrebat. In arce Teſſineñ undecima Marcii diem obiit. In monaſterio fratrum prædicatorꝝ in Teſſin ſepultus, unicã tantűmodo filiam Heduigim relinquens ſuperſtitẽ. Non tamen illam, ſed nepotẽ ſuum germanum Kazimirum, filium Boleſlai germani ducis Friſtateñ, teſtamento omnium principatuum ſuum heredem reliquit. Heduigis uero poſtea Stephano Trẽcineñ Palatino & gubernatori Hungariæ, Comitiq; Scepuſieñ nupſit. Eodem anno Wladiſlaus rex Bohemiæ, auxilia imperatori Friderico tercio laturus in Auſtriam uenit, certificatus per Cæſarem de regalibus q̃primum ueniret illi conſignandis. Gratiſſimeq; fuit a Friderico ab uniuerſitate & cunctis ſtatibus ciuitatis Vieneñ exceptus. Altera autẽ die aduentus, feria ſcilicet tercia poſt Viti ſub magna frequentia populi, in eccleſia ſancti Stephani, Fridericus imperialibus indutus regalia regi Bohemiæ contulit. Et tradẽdo ſibi uexilla Bohemica, ipſum de pincernatu imperiali inueſtiuit. Omnibus autẽ pacatis, rege Wladiſlao ex Auſtria diſcedente. Mathias rex Hungariæ intrauit, in Auſtria & Stiria omnia perturbando, & uſq; ad Bauariam graſſãdo. Factaq; cõpoſitione, imperator ei regalia ſecundo cõtulit, quæ primo Wladiſlao contulerat & renunciauit de regno hungariæ & octuaginta milia florenorum ſoluere promiſit, quæ tamen non adimpleuit. Anno præexpreſſo circa feſtum Michaelis Thurci cum triginta milibus armatorum, omnem rẽgionem circa forum Iulii uſq; ad Kunianum, alias ad Kingilianű depopulati ſunt. Tria quoq; milia ſtpẽdiariorum, quos Veneti circa anguſta & clauſuras alpium locauerant, facta impugnatione & conquiſitione loci, trucidauerűt. Et multos captiuos uelut pecora abduxerunt. Anno domini 1478 quintadecima Iulii. Elizabeth regina in Sandomiria ſextã filiã, prolem uero duodecimã, enixa eſt. Quæ a Ioanne Rzeſzowſki Epiſcopo Graccouieñ baptiſata, Barbara nomẽ accepit. Eodem ãno circa feſtum ſancti Laurencii, thurci omnem Chorinthiã ab oppido Malburgeta, uſq; ad Villacum & prope Grecz celeriter trãſcurrẽdo, cœdibus & captiuitate omnia fœdarűt. Thartari quoq; ſub idem tempus Braczlaw ſpoliarunt & incenderunt. Anno domini 1479 in Iunio dieta Oloműceñ, inter Mathiã Hungariæ, & Wladiſlaum Bohemiæ reges agebatur. Concluſa fuit pax inter reges ſub conditionibus priorű fœderum, ut Wladiſlaus rex Bohemiæ uniuerſam Bohemiã haberet, Mathias uniuerſam Morauiã, Sleſiam, & Luſaciam. Fouebatur tunc

Vladiſlai Bohemię regis Viennam aduentus.

Thurci cum triginta milia armatorum

Barbara 12.

Fœd9 Mathiæ Hungariæ & Vladiſlai Bohemię regum.

Wladiſlaus

Wladiſlaus rex, munificentia & expenſis regis Mathiæ. Eodem anno circa feſtum Galli, Exercitus thurcorum maximus, quinq; Baſſarum, in terrã Septemcaſtreñ circa ciuitatem Cibiniũ irrupit. Batheryſtwan autẽ cum ſuo exercitu coactus pugnam iniit, & multitudine thurcorum conterebatur. Interim duo Capitanei partis hungarorũ, Knezi pauel & Iaxi, frequentibus nũciis Batheryſtwan ſollicitati, habẽtes ſecum omnes aulicos regios, & noningentos Raſcianos, ſuperuenerunt. Et dimiſſa fronte thũrcorũ, in latus ſtudioſe irruerunt, magnamq; ſtragem in thurcis facientes, in fugam eos conuerterunt. Ita ut nõ amplius pugna ſed ſtrages fuit. Anno prædicto Iwan quod ſonat Ioãnes dux Moſquæ, uir ſingularis factiuitatis, ciuitatem ampliſſimã Nouogrod, a Kazimiro rege Poloniæ neglectam, in ſuam redegit ditionem. Omnibuſq; ciuibus ſpoliatis, tercia tantũmodo parte cuilibet relicta (quod dictu apud poſteros forſan erit parum credibile) tricentos currus, auro dumtaxat & argento, margaritis & lapidibus precioſis, uſq; ad ſummũ refertos, ante ſe de ſpoliis Nouogrodenſium ægit. De ſuppellectili uero nobiliſſima ſine numero. Anno domini 1480, die Veneris. 29. Maii. Vir celebris conditione, ac inſignis reputatione Ioãnes Dlugoſz ſenior de Nyedzelno, Canonicus Graccouieñ, diem uitæ clauſit extremum. Erat autẽ ſtaturæ proceræ, faciei gracilioris & macræ, naſi longi & aquilini, ætatis grandeuioris & prouectæ, ut ipſe de ſe ſcripſit. Sexaginta qnq; ãnorum, moribus probus, uirtutibuſq; fulcitus, induſtria ſagax, ſermone eloquens. Inter alia hiſtoriarum maximus amator ac lector, & Chronicarũ ſcriptor. Huius Aeneas Siluius de Piculominibus, Poeta Laureatus, deinceps Cardinalis & papa creatus, Pius ſecundus uocatus, meminit, & in epiſtolis Sbigneo Cardinali tituli ſanctæ Priſcæ Epiſcopoq; Graccouieñ miſſis, magnifice extollit. Aſſerendo eum hominẽ doctiſſimũ, & in promptu habentẽ eloquentiã, multo ſale cõditam. Quem præter nullus tã clare tã diſerte tamq; prolixe, res Polonorũ in pace & bello intus & foris geſtarum, quoaduſq; uiueret ſcripſit. Vnde in hoc anno domini 1480 uita & Chronica ipſius finitur. Preterea ſcripſit diſerto ſtilo legẽdam beatiſſimi Staniſlai, Preſulis Graccouieñ & patroni Polonorum glorioſi, uitamq; beatæ Kunegundis coniugis & perpetuo uirginis Boleſlai pudici ducis, ac monarchæ Polonorum, in Sandeceñ Cenobio uita functæ & ſepultæ. Scripſit & Geographiã, immo uerius Corographiã regni Poloniæ, urbes, caſtra, oppida, flumina, montes, atq; uillagia, cuius ſitus & diſpoſitionis ſint. Scripſit & libros inuentarios prouentuũ cathedralis eccleſiæ Graccouieñ, & cunctarũ eccleſiarum Collegiatarum Conuentualiũ & parrochialium dioceſis Graccouieñ. Ad quẽm uel ad quos pertineãt, diſtinctius annotando. Item ſcripſit familias, arma, & clenodia nobilitatis Polonorum cum origine & cauſa eorum, & alia opera regno Poloniæ frugi & decorẽ æternũ parturа. Erudiebat preceptor conſtitutus, illuſtriſſimos natos Kazimiri tercii regis Poloniæ, quibuſcũ nõ paucis annis contritis, dum poſtulatus & electus fuiſſet in ſedem Archiepiſcopalem Leopolieñ, obiit anteq̃ conſecraretur, anno, menſe & die quibus ſupra. In eccleſia ſancti Staniſlai Kazimiriæ Graccouieñ de Rupella nominate, iuxta ſepulchrũ beatiſſimi Staniſlai tumulatus

Congreſſus Batheryſtwan cum Thurca.

En ſpolium ducis Moſkouig.

Ioannis Dlugoſz interitus.

Vitæ & morũ eius deſcriptio.

mulatus. Cuius eccleſiam prefatā in Rupella perſonis relligioſis Pauli primi heremitæ, & prouiſionibus largis ac priuilegiis ante prouiderat ac dotauerat. Principibus filiis regiis, ipſius diſcipulis, cū cœtu uniuerſitatis, prelatorum ac populorum funus eius ſequentibus, & exequias cohoneſtantibus, quibus interfui & predicta omnia uidi. Eodem āno Thurci ciuitatē Rhodis obſederūt, & machinis partes murorū rumpentes, & uarios uariis modis occidentes, murum aſcenderūt. Pluribuſq; ex utraq; parte cadentibus, repulſi, illatis innumerabilibus damnis, diſceſſerunt. Et in regnū Apuliæ traiciētes, multas clades fecerunt, oppidū Beſtiam ad mōtem Garganum deleuerunt, & Hidruntū ciuitatem expugnantes, Archiepiſcopū per medium ſecuerūt, & pene omnes in urbe occiderunt. Sequenti anno audita morte Mahumeti Cæſaris Thurcarū, Alfonſo filio regis Apuliæ, & duce Calabriæ expugnāti & ſubſidia Mathiæ regis Hungariæ generi ſui habenti, ſeſe ſubdiderunt, qui in mancipia ipſos redegit.

Rhodis a thur cis obſeſſa.

CAPVT LXXIII.

Mahumeti mors.

ANno domini 1481 die tercia Maii. Mahumetes imperator thurcarum, qui triginta annis, multos populos atrociſſimis bellis aſflixerat, & ſuo imperio ſubiecerat, mortuus eſt, & in Conſtātinopoli ſepultus. Fuitq; idē menſis mortis, qui adeptionis & expugnationis urbis Conſtātinopolis fuit. Eodem anno Baiſſetus, filius ipſius natu maior, in Cæſarem thurcarum electus, Zeliabum fratrem ſuū minorem imperare geſtientem expulit. Qui in inſulam Rhodis, cauſa ſalutis fugiens, captus eſt. Et in Franciam per Cruciferos relligionis ſancti Ioannis de cruce alba miſſus, in captiuitate pluribus annis detinebatur. Donec ab Alexādro papa ſexto acceptus fuit. Sed Karolo rege Franciæ in Apuliā per Romam cum magna potentia tranſeunte, & uim papæ inferente. Inter alia clenodia & obligationes a papa Alexandro extractas, acceptus erat. Et anteq̄ Apuliam rex attigerat, Zeliab9 in Campania extinctus quieuit. Anno dñi 1482 peſtis ſeuiſſima ex Hungaria progreſſiue tranſiens, in minori Polonia uiguit. Ab octaua corporis Chriſti ad aſſumptionem beatæ Mariæ uirginis, hoc eſt a medio dierum Iunii uſq; ad medium dierum Auguſti perdurans. Moriebantur Graccouiæ ſingulis diebus quadraginta, interdū quinquaginta homines in parrochia ſanctæ Mariæ in circulo. Ad ſanctum Stephanū uero ſingulis quibuſq; diebus triginta, interdum quadraginta, ſic ſuo modo in cæteris parrochiis. Anno autē ſequēti ſcilicet 1483 deuenit & inualuit peſtis in maiori Polonia, Mazouia, & eorum uiciniis, multam frequentiā mortalium occidendo. Eodem anno Pater Simon ex oppido Lipnicza natus, frater minorum prædicator glorioſus & feruidus. Peſte quindecimo kalendas Auguſti, die Iouis, decimaoctaua Iulii, quæ fuit dies ſancti Arnolphi mortuus eſt, in choro eccleſiæ ſancti Bernardini in Stradomya p fratres tumulatus. Sed quum miraculis coruſcaret, a fratribus honorifice in corpus eccleſiæ ad ſiniſtram partem tranſlatus & conditus eſt. Cuius Epitaphium unum eſt hoc.

Expulſio fratris.

Peſtis magnitudo Graccouiæ.

Simon de Lipnicza mortu9.

Lipnicius iacet hic Franciſci ex ordine Simon
Diuino frater feruidus eloquio.

Cuius perpetua fruitur iam ſpiritus aura
Quod probus hic ſancte uixerit atq; pius.
Quod decorare dei ſtuduit genitricis honorem
Doctrinam factis atq; probare bonis.
Hunc miranda uides teſtantur ſigna beatum
Qui miſeris meruit ferre ſalutis opem.
Hunc igitur ſtudeas tibi conciliare patronum,
Vt uoti compos efficiare tui.

Anno domini 1483, die Iouis in craſtino cinerũ, Dux Kazimirus ſecundoge nitus Kazimiri tercii regis Poloniæ, ptiſi ſuffocatus Vilnæ interiit, ubi & ſe pulturam accepit. Et poſt mortẽ prodigiis miraculorũ ſplendeſcere fereba tur. Anno domini 1484 Baiſſetus imperator Thurcarum, qui ut ferebatur ocio deditus, uoluptatibus immerſus operã dabat, per ſuos excitatus & in ductus, cum maxima potẽtia tempore Veris in Beſſerabiã uenit, & Kiliam & Bialagrod obſidendo expugnauit, & in hanc uſq; diem poſſidet. Eo tem pore magiſter Michael de Vielun Collegiatus maioris Collegii Graccouiẽ cũ magiſtro Nicolao de Glogouia maiori prædicatore Theutonico, & Ge orgio de Lanczhuth præſbitero ad ſanctã Mariã in circulo Gracco: uolen tes per terram pedeſtres ſanctã ciuitatem Hieruſalem uiſitare, quũ in Vala chiã intrarent, Thurco exercitualiter appropinquãte, Kiliam ingreſſi, capti uati, & uenditi fuerunt. Biniq; eorum magiſter Nicolaus prædicator, & Ge orgius de Lanczhut in Conſtãtinopoli, per mercatores Venetos redempti, in Poloniã per Venetias & terras chriſtianorũ redierunt. Magiſter uero Mi chael de Vielun ter uenditus & liberatus, de terra ſancta cum uno cõuerſo minorũ natione de Kaliſſ peregre rediens, quia caumata & aeris feruorẽ nõ uitauit. In Rhodis febribus acutiſſimis correptus, diẽ obiit extremum. Hic fuit in omni facultate doctiſſimus & promptus, Hebraicãq; linguam perfe cte profitens & ſciens. Eodem anno domini 1484 die Saturni quinta men ſis Maii, quæ fuit uigilia Pẽthecoſtes. Criſtophorus Saffranyecz de Pyeſz kowa Skala, mercatores Graccouieñ ad nũdinas in Lublin trãſeũtes, hos, Staniſſaum Lanthman, Ioãnem Reichil, Ioãnem Nonert, Conradũ Enczi ger, Swantoſlaum & Bartholomeum Sinrich trucidauit. Qui in Gracco uiã adducti, in choro eccleſiæ. ſ. Mariæ in circulo prope ſacrariũ iuxta ſub ſellia Vicarioꝝ maturã miſſã cantantiũ ſepulti ſunt. Ob hoc itaq; crimẽ & ſpolia quæ fecerat, primũ de regno bannitus, tandem per Pyeczik & Szuſ circumuẽtus, captiuatus eſt, & Graccouiã adductus, in teſtudine recluſus in arce Graccouieñ detinebatur. Donec ſub nundinis poſt feſtũ ſancti Michae lis mandato regis Kazimiri capite truncatus, in eccleſia ſancti Bernardini ſe pult9 eſt. Anno domini 1485 Frater Michael ordinis. ſ. Mariæ de metro de pacientia beatorũ martyrũ ad ſanctũ Marcum Graccouiæ quarta die men ſis Maii uitam finiuit, in choro ad ualuas ſacrarii ſeptẽtrionem uerſus ſepul tus. Fuit ſtatura breuis de natura Gnawoꝝ, miraculis ut fertur glorioſus & clarus. Hic uerentibus fratribus & mœtu concuſſis, ne ignis non longe exor tus, monaſterium ſancti Marci corriperet dixit. Non timendũ pro hac uice, ſed dum

Kazimiri ſecun dogeniti mors

Beſſerabia a Baiſſeto vaſta ta.

Tres præſtãtes peregrini Grac couiam exeũt.

Criſtophori Saffranicz graſſatio.

Interitus eiuſ dem.

Fratris Michæ elis mors.

ſed dum moriar, plaga per ignem grandis huic monaſterio accidet, quod ita factum, poſt mortem ipſius uerificando ſuperuenit, ſemper humilis, orãs & deuotus fuit. Eodem ãno domini 1485, die Mercurii, ſedecima Marcii. Fuit eclipſis ſolis undecim punctorum, ſuper quinto gradu arietis, in regno Polonię, ante occaſum ſolis ſatis notabilis defectuoſitatis & diminutionis lucis. Hãc in Mirandula ciuitate Lombardię ſatis claritatis habentẽ inſpexi, nec illic aliqua obſcuratio, aut ſplendoris diminutio notabatur. Anno domini 1486, die 28 mẽſis Marcii, quę fuit feria tercia paſchę. Maximilianus in Aquiſgrano in regem Romanorum, p Archiepiſcopos Maguntineñ, Colonieñ & Treuerieñ, in preſentia patris eius Friderici tercii imperatoris Romanorum, & multorũ principum, prout ãte concluſum in Frankfordia tẽpore electionis fuerat, coronatus eſt. Anno domini 1488 die ſolis, tredecima Aprilis quę fuit dominica conductus paſchę illuſtriſſimus Fridericus Kazimiri tercii regis polonię filius poſtremo natus. Per Capitulum Graccouieñ ad poſtulationẽ prefati ſereniſſimi domini regis Kazimiri, in Pręſulem Graccouieñ fuit electus. Et octaua die quę fuit uigeſima Aprilis, minores ordines de manu Reuerendiſſimi domini Vrielis de Gorka Antiſtitis Poſnanieñ in Piotrkow in eccleſia predicatorũ ſuſcepit. In craſtino alias 21 Aprilis per Paulum de Glouina Decanum Graccouieñ cum eius collegis, nomine Capituli Graccouieñ poſtulatꝰ, ſpiritualibus adiectus fuit. In his omnibus principio Leonis aſcendente. Eodem anno die Mercurii ſedecima menſis Iulii. Concordia inter Conradum & Ianuſſiũ germanos Mazouię duces, ſuper bonis hereditariis, per Boleſlaum & Kazimirũ fratres eorũ uita functos derelictis facta eſt. Anno domini 1490 die Lunę qnta menſis Aprilis, Mathias rex Hũgarię apoplexia (qua precedenti die oppreſſus erat) in caſtro Viẽne auſtralis ſuffocatus & extinctus eſt. Et in Hungariã relatus, ſepulturam in alba regali abſq; pompa cõmunem accepit. Eodem anno die Mercurii, tredecima menſis Octobris Graccouiã in pulchro comitatu Ioannes Varadieñ idẽ & Olomunceñ epiſcopus aduenit, in circulo Graccouieñ apud Sebaſtianum hoſpicio exceptus, Kazimiro regi Polonię perſuadebat, ut filiũ eius ducem Albertum tercio genitum ex Hũgaria reuocaret. Et Wladiſlaum primogenitum regem Bohemię in hungariam pacifice regnare annueret. Is rege Kazimiro diſſentiente, die Lunę, decimaoctaua menſis Octobris, quę fuit Lucę euangeliſtę, inconſolatus e Graccouia per Sleſiã & Morauiã in Hungariam receſſit, poſtea in breui monachus factus. Anno domini 1491 Cometes dominus aſtone dictus, de natura Mercurii, circa feſtum epiphaniarum ſub tercia facie piſcium, ſolem poſt occaſum ſequens apparuit, Et circa carniſpriuium reſolutus diſparuit. Eodem anno die Solis, octaua menſis Maii & fuit dies celebris ſancti Staniſlai Polonorũ patroni, & dominica rogationum. Accidit eclipſis ſolis nouem punctorũ ſuper 26 gradu Thauri. Subſequutaq; fuit gregum & pecudum miranda contagio & infectio, preſertim boum & ſuũ ſiue porcorum. Iacebant etẽ inualidata artubus & iuncturis, & ſurgere nõ poterant. Linguaq; eorũ abraſa, excoriata, & fere ulcerata, pabula contingere & maſticare nõ ualebãt. Anno domini 1492 Mortuo & tumulato

Eclipſis ſolaris

Maximiliani coronatio.

Fridericus epiſcopus Graccouienſis.

Mathię regis Hungarię obitus.

Ioannes Epiſcopus Olomũceñ Graccouiã aduenit.

Cometes.

Eclipſis ſolis

Peſtis ſubſequutio.

tumulato Kazimiro tertio rege Poloniæ, incendium de domo aciali Mikoſz
nuncupata, iuxta portam ſutorũ exilijt, & omnes domos iuxta eccleſiam ſan-
ctæ Annæ Graccouiæ, cum collegio artiſtarũ maiori, & horalogio nouiter
immutato, die ſolis 29 Iulij in nocte ſequenti conſumpſit & conflagrauit.

Collegij artiſtarum conflagratio.

CAPVT LXXIIII. Ioannes Albertus.

AD eligẽdum nouũ
regem, poſita con-
uentione pro feſto
aſſumptionis Ma-
riæ in Piotrkow eodẽ anno do-
mini 1492 Conuenere optima-
tes & Satrape regni poloniæ,
Prelati, Magnifici & Nobiles.
Et quia Alexandrũ quarto ge-
nitum, Lithuani mortuo Kazi-
miro tertio rege Poloniæ, ſta-
tim aſciuerũt & in magnum du
cem ex ſententia & uoce eiuſdẽ
regis uiuentis. Sed moribundi
& tunc ab lithuanis iſtud optan
tis ſibi præf[e]cerunt. Et duobus
ſuper remanentibus alterũ Po-
loni in regem cum quadam ani
morum infenſione & controuer
ſia eligere adnitebantur. Com-
munitas nobiliũ, familiaq; Ro-
ſarum & urbs Graccouieñ cũ alijs ciuitatibus regni, Ioannem Albertũ tanq̃
maiorem natu regnare uoluerunt. In contrarium Sbigneo de Oleſznicza Ar
chipreſule Gnezneñ, ducibus Mazouiæ Conrado & Ianuſſio, Raphaele Iaro
ſlawſki Marſalco regni, & omnibus de armis bipenniũ. Cæteriſq; ei aſſiſten
tibus adnitente, & Sigiſmundum minorem natu deligere & erigere ſeu ſicut
communitas cum ſibi adherentibus rebatur electionẽ regina in eundem Ia-
nuſſium ducem Mazouiæ, qui perſonaliter cum eodem Archiepiſcopo cam
peſtraliter poſt uillam anteurbij Pyotrkouieñ per omne tempus electionis
egit, transferre conante. Donec dux Ioannes Albertus hac campeſtrali ſtati-
one Archiepiſcopi & ducis Mazouiæ prouocatus, iuuamine genitricis ſuæ
Elizabeth reginæ Poloniæ Ad Illuſtriſſimum & Reuerendiſſimũ dominum
Fredericum electum & confirmatum Graccouieñ germanum ſuum in curia
paterna atq; regia cum auctoritate preſidentiæ, tanq̃ ſub illa Archiepiſcopi
in campo ſtatione uſurpari ſimulata, ac ad alios prelatos & proceres in locis
conſuetis reſidentiarum anteurbij illius electionem repreſentantes armato
milite in Pyotrkow miſſo, electioni ſuæ renitentes, & ſpolia parti eius infe-
rentes cõpeſcuit. Die itaq; Lunæ 27 menſis Auguſti, luna applicante ad aſcen
dens radicis eius. Ioannes Albertus in Pyotrkow rex poloniæ proclamatus
& publicatus eſt.

Conuentus p̃ rege eligendo.

Partes Ioãnis Alberti.

Partes Sigiſmundi.

Ioãnes Albertus rex eligitur

et publicatus eſt,Ioãneq; de Tarnow filio Palatini Graccouieñ ad electũ du
cẽ Albertũ uelociſſime in Graccouiã aduolante,& electionẽ publicante. Te
deũ laudamus in craſtino electionis Graccouiæ(mirũ inmodũ omnibus gra/
tulantibus & gaudentibus)ignes multis locantibus,uaſa quoq; uini & ceruiſ
ſiæ exponentibus decantatum eſt.Coronatio tandem eius in regem Poloniæ

Mox coronat.

dominica in craſtino Mauricij,quæ fuit 23 Septembris celebrata.Coronatus
autem & inunctus eſt per Sbigneum Gneznen Archiepiſcopum,debilem &
hydropicum,aſſiſtentibus ei predicto Frederico electo Graccouieñ confir/
mato,Petro Moſczynſki Cuiauieñ,Vriele de Gorka Poſnanieñ Epiſcopis,
cæteriſq; Pontificibus & prælatis,Regina quoq; Elizabeth genitrice ipſius
inſpectante,ac multitudine copioſa. Sbigneo Archiepiſcopo Gneznen. Mar
ſalco regni Iaroſlawſki,alijſq; eius coronationem dedignantibus,de poſt bre

Legati Venetorum. Legati Thurcarum.

ui mortuis.Et quoniam anno ſequenti rex Ioannes Albertus in Polonia eſſet,in/
ſignes legati imperatoris Thurcarum pro treugis etiam ad uitam utriuſq; &
imperatoris & regis conſtituendis & dominij Venetorum ad eum uenerunt.
Retentis autem ſecum in Poſnania legatis Thurci de pactis induciarum tra
ctantibus,Marcum Dandalum doctorem utriuſq; iuris & principalem Ora
torem cum collega ipſius Paulo Capello,& reliquis Venetis gratulatum iri
de Venetijs miſſis de ſublimatione Ioannis Alberti in regem Poloniæ Grac
couiam ire iuſſit.Qui die Iouis ſecunda Maij Graccouiam ingreſſi,& in cir/
culo apud Nikel Karle hoſpicio honorifice ſuſcepti & optime tractati uoto/
rumq; ſuorum compotes facti,die Lunæ,tredecima menſis Maij receſſerunt.
Anno autem domini 1494 die Iouis,decima ſeptima menſis Aprilis,conuene

Regum ac principum in Leuczouiam conuentus.

runt in Leuczouia germani,Wladiſlaus Hungariæ & Bohemiæ,Ioanneſq;
Albertus Poloniæ reges,dux Sigiſmundus & Fredericus Archiepiſcopus
Gneznen,Epiſcopuſq; Graccouieñ & Cardinalis pronunciatus.Item Frede
ricus Marchio Brandenburgeñ regum ſororius,cum magnificis & conſilia/
rijs regnorum Hungariæ atq; Poloniæ,multiſq; ac uarijs interpoſitis tracta/
tibus ſuper regnorum unione,ſuper bello in Thurcas.Et uindicanda patrui
truculenta nece,qui pro regni Hungariæ defenſione ut ſuo iam ante loco di/
ctũ eſt,cõtra immaniſſimũ Turcarũ imperatorem ſtrenue pugnãdo interijt,
& extirpatione Valachi.Irritatis & omnibus articulis fere concluſis reiectis,
uacui ad propria diſceſſerunt.Vacui tamẽ animi regij haud fuerant,quod in
propoſita capitis immediate ſequentis expeditione declaratur,ſed ut delibe/
rationes regum Thurcã latuiſſent irritationes eius modi conſulto erãt publi

Legatus Thurci Graccouiam venit.

catæ. Anno præfato die Martis,tertia menſis Iunij,notabilis legatus impera
toris Thurcarum,12 camelos habens,Graccouiam aduenit,in domo ducum
Mazouiæ in acie circuli Graccouieñ hoſpicio exceptus. Preparabantq; &
quaſi ſingulis diebus thurci in circulo Graccouieñ ſub pretorio fimum & pa
bula camelorum deſiccabant.Aſtruebant tunc memores & ſeniores,eum for
re annũ quadrageſimũ,quem diuus Ioannes Capiſtranus prædicando Grac

Capiſtrani vaticinium.

couiæ ꝓphetice dixerat. Veniet thurcus huc,& equos ſuos in circulo Grac
couieñ locabit,ſi correctio morum & uitæ in uobis non aderit. Vtq; narrato
res affirmabãt,tametſi de Thurcarũ imperatore nõ fuit uerificatũ,in nuncio
tamen eius

tamē eius ſub conditione expreſſa ueriſſime impletum fuit. Terribile quoq;
dictu, horribilis plaga eo tempore accidit. Nam die ſolis, 29 menſis Iunij, quæ
fuit apoſtolorum Petri & Pauli, in nocte ſequēti, maximus ignis a piſtoribus
circa nouam portam exortus, omnes ſtructuras iuxta murū & in medijs pla/
teis, preter circulū uſq; ad plateam ſutorū conflagrauit & conſumpſit. Ceci/
deruntq; portæ ſancti Nicolai, ſancti Floriani, Slawkouieñ. Eccleſia ſancti
Marci & clipei eius cum toto monaſterio ceciderunt, turres ciuitatis in præ/
dicto circuitu, & turris eccleſiæ ſancti Stephani cū campanis & domo paſto
rali exuſte ſunt. Iudei poſt ſanctum Stephanū commorantes uehementer ar/
ſerunt, & immiſericorditer per ſtipendiarios, quorum magna copia illis die/
bus Graccouiæ aderat, direpti ſunt. Noſq; in domo aciali Turzonis plateæ
ſancti Stephani arſimus. Hec cum uidiſſent thurci, omnia ſua in camelos ac
equos impoſita ligarunt, parati de ciuitate egredi. Sic & Cardinalis Frideri
cus quæ ſua fuere, in currus cuncta imponere iuſſit. Et ſi incendium Epiſcopa
li curiæ appropinquaret, e Graccouia excedere diſpoſuerat. Continuata eſt
hæc plaga incendij, a prima hora noctis uſq; poſt ortum ſolis. Legati quoq;
Thurcarum extūc quarta die, cum licentia Alberti regis, die Iouis tertia die
menſis Iulij de Graccouia abſceſſerunt. Ad inſtantiam autem ciuium Grac/
couienſium, tanq̃ propter ipſos huiuſcemodi plaga conflagratiōis eueniſſet.
Rex Albertus iudeos de Graccouia in Kazimiriam ſub murum, iuxta eccle/
ſiam ſancti Laurentij, ubi cellæ pro collegio & lectorijs per Kazimirum ſe/ Iudei Gracco/uia expulſi.
cundū regem Poloniæ extructæ fuerant, ubi in hanc diē moratur, tranſtulit.

CAPVT LXXV.

ANno domini 1497 his calamitatibus, grandius malum ſucceſſit,
nam rex Albertus a Valacho magnanimæ ſuæ uoluntatis effe/
ctum proſecuturus perinde atq; Leuczouiæ ſic uti ſupra ſcripſe
ram cum fratribus conſtituit ulturus patrui per Turcas in War
na occiſi interitum, caſtra Turci in Walachia occupata expugnaturus, bel/
lum ingens atq; idem periculoſum uerſus eadem caſtra per Thurcas in Wa
lachia occupata concepit. Quo uniuerſam Poloniam, Ruſſiam, Mazouiam,
Ioannemq; de Tiffen Magiſtrum Pruſſiæ, reliquas terras, imprimis uero Il/
luſtriſſimum principem dominum Alexandrum magnum ducem Lithuaniæ
germanum ſuum, qui cum uniuerſis magniducatus Lithuaniæ proceribus in
auxilium fraternum per campos inferioris ſuperioriſq; Podoliæ proceſſit, &
circa Braczlaw fraternum expectando auiſamentum ſubſtitit, in arma conci
tauit, præterea mercenarium militem equeſtris, pedeſtriſq; ordinis, immodi/
cum his iunxit, atq; inſtructum exercitum ad dies Iunij apud Leopolim re/
cenſuit. Quo reuiſo ordinatoq;, die 26 Iunij, feria ſecunda poſt diui Ioannis
baptiſtæ diē, cum toto exercitu, & Sigiſmundo fratre, a Leopoli ſoluit, iterq;
in Valachiam non ſine malo omine dirigens. Hæc inter prodigia infœlicis
expeditionis numeranda, preceſſere, boues ducenti poſt exercitum pulſi, Le/
opolim uerſus turbinis uehementis impetu diſperſi ſiſti nō potuerūt, ſed par
tim in ipſo ſuburbio foſſatis ſe immitentes, partim in campos & alia loca dela
pſi uix ſed non integro numero fuere recollecti. Rege ipſo fluuium, exiguo al

ueo dilabentem,tranſeunte,dextralis equus candidiſſimus regiq; charus corruit,& erat ſubmerſus.

Omina infœlicis belli.

Præterea quidam Sropſki genere nobilis,alioqui pauci ſenſus,Leopoli iteratis uicibus,noſtros ſuccubituros non ſine terrore exclamabat.Fulmē itē caſtris dilapſum,nobilē unū,et equos duodecim interemit, Sacerdote apud regem diuina celebrante, hoſtia finibus manipularis a ſiniſtra pendentis ,quod rex ipſe uidit,e ſacro altaris ac miniſterij loco detracta ſeu caſu quodam,ſeu improuidentia celebrantis excidit, in terramq; eſt prolapſa,quæ per miniſtrantem Capellanum,rege cū ad miratione hoſtiam demonſtrante,una & per ipſum celebrantem fuit recollecta.His terrorem incutientibus,nihilominus a ſceleribus nihil temperatū,exercitus permiſſis mulieribus refertus,feruntq; ipſi Primores & Duces,nocturna libidine non ſaciati,clara luce publicis balneis,& tina,inter amplexus mulierum uoluptatibus indulſiſſe.

Legati iſignes in Valachiam miſſi.

Quumq; in expeditione ipſa procederent q̄uis poſt ſolutā Leuczouieñ conuētionem Albertus rex per inſignes ſuos oratores & magnæ auctoritatis ac prudentiæ Conſiliarios ſcilicet Creſlaum de Curoſwanky Decanum Graccouieñ & regni Poloniæ Cancellariū,iam uero per ipſum regem ad eccleſiam Wladiſlauieñ per mortem petri Moſzinſki de Bnyn uacantem pronunctiatum eligendum,& per Podlowſki de przytyk Caſtellanum Radomieñ cum eodem Cancellario una legatos Stephanum alias Chari Bogdan Woieuodam Walachiæ de illarum ſecretarum ac earum cōtra Thurcas fraternarum regiarum deliberationum Leuczouieñ,quæ conſulto tanq̄ irritatæ fuere auiſatum facit & hortatus eſt ad aſſiſtendum ipſi regi,& in ſuo ſanctiſſimo propoſito auxilium ferendum,quod ipſe Stephanus data fide & manu repromiſit,non tamē prius illud laturus ne per Thurcas præuentus eſſet,donec uideret regem uel apud caſtra Kyliani & Byalogrod uel in Danubio cum exercitibus conſtitui,cuius tamen profectionem in terra ſua impedire nollet,quin etiam æque permitteret commeatū libere miniſtrari. Cumq; Rex terras Ruſſiæ ingrederetur Creſlaus Rozenſis nuper nominatus iā uero Electus Wladiſlauieñ & regni Poloniæ Cancellarius ſenator atq; zelator regni uigilantiſſimus & rerum peritus,ut audiuit Stephanum Woieuodam in perfidiam uerſum,a uotis promiſſis diſceſſiſſe,& Hungaros male contentos eſſe de rege ſuo,qui eis inconſultis Leuczouiæ fratri Alberto regi annuit, in caſtra Thurci Valachiæ occupata expeditionem faciendum,timore perculſus ne Stephanus per Hungaros zelo inuidiæ concitatos,perſuaſus Thurcas & Thartaros auiſatos efficeret & in regem conuerteret ,ſubito cucurrit ex ædibus ſuis,& regem expeditionem cōtinuantem in Przemiſlieñ oppido adijt,orat & obteſtatus erat ut ab expeditione deſiſteret,ſed eam ad loca ſolitudinū per Thartaros uaſtari ſolita conuerteret munienda,quæ Creſlai adhortatio per regem abiecta fuit ut cum deſpectu quodam cum a ſe rex licentiaret,ad ædeſq; ſuas Epiſcopales redire iuberet, qui potius domi oraret, aut quæ ſuæq; Epiſcopalis ſunt profeſſionis ageret Rex uero,quod ſibi innatū ac proprium eſt,armis & bello inſiſteret.Sicquoq; Albertus rex nō ignorans Woieuode illius dolos Mathiam de Loncza Epiſcopū Camieneceñ ad Woieuodam premiſſum exploratum dirigit an in propoſito aſſiſtentiæ perſeueraret,quod Voieuoda

+) W I edycyi pominięty od tego miejsca aż do str. 352 w. 8, było zamiast danego tu textu co innego.

raret, quod Woieuoda coram ipſo oratore Epiſcopo confirmauit. Tamen cũ rex terre Valachiæ appropinquaret, Woieuoda per Thurcas Moldauos & Siculos atq; Tranſiluanos qui uotis fortaſſe quorundam dominorum Hungariæ quibus ſecrete Leuczouieñ deliberationes non erant credite, concitatus, ſententiam mutauit, & nõ ſolum commeatum exercitui regio recuſauit, uerum etiam pro uoluntate aſſiſtentium ſibi Thurcarũ hoſtem ſe regi eius terram ingredienti nunciauit, ſollicitatuſq; per frequentes regis nunctios ut ad ſe rediret, promiſſorumq; firmus eſſet obſeruator, conuerti ad prima promiſſa noluit, quamobrem tela regia quæ rex non in eum ſed in Turcas acuerat, in ſe conuertit. Et cum hæc inſperata eueniret mutatio, nec minus populus regius uoluptati illius deditus fortunam & propiciationem non mereretur diuinam, timore non uulgari erant concuſſi poloni, ut plerumq; a paucis hoſtibus infidelibus & ſciſmaticis aut fugarentur aut trucidarẽtur, ſecundum illud Deutronomi 32 & pſalmi ultimi ſabbati quomõ pſequebatur unus Mille, & duo fugarũt decemmillia. Nõne ideo qa deus ſuus uendidit eos, & dñs concluſit illos. Ipſeq; Stephanus Woieuoda nonnullos dira morte perimebat, ut tandem clamarẽt ad regem Poloni quo illos in domos redire permitteret. Nanq; abſq; licentia regis iure regni Poloniæ uetante, ſub amiſſione capitis & bonorum omnium mobilium, non liceret illis a rege & exercitu diſcedere, neq; facultas reditui patuit propter loca ubiq; per hoſtes occluſa, quæ rex terram Valachiæ ingrediendo non muniuit, fidei per Woieuodam promiſſe fidens, unde cũ rebus nullibi digno marte proſecutis, neq; redire honeſtũ, neq; caſtra Thurci Walachis ipſis Turcis Moldauis, Beſſerabis, Siculis & Tranſſiluanis obſtantibus accedere tutũ aut poſſibile eſſet. Nihilominus Albertus rex dolis Valachi impeditus ut aliquid egiſſe uideatur decreuit Caſtrũ Szoczaua (ſedes ubi Woieuode eſſet) aggredieñ, quod exercitibus admotis oppugnabat, bombardiſq; quaciendum mandauit. Interea Wladiſlai regis Hungariæ ſuorumq; de hungariæ regno Prelatorum ac Baronum nomine certi oratores Hungari ad exercitum regis ſed tanq̃ in fauorem Voieuode ne deſperatus ſe Thurcis dedat, miſſi, regem Albertum a proſecutione belli conſilijs & rationibus inductis, ꝗ ſe male crediderit Woieuode fidei, quam neq; Chriſto neq; hominibus ſeruaret, ſolantur, & mitem in Voieuodam eius animum reddunt. Interea rex Albertus ægre ac male ſe in corpore habere cepit, tantamq; pro Valachi dolis & occultis Hungarorũ maleuolentijs moleſtiam concepit, ut breui poſthac uiueret & eam mortis futuræ ſed proxime occaſionem ſibi inſumeret, Vnde etiã confeſtim euentus iſtos, per celeres nũctios Magnoduci Lithuaniæ per Podoliam in auxilium regis uenturo notificat, hortaturq; fraterne, ut Magnus dux attentis his quæ regẽ permouent & preſertim legatione ipſa hungarorum, ab ulteriori ſuperſederet itione, qui tamen ut in ſua uidebis hiſtoria locum Braczlauieñ muniuit. Rex aũt illa Hungarorũ ſuaſione preualente fœdus cũ Voieuoda Stephano pepigit, ad reditũq; gentes conuertit, quæ cum redirent obſtante regis ægritudine, quæ etiam Ducem Sigiſmundum eius germanum ſecum in exercitu agentem atq; optimates quoſq; polonos & ipſos belli duces nimium in animis eorũ conſternatos

Legati Hungariæ regis.

Fœdus cum Valacho.

mis eorum cōſternatos effecerat, omnia negligenter erant cuſtodita, ibantq̄ maiores Poloni cum egrotante rege per ſiluam Bukouyna primi quos ſubſe cuti minores, terrarū ſcilicet Gracco. proceres tanq̄ armatiores poſtrema re gis tutati. Prima Lucæ 26 Octobris quæ fuit feria quinta ante Simonis & Iu dæ, a Thurcis & Valachis alijſq̧, quorū ſupra meminerim, per Woieuodam tanq̄ fidefragum ictum fœdus minime obſeruantem clam ſumminiſtratis in eadem ſilua per ſuffragia nemoralium impedimentorum aggreſſi, percuſſi, fuſiq̧ erant, inter quos plures de domo bipennium corruerunt, precipue Ni colaus Palatinus Ruſſiæ, & Gabriel heres in Morauieze ambo de Thāczin qui perierūt, Ioannes Sbignei de eodem Thanczin Succamerarij Graccoui eñ & Capitanei Marieburgeñ filius, qui Thurciam adductus erat poſtea per fugam liberatus. Interea etiam Cruciferorum de Pruſſia ab ordine & Ducū Mazouiæ & terris illorum milites ſub certo numero pro iure generalis expē ditionis regni Poloniæ miſſi regios ſequuntur ſed nō adeunt exercitus, quos cum preſciret Voieuoda ueluti ultime ſorti relictos, ſeorſum ſczt ex eadem cauſa inſecutorum exercituum profectos ſeu potius diuiſos, per Thurcas pro curat cladibus affici crudelibus, ex quibus qui nō erant occiſi Thurciam ſunt abacti. Sic quoq̧ in nemore Bukouyna cū hac minoris Poloniæ nobiliſſima gente infeliciter actum, quæ dum terga egrotantis domini, ſuis uita & ſangui ne tutaretur pro felici regis reditu, miſere perijt, quorum uiuentes aut Thur ciam aut Thartariam, aut in alias barbarorū infideliumq̧ freti pontici Aſiæ Scithieq̧ regiones ſunt deducti. Exercitus autem regius quem Dux Sigiſmū dus fraterne condolens ægritudini uehementer, ac maiores regni de maiori bus Polonis conſtituerant regem maleualentē ductabat, licet ab ijſdem Vo ieuode fraudibus immunis non fuerit, quippe qui undiq̧ laceſſeretur per Tur cas & Valachos eorundem ductores, ac ueluti per canes ex foraminibus ſic per iſtos ex lucis tenebroſis proſilientes. Tamē per dies plures nemoralibus & tanq̄ inuijs locis, ut magnis exercitibus cōmune eſt, iens, integer ab agro Valachico ad terras Ruſſiæ regias fœliciter ac uictorioſe redijt. Tantumq̧ ipſa expeditio lucri monumētiq̧ euiterni polonis & ſuo regi prebuit, ut com muni laudo ſtatuerint nunq̄ regibus ſuis permittendum expeditiones facere generales, ſczt proceres regni nunq̄ generaliter ad arma mouendos contra infideles Turcas aut Thartaros niſi primum conſulta apoſtolica ſede, ſed & alijs regnis & regibus Chriſtianis ad expeditiōem ipſam accedentibus. Mæ ror quoq̧ ſummus hoc improſpere expeditionis caſu hoc regnum implet ꝓ communi fratrum regnicolarum caſu, qui ab inconſulta & paucis communi cata expeditione euenerat, proq̧ amiſſa exiſtimatione quia Turcæ & Thar tari nihil plus q̄ generalem Polonorum timuere expeditionem. Summa ue ro culparum omniū reiciebatur in Philippum Callimachum Italum floren tinum, qui cum Alberti regis in paterna educatione nutriti perceptor eſſet uir doctrinæ ſummæ, & humanarum non uulgaris profeſſor litterarum cecu lus & uafer, eiuſdem rex conſilia ſenatorum omnium regni conſilijs prepoſu it, quæ imitatus fraternas conſultationes (Philippo animum regium in eam expeditionem contra omniū conſiliariorum uota dirigente) celebrauit, quæ talem habuere

Clades Polonorum.

Philippus Callimachus præceptor Alberti regis.

talem habuere exitum, ut breui Rex uitam cum morte & ſummam re/gni exiſtimationem tanq̃ perpetuam gloriam infidelibus ſemper terribilem cũ ſumma publici ſtatus iactura permutaret. Inſuper afflictis addita eſt afflictio. Nam ſequenti anno in principio Maij, Turci, Thartari, & Valachi iuncti, Ruſſiam irrumpentes, plurimam ſtragem in hominibus crudeliter fecerunt, iacebant paſſim in uijs & campis occiſi. Omnia oppida ſub montibus & in medio circa Leopolim & Przemiſliam, uſq; ad oppidum Canczugam incenderunt, uaſtarunt, & diruerunt. Et tempore modico commorati, cũ maxima præda ſalui diſceſſerunt. Hæc nouitas quom die Mercurij ſedecima Maij Graccouiam eſſet delata, nõ parum omnem ſtatum terruit, etiã nõnullos fugæ accinxiſſet, niſi uel timor, uel ſpes a rege prohibuiſſet. Extũc Graccouieñ foſſata uerſus campeſtria & Cleparz expurgari cœperunt. Et iacto fundamento ad propugnaculum extruendũ ante portã ſancti Floriani (quod proximis annis magnis impenſis finierũt) oppidũ Cleparz in magna ſui parte, quæ fluuio Rudawka ſuperimminebat demoliti ſunt, deiecerunt atq; diminuerunt, turres quoq; muri Graccouiẽſis uerſus Cleparz, quas poſt exuſtionem muro in altũ erigere cœperant, complebant & edificarunt. Cœpit deinde rex Albertus querere modos reſiſtendi hoſti, auxiliaq; a Wladiſlao rege Hungariæ & Bohemiæ, germano ſuo atq; ab ipſis Hungaris expetere. Et ueniente legato eorum Epiſcopo Veſprimeñ Graccouiam, prima Iulij anno præfato 1498, concordiam inter Hungaros & Polonos ad opponendum communi marte ſe hoſtibus concluſerunt, & Te deum laudamus, die Iouis, quæ fuit duodecima Iulij decantauerunt. Sed talis concordia, nil iuuamenti attulit, Thartari nanq; Ruſſiam in fine Iulij inuadentes, longe lateq; graſſati, cum præda ad propria remearunt. Contra quos rex Albertus, regnicolarum exercitu collecto, de Graccouia die Martis, ſeptima menſis Auguſti exiuit, ſed cognita hoſtiũ fuga circa Sandomiriam uillis multis deſtructis, exercitum ad ſua abire permiſit. Poſt thartaros, Thurci circa diem ſanctæ Catharinæ ſub montana Ruſſiæ eodem anno circa Sambor & Halicz deuaſtauerunt, neq; aliquo certamine laceſſiti. Verum uel deo, uel eorum infortunio ſic cogente, frigoribus aeriſq; intemperie inedia atq; niuibus, ſupra q̃ quadraginta milia equorum hominumq; periere, reliqui tamen, quorum ultra uiginti milia dicuntur fuiſſe, ſalui poſt damna illata receſſerũt. Sed per Valachos percuſſi erant. Alium itaq; modũ pacis nanciſcẽdæ aggreſſi, quoniam abſq; Valachis, exteras ac barbaras nationes ad inuadendum regnum excitãtibus pax non fieret, perſuaſi & uocati Graccouiæ conuenerunt Epiſcopus Varadieñ nomine Hungarorum, Oratores Stephani Palatini Valachiæ, Oratores Alexandri magni ducis & Lithuanorũ, & Poloni. Hi omnes poſt longas moras & conſilia, anno domini 1499, die Veneris, decimanona Aprilis ſibiinuicem mutuam aſſiſtentiam & auxilia contra thurcas & thartaros iurarunt. Epiſcopo autem Varadieñ de Graccouia. 22. Aprilis quæ fuit feria ſecunda ante Adalberti recedente, legati ducis Iwan Moſkouiæ in craſtino, & fuit dies ſancti Adalberti aduenerunt. Et hi ſimiliter de pace requiſiti tractauerunt & promiſerunt.

Thurcarum Thartarorũq; incurſio.

Fœdus cum Hungaris.

Thartarorum incurſio.

Thurcorum inuaſio.

Thurcarum incurſio.

Pacis ſtudium

CAPVT LXXVI.

Oratores Baiſſeti imperatoris.

Cometes.

Thartari Poloniã depopulati

Moſkus Lithuaniã uaſtauit.

Legatus ſummi Pontificis.

Thartarorum incurſio.

Cruce ſignati Iudeos inuadunt.

Iudeorum excluſio.

ANno autem domini 1500 die Martis, 25 Februarij quæ fuit dies ſancti Mathiæ apoſtoli in anno biſſextili. Oratores imperatoris thurcorum Baiſſeti Graccouiam aduenerunt, & anteq̃ inducias pacis cum rege Alberto firmarent, Kurzanoga habitaculum & ſpecula regia caſtri Graccouienſis, in præſentia eorum die Veneris, decima Aprilis, & fuit feria ſexta ante Ramiſpalmarum exuſta eſt. Deinceps Cometes dominus aſtone, flagellum iræ dei, feria quarta 20 Maij, in parte Septemtrionis ſub ſigno Capricorni apparuit, & notatus eſt ſupra Lithuaniam, Ruſſiam & minorem Poloniam girans. Et eo diſparente in diebus Penthecoſtes, alias circa octauam diem Iunij, ſtatim thartari regnum Poloniæ intrauerũt, & circa Lublin, Thurobin, Belſz, Kraſnyſtaw, & alia loca eis propinqua depopulando uaſtauerunt. Eodem tempore Iwan dux Moſkouiæ, altera uice Lithuaniam ingreſſus, circa Smolenſko uaſtauit, & eam, non habito reſpectu pactorum fœderũ & affinitatis (quia ipſe fuit ſocer & dux Alexander gener) attriuit. Rex Albertus aduerſus thartaros die Veneris, decimanona Iunij, ante uigeſimamprimam horam egrediens, nihil memorabile effecit. Et ad matrem die Mercurij, 22 Iulij in die Mariæ Magdalenæ redijt. Ad quem legatus Alexandri papæ ſexti Caſpar Epiſcopus Callieſis (homo callidus & facundus) aduenit. Et iubileum cum cruciata contra paganos, die dominica quæ fuit 30 Auguſti, Graccouiæ de eccleſia ſanctæ Mariæ in circulo proceſſionatim in eccleſiam Cathedralem incedendo rege Alberto ſequente, publicauit, Et mox thartari iterum irruerunt, & terribiliter Ruſſiam, Lithuaniam Sandomiriam, & Lublineñ terras Vrzadow, Lanczhut, Laſenſko, Craſnyſtaw, Zauichoſt, circa Oppatow, circa Lublin, in Brzeſko Lithuaniæ & uicinijs eorum ſubito inſperatoq; curſu uaſtauerunt. Magnaq; præda abacta, & nobilibus terrarum adeo celeriter ad arma conſurgere non ualentibus, libere abſceſſerunt. Qui autem tranſitum thartarorum oppoſuerant & obſidebant, domini Petrus Myſkowſki palatinus Lancicieñ, & Capitaneus Leopolieñ, Nicolaus Kamienieczki palatinus Sandomirieñ & Capitaneus Graccouieñ, & cæteri nobiles, quis non pauci fuiſſent, in thartaros non inſiluerũt, quia thartari illos multitudine ſuperarunt. Rex autem Albertus die Lunæ, quartadecima menſis Septembris, & fuit exaltationis ſanctæ Crucis, contra eoſdem thartaros de Graccouia circa horam quindecimam cum quibuſdam cruce ſignatis exeundo, eadem ſorte qua prius, nihil defenſe adducens redijt. Verum cruce ſignati, inter quos plures religioſi & monachi fuerunt, poſt diſceſſum regis de Graccouia, Iudeos in Kazimiria per uiolentiam effracta porta Kazimiriæ Glinyana, cæteriſq; portis & hoſtijs hebreorũ, die Mercurij, ſedecima Septembris tumultuoſe ſpoliauerunt. Et ex eis de utroq; ſexu prope uiginti occiderunt. Et Graccouiam clauſis portis ingredi prohibiti, per uallum ad campeſtria iuxta Cleparz progredientes, legatis thurci in domo Pileczki ſupra murum hoſpitatis, manibus & armis tenſis minitarunt, & die tertia regem uerſus Ruſſiam inſequuti ſunt. Anno domini 1501 rex Albertus in Marcio, ex conuentione Piotrkouieñ in Graccouiam diuertens, Heliã

Valachũ (ut fertur

Valachum (ut fertur heredem Valachiæ) propter uiolatas litteras ſuas, de conſilio conſiliariorum ſuorum in Czchow in præſentia nunctiorum Stephani Voieuodæ Valachiæ decollari iuſſit. Fuit autem Helias filius olim Petri competitoris Stephani in principatu Valachiæ. Poſt feſta paſchæ ãno præmiſſo 1501 die Martis uigeſima Aprilis, quæ fuit feria tertia poſt conductũ paſchæ, rex Albertus Graccouiam relinquens, in Pruſſiam perrexit & in oppido Thorun ſplendide extructo, apoplexia die Iouis, decimaſeptima Iunij, & fuit octaua corporis Chriſti, & tertia dies poſt Viti, hora quartadecima occubuit. Hoc fato tantus rex immatura morte non ſine ſuorum mœrore abſumptus eſt. Cui magnanimitas, fides, dexteritas, conſilium, prudentia, & in rebus gerendis, induſtria nunq̃ defuere, ſed fortuna quæ non ex æquo ſedes ſuas apud homines locauit plerunq; illius rebus contraria fuit, hincq; factum eſt, ut quum in omni reip. euentu ſapienter citoq; conſuleret, iniqua fortuna omne conſilium euerteret. Alberti autem mors uti Sarmatis luctum, ita pleriſq; exteris nationibus, quibus tanti regis in gerendis rebus induſtria ſuſpecta eſſet, letitiã attulit, tanto maiorem, quo magis inſperata mors omnia conſilia interciperet, potuiſſet hic princeps, ſi fortunã cum cæteris animi dotibus habuiſſet, omnium maiorum uirtutem adæquare. Albertus quoq; prudentia & audatia nulli ducum ſecuudus fuit, ut etiam ſummis ſe periculis nõ ſubtraheret. Sed quũ ad maximas iam res aſpiraret, iniquo fato ſublatus eſt. Signa mortem eius portendentia, fuerat Cometes predictus Septem. Kurzanoga regia habitatio exuſta, & globus turris prætorij Gracco. ſupremus uento abruptus, ac die Mercurij. 20. Februarij, quæ fuit dies Fabiani & Sebaſtiani martyris in nocte ſequenti deiectus. Præcedenti ſiquidem æſtate hũc globum faber lignarius nouiter poſuerat, & omniquaq; firmauerat, ut humana eſtimatione hunc cadere non fuit poſſibile, & poſtq̃ cecidit caſum capitis regni & ciuitatis Graccouienſis ſignare. Exiueram ad eum de Graccouia tanq̃ medicus, poſt ueſperas eiuſdem octauæ corporis Chriſti, & die mortis ſuæ. Et circa tabernam in Prandnik, curru in limum & profundũ lutum deuexo, q̃uis octo equis Pod wodorum ſeu conductorum extraheretur, incaſſum laborando, penitus extrahi non potuit. Equis ergo ad poſtrema currus aredatis & ligatis, nobis prius ad ripas exilientibus, uix & ægre retrorſum, Graccouiam uerſus extractus eſt, quod fuit omen mali, & ad Graccouiam inconſolate redeundi. Et adhuc nobis in Piotrkow uenientibus, obtentoq; ſubuectigali & poduodis atq; diſceſſum parantibus, oppidani inſurrexerunt (quoniam regem Albertum uita functum intellexerant) & aulicos regis gladijs, fuſtibus, & lignis groſſe ſectis perſequuti, occidere conabantur. Qui fuga ſeſe ſaluarunt, & in hoſpicio apud Adam Scribam oppidi clauſerunt. Tarde igitur egreſſi & moleſtias plures admodum & fruſtra paſſi, in Graccouiam reuerſi ſumus. Funus autem regis Alberti, poſt hoc Graccouiam die Lunæ uigeſima ſexta Iulij, quæ fuit dies ſanctæ Annæ poſt meridiem adductum eſt, & hora uigeſima, cum decentia & honore regio, in ſacello ſancti Ioannis euãgeliſtæ, eccleſiæ Cathedralis Craccouieñ ad dextram chori ſitam, ſepulturæ traditũ eſt. Cuius ſacelli alteram partem, regina Elizabeth pariete facto diremit & ſecluſit. Et

Heliæ Valachi occiſio.

Alberti regis obitus.

Signa mortem præcedentia.

Omen malum

Sepultura Alberti.

ſeclusit. Et tam ſarcophagum q̃ ipſum ſacellum, proprijs impenſis, prout ma
trem decet, adornauit, duoſq; lectores miſſarum pro anima defuncti in per/
petuum fundauit. Poſt huiuſcemodi quoq; ſepulturam, Fridericus Cardina/
lis, Primas Gneznen̄ & Epiſcopus Graccouien̄, quoſdam ſpirituales aulicos
mancipauit, turbauit, & cum ſua ſocietate tanq̃ reos & theſaurorum ablato/
res, in carcere, reliquos in ſeraculis reclusit. Qui excuſatione adhibita, libera/

Staturę ac vitę ſuę deſcriptio.

ti ſunt. Fuit autem Ioannes Albertus rex Poloniæ proceræ ſtaturæ, oculorũ
rubicundorum & faciei cum quadam morpheatione & exituris. Robuſtus, oſ
ſoſus, & audax, ſecundum pectus, manus, & pedes, piloſus, ſecundum caput
paucis, raris & nigris crinibus reſperſus. Fuit prudentia atq; ſolertia prædi/
tus, lingua expeditus, ſermone latino tanq̃ alter Rhetor (ultra Polonicum &
Theutonicum) ornatiſſime & ſufficienter imbutus. Hiſtorias legebat, & diſ/
putationes Doctorum amabat. In inceſſu maturus, & in incedendo (ut ſæpe)
cultro ad latus ſuum accincto progrediens. uoluptatibus & libidini tanq̃ ho

Morum qualitas.

mo martialis indulgebat. Et quom multa pertinentiſſime & prudenter, con
ſultando atq; reſpondendo diſſerebat, in hoc defectuoſus diminutus, & ſine
laude fuit, ꝙ bene tractata & dicta non exequebatur, nec effectui demanda/
bat. In obeundis bellis infortunatus, In edificando negligens ac nullus, & re/
gnicolis ultimatim propter cladẽ Valachiæ per eos perpeſſam inuiſus. Re/
gnauit ſupra Polonos. 8. ãnis, octoq; mẽſibus & uigintiquatuor diebus. Vixit
annis quadraginta uno, menſibus quinq; & uiginti uno diebus.

CAPVT LXXVII

Temporis qualitas pręter cõmunẽ curſum.

ANno domini 1495 per omnes dies uſuales Ianuarij, uſq; ad medi
um Februarij, adeo calidi dies fuerunt, ut gemmæ & pullulatio/
nes in hoc regno Poloniæ turgerent & uiderentur. Puluis e ter/
ra uelut in æſtate ſurgebat & ſpargebatur. Aues nidificabant &
fœturam nouam educabant. Verum poſt medium quadrageſimæ, intantum
frigus duabus hebdomadis fuit intenſum, ꝙ omnia arefacta & deſtructa fue/

Friderici Romanorũ imperatoris mors.

runt. Eodem anno die Lunæ, 26 Auguſti, Fridericus imperator Romanorum,
poſtq̃ in imperio a ſua coronatione, per Nicolaum quintũ regnauit fere qua/
draginta uno annis Vienne mortuus eſt, ibidem tumulatus. Huic crus & pe/
dem chirurgici in ſenio reſecuerũt & abſciderũt, quia aliter in uita ipſum con
ſeruare non potuerant, pauco tamen poſtea tempore ſuperuixit. Eodem anno
circa ſedecimam Septembris, Thurci per Croaciam diffuſi, ipſam uaſtaue/
runt, & prædam abegerunt. Anno quo ſupra 1493, die Veneris. 20. Septem/
bris Fridericus Kazimiri tertij regis Poloniæ natus. Ad promotionem Wla

Fridericus Kazimiri filius Cardinalis ꝓnunciatus.

diſlai Hungariæ & Bohemiæ, atq; Ioãnis Alberti Poloniæ regũ, Romæ per
Alexandrũ Borgia papam ſextũ Cardinalis pronunciatus eſt. In cuius hono
rem Te deum laudamus Graccouiæ uigeſima quarta Octobris decantatum
eſt. Attamen capellum ſummus Pontifex ei non miſit, uſq; anno domini 1495.
Quem tali anno die Lunæ, uigeſima Aprilis, quæ fuit feria ſecunda paſchæ
ſuſcepit. Primam autem miſſam cecinit, anno domini 1493 in die natiuitatis
chriſti in porticu laterali hoſtij ad meridiem, quoniam propter iubileum per
Alexandrum papam ſextum, omnibus huiuſmodi ſolennitatem diuinorum
præſentijs ſuis

præſentijs ſuis decorantibus a culpa & pœna conceſſum. In eccleſia Cathe/drali Graccouieñ, & per omnes areas iuxta eccleſiam uix homines conſiſte/re propter præſſuram potuerũt. Rege Alberto in porticu & circa populum compeſcente, dirigente & ammouente. Morbus Gallicus hoc anno domini 1493 ſub oppoſitione duorũ ponderoſorũ, Saturni & Iouis in partibus medijs inter meridiem & occidentem ubi eſt dominium Martis ſcilicet in Mauritania, Cæſarea, Hiſpania apparuit. Et anno ſequenti in Italiam & Franciam uenit. Deinde pedetentim ad orientales proceſſit regiones, apud nos in Graccouia prima mulier hoc morbo infecta, anno 1495, quæ ex peregrinatione de Roma redeundo, præfatum morbum ſecum Graccouiam attulit. Deinde ex Hungaria eodẽ anno 1495 & 1496 aduenæ tali morbo infecti adueniebant, & morbus per Graccouiam ſpargi ac multiplicari cæpit. Merito plaga dei uocitandus, quoniam præuaricatores & homines ſuperflue uiuentes, in libidine, uino, acutis & groſſis, deus uindex malorũ, hoc morbo tanq̃ ſingulari plaga puniuit. Et ex aduerſo homines ſobrie uiuẽtes, perraro aut nunq̃ hoc morbo laborare comperti ſunt. Vnde & moderamen huiuſce male Franczoſe, potior cura inter alias reperitur. Et quum cæleſtium rimatores Mathematici & prognoſtici hunc morbum moleſtiſſimum a coniunctione Saturni & Iouis, que conſequenter fuit in Cancro anno chriſti 1504 deſtituendum & finiendũ prædixiſſent, tamen (prædictionibus eorum haud uerificatis) uſq; in hanc diem, anni 1521, poſt prædictam coniunctionem debachatur & ſeuit, quis minus acute & paulo tollerabilius q̃ antea. Vocatur autem hæc labes pro uarietate regionum in quibus accidit uarijs nominibus. Nam Italici malam Franczoſam aut morbum gallicum uocitant, quia rege Karolo cum Francis circa annum domini 1494 Italiam ingreſſo, hæc pernicies in Italia ſeuire cæpit, & nomen ab euentu eorum accepit. Pariſius & in alijs ciuitatibus Galliarum, groſſa uariola nũcupatur. In Hiſpania propinquiori & in Aragonia, morbus ſancti Sementi, eo q; malum prædictum inuocatione ſancti Sementi, qui in Britannia requieſcit, curatur. Cuius ſororium ac proximum in morbo gallico mortuum credunt, ultra Hiſpanias & in Granata morbus curialis (quia curioſe ac crapuloſe uiuentes inſequitur) appellatur. Ego uero ſub deflorationibus, prout apud Galienum in decem tractatibus et Alſahaphati, prout apud Auicennam in 7 fen quarte, aut ſub ſcabie fæda, hoc pernicioſum malum locando curabam, & deo propiciante affatim proſperabar. Anno domini 1494, die Veneris, 27 menſis Iunij, domini Collegiati maioris Collegij artiſtarum, in platea ſanctæ Annæ Graccouiæ, inuenerunt in muro lectorij Socratis theſaurum 2505 aureorum, & tantundem in annulis, unionibus, ac gemmis. Et fuit dies ſancti Ladiſlai regis Hungariæ. Ob hoc præfatam diem ſancti Ladiſlai illa domus feſtiuat & colit. Quomq; rex Albertus inuentum theſaurum cognouiſſet, aureos intitulatos Maria regina Hungariæ, a collegiatis redemit & eis monetam medientum largitus eſt. De quo collegiati bene contenti fuerunt. Fridericus uero Cardinalis ab eiſdem gemmas & annulos præcioſos tulit quos dilapidauit & diſtraxit. Et 50 duntaxat marcas monetæ requiſitus pro eis tribuit. De quo male contenti omnes ſunt & fuerunt. Anno prædicto

Primordialis morbi Gallici origo atq; in crudeſcentia.

Variȩ eiuſce nuncupatiões ex gentium diuerſitate.

Inuẽtio theſauri in artiſtarum Collegio.

die Mercurij

die Mercurij.22.menſis Octobris. Quædam mulier in nigra uilla ante Grac
Monſtri productio.
couiam, monſtrum peperit, quod collum & aures leporis habuit, & loco ſto/
machi unum inteſtinum, oreq; diſtento ſpirabat. In antea uero altera mulier
in platea ſancti ſpiritus Graccouiæ, puerum mortificatum & ſerpentem uiuũ
peperit, qui cauauit, exedit, atq; profunde dorſum infantis corroſit.

CAPVT LXXVIII.

Tharrarorum uictoria.
IN hoc quoq; anno die Saturni, in uigilia Barholomei apoſtoli
aulici & ſtipendiarij regiæ maieſtatis, circa Viſznyewiecz, per
Thartaros non pauci, licet in hoc bello thartarico communiter
ante uictores, nunc tamen quadam ſiderum fatorumq; inclemen/
tia profligati & occiſi ſunt. Inter quos Henrzych Kamyenieczki germanus
Nicolai palatini & Capitanei Graccouieñ. Et Dzerſek nepos Pauli de Glo/
uina Decani Graccouieñ, occiſi ceciderunt. Anno domini 1495 die Lunæ.23.
Mors Ianuſſij ducis Mazouię.
Februarij. Ianuſſius dux Mazouiæ & germanus ducis Conradi, abſq; uxore
& prole mortuus eſt. Iccirco rex Albertus Mazouiam, tanq̃ terram feudalem
repetiuit & obtinuit, cum ciuitatibus & caſtris Ploczko, & cæteris quæ ipſi
Diluuiũ Iſtulę
us ducis Ianuſſij fuerunt. Eodem anno poſt coniunctionem Iulij, diluuium Iſtu
læ, ſupra, q̃ memoria hominum teneret maximum fuit, priora diluuia aqua/
rum ubertate præcellens. Anno domini 1496 Philippus Callimachus Floren
tinus, Poeta laureatus, regi Alberto inſeruiens, fluxu uentris reſolutus, Crac/
Calimachus Poeta laureat⁹ Florentinus mortuus.
couiæ in kalendis Nouembris quæ eſt dies Omnium ſanctorum de mane oc
cubuit, in eccleſia ſãctæ Trinitatis Graccouiæ, in ſiniſtra parte introitus cho
ri ſub altari ſepulturam percepit, tectuſq; eſt urna ærea, erecta in altare, Epi/
taphio ſuprapoſito. Hic tempore pauli papæ ſecundi, comprehenſo Platina
cum reliquis poetis, e Roma in Poloniam fugit. Scripſit carmina elegiaca de
Scripta ſua.
amore plura, Item uitam & ſucceſſus Wladiſlai regis Poloniæ et Hungariæ
in Thracia circa lacum Varne., per Thurcas profligati & perempti. Item
de Attila, ortuq; & progreſſu Hungarorum. Item epiſtolium longum in fa/
uorem & laudem regum Poloniæ ad Innocentium papam octauum nonnul/
Epitaphium.
laq; alia opuſcula egregia &c. Epitaphiũ ſuprapoſitum eſt tale. Hic iacet
heu patria procul a regione ſepultus. Progenitus Thuſco ſanguine Calima/
chus. Quem fatum uarijs aduerſum erroribus ægit. Inuictũ his tandem con/
ſtituitq; locis. Illius ut poſtquam uirtutem regia ſenſit. Vidit florentem ſar/
matis ora uirum. Qui memor hoſpicij tam mitis contulit iſti, Conſilijs regno
cõmoda multa ſuis. Quod ſentit præſens & poſtera ſentiet ætas. Cuius iudici
um ſanctius eſſe ſolet. Plura quoq; aggreſſum & quedam maiora parantem,
Haud opportuno tempore mors rapuit. Anno domini 1497 poſt principium
Thurci ingreſſus.
mẽſis Aprilis. Thurci per Croaciam ingreſſi, Chorintiam & Stiriam depræ/
dati ſunt, Et captiuos ſecum abduxerunt. Et iterum eodem anno circa Ioan/
nis Baptiſtæ clam ingredientes Thurci, prædam & captiuos quaſi ſex milia
de eiſdem Chorintia & Stiria abegerunt. Eodem anno circa feſtum Ioannis
Baptiſtæ, Ioannes de Tieffen magiſter Cruciferorum Pruſſiæ regem Alber/
Ioannis magiſtri Pruſſię obitus.
tũ ſecutus nõ adito rege bellicã expeditionem contra infideles obeunte in Le
opoli infirmatus, mortuus eſt. Et ad ſepeliendum in Konigſbergk eductus,

pugna infideliũ

pugna infidelium non guſtata neq; uiſa. Cui per Cruciferorum uocationem, & Elizabeth reginæ Poloniæ ad regem Albertum promotionẽ, Fridericus dux Miſznenſis ſucceſſit. Anno præfato die Lunæ. 26. menſis Iunij, quæ fuit Ioãnis & Pauli martyrũ, dux Nicolaus Oppolieñ Niſſæ ante pretorium plexus & capite truncatus eſt, quoniam inſiluerat primum contra ducem Henricum Glocen̄, deinde in Ioannẽ Roth Epiſcopum Wratiſlauien̄, tandem in Kazimirum ducem Teſſinen̄ & Capitaneum Sleſiæ, cum pugione intentione tranſfodendi eum acurrerat, & ſeſe inter iurgandum & defendendum tenentes, de gradu in terram ceciderunt. Et quum ereptum pugionem dux Nicolaus Oppolieñ ſenſit, in eccleſiam fugit. De qua etiam præcepto Ioannis prænominati Epiſcopi Wratiſlauieñ extractus & reductus, per cõſules Niſſenſes iudicatus, gladio decapitatus eſt. Anno prætacto 1497 in æſtate & autumno maxima peſtis in minori Polonia, in diſtrictu ſcilicet Graccouieñ & Sandomirieñ uiguit. A Graccouia incipiendo orientalem & ſeptemtrionalẽ plagam uerſus, quæ ſeuiendo plurimos rapuit & conſumpſit mortales. In annõ uero præcedẽti uidelicet 1496 in partibus occidentalibus a Graccouia & uerſus Sleſiam ad Hungariam eadem ſorte præſſit mortales peſtis. In incioq; hyemis Graccouiam uenit. Et paucis abſumptis, intenſum gelu ſuperueniẽs & perdurans, peſtem diremit, quinimo prohibuit. Ita q; ſequenti anno puta 1497 prætermiſſa Graccouia in uno miliari ſcilicet a Mogila Crzeſlauicze &c. reincepit, & ſatis acriter ut præmiſſum eſt afflixit & continuauit. Preterea eodem anno 1497 in Leopoli feria quinta in uigilia conceptiõis Mariæ, Ioannes Albertus Poloniæ rex ad uniuerſitatem Gracco. ſingularem gerens affectum, cultum diuinum in eccleſia Przemiſlieñ adaugere uolens, Iuſpatronatus, Canonicatus, & præbende eccleſiæ Przemiſlien, qui de iure patronatus regis Poloniæ extitit, uniuerſitati prædictæ pure & donatiõe perpetua irreuocabili motuq; proprio donauit, quam donationẽ Alexander Poloniæ rex ſubſequutor approbauit. Et has donationem & approbationem, Mathias Drzeuiczki Epiſcopus Przemiſlieñ & regni Poloniæ Vicecancellarius auctoritate ordinaria confirmauit. Litteras deſuper nouas dando & cõcedendo. Anno domini 1498 Magiſter Ioannes Velſ de Poſnania Licenciatus medicinæ olim præceptor & informator filiorum regis Kazimiri tertij eccleſiæ parrochialis ſancti Stephani Graccouiæ rector, diem clauſit extremum, die Martis, decimaſeptima Aprilis, quæ fuit feria tertia paſchæ. Hic coemptis aliquot areis extra urbem Gracco. ad occidentem, amplũ & ſpacioſum conſtruxit cimiterium, ad ſepulturam parrochianorum ſancti Stephani, & aliorum quorumcunq; illic ſepeliri uolẽtium. Eccleſiam quoq; in eodem cimiterio intra robora muratam, in titulum & uenerationem Petri & Pauli apoſtolorum erexit. Et lectorem miſſarum in eadem ordinauit. Et ut in nocte tempore neceſſitatis ingruentis confeſſiones in lingua Almanica & Polonica audiret inſtituit. Ante fores eccleſiæ prefatæ ad partem meridionalem, prout uiuens mandauerat, ſepultus eſt. Anno predicto die Mercurij, tercia menſis Octobris, Illuſtriſſimus dux Sigiſmũdus de Graccouia in Hũgariã exiuit, & germano ſuo maiori natu Budæ Wladiſlao rege Hũgariæ & Bohemiæ commanſit.

Caput lxxix.

[Marginalia:] Nicolai ducis Oppolieñ interitus. — Peſtis incrudeſcentia. — Vniuerſitas Graccouieñ iu repatronatus donata eſt. — Cimiteriũ Petri & Pauli apoſtolorũ vna cum eccleſia erectum. — Sigiſmundus.

CAPVT LXXIX

Portentū Graccouię genitum

ANno domini 1499 die Mercurij, quinta menſis Iunij. Natus eſt uitulus in Kazimiria Graccouiæ inter iudeos, cum duobus capitibus, unum caput antrorſum ut ſolet naturaliter produci. Aliud in poſtremo in loco caudæ. Ipſa uero cauda in medio dorſi excreuit, pedes ſeptem in latere dextro habuit, in ſiniſtro nullum. Cætera membra completa fuere in ſuis locis ad modum duorum gemellorum, complicatorū ante & poſt. Expoſitumq; fuit tentum & inſpectum hoc monſtrū, aliquot diebus ante portam Glinyana alias glebeam. Eodē anno bella gerentibus ſumma potentia Thurcis cum Venetis in mari Egeo & Adriatico. Submiſſi octo milia Thurcorum per latera maris in Guriciam & Feriolam intrauerunt, & iuxta mare & fluuium Mincinum depopulati ſunt. Precipue inter Teruiſiū & ſanctū Danielem, uſq; ad montana occidentis, receptamq; prædam abſq; ulla reſiſtentia abduxerūt. Sed & peregrinos ad iubileum pergentes, aliquos interceperunt, nonnullos uero excruciatos occideruut. Nos quoq; ad iubileum Romam tranſeuntes, et in proximo exiſtentes, continuimus nos in Villaco in fine dierum Octobris, donec Thurci abſceſſerunt. Anno domini 1500, Iubileus annus centeſimus ſub Alexandro papa ſexto, toto anno Romæ durauit & peragebatur. Confluebatq; multitudo hominum pro capeſcendis indulgentijs ex toto orbe chriſtianorum. Eo ipſo anno ſupra ſolitum regni Poloniæ meſſis ante feſtum Ioannis Baptiſtæ fuit. Fuerunt namq; uer & æſtas ſatis calida. Canicula autem a principio ad Iacobi pluuioſa ac frigida, et reliquū tempus ſerenum & calidum fuit. Eodem anno Thurca inſulam & ciuitatem Modon, duodecima menſis Auguſti obſedit. Expugnauitq; & eam ſub Venetis uigeſimaquarta eiuſdem menſis recepit. Muros demoliendo, omnes mares occidendo, mulieres uero & impuberes abducēdo. Anno præexpreſſato, in menſe Septembri, multi Morauí & Poloni in Lithuaniam aliarūq; nationū homines militares in fraternitatem pro Lithuanis contra ducem Moſkouiæ ibant ære & auro Alexandri ducis magni Lithuaniæ conducti, quibus miles & Baro Thezaurariuſq; magniducatus Lithuaniæ nomine dicti magniducis ſtipem & litteras Poſnaniæ dabat. Namq; gener contra ſocerum ſuum, de illatis iniurijs ſe uindicaturus præſertim q circa illa tempora idem Moſkus de ducatibus Lithuaniæ abſtraxerat & ſibi appropriauerat ſeptuaginta miliaria in longitudine & tantundem in latitudine. Quomq; conueniſſent ſupremum rectorem exercitus ſtipendariorum. Rex Ioannem Polak conſtituit, quia uero ſtipendarij negligenter couenіebant, itaq; propter eorum moroſum tranſitum hyeme tum præmente Rex ſoluendum precepit, Binum itaq; damnum Lithuanis exinde prouenit. Vnum ex hoſte duce Iwan Moſkouiæ. Alterum ex propriorum ſtipendariorum depopulatione, & de rapina ſuorū de more ipſorum uiuentiū. Anno prædicto 1500 Illuſtriſſimus dux Sigiſmundus, Kazimiri tertij regis Poloniæ natus, ducatum Glogouieñ per germanos ſuos, per reges VVladiſlaum Hungariæ & Bohemiæ conferentem, per Ioannem Albertum cedentem atq; reſignantem obtinuit. Et eodem anno Ioannes Thurzo coadiutor Vratiſlauienſis factus fuit. Anno domini 1501, die Saturni, nona Ianuarij,

Thurcarū immanitas.

Inſignis Iubileus Romę.

Modon inſula a Thurco vaſtata.

Polonorū Morauorū, Lithuanorum in Moſkum concors egreſſus.

Detrimentum Vilneñ.

Sigiſmundus ducatum Glogouię poſſidet

nona Ianuarij, nuncij imperatoris Thurcarum Baiſſeti de Graccouia diſceſſerunt fere integro anno commorati, & per regem Albertum in Graccouia ſeruati. Poſt quorum diſceſſum Oratores Szachmetczar imperatoris Thartarorũ Zauolhenſiũ, tercia die quia undecima Ianuarij ſuperuenerũt, & perpetuã amiciciã, ligam atq; ſocietatem interpoſitis iuramẽtis concluſerũt, rege Alberto cum ſuis optimatibus, ſic & oratoribus ducis magni Lithuaniæ Alexandri præſentibus, ſuper ſacra euangelia deponentibus & iurantibus. Legatis uero Thartarorũ Zauolhenſium ſupra frameas iurantibus, ritu eorum & aquam abintionis gladiorum atq; framearum epotantibus, atq; uerba talia adijcientibus. Quicũq; pacta, ligam, & fraternitatem uiolauerit, aut contra eam uiolandam inſurrexerit, uel aliquicpiam intentauerit, a frameis incidendus occidenduſq; pereat, & tanq̃ aqua defluat atq; euaneſcat. Miſit itaq; rex Albertus Criſtopherũ Teſlik, & Alexander dux magnus Lithuaniæ alterũ propriũ nunciũ, ambos thartarorũ ſermonẽ callentes et intelligẽtes. Qui in mẽſe Septẽbri præfati anni 1501 rege Alberto iam defuncto atq; ſepulto, Thartaros Zauolhenſes cum imperatore eorum in terras Lithuaniæ prope Kijow induxerunt & locauerunt. Et ſtatim Thartaros Przecopenſes (contra hos ſiquidem adducti fuerunt) occurrentes, & caſtrametationem prohibentes ſtrauerunt. Sicq; in hyemem plurimã rigidamq; perdurantes in campeſtribus commanſerunt. Anno eodem 1501 Ioannes Roth Epiſcopus Wratiſlauieñ, epiſcopatum Friderico filio ducis Kazimiri Teſſineñ maiori natu tamẽ minorenni reſignauit. Ideo contra eum Capitulũ Wratiſlauieñ quæſtũ iri in Budã Wladiſlao regi per relationem Doctoris Oſwaldi Strawbinger, plebani ad ſanctã Mariam Magdalenam, & Sigiſmundi Guſſinger Canonicorum Wratiſlauien miſit. Et rex Wladiſlaus factum non admiſit, quinimo prohibuit, prima mẽſis Septembris, anno milleſimo quingẽteſimo primo.

Legatio imperatoris Thartaroꝝ ob pacem

Alberti regis legatio rurſus.

Duplices thartari pugnam ineunt.

Vratiſlauienſis epiſcopatus reſignatio.

Alexander Rex

CAPVT LXXX.

DVm in conuentionibus particularibus, de ſubſtituendo altero rege Poloni tractarent, anteq̃ negotium generale diffiniretur, miſerunt, Petro Kmitha de Viſnyeza regni Poloniæ Marſchalco inſtigante, Petrum Miſkowſki Palatinũ Lancicieñ, cũ Nico-

Vladiſla⁹ Hungariȩ rex ad regnum Poloniȩ poſtulatur.

cicien͂,cū Nicolao Wroblowſki Canonico Gracco.in Budam ad Wladiſlaū Hungariæ & Bohemiæ regem,poſtulatum ire, ut regnum Poloniæ uacans tanq̄ prior natu acceptare dignaretur. Qui annuit ac ſuſcepit, & ad amicos, litteras gratulatorias præſertim ad Maximilianū Romanorū,& ad Ludouicū Franciæ reges ſcripſit, q̄ deus optimus maximus, ultra regna Hungariæ et Bohemiæ,ad ſoliū paternū ipſum euexiſſet.Poſt quod in conuentione uniuerſali Piotrkouien͂.ubi ius moſq; eſt reges non priuatim in conuenticulis eligendos quæ errores & ſeditiones plerumq; gignunt ueluti ex illis inſtigante Marſchalco ſummiſſis ſecutæ fuiſſent,quoniam iam tunc parū abfuit quin iterum fraternum bellum fuiſſet excitatum pro regno hoc paterno ac fraterno ac pro magnoducatu Lithuaniæ,ad quod Alexander aſpirabat,niſi per Elizabeth reginam genitricem ſuam fuiſſet prohibitus, ideoq; cum uniuerſi regnicolæ ad quos pertinet deliberarent non ſolū pro eligendo rege ſed primum de modo utraq; dominia iſta ab chriſtifidelibus defendendi, & de eorūdem unionis integratione,ſicut tempore aui patrui et patris modernorū principū ſcilicet præmortui Alberti & Alexandri inducta & firmata erant.Cuncti ſane conſultum putarunt,ſi ob hoc gentes uires & opes utriuſq; dominij adunarentur. Quapropter Alexandro magnoduce Lithuaniæ iſtud per Albertum Tabor Epiſcopum Vilneñ, Ioannem Zabrzezinſki Marſchalcum magnū ducatus illius, & Nicolaum Radiuil Pincernam Lithuaniæ ſuos conſiliarios coram uniuerſo cetu electionis proponente & Frederico eius germano Archiepiſcopo Gnezneñ & Epiſcopo Gracco.Cardinali preſidente, aſſiſtenteq; eidem in preſidentia Creſſlao de Curoſuanki Epiſcopo Wladiſlaueñ & regni Poloniæ Cancellario,Alexander magnus dux Lithuaniæ non unius aut certorum tantummodo eligentium uoto,ſed communi omnium clamore rex erat declaratus unione & defenſione omniū commoditati,de Wladiſlao rege & quocunq; alio ſperande preualente.Celerrimo itaq; ac uelociſſimo nuncio ſuper hoc rex Wladiſlaus certificatus,maxima cum feſtinatione dromedarios & curſores reuocatum ire & intercipere ſuas litteras regibus deſtinatas miſit.Iuſſumq; eſt ut ante præſentationem exhibitionemq; litterarum nuncij præuenti reuocarentur.Et quom Poloni multas ſuper hoc rationes electionis Alexandri,regi Wladiſlao ſcripſerūt nō moleſte tulit,ſed gratulabundus commendat uterq; dominio patrimoniorum ſuorū prudenter prouiſum ſic eſſe.Factis ergo articulis in piotrkow cum predictis magniducis Lithuaniæ oratoribus Alberto Epiſcopo Vilneñ & Ioāne Zabrzeſynſki Marſchalco Lithuaniæ ſuper inuiſceratione & perpetua unione ducatus Lithuaniæ cum regno Poloniæ, ut exutriſq; foret unum regnum & una gens, & in ipſis unus rex unumq; ius.Quod in antea in introniſatione ducum & regū ſemper attentatum & repetitum fuit,uix autem cuſtoditū.Vt igitur deinceps inuiolabiliter cuſtodiretur & ſempiterne firmaretur. Ad acceptandum iuramenta ducis Lithuaniæ Alexandri,& dominorum Lithuaniæ,ex Polonia in Lithuaniam, Andreas Roſa archiepiſcopus Leopolieñ,Ioannes Lubranſki epiſcopus Poſnanieñ,Andreas de Szamotuli palatinus Poſnanieñ, Ioannes Szram Tharnowczik palatinus Lublineñ,& cæteri cum eis miſſi fuerunt.Suſcepit

Pyotrkow locus eligendi reges.

Alexander in regem eligitur

Cautele circa electionem.

Legati ex Polonia in Lithuaniam.

autem dux

autem dux Alexander cum ſuis Lithuanis omnia iuramẽta, obligationes, & inſcriptiones per Polonos inductas & requiſitas. Et ex Lithuania procedens, per Radom, Iſlza Szidlow, Viſliczam, & Proſzouicze tranſiuit. In Iſlza uero epiſcopali Graccouieñ eccleſiæ, ſigillum anulare ad officium Cancellariæ regni dedit, ſub quo extunc negociorum publicorum expeditio fieret, donec ſigilla non extarent ac donec die Lunæ uigeſima Nouembris alias feria ſecunda in uigilia Andreæ, cum notabili apparatu Polonico & Lithuanico, in numero quattuordecim centorũ militum Graccouiam ingreſſus, in regiam caſtri Graccouieñ eſt perductus.

Sigillum annulare Cancellariæ regni datũ.

Alexandri aduentus.

Ad quem die Martis, ſeptima Decembris, Legati Szachmetczar imperatoris Thartarorum Zauolhenſium uenerunt, illum in ciuitatibus & caſtris commorari dicentes. Ipſos uero Thartaros intenſiſſimo frigore & inædia in campis ſterilibus conſumi, requirebantq; ut celerrime accingeret ſe, & cum eis pariter in hoſtes, ſecũdum prius concluſa, egrederetur. Et accepto reſponſo, q; peracta coronatione, ſuſceptoq; regno poſtulata proſequeretur & ad bellandum exiret, ad ſuos redierunt. Dux uero Alexander tercia dominica aduentus domini, quæ fuit duodecima menſis Decẽbris, in regem Poloniæ, in eccleſia Cathedrali Graccouieñ hora decimaſeptima, per Fridericum germanum ſuum, aſſiſtentibus ei Andrea Roſa Archiepiſcopo Leopolieñ, Creſlao Cuyauieñ & Cancellario regni, Ioanne Lubranſki Poſnanieñ. Vincentio Przerapſki Ploceñ, Luca de Thorun Varmieñ Epiſcopis, & pluribus abbatibus infulatis. Præſentibus inſuper & inſpectantibus Elizabeth regina Poloniæ genitrice regis, Conrado Mazouiæ de regno Poloniæ. Item principe Moſaiczki, Michaele Glinſki, Georgio Grodzinſki de magnoducatu Lithuaniæ ducibus, & maxima copia plebis ac nunciorum, inunctus & coronatus eſt.

Alexandri coronatio.

Deinde prandijs Prælatos, Duces, Barones, & uniuerſitatem Graccoui. refecit, haſtiludijs & ſolatijs interpoſitis. Aduenerunt tandem ad regem Alexandrum Illuſtriſſimus dux Sigiſmundus ex Hungaria frater eius die Saturni, decimaoctaua menſis Decembris, Ioannes Baduarius Orator Venetorũ, ad commendandum ſeſe Alexandro regi nouiter introniſato.

Sigiſmũdi aduentus.

Et Helena coniunx regis Alexandri, filia Iwan ducis Moſkouiæ, quæ ſolenniter per Graccouiam in arcem regiam, die Veneris, quarta Februarij, in medio horæ uigeſimæprimæ inducta eſt. Conſtitutoq; de conſilio totius ſenatus regni Friderico Cardinali & germano in gubernatorẽ regni Poloniæ, rex Alexander in Lithuaniã die Martis, tercia Maij, hora tredecima, & fuit dies inuentiõis ſanctæ Crucis exiuit.

Alexandri in Lithuaniam reditus.

Quem Creſlaus Cancellarius ſenectute, uti ſe excuſabat, grauatus, Mathias autem de Drzeuicza præpoſitus Scarbimirieñ, & Vicecancellarius regni ægra corporis laborans ualetudine, non erant ſecuti, quamobrem ſenatu regni promouente, Ioannes de Laſko Canonicus Graccouieñ de Cancellario Curiæ epiſcopalis Creſlai Epiſcopi Vladiſlauieñ in ſecretarium regium uices Cancellarij & Vicecancellarij abſentium apud regem geſturus, creatus & inſtitutus erat, ſigillo anulari per regem manui ſuæ impoſito, & iuramento corporali per eum in manibus præfati Friderici & aliorum prælatorum regni in preſentia regis, quod ſenatores regni iurare conſueuerunt, preſtito. Et quom omnia pacata uiderentur. Thartari

Ioannes de Laſko Secretarius creatus.

Thartarorum uaſtatio in Ruſſia.

Przecopen̄ prope feſtum ſancti Michaelis propter negligentiam præfectorum, crudeliter gladio, igne, & occiſione Ruſſiam & diſtrictum Sandomiriæ uaſtauerunt. Exuſſerunt Rzeſſow, Iaroſlaw, Radimno, Bels, Daunicza, Kunow, Lagow, & magnam Oppatow, quoniam hucuſq; Cometes precedens girabat. Depellenteſq; innumerabilem prædam, in aquis ultra q̄ mille homines tranatando Iſtulam ſuffocarunt. Fertur autem Thartaros numero triginta millium, ſed ut eorum mos eſt in ſtadia diuidi per quattuor aut circiter millia diuiſim ſparſis fuiſſe, & uſq; ad magnam Oppatow regni Poloniæ perueniſſe. Dux inſuper Moſkouiæ Iwan eodem tempore per filium ſuum Demetrium, caſtrum Smolenſko obſidebat, quod gentes regis Alexandri ſtrennue defenderunt. Verum plurima negligebantur per præfatum Alexandrum & ægre defenſa erant.

Smolenſko caſtrũ obſeſſum.

CAPVT LXXXI.

ANno autem ſequenti ſcilicet 1505 Friderico Cardinali longa ægritudine male franczoſæ fatigato, & in Marcio defuncto, rex Alexander in Aprili circa dominicam Palmarum in Lithuania cum ſuis, duci Iwan Moſkouiæ tenere inuiolabiliter pacem ſex annis iurauit. Et econtra dux Moſkouiæ pari uiciſſitudine cuſtodire & ſeruare pacem duci magno Lithuaniæ Alexandro & ipſius Boyarijs iurauit. Redienſq; ex Lithuania rex Alexander conuocationem in Lublin, pro die apoſtolorum Simonis & Iudæ, pro metis & reſiſtentia opponenda Stephano Palatino Valachiæ, qui diſtrictum Pokucze ſub mōtibus Hungariæ temere inuadens occupare nitebatur, atq; pro defenſa a thartaris tenuit. In eadem conuentione Ioānes de Laſko ſecretarius regis creatus & pronūciatus eſt Cancellarius regni Poloniæ. Stipendiarij autem ære communi conducti, & in Ruſſia poſiti, pro defenſa ab incurſu Barbarorum, in Poloniam redeuntes, uillas ſpiritualium Epiſcopi Graccouien̄, Abbatis Andrzeiouien̄, Prepoſiti Miechouien̄ & cæterorum expilarunt & uaſtauerunt. Nec contributio ſpiritualium liberabat, quoniam rector gregis aberat. Rege Alexandro in Pruſſiam de conſilio conſiliariorum tam Poloniæ q̄ Pruſſiæ terrarum ſecedente. Anno quoq; domini 1505 die Saturni, undecima menſis Ianuarij. Rex Alexander de Graccouia in Brzeſczie Ruthenicum, ad tenendum conuentionem Lithuanorum & Ruthenorum exiuit, quam ibidem cum prælatis & Baronibus, alijſq; optimatibus illius ducatus celebrauit, perſonaliter ſed ſeorſum uenietibus Alberto Tabor Epiſcopo Vilnen̄, Ioanne Zabrzezinſki palatino Trocen̄, item duobus alijs æque magnificis ſcilicet Staniſlao Zarnowiecz Capitaneo Samagittiæ, & Staniſlao Kyſka in Piotrouitz Capitaneo, exercituū magniducatus Lithuaniæ Campiductore generali, ſed ad conſiliū regis & magniducis ueni re abſtinentibus ob ſuſpectas inſidias uitæ eorum apud regem & magnūducem in caſtro ipſo Brzeſten̄, per Michaelem ducem Glinſki ſumminiſtratas, quippe qui occulto pectore ſeditioſum quiddam pro imperio & gubernatione eiuſdē ducatus geſtare cōſueuerat, quod ipſi dn̄i contra eū affirmarūt, ſuadebat muſſitabatq; apud aures regias diu noctuq; ad iſtorū dominorum ſibi publice & priuatim reſiſtentiū uitæ, honoris, & officiorū priuationē, actūq; fuiſſet de illis,

Pax facta inter Alexandrũ & ducẽ Moſkouiæ.

Conuentio in Lublyn.

Conuentio in Brzeſczije.

Michael Glinſky magnũducatũ Lithuaniæ affectat.

ſuiſſent de illis, niſi tunc a ſummo uitæ honoris & officiorum periculo eui-
ciſſet illos Ioannes de Laſko Cancellarius regni Ioāne de Oſzwiancim The-
ologo Canonico Graccouieñ confeſſore regio ſibi in hoc pietatis opere in-
genue aſſiſtente, contra inſultum regis & magniducis deliberationem, quam
rex ad uota ducis Michaelis non diffidebatur pectori ſuo regio herentem ac
cōtra Michaelis ipſius temeritatem propoſita ſibi ſtrenue auctoritate regni
Poloniæ, cuius Cancellarius eſſet, proteſtabatur, quia a rege diſcedere in re-
gnum mallet q̄ iſti errori ſedicioſo intereſſe. Quoquidem Cancellario inſtan
te temperatum erat ab exicioſo illo proceſſu, tantummodo Ioanni Zabrze-
zinſki palatinatus Troceñ adimebatur, ad quem Nicolaus Radiuil non iu-
re priuatiōis, ſed cuiuſdā maleuolentiæ, & eoipſo Ioāne Zabrzezinſki iſtud
paruipendente ſuffectus erat, qui tamen Zabrzezinſki cū ipſis alijs hac do-
nati erāt gratia, ut & in regno & in iſto magnoducatu curarēt interim Maie
ſtatē regiā ſibi efficere reconciliatā, quod dñi ipſi conſcij innocentiæ & inte
gritatis ſuæ exiſtentes ſe facturos obtulerunt. Ibidem aduenit Szachmetczar
imperator Thartarorum Zauolhenſium, quem rex Alexander ad unum mi
liare in obuiū illi pompoſe exeūdo, honorifice ſuſcepit & tractauit. Is Szach
metczar in illa horride frigiditatis hyeme, qua regem Alexandrū ad bellan-
dum requiſierat, ab imperatore Przecopeñ Mendligero, contra quē fuit ad-
ductus, profligatus (uxore Zauolhenſis & maiori parte exercitus eius hor-
rente frigus, miſeriam, & defectum uictualium, imperatori Przecopeñ Men-
dligero adherente) ſolus ipſe Szachmet Zauolhenſis cum tricētis equis, ad
Bialogrod Valachiæ fugit, ad Thurcam pro ſubſidio tranſiturus. Vt autem
certa relatione didicit imperatorem thurcarum Baiſſetum commiſiſſe Capi
taneo Bialogrodenſi, ut Szachmetczar detineretur ac incarceraretur, & in
Bizantiū ad Ceſarē mitteretur uinctus, Szachmetczar celeriter de campis
Bialogrod ſe arripiens, fugit & non ſubſtitit, donec prope Kiow peruenit &
illic reſedit. Hunc Capitaneus Kiouieñ circumdando, coegit in Vilnam Lith
uaniæ trāſire. Quo longo tempore, mora & expectatione afflicto, fugere plu
ries ad Thartariam tentauit, tamen conſequutus reducebatur & cuſtodieba-
tur, donec regi Alexandro in Brzeſczie adduceretur. Cui rex q̄uis ſe hilarem
exhibuerit, tamen nōnihil ægre tulit ꝙ ſecus fecerit q̄ debuerit feciſſe, nihi-
lominus fraterne eum proſecutus Poloniam ſecum illum ad conuentionem
Radomieñ abduxit, ut liberius accuſationem in eum tranſferret. Rex autem
in Poloniam ad conuentionem Radomieñ tranſiens, præfatū Cæſarem Za-
uolhenſem ſecum adduxit. Et primum locato eo in Noua ciuitate Mazouiæ,
accerſiuit tandem ipſum, & in quadā uilla iuxta Radom poſuit. Hic Szach-
metczar perſonaliter in concilio regis Radomieñ conſtitutus, tum lamenta-
biliter, tum rationabiliter, tum etiam audacter regi Alexandro & eius conſi-
lio expoſuit & imputauit, ꝙ propter eos & ligam eorū tam exercitum q̄ om
nia ſua perdidiſſet. Agerent itaq; ꝙ libertate donaretur, & ſua per eoſdem
ueluti confratres rehaberet. Aliter deus iuſtus iudex, coram quo cū rege Ale
xandro æquo pede, certiſſime conſtitui aſſerebat, iudicabit cauſam noſtram
in condemnationem Alexandri uiolatoris iuramenti & promiſſorum. Hæc

Ceſarū Thartaricorū in teſtinum bellum.

Mandatum Thurci.

Conuentio Radomieñ.

Barbarus. Reſponſum tamē accepit nomine utriuſq; domini prolatum, quia neq; deum neq; homines accuſare debeat, ſed ſolus ipſe ſibi & tam præmortuo Alberto regi q̄ regnāti Alexandro reus uel maxime fuerit, Inprimis quia initam cum ipſis regibus confœderationem non ſeruauerit, quippe cum in fide promiſſa cum gente ſua tota permitteretur in campis magniducatus conſiſtere, ipſe fœderis immemor nonnihil hoſtiliter circa Kyouiam contra magnumducem attentare nō erubuit, et tandem, quod dictum eſt, gentem perdiderit, hoſtemq; regni & magniducatus ſua gente auxerit, cū tamen pius princeps magnus dux hoc illi pacienter ferre, & ad propoſitam actionem bellicā eū ſeruare uoluit & hortatus ē, ut a Kiouieñ diſtrictibus ac a uicinitate Thartarorū Thauricanorum uerſus Starodub in fines Moſkorum ſoluiſſet, receſſiſſetq; procul ab eo loco unde periculum illi indubitanter imineret, ne incaute circumuentus gentem perderet ſuam, quod Cæſar faciundum reſpuit & tantos in gente familiaq; ſua motus per quandam immodeſtiam excitaret, ut uxorē & multos ex ſuis ad defectionē impelleret, qui quod ſupradixeram dū conſcius negare & ſe iuſtificare haud potuerat, peciȷt ſe nihilominus ad recuperationem ſuæ Thartariæ iuuandum, cūq; de modo recuperationis mutuo deliberaretur preſumebat faciliter futurū, ſi eius frater permitteretur ad thartaros Nohayſkie progredi, qui fratres Cæſares illorum Thartarorum ſibi in auxilium educeret, qui ut non inconſolatus eſſet bene ſperare & expectare iubetur, donec gentes ad bellandū ordinarentur. Ille inſpecta multitudine hominum & iſti inquit, cur non bellarent. Reſponſum eſt nō ſicut in Thartariȷs chriſtianos oēs paſſim bella obire, attamen ut gratus & acceptus apud Conſiliarios utriuſq; dominiȷ eſſe uideretur tam Poloni q̄ Lithuani quorum tunc cum rege ex Lithuania in Radom non pauci uenerant, promiſerūt Cæſarem cum gente armata Polonorum Lithuanorum & Thartarorum magnumducatum incolentium ad recuperandam ſuam Thartariam uerſus Thauricanū Cæſarem expediēdum, a quo Thauricano credidit ipſe Szachmetczar ſuos ad ſe redituros thartaros q̄primum pileum ſuum inſpectare poſſent, quam in ſpem per Szachmetczar declaratam. Rex cum Conſiliariȷs utriuſq; dominiȷ Kozack, Soltan germanum Czaris eiuſdem expediuerūt & libertate donarunt ad thartarias Nohayſkye ultra fluuiū Volham iturū, quo Cæſar Szachmetczar adeo exhilaratus erat, ut ibidem plurimum ſe letatum conſolatūq; diceret, ſemperq; in fide abſq; ſuſpitione perfugiȷ ſe manſurum promitteret, expectaturus abſq; dolore & mœſtitia reditum reſponſumq; fraternū, & ita optime in hac Radomieñ conuentione contentatū ſe profeſſus erat. Germanus autē Ceſaris Kozack Soltan ad fines Lithuaniæ deductus, trans Volham fauſte peruenit, & ei cōmiſſa fideliter ordinauit. Interim rex Alexander contra graſſatores, raptores, & deprædatores in conuentione Radomieñ agens, iuſſit quandam mulierē nobilem Ruſſinowſka nuncupatam, in ocreis & calcaribus (quoniam fur erat equeſtris, multos nobiles in illis locis ſpolians & domos diruens) ſuſpēdere. Alios uero raptores de quibus erāt Oſſuchowſki & Miſſowſki decollare iuſſit. Itē reconciliationē dominorū Lithuaniæ ut dictū, ſine cauſa infamatorū cōſiliariȷ regni Poloniæ curabāt cū rege Alexandro componere

Cęſar Thartarorum fidefragus.

Alexāder graſſatores intercepit.

dro cõponere. Cumq; cauſam criminationis exquireret, Dux Michael nomine regis obiciebat illis inobedientiam, quia rege mãdante q̃ Georgius Ilinytz caſtrolyda ceſſiſſet in perſonam Droſzdza Rutheni, illi prohibuerũt caſtro cedendum. Sed qui Droſzdzam factionis Michaelinæ cõſcium clam aſſererent quia Michaelis conſanguineus eſſet, ceſſioneq; eiuſmodi ex ea cauſa ad regiæ maieſtatis in Lithuaniam ex regno aduentũ ſuſpendendam putarunt, clam apud regem ibidem in Radom obtinuerunt ut ad uota & interceſſiones conſiliariorum Poloniæ rex promitteret, q̃primum Lithuaniam rediret admittere illos in ſuam priſtinã gratiam regiam, Conſiliarij aũt Poloniæ de hac maieſtatis regiæ benignitate erant contenti, nõ indignũ putantes rem in Lithuaniam reici tanq̃ propter auctoritatem illius reipublicæ, quia tanq̃ domeſticum Lithuaniæ negocium eſſet. Igitur Lithuani poſt dominicam trinitatis diſceſſerunt. In eadem conuentione Minores Poloni oblationem fertonum admiſerunt, Maiores uero denegarũt. De hinc rex Alexander ſoluens habenas (conſulentibus medicis quoniam paraliticus erat) ad Graccouiam tranſiens. Szachmetezar cum Lithuanis in magnumducatum Lithuaniæ miſit in Troki honeſte & libere ad ſuum uſq; in Lithuaniam reditum ſeruandũ, quatinus rex ſecum Lithuaniæ fœliciter conueniens pro ipſius expeditione in Radom deliberata conſuluiſſet. Interim tamen cũ Cæſar libertate in Troki frueretur octuaginta nũctij ſeu thartari de thartarijs Nohayſkie ſeſe a Cæſaribus, quorũ multi illis thartarijs imperare conſueuerũt ad eundem Szachmetezar in Nohay ad Cæſares illos tanq̃ fratres & Cõmilitones reducendũ miſſos aſſerentes Vilnam ueniũt, permiſſi ad Cæſarem alloquendum libere ei conuerſantur. Interim etiam dum unacum Cæſare omnibus neceſſarijs uictus & ueſtium per Lithuaniæ conſiliarios prouiderentur. Szachmetezar cũ ſuis omnibus pro quibuſcumq;, equos & iumenta ad inſedendum habere potuit, ex Troky inſalutatis conſiliarijs Lithuaniæ clam fugæ ſe cõmittit, oblitus promiſſorum omnium pro ipſo & per ipſum in Radom conſultorum & iureiurando roboratorum, ſed per Lithuanos inſecutus comprehenſus & in Troky reductus erat ad regis ex regno reditũ cuſtodiendus, Sub id etiã tempus dũ rex in regno immoratur adueniũt Vilnam ad conſiliarios Lithuaniæ Oratores Mendligeri Cæſaris Przecopeñ ſeu Thauricani cõmiſſa Cæſaris referunt, ut ſi ſaperent cæſarẽ Szachmetezar captiuarent, quemadmodũ patruo ipſius Mendligeri priſci & antiquiores Lithuanorum fecerũt, quod ſi facerent eis pacem & adiutoria ſempiterna promitteret, quæ melius preſtaret ipſis tanq̃ propinquitate & adiacentia loci iunctus, q̃ imperator Zauolhenſis remotus. Crediderunt Lithuani uerbis Menligeri ſatis doloſis & nunq̃ uerificatis, Reſponderuntq; oratoribus eius optata iſtic ad regiæ Maieſtatis noticiam reicienda.

Contributio fertonum decreta.

CAPVT LXXXII.

NVnc ad regem redeamus. Ex Radom rex Alexander in Graccouiam diuertens dominica decem miliũ militum, quæ fuit dies uigeſimaſecunda Iunij, hora decimaoctaua eam intrauit. Et ſubſequuti ſunt Oratores Bogdan Palatini Valachiæ, qui in Radom aduenerant

Reditus Alexandri de Radom.

Oratores Palatini Valachię.

Et Elizabeth virginem ultimo natam, ſororem regum in matrimonium ſuo principi poſtularunt, quod ut facilius aſſequeretur diſtrictus, iunctos Ruſſiæ Valachiæ Czeſſibieſzi & Thieſzmienicza, quos pater eius ui & armis occupauerat, regi Alexandro reddidit. Sed uirgine penitus diſſentiẽte, & q; eſſet hõ alterius ritus, ac monoculus obijciente, infecta re inconſolati abſceſſerũt. Reginaq; Poloniæ Elizabeth, regum & uirginis genitrice, penultima Augusti moriente, ſpem coniugij protraxit & abſtulit. Excuſationemq; propter lugubritatem opportune intulit. Tandem rex in kalendis Octobris e Graccouia peramplius eam non uiſurus, hora decimanona exiuit, & conuentionem

Conuentus in Lublin.

in Lublin in mẽſe Ianuario anno domini 1506 celebrauit. In qua primũ diſſen-

Morſus in ſpirituales.

ſio ſuborta fuit ſæcularium aduerſus ſpirituales, ut ſcilicet iuxta regem ſpirituales non ambas partes eius cingentes, ſed tantũmodo in dextra parte ſederent. Et q; ſpirituales ad bella irent, & maiores expeditiones (quia plura q̃ ſæculares poſſiderent) facerent & expedirent. Quibus ſedatis & ſpiritualibus in ſuo ueteri præſidentiæ & libertatũ iure cõſeruatis, pro defenſione regni nouam monetam mediorum groſſorum cudere conſtituerunt. Et q; ſtipediarij conducerentur, in Ruſſiamq; mitterentur, tunc rex ex Lublin, in Lithuaniã circa Gregorij perrexit. Initoq; Vilnæ conſilio pro Szachmetczar & pro illis octoginta ad eum ex Nohay miſſis qui illum, ut rebatur, ad fugam ſollicitarũt reuocauit Vilnam ex Troky Cæſar in tentorijſq; ſub cuſtodia cum Thartaris & ſuis & illis Nohayſczy ſtetit, celebratoq; mature conſilio de nõ obſeruato iuramento & de inſidijs magnoducatui circa Kyow ſtructis accuſatus, tandem de unanimi Lithuanorum & Ruthenorum conſilio per Michaelem Glynſki cum aulicis Lithuanis aggreſſus, iuſſus eſt in Kowno deportari, ſeruandus ibi tamdiu quouſq; Kozak Soltan auxilia illi ex Nohay adduce-

Thartari Ruſſiam Lithuaniamq; vaſtant.

ret, reliqui diuiſim in curijs & uicis deſignati ad id ſeruãdi. Et Thartari Przecopeñ circa feſta paſchæ Ruſſiam & Lithuaniam ingreſſi, tyrannide terribili uſi, domos & aceruos cum frumentis exurebant, homines & pecora quæ abducere non ualebant, ſecabant, utq; certificatores referebant, ſuper prædicta fere infinitum populum, quia centum milia abduxerant. Et quom uix quinq; milia Thartarorum fuerunt, cuiq; thartaro uigintiquinq; homines ſorte ceſſerunt. Illiſq; diebus erat quidam deceptor prope oppidũ Ilkuſz in uilla Ba-

Ficti medici defraudatio.

lin, ab euentu ꝓpheta Balinſki agnominatus. Is quom eſſet Polonus in Hungaria & Septemcaſtreñ terris Empericam medicinam exercens, & ut ſæpe plures occidens, in præfatam Balin perueniens, Græcum genere & lingua ſe aſſerebat & peritiſſimum medicum. Ad quem ex uniuerſo regno, præcipue tamẽ ciues ex Graccouia plures cõfluebant, & in ædibus ipſius uillanis iacentes, remedijs ac incantationibus utebantur, fiducia & promiſſis pleni. Ex ditioribus non niſi centum aureos exigens, propter quod a certis medicis Centurio uel Centenarius, a mercede centum ducatorũ nuncupabatur. Hũc itaq; ex fama multorum rex Alexander languidus & paraliticus reſciens, ad

Medicus Balinſky ad regẽ accerſitus.

ſeſe curandum accerſiit, qui nullatenus acquieuit nec ire uoluit, niſi prius trecentis aureis pro uia ſubarratus, & equis optimis cum curru & equitibus deducentibus prouiſus. Et fere totam Apotecam ex apotecario regio ſecum re-

recipiens, iuxta

ſpiens,iuxta Graccouiam per Cleparz(non enim in Graccouiam unꝗ de/ſcendebat)ad regem Alexandrũ in Lithuaniã perrexit,in caſtro Vilneñ(ce/dentibus non tamen Emperico conſentientibus,ſed ad uotum & imperium Michaelis Glinſki,ſecus facere non audentibus medicis regijs)ex ſtuba gran di facto balneo iuſſu Emperici,uapores ex coctione herbarum producens,re gem ad ſudandum deſuper locabat. Ad bibendumq; uinum & malmaticum ei in balneo,& mox exeunti balneũ porrigebat,quæ in paraliſi apud omnes medicos ſuſpectiſſima ſunt. Et quom rex debilitatus,uiribuſq; deſtitutus in peſſundationem ac deſperationem deductus erat,Mathias de Blonie regius phiſicus Ioannem de Laſko Cancellariũ ſollicitat,curaret auctoritate ſua & regni,regem de manu pſeudomedici eruendum,alioqui rex ſubito cum ſudo/ribus ſpiritum exalaret,qui Cancellarius dum contra Empericũ inuehit Mi/chael Glinſki ne regis impediatur cura,eum defendit,quouſq; conuocatis & perſuaſis per Cancellariũ conſiliarijs decernitur capiendus ad arbitriũ fratris regij ducis Sigiſmundi,qui pro corrupta fratris regis uitæ ſanitate faceret cũ inſano medico iudicium demeritum,captus pſeudomedicus in carceres deici tur,Michael tamen Glynſki de ipſius miſſione & fuga inſimulatus,qui medi cus clam de carcere quomodocumq; dimiſſus per Pruſſiam ad monaſterium ſanctimonialium in Swierzyniecz ante Graccouiam perueniens,uxorem ſu/am filiam Balinſki cum propheta prædicto commorare,ob infamationem & deluſionem eius recuſantem,requirebat ac repetebat. Et ea non rehabita, in Teſſin ſe tranſtulit. Deinde in Rupellam Kazimiriæ ſancti Staniſlai,ad monaſterium heremitarum ſancti Pauli declinauit,& clam permanſit. Quẽ Laurentius Miedzileſky,Notarius Cancellariæ regis,qui olim in cura eius fuit,reperiens,cũ ſocietate ſua prophetam Balinſki traxit,& in carceribus loci ordinarij,in curia epiſcopali concluſit. Inde ne moreretur dimiſſus eua/ſit. Et poſtea interiecto longiuſculo tempore,Alchimiam & Philoſophiam denuo in Graccouia clandeſtine practicare cœpit. Quomq; in ambabus tam Alchimia ꝗ Philoſophia defeciſſet & notatus fuiſſet. Acceptis in mutuũ ab aliquibus ciuibus pluribus ducatis,nocturno tempore fugit,nec uſꝗ compa/ruit. Et quom tales ſeductores pluries apparuerunt,noſtri tamen homines uanitatibus oblectati,uſq; in hos dies cauti eſſe nolunt. Circa feſtum.ſ.Lau/rentij dum rex maleualens Vilnæ decumbit,Thartarorum uiginti quattuor aut ſex millia nunciantur non ſolum in Lithuaniam,ſed directe uerſus Vil/nam progredi. Quorũ tranſitu rex commotus tametſi languidus Conſiliari/os uocat conſultat,& contra Thartaros expeditionem decernit. Cui cum Mi chael nomine procerũ reſponderet,abſq; rege nequaꝗ ituros. Mathias Blo/nye Phiſicus regius obſecrat ne rex moueatur, quem præſagit hoc ipſo ſo/lo æſtiui temporis trãſitu,citius ad ſuum ꝗ hoſtium interitum perducendum. Vicit tamen pertinax Michaelis reſponſio ut rex ipſe animo ꝗuis debili ta/men audacter declararet ſe contra Thartaros iturum,peruenitq; in quadri/ga uectus ad caſtrum Lyda,cui appropinquabant Thartari,Helena Magna/dux & coniunx,ſequuta erat regem,quia uidit moribundum. Cumq; ſpecu/latores regem auiſatum facerent de triginta milibus Thartarorum uerſus

Kloczko euntiũ

Prodigioſa ei/us medicina.

Medicus in carceres deijcitur.

Thartarorũ in Lithuaniã ſubita irruptio.

Kloczko cuntium in quibus Cezarelli eſſent aliquot, Rex nimium moleſtiæ concepit q̄ equo inſidere nequiret, exinde ſubito morbum incidit, a quo ſuffragio medici excitatur, & Staniſlao Kyska Campiductori generali exercitū committit, qui obuiam Thartaris iret. Cum Kyska uniuerſi Barones & Michael miſſi. Ad cuſtodiam uero corporis regij Albertus Vilneñ Epiſcopus Ioannes Zabrzezinski cum Ioanne de Lasko Cancellario deputati. Qui cū ſuper iſtis extremis mutuo deliberarent euentibus, communi conſenſu ſtatuunt Sigiſmundum ducem, regis fratrem, Glogouiæ agentem uocandū. Suggerunt etiam Michaeli q̄ & ipſe litteras pro duce ipſo ſcribat, ut quantocitius Lithuaniam aduenire acceleret, ſiue enim uiuet ſiue morietur rex, & ſimiliter ſiue uincentur Thartari ſiue non, putarunt neceſſarium de hijs ducem tanq̄ futurum regis ſucceſſorem & heredem auiſandū. Interim Kyſka quadā egritudine incepit laborare adeo ut uix equum aſcenderet. Thartari autem a Kloczko uerſus Lyda nunctiantur appropinquare, relictis ultra Kloczko impedimētis & biſſaccis eorum in uno certo delecto ſecuriori loco & parte ſuorum minus ualentium pro tutamento cum his remanente, numeratis circiter uiginti millibus delectorum pugnatorum Thartarorum. Interim etiam medicus regius de Blonije Cancellariū auiſatum facit, procuraret prouidendam regis animæ ſalutem, ſic in exercitu Kyska egrotatus ad exercitum dirigendum Michaelem ſubſtituit, ſibiq; & Baronibus per eum prius ordinatos exercitus commendat egreualens. In Lyda autem Cancellarius, inito cū aſſeſſoribus regis cuſtodiæ conſilio, regem Euchariſtiæ ſacramento procurat, conuocatis Helena magnaduce & his ipſis aſſeſſoribus, ac Cancellariæ Lithuanæ Secretarijs. Theſauros regis de ſcrinijs curruum ac ab Helena magnaduce recipi, & coram rege ſecerni ſuper eiſq; & ſepultura ultimam a rege exquirit & conſcribit uoluntatem, quam ſigillatam ad aduentum fratris regij, ducis Sigiſmundi unacū ſupellectili regia, quæ in auro, argento, gemmis monilibus, anulis, & ueſtibus ad centum millia, aut circa eſtimabatur, procurat ſeruandam. Et cum tanq̄ uolatiles frequentes ab exercitu regis nunctij aduenirent nunctiantes q̄ nec mora ſecuritati regiæ cōſulatur, quia temere Thartari ſe opponant, & uerſus Lydam pergere contendant. Corpus regium uix ſpiritum retinens conſilio medici in feretra ponitur, & inter equos alternatim per duos feretrum portantes ducturæ Nobilium polonorū duorum Nicolai de Roſzoczyeze, qui demum Caſtellanus Bijechouieñ creatur, & Ioannis de Sobothka eiuſdem Cancellarij conſanguineorum committitur, qui aurigarum uices geſſere, eorumq; ductu & aſſiſtentium cura, rex iam moriturus, Helena coniuge comitante diu noctuq; Vilnam defertur. Cuius cuſtodijs diurnis atq; nocturnis fratres minores adhibentur. Moxq; nunctij adueniunt uictos Thartaros nunctiant. Rex tametſi iam tunc uſu dictionis abuteretur, audita tamen relatione uictoriæ, eliquat lachrimas, oculos ad deum leuat, & manu ægreualente tanq̄ gratulatus aſtantibus ueſtes grabatum regis tegentes remouet, & aſtantibus manu leuatas donat, cuius munificentia et liberalitas uniuerſos aſtantes religioſorum, & anilium conditionum ad conlachrymandum & eiulandū concitat. Deinde mox rex deo ſpiritum reddit, & patrimoniū

Alexander in morbū incidit

Dux Sigiſmūdus in Lithuaniam uocatur.

Alexander viatico ſalutis p̄uidetur.

Alexāder deo ſpiritū reddit.

et patrimonium magniducatus ſuo periculo inter agonizandum ab hoſtibus defenſum ſucceſſori reliquit integrum. Cuius corpus debita reuerentia con/ditum uſq; ad Sigiſmundi ducis aduentum adſeruatum eſt. Congreſſi autem cum Lithuanis erant Thartarorũ quindecim millia circa Kloczko per Lithuanos uictorioſiſſime fuſa ceſaq;, paucis de curia regis ex Vilna aduenietibus Polonis, quorum Sandiuogium de Czarnkow Baronem palatini Poſnanieñ filium cum cæteris familiaribus Cancellarius ductorem præfecerat, qui licet certamine ſe non immiſcuerant, quia tardiuſcule uenerant, armis tamen fulgẽtes in monticulo prope lacum & paludem pugnæ per Thartaros uiſi, nõ parum hoſtibus timoris, & Lithuanis animi præbuere, quippe ut illos inſpectarent Thartari, qui tum pro palude cum Lithuanis certabant, putantes a Polonis quos per habitũ et equites nouerant, noua magnaq; Lithuanis præſidia aduentaſſe, fugæ ſe committebant, quos Lithuani inſequentes ſtrauerũt, ut ueluti in meſſe manipuli per aliquot millia iacerent corpora occiſorum, quorũ Lithuani nonnullos uinctos, equorũ uero circiter duodecim millia ex ipſo cõflictu retulerũt. Duo uero Cæſareoli ſeu filij Cæſaris, ad paludes & loca limoſa fugiẽtes, noctis obſcuritate ſaluati euaſerũt. Præfata aũt uictoria nõ Campiductori Kyſka aut duci Michaeli Glynſky, uel eorum, ſed dei ſolius prouidentiæ & regis fœlicitati attribuebatur, qui dum cum morte et terreno hoſte ſimul luctaret, deuicto hoſte, per mortem uictor uictus erat. Sub eodẽ tempore puta die Saturni, octaua menſis Auguſti. Stella crinita, nigra nuncupata de natura Saturni, circa polum ſupra ſeptiſtellium apparuit, altera nocte inter prædictas ſeptem ſtellas, quæ currus dicuntur, tandem ſub eis alijs noctibus, continuo declinans per Cancrum, Leonem, & Virginem, uſq; prope oriſontem Septemtrionis inclinata, in uigilia aſſumptionis Mariæ diſparuit. Et rex quoq; Alexander, quia Cometes ille per horoſcopum eius tranſiit. Item quia globus igneus clariſſimus eo tempe ſupra turrim prætorij Graccouieñ, in una noctium de ſuperioribus uelociſſime deſcendit, obitum principis loci ſignificans, Obijt autẽ mortem Vilnæ, die Mercurij, quæ eſt decima nona Auguſti, noctis ſequentis hora quarta. Sepultus in eccleſia Vilneñ, in ſacello iuxta germanum ſuum ducem Kazimirũ, die dominica, undecima menſis Octobris. Delegerat quidem & ipſe ſibi locum ſepulturæ, & per legittimum teſtamenti tenorem inſcripſerat Graccouiæ in Cathedrali eccleſia, pro qua re Cancellarius aduenienite Sigiſmundo duce concionabatur, publice obſecrando ducem & Conſiliarios Lithuaniæ, q; ultimæ uoluntati regis nõ præiudicarent, ſed eum permitterent cum regis funere ad regnum redire, tamen quia ſuſpicio de Michaele uehemens erat, quod cum funus de Lituania educeretur, idq; ſequerentur dux Sigiſmundus frater, & Barones ſumma daretur commoditas Michaeli Vilnam cum caſtris occupandi, Iccirco decreuerunt uoluntati ultimæ regis derogatum iri, & appoſitus eſt uicinus corpori beati Kazimiri germani præmortui. Et quo audentius decernũt uoluntati ultimæ derogandum, frater dux & Conſiliarij Lithuaniæ, eo magis ipſi Cancellario regis promittunt honorificentia tumuli, & anniuerſariorum fundatione memoriam regis teſtatam facere. Iſte unicus rex Polonorum in Lithuania tumulatus quieſcit.

Thartari a Lithuanis cæſi.

Cometes notabilis.

Signa mortis Alexandri.

Alexãder Vilnæ moritur & ſepelitur.

Deſcriptio mo rū Alexandri.

latus quieſcit. Fuit autē rex Alexander mediocris ſtaturæ, faciei aliquantulū oblongæ, oſſoſus, neruoſus, & uiribus corporis prædìtus, ſed uiribus animæ diminutus. Nam inter omnes fratres ſuos, minus bene diſcernebat. Et in perſuaſionibus ac rationibus oppoſitis, quid ſequendum, eligendumq; foret, raro diiudicabat, unde ſæpenumero taciturnitate, plura interrogata, propoſitaue abſoluebat. In bellis fortunæ non omnino expers, primum quidem per expeditionem contra Moſcos, Ductore ſuorum Lithuanorū fidelium exiſtente Bohemo Czyernyn Moſcos tunc uiribus & multitudine ſuperantes cum paucis Lithuanis & ſtipendiarijs deuicit. Item in auxilium fraternum Alberti regis contra Thurcas per Valachiam expeditionem facientis, ueniens dum in campis Podoliæ cum Thartaris ſecum confligere declinantibus conſiſteret, caſtrum Braczlaw erexit & perennem ſuorum magnorum operū memoriam conſtituit, tam regno Poloniæ, q̄ magnoducatui Lithuaniæ, in eo ipſo caſtro tutamen & ſingulare contra Thartaros propugnaculum. In ultimo uero mortis articulo, ſicut ſupraſcripſeram, moriens hoſtes uictorioſe profligauit. Sub principatu eius crebræ incurſiones, ſed non inultæ fuerūt, adeo tamen pius, liberalis, & æris, auriq; cupidus erat, ut quicquid peteretur, libēs tribuebat, & non prius eſſet ſollicitus nummorum habendorum, niſi prius ſe offerret indigens aut ſupplicans, cui ſubueniendum foret, aut ipſa neceſſitas urgeret. Curiam tenuit copioſam, dilectoribuſq; plura donabat, adeo liberaliter, ut eorum gratia nonnulla bona oppignoraret, & nonnunq̄ thezaurū exhauriret, q̄ pro ſtatus ſui temporali prouiſione exprouentibus regnis congerebat, Haſtiludiorum milites & magiſtros q̄ plures, cantores quoq; & fiſtulatores habuit. Et quia coniunx ipſius Helena de Moskouia ſciſmatica, prolem ædiderat nullam. Igitur ſicut dux Sigiſmundus de loco campeſtralium ſtationū, et de loco expeditionis contra Thartaros factæ ex Lyda de moribundo rege auiſatus erat, ſic eo uita functo, prælati & Barones Lithuaniæ pro ipſo duce Sigiſmundo germano regis defuncti, feſtine in Glogouiam Sleſiæ miſerunt. (Erat enim dux Oppauiæ, maioriſq; Glogouiæ, et Capitaneus ſupremus utriuſq; Sleſiæ) Qui propere per Poſnaniam & Mazouiam procedens, in Lithuaniam deuenit. Et prius per ducem Michaelem Glynsky, ſe de inſimulata ſeditione, hoc ipſo occurſu purgantem cum fautoribus ſuis inuitatus & exceptus eſt. Demum per alios dominos Lithuanos ſalutatus, uſq; in Vilnam perductus eſt. Vbi reperto fratre mortuo rege Alexandro, ſubſtitit, & uſq; in diē ſepulturæ permanſit. Pro qua per eundem aduenientem ducē adoptata erant feretra præcioſe tecta triginta unum. Equi axaminro, adamaſco, & cæteris præcioſis tecti, triginta duo. Vexilla octo, & quattuor equites ſingillatim haſtam gladium & ueſtes regis ferentes. Commendatus eſt ergo ſepulturæ, die qua ſupra, quom expleſſet ætatis ſuæ annos quadraginta quinq;, & dies quattuordecim. Regni uero Poloniæ annis quattuor completis, menſibus octo & diebus octo. Magniducatus autem Lithuaniæ annis quattuordecim, & quaſi duobus menſibus. Poſt prædicta eodē anno 1506, die Martis, uigeſima Octobris, quæ fuit tranſlationis ſancti Adalberti. Illuſtriſſimus dux Sigiſmundus in magnūducem Lithuaniæ, hora ſedecima, cū ſolennitate magna, & ſubiectorum eius,

Sigiſmundus in Lithuaniam vocatur.

Aduentus eius ad funebralem pompam.

Sigiſmundus in magnū ducem Lithuaniǫ electus.

ctorum eius, etiam ducis Michaelis Glynsky iuramentis, ſublimatus eſt.

CAPVT LXXXIII.

ANno domini 1502 in conuentione Korczyn, feria tertia infra octauas corporis Criſti. Alexander rex Poloniæ, de conſenſu expreſſo conſiliariorum regni, ad petitionem Reuerendi patris domini Creſlai de Kurozuanki Epiſcopi Wladiſlauieñ, & regni Poloniæ Cancellarij, ac Ioañis de Lasko Decani Wladiſlauieñ facientes compenſationem pro iure, quod Capitulum eccleſiæ Wladiſlauieñ ad præpoſituram ſancti Michaelis in caſtro Graccouieñ, per dotationem de menſa epiſcopatus Wladiſlauieñ. & deinde per incorporationem apoſtolicam habuit, Capitulo Wladiſlauieñ facta. Iuſpatronatus parrochialis in Gambin dioceſis Poſnanieñ, quæ de iurepatronatus regis Poloniæ exiſtebat, donatione perpetua & irreuocabili, eccleſiæ Wladiſlauieñ donauit. Litteras deſuper nouas ſub ſigillo ſuo decernendo. Quam donationem Ioannes Lubransky epiſcopus Poſnanieñ, auctoritate ordinaria confirmando, eandẽ eccleſiam Capitulo Wladiſlauieñ incorporauit, confirmatione apoſtolica ſubſequuta. Eodem anno in menſe Iulio Thurcas obſidentes caſtrum Iaicza, Hungari profligauerunt & repulerunt, uerum cum multis ſuis deſideratis & occiſis. Item eclipſis ſolis, decem punctorum ſuper 16 gradu Libræ, eodem anno in kalendis Octobris fuit, ut Mathematici teſtati ſunt abundantiæ boni ſignificatiua, quoniam Venus principalis ſignificatrix eius fuit. Anno quo ſupra quingenteſimo ſecundo ſupra milleſimum, Sereniſſimus Wladiſlaus Hungariæ & Bohemiæ rex accepit in coniugem uirginem Annam de regno Franciæ, quæ per Italiam & Venetias in Hungariam ante feſtum ſancti Michaelis introducta. Coronata fuit ipſo die ſancti Michaelis, & fuit dies Iouis uigeſimanona Septembris, in Alba regali. Deinde Budam adducta, nuptiæ more regio die Iouis, ſexta Octobris cũ pluribus triumphis & ſolacijs celebrabantur. Eiſdem temporibus ex commiſſo Hungarorũ, intrauerũt Thurciam Petrus Palatinus Tranſſiluanieñ, Ioza, & Ioannes alias Hanzlyg olim regis Mathiæ naturalis filius. et Bodon ciuitatem habentem emporium exuſſerunt, oppidaq; ac uillas uicinas, & ſine offenſa redierunt. Anno domini 1503, die Martis, quartadecima menſis Marcij, alias poſt dominicam Reminiſcere, feria tertia in nocte ſequenti. Illuſtriſſimus ac Reuerendiſſimus dominus Fridericus Cardinalis præsbiter ſanctæ Romanæ eccleſiæ in ſeptem folijs, Primaſq; Gnezneñ, & Epiſcopus Graccouieñ, in curia epiſcopali Graccouiæ, uitam temporalem morte conſumauit & finiuit. Cauſa fuit reſolutio uirtutum, ex pernicioſo morbo gallico, cum inobſeruatione regiminis. Bibit ſiquidem ultra modum & menſuram fortia potagia, & ut ſæpe nocte, ſpreta philoſophorum doctrina & obedientia. Extinctus eſt & Marianus Suffraganeus eius Graccouieñ, dominica Reminiſcere poſt occaſum ſolis. Signũ præbens mortis domini Cardinalis, ut ſicut in uita, ita & in morte illi fideliter famularetur ac præcederet. Fuit Marianus genere Slauus de Hungaria religioſus ordinis ſancti Dominici, Theologus acutus, lingua facundus, plura genera linguarum callens, & expedite pronuncians, Latinum, Slauonicum, Polonicum, Almanicum, &

K Hungaricum.

Iuriſpatronat⁹ permutatio.

Eclipſis ſolis.

Anna ex Francia Vladiſlao regi Hungariæ nupta.

Frideric⁹ Cardinalis mortuus.

Mariani ſuffraganei ſui obit⁹

Hungaricum. Traditus autem fuit ſepulturæ dominus Fridericus Cardinalis, die Mercurij, quinta Aprilis, & fuit poſt dominicam Iudica, in ſcalis ante maius altare eccleſiæ Cathedralis Graccouień, ſub crate tumulatus. Extant ac eminent ſecti lapides in præfatis ſcalis pro ſempiterna memoria eleuati. Hic Fridericus Cardinalis fuit proceræ & altæ ſtaturæ, ſecundū collum procliuus & inclinatus. Hic cum matre ſua Elizabeth regina Poloniæ, tabernaculum & incluſorium teſtæ ſancti Staniſlai patroni noſtri glorioſi, de puro auro, unionibus, & lapidibus præcioſis circumdatum ordinauit. Cuius ualor & ſumma præcij cum labore compenſando atq; computādo ad ſeptem milia et medium millenarium aureorum ſe extendit, et hoc uulgariter mediuſocta uus millenarius uocitatur. Hic in diebus ſuis clerum non patiebatur nec permittebat a nobilibus opprimi. Requieſcat ergo in pace. Eodem menſe Aprili, & eiuſdem anni, die Mercurij poſt dominicam Iudica ante meridiem, & fuit quinta menſis Aprilis, in qua Fridericus Cardinalis erat tumulatus, Creſlaus de Kuroſuanky, Epiſcopus Wladiſlauień, ac regni Poloniæ Cancellarius diem clauſit extremū in conuentione Piotrkouień, ſepulturamq; in ſua eccleſia accepit. Anno præexpreſſo 1503, Manſionarij ſanctæ Crucis in ſacello Hieruſalem, foris oppidum Sweidnicz in quartali cinerum inſtituti ſunt. Anno præfato 1503 continuabatur cultura montanarum Thatri in cupro & argento, quam anno præterito inchoauerant poſt oppidum Nouifori tribus miliaribus. Et non fuit æqua ſors factorum cum domino, quoniam rex Alexander plura milia aureorū impendebat. Factores autem paucis redditibus datis, ſpe regem & promiſſis, non lucro implebant. Anno quo ſupra, die dominica, uigeſimatercia Iulij, quæ fuit ſancti Appollinaris martyris, nata eſt regi Hungariæ & Bohemiæ filia primogenita, hora medij horalogij ſeptima, aſcendente tertia facie uirginis. Quæ fonte baptiſmatis renata, nomine matris ſuæ Anna eſt nuncupata. Eodem anno die Saturni, uigeſimaoctaua Octobris quæ fuit Simonis & Iudæ apoſtolorum. Conradus dux Mazouiæ & dominus Varſzouiæ, finem rebus ſuis imponens mortuus eſt. Et rex Alexander iure deuolutionis & feudi, ducatum eius & Varſzouiam poſſedit. Qui denuo magnis perſonis inſtigantibus Staniſlao & Ioanni filiolis in feudū locauit. Quēadmodum idem rex Alexander, oppidum Sambor cūdiſtrictu, quod rex Albertus legittime pro ſe & regno a domina Odrowazowa litteras ſufficiētes nō habēte receperat, inſtātibus pro ea qbuſdā magnis uiris, & aſſerentibus nō omnino iuſte ademptū liberaliter reſtituit.

Friderici Cardinalis ſtatura.

Creſlaus epiſcop. Wladiſlauień mortuus.

Manſionarij in Sweidnicz inſtituti.

Anna Vladiſlai Hungariæ regis filia.

Conradus Mazouiæ dux mortuus.

CAPVT LXXXIIII.

ANno domini 1504 feria quinta ante dominicam Letare, in conuentione generali Piotrkouień Alexander rex Poloniæ, ad petitionem domini Mathiæ Drzeuiczky Prepoſiti Scarbimirień, & Vicecancellarij regni, Iuſpatronatus eccleſiæ parrochialis in Brudzeuicze, diœceſis Gneznen ad regem Poloniæ pertinens, eo reſpectu & ad illum effectum, ut manſionariæ in oppido Drzeuicza ex fructibus utriuſq; eccleſiæ uidelicet in Drzeuicza & Brudzeuicze erigerentur, de conſenſu conſiliariorum regis pure & libere donatione perpetua & irreuocabili donauit. Quam donationem Andreas Roſa Archiepiſcopus Gneznen, auctoritate ordinaria confirmando, ac eccleſiam prædictam in Brudzeuicze parrochia

Iuriſpatronat. impetratio.

lem, eccleſiæ in Drzeuicza parrochiali auctoritate ordinaria uniendo, anne/ctendo, ac incorporando. Manſionarios ad decantandum, matutinũ, miſſas, ueſperas, & horas de beata uirgine perpetuis temporibus erexit, litteras de/ſuper nouas concedendo. Eodem anno in fine dierum Marcij & in Aprili di/luuia fluminum propter exuberantes pluuias cum frigore fuerunt. Anno quo ſupra quingen. quarto ſupra mille, die Martis, ſecunda Iulij. Stephanus Vala/chiæ Palatinus, bellis, ætate & podagra attritus, fato abſumptus in æternam clauſit lumina noctem poſt ortum ſolis una hora. Hic fuit a natura prædítus, fortuna, aſtutia, & pluribus uictorijs. Hic Mathiam regem Hungariæ in op/pido Banye bello ſuperatum, & tribus ſagittis non letaliter in dorſo uulnera/tum, de Moldauia eiecit. Hic Mahumetum imperatorem Thurcarum cum centum uiginti milibus in Valachia parua manu (mirabile dictu) fudit, & cũ ignominia expulit. Hic deniq; Ioannem Albertum regem Poloniæ poſt pa/cta, & firmatam ſecum pacem ad terras ſui regni ex Valachia exercitus ſuos ſub fide ſibi data ducentem, uſq; ad extrema ſuæ prouintiæ telis & armis per ſequutus eſt. Hic Thartaros Zauolhenſes & Przecopeñ ſæpenumero ſtra/uit, & fauſte repulit. O uirum triumphalem & uictorioſum de omnibus regi bus uicinis glorioſe triumphantem. O fœlicem hominem, pleraq; omnia mu nera fortunæ pleno cornu tenẽtem. Quodq; alijs natura per partes donauit, quibuſdam prudentiam cum aſtu, quibuſdam heroicas uirtutes & iuſticiam omnium uirtutum præclariſſimam. Nonnullis uero de hoſtibus uictoriam, huic cũcta ſimul largita eſt & conceſſit, ut eſſet in omnibus, iuſtus, prouidus, aſtutus, & de omni impetitore, uir uictorioſus. Non immerito inter heroas in noſtra ætate computandus. Succeſſit ei in principatu Valachiæ Bogdan uni/cus filius, uno oculo orbus. Eodem anno die Iouis, uigeſimaſecũda menſis Au guſti, Kazimiria Graccouieñ a circulo uſq; ad muros ciuitatis partis meridi/onalis, præſente rege Alexandro & magnificis in caſtro Graccouieñ poſt me ridiem uſq; in noctem arſit, & totam partem meridionalem ciuitatis, & tur/res ſupra murum præcipue portam magnam uerſus montem ſancti Benedi/cti conſumpſit. Anno quo ſupra in menſe Septembri. Quinq; milia Bohemo rum in Bauaria pro Falczgraff ſeu Palatino Rheni, contra Maximilianum regem Romanorum ad bellandum procedentia, per eundem Romanorum regem conflicta ſunt, ſuntq; de eis occiſi biſmille & centum. Septingenti ue/ro capti, cæteri uero diſperſi. Item eodem anno in medio dierũ uſualium No/uembris, Thurci in Croacia unum caſtrum uaſtauerunt, et mille perſonas ab/duxerunt, nouitas huiuſce rei uenit in Budam in craſtino ſanctæ Elizabeth, me illic præſente & cõmorante. Præfato anno domini 1504 Ciues Wratiſla/uieñ nomine Hawnoldi Capitanei Wratiſlauieñ, ſacerdotem cum notarijs cõſiſtorij Wratiſlauieñ captiuauerũt, Cauſa fuit quia nocturno tempore ape/ruerant portulam ad ſuburbium & exiuerunt ad Summum eccleſiæ Cathe/dralis. Officialis itaq; interdictum in ciuitate Wratiſlaui. poſuit, & concer/tatio ac controuerſia inter Prælatos clerumq; longo tempore fuit. Duces aũt Sleſiæ in conſilio congregati, noluerunt locum dare ſpiritualibus conſedendi in medio eorũ, nec protectionem, neq; amicam conuerſationem eis exhibue/runt. Anno domini 1505, die Lunæ, decimanona menſis Maij, hora uigeſimaſe

Stephani Valachiæ Palatini interitus.

Geſta eius celebria.

Kazimiriæ exuſtio.

Bohemi a Maximiliano victi.

Croatiæ vaſtatio.

Notarij Wratiſlauieñ cum ſacerdote capti.

Controuerſia ſpiritualium et ſæcularium prælatorum.

Grando notabilis.

cunda. Grando magnæ quãtitatis, maioris q̃ oua columbarum, cum crepitu, fremitu, & ſonitu maximo, cum horrendiſſimis tonitruis, terribilibuſq; fulminibus deſcendit, & frondes ac tecta perfregit, turrimq; Lubranka nuncupatam in caſtro Graccouieñ fulmen percuſſit, cum abruptione tegularũ & muri eiuſdem turris. Eodem anno ad finem dierum uſualium Auguſti, Thartari Przecopeñ Minsko ac loca ei uicina ſpoliarunt, & magnam prædam abegerunt. Anno præfato 1505 die Saturni, trigeſima menſis Auguſti.

Elizabeth regina mortua.

Elizabeth regina Poloniæ mater pluriũ regum, fato abſumpta eſt. Sepulturæ demãdata, dominica in die Mathei apoſtoli & euãgeliſtæ, quæ fuit uigeſimaprima menſis Septembris, in ſarcophago proprio per eam dum uiueret conſtructo, in ſiniſtra parte ſacelli ſanctæ Crucis eccleſiæ Cathedralis Graccouieñ,

Exequiarum præſentes.

Præſentibus ac ſepulturam decorantibus Alexandro rege Poloniæ, & magno duce Lithuaniæ. Item Sigiſmũdo Oppauieñ & maioris Glogouiæ duce, filijs eius. Item Andrea Roſa Gnezneñ Archiepiſcopo, Ioanne Konarski Graccouieñ, Ioanne Lubranski Poſnanieñ, ac Mathia Drzeuiczki Przemiſlieñ, epiſcopis. Hæc præclariſſima Elizabeth, fuit ex Cæſareo regioq; ſanguine progenita. Et quod mirabile dictu uidetur. Fuit filia regis, uxor regis, ſoror regis, mater regis, immo plurium regum, quod in multis ſeculis uix & perraro accidit. Nec ulla filiarum eius æqualem fœlicitatem uſq; in hanc diem eſt aſſequuta. Et ut ſententiam Plinij de fœlicitate fœminarum extendam. Ante retro, dextrorſum, ſiniſtrorſum, in ſitu & ſua poſitione regibus eſt circumſepta Fuit nanq; filia regis, quia nata Alberti ducis Auſtriæ, Hunga. Bohe. & Romanorũ regis, Fuit uxor Kazimiri tercij Poloniæ regis fœliciter eius coniugium ſortita. Soror regis Ladiſlai Hunga. & Bohe. regis in Praga extincti.

Proles ſua.

Mater regum, ſereniſſimorum dominorum noſtrorum, Wladiſlai Hunga. & Bohe. regis defũcti. Ioannis Alberti, & Alexandri. Item Sigiſmundi fœliciter regnantis, Poloniæ regum. O fœlicem Elizabeth tot regibus undiq; ſeptam. O fœlicem Elizabeth copioſa prole refertam, quia, ut præmiſſum eſt, de Kazimiro tertio, marito ipſius, ſex mares & ſeptem puellas genuit. E quibus filijs, fuerunt quattuor reges coronati, & quintus Cardinalis præſbiter Romanæ eccleſiæ. Sextus uero ptiſi ſuffocatus interijt, ſed inter ſanctos ubi prodigijs coruſcat relatus.

Fundatio eius.

Hæc Elizabeth ſacellum ſanctæ Crucis de petra ſecta, ad dextram partem in introitu eccleſiæ Cathedralis Graccouieñ, proprijs impenſis fabricauit. Et in ea octo præſbiteros & nonum clericum, officium de ſancta Cruce, matutinum, miſſas, & omnes horas quottidie cantantes dotauit. Domumq; muratam ex oppoſito eiuſdem ſacelli pro præfatis præſbiteris ad commanendum emit & ordinauit. Hæc eadem Elizabeth Manſionarios octo in eccleſia ſancti Michaelis Archangeli caſtri Graccouieñ inſtituit & ſtipendiauit. Domum pro eiſdem ligneam, iuxta ſcolam ſub turri comparando & relinquendo. Cuius Elizabeth amore filiali permotus Albertus rex ſibi, & pro habitatione commodiori ſua domũ ex oppoſito porticus meridionalis eccleſiæ Cathedralis, iuxta domum Vicariorum eiuſdem eccleſiæ perpetuorum, a fundamentis erexit, edificauit, & compleuit. Et moriens, in manibus filiæ ultimo genitæ Elizabeth ad diſponendum de ea teſtamentaliter reliquit.

Pia eiuſce opa

Preterea eadẽ regina Elizabeth cortinas pro ornamento parietũ

chori ſupra ſubſellia, eccleſiæ Cathedrali donauit. Et uexilla cũ crucibus argẽ teis deauratis, eidẽ largita eſt. Alia quoq; pia opa fecit, præcipue linthea, caſulas, & quæ ſuis elaborauit aut texuit ornamẽta manibus, eccleſijs tribuit. Et quia pietas ad omnia ualet, pietas illius ualuit ei & ualet ad obtinẽda bñficia diuina temporibus æuiternis.

CAPVT LXXXV

Vratiſlauieñ erigere vniuerſitatem machinati ſunt.

EOdem anno in eſtate. Ciues Wratiſlauieñ inſtigatione Hawnoldi Capitanei & Gregorij Notarij Wratiſla. animati, Gymnaſium generale omnium bonarum diſciplinarum, quod uniuerſitas Wratiſlauieñ diceretur, erigere conati ſunt. Et ſuper hoc Wladiſlai regis Hunga. & Bohe. conſenſum, auxilia, litteras erectionis. Iuriſ patronatus omnium prebendarum eccleſiæ Collegiatæ. ſ. Crucis de collatione regia, donationem, & litterarum promotorialium, tam regis q̃ reginæ Hunga. ac Epiſcopi Wratiſlauieñ, ad Iulium papam ſecundum, expeditionem obtinuerunt, & multo ære Budæ in Cancellaria regis ſoluerũt. Quibus cum litteris & promotionibus, tria milia aureorum Romam, pro expediendis bullis papæ & confirmatione deſtinarunt.

Vniuerſitas Graccouieñ reſtitit.

Vniuerſitas autem Graccoui. euigilans, ad ſedem apoſtolicam, dominica poſt omnium ſanctorum, quæ fuit ſecunda Nouembris, litteras Alexandri regis Poloniæ, caſſatorias & rationes confutatorias per doctores conceptas, miſit, quibus Iulius papa ſecũdus acquieſcens, erectionem uniuerſitatis Wratiſlauieñ inhibuit.

Vratiſlauieñ iterãt fruſtrati.

Et quum putarent homines dormire, poſt duos annos Wratiſlauieñ iterum apud ſedem apoſtolicam enixius ac occulte pro uniuerſitatis erectione laborare cœperũt. Sed eadem qua prius difficultate perculſi, deciderũt atq; repulſam paſſi ſũt.

Anno quo ſupra. Eſtas nubiũ pluuioſa fuit, ab Aprili ad Septemtrionem incluſiue, fere quottidie pluens.

Iwan Vaſilouicz dux Moſkouiæ mortuꝰ.

Anno præexpreſſo in fine dierũ uſualiũ menſis Nouembris. Iwan Vaſſilouicz, quod ſonat Ioannes Baſilij, dux Moskouiæ, finem rebus ſuis per mortem impoſuit extremam. Hic fuit princeps frugi & utilis ſuis terris. Nam excuſſit iugum Thartarorum & ſua prudentia ac ſactiuitate, quibus prius tributum ſoluit, ſoluere ſibi ſubiugatos coegit,

Bellicoſitas eiuſdem.

Terras Scithiæ Aſiaticæ, longiſſime ad orientem & Septemtrionem porrectas, diuerſarum nationum & linguarum, bellis compeſcuit, & ſub iugum obedientiæ miſit. Sed & Nouogrod ciuitatem maximam atq; opulentiſſimam tanq̃ per Kazimirum regem Poloniæ tercium, neglectam occupauit et ſibi appropriauit. quæ tamen reſpublica fuit auctoritate & nomine communitatis ſuæ moderata ante iſtam occupationem, interdũ magnumducem Lithuaniæ interdum alios recognoſcens. Vicinaſq; gentes Swecciæ ac Liuoniæ armis idẽ Baſilius Moſcus laceſſiuit. Ducatus autem Lithuaniæ ſeptuaginta miliaria in longitudine, & tantundem in latitudine cum nonnullis caſtellis ſeu munitionibus ligneis occupauit & poſſedit.

Sobrietatis auctor.
Proles ſua.

In Moskouia ebrietates & potagia inebriantia prohibuit & aboleuit. Reliquit quinq; filios, primum Vaſſil Iwanouicz quod ſonat Baſilius Ioannis. Alterum Iurgi Iwanouicz & ſonat Georgius Ioannis. Tercium Demetrium. Quartum ducem Szemyen. Quintum ducem Andream. Aſſignauerat autem iſte Iwan dux Moskouiæ ſucceſſorem & heredem poſt ſe, Demetrium nepotem ſuũ, quem poſtea ſaniori uſus conſilio in carcerem detruſit & in carcere tenens, filium ſuum maiorem natu Va

ſſil Iwanouicz in ducem Moskouiæ ſublimauit, qui uſq; in hanc diem in ſolio paterno reſidet atq; principatu. Anno eodem 1505 feria ſecunda in uigilia Mathiæ apoſtoli, in conuentione generali Lublineñ rex Poloniæ Alexander accipiens ex narratione Ioannis de Lasko Decani Wladiſla. regni Poloniæ Cancellarÿ, q, fructus, redditus, & prouentus Vicariorum eccleſiæ Cathedralis Wladiſlauieñ ſint pauci & exiles, ut deuotius diligentiuſq; in dicta eccleſia domino deo inſeruirent, Iuſpatronatus eccleſiæ parrochialis in Goſtinyn dioceſis Ploceñ, quæ de iurepatronatus regis Poloniæ extitit, de conſilio & conſenſu conſiliariorum regni, præfatis Vicarÿs & Collegio ipſorum, pure, libere, ac donatione perpetua & irreuocabili contulit. Quam donationem Eraſmus Czolek Epiſcopus Ploceñ auctoritate ordinaria confirmauit. Alÿ quoq; de regno Poloniæ uidentes fontes largitatis in conceſſione petitorum apertos, Abbaciam Thiniceñ, Prepoſituram Miechouieñ, Item & Abbaciã Szuleouieñ cum cæteris beneficÿs Cancellariæ & Vicecancellariæ regni. Item Archiepiſcopatui Leopolieñ, & Epiſcopatibus Ruſſiæ, annumerare & inuiſcerare inſtantes, laborarunt. Verũenimuero quia monachi nõ ad regem, ſed ad ſanctam Romanam ſedem prouocarunt & miſerunt, pretermiſſis monaſterÿs, alia beneficia regiæ donationis acceptarunt. Eccleſiam quoq; parrochialem in Biala epiſcopatui Chelmeñ Ruſſiæ, eccleſiam in Mſczonow Poſnanieñ, & altare in Nachelnicza Prepoſituræ Lanciciæ iunxerunt, & perpetua regis donatione incorporauerũt. Anno domini 1506 dominica Letare, & fuit uigeſimaſecunda menſis Marcÿ Ioannes de familia Thurzonum, ſenior natu, munus conſecrationis in Epiſcopum Wratiſlauieñ percepit. Ex Reuerendiſ. patribus & dominis Staniſlao Thurzone germano ſuo iuniori, Pontifice Olomunceñ, & Ioanne Pop. fratre ordinis minorũ de obſeruantia, olim Epiſcopo Varadienſi & Olomunceñ. Deinde die Mercurÿ uigeſimaquinta Marcÿ, quæ eſt anunciationis Mariæ, prefatus Ioannes Thurzo Wratiſla. antiſtes, ſic ut premiſſum eſt nouiter conſecratus, primam miſſam in eccleſia ſancti Ioannis Wratiſlauienſi Cathedrali, cum indulgentÿs a ſede apoſtolica omnibus preſentibus confeſſis & contritis a culpa et pœna conceſſis, cecinit. Et magnus concurſus principum atq; Baronum fuit, prandium quoq; pro eis oppipare & laute conſtructum exhibitum eſt. Hoc anno 1506 Lithuani pluribus incurſionibus Thartarorum agitati & uexati, Vilnam ciuitatem eorum capitalem muro circumdare cœperunt. Non totam in toto ambitu, ſed quantum uidebatur muro comprehenderunt & cinxerunt, reliquum pro ſuburbiis ſine muro dimiſerunt. Anno prefato die Mercurÿ quæ fuit calendarum Iulÿ, primus filius, ſed proles ſecunda Sereniſſimo Wladiſlao Hungariæ et Bohemiæ regi, parum aute meridiem natus eſt. Qui in baptiſmo Lodouicus eſt nominatus. Anna uero regina Hungariæ genitrice huius Lodouici ex partu debilitata, dominica in die ſanctæ Annæ, quæ fuit. 26 Iulÿ hora ueſperarum uita functa extincta eſt. Eodem anno die Saturni. 15. menſis Auguſti, quæ fuit aſſumptionis Mariæ uirginis, in nocte ſequenti, oppidum Miechow cum conuentu, monaſterio, & eccleſia inſigni plumbo tecta, igne in toto conflagratũ perÿt, plaga dei fuit iſta. Anno quo ſupra, circa feſtum Michaelis Exercitus ſtipendiariorum Polonorum, quaſi quattuor millium, ſexingentos Valachos

Iuſpatronatus eccleſiæ Coſtineñ Vladiſla. impetratum.

Largitas Alexandri.

Ioannes Thurzo in Vratiſlauieñ Epiſcopũ conſecratur.

Indulgẽtię primiciarũ ſuarũ.

Lodouici natiuitas.

Annã eius mater mortua.

Miechow oppidũ exuſtum.

Valachi pulſi.

de territorio Ruſſiæ prope fluuium Nyeſtr per eos in antea occupato & poſ/
ſeſſo eiecit. Poſt aliquot autem hebdomadas, ingenui adoleſcentes, & bello
uiuida uirtus, duo filij Struſz, ab exercitu Polonorum ſeparati, cum ſuis quin Filij Struſz bel lo extincti.
quaginta equitibus, in multos Valachos gloriæ cupidi irruerunt, & a multi/
tudine fuſi atq; proſtrati ſunt. Sczaſny alias fœlix unus ex filijs Struſz in loco
duelli occiſus eſt. alter Georgius Struſzouicz captus, corā Palatino Bogda/ Strennui Polo ni occiſi.
no decapitatus eſt. Et poſt eum alij decollati ſunt, iſti, Iacobus Zamboreczki
Staniſlaus Strelenski, Girzik familiaris Struſſonum, Staniſlaus Drab, Dera/
ſinski, Mirek, Iacub familiaris Zamboreczki, Thomas familiaris Kozucho/
wſki. In craſtino huiuſmodi conflictus Struſſonum, exercitus Polonorū Va/
lachos proſtrauit, & mortem Struſſonum ultus eſt, qui uixiſſent utinam reip.
ſtrennue ualituri. Interfectus eſt eo prelio Capitaneus de Choczin. Copacz
uero ductor exercitus Valachi fuga dilapſus, ſaluus euaſit. Eodem anno die
Martis tercia menſis Nouembris hora ſeptima noctis præcedētis, Nicolaus Nicolaus dux Rathiborieñ. mortuus.
ſenior natu dux Rathiborieñ, qui filiam Sbignei de Thanczin in uxorem ma
trimonialiter acceperat fato interceptus & mortuus eſt. Is ægritudine præſ/
ſus, & iamiā moribundus Graccouiā ad medendū ei adductus, ſine profectu Ioānes quoq; frater eius.
medicinarum uitā finiuit. Et reductus, ſepulturā in Rathiboria accepit. Poſt
quē germanus ipſius dux Ioannes ſequutus eū, breui mortuus eſt. Tercius Va
lētinus nomine, gibbo & ſtruma uiciatus, tamē diſcretiōe & uirtute præ/
ſtans, tanq̄ ſuperſtes, amborū poſſeſſionē legittime percepit.

Index eorum queinter imprimendum errata ſunt. Libro primo.

Carta 7. uerſu 12. lege tutorem pro tutatorē. Carta 18. v̄ſu 3. lege Cornelius fuſcus ꝓ furcus. Car. 18. v̄ 43. le. Romanorū pro Nomanorū. ℭ Libro Scd̄o. Car. 22. v̄ 26. lege lapidibus obrutis ꝓ abrutis. Car. 28. v̄. 6. lege pręditcto ꝓ ꝑdicto. Car. 45. v̄. 34. le. abſūpſit ꝓ aſſūpſit. ℭ Libro Tertio. Car. 58. v̄. 24. le. Milleſimo centeſimo pro ducenteſimo. Car. 69. v̄. 15. lege palantes & oberrantes ꝓ pellantes. Car. 75. v̄. 13 le. M. centeſimo 27 ꝓ milleſimo 20 centeſimo ſeptimo. Car. 137 v̄ſu. 27 le. cū conſorte ſua ꝓ cū ſorte. Car. 140 v̄. 31 le. caput 42. pro 52. Car 189 v̄. 2. le. funus ductū eſt ꝓ ducta eſt. ℭ Libro Quarto. Car. 193 v̄. 16 caput ꝓ captu. Car. 196. v̄. 18 anno 1296 ꝓ 2296. Car. 197. v̄. 17 le. āno 1298 ꝓ 1208. Car. 216 v̄. 7 le. explebāt ꝓ explebebāt. Car. 243. v̄. 28 le. āno dñi 1362 ꝓ 132 Car. 265. v̄. 5 le. odioſum & ſuſpectū ꝓ ſuſpecto. Car. 267. v̄ 28. le. Capitaneū ꝓ Capineū. Car. 271 v̄. 14 le. & habitacula deorū ꝓ habitacula domorū. Car. 275. v̄. 4. le. iſte Temerlanes in tartarico temir kutlu uocatur ꝓ kutho. Carta 279 v̄. 30 le. Conradus de Iuningen ꝓ Vlricus. Car. 280 v̄. 35 le. Conradus ꝓ Vlricus. Car. 281 v̄. 43 le. palatinus ꝓ palatitinus. Car. 292 v̄. 28. lege ſalariū ꝓ ſolariū. Car. 327 v̄. 18 lege Frederico Marchioni pro Ioanni.

Habes lector amice q̄ttuor hos libros Chronicorū regni Polonię a dño Miechouieñ editos, de qbus ſupuacaneū arbitror plura adſcribere, quādo illud in p̄liminari ep̄la fecerim. Hęc v̄o errata hiſce ānotare ſatis uiſum eſt. Inſunt autē eius gn̄is plura, q̄ tu uelim nō in authorē retorq̄as. Nā id ſtatim admittes, ſi in grāmatica talē uirū deſicere nō poſſe credes, & magnā certe calcographorū incuriā ꝑpendes. Credita em̄ res fuit Correctori a principio diligenti in ſucceſſu opis plus nimio incurabili. Quot igitur in gramatica errores īuenies ꝑ te explodere ualebis. In trāſpoſitis uero ſępius lr̄is ſtatim ipſe facies iudiciū. Pręterea toto ope urbs regni p̄maria Graccouia ꝑ G litterā ſcripta eſt, hoc inprimis p̄ter authoris voluntatē forte accidit, q cū alijs m̄ltis ꝑ C litterā Craccouiā ſcribi contendit. Verū in hac re corrector mecū nō diſſentiebat. Sunt. n. ex hijs q vetuſtiores lr̄as adſecuti, qbus hęc urbs a Gracco duce cōdita atq; noīata legitur, ac ꝑ abuſum deīde G in C mutata illis credit̄. Tuū erit liberū iudiciū. utrā uis ſeq opinionē, idemq; nobis erit G an C ponas, atq; ut tibi placet legas. In Alberti Alexandriq; regū vita quędā cū indice nō concordant, quod biennio poſteaq̄ opus abſolutū erat addita quędā ſunt, quędam etiā reiecta ſenatus iuſſu accedente, illa tu quoq; cognoſcens emēdabis. Hęc te admonere uolui, ſi qd ſupereſt qđ tibi nō ſatiſſacit, tu corrigere & (boni conſul.) tibi ipſi ſatiſſacere digneris. Vale.

ℭ Impreſſum Craccouię per Hieronymū Victorē. Kalendis Decēbris Anno dñi. M.D.XXI.

[illegible] Vladislaus pos[illegible] [illegible] dellic [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Georgius [illegible] Pologonij [illegible] Cantuar[illegible] de Gnezn, Conser[illegible] [illegible] Eodem anno die [illegible] prece[illegible] Nicolaus [illegible] [illegible] Tenutis Va [illegible] [illegible] [illegible]

Filij Sigis[illegible] lo exclusi.

Stanisl[illegible] [illegible]

Nicolaus de a Russkowitz mortuus.

Ioannes [illegible]

[illegible] possessione legitima percepit.

[illegible] primo.

[illegible]

[illegible] Alexandri [illegible] [illegible]

[illegible] conti[illegible] Vale.

Impressum Cracouiae per Hieronymum Vietorem. [illegible] Decembris Anno dñi. M.D.XXI.

INSTYTUT OSSOLINSKIEGO

Konserwację przeprowadził(a):
Irena Delimata
Wrocław, dnia 4 XI 1992

Oprawę wykonał(a)
Henryk Świderski
Wrocław, dnia 2 XII 1992

8012

2715